



# Opuscula

<https://hdl.handle.net/1874/324236>





Ms. 61 (I. H. 19)

Behandelt mit 'Cine 212' : dec. 1988.



**L**iber Canonicoꝝ Regularuꝝ in traiecto.

Aevum medium.  
Scriptores ecclesiast.

Nº. 51

Hs.  
1 H 19

*Hast I*  
*N. H. N: 19*

61 (*Eccl. 51, antea 295x.*) Membr. fol. 129 ff. 2 col. Saec. XV.

S. Augustinus, Opuscula: Disputatio contra Fortunatum presb. Manichaeorum; Liber de fide et symbolo; Liber de fide ad Petrum diaconum; Epistolae Quodvultdei diaconi et rescripta Augustini; Liber de haeresibus; Disput. contra Felicianum haereticum; Liber quaestionum LXXXIII; Enchiridion; Tract. de visitatione infirmorum; Liber de opere monachorum.

(Fol. 1a Contenta volum.) Fol. 2a Retractacio in librum augustini contra fortunatum. Fol. 129a (in fine cap. XXXI libri de opere monachorum): Hic deficiunt tria capitula.

„Liber Canonicoꝝ Regularium in Traiecto.” — Oude band met looden knoppen.

61

Folio ultimo recto abrasa erat subscriptio, quae ope ammoniae liquidae in lucem edita est: „Volumen istud completum est anno domini M. CCCC. quinquagesimo tercio scriptum per manus fratris arnoldi aelberti regularis in traiecto quamvis non sufficientis meriti prout suae competit professioni precatur igitur legentem orare pro eo ut deus suppleat in quo ipse deficit Et pertinet eisdem regularibus.”



1  
Isti libri bñ augustini cōtinētur ī hoc volumē.

Disputatō cōtra fortunatū p̄biterū hētū.

Liber de fide ac simbolo.

liber de fide ad petrū diaconē.

liber de heresibz et simoniacis ad q̄ndā dēū cū eplis corūde.

disputatō cōtra felicianū hētū.

liber de lxxxiii questionibz.

enchiridion.

libri duo de visitacōe infirmorū.

liber de opere monachorū.

~~n<sup>o</sup> 255. x~~

N<sup>o</sup> 295. x.





**Retractatio in librum aug<sup>9</sup> contra fortunatum**

**E**odem tempore presbiterum mei contra fortunatum quendam manicheorum presbiterum disputavi: qui plurimum temporis apud yppone vixerat: sed duxeratque tam multos. ut propter eos ibi eum delectaret habitare.

Que disputatio nobis altercatibus exceptus est a notariis ueluti gesta confiteretur: nam et diem habet et consule. Hanc in librum memorie mandanda: conferre curavi. Verusatur ibi questio unde sit malum: me asserente exortum fuisse hominis malum ex libero uoluntatis arbitrio: illo autem naturam mali deo coeternam persuadere molienti: sed consequenti die tandem confessus est nichil se aduersus nos iuicere quod diceret: nec sane catholicus factus est: sed tamen ab yppone discessit. In hoc libro illud quod dixi. aiam dico esse factam a deo ut cetera omnia que a deo facta sunt et iter illa que omnipotens deus fecit. principale locum datum esse aie: ita dixi ut hoc generaliter de uniuersa creatura rationali accipi uelle: quous in scripturis sanctis aias dictas esse angelorum. aut non omnino. aut non facile possit reperiri. sicut supra iam diximus. Item alio loco. Ego dico inquam peccatum non esse si non propria uoluntate peccetur: ubi peccatum illud intelligi uolui. quod non est etiam pena peccati. Nam de tali pena dixi alibi in eadem disputatione quod dicendum fuit. Itemque dixi. ut postea eadem ipsa caro que nos penis torfit.

in peccatis manentes subiciat nobis in resurrectione: et nulla nos aduersitate quati. et quo minus legem et diuina precepta seruemus: quod non est ita accipiendum tamquam et in illo dei regno ubi incorruptibile et immortale corpus habebimus: de scripturis diuina lex et precepta sumenda sunt: sed quia perfectissime lex ibi eterna seruabitur: et illa duo precepta de diligendo deo et proximo non in lectione: sed in ipsa perfecta et sempiterna dilectione tenebimus.

**Hoc opus sic incipit. incipit liber**

**Q**uinto kalendas septembris archidiacono augusto bis et rufino uiris clarissimis consulibus. act. habita dis-

putatio aduersus fortunatum manicheorum presbiterum: in urbe yponensi regionum in balneis solis sub presentia populi. **A**ugustinus. Ego iam errorem puto: quam antea ueritatem putabam. Utrum recte estimem: a te presente audire cupio. In primis summum errorem puto: omnipotentem deum. in quo uina nobis spes est. ex aliqua parte uolabile. aut corruptibile. aut coquinabile credere. Hoc uerum heresim affirmare scio: non quidem hinc uerbis quibus nunc usus sum: nam et vos confitemini deum esse incorruptibilem et omnino inuolabilem et coquinabilem. Sed cum reperiatis cetera exponere: cogitamus eum corruptibilem. penetrabilem et coquinabilem profiteri. Dicitis enim aliam nescio quam gentem tene-





brarū aduersus dei regnū re-  
bellasse: deū autē omnipotentē.  
cū uideret quāta labes et uas-  
titas imineret regnis suis ni-  
si aliquid aduersē gēta oppone-  
ret et ei resisteret. misisse hāc  
uirtutē de cuius cōmixtione cū  
malo et tenebrarū gente mū-  
dus sit fabricatus. Hinc ēē q̄ h  
aīc bone laborāt. seruiūt. er-  
rant. corrūpūt: ut necessa-  
riū haberent liberatorē. qui e-  
as ab errore purgaret: et a cō-  
mixtione solueret. et a seruitu-  
te liberaret. Hoc ergo nefas  
puto credere. deū omnipotentē  
aliquā aduersā gentē timuisse:  
aut necessitatē ēē passū: ut nos  
ī erūpnas p̄cipitaret. **F**ortu-  
natus. Quia te mediū fuisse nos-  
trū scio idem iter manichæos am-  
nūstrasse: ista sūt p̄ncipalia fidei  
nr̄e. De cōuersatione hic agit:  
de quibz falsis criminibz pulsam.  
Ex te ergo p̄sentes audiāt boni  
viri. utrū sint vera sup quibz cri-  
minam et appetim: an sint fal-  
sa. Etenī ex tua doctrina et ex tu-  
a expositione et ostensione po-  
terunt uerius scire nr̄am cōuer-  
sationē. si a te fuerit prodita. In-  
terfuiſti orationi. **A**ug⁹. In-  
terfui: sed alia questio ē de fide:  
alia de moribz. Ego de fide p̄po-  
sui. Sed illi qui assunt malunt  
audire de moribz: nec ip̄az ques-  
tionē defugio. **F**ortunatus.  
Purgare me prius uolo penes  
cōscientiā vr̄am. penes quos  
polluim ex ydonei viri testio-  
nio: qui michi et nūc ydoneus  
est. et ī futura iusti iudicis exa-

minacōe xp̄i: si ea que iactantur  
uidit ī nobis uel consecutus est.  
**A**ug⁹. Ad aliud uocas: cū ego  
de fide p̄posueri. De moribz autē  
vr̄is plene scire possūt: qui electi  
vr̄i sunt. Nostis autē me nō elec-  
tū vr̄m: sed auditorē fuisse. Itaqz  
quīs et orationi vr̄e iterfueri ut  
interrogasti: utrū sepatim uobis  
cū habeatis aliquā orationem  
deus solus potest nosse et uos. **E**-  
go tñ in oratione ī qua iterfui.  
nichil turpe fieri uidi: sed solū  
cōtra fidē aīaduerti quā postea  
didici et probaui: q̄ cōtra solē  
facitis orationē. Preter hoc ī illa  
oratione vr̄a nichil noui cōperi.  
Quisqz autē uobis opponit ques-  
tionē aliquā de moribz. electis  
vr̄is opponat. Quid autē inter  
uos agatis qui electi estis. ego sci-  
re nō possū. Nā et eucharistiam  
audiui a uobis sepe q̄ accipia-  
tis: tēpus autē accipiendi cū me  
lateret: qd accipiatis unde nosse  
potui. Itaqz serua si placet q̄sti-  
onē de moribz: ut iter electos vr̄os  
distanciat. si distanti p̄t. Michi  
fides data est uobis. quā hodie  
ip̄robo: de ip̄a p̄posui. Ad p̄positū  
meū michi respondeat. **F**ortu-  
natus. Et nr̄a p̄fessio ē q̄ icorrupti-  
bilis sit deus. q̄ lucidus. q̄ iadibi-  
lis. iteribilis. ip̄assibilis eternā  
lucē et p̄priā ihabitet: q̄ nichil  
ex sese corruptibile p̄ferat. nec  
tenebras. nec deōnes. nec satha-  
nā. nec aliqd aduersū in regno  
eius separari possit: sui autē simi-  
le saluatorē direxisse uerbū natū  
a cōstitutione mūdi. cū mūdum  
fabricaret: post mūdi fabricam

id. 7

ut dicitur si



rec

nos

iter hoies uenisse? dignas sibi a-  
 nimas elegisse sancte sue uolun-  
 tati. mandatis suis celestibz sanc-  
 tificatas. fide et ratione tributas  
 celestiu rex ipso ducatore: et hic  
 iteru eadē aiās ad regnū dei re-  
 uersuras esse: sedm sanctā illius  
 pollicitationē qui dixit. ego sum  
 uia ueritas et ianua: et nemo p̄t  
 ad prēm p̄uēre nisi p̄ me. **D**ns re-  
 bus nō credim⁹: quia alie sunt  
 aiē. id ē. alio mediante. non  
 poterūt ad regnū dei reuerti: ni-  
 si per ipm̄ repererit ueritatē. vi-  
 am. et ianua. **I**p̄e enī dixit. **Q**u-  
 me uidet: uidet et prēm meū.  
**E**t qui i me crediderit. mortē nō  
 gustabit ieternū: sed transitū  
 faciet de morte ad vitā: et i iudi-  
 ciū nō ueniet. **H**is rebus credi-  
 mus et hec est ratio fidei nr̄e: et  
 pro viribz ai nr̄i mandatis eius  
 obteperare: vnā fidē scētates hu-  
 ius trinitatis patris et filii et sp̄s  
 sancti. **A**ug⁹. **H**as aiās quas  
 de morte ad vitā per xpm̄ uenire  
 fatemur: que causa p̄cipitauit i  
 mortē? **F**ortuat⁹. **H**inc iam  
 dignate prosequi et cōtraire si  
 nichil p̄ter deū. **A**ug⁹. **P**rimo  
 tu dignate respondere id qd̄ in-  
 terrogaris: has aiās que causa  
 morti dederit? **F**ortuat⁹. **P**ri-  
 mo tu dignate dicere utrū aliq̄  
 sit p̄ter deū: an oīa i deū sint.  
**A**ug⁹. **I**llud ego responde pos-  
 sū qd̄ me dñs nosse voluit: deū  
 necessitate nullā pati posse: et  
 neq; ex aliqua parte violari at-  
 q; corūpi. **Q**uōd cū tu quoq; fate-  
 aris: quero qua necessitate huc  
 miserit aiās. quas dicitis p̄ xpm̄

redire. **F**ortuat⁹. **Q**uā tu dic-  
 isti quia hucusq; tibi deus reue-  
 lauit q̄ incorruptibilis sit: que  
 admodū et michi ratio q̄renda  
 est que admodū aiē et ob quam  
 causa istū in mūdū uenerit: ut  
 merito nūc eas per unigenitū fi-  
 liū suū ac sui simile de hoc mū-  
 do liberaret. si nichil p̄ter ipsū.  
**A**ug⁹. **N**ō debem⁹ frustrare tā-  
 tos qui p̄sentes sunt: et que hōc  
 p̄posita ire ad aliud. **S**i cōfitem⁹  
 ambo. si nobis cōcedim⁹ cē i cor-  
 ruptibile et iuolabile deū et nic-  
 hil pati potuisse: ex quo est cōse-  
 quens ut falsa sit heresis v̄ra que  
 dicit. deū cū videret imminere ual-  
 titatē ac labem regnis suis. mi-  
 sisse uirtutē que cū tenebrarū  
 gente pugnaret. et ex ea cōmix-  
 tione hic nr̄as aiās liberaret:  
 breuis est ergo ratio mea. et q̄n-  
 tū existimo lucas plenissia. **S**i de-  
 us nichil pati potuit a gēte te-  
 nebrarū quia iuolabilis ē: s̄n  
 causa huc nos misit. ut nos hic  
 crūpnas patiam⁹. **S**i autē aliq̄d  
 pati potuit. nō est iuolabilis:  
 et decipitis eos quibz dicitis esse  
 iuolabile deū. **H**oc enī v̄ra here-  
 sis negat: cū cetera exponitis.  
**F**ortuat⁹. **H**oc sentim⁹ qd̄ nos  
 inste uir b̄t̄is apl̄is paulus qui  
 dicit. **H**oc sentite i uobis: qd̄ et  
 i xpo ihesu. **Q**ui cū in forma dei  
 esset constitut⁹: nō rapinā arbi-  
 tratus est se esse equalē deo: sed  
 semetipm̄ exinaniuit formā ser-  
 uī accipiens. i similitudinē factus  
 hōim. et habitu factus ut homo.  
 hūiliauit semetipm̄. et factus ē  
 subditus usq; ad mortē. **H**oc er-



go sentim⁹ de nobis qđ et de xpo  
qui cũ ĩ forma dei esset cōstitutus  
factus est subditus usq; ad mor-  
tē. ut similitudinē aiāz nrārū of-  
tenderet: et quēadmodū in se  
mortis similitudinē ostendit et se  
a p̄re esse de medio mortuoz re-  
suscitātū: eo modo sentim⁹ et de  
animis nr̄is futurū. qđ p̄ ipsū  
poterim⁹ de hac morte liberari:  
que aut aliena est a deo: aut si  
ppria est dei: et misericordia eius ces-  
sat. et liberatoris nomē. et opa  
liberātis. **Aug⁹.** Ego quero q̄  
admodū in mortē venim⁹: et  
tu dicis quēadmodū liberemur.  
**Fortūat⁹.** Ita ap̄lus dixit: quō  
sentire debeam⁹ de aīs nr̄is. qđ  
nobis ostendit. Si fuit xp̄us in  
passione et morte et nos. Si uo-  
lūtate patris descendit ĩ passio-  
nē et mortē. et nos. **Aug⁹.** No-  
tū est oībus catholicā fidē ita  
se habere: qđ dñs nr̄ id ē uirtus  
et sapiā dei. et uerbū per quod  
facta sunt oīa et sine quo factū  
est nichil: ad liberacionē nr̄am  
hoīem suscepit. In ip̄o hoīe quē  
suscepit: demonstrauit illa que  
dicis. Nos autē nūc de ipsius  
dei et ineffabilis maiestatis sub-  
stantia q̄rim⁹. utrū ei aliqđ no-  
cere possit an nō possit. **S**i enī  
potest ei aliqđ nocere. quid ei fac-  
tura erat gens tenebrarū: con-  
tra quā dicatis bellū gestū esse  
a deo ante constitutionē mūdi:  
ĩ quo bello nos idem aiās quas  
modo indigere liberatore ma-  
nifestū est cōmixtas esse om̄i  
malo. et morti implicatas asse-  
ritis: **R**edeo enī ad istud bre-

uissimū. Si poterat ei noceri: nō  
est ĩuolabilis. Si nō poterat:  
crudeliter huc nos misit. ut ista  
nos paciā. **Fortūat⁹.** Aiā  
dei est an nō? **Aug⁹.** Si iustū  
est ut nō ĩterrogatis meis respō-  
deat⁹ et ego ĩterroget respondebo.  
**Fortūat⁹.** Si ĩpprio agit aiā: h̄  
a te q̄ro. **Aug⁹.** Ego quidē qđ  
ĩterrogasti dicam: tñ illud me-  
mineris te noluisse respōde ĩter-  
rogatis meis: me at tuus **D**is res-  
pondere. Si q̄ris utrū a deo descē-  
derit aiā: magna quidē questio  
est. Sed siue a deo descendit siue  
nō: illud de aiā respondeo nō ēē  
deū: aliud esse deū: aliud aiām.  
Deū esse ĩuolabile. ĩcorruptabi-  
le. et ĩpenetrabile. et ĩtoquinabi-  
le: et qui ex nulla parte corrupi  
potest: et cui nulla ex parte no-  
ceri possit. Aiām uero uidemus  
et peccatricē esse. et ĩ erupna uer-  
sari. et ueritate q̄rere: et libera-  
tore ĩdigere. **H**ec mutacio aiē  
ostendit michi: qđ aiā nō sit de⁹.  
**N**ā si aiā substantia dei est: substantia  
dei errat: substantia dei corrupi-  
pit: substantia dei uolat: substantia  
dei decipit: qđ nefas ē dicere.  
**Fortūat⁹.** Ergo negasti aiāz  
ex deo esse qđ diu p̄tis et uicis et  
mūdānis rebz deseruit: et errore  
duci. **Q**đ fieri nō potest: ut deus  
hoc paciā: aut substantia eius.  
**E**st enī deus ĩcorruptibilis: et  
substantia eius ĩmaculata est et  
sancta. **H**ic uero q̄ritur a uobis  
utrū aiā ex deo sit: nec ne. **Q**đ  
nos fatem⁹ et ostendim⁹ ex sal-  
uatoris aduentu: ex ipsius sc̄a  
p̄dicatōe. ex ipsius lectione dum

uob



animus miseret: et scdm eius ar-  
bitriū aīa uenisse dicit: ut eadē  
de morte liberaret: et pduceret  
eā ad eternā gloriā: et restituet  
pā. Quid uero de aīa tuīpe di-  
cas aut speras? Vtrū sit a deo.  
nec ne. substantiā dei. ex qua ne-  
ges esse aīam: nullis passioibz  
posse subiacere. **Aug<sup>9</sup>.** Aīam  
sic negauī esse substantiā dei. ut  
negem illā esse deū: sed tamen  
ex deo auctore esse: quia facta ē  
ex deo. Aliud qui fecit: aliud qd  
fecit. Qui fecit corruptibilis ēē  
ōino nō potest: qd autē aīam fe-  
cit oīno nō potest equale illi esse  
qui fecit. **Fortuāt<sup>9</sup>.** Nec ego  
dixi aīam esse silēm deo: sed qd  
dixisti factiā esse aīam. et nig-  
hil preter deū. quero unde nā  
deus aīe substantiā adiuenit.  
**Aug<sup>9</sup>.** Tū memēto me respo-  
dere ad ea que iterrogas: te at  
ad ea que iterrogo non respon-  
dere. Aīam dico factā a deo. ut  
cetera oīa que a deo facta sunt.  
et illa qd deus fecit oīps pīci-  
palē locū datū esse aīe. Si autē  
queris unde deus fecit aīas: me-  
mento me cōfiteri tecū esse deū  
ōipotentē. Oīps autē non est  
qui querit adiuuari aliqua ma-  
teria. unde faciat qd velit. Ex  
quo est cōsequēs: ut scdm fidem  
nrām oīa que deus fecit. p ver-  
bū et sapiām suā de nichilo fe-  
cerit. Sic enī legim<sup>9</sup>. Ipse iussit  
et facta sūt: ipse mandauit et  
cōstituta sunt. **Fortuāt<sup>9</sup>.** Ex  
iussione constant vniuersa.  
**Aug<sup>9</sup>.** Ita credo. Sed vni-  
ūsa que facta sunt. **Fortuāt<sup>9</sup>**

9  
Facta consonāt: sed quia icon-  
uenientia sibi sūt. ac per hoc qd  
constat. nō ēē vnā substantiam:  
licet ex vni<sup>9</sup> iussione eadē ad cō-  
posicionē mūdi hui<sup>9</sup> et faciē  
uenerit. Ceterū rebus ipis pa-  
tent quia nichil simile tenebre  
et lux: nichil silē ueritas et mē-  
datū: nichil simile mors et vita.  
nichil simile aīa et corpus. et  
cetera hīs similia: que et nōibz  
et speciebz distāt ab iūicē. Et me-  
rito dixisse dnm nrām. arbor quā  
nō plātaui pater meus celestis  
eradicabit: et ī ignē mittet: quā  
nō affert fructus bonos: et ēē  
arborē radicāda. Hic uere cōstat  
ex ratione rerū qd due sūt sub-  
stācie ī hoc mūdo que speciebz  
et nōibz cōstant: quarū est vna  
corpis. alia uero eterna pīs oī-  
potentis quā esse credim<sup>9</sup>. **Aug<sup>9</sup>.**  
Contraria ista que te mouent.  
ut aduersa sentiam<sup>9</sup> ppter pām  
nrām. id est ppter pām hoīs con-  
tingerūt. Nam oīa deus et bona  
fecit et bene ordinauit. Pām  
autē nō fecit: et hoc solū qd di-  
cit<sup>9</sup> malū uolūtariū nrām pām:  
et aliud gen<sup>9</sup> mali qd ē pena  
pām. Cum ergo duo sūt genera  
malorū. pām et pena peccati:  
pām ad deū nō pertinet: pena  
pām ad vindicē ptinet. Et enī ut  
bonus est deus qui oīa cōstituit:  
sic iustus est ut vindicet ī pām  
Cū ergo oīa optime sūt ordiā-  
ta. que uidētur nobis nūc aduer-  
sa esse: merito cōtingit hoīs lap-  
si: qui legē dei seruare noluit.  
Hic et rationali que est ī hoīe:  
dedit deus liberū arbitriū. Sic



enū posset habere merita: si vo-  
lūitate nō necessitate boni esse-  
mus. **Cū** ergo oporteat nō ne-  
cessitate sed uoluntate bonū  
esse: oportebat ut deus aīe da-  
ret liberū arbitriū. **Hūc** autē  
aīe obtēperanti legibz suis oīa  
subiecit sine aduersitate: ut  
ei cetera que deus condidit ser-  
uiret: si et ipsa deo seruire vo-  
luisset. **Si** autē ipsa noluisset  
seruire deo: ea que illi seruire  
bant ī penam ei? cōuerterēt?  
**Quare** si recte oīa a deo ordiā-  
ta sūt. et bona sūt: et deus nō  
patit? malū. **Fortunatus?** Nō  
patit? sed deus puenit malū.  
**Aug?** A quo nichil passur?  
erat. **Fortunatus?** Hoc meū  
est quia puenire uoluit: nō te-  
mere sed uirtute et p̄saencia.  
**Ceterū** nega malū p̄ter deū  
esse: cū per p̄cepta ostendit. q̄  
sunt alia q̄ p̄ter uolūtate ipi?  
fuit. **P̄ceptū** nō itercedit: ni-  
si ubi est et cōtrarietas. **Libera**  
facultas uiuendi nō datur? ni-  
si ubi est lapsus: scdm apli ra-  
tionē qui dicit. **Et** vos cū esse-  
tis mortui delictis id ē p̄tās  
v̄ris ī quibz aliquā ābulastis  
scdm magisteriū hui? mūdi  
scdm p̄ncipem p̄tās aeris hu-  
ius spūs qui nūc opat? ī filiis  
diffidencie: ī quibz et nos oēs  
aliquā cōuersati sum? ī desideri-  
is carnis n̄re facientes uolūta-  
tes cōsilioz carnis. et eramus  
naturalit? filij ire sicut et ceteri.  
**Deus** qui diues est ī oī misēdia  
misertus est nobis: et cū mortu-  
i essem? p̄tās. uiuificauit nos

ī xp̄o. cui? grā estis salui facti sit  
et suscitauit. et cū eo collocauit  
ī celestibz cū xp̄o ih̄u: ut ostende-  
ret ī seculis sup̄uicentibz habū-  
dātes diuicias gracie sue ī boni-  
tate sup̄ nos in xp̄o ih̄u. **Graci-**  
a ei? estis saluati per fidē: et hoc  
nō ex uobis. **Dei** enī donū est nō  
ex operibz: ut ne quis gloriēt?  
**Ip̄ius** enī sum? factura tracti ī  
xp̄o ih̄u ī operibz bonis: que p̄-  
parauit deus ut ī illis ābulēm?  
**P̄ter** qd̄ memores estote q̄ ali-  
quā vos eratis gētes ī carne qui  
dicebamū ip̄uā ab ea q̄ dicit  
carnalisio in carne manufacta.  
quia eratis illo tēpore sine xp̄o  
alienati a cōuersacōe isrl̄: et hos-  
pites testamētōz p̄missiois spem  
nō habentes. et sine deo ī hoc mū-  
do. **Nūc** autē in xp̄o ih̄u vos qui  
aliquā eratis longe: facti estis p̄-  
pe ī sanguīe xp̄i. **Ip̄se** est ei? pax  
n̄ra qui fecit utraqz vnū: et me-  
dū parietē materie soluens īuni-  
ticias ī carne sua. legē mādato-  
rū decretis euacuas. ut duos cō-  
dat in semetip̄m. ī vnū nouū  
hoīem faciens pacē: et reconci-  
liet ambos ī vno corpe deo. per  
crucē īterficiēs īmunitias ī se-  
metip̄o: et ueniēs euāgelizauit  
pacem uobis qui longe. et pacē  
h̄is qui p̄pe. **Om̄** per ip̄m habe-  
mus vtriqz ī vno spū accessum  
ad p̄m. **Aug?** **Ista** aplica  
lectio quā recitare uoluisi: si  
nō falloz pro mea plurimū. et  
cōtra tuā fidē facit. **Primū** qui  
a ip̄sū liberū arbitriū quo ego  
dixi fieri ut aīa peccet satis hic  
expressū est. cū p̄tā notauit:



+ reconciliamur deo. ut q̄ p̄ris mortui era-  
m. seruantes p̄cepta eius

+ et cū reconciliatōem nr̄am dixit fi-  
eri cū deo per ih̄m xp̄m. Peccā-  
do eī auersi eram⁹ a deo: tenen-  
do p̄cepta xp̄i uiuificem⁹: et pa-  
tē habeam⁹ cū illo ī vno sp̄u a  
quo alienati eram⁹. nō seruan-  
tes mādata eius: sicuti de hōie  
qui prim⁹ est cōstitutus ī fide  
nr̄a p̄dicat. Ergo nūc q̄ro abs-  
te scāndū cā lectionē que lecta  
est quō habeam⁹ p̄tā: si natura  
cōtraria nos cogit facere qd̄ fa-  
cim⁹. Qui eī cogit⁹ necessitate  
aliqd̄ facere nō peccat. Qui autē  
peccat: libero arbitrio peccat.  
Quare sit nobis p̄nitentia īpe-  
rata: si nos nichil mali fecim⁹.  
sed gens tenebrarū. Quero itē  
īdulgētia p̄torū cui datur⁹: no-  
bis an genti tenebrarū. Si gē-  
ti tenebrarū datur īdulgētia  
p̄torū: regnabit et ip̄a cum deo:  
accipies īdulgētia p̄torū. Si  
autē nobis datur īdulgētia p̄-  
catorū: manifestū est quia vo-  
lūtate peccauim⁹. Satis eī stul-  
tū est ignoscā ei: qui nichil ma-  
li fecit. Nichil autē mali fecit:  
qui nichil sua uolūtate fecit. Ho-  
die ergo aīa pollicēte sibi deo ī-  
dulgētia p̄torū et reconciliatō-  
nē si peccare destiterit. et de pec-  
catis p̄niam gesserit. si respon-  
deat scđm fidem vr̄am et dicat.  
qd̄ enī peccauī. qd̄ cōmeruī: qd̄  
me expulisti de regnis tuis ut  
cōtra nescio quā gentē repugna-  
rē: depressa sū p̄mixta sū cor-  
rupta sū defecta sum: nō ē mihi  
seruatū liberū arbitriū: tu  
nosti necessitate qua pressa sū:  
tū michi īputas uulnera que

suscepi: quare me cogis ad peni-  
tentia. cū tu causa sis uulnerū  
meorū: cū tu scias q̄ passa sū:  
gentē tenebrarū in me fecisse  
te auctore qui violari nō pote-  
ras: et tamē volens tūc ignus  
tuus. quibz nichil noceri possit.  
me ī miseras p̄cipitasti. Si rec-  
te ego pars tua sum que de vis-  
ceribz tuis p̄cessi. si de regno tuo  
et de ore tuo: ī hac gēte tenebra-  
rū aliqd̄ pati nō debui: ut me  
īcorruptū illa subiectur. si pars  
erā dñi. Nūc autē cū illa tēpe-  
rari nō possit nisi mea corrup-  
tione: quō aut pars tua dicoz.  
aut tu īuolabilis manes. aut  
nō es crudelis: qui me pati vo-  
luisti pro hīs regnis quibz nic-  
hil noceri poterat. ab illa gēte  
tenebrarū. Ad hec responde si  
placet: et dignare etiā michi il-  
lud exponere. quō dictū ē a pau-  
lo aplō. eram⁹ naturalit̄ filij  
ire. Quō dicis naturalit̄ esse  
aīam filiā dei: et portione dei.  
**F**ortūat⁹. Si scđm aīam dix-  
isset aplūs q̄ sim⁹ naturaliter  
filij ire: alienata esset aīa ore  
apli a deo. Et hac modo racōe  
ostendis. q̄ aīa nō sit dei: quia  
naturalit̄ inqt̄ aplūs sum⁹ ire  
filij. Si vero scđm q̄ lege tene-  
bat⁹ idem aplūs ex semīe abra-  
he ut ip̄e cōtestatur descendēs:  
constat eū corpaliū dixisse nos  
fuisse filios ire sicuti et ceteros.  
Aīe vero substantiā ostendit  
q̄ sit ex deo: et aīam alit̄ non  
posse reconciliari deo nisi p̄ ma-  
gistrū qui est xp̄us ih̄s. Inter-  
fecta enī īmicitia: videbatur



aia idigna extitisse deo. Sed  
quia missa est hoc confitemur  
a deo in omnipotente et origine  
trahens. et missa ad ipsiusuo  
luntate consignanda: que admo  
dum et saluatore xpm credimus  
de celo uenisse. uoluntate pris  
complere. Que uoluntas pris h  
erat: aias nras de eadem iuni  
ticia liberare. interfecta eadem  
iuniticia. Que si aduersa deo  
non fuisset: nec iuniticia voca  
retur ubi erat unitas: nec inter  
fectio diceret aut fieret ubi ui  
ta erat. **Hug.** Memeto qd a  
postolus dixerit: conuersioe  
nos alienatos a deo esse. **For**  
tunatus. Trado ego duas substā  
tias fuisse. In lucis substātia  
haberi deum ut superius diximus  
incorruptibile: fuisse uero contra  
riam naturam tenebrarum. Eam  
uirtute dei hodie confiteor. et  
ad meum regressum saluatore  
em xpm emissum: ut ante idem  
apostolus ait. **Hug.** Traditio  
ut disauterem? duarum natura  
rum fide. interpositum ab his qui  
nos audiunt. Sed quoniam ad scriptu  
ras iterum confugisti: ad eas ego  
descendo. ac nichil premitten  
dum esse postulo: ne quibusdam  
capitibus utentes. nebulas asse  
ram? eis quibus note scripture  
non sunt. Accipe igitur. Quid habet  
apostolus paulus in epla sua ad  
romanos considerem? In prima  
enim pagina est: quod uehementer  
contra uos est. Dixit enim. Paulus  
seruus xpi ihu. uocat? apostolus.  
predestinatus in euangelium dei quod  
ante promiserat per prophetas

suos in scripturis sanctis de filio.  
qui factus est ei ex semine dauid se  
cundum carnem: qui predestinatus est fi  
lius dei in uirtute secundum spiritum sanctum  
nificatiois ex resurrectione mortuo  
rum ihu xpi domini nostri. Videmus? apostolus  
de domino nostro nos docere: ut et uir  
tute dei ante carnem predestinatus  
fuerit: et secundum carnem factus sit  
ei ex semine dauid. Hoc uos cum  
spiritum negaueritis et negetis: quo  
scripturas flagitatis. ut secundum  
eas potius differam? **For**  
tunatus. Secundum carnem asseritis ex se  
mine dauid. cum pre dicitur ex uir  
gine esse natus: et filius dei  
magnificet? Fieri enim non potest  
nisi ut quod de spiritu est spiritus habeat?  
et de carne est caro intelligat? Co  
tra quod est ipsa auctoritas euange  
lii qua dicitur: quod caro et sanguis  
regnum dei non possidebunt. nec cor  
ruptio incorruptelam possidebit.  
**Hic** strepitus factus est a consede  
ntibus: qui rationibus potius agi uo  
lebant: quia uidebant eum non omnia  
que in apostoli codice scripta sunt uelle  
accipere. Deinde passim sermone  
natio ab omnibus haberi cepit: quo  
usque diceret sermonem dei ligatum  
esse in gente tenebrarum. Quid cum  
exhorruissent qui aderant distes  
sum est. Postera die adhibito ite  
rum notario: res acta sic est. **For**  
tunatus. Quod nichil mali ex se prefe  
rat deus omnipotens: et quod que sua sunt  
incorrupta maneat. uno ex forte  
inuiolabili orta et genita. Cetera  
uero que in hoc mundo uersantur  
contraria. non ex deo manare: nisi  
prius deo patuisse in hoc seculo:  
id est quod non ex ipso origine trahant.



Hec ergo in fide suscepimus: quod alienata sint mala a deo. **Aug.** Et nostra fides hec est: quod malorum generator non sit deus: neque ullam naturam fecerit mala. Sed cum uterque nostrum consentiat incorruptibilem deum. et incorruptibilem: prudentium est estimare et fidelium que sit fides purior et maiestate dei dignior: illa ubi asserit: uel uetus dei uel pars aliqua dei. uel sermo dei posse commutari. violari. corrumpi. ligari. an ubi dicat: et omnipotentem deum. et omnium ipsius naturam et substantiam nulla parte uimque posse corrumpi: sed mala esse uoluntario peccato anime tui dedit deus liberum arbitrium. Quod liberum arbitrium si non dedisset deus: iudicium puniendi nullum iustum esse posset nec meritum recte faciendi: nec preceptum diuinum ut ageret penitentiam de peccatis: nec ipsa indulgentia peccatorum. quam nobis deus per dominum nostrum ihesum christum donauit. Quia qui non uoluntate peccat: non peccat. Hoc arbitror omnibus aperitum esse: atque perspicuum. Quapropter non nos mouere debent: si aliqua in his que deus fecit molesta patimur pro meritis nostris. Sicut enim ille bonus est ut constitueret omnia: sic iustus est ut peccatis non parcat. Que peccata ut dixi nisi libera uoluntas esset in nobis: peccata non esset. Si quis enim uerbi causa ligaretur ab aliquo ceteris membris: et de manu eius falsum scriberet sine eius propria uoluntate: queso si hoc iudici patefieret: posset hunc hominem falsitatis criminem condemnare? Quare si manifestum est peccatum non esse

ubi non est liberum uoluntatis arbitrium? volo audire animam quam dicatis aut parte. aut uirtute. aut sermonem aut aliud quodlibet dei. quod mali fecerit ut a deo puniatur: aut penitentiam agat peccati: aut ueniam mereatur: cum nichil ipsa peccauerit. **Fortunatus.** De substantia posui. quod bonorum deus tamen creator uel tor uero malorum habeat: eo quod mala ex ipso non sunt. Merito ergo hoc sentio. et uisita deum mala: quia ex ipso non sunt. Ceterum si ex ipso essent. aut daret licentiam peccandi. quod dicitur liberum arbitrium dedisset deum: consensorem iam inueniebat delicti mei. eo quod auctor delicti mei esset: aut ignorantem quod futurus essem deliquere quem ipse non se dignum institueret. Hoc ergo possum est a me. et quod iterrogo nunc utrum deus mala instituerit nec ne: et utrum ipse finem malorum instituerit. Etenim que ab ipso diximus facta esse uti opifice. uti ab ipso creata et generata incorruptibilia haberi hinc rebus apparet: et fides euangelica docet. Hec ergo et posui que sunt credulitatis nostre. et que a te possunt in ista professione nostra firmari. Ita tamen: ut non desit auctoritas fidei christiane. Et quia nullo genere recte me credere ostendere possum. nisi eandem fidem scripturarum auctoritate firmauerim: id est ergo quod insinuaui quod dixi. Aut si mala auctore deo in mundum uenerunt: hoc ipse dicit dignare. Aut si recte creditur mala ex deo non esse hoc etiam presentium contentum



placōe prosequi debet et suscipere.  
**D**e substantiis dixi: non de peccato  
quod in nobis uersatur. Si enim origi-  
ginem non haberet: quod cogitamus  
delicta facere: non cogeremur ad  
peccatum uenire. uel ad delictum. **N**am  
quia iuuiti peccamus et cogimur  
a contraria et inimica nobis sub-  
stantia: ideo sequimur scientiam  
rerum. **Q**uia scientia ammonita a  
anima. et memorie pristina red-  
dita recognoscet ex quo origine  
trahat: in quo malo uersetur:  
quibus bonis iterum emedans. quod  
uolens peccauit. possit per eme-  
dationem delictorum suorum bonorum  
operum gratia meritum sibi recte  
siliationis apud deum collocare:  
auctore saluatore: qui nos do-  
cet et bona exercere et mala fi-  
gere. **P**ositum est nobis quod non a  
liqua contraria natura sed sua  
sponte homo aut iusticie serui-  
at. aut peccatis se obnoxium faciat:  
cum nulla existente contraria ge-  
te si sola uersatur anima in corpore con-  
stitutum. cui deus ut dicitur libe-  
rum arbitrium dedit: sine peccato  
esset: nec peccatis se obnoxium faceret.  
**A**ug<sup>9</sup>. Ego dico peccatum non esse:  
si non propria uoluntate peccatur.  
**H**inc esse et poenitentiam: quia propria  
uoluntate recta faciamus. **A**ut si  
penam meretur qui peccat iuuiti:  
debet et poenitentiam mereri qui bene-  
facit iuuiti. **Q**uis autem dubi-  
tet non deferri poenitentiam: nisi ei quod  
aliquid bona uoluntate fecerit. **E**t  
quod intelligit et penam inferri ei quod uolu-  
tate mala aliquid fecerit. **S**ed quoniam me ad  
pores nas et substantias reuocatis: fi-  
des mea est omnipotentem deum bonam iustitiam  
fecisse bona. quod maxime animam

uertendum est et animo figendum. **S**ed  
ea que ab illo facta sunt: non pos-  
sunt esse talia qualis est ipse qui  
fecit. **I**n iustum est enim et stultum  
credere: quod opera paria sint arti-  
ficia. et condita conditori. **Q**uia  
propter si pia fides est ut omnia bona  
deus fecerit: quibus tamen ipse est mul-  
to excellenior longeque prestatior:  
origo et caput mali est peccatum. sic  
apostolus dixit. **R**adix est omnium ma-  
lorum cupiditas: quam quidam scap-  
tes naufragauerunt a fide: et in-  
seruerunt se doloribus multis. **S**i  
radicem omnium malorum queris: habes  
apostolus dicentem radicem omnium malo-  
rum esse cupiditatem: frustra aliud  
aliquid mali generis quoniam. **T**ua ve-  
ro natura contraria quam inducis.  
nam quam iam respondi obiectis tu-  
is. queso ut tu michi dicere digne-  
ris si illa natura contraria est totum  
malum. neque peccatum potest esse nisi ex  
illa: pena ipsa sola debet mereri:  
non anima a qua non est peccatum. **A**t si di-  
cis ipsam sola mereri penam et a-  
nima non mereri: quomodo tui data  
sit poenitentia: que sit iusta poenitere.  
**A**b illa poenitentiam: et ipsa uoluntate per-  
trauit. **N**am si cogit anima facere ma-  
lum. neque illa est quod malum facit:  
nonne stultum est et plenum demen-  
tie ut gens tenebrarum peccauerit.  
et me poeniteat de peccatis.  
**N**one plenum demencie est ut gentes  
tenebrarum peccauerit et michi  
detur indulgentia peccatorum: qui possu-  
dicem secundum fidem uestram. quod feci. quid  
comisi. **A**pud te fui iustus fui. nul-  
la labe contaminatus fui: tu me huc  
misisti. tu necessitate passus es  
tu non tenuisti regnis tuis cum magis



na eis labes et uastitas imineret.  
**C**ū ergo noueris necessitate qua  
 hec oppressus sum. qua respirare  
 nō potui. cui resistere nō potui.  
 qđ me accusas quasi peccantē?  
 aut qđ pmittis indulgentiā pccō  
 rū? Ad hec sine ambagibz respo  
 de si placet: sicut tibi sine amba  
 gibz respondi. **F**ortuat. Hoc  
 nos dicim⁹ qđ a cōtraria natura  
 aīa cogatur delinque? cui non  
 vis esse radice. nisi hoc tm̄ qđ in  
 nobis tm̄ malū uersatur: cū con  
 stet exceptis nris corporibz. mala  
 ī omī mūdo uersari. Nō ista que  
 ī corporibz solū habem⁹ ī toto mū  
 do uersatur: et nōibus ualēt bo  
 na mala radice habet. Nā dixit  
 dignatō tua qđ hec sit radice ma  
 lorū cupiditas que ī nris corpo  
 ribz uersat: cū qñ nō ē cupidi  
 tas mali ex nris corpibz. ex prin  
 cipali illa cōtraria natura uer  
 satur ī toto mūdo. **A**pl̄s etiā nota  
 uit id radice ē maloz cupiditate. **C**u  
 piditas uo vno mō uelligit. quā dix  
 isti radice ē omī maloz: qđ qđ ī cordi  
 bz nris solū uiset. cū oster h⁹ qđ ī nob  
 uisat. malū ex auctōe malo descēde. et  
 portūculā ēē mali hāc radice quā  
 tu ēē dicitis: ut non sit ipsa radice  
 sed sit portūcula mali: eius ma  
 li qđ ubiqz uersat. **Q**uā radice  
 et arbore malā dñs nr̄ appel  
 lauit nūqđ fructus bonos affe  
 rentē quā nō plātauit pater  
 suus: ac merito eraditari. et ī  
 ignem mitti. Nā qđ dicitis cōtra  
 rie nature pccm̄ debere iputari.  
 illa natura mali est: et id esse  
 pccm̄ aīe. si post cōmonitōem  
 saluatoris nr̄i et sanā doctnā

eius cōtraria et iūmīca sui stir  
 pe se segregauit aīa. et purio  
 ribz se adornās aīa aliter nō  
 posse substācie sue reddi. **D**ic  
 tū est enī. Si nō uēisse et locut⁹  
 eis fuisse: pccm̄ nō haberēt. **N**ūc uo  
 qđ uēi et locut⁹ sū. et noluerūt ī tēde:  
 uēiā de pccō nō habebūt. **D**ñs parerē tē  
 pccm̄az ēē datā p̄ aductū saluatoris. et  
 post hāc sciētiā rerum. qua  
 possit aīa ac si dīno fonte lota  
 de sordibz et uicis tā mūdi po  
 tius qđ corporū in quibz cade  
 aīa uersatur regno dei vnde p  
 gressa est respēntari. **N**ā dicitū  
 est ab ap̄lo: qđ prudētia carnis  
 iūmīca sit deo: legi enī dei nō  
 est subiecta. nō ei potest. **P**aret  
 ergo hīs rebz: qđ aīa bona fac  
 tione illius que legi dei nō est  
 subiecta peccare uidet. nō sua  
 sponte. **N**āqđ idem sequit⁹ qđ ca  
 ro cōcupiscit aduersus spiritū  
 et spūs aduersus carnē: ut nō  
 qđcūqz uolūtas illa faciatis. **D**icit  
 itez. **V**ideo aliā legē in mēbris  
 meis repugnāte legi mētis mee.  
 et captiuū me ducentē in legē  
 pccm̄ et mortis. **E**rgo miser ego  
 homo: quis me liberabit de cor  
 pore mortis hui⁹ nisi gratia de  
 i per ih̄m xp̄m dñm nr̄m. per  
 que michi mūdo crucifixus  
 est et ego mūdo. **A**ug⁹ **A**gnos  
 co et āplector testionia dinarū  
 scripturarū. et fidei mee que ad  
 modū cōgruāt. sicut deus dona  
 re dignabit⁹ paucis exponam  
 liberū uolūtatis arbitriū ī illo  
 hoīe fuisse dico: qui p̄mus for  
 matus est. **I**lle sic factus ē: ut  
 nichil oīno uolūtati eius re



sisteret. si uellet dei p̄cepta serua-  
re. Postq̄ autē libera ip̄a uolū-  
tate peccauit: nos ī n̄ritate p̄-  
cipitati sum⁹: qui ab eius stir-  
pe descendim⁹. Potest at̄ vnus-  
quisq; n̄m̄ mediocri cōsiden-  
tione iuenire uerū esse que di-  
co. Hodie nāq; ī actiōib; n̄ris  
anteq̄ cōsuetudinē aliqua īpli-  
temur: liberū habem⁹ arbitri-  
ariū faciendi aliquid uel non  
faciendi. Cū ista libertate at̄  
feterim⁹ aliqd. et facti ipsius  
tenuerit aiām p̄nicioſa dulce-  
do et uoluptas: eadē ipsa sua cō-  
suetudinē sic īplicat: ut postea  
vincē nō possit. qd̄ sibi ipsa p̄-  
cādo fabricata est. Videmus  
multos uiuere nolle: sed qui-  
a iā cōsuetudinē lingua te-  
nuit nō posse refrenare: cū ea  
exeat de ore ip̄oz que nō pos-  
sum⁹ dicere ad mali stupem  
nō p̄tinere. Ut enī uobiscū h̄m̄s  
uerbis agā. que utinā sicuti  
de ore v̄ro nō recedūt ita et corde  
ītelligūtur: per paraditū iu-  
ratis. Si ergo uultis experiri ue-  
rū esse qd̄ dico: īstāute nō uiua-  
re. Videbitis illā cōsuetudinē  
ferri quo solet: et hoc ē qd̄ aduer-  
sus aiām pugnat cōsuetudo  
facta cū carne. Ipsa est nimirū  
carnis prudētia. Que q̄d̄ diu i-  
ta est. legi dei subici nō potest:  
q̄d̄ diu carnis prudētia est. Sed  
illūinata aiā: desinit illa esse  
carnis prudētia. Sic ei dictū ē  
prudētiā carnis nō posse legi  
dei esse subiectā: queadmodū  
si diceret glaciālem niuē cali-  
dā esse nō posse. Nullo ei pacto

q̄d̄ diu nix est: calida cē potest. Sed  
queadmodū illa nix calore resol-  
uit: et desinit nix esse ut possit ca-  
lescere: sic illa carnis prudētia.  
id ē cōsuetudo facta cū carne cum  
fuerit mēs n̄ra illūinata et ad ar-  
bitriū diu legis totū hōiēm sibi  
deus subiecerit pro illa cōsuetu-  
dine aiē mala facit cōsuetudinē  
bonā. Ex quo ille due arbores bo-  
na arbor et mala arbor quas  
enumerasti uerissimē dictū est ha-  
dno qd̄ fructus suos habeat: id est  
neq; bonā posse dare malos fruc-  
tus: neq; malā bonos: q̄d̄ diu  
mala est. Accipiam⁹ duos ho-  
mines. bonū hōiēm et malum  
hōiēm. Q̄d̄ diu bonus est: malos  
fructus dare nō potest. Sed ut  
ītelligas istas duas arbores sic  
esse a dno positas ut ibi signifi-  
caret liberū arbitriū: nō natas  
esse istas arbores. sed uolūtates  
n̄ras: ip̄e ait ī euāgelio. Aut fa-  
cite arbore bonā: aut facite ar-  
bore malā. Quis est qui possit  
facere naturā? Si ergo īperatū ē  
nobis ut faciam⁹ arbore aut bo-  
nā aut malā: n̄m̄ est elige qd̄  
uelim⁹. De isto ergo pacto hōis et  
de ista cōsuetudinē aiē facta cū  
carne aplūs dicit. Nemo uos se-  
ducat. Om̄s creatura que a deo  
facta est: bona est. Dicit idem a-  
postolus: que tu ip̄se cōmemo-  
rasti. Sicuti per vnu⁹ īobediētiā  
p̄tiores cōstituti sūt multi: sic et  
per vnu⁹ obediētiā iusti cōstitu-  
entur multi: qm̄ per hōiēm  
mors: et per hōiēm resurrectio  
mortuozū. Q̄d̄ diu ergo portam⁹  
p̄maginē terreni hōis id ē q̄d̄ diu



sed in carne vivum. qui vetus  
 etiam homo noiatur: habem?  
 necessitate consuetudis nre ut  
 no qd volum? faciam?. Tu at  
 gratia dei amore nobis divini  
 inspiraverit. et nos sue voluntati  
 subditos fecerit: quib; dictu e vos  
 i libertate vocati estis: et gra dei  
 liberauit me a lege pti et mortis.  
**L**ex aut pti est: ut quicunq; pec-  
 cat moriat. **A**b ista lege liberam:  
 cu iusti esse ceperim?. **L**ex mortis  
 est qua dictu est hoi: terra es et i  
 terram ibis. **E**x quo eni hoies sic  
 nascim?: quia terra sum? et i ter-  
 ra ibim?: ppter meritum pti pmi  
 hois. **P**ter aut gratia dei que li-  
 berat nos a lege pti et mortis.  
 ad iusticia ducit liberam?: ut  
 postea eade ipsa caro q nos i pe-  
 nis torset i ptiis manentes: subi-  
 ciat? nobis i resurrectione. et  
 nulla aduersitate nos quaciat.  
 quo min? lege dei et dina pcep-  
 ta seruem?. **U**nde qm ego respo-  
 di tuus. dignare tu respondere  
 illud qd desidero: queadmodu  
 fieri possit. ut sicut e deo natura  
 cotraria: sic nobis iputet? pti  
 qui in illa natura no voluntate:  
 sed ab ipo deo cui noteri nichil  
 poterat missi sum?. **F**ortuat?  
**H**oc genere: queadmodu et dñs  
 dixit discipulis suis. **E**cce ego  
 mitto vos sicut oues in medio  
 luporu. **H**inc sciendu est q no i-  
 inuicem mente saluator nr agnos  
 suos id est discipulos suos i me-  
 dio luporu dirigere voluit: nisi  
 esset aliqua cotrarietas que i  
 similitudine lupoz cam deponere  
 ret: ubi et discipulos suos misit

rat. ut q forte i medio lupozu aie  
 possent decipi: ad priam substa-  
 tia reuocarent. **H**inc ergo appa-  
 ret antiquitas tempoꝝ nroz  
 qua repetim? et aioꝝ nostroz  
 ante mudi constitutione. hoc  
 more missas esse aias cotra co-  
 traria natura: ut eandem sua pas-  
 sione subicientes. victoria deo  
 redderet. **N**am dixit idem apls.  
 q no solu esset luctaco contra  
 carne et sanguine: sed et cotra  
 ptiates et ptiates. et spiritali-  
 a nequicie. et dnacone teneb-  
 ru. **S**i ergo utrobiz mala con-  
 uersatur et nequicie habent?  
 ia no solu est malu i nris cor-  
 porib; sed i toto mudo ubi ui-  
 detur uersari aie: que sub celo  
 isto uersant? et iplicate st. **A**u-  
 gustin?. **A**gnos suos dñs nr i  
 medio lupoz misit. id e hoies  
 iustos i medio hoim ptiatorum  
 ad pdicatione euageli tempore  
 hois suscepti ab iestimabili di-  
 uina sapientia: ut nos ad ius-  
 ticia a pti vocaret. **Q**u at ait  
 aplus nobis colluctacione no  
 esse aduersus carne et sagne.  
 sed aduersus ptiapatus et po-  
 testates et cetera que st? come-  
 morata: et hoc significat dia-  
 bolu et angelos eius. sicut etia  
 nos pti accidisse et lapsos ee.  
 et obmutuisse terrena. id est  
 hoies ptiatores. **Q**ui q diu pti-  
 res sum?. sub iugo eoru sum?:  
 qadmodu cu iusti erim?. cri-  
 mus sub iugo iusticie. **E**t con-  
 tra illos lucta habem?: ut mi-  
 grates ad iusticia ab eoz dna-  
 tione liberem?. **E**rgo et tu dig

al. obtinuisse



nare michi breuit ad vnū qđ  
iterrogo respondere. Noce-ri de-  
o nō poterat: an poterat: Sed  
queso michi ut nō poterat res-  
pondeas. **F**ortūat⁹. Nō pote-  
rat noceri. **A**ug⁹. Quare er-  
go huc nos misit: scđm vram  
fidē. **F**ortūat⁹. Professio me-  
a hec est. quia nō poterat noce-  
ri deo: et qđ deus huc nos dux-  
it. Sed quia id tibi cōtrariū est:  
tu dic qua rācōe hic apparuit  
aīa quā nūc cupit deus nosse  
et mādatis et pprio filio dūct-  
io liberare. **A**ug⁹. Qm̄ vide-  
o te iterrogatis meis respōde-  
nō potuisse. et me aliqđ iterro-  
gare voluisse: ecce satisfactio ti-  
bi: dāmo memineras te ad id  
qđ iterrogauī nō respondisse.  
Aīa quare hic sit ī mūdo īuolu-  
ta miseris: nō modo sed paulo  
ante nescio quocōs a me dictū  
est. Peccauit aīa et ideo misera  
ē. Liberū arbitriū accepit: vsa  
est libero arbitrio quēadmodū  
voluit. lapsa est: eiecta de bñ-  
tudīe īplicata miseris. Ad h-  
tibi recitauī testimoniū apli  
dicētis. Sicut per vnū hōiem  
mors: ita et p vnū resurrectio  
mortuor. Quid q̄ris āplius?  
Vnde tu responde. au nocē nō  
poterat. quare huc nos misit.  
**F**ortūat⁹. Causa hec q̄renda  
est. cur hic uenerit aīa: aut q̄-  
re eandē deus cupit liberare q̄  
medio malorū viuit. **A**ug⁹.  
Hanc causā abs te quero: id est  
si deo noceri nō poterat: quare  
huc nos misit. **F**ortūat⁹.  
Querit⁹ a nobis si deo malū

noceri nō possit. quare huc aīa  
missa fuerit: aut qua rācōe per-  
mixta sit. Qđ in eo maifestū est:  
qđ ait aplius. Nūqđ dicit figme-  
tū ei qui se finxit: cur me ita for-  
maueris? Si ergo causanda est  
res hec: iterrogand⁹ est qui aīa;  
dixit nulla cogere se necessita-  
te. Si at nēcitas fuit mittendi  
aīam: merito ē et uolūtas libe-  
randi eā. **A**ug⁹. Premit⁹ ergo  
deus necessitate. **F**ortūat⁹. Iā  
hoc est? Noli ad iuidiam excita-  
re id qđ dictū est. qđ nō necessita-  
ti facim⁹ subditū esse deū: s; vo-  
luntarie misisse aīam. **A**ug⁹. He-  
c ita qđ supdictū ē: et recitatuū ē.  
Si autē necessitas fuit mittendi  
aīam: merito est et uolūtas li-  
berandi eā. **F**ortūat⁹. Audiuim⁹.  
Si autē necessitas fuit mittendi  
aīam: merito est et uolūtas li-  
berandi eā. **A**ug⁹. Tu ergo dix-  
isti fuisse necessitate mittendi  
aīam. Sed si modo vis uolūta-  
tē dicere: et ad hoc addo. Cui no-  
ceri nichil poterat: crudelis vo-  
lūtas fuerat mitte di aīam ad  
tātas miseras. Qđ resellendi  
causa quia loquor: ueniā peto  
ab illi⁹ vni⁹ misēdia: ī quo spē  
liberacōis habem⁹ ab oībus er-  
rorib; hereticor. **F**ortūat⁹. Nos  
dicē asseueras crudelē esse deum  
mittendo aīam: fecisse vero deū  
hōiem et īsufflasse ī eū aīa; quā  
utiq; pro sua factia aīam futura  
īuolui et beneficio malor non  
posse hereditati sue representari:  
hoc autē ignorātis est aut dantis  
aīam ad hec mala: que sup me  
morata sunt. Id cōmemorauī.



quia dixisti ante tempus non multu  
 tu quod adoptauerit sibi de aia;:  
 nisi quod ab ipso sit. Aliud est ei adop  
 tare. **Aug.** De adoptione nra  
 memi me ante dixisse scdm testi  
 moniu apli: qui dicit nos voca  
 tos i adoptione filioru. No ergo  
 me tu fuit illud: sed apli tu respo  
 sum. De qua re id est de ista adop  
 tione suo tempore si placet iquiri  
 mus: et de illa sine dilacoe respo  
 debo: tu tu meis obiectioib; res  
 ponderis. **Fortuat.** Pgressu  
 fuisse aie cotra cotraria natura  
 que natura deo nichil nocere pote  
 rat. **Aug.** Qd opus erat istop  
 gressu: ubi nil habebat de qd ta  
 ueret. tu nocere nichil poterat.  
**Fortuat.** Costat apud cofaaz  
 vram: a deo uenisse xpm. **Aug.**  
 Iteru me iterrogas: Ad iterroga  
 ta responde. **Fortuat.** Sic ac  
 cepi in fide: quod uoluntate dei ipsa  
 huc uenerit. **Aug.** Et ego dico.  
 Deus omips iuolabilis. tu no  
 cere nichil possit: quare huc aia;  
 ad miseria; ad errorem ad ista q  
 patim; misit. **Fortuat.** Dicitu  
 est eni. Patrem habeo ponendi  
 aiam: et patrem accipiendi eam.  
**Aug.** Nunc dixi quod uoluntate dei  
 pgressa est aia. Ego autem qro qre:  
 cum deo nocere nichil possit. **For  
 tuat.** Nichil noceri deo ia dixim;  
 et i cotraria natura esse aia; dixi  
 mus: ideo ut cotrarie nature mo  
 du iponeret. Modo iposito cotra  
 rie nature: sumit eandem de. Ipe  
 etenim dixit. Patrem habeo pone  
 di aiam mea; et sumendi ea. Deus  
 ergo qui loquebat i filio: de qua  
 aia diceret: Constat ee aia; nra;

que i hns corpib; habet: quod de uo  
 luntate uenerit. et de uoluntate ipi  
 at sumat. **Aug.** Unde dicit  
 dñs ne patrem habeo ponendi  
 aiam mea; et patrem habeo sume  
 di ea oibus notu est: quia passu  
 rus erat. et resurrectur. Ego abs  
 te iteru atq; iteru qro. si deo nic  
 hil nocere poterat. cur hic aias mi  
 sit. **Fortuat.** Nature cotrari  
 e modu iponere. **Aug.** Et ops  
 deus misericors et oim sum; ut mo  
 du iponeret cotrarie nature: id  
 illam moderata esse uoluit. ut  
 nos imoderatos efficeret. **For  
 tuat.** Sed ideo ad se reuocat. **Aug.**  
 Si ad se reuocat ab imoderacoe si  
 fab; a pto. ab errore. a miseria.  
 qd opus erat tanta mala aia; pa  
 ti patu tempus donec mud; finia  
 tur: tu deo a quo ea dicitis missa  
 nocere nichil possit. **Fortuat.** Qd  
 ergo dicitur sum. **Aug.** Et e  
 go noui no te habere qd dicitis: et  
 me tu uos audire i hac qstione  
 nuq; iuuisse qd dicere: et ideo fuis  
 se amonitu dicitur ut illu errorem  
 relinqere. et ad fide catholicam me  
 cotuerere ul' potius reuocare: ip  
 sius idulgentia qui me huc falla  
 cie sp therere no sinit. S; si cofite  
 ris no habere te qd respondeas:  
 oibus audientib; et recognosce  
 tib; qm fideles sunt. catholicam  
 fide si pmittit et uoluit expona.  
**Fortuat.** Sine puidicio pffessi  
 onis mee dixeru illa q a te oppo  
 nitur cu retractauero meis cu  
 maiorib; si min; responderint  
 iterrogato huic mee que siliter  
 a te nunc michi offert: erit i mea  
 cotemplacoe quia et ego aia; mea



cupio certa fide liberari: uenire  
ad huius rei iquifudēz que a te  
michi offertur. et ostensurū te  
polliceris. *Aug<sup>9</sup> Deo grās. Cōt<sup>9</sup>  
fortuātū p̄b̄m manicheorū.  
explicit disputacō s̄c̄i augustinī.  
Inapit retractacō sancti augus-  
tini in librū de fide ac simbolo*

**D**E idem tempus  
corā episcopis hoc  
michi iubentibus  
qui plenariū totū  
affrice cōsilū p̄po-  
ne regio habebāt

de fide et simbolo p̄sb̄iter disputa-  
ui: quā disputacionē nōnullis  
eorū qui nos familiarē diligebāt  
studiosissimē instantibz i librū cōtu-  
li: in quo de rebus ip̄is ita disse-  
ritur: ut t̄m nō fiat uerborū illa  
cōtextio que tenēda m̄corū cōpe-  
tentibz tradit. In hoc libro cū de  
resurrectiōe carnis agēt: resur-  
get iq̄ corpus sc̄dm xp̄ianā fidē.  
que fallere et falli nō p̄t. Qd̄ au-  
uidet: incredibile qualis nūc sit  
carno attendit: qualis at̄ tūc fu-  
tura s̄c̄nō cōsiderat: q̄a illo tēpore  
i mutacōis angelicē. nō iā caro  
erit et sāguis sed t̄m corpus: et  
cetera que ibi de corporū terrestri-  
um i corpora celestia mutacōe dis-  
serui: qm̄ dixit ap̄l̄us cū inde lo-  
q̄retur. caro et sāguis regnū dei  
nō possidebūt. Sed q̄sq̄s ea sic ac-  
cipit ut existimet ita corpus ter-  
renū quale nūc habem<sup>9</sup> i corp<sup>9</sup>  
celestē resurrectiōe mutari. ut  
nec mēbra ista. nec carnis sit fu-  
tura substācia: pauldubio corri-  
gendus est. cōmonitius de corpe  
dn̄i: qui post resurrectiōē i eisdē

mēbris nō solū cōspiciend<sup>9</sup> ordis  
verū etiā manibz tractādus ap-  
paruit: carnēq̄ se habere etiā  
sermone firmavit dices: palpa-  
te et uidete quia sp̄s carnē et  
ossa nō habet. sicut me uidetis  
habere. Unde constat ap̄l̄m nō  
carnis substācia negasse in dei  
regno futurā: sed aut hōies qui  
sc̄dm carnē uiuūt. carnis et sā-  
guinis nōie nūcupasse: aut ip-  
sam carnis corruptionē que va-  
q̄ nulla erit. Nā cū dixisset caro  
et sāguis regnū dei nō posside-  
būt: bene itelligit t̄m exponē-  
do qd̄ dixerit cōtinuo subdidit  
se: nec corruptō i corruptionē  
possidebit. De qua re ad psuade-  
dū ifidelibz difficili diligent q̄n-  
tū potui differuisse me reperiet:  
q̄sq̄s de ciuitate dei nouissimū  
librū legerit. *Inapit liber.*

**D**ominā scriptū ē  
et ap̄lice disciplic  
robustissimā autem  
te firmatū. q̄a ius-  
tus ex fide uiuit ea  
q̄s fides officū a no-  
bis exigit cordis et lingue: aut ei  
ap̄l̄us corde credit: ad iusticiā ore  
autē cōfessio fit ad salutē: oportet  
nos esse iusticie mēores et sa-  
lutis: q̄nquidē i sempiterna ius-  
ticia regnaturi. a p̄nti sc̄dō malig-  
no salui fieri nō possum<sup>9</sup>. nisi  
et nos ad salutē pximoz nūctes  
etiā ore p̄fiteam<sup>9</sup> fidē quā corde  
gestam<sup>9</sup>. Que fides ne fraudu-  
lētis calliditatibz hereticorū pos-  
sit i nobis ex aliqua parte viola-  
ri: pia cautāq̄ uigilācia p̄uide-  
dū est. Est autē catholica fides



i simbolo nota fidelibz: mēcoriqz  
 mandata quātū res passa ē bre-  
 uitate sermonis: ut i sapientibz  
 atqz lactentibz eis qui in xpo sūt  
 renati. et nōdū scripturaru diui-  
 narū diligentissia et spiritali  
 tractacōe atqz cognōe roboratis  
 paucis uerbis credendū cōstituē-  
 ret: qd multis uerbis exponen-  
 dū esset pficiētibz: et ad dinā  
 doctrinam certa hūilitatis atqz  
 caritatis firmitate surgentibz.  
 Sub ipsis ergo paucis uerbis i  
 simbolo cōstitutis. pleriqz he-  
 retici uenena sua occultare cona-  
 ti sunt: quibz resistit et resistit  
 dina misericōdia per spirituales vi-  
 ros: qui catholicā fidē nō tm i  
 hīs uerbis accipere ac credere:  
 sed etiā dno reuelate itelligere  
 atqz cognosce meruerūt. Scriptū  
 est enī: nisi credideritis nō itel-  
 ligetis. Sed tractacō fidei ad  
 munuendū symbolū ualet: nō  
 ut ipsa pro simbolo grām dei  
 cōsequētibz memorie mādata  
 et reddēda tradat: sed ut illa  
 q in simbolo retinet: cōtra he-  
 reticorū isidias auctoritate ca-  
 tholica et municioxi defensioe  
 custodiāt. Conati sūt ei quidā  
 psuadere deū p̄m nō esse omī-  
 potentē: nō quia hoc dicere au-  
 si sūt: sed i suis traditōibz hoc  
 sentire et credere cōuicātur. Cū  
 enī dicūt esse naturā quā deus  
 om̄ps nō creauerit. de qua tm is-  
 tū mūdū fabricauit quē pul-  
 chre ordinatū esse concedunt.  
 ita oīpotentē deū negāt. ut nō  
 eū credāt mūdū potuisse face-  
 nisi ad eū fabricandū alia na-

tura que iā fuerat et quā ipse  
 non fecerat videret: carnali sa-  
 lūz consuetudie videndi fabros  
 et domorū structores et quosli-  
 bet opifices: qui nisi adiuuet  
 parata materia. ad effectū sue  
 artis pueire nō pnt. Ita itelligit  
 fabricatorē mūdi nō ēē oīpotē-  
 tem: si mūdū fabricari nō pos-  
 sit nisi eū aliqua nō ab illo fa-  
 bricata natura tāqz materies  
 adiuuaret. Aut si oīpotentem  
 deū fabricatorē mūdi esse con-  
 cedūt: fateant nō ēē ex nichilo  
 eū fecisse que fecit. Nō ēē aliq  
 esse potest au creator: nō esset  
 cū esset om̄ps: quia et si aliquid  
 fecit ex aliquo sicut hoīez de limo:  
 nō utiqz fecit ex eo q ipse nō fece-  
 rat: quia terrā vnde limū ē ex  
 nichilo fecerat. Et si ipm celū  
 et terrā id est mūdū et oīa que  
 in eo sunt ex aliqua materia  
 fecerat. sicut scriptū est. qui fecit  
 mūdū ex materia iuisa uel  
 etiā informi. sicut nōnulla ex-  
 emplaria tenent: nullomodo  
 credendū est illā ipam materi-  
 ā de qua factus ē mūdus q̄uis  
 i formē q̄uis iuisam. quocūqz  
 modo per se ipsam esse potuis-  
 se tāqz cōternā et cōeū deo: s̄  
 quelibet modū suū habebat ut  
 quoq̄mō esset. et distinctaz re-  
 cū formas posset accipē. non  
 habebat nisi ab oīpotēte deo:  
 cuius beneficio est res nō solū q̄-  
 tūqz formata: sed etiā q̄cumqz  
 formabilis. Inter formatū at  
 et formabile hoc interest. q for-  
 matū iā accepit formā: forma-  
 bile autē potest accipē. Sed qui

Ca. ij.

al' quelibet mūdū.



prestat rebus formā. ipse prestat  
etiam posse formari: quoniam de illo  
et in illo est omnium speciosissima  
species incommutabilis. Et ideo  
ipse bonus est. qui cuilibet  
rei non solum ut pulchra sit: sed  
etiam ut pulchra esse possit at-  
tribuit. Quia propter rectissime  
creditur omnia deum fecisse de nic-  
hilo: quia etiam si de aliqua ma-  
teria factus est mundus. eadem  
ipsa materia de nichilo facta  
est: ut ordinatissimo dei mu-  
nere primo capacitas formarum  
fieret. ac deinde formaretur: quae  
quae formata sunt. Hoc autem dixi-  
mus ne quis existimet contrari-  
as sibi esse divinarum scripturarum  
sententias: quoniam et omnia deum de nic-  
hilo scriptum est fecisse: et mun-  
dum esse factum de informi materi-  
a. Creditores itaque in deum patrem  
omnipotentem. nullam creaturam esse  
que ab alio omnipotente non creata  
sit estimare debemus: et quia  
omnia per verbum creavit quod ver-  
bum et veritas dicitur et virtus  
ac sapientia dei: multisque aliis in-  
sinuat vocabulis. Qui nostrae  
fidei ihesus christus dominus commendet:  
salus saluator noster et rector filius  
dei. Non enim verbum illud per quod  
sunt omnia condita generare potu-  
it: nisi illum qui per ipsum con-  
didit omnia. Credimus etiam in ihm  
christum filium dei patris unigenitum.  
id est unicum dominum nostrum: quod in  
verbum non sicut verba nostra debe-  
mus accipere quae voce atque ore  
plata verberato aere transierunt:  
nec diutius manent quam sonant.  
Manet enim illud verbum incom-

Ca. iij.

+ sapientia.

mutabiliter. Nam de ipso dictum est cum  
de ipsa diceretur: in seipsa manens  
inouat omnia. Verbum enim patris ideo  
dictum est quia per ipsum innotescit pater.  
Sicut ergo verbis nostris id agimus  
cum verum loquimur. ut nostrum animus  
innotescat audienti: et quod secretum  
corde gerimus per singula huius-  
modi ad cognitionem alterius  
proferat: sic illa sapientia quam deus  
pater generat quoniam per ipsam in-  
notescit a se secretissimo patri.  
verbum eius conscientissime nominat.  
Inter autem nostrum et verba  
nostra quibus eundem animus ostendere  
conamur: plurimum distat. Nos  
quippe non gignimus sonantia ver-  
ba: sed facimus. Quibus faciendis:  
materia subiacet corpus. Plu-  
rimum autem interest. inter corpus et  
animam. Deus vero cum verbum ge-  
nuit. id quod est ipse genuit: ne-  
que de nichilo. neque de alia iam  
facta conditaque materia: sed de  
seipso. id quod est ipse. Hoc enim et  
nos conamur. cum loquimur  
si diligenter consideremus nostrae vo-  
luntatis appetitum: non cum metimur:  
sed cum verum loquimur. Quid enim  
aliud molimur. nisi animus ipsum  
nostrum si fieri potest cognoscendum.  
et prospiciendum animo auditoris in-  
ferre: ut in nobis ipsum maneamus  
nec recedamus a nobis: et tamen  
tale iudicium quo fiat in alte-  
ro nostra notitia proferamus: ut quoniam  
tanta facultas concedit. quasi alter  
animus ab alio per quem se inducet  
proferatur. Id facimus conante fe-  
tu verbo. et ipso sono vocis et vol-  
tu et gestu corporis: tot scilicet ma-  
chinamentis id quod intus est de-



monstrare cupientes. quia aliqd  
 pferre nō possum⁹: et ideo non  
 potest loquētis aīm⁹ penitus  
 innotescere. **I**nde etiā mendacis  
 locus patet. **D**eus autē pater qui  
 uerissime se indicare aīs cogni-  
 turis et voluit et potuit: hoc ad  
 seipsū indicandū genuit. qd̄ ē  
 ipse qui genuit: qui etiā uirtus  
 eius et sapiā dicit: quia p̄ ipm̄  
 operatus est et disposuit oīa: de  
 quo p̄terea dicit. **A**tingit a fi-  
 ne usq; ad finē fortiter: et dispo-  
 nit oīa suauiter. **U**nigenitus  
 filius dei neq; factus est  
 a patre: qā sicut dicit euāgelis-  
 ta. oīa per ipsū facta sūt: neq;  
 ex tēpore genitus: qm̄ sempiternus  
 deus sapiens. sempiternā scēū  
 habet sapiām suā: neq; ipar ē  
 patri. id est ī aliquo minor: qā  
 et aplis dicit. qui cū ī forma dei  
 esset cōstitutus: nō rapinā arbi-  
 tratus est esse se equalē deo. **H**ac  
 igit̄ fide catholica et illi exclu-  
 dūtur: qui eundē dicit esse fi-  
 liū qui pater est. quia et hoc  
 uerbū apud deū esse nō posset  
 nisi apud p̄m̄ deū: et nullū ē  
 equalis. qui solus est. **E**xcludū-  
 tur etiā illi qui creaturā dicit  
 esse filiū: qm̄ nō talē quales  
 sūt ceterae creaturae. **Q**uātūcūq;  
 enī creaturā dicit: si creatura  
 est. condita et facta est. **N**ā idē  
 est condere qd̄ creare: qm̄ ī la-  
 tine lingue cōsuetudinē dicit:  
 aliqñ creare pro eo qd̄ ē gignē.  
**S**ed greca discernit. **H**oc ei dicitur  
 creaturā qd̄ illi disma ul'  
distin vocāt. **E**t cū sine ambi-  
 guitate loqui volum⁹: nō dia-

ny.

mus creare s; conde. **E**rgo si crea-  
 tura est filius: q̄libet magna  
 sit. facta est. **N**os autē ī eū cre-  
 dim⁹ per quē facta sūt oīa: nō  
 autē in eū per quē facta sūt cetera.  
**N**eq; enī aliter possum⁹ hic acci-  
 pere oīa: nisi quātūq; facta sūt.  
**S**ed qm̄ uerbū caro factū est et  
 habitauit ī nobis: eadē sapiā  
 que de deo genita est. dignata  
 est etiā ī hoībus creari. quo per-  
 tinet illud. **D**ns creauit me ī  
 tūo uiarū suarū. **U**iarū enī ei⁹  
 p̄ncipiū capud ecclēsie est qd̄ ē  
 xp̄us hoīem idutus: per quē  
 uiuēdi exemplū nobis daret.  
 hoc est uia recta qua puenire  
 mus ad deū. **N**ō enī redire po-  
 tuim⁹ nisi hūilitate: qui sup-  
 bia lapsi sum⁹. **S**icut dictū est  
 p̄ me nre creature: gustate et  
 eritis sicut dn̄. **H**ui⁹ igit̄ hū-  
 militatis exemplū. id ē uic q̄  
 redeundū fuit. ip̄e reparator  
 n̄r in seipo demonstrare digna-  
 tus est: qui nō rapinā arbitra-  
 tus est esse se equalē deo: sed se-  
 metipm̄ exinaniuit formam  
 serui accipies: ut crearet̄ hō  
 in p̄ncipio uiarū eius. uerbū  
 per qd̄ facta sūt oīa. **Q**uap̄t  
 scdm̄ id qd̄ unigenit⁹ est non  
 habet fratres: scdm̄ id autē qd̄  
 p̄mogenitus ē. fratres voca-  
 re dignatus est omēs qui p̄  
 eius et per eius primatū in  
 dei gratiā renascūt̄ per adop-  
 tionē filioꝝ: sicut aplica dis-  
 ciplina cōmendat. **N**aturalis  
 ergo filius de ip̄a p̄ris substā-  
 tia unicus natus est. id exis-  
 tens qd̄ pater est. deus de deo.



lumē de lumē. Nos autē nō lu-  
mē naturalit̄ sum⁹: sed ab illo  
lumē illuminam⁹: ut sapia  
lucere possim⁹. Erat enī lumē  
īquit uerū: qđ illuminat oēm ho-  
minē uenientē in hūc mūdū.  
Adim⁹ itaq; fidei rerū eternarū  
etiā tēporalē dispensacōem dñi:  
quā gerere nobis et mīstrare p  
nrā salute dignatus est. Nā scđ;  
id qđ unigenitus est dei filius:  
nō potest dici fuit et erit. sed tm̄  
est: quia qđ fuit iā non est. et qđ  
erit nondū est. Ille ergo ē icom-  
mutabilis sine condicōe tēpor  
et uarietate: nec aliūde arbitror  
manare illud qđ faūlo suo moisi  
tale nomē suū īsuuauit. Nā cū  
ab eo q̄reret. si se p̄lus ad quem  
mītebat⁹ cōtēpneret a quo se di-  
ceret missū. responsū dicētis ac-  
cepit. Ego sū qui sum. Deinde  
subiūgit. Qui est misit me ad  
uos. Ex quo iā spūtalib; aūm⁹  
patere confido: nullā naturā pos-  
se deo esse cōtrariā. Si enī ille est  
et de solo deo dici p̄rie potest hoc  
uerbū: qđ enī uere est icōmuta-  
bilis manet. qm̄ qđ mutat⁹ fuit  
aliqđ qđ iā nō est. et erit qđ nō  
dū est: nichil ergo habet deus  
cōtrariū. Si ei quēret⁹ a nobis  
qđ sit albo cōtrariū: responde-  
rem⁹ nigrū. Si enī quēret⁹ quid  
sit calido ⁊ cōtrariū: responde-  
rem⁹ frigidū. Si quēret⁹ quid  
ueloci cōtrariū: responde-  
mus tardū: et q̄cūq; filia. Cū  
autē quērit⁹ quid sit ei cōtrariū  
qđ est: recte respondet⁹ qđ non  
est. Sed per tēporalē ut dixim⁹  
dispensacōem. qm̄ ad nrām sa-

lutē et inparacionē operatē dei be-  
nignitate. ab illa icōmutabi-  
li dei sapia natura mutabilis  
nrā suscepta est: tēporaliū rerū  
pro nobis salubriter gestarum  
adiūgim⁹ fide: credētes ī eū dei  
filū: qui natus est per spūtu  
sanctū ex uirgīe maria. Dono  
ei dei. hoc est spū scđ. cōcessa ē no-  
bis tanta hūilitas dei: ut totum  
hoīem suscipere dignaret⁹. I vte-  
ro uirgīs: maternū corpus ite-  
grū inhabitās. itegrū deserēs.  
Cui tēporali dispensacōi: mul-  
tis modis īfidiatur hēntia. Sed  
si quis tenuerit catholicā fidē.  
ut totū hoīem credat a uerbo  
dei esse susceptū: id est corpus.  
aiām. spūtu. satis cōtra illos  
munitus est. Quippe cū ista  
susceptio pro salute nrā sit ges-  
ta: cauendū est ne cū crediderit  
aliqđ nrām nō ptinere ad suscep-  
tionē: nō ptineat ad salutē. Et  
cū excepta forma mēbroz. que  
diuersis generib; aiāncū diuer-  
sa tributa est. nō distet a p̄tore  
nisi rationali spū. que mens e-  
ciā noiatur: quō sana est fides  
qua credit⁹ qđ id nrām suscepit  
dei sapia qđ habem⁹ cōe cū pe-  
tore. illud autē nō suscepit  
qđ illustrat⁹ luce sapie: et qđ ho-  
minis p̄riū est. Detestandi e-  
tiā illi qui sūt dñm nrām ihesu  
xp̄m matrē mariā ī terris ne-  
gant habuisse: cū illa dispen-  
sacio utrūq; sexū et masculinū  
et femininū honorauerit: et  
ad curā dei ptinere mōstrauit.  
nō solū quem suscepit. sed illū  
etiā per quē suscepit uirum



gerendo. nascendo de feia. **N**ec nos ad neganda xpi matre cogit qd ab eo dictu est. qd michi et tibi est mulier. nodu venit hora mea: sed amonet potius ut itelligam qd scdm deu no habuisse matre: cuius maiestatis psona parabat ostende aqua in vnu uertendo. **Q** autem crucifixus est scdm hoiem crucifixus est: et illa erat hora q nodu uenerat. qn dictu est michi et tibi quid est nodu uerit hora mea: id est qua te cognosca. **T**uc cu ut homo crucifixus cognouit hoiem matre: et dilectissimo discipulo huaniusie comendauit. **N**ec illud nos moueat. q cu ei nuaaret mater eius et fratres. respondit que michi mater et qui freres et cetera: sed potius doceat misteriu nrm. q cu uerbu dei fratribz nustram q pareres cu ipediuit no debere cognosca. **N**am si ptea qsq putauit no eu habuisse matre in terris q dixit qmichi mater: cogat necesse est. et apolos negare habuisse pres in terris qm pcepit eis dices. **N**olite uobis prem dicere i terris: vnq est eni pater vr qui i celis est. **N**ec nobis fide ista minuat cogitaco muliebru uisceru: ut ppter ea reusanda uideat talis dei nostri generaco: q ei sordidi sordida putat: quia et stultu dei sapientius est hoibus. et oia munda mudis dicit aplis. **D**ebet igit itueri qui hoc putant solis hu radios. que terre no taq creatura dei laudant. sed taq deum adorant. per cloacaru fetores

et queq horribilia usq qsq diffundi. et i hns opari scdm natura sua: nec tamen inde aliqua contaminaco sordescit: cu uisibilis lux uisibilibz sordibz sic couictior. **Q**ntominus igit poterit pollui uerbu dei no corpore un neq uisibile de femineo corpore: ubi huana carne suscepit cu aia et spu: quibz iteruencitibz habitat maiestas uerbi ab huani corpis fragilitate secretius: **U**nde manifestu est nullo modo potuisse uerbu dei maculari huano corpe: quo nec ipa aia huana maculata est. **N**o eni cu regit corpus atq uiuificat: sed cum ei bona mortalia concupiscit: de corpe aia maculat. **Q** si aie maculas illi vitare uellet. hec mendacia potius et sacrilegia formidaret. **S**ed paru erat p nobis dnu nri huilitas i nascendo: accessit etiam ut mori pro mortalibz dignaret. **H**uiliauit eni se factus subditus usq ad mortem: mortem autem crucis: ne qsq nrm ead si mortem possit no timere: aliqd genus mortis qd hoies ignominiosissimu arbitratu horreret. **C**redim igit taq i eu qui sub poncio pilato crucifixus est et sepultus. **A**ddendu eni erat iudias nome: ppter teporu cognicione. **S**epultura uero illa cu creditur: fit recordaco noui monumeti: q resurrectio ad uite nouitatem preberet testimoniu: sicut nascituro uterus uirginalis. **N**am sicut i illo monu

Ca. v.



mēto nullus alius mortuus  
 sepultus ē. nec ante nec poste-  
 a: sic i illo vterō nec ante nec  
 postea qd̄ mortale conceptū  
 est. ¶ **C**redim⁹ etiā illū tercio  
 die resurrexisse a mortuis. p̄-  
 mogenitū consecuturis fr̄ibz.  
 quos i adoptōem filioꝝ dei vo-  
 cauit: quos cōparticipes et co-  
 heredes suos esse dignatus est. vij.  
 ¶ **C**redim⁹ eū i celum ascēdis-  
 se: quē beatitudis locū etiā p̄mi-  
 sit nobis dices. erūt sicut ange-  
 li i celis: i illa ciuitate que est  
 mater oīm nr̄m iherlm̄ eterna  
 i celis. Solet aut̄ quosdā offen-  
 dere. uel ip̄ios gētiles ul' hēricos:  
 q̄ credam⁹ assumptū terrenū  
 corpus i celū. Sed gentiles ple-  
 rūqz philosophoꝝ argumentis  
 nobiscū agere studēt: ut dicāt  
 terrenū in celo esse nō posse. Nos  
 trās cū scripturas nō nouerūt.  
 Nesciūt quō dictū sit. semina-  
 tur corpus aiāle: surgit corp⁹  
 spiritale. Nō enī ita dictū est  
 quasi corpus uertat' in sp̄m et  
 sp̄s fiat: quia et nūc corpus  
 nr̄m qd̄ aiāle dicit': nō i aiā  
 uersū est et aiā factū est: s; spi-  
 ritale corpus itelligit' qd̄ ita  
 spiritui subditū est. ut celesti  
 habitacōi cōueniat: oī singuli-  
 tate ac labe terrena. i celeste  
 puritate ac stabilitate muta-  
 ta atqz cōuersa. Nec est imuta-  
 tio de qua itē dicit aplūs. **D**ēs  
 resurgem⁹: sed nō omēs imu-  
 tabimur. Quā imutacōnem  
 nō in deterius sed i melius viii.  
 fieri docet idem cū dicit: sed  
 nos imutabim'. Sed ubi et q̄

modo sit i celo dñici corpus. au-  
 riosissimū et supuacancū est  
 q̄rere: t̄m̄ in celo esse crede-  
 dū est. Nō enī est fragilitatis  
 nr̄e celoꝝ secreta discutere: sed  
 est nr̄e fidei de dñici corpis dig-  
 nitate sublimia et honesta sen-  
 tire. ¶ **C**redim⁹ etiā q̄ sedet ad  
 dexterā p̄is. Nec ideo t̄n quasi  
 hūana forma circūscriptū esse  
 deū p̄rem arbitrandū est: ut de  
 illo cogitatibz dextrū aut sinis-  
 trū latus occurrat: aut idipm̄  
 q̄ sedere pater dicit' flexis po-  
 plicibz fieri putandū est: ne i  
 illud iādam⁹ sacrilegiū i quo  
 execratur aplūs eos qui cōmu-  
 tauerūt gloriā icorruptibilis  
 dei i similitudinē corruptibilis  
 hoīs. Tale enī simulacrū deo  
 nefas est xp̄iano i templo collo-  
 care: multo magis in corde ne-  
 phariū est ubi uere templū dei ē:  
 si a terrena cupiditate atqz er-  
 rore mūdetur. Ad dexterā ergo  
 itelligendū est dictū esse in  
 sūma beatitudine: ubi iusticia  
 et pax et gaudiū est: sicut ad  
 sinistra hedi cōstituit'. id est  
 i miseria. p̄pter iuquitates labo-  
 res atqz cruciatus. Sedere ergo  
 qd̄ dicit' deus. nō mēbroꝝ posi-  
 tionē. sed iudiciaria significat  
 ptātem qua illa maiestas nū-  
 q̄ caret. semp digna tribuendo.  
 quus extremo iudicio multo  
 māifestius iter hoīs vni ge-  
 niti filii dei iudicis uiuoz atqz  
 mortuoz claritas idubitata  
 futura sit. ¶ **C**redim⁹ etiā inde  
 ucturū cōuenientissio tēpore et  
 iudicaturū uiuos et mortuos:



siue istis noibus iusti et pccatores  
 significatur: siue quos tuc an  
 morte in terris iuentur? E ap  
 pellati sut viui: mortui vero q  
 i eius aductu resurrecturi sut.  
**N**ec dispensaco teporalis notm  
 est. sicut illa generaco scdm deu:  
 sed etia fuit et erit. Na fuit dñs  
 in terris. et nuc est i celo: et erit  
 in claritate iudex viuoꝝ atq;  
 mortuoꝝ. Ita eni ueniet sicut  
 ascendit: scdm auctoritate que  
 i aploru actib; cotinet. **E**x hac i  
 gitur teporali dispensaco loq;  
 in apocalypsi ubi scriptu est. **N**ec  
 dicit qui est et qui fuit. et qui ve  
 turus est. **D**igesta itaq; fide  
 atq; comendata dina genera  
 tione dñi nei. et huana dispen  
 satione: adiungit confessio nec  
 ad pficiendam fide. que nobis  
 est de deo spūs scūs. no minore  
 natura q̄ pater et filius. sed ut  
 ita dicit consubstantialis et coeter  
 nus: quia ista trinitas vnus est  
 deus: no ut idem sit pater qui e  
 filius et spūs scūs: sed ut pater  
 sit pater: et filius sit filius: et  
 spūs scūs sit spūs scūs. **S**ed et h  
 trinitas vnus deus: sicut scriptu  
 est. **A**udi isrl. **D**ñs deus tuus.  
 deus vnus est. **T**ame si interro  
 gem de singulis et dicat nobis  
 deus est pater: respondebimus  
 deus. **S**i querat utru deus sit fi  
 lius: hoc respondebim. **N**ec si  
 fuerit de spū sancto talis interroga  
 tio: aliud cu ee debem? respodere  
 q̄ deū: uehementer cauētes acipe.  
 quō de hoibus dictu est dn estis.  
**N**o eni sut naturalit dn: quicu  
 q; sut facti atq; coditi a pre per

filiu dono spūs scūs. **I**pa eni signi  
 ficat trinitas cu aplis dicit:  
 qm ex ipso et per ipm. et i ipost  
 oia. **Q**uq; ergo de singulis iter  
 rogati respondeam? deu ee siue  
 patre. siue filiu. siue spm scm:  
 no tamen tres deos a nobis coli  
 quisq; existimauerit. **N**ec miru  
 q̄ hec de ineffabili natura dicitur:  
 cu in hns etia reb; quas cor  
 poreis oculis ternum. et corpo  
 reo sensu diuidicam? tale ali  
 quid accidat. **N**a cu de fonte iter  
 rogati no possum? dicere q̄ ipse  
 sit fluui? nec de fluuiio interro  
 gati possum? cu fonte vocare?  
 cursus potionē que de fonte ut  
 fluuiio est. nec fluuiū possum?  
 appellare nec fonte: tñ hanc tri  
 nitatem aqua noiamus: et cu  
 de singulis qrit: singullatim  
 aqua respondem? **N**unc quero  
 utru aqua i fonte sit: respon  
 detur aqua. **E**t si queramus  
 utru aqua sit i fluuiio: nichil  
 aliud respondet: et i illa poti  
 one no poterit alia esse respo  
 sio: nec tñ eas tres aquas: sed  
 vna dicitur. **S**ane cauendū  
 est ne quis ineffabile illius ma  
 iestatis substantia sicut fonte  
 istu visibile atq; corporeū. ul  
 fluuiū uel potionē cogitet.  
**I**n hns eni aqua illa que nuc  
 in fonte est transit in fluuiū  
 nec in se manet: et cu de flu  
 uio uel de fonte i potionē tra  
 sit: no ibi pmanet vnde sumit.  
**I**taq; fieri potest. ut eade aqua  
 nuc ad fontis appellacoē per  
 tineat. nuc ad fluuiū. nuc ad  
 potionis: cu in illa trinitate

ix.



dixerim<sup>9</sup> nō posse fieri. ut pater  
aliqui sit filius. aliqui spūs sct̄s.  
sicut ī arbore radix nō ē nisi ra-  
dix: nec robur est aliud q̄ ro-  
bur. nec ramos nisi ramos pos-  
sum<sup>9</sup> dicere. Nō enī qd̄ dicitur  
radix. idem potest dici robur et  
rami: nec lignū qd̄ p̄tinet ad  
radicē potest aliquo transiū nē  
in radice esse nūc ī robore. nūc  
ī ramis: sed t̄mmodo ī radice:  
cū illa regula nōis maneat. ut  
radix lignū sit: et robur lignū:  
et ramus lignū: nec tamē tria  
ligna dicant<sup>9</sup> sed vnū. Aut si  
hec habēt aliquā dissimilitu-  
dinē. ut possint nō absurde et  
tria ligna nōiari p̄pter firmi-  
tatis diuersitatē: illud certe  
omnes cōcedūt si ex vno fonte  
tria pocula impleant<sup>9</sup>. posse di-  
ci tria pocula. tres autē aquas  
nō posse dici. sed oīno vnā a-  
quam: q̄q̄ de singulis poculis  
interrogatus. ī quolibet horū  
aquā esse respondeas: q̄uis  
nullus hic transitus fiat: sic  
de fonte ī fluiū dicebam<sup>9</sup>. S;̄  
hec nō p̄pter illius dīne nature  
silitudinē. sed p̄pter uisibilū e-  
ciā vnitatē corpalia exempla  
data sūt: ut intelligētur fieri pos-  
se ut aliqua tria non t̄m sigillatī  
sed etiā simul singulare nomē  
optineant. Nec quisq̄ miret<sup>9</sup>  
et absurdū putet qd̄ deū dicam<sup>9</sup>  
p̄rem. deū filiū. deū sp̄m sct̄m:  
nec t̄m tres deos ī ista t̄nitate.  
sed vnū colam<sup>9</sup> vnāq̄ substā-  
ciam. Et de p̄re quidē ac filio  
multis libris differuerūt doc-  
ti et spirituales viri. et quibus

tāq̄ hoīes hoīb; poterāt: quē  
admodū nō vnus esset pater  
et filius. sed vnū essent: et qd̄  
p̄re pater esset et quid filius.  
insinuare conati sunt: q̄ ille  
genitor. ille genitus: ille nō  
de filio. ille de p̄re: ille huius  
p̄ncipiū vnde et caput xpi di-  
cit<sup>9</sup>: q̄uis et xp̄us p̄ncipiū  
sit. sed nō p̄ris: hic vero illius  
ymago. q̄uis nulla ex parte  
dissimilis: sed oīno idifferens  
et equalis: tractatib; hec lati<sup>9</sup>  
eis. qui nō tā breuiter q̄ nos to-  
cius xp̄iane fidei p̄fessionē vo-  
lūt explicare. Itaq; īq̄ntū fili<sup>9</sup>  
est et de patre accepit ut sit. cū  
ille de filio id nō acceperit. et in  
q̄ntū hoīem. mutabile scil; cre-  
aturā in melius cōmutandā  
īeffabili misēdia. tēporali dis-  
pensatōe suscepit: multa de illo  
in scripturis iuenuūt ita dicta.  
ut ipias hereticorū mētes prius  
volentes docere quā nosse ī erro-  
re miserit: ut putaret eū nō eq̄-  
lem p̄ri nec eiusdē esse substācie.  
Qualia sūt illa qm̄ pater maior  
me est. et caput mulieris vir:  
caput viri xp̄us: caput at̄ xp̄i  
deus. Et tūc etiā ipse subiectus  
erit ei qui illi subiecit oīa: et va-  
do ad deū meū et deū v̄m: et nō  
nulla huiusmodi. Que oīa po-  
sita sūt. nō ut nature atq; sub-  
stantie īequalitatē significēt:  
ne falsa sint illa. ego et pater v-  
nū sum<sup>9</sup>. et qui me videt. videt  
et p̄rem: et deus erit uerbu. Nō  
enī factus est deus cū oīa p̄ ipsū  
facta sint: et nō rapinā arbitra-  
tus est esse equalis deo. et cetera



talia. Sed illa posita sunt partim  
 propter amissionem suscepti hominis  
 qua dicit semetipsum exinanisse:  
 non quia mutata est illa sapientia. cum  
 sit omnino immutabilis. sed quia  
 tam humiliter humilibus innotescere  
 voluit: partim ergo propter hanc  
 amissionem illa scripta sunt. de  
 quibus heretici calumpniant: par-  
 tim propter hoc quia filius patri  
 debet quod est: hoc etiam debet utri-  
 que patri quod eidem patri equalis et par  
 est. Pater autem nulli debet quod  
 est. De spiritu autem sancto nondum  
 tam copiose ac diligenter dispu-  
 tatum est a doctis magnis divi-  
 ni scripturarum tractatoribus: ut in-  
 telligi facile possit et eius proprium  
 quo proprio sit. ut cum neque filium  
 neque patrem dicere possimus: sed tamen  
 spiritum sanctum: nisi quod cum donum dei  
 esse predicat: ut deum credamus non  
 esse ipso similes donum dare. Servant  
 tamen ut non genitum spiritum sanctum tamquam fi-  
 lium de patre predicet: unicus enim est  
 christus: nec de filio tamquam nepotem su-  
 mi patris: nec tamen id quod est nulli de-  
 bere sed patri. ex quo omnia ne duo con-  
 stituamus principia: quod falsissimum  
 et absurdissimum est et non catho-  
 lice fidei. sed quorundam hereticorum  
 proprium. Sunt tamen qui ipsam rationem  
 patris et filii. atque ut ita dicam deita-  
 tem quam greci thoytas appellat: spiritum sanctum credant. Et quoniam pater  
 deus. et filius deus ipsa deitate  
 sibi copulant: et ille gignendo  
 filium. et ille patri coherendo ei  
 a quo est genitus equat: Hanc  
 ergo deitatem quam etiam dilectionem  
 in se invicem amboz caritatem vo-  
 lunt intelligi spiritum sanctum appellatum

dicunt etiam multisque scripturarum  
 documentis assunt huius opinionioni  
 sue: siue illo quo dictum est. quoniam  
 caritas dei diffusa est in cordibus  
 nostris per spiritum sanctum qui datus  
 est nobis. siue aliis multis ta-  
 libus testimoniis: et eo ipso quod  
 per spiritum sanctum reconciliamur deo.  
 Unde etiam cum donum dei dicitur:  
 satis significari voluit carita-  
 tem dei esse spiritum sanctum. Non enim recon-  
 siliamur illi nisi per dilectionem:  
 qua etiam filii appellamur: non iam  
 sub timore tamquam servorum: quia consum-  
 mata caritas foras mittit timo-  
 rem. et spiritum libertatis accipi-  
 mus in quo clamamus abba pater.  
 et quia reconciliati et in amica-  
 tia revocati per caritatem pote-  
 rimus omnia dei secreta cognoscere:  
 propterea de spiritu sancto dicitur. ipse  
 vos inducet in omnem veritatem:  
 propterea et confidentia predicande  
 veritatis qua impleti sunt in adven-  
 tu eius apostoli. recte caritati tri-  
 buit: quia et diffidentia timo-  
 ri datur que consummatio carita-  
 tis excludit: et adeo donum dei  
 dicitur: quod eo quod quisque novit  
 non fruitur: nisi id diligat. Frui  
 autem sapientia dei nichil est aliud:  
 quam ei dilectione coherere. Nec  
 quisquam in eo quod percipit permanet  
 nisi dilectio: et ideo spiritus sanctus  
 dicitur: quoniam ad permanendum sancti-  
 untur quicunque sanctiuntur. Nec dubium  
 est: a sanctiando sanctitatem vo-  
 cari. Et maxime illo testimonio  
 utitur assertores huius sententiae:  
 quo scriptum est quod natum est de  
 carne caro est. et quod natum est de  
 spiritu spiritus est: quoniam deus spiritus est.

hinc



**H**inc enī regeneratōez nrām di-  
cit. q̄ nō scdm̄ adā de carne est:  
sed scdm̄ xpm̄ de spū sc̄o. Quā-  
ppter si spūs sancti hoc loco fac-  
ta ē cōmēoratio. cū dictū ē qm̄  
deus spūs est: aiāduertendū  
dicit nō dictū esse qm̄ spūs de-  
i est: sed qm̄ deus spiritus est.  
ut ipsa deitas p̄s et filij hoc  
loco dicta sit deus qd̄ est spūs sc̄s.  
**H**uc accedit aliud testimoniū  
quo dicit iohēs aplūs: qm̄ de-  
i dilectio est. Nā etiā hic non ait  
dilectio dei est. sed deus dilectio  
est ut ipsa deitas dilcō itelli-  
gat. Et qd̄ in illa enumeratōe  
cōnexarū sibi rerū ubi dicitur.  
oīa vr̄a sunt. vos at̄ xpi. xpūs  
autē dei. et caput mulieris viri.  
caput viri xpūs. caput autē  
xpi deus: nulla fit cōmemora-  
tio spūs sancti: ad hoc ptinere  
dicūt: quia nō fere in hīs que  
sibi cōnexa sunt numerari so-  
let ipsa cōnexio. In illo etiā lo-  
co trinitatē ipsam videtur ag-  
noscere qui legūt attēctus cū  
dicit: qm̄ ex ipso et per ipm̄ et  
ī ipso sunt oīa: ex ipso tāq̄ ex  
eo qui nulli debet qd̄ est: p̄ ipm̄  
tāq̄ per mediatorē: ī ipso tāq̄  
in eo qui cōtinet: id est copu-  
lacione cōiūgit. **H**uc senten-  
tiae cōtradictunt: qui arbitra-  
tur istā cōiōnē. quā siue deita-  
tē. siue dilectionē. siue caritatē  
appellam⁹: nō esse substāciā.  
**Q**uerūt autē scdm̄ substāciā  
sibi expo ni spm̄ sc̄m: nec itel-  
ligūt nō aliter dici potuisse  
deus dilectio est. nisi substan-  
tia esset dilectio. **D**icit quip-

pe rerū consuetudinē corporali-  
um: qm̄ si duo sibi corpa copu-  
lent: ita ut iuxta iuicem col-  
locent: ipa copulacō nō est  
corpus: qm̄quidē separatis  
illis corporibz que copulata  
fuerāt nulla iuenit: nec tñ  
quasi discessisse et migrasse i-  
telligit: sicut illa corpa. **S**im-  
tales cor mūdū faciāt quātū  
pnt: ut videre ualeāt in dei sb-  
stācia nō esse aliqd̄ tale q̄si ali-  
ud ibi sit substācia. aliud qd̄ ac-  
tadat substācie et nō sit substā-  
cia: sed qd̄ qd̄ ibi itelligit potest.  
substācia est. **V**erū hec dici pnt  
facile et credi: videri autē nisi  
puro corde quō se habeāt oīno  
nō pnt. **Q**uappter siue vera sit  
ista sentētia. siue aliqd̄ aliud sit.  
fides icōtussa tenenda est. ut deū  
dicam⁹ p̄rēm. deū filiū. deū spm̄  
sc̄m: nec tres deos. sed istā trini-  
tatē vnū deū: nec diuersas na-  
turas. sed eiusdē substācie. nec  
ut pater aliqñ sit filius. aliqñ  
spūs sc̄s: sed pater sp̄ p̄: et fi-  
lius sp̄ filius: et spūs sc̄s sp̄ spūs  
sc̄s. **N**ec temere de iuisibilibz  
aliqd̄ affirmem⁹ tāq̄ scientes.  
sed tāq̄ credētes: qm̄ videri ni-  
si mūdato corde nō pnt. et si q̄s  
ea videt ī hac vita. uel ex parte  
qd̄ dictū est. atq̄ ī enigmate:  
nō potest efficere ut et ille vide-  
at cui loq̄tur. si cordis sordibus  
īpeditur. **S**cati at̄ mūdō corde:  
qm̄ ipsi deū videbūt. **H**ec fides  
est de deo cōditore. et renouato-  
re nrō. **S**ed qm̄ dilectio nō tm̄  
in deū nobis operata est ut dic-  
tū est. diliges dñm deū tuū ex



x.

nos

toto corde tuo. et tota aia tua. et ex tota mente tua. sed etiam in proximo. nam diliges inquit proximum tuum tanquam teipsum. si autem ista fides congregatione societatemque hominum timeat in qua fraterniterna caritas operatur: minus fructuosa est. **C**redim et sciamus ecclesiam utique catholicam. Nam et heretica et schismatica congregationes suas ecclesias vocant: sed heretica de deo falsa sentiendo ipsam fidem violant. Schismatica autem dissensionibus: ut quis a fraterna caritate dissiliunt: quibus ea credat que credim. Quapropter nec heretica pertinet ad ecclesiam catholicam que diligit deum. nec schismatica quam diligit proximum: et ideo peccatis proximi facile ignoscitur: quis suis peccatur ignoscit ab illo qui nos reconciliavit sibi delectans omnia preterita. et ad vitam nos vocans: quam vitam donec perfectam capiamus. sine peccato esse non possumus. Interest autem qualia sint. nec de peccatorum differentia modo tractandum est: sed credendum omnino nullo modo nobis ignoscit ea que peccata sunt. si non irreparabiles ad ignoscenda peccata fuerim. **I**taque credim et remissionem peccatorum. Et quam tria sunt quibus homo constat. spiritus. anima. et corpus: que rursus duo dicuntur: quia sepe anima simul cum spiritu nominatur: pars enim quaedam eiusdem rationalis qua carent bestie spiritus dicitur: principale nomen spiritus est: deinde vita qua communis corpori anima dicitur: postremo ipsum corpus quam visibile est: ultimam nomen est. Nec autem omnis crea-

tura ingemiscit: et parturit usque nunc. Dedit tamen premissas spiritus: quia credidit deo et bone voluntatis est. Hic est spiritus etiam mens vocatur: de qua dicit apostolus mente servio legi dei. Qui autem et alio loco. Testis est michi est deus: tu servio in spiritu meo. Anima vero cum carnalia bona adhuc appetit caro nominatur. et resistit spiritui. non natura sed consuetudine peccatorum: unde dicitur: mente servio legi dei. carne autem legi peccati. Que consuetudo in naturam versa est: secundum generationem mortalem peccato primi hominis. Ideoque scriptum est. Et nos aliquando fuimus et filii ire id est vindicte: per quam factum est ut serviamus legi peccati. Est autem anime natura perfecta cum spiritui suo subdit: et cum sequitur sequentem deum. Ideo animalis homo: non percipit que sunt spiritus dei. Sed non tam cito subiugatur ad bonam operationem quam cito spiritus deo ad veram fidem et bonam voluntatem: sed aliquando tardius eius impetus quo in carnalia et temporalia defluit refrenatur. Sed quam et ipsa mundatur: recipiens stabilitatem nature. Dominante spiritu qui sibi caput est: cui capiti christus est caput: non desperandum etiam corpus refertur nature proprie. sed utique non tam cito quam animam. sicut neque anima tam cito quam spiritus: sed tempore opportuno in novissima tuba cum mortui resurgent incorrupti. et nos immutabimur. **E**t ideo credim et carnis resurrectionem: non tamen qua reparatur anima. que propter carnales affectus caro non



minat: sed hec etiā visibilis  
caro que naturalit̄ est caro: cuius  
nomē aīa nō ppter naturā:  
sed ppter affectus carnales ac-  
cepit. Hec ergo visibilis que p-  
prie dicit̄ caro: sine dubio cre-  
denda est resurgere. Videt̄ enī  
paulus ap̄lus eam tāq̄ digito  
ostendere: cū dicit. **S**portet cor-  
ruptibile hoc iduere incorrup-  
tionē. Cū enī dicit hoc: in ea  
quasi digitū intendit. Qd̄ at  
visibile est: id potest digito of-  
tendi. **E**m̄ posset etiā aīa cor-  
ruptibilis dici. Nā vicis mo-  
rum ipsa corrūpitur. Et mor-  
tale hoc iduet̄ mortalitatem.  
cū legit̄: eadē significat̄ vi-  
sibilis caro: quia in eā idē dē  
uelut digitus intendit. Potest  
enī et aīa sicut corruptibilis  
ppter morū vicia: ita etiā mor-  
talis dici. **M**ors quippe aīe est  
apostatare a deo: qd̄ p̄mū ei  
p̄m̄ i paradiso sacris litteris  
cōtinet̄. Resurget igit̄: corpus  
scdm̄ xp̄ianā fidē: que falli nō  
potest. Qd̄ tū videt̄ incredibi-  
le: qualis sit nō caro attendit.  
qualis at̄ tū futura sit nō con-  
siderat: quia illo tēpore imuta-  
tionis angelice. nō iā caro erit  
et sanguis. sed tm̄ corpus. Cū  
enī de carne ap̄lus loqueret̄:  
alia iquit̄ caro pecor. alia vo-  
lucrū. alia piscū. alia serpen-  
tū. et corpora celestia et terres-  
tria. Nō enī dixit caro celestis:  
dixit autē et terrestria corpora.  
**O**is enī caro etiā corpus est:  
nō autē om̄e corpus etiā caro  
est. **P**rimo i ip̄is terrestribus

lignū corpus est: sed nō caro. Ho-  
minis autē uel pecoris: et corp⁹  
et caro est. In celestibz vero nulla  
caro: sed corpora simplicia et lu-  
cida. que appellat̄ ap̄lus spirita-  
lia: nōnulli autē vocant̄ ethe-  
rea. Et ideo nō carnis resurrec-  
tionem cōtradicit illud qd̄ ait. ca-  
ro et sanguis regnū dei nō pos-  
sidebūt: sed quale futurū sit qd̄ nūc  
caro et sanguis predicat. In qua-  
lem naturam quisqz hāc carnē  
conuerti posse non credit: gradi-  
bus duādus est ad fidē. Si enī ab  
eo q̄ras ut̄i terra i aquā possit  
cōverti: ppter vicinitatē nō ei vi-  
detur̄ incredibile. Rursus si que-  
ras ut̄i aqua possit i aerē: ne-  
qz hoc absurdū esse respondet. Vi-  
cina enī sibi sunt. Et de aere si  
q̄rat̄ ut̄i i ethereum corpus  
id est celeste possit mutari: iā  
ipsa vicinitas psuadet. Quid  
ergo? Per gradus hoc fieri pos-  
se concedit. ut terra i corpus ethe-  
reū cōvertat̄: tū nō accedente  
dei volūtate qua et corpus hūa-  
nū super aquas potuit ambu-  
lare. ceterimine id fieri posse q̄  
admodū dictū est in icu oculi  
sine ullis talibz gradibz credit:  
sicut plerūqz fumus i flāmā  
mura celeritate cōvertit̄. Caro  
enī nra utiqz ex terra est. Phi-  
lozophi autē quoz argumētis  
sepius resurrectori carnis resis-  
titur. quibz asserūt. nullū esse  
posse terrenū corpus i celo: om̄e  
corpus in om̄e corpus conuerti  
et mutari posse concedūt. Quia  
corporis resurrectione corpus  
a temporis conditione liberatū:



eterna vita ineffabili caritate perfruetur. Tunc ei fiet illud quod scriptum est. Absorta est mors in victoria. Ubi est mors aculeus tuus. Ubi est mors contencio tua? Hec est fides que paucis uerbis tenenda in simbolo nouellus xpianis datur; que pauca uerba fidelibus nota sunt. ut credendo subiugati recte uiuant; recte uiuendo cor mundent; corde mundato quod credunt intelligant.

**Explicit liber sancti augustini de fide et simbolo.**

**Inapit liber sancti augustini epi de fide ad petrum dyaconem.**

**E**pistola fili petre tue caritatis accipi: in qua significasti te uelle in herosolimam peregrinare. Et proposuisti te litteris nostris instrui. quam debeas in illis partibus uere fidei regulam tenere: ut nulli tibi possit sensus heretice subripere falsitatis. Gaudeo quidem quod pro fide uera sine ullo perfidie uicio custodienda sollicitudinem geris: sine qua nulla potest proficere christiana conuersio. Aplica quippe dicit

auctoritas: quia sine fide impossibile est placere deo. Fides namque est bonorum omnium fundamentum. Fides est humane salutis uicium. Sine hac nemo ad filiorum dei potest numerum pertinere: quia sine ipsa nec in hoc seculo quisquam iustificationis gratiam consequitur: nec in futuro uitam possidebit eternam. Et si quis hic non ambulauerit per fidem: non ueniet ad spem. Sine fide omnis labor hominis uacuus est. Tale quippe est ut sine uera fide quisque deo uelit per contemptum seculi placere: quale si quisque tendens ad patriam in qua se scit beate uicturum reliquat iter rectitudinis et improuide scettet errore quo non ad beatam ciuitatem ueniat. sed in precipitum cadat: ubi non gaudium uenienti datur. sed cadenti iteritus inferatur. Verumptamen ut de fide sufficiens sermo proficiat. nec temporis suffragat spatium: quia celeriter nemini cupis habere responsum. Et tamen magnum est opus huiusmodi disputationis: ut a magnis uix possit impleri. Neque enim proposuisti sic te debere de fide instrui ut unquam heresim designares contra quam specialiter nostre disputationis uigilaret intentio: sed cum indefinite de finitione fidei petis. eamque cupis etiam sub breuitate condudi. vides paulo dubio quod sit nobis impossibile ut rem tantam in breui comprehendam? plene: tu sufficientes esse non possumus. etiam si tantum spatium temporis et tale nobis esset ingenium. ut multa uolumina de hoc quod a nobis expetis facere ualermus. Sed quia deus p-



pe est oibus inuocantibus eum in ueritate. qui uerbum consummas abbeuians fecit: huius fidei sancta sollicitudine sic etiam michi ut tuo tam bono tamque laudabili seruam desiderio sufficienter tribuet facultatem: ut et si non potueris cuncta dicere ex quibus ois error hereticus possit agnoscere. et agnitus uel conuincatur ualeat uel vitari: tamen in nomine atque in adiutorio sancte trinitatis qui unus solus uerus et bonus est deus. ea dicam in quibus saltem magna ex parte ratione catholice fidei obstet sine aliqua erroris caligine contineri. Quibus retentis poteris etiam illa deprehendere atque fugere que et si in hoc opere non videntur speciali disputacione conuincere: tamen ex his generaliter que hic atque absolute ponentur. appareant illa que in fideles homines auribus uolunt susurrare fidelium: non regula diuine ueritatis tradita. sed nequitia humani erroris inuenta. Quocumque igitur fueris loco constitutus secundum regulam nostri saluatoris imperio promulgatam. nosti te in uno patre et filio et spiritu sancti nomine baptizatum. Principale atque indubitater toto corde retinere. patrem deum. et filium deum. et spiritum sanctum deum. id est sanctam atque ineffabilem trinitatem unum esse naturaliter deum. De quo in deuteronomio dicitur: Audi israhel dominus deus tuus unus est: et dominum deum tuum adorabis. et illi soli seruias. ¶ Verumptamen qui a istum unum deum qui solus de-

rus naturaliter deus. non patrem solum. neque solum filium. neque spiritum sanctum solum. sed simul patrem et filium et spiritum sanctum esse diximus: cauendum est ne sicut patrem et filium et spiritum sanctum unum deum esse quantum ad naturale attinet unitatem ueraciter dixerimus: sic cum qui pater est eundem uel filium uel spiritum sanctum. aut cum qui filius est. siue patrem siue spiritum sanctum. aut cum qui spiritus sanctus patrem in confessione huius trinitatis dicit: uel patrem uel filium personarum dicit siue credere quod omnino falsum est audeamus. Fides est quam sancti patriarche et prophete ante incarnationem filii dei diuinitus acceperunt. non solum sermone predicauerunt: uerum etiam ad instructionem saluberrimam posterorum scriptis suis inditam reliquerunt: unum deum predicant trinitatem. id est patrem et filium et spiritum sanctum. Sed trinitas uera non esset: si una eademque persona diceret: pater et filius et spiritus sanctus. Si enim sic est pater et filius et spiritus sanctus una substantia. sic esset una persona: nichil omnino esset in quo ueraciter trinitas diceret. Rursus unitas quidem uera non esset. si unus deus trinitas ipsa non esset: si que ad modum pater et filius et spiritus sanctus personarum sunt ab inuicem proprietate distincti: sic fuisset naturalium diuersitate discreti. Sed quia illo uno uero deo trinitate non solum quod unus deus est. sed etiam quod trinitas est naturaliter uerum est: propterea ipse uerus deus in personis trinitas est. in una natura unus est. Per hanc unum



tate naturalē totus pater in filio et spū scō: et totus filius i p̄re et spū scō: totusq; spūs scūs i patre et filio ē. Nullus horū extra quēlibet ipsoꝝ est: quia nemo alterū aut p̄cedit eternitate: aut excedit magnitudine. aut superat p̄tate: q̄a nec filio nec spū scō q̄ntū ad nature dīne unitatē pertinet. aut anterior aut maior est pater: nec filii imensitas atq; eternitas uelut anterior aut maior spūs scūs imensitate eternitate q; aut p̄cedere aut excedere naturaliter potest. Sicut ergo nec filius posterior aut minor est patre: ita nec spūs scūs posterior aut minor est filio. Eternū quippe ac sine ūcio est: q̄ filius de p̄ris natura extitit. Et eternū sine ūcio est: q̄ spūs scūs de p̄ris natura filiq; procedit. Ob hoc ergo tres vnū recte credim⁹ et dicim⁹ deū: quia p̄sus eternitas. vna imensitas. vna naturaliter triū est p̄sonarū diuinitas. Teneam⁹ igit⁹ p̄rem et filium et spm̄ scm̄ vnū esse naturaliter deū: neq; tm̄ ipm̄ p̄rem esse qui filius est. nec filium ipm̄ esse qui pater est: n̄ spm̄ sanctū esse qui pater aut filius est. Vna est eī p̄ris et filii et spiritus sancti essentia: quā greci uision uocant⁹: in qua non ē aliud pater. et aliud filius. et aliud spūs scūs: qđ nobis maxime in ipso scripturaz sc̄arū ūcio. ubi dñs dicit. faciamus hominem ad ymaginē et similitudinem nr̄am reuelat⁹. Cū enī

singulari nuō dicit ad ymaginem: ostendit vnā naturā esse ad cui⁹ ymaginē homo fieret. Cum uero dicit pluralitē nr̄am: ostendit eūdem deū ad cui⁹ ymaginē homo fiebat. nō vnā esse p̄sonam. Si enī in vna illa natura p̄ris et filii et spūs sancti vna esset p̄sona: nō diceret⁹ ad ymaginē nr̄am. sed ad ymaginem meā: nec dixisset faciam⁹ sed faciā. Si uero in illis tribus p̄sonis tres essent itelligende ut credende substantie: nō dicitur ad ymaginē nr̄am. sed ad ymagines nostras. Vna eī ymago triū naturarū tequaliū ēē nō posset. Sed dū ad ymaginē vni⁹ dei homo factus dicitur: vna sancte trinitatis essentialiter diuinitas itimat⁹: Deniq; et paulo post pro eo q̄ superius dixerat faciā⁹ hominem ad ymaginē et similitudinē nr̄am: sic hominē factū scriptura narrauit ut diceret⁹: et fecit deus hominem ad ymaginē dei fecit eū. Hanc trinitatem p̄sonarū atq; unitatem nature p̄sais reuelatū sibi nō tacuit: cū se dicit seraphim uidisse clamācia. Scūs scūs scūs dñs deus sabaoth. Vbi proorsus i eo q̄ dicit⁹ tercio scūs. p̄sonarū trinitatē: i eo uero q̄ dicit⁹ semel dñs deus sabaoth. dīne nature cognoscim⁹ unitatē. In illa igit⁹ sc̄a trinitate qđ ideo a nobis repetitur. ut i v̄ro corde tenacius ifigatur: vnus est pater qui solus essentialiter de seipso vnū filiū genuit: et vn⁹ filius



Ca. ij.

qui de vno pre solus est essen-  
tialiter genitus; et vnus sps  
sanctus qui solus essentialiter  
de pre filioq; pcedit. **N**oc autē  
totū vna psona nō posset: id  
est gignere se. et nasci de se. et  
pcedere de se. **Q**uia igit ali-  
ud est genuisse q̄ natū esse. ali-  
ud est pcedere q̄ genuisse ul' na-  
tū esse; maifestū est qm̄ alius  
est pater. alius est filius. alius  
est sps sanctus. **T**rininitas ita-  
q; ad psonas p̄s et filij et sps  
sancti refertur: vnitas ad na-  
turā. **S**icut ergo scdm̄ illā diui-  
nitatē qua vnū sūt pater et fi-  
lius et sps sanctus. neq; p̄m  
natū credim⁹ neq; spm̄ sanctū:  
sed solū filiū natū catholica fi-  
des credit et p̄dicat. **N**eq; eī i illa  
trinitate p̄m̄ eēt sol⁹ p̄s. q; nō ē nat⁹  
ipe h̄ vnū filiū genuit. **N**eq; p̄m̄ sol⁹  
filij q; nō genuit ipe h̄ dei p̄s ec̄cia  
nat⁹ ē. **N**eq; p̄m̄ sps sc̄s q; n̄ nat⁹ ē n̄ ge-  
nuit s; sol⁹ de pre et filio p̄cedit.  
si scdm̄ naturā quidē dinā de  
pre de nullo nasceret deo: scdm̄  
carnē tñ ipse nasceret ex uirgi-  
ne. **S**i eī nasceret ex uirgine: v-  
na psona esset pater et filius.  
**I**psa autē vna psona pro eo q  
nō de deo. sed tñ de uirgine nas-  
ceret: nō dei filius sed tñ hoīs  
filius ueraciter diceret. **I**pe at  
dei filius dicit. **Q**uia sic deus  
dilexit mūdū: ut filiū suū vni-  
genitū daret. **E**t uerū. **N**ō enī  
misit deus filiū suū i mūdū ut  
iudicet mūdū: sed ut saluetur  
mūdus per ipm̄. **N**ec bt̄us dix-  
isset iohēs. **Q**ui diligit geni-  
torem: diligit eum qui genuit⁹

est ex eo. **N**ec ipse filius dixisset **P**  
meus usq; modo operatur et ego  
operor. **I**psē enī qui filius dicit:  
si idem esset et pater nō ueracit⁹  
dei filius diceret: quia nō de de-  
o. sed de sola uirgine nasceret. **N**ō  
extremū nec ipse pater de celo tes-  
taret: et suū demonstraret filiū:  
corporali uoce dicens. **H**ic est fi-  
lius meus dilectus. i quo michi  
cōplacui. **A**plius quoq; nō dix-  
isset de deo pre. **Q**ui p̄prio filio  
nō pepat: sed pro nobis oībus  
tradidit illū. **S**ed qm̄ ista oīa et  
dinitus ad nr̄am doctrinā scrip-  
ta sunt. et quia dina dicta sūt:  
utiq; uera sūt. **V**erū est q; fides ca-  
tholica p̄dicat: et scdm̄ dinitatē  
de pre natū esse solū filiū eternū  
cū pre. imortale ipassibile atq;  
cōmutabile deū: et scdm̄ carnē  
nō p̄m̄. sed vnigenitū ei⁹ filiū  
salua eternitate sua. tēporalit⁹  
natū salua ipassibilitate sua.  
quia deus uerus et uita eterna  
est ueraciter suscitauit. **Q**ui to-  
tū habet cōe cū pre. q; eternus  
naturaliter sine uino habuit.  
et nichil habet cōe cū pre eoz  
que i suā psonā tēporalit⁹ atq;  
hūiliter ille eternus et excelsus  
accepit. **R**ursus si nō ille qui  
p̄rius atq; vnigenitus dei pa-  
tris filius est. sed sps sc̄s nas-  
ceret ex uirgine: nō ipm̄ filiū  
qui factus est ex muliere fact⁹  
sub lege. natū de spū sc̄o ex ma-  
ria uirgine i simbolo acceptū.  
et corde ad iusticiā crederet. et  
ore ad salutem sancta confi-  
teretur ecclesia. **S**ed si ipse sps  
sc̄s qui p̄s et filij sps est.



formā serui acciperet: nō ipse sp̄s  
 sup̄ seipm̄ hoīem factū. i. colū-  
 be specie celitus adueniret. Pa-  
 ter igit̄ deus de nullo genitus  
 deo. de sua nā. set. sine uicō ge-  
 nuit filiū deū sibi equalē et ea-  
 dem qua ipse naturaliter etern⁹  
 est. diuinitate coeternū. Sed idem  
 dei filius cū sit deus eternus et  
 verus. cū p̄e scdm̄ diuinitatem  
 naturaliter vnus deus. scdm̄ h̄  
 q̄ dicit. ego et pater vnū sum⁹.  
 Idem pro nobis homo factus ve-  
 rus et plenus: i. eo verus q̄ ve-  
 rā habet deus ille hūanā natu-  
 ram: i. eo uero plenus. q̄ et car-  
 nē suscepit et aīam ratiōnālē.  
 Idem cū unigenitus deus scdm̄  
 natus est: semel ex patre semel  
 ex matre. Natus est ei de patre  
 deus uerbū: natus ē ex matre  
 uerbū caro factū. Vnus igit̄  
 atq; idem deus dei filius nat⁹  
 ante secula. et natus i. seculo:  
 et utraq; natiuitas vni⁹ ē fili-  
 dei. Dina scdm̄ q̄ creator i. for-  
 ma dei coeternus p̄i deus est:  
 hūana. scdm̄ q̄ semetipm̄ exi-  
 nans et formā serui acci-  
 piens nō solū in cōceptu ma-  
 terni utri semetipsum dū homo  
 fieret eadē seruilis forme sus-  
 ceptione formauit: uerū etiā  
 de eodē matris utero id ē deus  
 hō factus exiuit: et i. cruce idem  
 deus hō factus pependit: et in  
 sepulchro idem deus homo fac-  
 tus iacuit. et ab inferis idē deus  
 homo factus die tertia resurrex-  
 it. Sed i. sepulchro scdm̄ solam  
 carnē idem deus iacuit: et i. i-  
 fernū scdm̄ solā aīam descen-

dit. Quia de inferis ad carnem  
 die tertia reuertēte. idem deus  
 scdm̄ carnē quia i. sepulchro ia-  
 cuit. de sepulchro resurrexit: et  
 quadragesimo die post resurrex-  
 tione. idem deus hō factus in  
 celū ascendens. i. dextera dei se-  
 det: inde i. finē seculi ad iudicā-  
 dos uiuos mortuosq; uerturus.  
 Verbū igit̄ caro factū vnus ē  
 filius dei dñs ih̄s xp̄s: me-  
 diator dei et hoīum. Idcirco autē  
 mediator quia idem deus atq;  
 hō uerus. habes cū patre vnā  
 diuinitatis natūā: et hūanitatē  
 vnā cū matre habens substan-  
 tiā ex nobis usq; ad mortē ini-  
 quitatis nr̄e: plenā habes in-  
 cōmutabilē de deo patre iusti-  
 tiā. p̄pter nr̄am iūquitatē tem-  
 poraliter mortuus: p̄pter iusti-  
 tiā suam et ip̄e uiuus sp̄ et mor-  
 talib; i. mortalitatē largitur⁹.  
 Qui p̄fectā quidē hūanitatē  
 suā in ip̄a diuinitatis sue p̄fecti-  
 one seruabit: ueritatē uero mor-  
 talitatis sue per susp̄sionē mor-  
 tis. ueritatē atq; incōmutabi-  
 litatē sue i. mortalitatis absor-  
 buit. Hoc est qd̄ testat̄ b̄tus pe-  
 trus: quia xp̄s deglutiuit mor-  
 tē. ut uite eterne heredes effice-  
 rem⁹. B̄tus quoq; paulus docet.  
 q̄ xp̄s mortē deglutiuit: illu-  
 minauit autē uitā et icorrupti-  
 onē. Xp̄s igit̄ mortē gusta-  
 uit. quia uerus hō est: idem q;  
 mortē deglutiuit. quia deus  
 uerus est. Idem quippe sicut  
 apl̄us dicit crucifixus est ex in-  
 firmitate nr̄a: sed uiuit ex uir-  
 tute dei vnus atq; idem: quia



scdm phetia beati dauid. et ho  
factus est in syon et ipse funda-  
uit eam altissimus. Itaqz nec di-  
uinitas xpi aliena est a natura  
p̄is: scdm hoc q̄ i principio erat  
uerbū. et uerbū erat apud deū.  
et deus erat uerbū. hoc erat in  
p̄ncipio apud deū: oīa per ip̄m  
facta sunt. et sine ip̄o factū est  
nichil. Nec hūanitas ei⁹ aliena  
est a natura matris: scdm id que  
bū caro factū est et habitauit in  
nobis. Illa enī natura que sep  
genita manet ex patre: natura  
nām sine p̄cō suscepit. ut nas-  
ceret ex uirgīe. Neqz eī natura  
eterna atqz dina tēporalit̄ cō-  
cipi et tēporaliter nasci ex natu-  
ra hūana ullaten⁹ posset: nisi  
scdm susceptiōne ueritatis hu-  
mane uerā tēporalit̄ cōcepti-  
ōne atqz natiuitatē ineffabilis  
atqz i se eterna diuinitas accep-  
isset. Sic est deus eternus ac uer⁹:  
ueraciter et cōceptus et natus  
ex uirgīe. Dum eī uenit ple-  
nitude tēporis. misit deus filiū  
suū factū ex muliere factū sub  
lege. ut eos qui sub lege erant  
redimeret: ut adoptiōne filioꝝ  
dei reciperem⁹. Illo salz deo fac-  
to naturalit̄ filio hoīs: qui u-  
nus naturalit̄ filius unige-  
nitus p̄is dei. Hoc itaqz iohā-  
nes euāgelista confirmās: p̄  
q̄ dixit et uerbū caro factū est.  
et habitauit i nobis cōsequē-  
ter ait. Et uidim⁹ gloriā eius  
gloriā quasi unigeniti a p̄e:  
plenu⁹ gracie et ueritatis. Sic  
ille oīm sp̄ituū oīmz corp̄m  
id est oīm naturarū creator

et dñs. creauit uirgīe creandus  
ex uirgīe: et au⁹ ipse factor est.  
matre sibi fecit qn̄ de ei⁹ carne cō-  
cipiendus atqz pariendus uerā  
materiā carnis deus imensus  
ac sempiternus accepit: ut et se-  
cūdu ueritatē forme seruilis de-  
us hō misericordit̄ fieret: et scdm  
formā dei naturali ueritate id ē  
deus hō p̄manēs nō careret. Sic  
ergo xpm dei filiū. id est unā ex  
eternitate p̄sonā deū uerū cre-  
de: ut diuinitatē eius de natura  
p̄is natā esse nō dubites. Et  
sic eū uerū hoīem crede. ut ei⁹  
carnē nō celestis nō aeris. non  
alterius cui⁹qz putes esse natu-  
re: sed eius cui⁹ est hoīm caro.  
id est quā deus hoī primo de ter-  
ra plasmavit: et ceteris hoīb⁹  
plasmavit quos per pagationē  
ex hoīb⁹ creat. Sed licet caro  
xpi et oīm hoīm unū⁹ eius deqz  
nature sit: hec tñ quā deus uer-  
bū ex maria uirgīe unice digna-  
tus est. sine p̄cō cōcepta sñ p̄cō  
nata est. Nō originale p̄cō ut  
pote scdm quā deus etern⁹ et  
iustus misericordit̄ et cōceptus  
et natus est. et dñs glorie trā-  
fixus est. Quibz autē uerbis ex-  
plicabit̄ carnis illius excellē-  
tia singularis: au⁹ dina ex ip-  
sa sui conceptiōe cōceptus: Ista  
vero ceteroz hoīm carnē. per  
hūanū certū est nasci cōcubitu:  
uuo semināte: feciā uero cōcipi-  
ente atqz pariente. Et quia dū  
sibi iuice uir mulierqz miscēt̄  
ut filios generēt sine libidine  
nō est parentū cōcubitus: ob  
hoc filioꝝ ex eoz carne nascē



ai. nō potest sine p̄cō eē cōcept⁹:  
 ubi p̄cō i puulos nō transmit-  
 tit p̄pagatio sed libido. Nec fecū-  
 ditashumane nature facit ho-  
 mines cum p̄cō nasa: sed fedi-  
 tas libidis quā hoīes habet ex  
 illius p̄mi iustissia condepnacō-  
 ne p̄cā. Ideo b̄tis dauid q̄uis  
 de legitimo nasceret⁹ iustoz cō-  
 ugio. i quo salz nec infidelitatis  
 culpa. nec fornicacōis macula  
 poterat iueniri: p̄pter origina-  
 le p̄cōm t̄n quia naturaliter ob-  
 stricti filii sunt. ut nō ipioz filii  
 solū. sed omes etiā qui de iustoz  
 sanctificata carne nascūt⁹ excla-  
 mat et dicit. **F**ate ei i iniquita-  
 tibz cōceptus sū: et i delictis pe-  
 perit me mater mea. S̄cis eti-  
 am iob dicit mūdū a sorde nō  
 esse hoīem: nec si vni⁹ dici sit  
 vita etiā hoīs sup terrā. **D**eier-  
 go filius vnigenit⁹ qui est i si-  
 nu p̄ris: ut carnē aīamqz mū-  
 dans susceptōe carnis atqz aīe  
 rationalis icarnatus ē. Et q̄  
 est deus uerus: homo uerus fac-  
 tus est. Nō ut alter deus esset  
 alter homo: sed idem deus. idē  
 homo. **Q**ui ut illud p̄cōm qd  
 i cōcubitu mortalis carnis i  
 hūanū genus cōtraxit aufer-  
 ret. cōceptus nouo more deus  
 icarnatus i matre uirgine sine  
 cōitu uiri. sine libidine cōa-  
 pientis uirgīs. ut per deū ho-  
 minē quē absqz libidie cōcep-  
 tū iuiolatus edidit uirginis  
 uterus ablueret p̄cōm quod  
 nascentes trahūt omes hoīes:  
 quibz i corpe mortis hui⁹ ita-  
 lus est nascendi conditō: ut

matres earū fecūditatis opus  
 iplere nō possint nisi p̄us car-  
 nis uirginitatē amiserit. Sol⁹  
 igit⁹ abstulit p̄cōm cōceptōnis  
 atqz natiuitatis hūane deus v-  
 nigenitus: qui dū cōciperetur  
 ueritatē carnis accepit ex uir-  
 gine: quia cū nasceret⁹ integri-  
 tatē uirgīs seruauit i matre.  
**I**sta causa est qua deus factus  
 filius uirgīs marie. et mari-  
 a mater est facta vnigenita  
 dei: ut quē pater genuit ex e-  
 ternitate: ipm uirgo cōceptū  
 pferret i tēpore. **I**lla utiqz uir-  
 go quā deus qui de ea fuerat  
 nascitur? ita singulari grati-  
 a puenit atqz iplcuit: ut ip-  
 sum haberet uētris sui fructū.  
 quē ex iūcio habet vniuersitas  
 dñm: et sibi ipm uideret nas-  
 cendi solepnitate subditū. quē  
 i unitate paternae substācie nō  
 solū hūana. sed etiā angelica  
 creatura cognoscat et adorat  
 altissimū. **S**ic ergo p̄cōm et pe-  
 na p̄cā que per scelus corrup-  
 te mulieris itrauit i mūdū:  
 p iuiolatū uirgīs partū au-  
 ferret⁹ a mūdo. **E**t quia i con-  
 ditōe generis hūani p mulie-  
 rē que de solo uro facta ē. con-  
 tigit ut mortis uiculo tenere-  
 mur obstricti: hoc i redēptōe  
 generis hūani dina bonitas  
 egit: ut per uirū qui de sola  
 muliere natus est vita hoībz  
 redderet. **I**lluc hūanā naturā  
 nequissia deceptōe sibi diabo-  
 lus i p̄cā similitudinē sociauit:  
 hic deus hūanā naturā in v-  
 nitate p̄sone suscepit. **I**bi fecū



decepta est ut fieret filia diaboli:  
hic uirgo grā repleta est. ut fie-  
ret mater sūmi atq; icōmuta-  
bilis dei unigeniti. Ibi āgelus  
deiectus p supbia. seducte mu-  
lieris aūm optinuit: hic deus  
hūilians se per misericordiam icor-  
rupte uirginis uterū impleuit  
ex ea nascaturus. Dei ei filius  
ihesus xpūs qui ī forma dei e-  
rat. quia nisi ex natura patris  
natus esset. esse nō posset: ipe  
scdm aplicā doctrinā semetip-  
sū exinanīuit. formā serui ac-  
cipiens. Formā ergo serui. idē  
serui naturā in suam accepit  
ille psonā: atq; ita hōim factor  
ī similitudinē hōim factus. habitu  
est iuentus ut homo. Ipse hū-  
liauit semetipsū factus obedi-  
ens patri usq; ad mortē: mortē  
autē crucis. Intēte igit hāc aplicā  
tētiā cogita. et ī ea cognosces quō  
dñm ihm xpīm eūdē deū atq; hōim  
credas: nō tñ ī eo unitatē utriusq; nē  
ī vna psoā a cōfundas a didas. Cū g  
pmo audis de dño ihū x̄o qđ for di eāt  
optet te agnosce firmusq; tene in  
illo forme nōie plenitudinē na-  
turale debere ītelligi. In forma  
igit dei dñs ihus xpūs erat: qđ  
in natura dei patris sp erat de quo  
natus erat. Vnū ergo nature cū  
patre est. equalitq; sempiternus  
cū eo atq; īmensus equalit īmor-  
talis atq; icōmutabilis equalit  
īuisibilis atq; īenarrabilis eq-  
luter bonus et iustus: equaliter  
miserator et misericors patēs  
et multū misericors et verax:  
equaliter fortis et suavis. equa-  
liter sapiens atq; oīpotēs. Pro

inde hec oīa que dixim⁹ de dei filio  
firmus fide retinēs. quia hec un-  
q; oīa ī unitate nature habēs cū  
patre sine dubio equalis ē patri: p̄  
qđ et aplūs cōtinuo adiūgēs ait:  
nō rapinā arbitratus ē esse se eq-  
le deo. Nō enī rapine fuit illa filii  
cū patre dinitatis equalitas: s; na-  
ture. Etā illa que cōsequēter sub-  
iūgit aplūs dicens qđ semetipm  
exinanīuit formā serui accipēs  
ī similitudinē hōim factus obediens  
patri usq; ad mortē mortē at crucis:  
oīa hec de illo deo unigenito dei  
filio. de illo uerbo deo de quo dicit  
euāgelista. In p̄ncipio erat uerbū  
et uerbū erat apud deū et deus erat  
uerbū: de illa dei uirtute. deiq; sa-  
pientia de qua deo dicit: oīa in sa-  
pientia fecisti: de illo p̄ncipio cū  
quo unū est p̄ ipse p̄ncipiū: et ī  
quo sibi cōeterno fecit celū et ter-  
rā. id est oēm spūale corporaleq;  
naturā. De deo unigenito qui ē  
ī sinu patris. ut dixi oīa hec psona-  
liter accipe: salua tñ eternitate.  
īmensitate. īmortalitate. icōmu-  
tabilitate. īuisibilitate deitatis  
eius: que ita naturalit oīa: que  
ita naturalit oīa cū patre habet  
deus filius: ut licet homo pro  
nobis fuerit ueraciter factus:  
p̄mansit tñ equalis deo patri  
de quo natus est uerus et ueri-  
tas deus. Semetipm exinani-  
uit. sed de plenitudine eius nos  
omēs accepim⁹: quā plenu-  
dinē si exinanitus amitteret:  
quid de ea nobis daret utiq; nō  
haberet. Eodē autē nō habente  
nos pauldubio nichil possem⁹  
accipere: de plenitudine autē ei⁹



nos omnes accepimus. Ex eo autem  
 quod nobis de plenitudine sua de-  
 dit: ostendit non cum se exinan-  
 iuit plenitudinem amisisse quam  
 habuit. Quod si plenitudinem suam  
 amitteret: dare de illa nullate-  
 nus posset. Formam ergo serui ac-  
 cepit. Neque enim aliud fuit illa  
 dei summi exinanitio: nisi forme  
 seruili. id est nature humane accep-  
 tio. Utraque est igitur in christo forma:  
 quia utraque est et plena substantia  
 Ideo sanctus euangelista plenum eum  
 gratie et ueritatis predicat: quia  
 in diuina natura in qua deus ueri-  
 tas est. plenus est. In illa plenti-  
 tudine deus est in forma dei equalis  
 deo: in ista plenitudine seruus in  
 forma serui: qui in similitudine ho-  
 minum factus. habitu iuentus est  
 ut homo. Exinanitio ergo semetipsum  
 formam serui accepit ut fieret ser-  
 uus: sed forme dei plenitudinem  
 non amisit. in qua semper est eternus  
 atque incommutabilis deus: factus  
 secundum serui formam homo uerus  
 eiusdem nature cuius est acilla  
 mater: et manens in forma dei de-  
 us uerus eiusdem nature cuius est  
 etiam dominus pater. In forma dei cum  
 patre et spiritu sancto unus est solus for-  
 mator omnium deus: secundum formam  
 serui solus ipse sua et patris et spiritus  
 sancti operatione formatus. Quod  
 creator est ratione habens naturali-  
 ter cum patre et spiritu sancto: quod autem crea-  
 tus est. solus habens personam  
 in seipso. Cuius et natiuitate futu-  
 ra secundum carnem et mortem et resur-  
 rectionem atque in celos ascensionem  
 lex et prophetę prouocantur nunquam des-  
 tituerunt: ut ipse precipiebat. o-

bedientes uerbis et factis. Nam et  
 in sacrificio carnalium uictima-  
 rum que sibi ipsa trinitas que u-  
 nus est deus noui et ueteris  
 testamenti a patribus nostris propi-  
 ebat offerri: illius sacrificii sig-  
 nificabat gratissimum munus.  
 quod pro nobis seipsum solus filius  
 deus secundum carnem esset misericorditer  
 oblaturus. Ipse enim secundum apostolicam  
 doctrinam optulit semetipsum pro  
 nobis oblationem et hostiam deo  
 in odore suauitatis. Ipse uerus  
 est pontifex. qui pro nobis non  
 in sanguine tauroz et hircoz. sed  
 in sanguine suo semel introiit  
 in sancta: quod tunc pontifex ille  
 significabat. qui cum sanguine  
 in sancta sanctorum per singulos  
 annos introibat. Ille igitur est qui  
 in se uno totum exhibuit quod esse ne-  
 cessarium ad redemptionis nostre scie-  
 bat effectum: idem salutaris sacer-  
 dos et sacrificium: idem deus et  
 templum. Sacerdos per quem sumus  
 reconciliati: sacrificium quo sumus  
 reconciliati: templum in quo recon-  
 ciliati: deus cui reconciliati. Solus  
 tamen sacerdos. sacrificium et templum:  
 quia hec omnia deus secundum formam  
 serui. non autem solus deus filius:  
 quia hoc cum patre et spiritu sancto  
 secundum formam dei. Reconciliati su-  
 mus igitur per solum filium secundum  
 carnem: sed non solum filio secundum di-  
 uinitatem. Trinitas enim nos recon-  
 ciliauit per hoc quod uerbum solum  
 carnem ipsa trinitas fecit: in quo  
 sic ueritas incommutabilis ma-  
 net humane diuineque nature: ut  
 sicut uera spiritus est eius diuinitas  
 quam de patre incommutabilem



Ca. iij.

habet: ita uera sp atq̄ icōmuta-  
bilis sit eius hūanitas. quam  
sibi unitā sūma dinitas gerit.  
**H**ec pauca de fide sancte tri-  
nitatis que solus et uerus est  
naturaliter deus. q̄ntū breui-  
tas pmisit tēporis et sermōis  
īserui: nūc de creatura que abs-  
q̄ dubitacōe credere debeas in-  
timabo. **P**riūpaliter itaq̄ te-  
ne oēm naturā q̄ n̄ ē trinitas  
deus. ab ipsa trinitate sancta  
que solus uerus et etern⁹ de⁹  
est. creatā ex nichilo: ac sic  
vniuersa ī celis et ī terra. visi-  
bilia et īuisibilia. siue thronos  
siue dñaciones. siue p̄ncipa-  
tus. siue ptates. opus atq̄  
creaturā esse sancte trinitatis.  
que est vnus deus verū oīm  
creator. et deus etern⁹ omps  
et iustus et bonus: habens  
naturalit̄ ut sp sit et ut mu-  
tari aliq̄n nō possit. **E**t hic de-  
us qui sine iūcio sp est qd̄ sum-  
me est. dedit rebus a se creatis  
ut sint: nō tñ sine iūcio: quia  
nulla creatura eiusdē nature  
est au⁹ est trinitas vnus ver⁹  
bonus deus: a quo creatā st̄  
oīa. **E**t quia sūme bonus ē de-  
dit oībus naturis quas fecit  
ut bone sint: nō tñ tñ bone  
q̄ntū creator oīm bonoz: qui  
nō solū sūme bonus. sed etiam  
sūmū atq̄ icōmutabile bonū  
est. nullū habēs defectū q̄ nō  
ex nichilo factū: nullū habēs  
p̄fectū. quia nō habet iūcium.  
**I**deo quippe nature a deo facte  
p̄ficere possūt. quia esse ceperūt:  
ideo deficere quia ex nichilo fac-

te sūt. **I**deo defectū eas cōditō duc̄ ori-  
ginis: ad p̄fectū uero prouehit  
operatio creatoris. **I**n eo igitur  
primū trinitatis que deus ver⁹  
est. eternitas sine initio natura-  
lis agnoscat: q̄ quodā ita fecit.  
ut tñ esse qd̄ ceperūt. nō esse aliq̄n  
nō possint. **I**n eo uero ei⁹ oīpote-  
tia itelligit: q̄ oēm creaturā  
uisibile atq̄ īuisibile. id ē cor-  
porale atq̄ spūale de nichilo fe-  
cit: ī quibz ipsa uerū diuersitas  
multo magis cōmendat. boni-  
tate atq̄ oīpoteñā creatoris.  
**N**isi cū omps esset. nō vna eadē  
q̄ facultate sūma atq̄ yma fe-  
cisset: quia nisi sūme bon⁹ eēt.  
nō se gubernandis rebus quoq̄  
īfirmis p̄stitisset. **I**git̄ tā ī mag-  
nis q̄ ī p̄uis quibzq̄ rebus con-  
ditis: magna ē bonitas. atq̄  
oīpoteñā creatoris. **O**īa cū sa-  
pienter fecit sūma ueraq̄ sapia:  
tū naturalit̄ hoc est eē qd̄ sapi-  
entē esse: hoc facere q̄ sapienter  
facere. **S**implicitas multiplicas  
sapientie dei. magnitudinē cel-  
situdinis sue nō solum ī magnitu-  
dine sublimū creaturaz. uerū  
etiā in īfirmarū p̄uitate cōme-  
dat: dū bona oīa que creauit nō  
solū multo īferius dissimilius  
q̄ suo creatori sūt. utpote non  
plata de ipso. sed facta proorsus  
ex nichilo: uerū etiā inter se nō  
equaliter st̄: sed vnaqueq̄ res  
ita p̄manet sicut a deo ut eēt  
accepit: alia quidē sic alia at̄  
sic. **N**ec sic datū corpibz ut sint.  
sicut spūs acceperunt. cū ipsa  
quoq̄ corpora nō equalit̄ sint:  
quia ī ipsis celestibz atq̄ terref-



tribz iueniat nonnulla diuinitas:  
 tū tam celestia q̄ terrestria. nō  
 solū ipari distent q̄ntitate mo-  
 lis: uerū quia dissili splendet  
 claritate. **A**lia nāq̄ est sic ap̄s  
 dicit claritas celestū corporū:  
 alia terrestriū. **I**n ipsis quoq̄  
 celestibz. alia claritas solis. ali-  
 a claritas lune. alia claritas  
 stellarū: stella cū a stella differt  
 claritate. **C**orporaliū igitur  
 naturarū diuersitas ostendit  
 vnāquāq̄ earū nō hoc esse qd̄ ex  
 se sp̄ habere potuerit: sed ex dis-  
 positōe atq̄ opere oīpotētissimi  
 atq̄ icōmutabilis et sapiētissi-  
 mi creatoris accepit. **S**i vnū  
 eiusdemq̄ nature eet quelibet  
 creatura corporalis. cū ē sancta  
 trinitas que vnus ē deus: nec  
 localiter i loco esset. nec tēporis  
 mutacionē aliq̄ sentiret. nec  
 de loco transiret ad locū. nec ar-  
 tū scriberet q̄ntitate molis sic:  
 que oīa ostendūt huiusmodi  
 naturarū illū esse opificē. cū  
 nullū latus aut angustus locū:  
 quo nec min⁹ i angustis q̄ in  
 latis totus est. **N**ec mutat tē-  
 pore: qui solus potest volumi-  
 na tēporū nō temporali uolu-  
 bilitate. sed etiā stabilitate mi-  
 rabiliter ordinare. **N**eq̄ enī in  
 tēpore cogitat qualiter que ad  
 modū tēporū series rez discessi-  
 one ac successione trāscurnat:  
 nec aliqua molis quātitate ter-  
 minat: quia nulla cōcludit:  
 neq̄ per nūdi partes ptibus  
 suis est ip̄e diffusus: ut maio-  
 res mūdi partes suis maioribz  
 implet: et minores minoribz imple-

do nusq̄ tñ totus ifundat. **I**p̄e ē  
 enī de⁹ q̄ ait. **C**elū et terrā ego im-  
 pleo. **O**īa igit̄ que fecit. id est  
 sp̄s et corpa. sūma et yma. ce-  
 lestia atq̄ terrestria. uiuentia  
 et quibz facultatē uiuendi nō  
 dedit: ineffabiliter ubiq̄ totus  
 deus dñs et implet et cōtinet.  
**N**ec i hñs que diuidūtur ip̄e  
 diuiditur: nec i hñs q̄ mutāt  
 vlla mutacōe uariat. **N**isi enī  
 naturalit̄ icōmutabilis ip̄e  
 esset: nūq̄ i rebus mutabilibz  
 ordo quidā conal̄ ac disposi-  
 tōis eius icōmutabilis p̄ma-  
 neret. **D**eus igit̄ rerū corpore-  
 arū atq̄ icorporearū creator ī-  
 mensus: eo primū se nullum  
 esse corpus ostendit. q̄ q̄busdā  
 corporibz vitā nō dedit: cū cor-  
 pora oīa ip̄e creauit. **I**p̄e enī  
 naturalit̄ vitā ē: q̄ si vitā nō  
 esset: uel nō uiuentia corpa nō  
 fecisset: nec uiuentia corpa fecis-  
 set. **N**eq̄ enī facit rem ul' non  
 uiuentē: nisi res uiuent. **N**ō igit̄  
 vnū nature cū deo s̄ corpa  
 que uiuere oīno nō p̄nt: ac sic  
 neq̄ illa corpa vnū nature s̄  
 cū deo quibz singulis singulos  
 brutos atq̄ irracionales sp̄s  
 quibz eadē corpa que uiuifica-  
 rētur ac sensificaret̄ inseruit:  
 sed nec ipsi bruti sp̄s vnū na-  
 ture cū deo sunt. quos licet ui-  
 uificandis sensificandisq̄ cog-  
 noscat̄ inseruisse corpibz: ip̄-  
 sis tñ spiritibz nullū itellige-  
 di largit̄ est lumē: quo sūm  
 possent aut cognoscere aut  
 diligere creatore. **I**psos quoq̄  
 sp̄s quos rationales ac itel-



lectuales esse non dubium est. quod au-  
deat blasphemio spiritu quia cetero  
corde eiusdem nature cuius deus  
est uel putare uel dicere: cum  
deus utique naturaliter immuta-  
bilis omnino sit et immensus. Qui  
autem in se diuersitate nulla in se ha-  
bere non possit: in eisdem tamen spi-  
ritibus quos rationales et intel-  
lectuales fecit. diuersitatem  
sue operationis ostendit. In qui-  
busdam enim. id est qui terrenis  
ac mortalibus sunt inserti corporibus:  
et si nullus est localis motus  
quod per locorum corporum partem  
ipsi corporibus sunt non particula-  
sunt. sed sicut in totis corporibus  
toti sunt: tamen cogitationum varie-  
tas diuersitatem in eis cuiusdam  
temporalis motionis ac muta-  
tionis ostendit: dummodo ali-  
quid nesciunt. modo sciunt. modo uolunt  
modo nolunt. modo sapiunt. mo-  
do desipiunt. modo iusti ex iustis.  
modo pietatis illustrentur. modo  
deprauantur. tenebroso impieta-  
tis errore. Illos quoque quos ter-  
renorum grauat. nulla lucule-  
ta materies et angelicos spiritus.  
quis non uideat. non nature esse  
cum deo sed factos ex nichilo: quod  
uero naturalis mutabilitas in  
eo cognoscatur. quod eiusdem creature  
pars est in deterius permutata:  
deinde quod hi qui deprauati non  
sunt. licet illius dono. et quo  
cum non essent facti sunt in desef-  
sa. et in quantum creature angelice  
gratis datum esse perfecta dilecti-  
one. contemplatione. exultatione atque  
multitudine dulcedis domini. ite-

fabilitate sumat. nec ab eo naturali  
condicione deficiat. Et si in hereti-  
bus deo nichil est de variatione  
temporis. quia collato sibi eterne  
in corruptionis atque immutabili-  
tatis munere nichil in se sentiat  
mutationis: igitur tamen singularis  
terminus naturalis. quo a se  
uice discernunt. quod nullus eorum  
est in alio. Et tamen uni eorum opus quodli-  
bet iungitur. alius quoque alte-  
ri operi implendo diuine potentie  
deputatum arbitrio. Hec omnia of-  
tendunt etiam sanctos angelos cre-  
aturam esse sancte trinitatis: cuius  
per singulas res. quas utique  
sicut uoluit fecit: apparet mi-  
rabilis et sapientia in dispositione  
et uirtus in opere. Quosdam  
igitur spiritus sic deus creauit ut  
spiritus essent: quosdam uero ut esse  
spiritus quousque desineret. Illos utique  
desituros quosdam ex aqua: quos-  
dam sicut uoluit omnipotens produxit  
ex terra. Superiores uero spiritus  
cum corporeis elementis nullum  
fecit habere consortium: quos et  
eternos creauit: et eis facultate  
atque intelligentiam cogitandi.  
cognoscendi. diligendi que di-  
uinitatis inseruit: quos tamen  
creauit ut etiam pre se ipsis illum  
diligeret. cuius se tales creatos  
opere cognouissent: cum eorum  
ut tales fieret nulla merita pre-  
cessissent. Ut autem hec dilectio ha-  
beret iustam et congruam laudem  
uoluntatis quoque eis tribuit li-  
bertatem: ut esset eis possibili-  
le siue ad eum qui super ipsos est  
intentionem sancte dilectionis erige-  
re: siue ad se uel ad ea que infra

Tuon



eos sine fraude cupiditatis semet  
 ipsos pondere declinare. **N**ō est  
 igitur natura que eternū possit si-  
 ue misere siue bene viuēdo sub-  
 sistere: nisi que potest de deo ipso  
 munere cogitare. **H**ec autē natu-  
 ra intellectualis in aīabus ē hoīum  
 ac spiritibus angelorū. **D**eus quip-  
 pe cognoscendi ac diligendi se-  
 nō nisi angelis et hoībus ididit  
 facultatē: quibus propter arbitri li-  
 bertatē que maxime debuit intel-  
 lectuali creature cōferri. ita cog-  
 noscendi ac diligendi se faculta-  
 tē uolūtateq; donauit: ut etiam  
 vnusquisq; et habere posset et perde-  
 re. **S**i quis tñ eā sponte perderet sua  
 deinceps resumē nō ualeret: ut  
 essent illius sancte cogitacionis  
 iuicia gratuite dono bonitatis  
 denuo renouādis quibus uellet in-  
 fundere: cuius fuit in ipso creatōis  
 exordio nullis p̄cedētib; meritis  
 spūs et corpa locis atq; affectio-  
 bus prout ipse sapiēs uoluit cō-  
 gruis mirabiliter ordinare. **A**n-  
 geli ergo atq; hoīes pro eo q̄ ra-  
 tionales sūt facti eternitatis ac  
 beatitudinis dñi in ipsa natē spū-  
 alis creatōe dinitus acceperūt:  
 ita scilicet ut si dilectioni creato-  
 ris sui ihesissent: simul eterni  
 beatiq; māssissent. **S**i uero p̄prie  
 libertatis arbitrio cōtra sūmū  
 creatoris iperū suā niterent  
 fatē uolūtate: p̄tinētia cōtuma-  
 cibus beatitudo discederet: et ad  
 supplicium eis relinq̄retur eternitas  
 misera errorib; dolorib; q; cru-  
 ciata. **E**t de angelis quide hęc  
 disposuit et impleuit: ut si quis  
 eorū bonitatem uolūtatis p̄det:

nūq̄ dino munē repararet. **P**ars  
 itaq; angelorū que a suo creatore  
 deo quo solo bono hāc fuit. uolūta-  
 ria prorsus auersione discessit e-  
 quitatis sup̄ne iudicō iūcū sue  
 dāpnatōis in ipsa auersioē uolū-  
 tatis luenit: ut nō aliud eēt tā-  
 pere iā puniri q̄ illius beatifica-  
 boni dilectōe deflatui. **S**ua deus  
 in eterno sic totā p̄cepit remanere  
 supplicio: ut etiā ei ignē eternum  
 pararet. in quo illi omēs p̄uaria-  
 tores angeli nec possunt mala  
 uolūtate carere nec pena: sed p̄-  
 manēte in eis iuste auersiois  
 malo. p̄maneat etiā iuste retri-  
 butōis eterna dāpnatō. **H**orum  
 malorū p̄nceps diabolus p̄mos  
 hoīes quos ad p̄cā p̄cipiū dux-  
 it iudus: nō eis tñ sed uniuerse  
 ppagini eorū cū uicio p̄cā mortis  
 meritū iseruit. **D**eus at̄ miseri-  
 cors et iustus sicut diabolo et  
 angelis ei q̄ ppria cadentib; uo-  
 luntate ceteros angelos in sue  
 dilectōis eternitate sumauit:  
 sic etiā hūani generis massā  
 nō totā in sempiternū perire per-  
 misit: sed si quos uoluit eius q̄-  
 tuita bonitas repulsis tenebris  
 in quibus oīs hūana natiuitas p̄-  
 cā originalis condēpnatione  
 uersatur. reducēdos p̄destinauit  
 ad lucē: in eo p̄cipue demonstrās  
 q̄ istos originalis p̄cā uiculis  
 gratia idebita liberatoris p̄-  
 absolucret: cum alios et q̄ max-  
 ime puulos quibus nulla p̄nt  
 uel bona uel mala iēsse. p̄prie  
 merita uolūtatis. **I**solubili  
 nexu eterna dāpnatō retine-  
 ret: bone quoq; uoluntatis



et cogitacōis uicū nō hōi ex seip-  
so nasci. sed diuinitus et parari  
et tribui: in eo deus euidenter of-  
tendit. q̄ neq̄ diabolus neq̄ ali-  
quis āgeloz eius ex quo ruine  
illius merito ī hāc sunt īferiorē  
detrusi caliginē: bonā potuit  
aut poterit resumere uolūta-  
tem. **¶** Si possibile esset ut hu-  
mana natura postq̄ a deo auer-  
sa bonitatē perdidit uolūtatis  
ex seipsa rursus habere potuis-  
set: multo possibilis hoc natu-  
ra haberet angelica: que q̄to  
min⁹ grauat⁹ pondere terre-  
ni corpis. tantomagis hac ef-  
set p̄dita facultate. Sed oste-  
dit deus vnde bona uolūtatis  
hōibus detur: quā sic amiserit  
angeli cū haberent ut amissa  
deinceps habere non p̄nt. **¶** Qm̄  
igitur digna est eadem uolū-  
tas bona per dei graciā eterne  
b̄titudis premio. et īiquitas  
angelica et hūana esse nō debet  
īpunita: p̄terea scdm̄ catholi-  
ce fidei regulam. venturū esse  
filiū dei ad puniendos oēs p̄o-  
res angelos. et iudicandos ho-  
mines uiuos et mortuos fide-  
liter expectam⁹. Testatur enī  
b̄tūs petrus q̄ deus angelis  
peccatibz nō pep̄it: sed carce-  
ribz caliginis īferi detruēs tra-  
didit ī iudicio puniendos re-  
seruari. De hōibus q̄ uiuis ac  
mortuis iudicandis beat⁹ pau-  
lus hec ait. Testificor corā deo  
et ihesu xp̄o qui iudicaturus  
est uiuos et mortuos: et aduē-  
tū ipsius et regnū eius. In au-  
aduentu ab illo p̄mi hōis corpe

q̄s deus de terra plasmavit. usq̄  
ad oīm hōim corpora que aīa-  
ta q̄nq̄ uiuere ceperūt: ab illo re-  
suscitabūtur a quo operāte cre-  
ata sunt. Singula uero corpora  
illis singulis suis aīabus in re-  
surrectione reddēt: quas ī ma-  
ternis ut uiuere cōperēt uen-  
tribus habē ceperūt: ut scilicet  
aīe ī illo examine iusti iudicis  
in eisdē singulis corpibz accipi-  
ant retributionē siue regni siue  
supplicij: ī quibz siue bonā siue  
malā qualitātē uite p̄sentis ha-  
buerūt. Qualitas autē male  
uite ab īfidelitate cōcipit. que ab  
originalis p̄cā reatu uicū sumit:  
in quo q̄sqs ita uiuere cōcipit ut  
ante finiat uitā q̄ ab eius ob-  
ligatione soluat⁹: si unius  
diei uel un⁹ hore spacio aīa il-  
la uixit ī corpe. necesse est eā cū  
eodem corpe īterminabilia ge-  
henne supplicia sustinere. ubi di-  
abolus cum angelis suis īeter-  
nū arsurus est: qui et p̄mus p̄-  
cauit. et p̄cā p̄mis hōibus p̄-  
suasit. **¶** Ubi cū eo etiā fornicarij.  
p̄dolis seruētēs. adulteri. mol-  
les. masculozū cōcubitores. fu-  
res. auari. maledicti ebriosi. ra-  
paces. et oēs qui opera carnis  
agūt. de quibz beatus dixit a-  
postolus. q̄ regnū dei nō con-  
sequūt si ante hui⁹ uite termi-  
nū a vns suis malis cōuersi nō  
fuerit eternis ignibz exurētur.  
**¶** Uis enī homo qui hoc seculous  
q̄ ad finē in īiquitatū dilectōe  
et cordū obduracōe p̄māserit:  
sicut enī hic noxia criminū de-  
lectatio tenuit: sic enī sine fine



truciatio sempiterna retinebit. **E**rit  
 ei etiam liquorum resurrectio: sed si-  
 ne mutacione: qua solus deus fi-  
 delibus et ex fide iuste uiuentibus da-  
 turus est. **H**oc est ei quod ait beatus  
 paulus. **O**mnes enim resurgemus:  
 sed non omnes immutabimur. **H**ab-  
 ebunt ergo cum iustis iique resur-  
 rectione carnis comune: imu-  
 tacionis tamen gratiam non habebunt  
 que dabitur iustis: quoniam a corporibus  
 ipiorum non auferet corruptio et  
 ignobilitas et infirmitas in  
 quibus seminatur: que ob hoc mor-  
 te non extinguetur. ut illud iuge  
 tormentum corporis. aie sit mortis  
 eterne supplicium. **I**uste uero aie  
 quas hic redemptor deus gratis  
 iustificauit ex fide. et iustifica-  
 tis bene uiuendi usque in fine per-  
 seuerantiam tribuit in ipsis corpo-  
 ribus: in quibus hic iustificacionis  
 gratiam diuinitus acceperunt. et  
 in quibus iustificati per fide in-  
 caritate dei proximis uixerunt.  
 regni celestis eterna beatitudine  
 potentur: glorificatis etiam cor-  
 poribus suis. que sine dubio car-  
 nis natura quam deus creauit  
 ueraciter permanente. non sicut hic  
 animalia. sed spiritualia tunc habebunt.  
**S**anctorum enim seminatur corpus anima-  
 le: surgit corpus spirituale. **I**n his  
 per illam immutacionem que solus  
 dabitur iustis impletur quod oportere  
 dicit apostolus: ut corruptibile hoc  
 induat incorruptionem: et morta-  
 le hoc induat immortalitatem. **I**n quibus  
 sexus masculinum uel femininum  
 sicut ea de corpora creata sunt perman-  
 nebit. **Q**uorum gloria erit per fac-  
 torum bonorum diuersitate diuisa.

**O**mnia tamen corpora siue masculinorum  
 siue femininorum. quocumque in illo reg-  
 no erunt. gloriosa erunt. **I**lle autem  
 iudex nouit quantum unicuique sit  
 daturus gloriam: qui in hac ui-  
 ta per misericordiam gratis ius-  
 tificando prouenit: quos illic per  
 iusticiam glorificare disposuit.  
**T**empus uero acquirendi uitam  
 eternam in ista tamen uita deus homi-  
 nibus dedit: ubi esse uoluit etiam  
 penitentiam fructuosa. **I**deo autem  
 hic penitentia fructuosa est: quia  
 potest hic homo deposita ma-  
 licia bene uiuere: et mutata  
 uoluntate iusta simul operasque  
 mutare: et in timore dei ea age-  
 re que placent deo. **Q**ui in  
 hac uita non fecerit. habebit quod  
 penitentiam in futuro seculo de  
 malis suis: sed indulgentiam in  
 conspectu dei non inueniet. **Q**ui  
 si erit ibi stimulus penitudinis:  
 nulla ibi erit correctio uoluntatis.  
**A** talibus enim ita culpabitur  
 iniquitas sua: ut nullatenus possit  
 uel diligi uel desiderari ius-  
 ticia. **V**oluntas enim eorum talis e-  
 rit. ut habeat in se semper maligni-  
 tatis sue supplicium: nunquam tamen  
 possit recipere beatitudinis affertum.  
**Q**uia sicut illi qui cum christo reg-  
 nabunt nullas in se male uolun-  
 tatis reliquias habebunt: ita il-  
 li qui erunt in supplicio ignis.  
 cum diabolo et angelis eius de-  
 putati. sicut nullam ulterius ha-  
 bebunt requiem: sic bonam nulla-  
 tenus habere poterunt uoluntatem.  
**E**t sicut heredibus christi perfectio  
 gratie dabitur ad eternam gloriam:  
 sic consortibus dyaboli cumula-



bit ipsa malignitas penā: qñ  
exterioribz deputati tenebris  
nullo illustrabuntur interiorē  
lumine ueritatis. **P**inde oī hōi  
ī hac uita utilis esse potest pe  
nitētia: quā quocūq; tempore  
hō egerit qñcūlibet uiquis qñ  
tūlibet ānosus. si toto corde re  
nūciauerit pccāis p̄teritis et p  
eis ī consp̄u dei nō solū corpis  
sed etiā cordis lacrimas fuderit.  
et malorū operū maculas bo  
nis operibz diluere curauerit:  
oīm pccōz īdulgētiā mox ha  
bebit. **H**ec enī nobis dñs pro  
phetico pmittit eloquio dices.  
**S**i cōuersus fueris et īgemue  
ris saluus eris. **E**t alio loco  
dicit: fili peccasti ne adicias  
iterū: sed de p̄teritis deprecare  
ut tibi dimittatur. **N**ūq; pec  
canti īdicta esset pro pccāis de  
precatio: si deprecanti nō esset  
remissio cōcedenda. **S**ed etiam  
pccōri penitētia nō p̄dest nisi  
etiā in ecclesia catholica gerat  
cui deus ī p̄sona beati petri ligā  
di soluendiq; p̄tatem tribuit  
dicens. **Q**ue alligaueris sup  
terā erūt ligata et in celis: et  
que solueris sup terā erūt solu  
ta et ī celis. **I**n quacūq; igit  
homo etate uerā pccōz suorū  
penitētiā egerit. et uita suam  
deo illumināte correxerit. nō  
p̄uabit: īdulgētiē munē: quia  
deus sicut per p̄phetā dicit. non  
tantū uult morte morientis: q̄ntū  
ut reuertat a uia sua mala et  
uiuat aīa eius. **V**erūptm null  
hōim debz s̄b iure misericōdie dei di  
uicius ī suis remanere pccāis:

cū etiā in ipō corpe nemo uelit  
sub spe salutis future egrotare.  
**T**ales enī qui ab uiquitatibus  
suis recedere negligūt. et sibi de  
deo īdulgētiā reppromittūt: nō  
nūq; ita preueniūt rep̄tino dei  
furore: ut nec cōuersiōis tēpus  
nec beneficiū reppromissiois iue  
niant. **I**deo unūquēq; nrm scā  
scriptura benigne p̄monet dices.  
**N**e tardaueris cōuerti ad dñm  
et ne differas de die ī diem: sub  
ito enī ueniet ira eius: et ī tem  
pore uindictē dispdet te. **D**icit  
etiā bt̄us dauid. **H**odie si uocē  
eius audieritis: nolite obdura  
re corda uia. **C**ui bt̄us quoq; pau  
lus cōcordat hñs uerbis. **V**idete  
fratres ne forte sit ī aliquo uim  
tor malū īcredulitatis disteden  
di a deo uiuo: sed adhortamini  
uōsmetipōs per singulos dies  
donec hodie cognōiat: ut non  
obduretur q̄s ex uobis fallacia  
pccā. **O**bduratus igit uiuit si  
ue qui nō cōuertitur desperans  
de īdulgētia pccōz suorū: siue  
qui sic de misericōdia dei sperat ut  
usq; ī fine uite p̄ntis in suorū  
trūminū p̄uersitate p̄maneat.  
**P**inde diligētes misericōdiam dei  
metuētesq; iusticiā. nec de īmul  
sione pccōz desperem⁹. nec re  
maneam⁹ ī pccāis: scientes q̄ il  
la oīm hōim debita sit exactu  
ra equitas iustissimi iudicis:  
que nō dimiserit misericōrdia  
clementissimi redeptoris. **S**icut  
misericōdia suscipit absoluitq; con  
uersos: ita iustitia repellet et pu  
niet obduratos. **I**n sūt qui pec  
cātes in sp̄m scm̄ neq; ī hoc sc̄lo



neq; in futuro remissione accipiet  
 pccatoru. Ideo aute hois aia intellec  
 tualis spūs est: ut querat agnos  
 cat atq; discernat: quia tempus o  
 peru suorū pro quib; receptura  
 est i iudicio qd ordinauit dina  
 iusticia: et eiusde retribucōis te  
 pus quo nūq; licebit aut opera  
 mutare aut remissione pccoz  
 suor de dina misericōdia utiliter  
 postulare. Ceteri vō spūs oim  
 aialū quib; nō est itellcūs. q  
 rū quidā coz de terra. quidam  
 de aquis origine ducūt: de aq; b  
 enū sūt reptilia et volatilia: de  
 terra vero quedā que reptant  
 quedā uero que gradiūtur exoz  
 ta sunt: tam diu spūs sūt. q̄ di  
 u i corporib; uiuūt. Aia quippe  
 que rationis capax dinitus hā  
 nō est cū carne sua et iapit et  
 desinit uiuere: que qñ corpori  
 vitā nō tribuit et ipsa nō uiuūt.  
 atq; ita miro modo cū oī carni  
 aia. uiuendi sit causa. spūs tñ  
 rationalis tā diu uiuūt q̄ diu  
 i carne manere poterit: et dū  
 a carne sua separat̄ extinguit̄.  
**I**ta fit cū ipse vita carni suc  
 sit uiuere ipse nequeat qñ vitā  
 carni mīstrare destiterit: et si  
 nō sit caro cui vitā dare ualeat:  
 ipse quoq; eā protin̄ nō habe  
 bit. Ideo n̄ irrationabilib; spi  
 ritib; eternitas data est: nec a  
 liqd eis iudiciū pparat: i quo  
 eis uel beatitudo. p bonis. uel  
 dapnatio pro malis reddatur  
 operib;. Ideo aute in eis nulla  
 operū discretio requirit̄: quia  
 nullā itelligendi facultatē di  
 uinitus acceperūt. **N**terea igi

corū corpa resurrectura nō sunt:  
 quia nec ipis aialib; aut eqtas  
 aut iiquitas fuit. pro qua eis  
 eterna uel bñtudo sit tribuenda  
 uel pena. Illa igit̄ aialia p̄sen  
 tis seculi aursum atq; ornatū  
 scdm creatoris iōprehensibi  
 lem pagūt uolūtate: que de  
 suis factis nullā racionē red  
 dituri sūt: quia rationalia nō  
 sunt. Nūquid enī de bobus cum  
 est deo: Hoies uero racionales  
 facti sūt. et de se et de oibus reb;  
 quas i vsum vite pntis accepe  
 rūt. reddituri sūt racionē deo:  
 et pro suor actūū qualitate re  
 cipient aut penā aut gloriā.  
**O**mnes enī nos manifestari o  
 portet ante tribunal xpi: ut re  
 cipiat vnusquisq; p̄ria corpis  
 prout gessit: siue bonū siue ma  
 lū. Tunc saluz cū scdm ipsius  
 creatoris nri ac redeptoris eloq  
 um omes qui i monumētis sūt  
 audiet uocē eius et p̄cedet qui bo  
 na fecerūt i resurrectionē uite:  
 qui uero mala egerūt i resurrec  
 tionē iudicij: ut saluz qui ma  
 la egerūt eant i cōbustionē eter  
 nā cum diabolo sp̄ asuri p̄nci  
 pe oim maloz: qui uero bona  
 fecerūt eant i vitā eternā. reg  
 naturi sine fine cū xpo rege oim  
 seculoz. Illi aute cū xpo regna  
 būt: quos deus gratuita boni  
 tate sua p̄destinauit ad regnū.  
**Q**ui ei eos tales p̄destinando  
 pparauit ut i regno dei essent:  
 preparauit utiq; scdm p̄positū  
 uocandos ut obediāt: pparauit  
 etiā glorificandos ut xpo cohe  
 redes effecti regnū celoꝝ sine



fine possideant. **A**d qđ regnū di-  
uersis temporibz per sacramēta  
que ad fidem incarnatōis sue  
xp̄us instituit illi puenērūt. qđ  
deus gratis nullo bone uolūta-  
tis uel boni operis merito pre-  
cedente saluauit: quēadmodū  
et ex illo tēpore quo saluator n̄r  
dixit. si quis nō renatus fuerit  
ex aqua et spū scō nō p̄t intrare  
in regnū dei: absqz sacramēto  
baptismatis p̄ter eos qui i ecclē-  
sia catholica sine baptismo sā-  
guinē pro xp̄o fundūt. nec reg-  
nū celoz potest quisqz accipere  
nec uitā eternā. **Q**đ siue i catho-  
lica fide. siue in heresi q̄cūqz ul-  
sismate quisqz in noīe patris  
et filii et spūs sancti baptismi  
sacramētū accipit itegrū sacra-  
mentū accipit: sed salutē que  
uirtus est sacramēti nō habebit  
si extra ecclēsiā catholicā ipsum  
sacramētū habuerit: et iō debet  
ad ecclēsiā redire. nō ut sacra-  
mentū baptismatis iterū acci-  
piat. qđ nemo debet i quolibet  
baptizato hoīe repetere: sed ut  
i societate catholica uitā eter-  
nā accipiat: ad quā obtinen-  
dam nūqz p̄t esse ydoneus qui  
cū sacramēto baptismatis  
ab ecclēsia catholica remāsit  
alienus. **Q**ui si elemosinas  
largas faciat. et pro noīe xp̄i  
etiam sanguinē fundat: pro  
eo qđ i hac uita nō tenuit ecclē-  
sie catholice unitatē. nō habe-  
bit eternā salutē. **I**bi enī uni-  
cūqz potest p̄desse. **B**aptism⁹  
autem extra ecclēsiā quidem  
esse potest: sed nisi i ecclēia pro-

desse nō potest. **I**n ecclēsia igit̄ catho-  
lica n̄mō potest unūqz pro-  
desse et p̄cepto baptismatis et  
opera misericōdie. et noīe xp̄i glori-  
osa cōfessio: si tñ bene uiuat in  
ecclēsia catholica. **S**icut enī sine  
ecclēsie catholice societate nec  
baptismus p̄t alicui p̄desse. nec  
opera misericōdie. nisi forte ut mi-  
us torqueat: nec tñ ut iter filios  
dei reputet: sic itra ecclēsiā catho-  
licā per solū baptismū uita etna  
nō acq̄ritur: si post baptismū ma-  
le uiuat. **N**ā et illi qui bene uiuūt  
debēt misericōdie operibz i declinen-  
ter iistere: facientes se leuia non  
nulla tñ contrahē cotidie peccata:  
pro quibz etiā sancti et iusti semp  
i hac uita deo dicere debent: dimit-  
te nobis debita n̄ra. sicut et nos  
dimittim⁹ debitoribz n̄ris. **Q**ue  
p̄cā etiā in rebz licitis et a deo  
cōcessis frequēter hoībus subre-  
pūt: et q̄nto magis fornicoribus  
tibus corpus ipletur. et carnali-  
bus cor hoīs actibz atqz affectibz  
iPLICATUR: tanto frequētor cul-  
pa i hac mortalitate cōtrahit.  
**M**erita hūiles serui xp̄i qui cu-  
pūt dño suo sine i pedimento  
et absqz animi noxia occupatōe  
seruire: cōiugia oīno nō appetūt:  
et a carnibz et a uino abstinet.  
i quātū corporis ualitudō p̄mittit.  
**N**ō qđ p̄cā est aut cōiugē habē:  
aut uinū carnes ue p̄cipere.  
**N**ā bt̄is apl̄is dicit qđ oīs cre-  
atura dei bona est: et nichil re-  
iciendū qđ cū gr̄arū actione  
p̄cipit: sanctificat enī puer-  
bū dei et orationē. **C**ōiugū  
quoqz i primis hoībus deus



instituit et benedixit: ppter qd apls  
ait: honorabile coniugiu oibus  
et thorus immaculatus. Igit ser  
ui dei i eo qd a carnibz et vino ab  
stinent. no taq res imudas re  
fugiut: sed mudioris vite isti  
tuta sectant: Et in eo qd coniugia  
no habent. no nupciarū bonū tri  
men esse existimāt: sed continen  
tia iugem. bonus nupcias meli  
ore non dubitat esse: isto maxi  
me tēpore qm dicit de continētia  
qui potest capere capiat. De nup  
tīs vero dicit: qui se no continet  
nubat. **Q**n vno enī orōis ūtus  
exeret: in altero ihermitas re  
medio subleuat. Vnde quia egrit  
tudini semp est cōsulendū pte  
rea si cui primo cōtigerit pūa  
ri cōiugio. si voluerit scdas uel  
etiā tertias iux nupcias. nullū  
de illis pccm habebit. si eas caste  
seruauerit: id est si vnus et vna  
legitē dūtaxat cōiūcti fidē seruāt:  
ut ne ille mulieri pter vxore nec  
illa viro pter maritū ullatenus  
misceat. In talibz et si fuerit aliq  
cōiugalīs excessus. qui tñ legitī  
mū no violet thori: habebit non  
nullū sed ueniale pccm. Sed hec  
illoz sūt qui nullā uouerūt con  
tinētia deo. Ceterū quisq̄ scipm  
castrauerit ppter regnū celoꝝ et  
i corde suo continētia deo uoue  
rit: no solū si mortifero fornicā  
tōis crūne maculet: verū eti  
am si aut vir vxore accipe. aut  
mulier nubere voluerit. scdm  
apli sentētia dāpnationē habe  
bit: quia pccmā fidē irritā fe  
cit. Sicut ergo scdm sentētia apli  
dignū est ut vxori vir debitū red

dat: silē et vxor viuo. **E**t si q̄s accepe  
rit vxore no peccat: ut scdm eius  
de apli dictū. qui statuit i cor: de suo  
firmū no habēs nēcitate pccatē at habz  
sue uolūtatis et uouerit cōtinē  
tia deo: debet eā usq̄ i fine to  
ta mētis sollicitudine custodire:  
ne dāpnationē habeat si pccmā  
fidē irritā fecerit. Similiter et cōi  
gati viri uel cōiugate mulieres  
si ex cōsensu phēnem deo uouerit  
cōtinētia: nouerint uoti sui se ob  
noxios detineri: nec iā sibi cōmix  
tionē carnis debere quā licitam  
pccmā habuerūt: sed se debere  
cōtinētia quā uouerūt. Tūc enī  
vnusquisq̄ regnū celoꝝ qd sc̄p  
mittit possidebit: si obliuiscens  
que retro sunt et i anteriora ex  
tendens seipm. scdm qd i psalmis  
dicit: uouete et reddite dno deo  
vō qd sat cēlitū et ad pfectū  
melioris vite pccmā cognoscat  
et libenter uoueat et reuerter  
reddat: et i hoc qd uotū reddat.  
meliori sp̄ conatu pficiat. **O**mī  
ēi uouenti deo et reddenti quod  
uouit ipse quoq̄ deus reddit et  
lestis regni pccmā q̄ pccmā **Ca. i. m**  
**F**irmissime tene et nullaten  
dubites pccm et filiū et spiritū  
sanctū vnū esse naturalit̄ deū:  
i cui noie baptisati sum? Cui  
enī aliud nomē sit pater aliud  
filius. aliud spūs sc̄s: hoc ē  
vtiq̄ vnū nature nomē trium  
hoꝝ qd deus dicit: qui dicit i  
deuteronomio. Videte qm ego  
sum deus: et no est alius pter  
me. Et de quo dicit: Audi isrl  
dn̄s deus tuus vnus ē: et dnm  
deū tuū adorabis et illi soli seruies.



**F**irmissime tene et nullatenus  
dubites patrem et filium et spiritum sanctum  
id est sanctam trinitatem esse solum  
naturaliter verum deum. Quia cum  
tres deos nobis colere non liceat  
nisi solum unum verum deum: tamen  
sicut pater verus deus dicitur tes-  
tante apostolo qui ait. Converti estis  
ad deum a simulacris seruire  
deo vivo et vero expectare et  
filium eius de celo quem suscitavit  
a mortuis ihesum. Ita quoque fi-  
lium verum deum iohannes apostolus com-  
dat dicens. Scimus quia filius  
dei venit. et dedit nobis intellectum  
ut simus in vero filio eius ihesu  
christo: hic est verus deus et vita  
eterna. Qui utique quoniam verus de-  
us est. etiam veritas est: sicut ipse  
nobis edocet dicens. Ego sum via  
veritas et vita. De spiritu quo-  
que sancto iohannes apostolus ait: quod  
spiritus est veritas. Et utique non potest  
naturaliter deus verus non esse:  
qui veritas est. Quae etiam deum  
paulus apostolus confitetur dicens. Me-  
bra vestra templum est spiritus sancti qui  
in vobis est: quem habetis a deo et  
non estis vestri. Empti enim estis pre-  
tium magno: glorificate et porta-  
te deum in corpore vestro. **Ca<sup>m</sup> iii**

**F**irmissime tene et nullate-  
nus dubites patrem et filium et spi-  
ritum sanctum. id est sanctam trinita-  
tem unum verum deum sine initio sem-  
piternum: propter quod scriptum est. In prin-  
cipio erat verbum et verbum erat  
apud deum et deus erat verbum:  
hoc erat in principio apud deum.  
Hec denuo sempiternitas inti-  
matur in psalmo ubi dicitur. Deus  
autem rex noster ante secula. Et alio

loco. Sempiterna quoque eius virtus  
et divinitas. **Capitulum quartum**

**F**irmissime tene et nullatenus  
dubites: sanctam trinitatem solum verum  
deum sicut eternum. ita solum natura-  
liter immutabile esse. Hoc est signifi-  
ficat: cum dicit moysi seruo suo. E-  
go sum qui sum. Hinc et in psal-  
mus dicitur. In principio domine terram  
fundasti: et opera manuum tuarum  
sunt caeli. Spiritus peribunt tu autem per-  
manes: et omnia sicut vestimentum  
veteraescent. Et sicut operitorum  
mutabis eos et mutabuntur: tu autem  
idem ipse es et anni tui non deficiet.

**F**irmissime tene et nullatenus  
dubites sanctam trinitatem solum verum  
deum rerum omnium esse visibilem atque  
invisibilem creatorem de quo in psal-  
mus dicitur. Et tuus cuius deus iacob  
adiutor eius: spes eius in domino de-  
o ipsius: qui fecit caelum et terram  
mare et omnia quae in eis sunt. De  
quo etiam apostolus dicit. Quoniam ex ip-  
so et per ipsum. et in ipso sunt omnia ipsi  
gloria in secula. **v**

**F**irmissime tene et nullatenus  
dubites patrem et filium et spiritum sanctum  
unam quidem esse naturam: tres ve-  
ro esse personas. Patrem esse quem dicitur  
et. Hic est filius meus dilectus  
in quo michi complacui. Et filium  
solum esse super quem illa vox solus  
patris insonuit: quoniam in iordane  
secundum carnem baptizatus est unigenitus  
deus. qui solus carnem  
accepit. Et spiritum sanctum patrem et  
filium solum esse qui in specie colu-  
be super christum baptizatum et ascen-  
dentem ab aqua descendit: et  
quingentesimo die post resur-  
rectionem christi fidelis in uno



loco positos i linguarū ignearū  
 visione aduenies repleuit Illā  
 voce qua solus locutus ē pater  
 deus et illā carnē qua solus hō  
 factus est vnigenitus deus. et  
 illā colūbā in cuius specie spūs  
 sūs sup xpm descendit illasq;  
 linguas igneas i quaru visioe  
 fideles i vno loco cōstitutos re  
 pleuit opera esse totius sancte  
 trinitatis: id est vni dei qui fe  
 cit oīa i celis et i terra visibili  
 a et invisibiliā. **Cap vii**

**H**umilissime tene et nullatenus  
 dubites. solū deū filiū. id est v  
 nā ex trinitate psonā solū. x  
 prīs esse filiū. Spm vero sanc  
 tū ipm quoq; vnā ex trinitate  
 psonā: nō solū prīs sed simul  
 prīs et filij esse spm. Ostendēs  
 enī deū filiū se solū esse de pre  
 genitū ait. Sic enī dilexit deus  
 mūdū: ut filiū suū vnigeni  
 tū daret. Et paulo post. Qui  
 autē nō credit i noīe filij vni  
 geniti dei. Spm autē scm: et  
 patris et filij ēē spm aplūs do  
 cet qui ait. Vos autē nō estis i  
 carne sed i spū: si tñ spūs dei ha  
 bitat i vobis. Et secutus ait. Si  
 quis autē spm xpi nō habet:  
 hic nō est eius. **Cap viii**

**H**umilissime tene et nullatenus  
 dubites. eundē spm scm q prīs  
 et filij vnus spūs est de patre  
 et filio. pcedere. Dicit enī filiū.  
 Cū uenerit spūs ueritatis qui  
 a prē pcedit: ubi suū spm ēē  
 docuit. quia ipse est ueritas.  
 De filio quoq; pcedē spm scm  
 pphetica atq; aplica nobis doc  
 trina cōmendat. **Ysaias enī**

dicit de filio. **P**atiet terrā iuga  
 oris sui: et spū labioꝝ suoꝝ iter  
 fiet ipū. De quo et aplūs ait.  
**Q**uē iter fiet dñs spū oris sui:  
 quē etiā ipse vnicus dei filius  
 dñi ihesu ait iohānes i apoca  
 lipsi. **Q**uia gladius vtrinq;  
 acutus pcedebat. Ipse ergo sps  
 oris eius ipse est gladius qui de  
 ore eius pcedit. **Cap ix**

**H**umilissime tene et nullatenus  
 dubites trinitatē deū imensū  
 esse uirtute nō mole: et oēm crea  
 turā spūalem atq; corpālē uir  
 te eius et pñcia cōtineri. Dicit  
 enī deus pater. **C**elū et terrā e  
 go ipso. Dicit autē de sapia  
 dei que filius est: q attingit a fies  
 q ad finē fortit. et disponit oīa  
 sua uiter. De spū scō quoq; legi  
 mus: q spūs dei repleuit orbē  
 terrarū. Et dauid ppha dicit.  
**Q**uo ibo a spū tuo: et quo a fa  
 ctua fugiam: Si ascendero i  
 celū tu illic es: et si descendero  
 ad ifernū ades. **Cap x**

**H**umilissime tene et nullatenus  
 dubites vnā ex trinitate psonā  
 id est deū filiū qui de natura  
 dei prīs solus natus est et vni  
 us eiusdēq; nature cū patre  
 ipm i plenitudine tēporis scdm  
 susceptōem forme seruilis vo  
 lūtariē i uirgine cōceptū. et  
 de uirgine natū. uerbū carnē  
 factū: ipm q esse qui essentia  
 liter natus est de patre. et esse  
 trilateraliter cōceptus est natusq;  
 de uirgine: ipm q vnū ēē et vni  
 us nature cum uirgine qui a  
 it de deo patre. **Ante secula fū**

spm oris sui ēē signifi  
 cās. p i resurrectionē  
 suā iufflās i disci  
 pulos suos ait **Accipite**



dauit me: et ante omnes tolles  
genuit me. De quo etiā ait apłs  
Quia cū uenit plenitudo tps:  
misit deus filiū suū factū ex  
muliere factū sub lege. **Cap. xi.**  
**F**u missie tene et nullaten?  
dubites xpm̄ dei filiū sicut de deo  
patre plenū p̄fctm̄ deū. sic de  
uirgine matre plenū p̄fctm̄  
hōiem genitū: id est uerbū deū  
habentē salutē sine p̄tō uerā  
nri generis carnē et aiām uerā  
nalem: q̄ ipse dei filius euiden  
ter ostendit dicens de carne sua.  
Palpate et uidete: q̄a spūs car  
nē et ossa nō habet sicut me ui  
detis habere. Aiām quoq; se ha  
bere h̄is uerbis ostendit dices.  
Paterca me pater diligit: quia  
aiām meā ego pono et iterum  
sumo eā. Intellm̄ quoq; aiē se  
habere h̄is uerbis ostendit in  
eo q̄ ait: disate a me quia mu  
tis sū et hūilis corde. Et de ipō  
deus per p̄phetā dicit. Ecce in  
telligit puer meus: et exalta  
bit et sublimis erit ualde. Nā  
et b̄tus petrus scdm̄ s̄a dauid  
p̄phetā: i xpo carnē atq; aiā  
confiter. De ipō eī b̄tus petr?  
loquēs ait. **Pheta** igit cū eēt  
et sciret quia uirēuādo iuras  
set illi deus de fr̄u lumbi eius  
sedere sup sedē eius: p̄uidens  
locutus est de resurrectione xpi  
q̄ neq; derelicta ē aiā eius in  
inferno: neq; caro eius uidit  
corruptōem. **Cap. xii.**

**F**u missie tene et nullaten?  
dubites unū atq; ipm̄ eē uerū  
deū qui cū p̄re deo et spū s̄o  
fecit oīa tempora: et i mōte

syna lege moysi dedit ordinatā  
per angelos: et ipm̄ deū uerbū  
carnē factū qui ueniente pleni  
tudine tēporis missus a p̄re et spū  
s̄o. solus factus est sub lege quā  
dedit. **Capitū xiii.**

**F**u missie tene et nullaten?  
dubites deū uerbū q̄ caro factū  
est in duas naturas i confusibi  
liter p̄manere: vnā naturam  
dinam quā habet cōem cū p̄re  
scdm̄ qd̄ dicit. Ego et pater unū  
sum. Et qui me uidet uidet et p̄  
trē et ego i p̄re et pater i me est.  
Scdm̄ q̄ apłs cū dicit splendo  
re glorie et figurā substantie de  
i. Alterā uero huānā: scdm̄ qd̄  
deus incarnatus dicit p̄ maior  
me est. **Capitū xiiii.**

**F**u missie tene et nullaten?  
dubites deū uerbū carnē factū  
vnā habere diuinitatis sue car  
nisq; personā. Deus enī uerbū  
plenā materiā huānā ita sibi  
ueraciter vnix dignat? ē et p̄  
manete diuinitate sua ita uerbū  
carno factū est: ut q̄uis naturali  
ter nō hoc sit uerbū q̄ caro quia  
duarū naturarū ueritas manet  
i xpo: scdm̄ vnā tñ p̄sonā idem  
uerbū ab ipō fiet matre con  
ceptois iūo Deus eī uerbū nō acc  
p̄ p̄sonā hōis sed naturā: et i eter  
nā personā diuinitatis. accepit tē  
poralē substantiā carnis. Unus  
est ergo xpus uerbū caro factū:  
qui etiā ex p̄ribus scdm̄ carnē ē  
sup oīa deus benedictus in sc̄lā.  
Unus ihesus: cui et pater dicit.  
Ex utero ante luāferū genuitē  
ubi significat? ante oē tempus  
sine iūo eterna natiuitas. de



quo et euangelista dicit. Quia voca-  
tu est nomen eius ihesus quod uocatum  
est ab angelo priusquam in utero concipi-  
peretur. **Cap. xv.**

**H**irmissie tene et nullatenus  
dubites non carne christi sine diuina  
recepta in uero uirginis pul-  
satione suscipere a uerbo: sed ipsum uer-  
bum deum sine carnis acceptioe con-  
ceptum: ipsamque carnem uerbi in car-  
natione receptam. **Cap. xvi.**

**H**irmissie tene et nullatenus  
dubites: ipsum unigenitum deum uer-  
bum carne factum se pro nobis obtu-  
lisse sacrificium et hostiam deo in odo-  
rem suauitatis. **Quia** in prece et spiritu sancto  
a patriarchis prophetis et sacerdotibus  
tempore ueteris testamenti animalia  
a sacrificabantur: et tunc nunc id est  
tempore noui testamenti cum  
prece et spiritu sancto cum quibus illi est una  
diuinitas. sacrificium panis et uini  
in fide et caritate catholica ecclesia  
per uniuersum orbem terre offerre  
non cessat. In illis enim carnalibus  
victimis significatio fuit carnis  
christi quam pro peccatis nostris ipse sine  
peccato fuerat oblaturus. et sanguis  
quem erat effusus in remissione  
peccatorum nostrorum. In isto autem sacrificio  
carnem actio atque commemoratio car-  
nis christi quam pro nobis obtulit.  
et sanguis quem pro nobis deus  
effudit: de quo beatus paulus dicit  
in actibus apostolorum. Attendite uobis  
et uniuerso gregi: in quo uos spiritus  
sanctus posuit regere ecclesiam dei  
quam acquisiuit sanguine suo. In  
illis ergo sacrificiis quid nobis  
esset donandum figurate signifi-  
cabatur: in hoc autem sacrificio  
quid nobis iam donatum sit eui-

denter ostendit. In illis sacrificiis  
prouinciam filius dei. ipse occide-  
ndus in hoc autem pro impijs annu-  
ciatur occisus: testante apostolo quod  
christus cum adhuc infirmi essemus  
secundum tempus pro impijs mortuus  
est: et quia cum iumentum essemus re-  
consiliati sumus deo per mortem  
filii eius. **Cap. xvii.**

**H**irmissie tene et nullatenus  
dubites: uerbum carne factum ean-  
dem humanam carnem semper ueram  
habere de qua uirgine uerbum  
deus natus est. quia crucifixus  
et mortuus est. quia resurrexit  
et in celum ascendit et in dexteram dei  
sedet: quia uenturus est iudicare  
uiuos et mortuos. **Propter** quod  
ab angelis apostoli audierunt: sicut  
nunc quemadmodum uidistis eum  
euntem in celum. **Et** beatus iohannes  
ait. Ecce ueniet cum nubibus: et  
uidebit eum omnis oculus. et qui e-  
um crucifixerunt: uidebunt eum  
omnes tribus terre tale. **Cap. xviii.**

**H**irmissie tene et nullatenus  
dubites trinitatem deum. ad est  
patrem et filium et spiritum sanctum esse na-  
turaliter sumum atque incommuta-  
bile bonum. et ab ipso creatas omnes  
naturas: bonas quidem: quia a  
summo bono facte sunt. sed mu-  
tabiles quia de nichilo facte  
sunt nullamque mali esse naturam.  
quia omnis natura in quantum natura  
est. bona est. Sed quia in ea bonum  
et minui et augeri potest: in tan-  
tum mala dicitur in quantum bonum  
esse minuit. **Malum** cum nichil  
aliud est: nisi priuatio boni.  
Unde constat geminum esse cre-  
ature rationalis malum: id est



vnū quo uoluntarie ipsa defuit  
a summo bono creatore suo: al-  
terū quo iusta punitur ignis e-  
terni supplicio: illic passum  
iuste qd hic admisit iuste. Et  
que ordinē in se nō reseruant  
dine iustitiae: ordine nō effu-  
giat diuine uisionis. **Ca. xix.**

**F**urmissie tene et nullatenus  
dubites: neq; angelos neq;  
qualibet aliam creaturā eius-  
dem nature esse. cuius est scdm  
naturale diuinitate sua summa  
trinitas: que est vnus deus  
naturaliter pater et filius et spi-  
ritus scūs. Neq; enī vnus natu-  
re esse poterat ille qui fecit: et  
ea que fecit. **Cap. xx.**

**F**urmissie tene et nullatenus  
dubites oem creaturā natura-  
liter mutabile a deo iō mu-  
tabili factā: nec ea tñ posse  
iā quelibet angelorū sanctorū  
in deterius cōmutari: qā sic  
acceperūt eterna bñtudinē:  
qua a deo stabiliter pfruitur  
ut ea carere nō possint. Sed hō  
ipm qd ab illo statu bñtudis  
in quo sunt mutari i deterius  
nullatenus pnt. nō eis natura-  
liter iustū. sed postq̄ creati sūt  
gracie dine largitate collatū.

Si enī angeli naturalit iō-  
mutabiles fierēt: nūq̄ de eo-  
rū cōsortio diabolus et ange-  
li eius cecidissent. **Ca. xxi.**

**F**urmissie tene et nullatenus  
dubites i oī creaturā quam  
spūalem atq; corporea summa  
trinitas fecit. solos spūs an-  
gelicos et huānos intelligen-  
di facultatem diuinitus acce-

pisse: ceteros uero spūs brutorū  
aiatū rationale intelligentiā  
nō accepisse. et hos oīno habere  
nō posse: ppter qd dicitur hōibus.  
Nolite fieri sicut equus et mulus:  
quib; nō est intellectus. Et ideo ani-  
mas hōim et aiās pectorū vnus  
nature nō esse: nec aiās hōim  
pectora posse aliquā transire. **xxii.**

**F**urmissie tene et nullatenus  
dubites: hōies pmos id est adā  
et mulierē eius bonos et rectos  
et sine pccō creatos cū libero arbitrio  
q̄ posset si uellet hūili et bōa uolūta-  
te seruire atq; obedire q̄ arbitrio etiā pos-  
set si uellet p̄a uolūtate p̄tare eos q̄  
i nātūrate s; p̄a uolūte p̄tasse illos: p̄tō  
sic i deterius mutata huāna nāz uenō solū  
i ipis p̄mis hōib; p̄ p̄tām mors obtinet  
regniū. s; i oēs hōies transire et p̄tā  
morsisq; dominicū. **xxiii.**

**F**urmissie tene et nullatenus  
dubites: oem hōiem qui per cōa-  
bitū uiri et mulieris cōapit cū  
originali pccō natus: impietati sub-  
ditū morti subiectū: et ob hoc na-  
tura ire filiū natus de qua dicit  
ap̄lūs. Etiam enī et nos natura  
filiū ire: sicut et ceteri. A qua ira  
nullus liberat: nisi per fidē me-  
diatoris dei et hōim hōis ihesu  
xpi: qui sine pccō cōceptus sine  
pccō natus. sine pccō mortuus:  
p̄tām pro nobis factus est. id ē  
sacrificiū qd p̄ p̄tā offerrebatur  
In quib; oibus fuit significatō  
xpi: qā ipse est agnus dei qui  
collit p̄tā mūdi. **Ca. xxiiii.**

**F**urmissie tene et nullatenus  
dubites: nō solū hōies ratione  
utentes. uerū etiā puulos. q̄  
siue in utero matris uiuēt capi-



piunt et ibi moriunt: siue ia ex ma-  
tribus natos si sine sacrameto bap-  
tismatis qd dat i noie pris et filii  
et spūs sū de hoc seculo transierit:  
ignis eterni supplicio sempiterno  
puniendos. Et si pccm pprie ac-  
tionis nullū habuerit: origina-  
lis tñ pccā dāpnationē carnali cō-  
ceptione et natiuitate traxerūt.

**H**umilic tene et nullaten? **Cap xxv**  
dubites adeo xpm filiu dei ad u-  
dicandos uiuos mortuosq ven-  
turū: ut hoies quos hic dona grē  
sue gratis iustificat per fidē. eis-  
dem iustificatis i fide et caritate  
sancte matris ecclesie. usq i finē  
pseuerantiā donet. i suo aduentu  
refusitet. glorificet. et scdm pro-  
missionē suam equales scis ange-  
lus faciat: et ad eū statū pducat  
in quo pfecte qntū vnicuiq do-  
nat aplūs boni sunt: et ab ipsa  
pfectione deinceps mutari non  
possint. Vbi diuersa erit scōrū  
gloria: sed vna erit oim vita eter-  
na. Dpabolū vero et angelos  
eius in ignem eternum a xpo ee  
mittendos: ubi nūq carebunt pe-  
na quā eis pparauit dina iusti-  
tia. Cū ipō etiā diabolo ipios et  
i quos hoies de quibz scriptura  
dicit. imitatur etiā illū qui sūt  
ex parte eius: pro eo q eum i ma-  
lis operibz imitati sunt et ante  
finē pntis vite congruā peni-  
tentia nō egerūt: resumptis cor-  
poribz supplicio eterne cōbusti-  
onis arsiros. **Cap xxvi.**

**H**umilic tene et nullaten?  
dubites: oibus hoibus bonis  
et malis resurrectionē carni bī  
aduentu dñi futurā ee cōmune

retribucoem vero iusticie dei ee  
bonis malisq dissilem: scdm  
q aplūs ait quia omes resurge-  
mus sed nō oēs imutabimur.  
Mutabūt etiā iusti qui viuūt  
i vitam eternā: qd aplūs ostē-  
dit dicens. Et mortui resurget  
i corrupti: et nos imutabimur.  
Et ostendens que erit ipa muta-  
tio adiecit. Oportet ei corrupti-  
bile hoc iduere icorruptionē:  
et mortale hoc iduere imorta-  
litate. In corū corporibz fiet:  
q ipse aplūs ait. Semiat i cor-  
ruptione: surget i incorruptōe  
Semiat i ignobilitate: sur-  
get i gloria. Semiat i ifinitate:  
surget i uirtute. Semiat corp?  
aiāle: surget corpus spūale. Qd  
ppterca spirituale dixit: nō q  
ipm corpus spūs sit: sed uiuifi-  
cante spū imortale atq icorrupt-  
tibile pmanebit. Sic autē tunc  
dicit corpus spūale cū non sit  
spūs sed pmanet corpus: sicut  
dicit aiāle nūc. cū tñ iueniat  
nō aiā esse sed corpus. **Cap xxvii.**

**H**umilic tene et nullaten?  
dubites: exceptis illis qui pro  
noie xpi baptizātur suo sang-  
ne nullū hoiem accepturum  
vitā eternā. qui nō hic a ma-  
lis suis fuerit per penitentia  
fidemq cōuersus: et per sacra-  
mentū fidei et penitencie. id  
est per baptismū liberatus.  
Et maioribz quidē necessariū  
esse et penitentia de malis su-  
is agere: et fidē catholicam  
scdm regulā ueritatis tenere  
et sacramentū baptismatis  
accipere. Paruulis vero qui



nec propria uoluntate credere. nec penitentiā pro peccato quod originali-  
ter trahunt agere possunt: sac-  
ramentū fidei et penitentię quod est  
baptisma. quod diu ratiōis etas  
eorū capax esse nō potest suffice-  
re ad salutē. **Cap. xxviii.**

**H**umilissime tene et nullatenus  
dubites neminē hic posse homi-  
ni penitentiā agere: nisi quę deus  
illumauerit. et gratuita mise-  
ricordię conuertit. Apłus eā dicit.  
Ne forte det illis penitentiā ad  
cognoscendā ueritatē: et resipis-  
cāt a dyaboli laqueis. **Ca. xxix.**

**H**umilissime tene et nullatenus  
dubites: posse quidē hominē quę  
nec ignorantiā uerū nec aliq̄ i-  
becillitas uel aduersitas phibet.  
uerba sanctorū legis ac euāgelii.  
siue legere siue ex ore cuiusdam  
predicatoris audire: sed diuini  
mandatis obedire neminem  
posse. nisi quę deus gratia sua  
prouenerit. ut quod audit corde etiā  
corde percipiat: et accepta diuini  
bona uoluntate atq̄ uirtute mā-  
data dei et facere uelit et possit.  
Nec enī qui plantat est aliq̄  
nec qui rigat: sed qui ieremē-  
tū dat deus: qui etiā operatur  
in nobis et uelle et perficere pro  
bona uoluntate. **Cap. xxx.**

**H**umilissime tene et nullatenus  
dubites: deo incommutabili non  
solū presentia et p̄terita sed eti-  
am futura oīa incommutabilit̄  
esse notissimā: cui dicit. Deus  
qui occultorū es cognitor: qui  
scis oīa anteq̄ fiant. **Ca. xxxi.**

**H**umilissime tene et nullatenus  
dubites: trinitatē deū incommu-

tabilem rectū oīm atq̄ operū tā suoz  
quā huānorū certissimū cognitorē.  
ante oīa secula scire quibz eēt per  
fidem gratiā largitur: sine qua  
nemo potest ex initio mūdi usq̄  
ad finē a reatu p̄tā tam origi-  
nalis quā actualis absolui. Quos eī  
deus p̄sciauit: et p̄destinauit cō-  
formes fieri ymaginis filii ei.

**H**umilissime tene et nullatenus  
dubites: oēs quos uasa misericordię  
deus fecit gratuita bonitate an-  
te mūdi cōstitutōez esse p̄destina-  
tos a deo. Nec perire posse aliq̄  
eorū quos deus p̄destinauit  
ad regnū: nec quęquā eoz quos  
deus nō p̄destinauit ad uitam  
ulla posse ratione saluari. Pre-  
destinatio enī illa gratuite do-  
natiōis ē p̄paratio: qua nos a  
postolus ait p̄destinatos in ad-  
optionē filiorū dei per ihesum  
xpm in ipsum. **Cap. xxxii.**

**H**umilissime tene et nullatenus  
dubites sacramentū baptismatis  
nō solū intra ecclesiā catholicā.  
sed etiā apud hereticos qui in  
nōie patris et filii et spūs sancti  
baptizāt esse posse. sed extra  
ecclesiā catholicā p̄desse non  
posse: p̄mo sic in ecclesiā recte  
credentibz per sacramentū bap-  
tismi cōferri salutem: sic extra  
ecclesiā baptizatis si ad eccle-  
siam nō redierit eodem bap-  
tismo cumulari p̄nitentię. Tantū  
enī ualet ecclēsticę societatis  
unitas ad salutē. ut bap-  
tismo nō saluetur cui nō datur  
ubi oportet ut detur: iesse tñ  
hōi baptismū etiā extra ecclē-  
siā baptizato sed ad iudiciū iesse



ab ecclesia separato: qd manifestu est ubicuq; fuerit datu h' bap-  
tisma semel fore dandu. Ideo et  
si ab hereticis in noie pris et fi-  
lii et spūs scti datu fuerit. vene-  
rabiliter agnoscendu: et ob hoc  
nullatenus iterandu. Saluator  
enī ait. Qui semel lotus ē: nō  
indiget nisi ut pedes lauet. **xxxviii**

**F**irmissie tene et nullatenus  
dubites: oem extra ecclesiam  
baptizatu catholicā. ptiapem  
fieri non posse vite eterne: si an-  
te finem vite huius catholice nō  
fuerit redditus atq; incorporat⁹  
ecclesie. Quia si habeā inquit  
aplis oem fidem. et nouerim  
oia sacramenta: caritate autē  
nō habeā nichil sum. Nā et in  
diebus diluuij nemine legit⁹  
extra archā potuisse saluari.

**F**irmissie tene et nullatenus **xxxv**  
dubites: nō solum oēs paganos  
sed oēs iudeos et hereticos at-  
q; sasmaticos qui extra eccliam  
catholicā p̄sentem finiūt vitā.  
i igne eternū ituros: qui para-  
tus est dyabolo et angelis eius. **xxxv**

**F**irmissie tene et nullatenus  
dubites: quelibet hereticū sasm-  
maticū i noie pris et filii et spi-  
ritus sancti baptizatu. si ecclie  
catholice nō fuerit aggregat⁹  
qnta salq; elemosinas fecerit.  
et si pro xpi noie sanguine fude-  
rit: nullatenus posse saluari. Si  
enī hoi qui ecclie catholice nō  
tenet unitate. neq; baptism⁹.  
neq; elemosina q̄libet copiosa.  
neq; mors pro xpi noie suscep-  
ta p̄ficere poterit ad salutem:  
quando in eo uel heretica uel sasm-

matica p̄uitas pseuerat. q̄ du-  
cit ad mortē. **Cap. xxxvii.**

**F**irmissie tene et nullatenus  
dubites: nō oēs qui itra ec-  
clesia catholicā baptizant⁹ accep-  
turos esse vitā eternā: sed eos  
qui p̄cepto baptismate recte ui-  
uūt: id est q̄ se abstinuerit a  
vitijs et concupiscentijs carnis.  
Regnū ei celoz sicut ifideles he-  
retici atq; sasmatici nō habebūt:  
sic catholici criminosi. possidere  
non poterunt. **Cap. xxxviii.**

**F**irmissie tene et nullatenus  
dubites etiā iustos atq; sanctos  
hoiēs exceptis illis qui puuli  
baptizati sūt sine p̄ccō hic nei-  
nem uiuere posse: sp̄s q̄ oī hoi  
est necessariū. et peccata sua  
usq; i fine vite p̄sentis elimo-  
sinis diluere: et remissionē a  
deo hūiliter ac ueraciter postu-  
lare. **Cap. xxxix.**

**F**irmissie tene et nullatenus  
dubites: oem acatuitā dei esse  
bonam: et nichil reiciendū qd  
cū gratiaz actione papit. Et  
dei seruos quia a carnibz et vi-  
no abstinēt. n̄ tāq; imūda que  
a deo facta sunt respicere: sed  
a foriori cibo et potu pro sola  
castigatione corpis abstinere.  
Nupcias quoq; diuicias insti-  
tutas et benedictas. et meli⁹  
quidē si quisq; sine coniugio sit.  
ut liberius atq; plenius cogi-  
tet que sunt dei. quō placeat  
deo: tñ illis qui continentia nō  
uouerūt nullū ēē p̄ccm. si uel  
mulier nubat. uel uir uxore  
ducit. Nec solas p̄mas nupti-  
as a deo institutas: sed etiam



scidas et tertias pro eorum que se con-  
tinere non possunt infirmitate concessas  
**E**is vero qui siue coniugati siue  
a coniugio liberi continentiam deo vo-  
uerunt admodum esse dampnabile:  
siue illi coniugale opus voluerint  
appetere quo se non accessuros uel  
illi repetere a quo se recessuros illi  
libera. illi tamen confessi sunt uoluntate.  
**F**irmissime tene et nullatenus  
dubites aream dei esse catholicam  
ecclesiam: ut intra eam usque in fine  
soli frumento mixtas paleas con-  
tineri. hoc est bonos et malos sac-  
ramentorum coniunctione misceri. Et in omni  
professione siue clericorum siue mon-  
achorum siue laycorum bonos esse  
simul et malos. Ne propter malos bo-  
nos deserendos. sed pro bonis ma-  
los ignem exigit fidei et caritatis  
ratio tollerandos: id est si uel in  
ecclesia nullius perfidie semina spar-  
gant: uel fratres ad aliquid malum opus  
mortifera imitacione non ducant.  
Nec posse aliquem intra ecclesiam ca-  
tholicam recte credentem beneque ui-  
uentem unquam alieno maculari pro-  
cato: si cuiquam peccati nec consen-  
satione prebeat nec fauore. Valde  
que malos a bonis intra ecclesiam  
tollerari: si hoc tamen eis bene uiuere  
do et bene moriendo agat: ut et  
videntes et audientes que bo-  
na sunt mala sua respuant: et ui-  
dicandos se a deo pro suis malis  
operibus contremiscant. Atque ita pro-  
uenti dono gratie de suis uicij-  
tibus confundantur et ad bonam vitam  
per dei misericordiam conuertantur.  
Bonos vero a malis intra eccle-  
siam diuicaxat catholicam constitutus  
non debere nec operum dissilitudine

separari: ut tamen quibus diuicaxat  
sacramenta non habeant mala opera  
quibus illi criminosi sit coniectura. In fi-  
ne uero seculi bonos a malis et  
animarum corpore separandos: quoniam ueniet  
christus habens uetulum labrum in manu  
sua. et permutabit aream suam: con-  
gregabitque triticum in horreum:  
paleas autem comburet igni inextinguibili.  
Quoniam per iudicium iusti-  
tiam segregabit iustos ab iniustis.  
bonos a malis. rectos a puer-  
sis: bonos constituet a dextris. ma-  
los a sinistris. Et eius ore iusti  
eternique iudicij. sempiterna at-  
que incommutabili prolata senten-  
tia. uique omnes ibunt in combustio-  
ne eterna: iusti autem in vitam  
eternam. Iniqui spiritus arsiuri tamen diu-  
bulo: iusti autem regnaturi si-  
ne fine cum christo.

**H**ec iterum quadraginta  
capitula ad regulam uere fidei  
firmissime pertinencia. fideliter  
crede: fortiter ueraciter paci-  
enter defende. Et si que contra he-  
reticorum dogmatizare cognoueris tamquam  
pestem fuge. et tamquam hereticum ab-  
ice. Ita enim ista que posuimus fidei  
catholicę congruunt: ut si quis non  
solum omnibus. sed etiam singulis vo-  
luerit contraire. in eo quod singulis  
horum contumaciter repugnat.  
et hinc contraria docere non du-  
bitat: hereticus et fidei christiane  
inimicus atque ex hoc omnibus  
catholicis anathematizandus  
appareat. Quis igitur et an-  
gustia temporis et festinatio  
portitoris compulerit nos aliquam  
que pro diuersis heresibus cog-  
noscendis atque uitandis fue-



runt iſerenda p̄terire ſilencio:  
 tamē ſi oīa que ī hoc opusculo  
 cōtinētur recenſeas. et notiffiā  
 proſus habere nō negligas:  
 ex hīs poteris cauta diſcretōe  
 etiā de ceteris ſpūaliter iudica-  
 re. **A**p̄lus enī dicit: q̄ ſpūalis  
 iudicat oīa. Quo ſi nec vnus  
 quifq; nēm p̄ciat. ī eo quo p̄-  
 uenit abulet id eſt in q̄ eo ter-  
 tū recepit fideliter p̄ſeueret. Et  
 ſi quid aliter ſapit: hoc quoq;  
 illi reuelabit deus.

**Explicit liber beati auguſti  
 epi de fide ad petru diaconū.**

**Incipit eplā ad w̄ldeī d̄nacoī  
 ad auguſtinū epiſcopum.**

**D**omino merito vene-  
 rabili et uere b̄ſſio  
 p̄ri auguſtino epi.  
**W̄ldeus diacon⁹.**  
**D**iu trepidus fui et auſus hos  
 meos aliquoties diſtuli: ſed me  
 p̄ncipaliter ut dicit aſſolet aīa uel  
 b̄titudis tue beniuolētia oībus  
 cōprobata. Quā dū cōſidero: ma-  
 gis timui ne nō petedo ſup̄bz. nō  
 querendo deſiduoſus. nō pullan-  
 do piger a d̄no iudicaret. Suffice-  
 autē michi credere hui⁹ modi tm̄-  
 modo uoluntate: ſed fructū adi-  
 piſti nō poſſem. Cum autē pro-  
 certo nouerū oſtū d̄ni ſermoīs  
 qd̄ ueneratōi tue celeſtis gracia  
 patefecit. paratū eſſe mentē tuā  
 ſanctā quā poſſidet xp̄us. nō ſolū  
 tūctis uolentibz pandere. uerū  
 etiā nolentibz ut itroue nō pige-  
 at p̄ſuadere: occupatōi reueren-  
 tię tue multiloquio ſup̄fluo mo-  
 ram nō faciā: ſed deſideriū obſe-  
 cratōis mee breuiter iudicabo.  
 Nōnullos ī clero cui⁹q; etiā āplif-  
 ſime ciuitatis eſſe ip̄eritos ex me  
 ipſo conicio. Et quātū uniuerſo  
 illi ordini p̄futurū ſit qd̄ expeo:  
 cōſideracioni ſatatis tue diſcui-  
 endū offero. Priuilegio nāq; auc-  
 torū qui hoc de ſpūalibz tuis labo-  
 ribz p̄merēt: etiā me idignū cō-  
 ſecuturū eſſe p̄ſumo: d̄ne merito  
 uenerabilis. et uere b̄ſſiē pater.  
 p̄tor igit̄ b̄tudinē tuā: ut ex  
 quo xp̄iana religio hereditatis  
 p̄miſſe nomē accepit. que here-  
 ſes fuerūt. ſint. quos errores ī-  
 tulerūt. iſerant. qd̄ aduerſus ca-  
 tholicā ecclēſiā ſenſerūt. ſenſiāt.  
 de fide. de trinitate. de baptis:



mo. de penitētia. de hōie xpo. de deo  
xpo de resurrectōe de nouo et ve-  
teri testamēto: et oīa dīno q̄bus  
a ueritate dissentiūt. que etiā  
baptismū habeāt. que uerō  
habeāt: et postq̄ baptiset nec  
tamē rebaptiset. ecclesia q̄lites  
suscipiat ueniētes: et qd̄ singu-  
lis. lege auctoritate. atq̄ iacōe  
respondeat digneris exponere.  
**R**ec me tante beatitudo tua cre-  
dat iēptie: ut nō īspiciā quātis  
et q̄ īgentibz uolūtibz opus sit.  
ut possint ista dissolui. uerū  
hoc ego fieri nō expeto. id enī  
multipliciter factū esse nō du-  
bito: sed breuiter p̄stricte atq̄  
sūmāi opiniones rogo au-  
bet herescos poni: et quid cōtra  
teneat ecclesia catholica q̄ntū  
īstructiōi satis est subdi: ut ve-  
lud quidā ex oībus cōcepto mo-  
nitorio si quis aliquā obiectio-  
nē aut cōuictionē uberius ple-  
nius ac planius nosse uoluerit.  
ad opulenta atq̄ magnifica  
uolūtiā t̄smittat: quibz a-  
duersis et p̄pue a ueneratōe  
tua ī hoc ipso cōstat elaboratū.  
Sufficit autē amonitō talis ut  
puto doctis et īperitis. otiosis  
et occupatis et ad tūlibet q̄-  
dus mīsteriū ecclesie vnderū  
q̄ p̄motis: dū ille qui multa  
legit. eadē breuiter recordat:  
et cōpendio ignarus īstruitur:  
ut nouerit qd̄ teneat. qd̄ euitet.  
qd̄ aduersetur ne faciat. qd̄ ut  
faciat assequat. **F**ortassis at  
si t̄n qd̄ arbitror uerū est. etiā  
aduersus calūpniā tū ma-  
lignas mentes et dolosa labi-

a opus hoc parū īter tēta mi-  
rificata. testimonio corone tue nō  
decriit: ut quibz patet campus  
calūpniandi p̄fusior validis  
ex oī parte cōclusis fidei limiti-  
bus coartati. oībusq̄ ueritatis  
celozū generibz arcūacti: etiā v-  
no multiformi iaculo repente p̄-  
strati. mortuos spūs nō aude-  
ant anhelare. **V**ideo q̄ onerosa  
existam meliora cogitanti. et dis-  
ponēti maiora sancto seni. et que  
relas corpis sustinēt. **S**ed p̄ xpm  
dñm rogo qui te participē sapie-  
sue sine iuidia ēē cōcessit: ut hāc  
graciā dones īdoctis ecclesie: qui  
te agnoscis sapientibz atq̄ īspi-  
entibz debitoz. merito ac iure  
dicturus. **V**idete qm̄ nō michi so-  
li laboraui: sed oībus exquien-  
tibz ueritatē. **P**otui adhuc offer-  
re supplices et multiplices p̄ces.  
et merū īperitorz classes assiste-  
s: si malui iā gaudere dictantē.  
q̄ adhuc occupare legentem.

**R**escriptū s̄i augusti ad qd̄ uoldeū

**D**omino diaconem.  
Dilassiō filio et cōdy-  
acono qd̄ uoldeo: **A**u-  
gustin⁹ ep̄s. **A**ceptas  
uis caritatis tue ubi a me acde-  
tissiō studio postulasti: ut de he-  
resibz oībus que post dñm salua-  
toris aduētū aduersus ei⁹ doctrinā  
pullulauerūt aliqd̄ breuit scri-  
berē. **Q**̄ sit hoc difficile | cōtinu-  
o occasione reperta rescripsi per  
filium meū yponēsiū primariū  
philocaliū. **H**oc at̄ etiā ista ob-  
lata est quā nūc scribo: et bre-  
uiter difficultatē operis eius  
ostendo. **F**ilasterus quidā brix



ensis epus que tu scō ambrosio me  
 diolani ead ipse vidi scripsit hinc  
 lib:ū: nec ullas hereses p̄termut  
 tens que i plō iudeoz ante adue  
 tū dñi fuerūt. casq; viginti et octo  
 comēorauit: et post dñi aduētū  
 centū viginti et octo. Scripsit enī  
 etiā hinc grece epus aprius e  
 ppyphanus in doctrina catholice  
 fidei laudabiliter diffamat: sed  
 ipse utriusq; tēporis hereses col  
 ligens octoginta complexus est.  
 Cum ergo ambo id vellet facere  
 qd a me petis: qñtū iter se disse  
 rat de nūo iterum secturū vides:  
 qd utiq; nō euenisset. nisi aliud  
 vni eoz eē videret heresis. et a  
 liud alteri. Neq; ei ignorasse pu  
 tandū est aliquas epyphanū  
 cū eū doctorem philastero loqe  
 iuenerim: ita ut philasterū di  
 cere deberem? latuisse plimas: si  
 tā plures ille esset complexus et iste  
 pauiores. Sed p̄tū dubio in ca  
 questione ubi disceptat qd sit  
 heresis: nō idem videbat ambo  
 bus. Et reuera hec oīno diffini  
 re difficile est: et ideo cauendū  
 tū omnes in nūo redigere conam  
 ne p̄termittam? aliquas quibus  
 hereses sint: aut iuenerim? ali  
 quas cū hereses nō sint. Vide er  
 go ne forte libru s̄a epyphanū  
 mittere debeam. Ipsum ei filas  
 tero arbitror hinc doctus esse  
 locutū. quo possit apud cartha  
 ginē in lingua latinā facilius  
 verti atq; q̄modius. ut tu pota  
 prestes nobis qd queris a nob.  
 Perlatore multū comēdo. sub  
 dyaconus est enī de nra dpo  
 resi: de fundo autē viri specta

bilis nobisq; km̄i honorati: pro  
 illo autē et pro eius p̄re a quo ad  
 optatus est etiā ad ipm̄ scripsi.  
 Quas lras tū legerit xp̄iana  
 benignitas tua: peto ut eas a  
 pud mēoratu virū tua itressioe  
 adiuuare digneris. Nisi autē  
 tū illo etiā hominē ecclēsie: ne  
 ad tuā sanctitatē difficilis ei es  
 set accessus. Nō enī parū de illo  
 sollicitus sum: a qua sollicitu  
 dine dñs ut spero per tue cari  
 tatis instanciā me liberabit. Pe  
 to etiā ut tu rescribere nō gra  
 ueris que admodū sit in fide ca  
 tholica ille theodosius per que  
 manichei nonnulli sūt pditi: et  
 ipsi quos ab eo pditos putam?  
 esse correctos. Si qd etiā de pro  
 fectione scōz epoz forte audis  
 ti fac ut noueri. Deo viuas.

*Ep̄la qd̄ vlt̄ dei diaconi ad augus  
 tino t̄m̄ ep̄m.*  
**D**omino t̄m̄ ep̄m.  
 merito venerabili  
 ac b̄t̄ssio scō patri  
 augustino: Qd̄ vlt  
 deus dyaconus. Vnū quidē re  
 uerentię tue comonitorū qd̄  
 per ecclēsiasticū destinare dig  
 natus es suscepi. Nā q̄ prius  
 directū esse b̄t̄tudo significa  
 uit tua per virū honorabile  
 philocalū: necdū ad me per  
 uenit. Vnde quibus cōsatus p̄pri  
 orū sp̄ fueri p̄tor: nūc t̄m̄ cui  
 denter agnouit. ad ip̄stendo  
 illi qd̄ exorauit nimis meam  
 toti ecclēsie ip̄dimento eē per  
 sonā: et oīno cōfido qm̄ qui p  
 vnica sui gr̄am h̄iani generis  
 dignatus est delere facinora  
 nec meā in p̄uac̄e t̄ctor p̄re



ualere pmittet: potiusq; ubi ha-  
būdauit p̄m̄ gratiā faciet re-  
dundare. **D**ne merito uenera-  
bilis ac vere b̄tiss̄e sancte pa-  
ter difficultate opis qđ illuēn-  
dis ip̄eritiss̄is nobis prestari p̄-  
tuā beneficentiā supplicat exora-  
ui. nec ip̄e ignorās ante p̄dixi:  
sed de diuini fontis ubertate quā  
tibi dñs tribuit uerā corde p̄-  
sup̄si. **N**ā et si philasterus et e-  
pyphanus uenerādi epi tale a-  
liqđ scripsisse mōstrant qđ pauldu-  
biome it̄ t̄t̄ca ymo sic oīa latet nō  
tñ arbitror eos hāc aue diligentiā ser-  
uasse ut sigulis q̄bzq; opinioibz cō-  
trarias etiā opinioēs aduigeret irritas  
q; subiceret. **T**ūc deiq; opus illud  
utriusq; qualecumq; sit non  
~~tenet sit nō~~ habet fortassis eā  
quā desidero ueritate frustra  
etiā hōi qui latine nō didicit gre-  
ca faciūdia delegit: quia nō ego  
tñmō consiliū. sed et auxilium  
postulauī. **Q**uid autē uenera-  
tionē tuā nō solū de it̄p̄retū  
difficultate sed etiā obscuritate  
cōmoneā: tñ ipsa hoc magis ac  
plane diuidetur. **A**ccedit ad cau-  
sam qđ nōnulli post illorū obitū  
hereses euenisse doceātur: qđ nō  
illi nullā fecerūt mencione. **E**s  
ob res ad peculiare p̄tinentiū pi-  
etatis tue confugio: et uoce me-  
a sed et uniuersali desiderio pa-  
ratū ad misericordiam sacrosanctū  
pietatis pectus appello: sequel-  
tratis saporibz peregrinis con-  
siderato textu prioris epistole  
panē affecto. quē n̄a puīcia  
solet habere p̄apuū celesti etiā  
māna conditū. **S**cro pulsanti

sed famē patienti ne deneges. **P**ro  
enī nec ego pulsare cessabo donec  
ipse cōcedas: ut qđ nō ip̄eriat pri-  
uilegiū qđ nullū est meritorū:  
saltim idēfessa ip̄ortunitas mecat.

**R**escriptū b̄n̄i augustini ad qđ uolūdeū

**D**iaconum.  
**O**mino sincerē dilas-  
simo fr̄i et condiacono  
nō qđ uolūdeō: **A**ugustinus  
in dño salute. **C**ū michi h̄  
scribendi offerret occasio. per fu-  
salensē p̄br̄m quē cōmendo cari-  
tati tue: recensui epl̄am tuā. in  
qua petis ut de heresibz que ori-  
ri potuerūt ex quo dñi aduētus  
ānūciari cepit ī carne aliquid  
scribere: hoc autē feci ut uiderē  
utrū iā deberē opus ip̄m aggre-  
di. et inde aliquid tibi mittere:  
ubi cōsiderares tanto eē diffiali-  
q̄nto uis effia breui. **S**ed ne hoc  
quidē potui: talibz auris supue-  
nientibz ip̄editus. a quibz omī-  
nō dissimulare nō posse. **N**am  
me et ab eo qđ habebā ī manibz  
auerterūt: hoc autē est ubi res-  
pondeo libris iuliani quos octo  
edidit post illos quatuor quibz  
ante respondi. **H**oc enī tñ romē  
accepisset frater alipius nondū  
oēs descripserat: tñ oblatū occa-  
sione uoluit p̄terire occasione.  
per quā michi q̄nq; tñsmisit:  
pmittēs alios tres cito se eē mis-  
surū: et multū instans ne res-  
pondere differē. **C**ui⁹ istāntia  
torretus sum remissius semp  
agere qđ agebam: ut ~~mmmm~~  
operi utiq; nō decessē vni die-  
bus alteri noctibz. q̄n michi a-  
līs occupatōibus h̄it atq; h̄it



venire nō desistentib; parcerē: age-  
 bā vero rē plurimū necessariam.  
 Nā retractabā opuscula mea: et  
 si quod i eis me offenderet. ul' ali-  
 os offendere posset. partū rephe-  
 dendo. partim defendendo quod  
 legi deberet et posset operabar.  
 Et duo id volūtia absolueram  
 retractatis oibus libris meis q̄  
 tū nūm nesciebā: eosq; ducent-  
 tos triginta duos cē cognoui hie  
 tabat eple. deinde tractat' popu-  
 lares quos greca omelias vocat:  
 et plurimas iā eplaru' leggeram:  
 et adhuc nichil inde dictauerā.  
 tū me etiā isti uiliani libri occu-  
 pare ceperūt: quorū nūc q̄tuor  
 respondere iā cepi. Qn̄ ergo id  
 explicauero qn̄ q; respondero.  
 si t̄x̄s nō supuenerit dispono  
 si dñs voluerit id qd̄ postas in-  
 pere: simul agens utruq; hoc  
 saluet et illud retractationem  
 opusculorū meorū: nocturnis  
 et diurnis tēporib; i singula  
 distributis. Hoc ideo i sinuau  
 distatitati tue: ut q̄ntū tibi de-  
 sideriū est sumendi qd̄ postas. in  
 to flagratius a dño michi pos-  
 tas auxiliū: quo laudabili stu-  
 dio tuo atq; utilitati eoz q̄bus  
 id existās p̄fuitur. Dñe sinceritati  
 dulcissime frater comēdo iterum  
 platore: et negotiū p̄pter quod  
 eo p̄rexit cū cognoueris apud  
 que agendum peto ne pigeat  
 adiuuare. Nō enī possum ne-  
 cessitates homin hui'cemori desere  
 q̄ nei nō coloni h̄p̄mar' ē facti s̄t  
 et i caritate xpi ad tuā p̄tinent nra.

**Incipit epla sancti augustini ad  
 qd̄ uidēu' diaconū de heresibus**  
**Deo uas.**

**Q**uod pens sepissime  
 atq; instantissime scē  
 fili qd̄ uidēus ut  
 de heresib; aliquid  
 dignū lectōe scribā  
 cupientib; dogmata deuotare  
 cōtancia fidei xpiane. et xpiani  
 nois obūbratione fallencia: sa-  
 as me olim longe anteq̄ poste-  
 res facere cogitasse atq; fuisse  
 facturū: nisi diligerē cōsideras  
 quale q̄ntūq; id ultra vires meas  
 esse sentire. Sed qm̄ fateor nullum  
 michi ut te instituisse postendo: in  
 ipā tñ molesta instancā tua. et  
 amtuū nomē attendi et dixi. Ag-  
 grediar et faciā qd̄ uidēus: hoc  
 enī deū velle cōfido si me ad hui'  
 operis terminū misericordi fauo-  
 re p̄duxerit: ut p̄misteriū lingue  
 tanta hui' rei difficultas aut  
 ostendat tñ nō: aut ipō etiā  
 plenius adiuuāte tollat. Quo-  
 riū duorū qd̄ p̄ore loco posui. iā  
 diu est qd̄ aīo voluo atq; reuoluo:  
 et quadā meditacōe contueor.  
 Nō at̄ postea dixi nō me accepis-  
 se cōfiteor. vtrū dū hoc ago ut  
 efficiā dum peto. dū quero dū  
 pulso. sim fortasse accepturus  
 ignoro: scio tñ nec petaturū nec  
 quesiturū ac pullaturū q̄ntū  
 fat est: nisi et hūc affectū mu-  
 nere dñe inspiracōis accipero  
 In hoc ergo opere qd̄ te vehemē-  
 ter vrgente in dei uolūtate sus-  
 cepi: cernis me ut id pagam  
 non tam crebrentib; ad me  
 tuis petitionibus esse cogendū:  
 q̄ p̄ns ad deum non solum tuis  
 verū et aliorū firmitū. quos tibi  
 in hac re fideles socios potue-



ris inuenire oronibz adiuuadū  
Qd ut fiat has ipsas pmas hu  
uis opis mei partes ubi ē et ip  
sa prelocuto curavi tue caritati  
cū auxilio dñi acceleare mitte  
das: ut ppter illa que restāt no  
ueritis qntū pro me orare de  
beatis: qui cūq; nosse potueri  
tis a me iā fuisse susceptum  
hoc tam grande negotiū qd a  
me desideratis impleri. Petis ex  
go ut indicant lre quas ad me  
dixeristi. tū pmiū ista a me pe  
tere cepisti: ut exponā breuit  
pstricte et summatim ex quo xpia  
na religio pmissis hereditatis  
nomie accepit: que hereses fuerit  
sint. quos errores intulerit. infe  
cāt. quid aduersus ecclesiam  
catholicā senserūt sentiat: de fi  
de de trinitate. de baptismo. de  
penitētia. de hoīe xpo. de deo  
xpo. de resurrectōe. de nouo et  
ueteri testamēto. Istas autem  
inquisitiōes in imensū pcedere  
cum videres: putasti cuiusdā  
generalitatis adhibendum  
esse cōpendiū atq; dixisti. Et  
oīa oīno quibz a ueritate dis  
senciat. Deinde addidisti: que  
eciā baptismū habeāt. que ve  
nō habeāt. Et pmo quos bap  
tizet ecclesia. et nō rebaptiset:  
qualiter suscipiat ueniētes: et  
quid singulis lege atq; aucto  
ritate atq; rāde respondeat.  
Hec oīa tū querās ut exponā  
tur a me. minor luculentū in  
geniū tuū. tot tantariūq; rerū  
et sitire ueritate: et fastidiū  
iam tēnendo postere breuita  
tem. Sed vidisti etiā in hoc loco

ipse qd possem huic tue epistole res  
pondere: et qsi uigilāter occurre  
ti cogitator mee dices. Nec me tā  
te tua beatitudo credat tēptare. ut  
nō inspiciā qntas et q̄igentibus  
uoluntibz opus sit ut possint ista  
dissolui: uerū hoc ego nō expe  
to fieri. Id enī multiplicatū ē factū  
nō dubito. Et quasi cōsiliū subi  
ciens. quō possit et seruari breui  
tas et ueritas paudi: adiungis ca  
iūba q̄ paulo ante iā posui et dicit:  
sed breuiter pstricte atq; summat  
et opiniones rogo tuū libet he  
resis poni: et qd cōtra teneat et  
ecclesia catholica qntū instructiōi  
satis est subdi. Ecce iterū rem i  
longū remittis: nō q̄ ista dia  
breuiter uel nō ualeat ul' nō debet.  
sed quia tā multa sūt ut q̄libet  
breuiter dicendo multas lras  
flagitent. Tu autē ut uelut quo  
dā inquis ex oībus exempto cō  
monitorio: si q̄s aliqua obiect  
tiōne aut cōuictione uerius  
plene ac planū nosse uoluerit.  
ad opulenta et magnifica uolu  
mina t̄smittat: quibz a diuer  
sis et p̄cipue iquis a ueneratōe  
tua constat esse elaboratū i hoc  
ipm. Qd tū dicit: unū q̄si cōmo  
nitorū de hīs oībus te deside  
rare significas. Audi ergo un  
de amonearis qd petas. Opi  
niones oīm philozophoz qui  
sectas varias cōdiderūt usq;  
ad sua tēpora neq; ei plus po  
terat: sed nō prius uoluntibus  
quidā celsus ab soluit. Nec redar  
guīt aliquē: sed t̄m qd sentiret  
ea breuitate aperuit sermōis  
ut tantū adhiberet eloquiū q̄



tū rei nec laudande nec vitupe-  
 rāde. nec affirmāde. nec defende-  
 de. sed aperiende iudicādeq; suffi-  
 cet. cū ferme centū philozophos  
 noiasset. quorū nō omēs istitue-  
 rūt hereses pprias: qm̄ nec illos  
 tacendos putauit qui suos ma-  
 gistros sine ulla dissensioe secuti  
 sunt. Noster vero epyphani⁹ ci-  
 prius epūs ab hinc nō longe  
 hūanus rebz exemptus. de octo-  
 gīta heresibz loquēs sex libros  
 etiā ipse cōscripsit: historica nar-  
 ratōe mēorans oīa: nulla dispu-  
 tatōe aduersus falsitatē pro ve-  
 ritate detertās. Breues s̄t sane  
 hī libelli: et si ī vnū librū redi-  
 gāt: nec ipse erit nūis aut alioz  
 quibusdā libris cōparand⁹ lon-  
 gitudine: hui⁹ breuitate si fue-  
 ro ī cōmemorandis heresibus  
 imitatus. qd̄ a me postulare  
 breui⁹ uel expectare debeas nō  
 habebis. Sed nō ibi hui⁹ labo-  
 ris mei sūma cōsistit: qd̄ et tibi  
 uel me demōstrāte uel te etiā  
 p̄currente poterit apparē cū hoc  
 fecero. Videbis eī in eo qd̄ sup̄-  
 dictus ep̄s fecit qntū desit qd̄ ip-  
 se vis fieri: qnto magis qd̄ ego.  
 Tu nāq; q̄uis breuiter atq; sū-  
 mati et p̄stritte: tñ vis etiā res-  
 ponderi cōmēoratis heresibus  
 qd̄ ille nō fecit. Ego uero magis  
 hoc uolo face si et deus uelit vñ  
 possit oīs heresis q̄ nota ē etiā  
 que ignota uitari: et vñ possit  
 recte quēcūq; inotuerit iudica-  
 ri. Non eī oīs error heresis est:  
 q̄uis oīs heresis que ex uicio  
 nascit⁹ nisi errore aliquo here-  
 sis esse non possit. Quid ergo

faciat heretiā regulari quadā  
 diffinitōe cōprehendi ut ego ex-  
 istimo. aut nō oīno aut diffici-  
 le potest: qd̄ ī promptu hui⁹ o-  
 peris declarabit⁹ si deus uerit.  
 atq; ad qd̄ intendo p̄duxerit ite-  
 rationē meā. Quid autē profit ip-  
 sa iquūcō: etiā si nō potuerim⁹  
 cōprehende quō sit diffiniend⁹  
 hereticus suo loco uidentū at-  
 q; dicendū est. Nā si hoc cōphē-  
 di potuerit: q̄s nō uideat utili-  
 tas q̄nta sit? Erūt ergo p̄me h⁹  
 opis partes de heresibz que post  
 xp̄i aduētū et ascensū aduersus  
 doctrinā eius exiterūt: et utāq;  
 nobis inotescē potuerūt. In  
 posterioribz autē partibz qd̄ fa-  
 tnat heretiā disputabit⁹. **Expli-  
 rit epla: incipit liber b̄ti augus-  
 tini de heresibz**



**D**um ergo dñs ascen-  
 disse in celū: hī he-  
 retici exorti sūt. Si-  
 moniaci a simone  
 mago: qui baptisa-  
 tus a philippo dyacono sicut ī  
 actibz aplōz legit⁹: pecunia vo-  
 luit a sanctis aplis emere ut e-  
 tiā per ipositionē manus eius  
 daret⁹ spūs sc̄us. Hic magis  
 fallacis iā deteperat multos.  
 Docebat autē detestandā turpi-  
 tudinē indifferēter uēdi sc̄is:  
 nec deū mūdū feasse dicebat:  
 et negabat etiā resurrectionē  
 carnis: et asserēbat se xp̄m: utē-  
 q; iouē se credi uolebat. Miner-  
 uā uero meretricē quādā silenā  
 quā sibi sociā fecerat sc̄elēru⁹: y-  
 maginēq; suā et eiusdē mere-  
 tricis discipulis suis p̄bebat ad-

al' Simoniani



orandas: quas et rome tāq̄ deo-  
rū simulachra auctoritate pub-  
lica cōstituerat. In qua urbe ap̄t̄s  
petrus cū vera uirtute dei oīpo-  
tentis extinxit. **Cap̄ n**

**M**enādrīani a menandro. eti-  
am ip̄o mago discipulo eius:  
qui mūdū assererat nō a deo sed  
ab angelis factū. **Cap̄ m.**

**S**aturniniani a quodā satur-  
nino qui turpitudine simoniam  
ī sīria cōfirmasse phibet. Qui  
etiā mūdū solos angelos septē  
p̄ter cōsciētiā dei patris fecis-  
se dicebat. **Cap̄ m.**

**B**asilidiani a basilide: qui ī  
hoc distabat a symoniacis q̄ tre-  
centos sexaginta q̄nquaginta  
celos ēē dicebat: quo nūo diez  
ānus icludit. Vnde etiā quasi  
sc̄m nomē cōmēdabat q̄ est ab-  
raha: cui⁹ nōis līe sc̄m greca  
supputacōem eundē nūm com-  
plent. Sūt enī septem alpha-  
betha x. et alpha et sima et  
alpha et xi. id est vnū et duo  
et centū et vnū. et sexaginta  
et vnū et ducenta: que sūt in  
sūma cc. et lxx. **Cap̄ v.**

**N**icolaite a nicholao nōiati  
sunt: vno ut phibet ex illis sep-  
tem quos ap̄lī diacones ordia-  
uerūt. Ille cū de zelo pulcherrīe  
cōiugis culparet: uelut pur-  
gādi se causa pmisisse fertur.  
ut ea qui uellet vteret. Qd̄ ei⁹  
factū ī turpissimā sectā uersū  
est. qua placet vsus idifferēs  
feīarū. In nec ab eis que imo-  
lant⁹ ydolis abos suos separat:  
et alios ritus gentiliū supsti-  
tionū nō aduersant. Narrat

etiā quedā fabulosa de mūdō nel-  
tio quorū barbara p̄ncipiū nōia  
muscantes disputacōibz suis q̄bz  
terreat auditores: q̄ prudētibz  
risū faciāt potius q̄ timorē. In-  
telligūtur etiā at̄ isti nō deo tri-  
buere creaturā: sed quibusdam  
p̄ntibus quas mirabili ul' fin-  
gūt uāitate uel credūt. **Cap̄ vi**

**C**nostici siue barbarite p̄pter  
excellentiā sciētie sic appellatos  
esse. uel se appellari debuisse glo-  
riant: cū sint superioribz id est  
sup̄dictis oībus uaniores atq̄  
turpiores. Deniq̄ cū ab alijs  
atq̄ alijs per diuersas mūdī p-  
tes aliter atq̄ aliter nūcipētur:  
nōnulli etiā eos barbaritas vo-  
cant: q̄ scenosos p̄pter nimiam  
turpitudinē quā suis misteri-  
is agere dicūt. Aliqui eos a  
nicholaitis exortos putāt: alijs  
a carpocrate de quo post loque-  
mur. Tradūt autē dogmata  
fabulosissis plena figmētis:  
et etiā ipsi p̄ncipiū uel ange-  
lorū nōibus terribilibz īfirmas  
aiās capiūt: et de deo rerūq̄ na-  
tura fabulosa. et a sanitate ueri-  
tatis aliena multa cōtexūt: aīa-  
rū substantiā dei dicūt ēē na-  
turā: carūq̄ aduentū in hec  
torpora et reditū ad deū eisdē  
fabulis suis longissis et stultis-  
simis sc̄m suos errores īserūt:  
et illos qui eis credūt faciūt nō  
multa ut ip̄i putāt sciētia pre-  
pollere: sed ut ita dicā multa  
uanitate uanescere. Dicūt q̄  
deū bonū et deū malū in suis  
habere dogmatibz. **Cap̄ vii.**

**C**arpocraciani s̄t a carpocte



qui dicebat oem tupe operatione  
oemq; adiuentione pti nec eua  
di aliter atq; transi pates et  
pncipatus quib; her placet ut  
possit ad celu superi pueniri. **H**  
etia ihm hoem tmino et de utro  
q; sexu couictu putasse phibet.  
sed accepisse talem aiā qua sciret  
ea que supna essent atq; nūciaret

**R**esurrectione carnis simul cu le  
ge abiebat. Negabat mūdū a deo  
factū: sed a quibusdā pntib; et  
et nescio quib; ututib;. **S**ecte ipi  
fuisse tradit quādā feminā mar  
tellinā que colebat ymaginē iudi  
et pauli et omēri et pitagore ado  
rando itensūq; ponendo. **Ca. viii**

**C**heritiani a cheritho. idē q;  
merinthiani a merintho mūdū  
ab angelis factū esse dicētes et car  
ne tūctū di oportere. atq; alia  
huiusmodi pcepta legis seruare.  
**I**hesū hoem tmino fuisse nec re  
surrexisse sed resurrexerūt assue  
rātes. **M**ille quoq; ānos post re  
surrectione i terreno regno xpi  
sdm carnalis ventris et guttūris  
voluptates futuros fabulantur.  
**U**nde etiā thulaste st appellati.

**B**anazarci cū dei filiū **Cap. ix**  
cōfiteātur xpm cē oīa. tñ veteris  
legis mādata obseruat. que xpia  
ni per apli cū tradicoem nō obser  
uare carnalit sed spūaliter itelli  
gere didicerūt. **Cap. x.**

**S**ionite xpm etiā ipi tmino  
hoem confitent. **M**andata car  
nalia legis obseruat scilic; carū  
tatione carnis et cetera. **A** quoz  
onerib; per nouū testamētū  
liberati sum. **H**uc heresi epy

phanus saxeos et elcheseos ita co  
pulat. ut sub eodē numero tāq;  
vna sit heresis ponat. aliqd tñ i  
teresse significās. q̄uis et i conse  
quētib; loquatur de illis. pones  
eos sub numero suo. **E**usebius vō  
elcheseitarū sectā cōmemorans.  
fidē in psecuōe dicit negandā  
docuisse. et i corde seruādā. **Ca. xi**

**V**alentiniani a valenti  
no. qui de natura rerū multa fa  
bulosa cōfinxit. triginta conas id  
est secula asserēs extitisse quozū  
pncipiū esse profundū et silentiū:  
qd pfundū etiā patre appellat  
et silentiū matrē. ex quib; duob;  
uelud ex cōiugio. pressisse phibet  
itellctū et ueritatē. et ptulisse i  
honorē pris conas octo. **D**e in  
tellectu autē et ueritate pressis  
se uerbu et uitā. et ptulisse conas  
decem. **P**orro de uerbo et uita pro  
cessisse hoem et ecclēsiā et protu  
lisse conas duodeci. **I**taq; octo et  
decē et duodeci triginta fieri conas  
habētes ut dixim; pncipiū pri  
mū de pfundo et silencio. xpm  
autē a patre missū id est a pro  
fundo. spūale uel celeste corpus  
secū attulisse. nichil q; assuphisse  
de maria uigine. sed per illā tāq;  
per rimā aut per fistulā. sine vl  
la de illa assupta carne trāsisse.  
**N**egat etiā resurrectionem carnis.

non solū per xpm spm et aiām  
saluā affirmās atq; pē. **Cap. xii.**

**S**euadiani hoc a valentinianis  
distare dicūtur: q; addūt opa  
turpitudinis. **Cap. xiii.**

**T**holomeus quoq; discipu  
lus valentiniani heresi nouā

Animā tñ et spm  
affirmat p xpm salua  
l. vi



tudere cupiens quatuor conas et alia quatuor asserere maluit. **Ca. xiiii**

**M**artus etiam nescio quis hesis condidit negans resurrectione carnis et xpm non vere sed putative passum asserens. Duo quoque opinatus est ex adverso sibi esse principia quoddam tale de eonibus quale valentinus affirmas. **xv**

**C**olobassus secutus est istos non multum aliter sentiens sed vitam omnium hominum in sexaginta quibus et generationem in septem sideribus confirmas consistere. **xvi**

**H**eradionite ab heradione discipulo superiorum. Duo asserens principia. unum ex altero. ex his duobus alia plurima. feruntur autem suos morientes nouo modo quasi redimere. id est per oleum et aquam. et iuoraciones. quas hebraicis verbis dicunt super capita eorum. **xvii**

**O**phites a colubro nominati sunt. Coluber enim grece ophis dicitur. Hinc autem colubum xpm arbitrantur. Sed habet etiam verum colubum assuetum eorum panes labere. atque ita eis uelut eucharistiam sanctificare. Quidam dicunt istos ophitas ex nicholaitis uel gnostibus extitisse. et per eorum fabulosa signum ad colubum colendum fuisse peruentum.

**C**aynani propterea sic **xviii** appellatur quoniam cayn honorat dicentes eum fortissime esse iuuenis. Sicut iuda traditorum eius dominum aliquid deputat. et scelus eius beneficium deputat. asserentes eum prestasse quantum esset generi humano christi passio profutura. et occidendum iudeis propterea tradidisse. Illos

etiam qui falsa facientes in primo populo dei terra desistente perierunt thore dathan et abiron et zodomas colere prohibetur. Blasphemant legem et deum legis auctorem. carnisque resurrectione negant. **xix**

**S**ethiani hinc nomen acceperunt a filio adae qui vocatus est seth. Eum quippe honorant. sed fabulosa et heretica uanitate. Dicunt eum de superna matre natum. quam prohibent cum somno percipere quousque unde deum semen nasceretur aliud tamquam filiorum dei. In quoque multa de principatibus et partibus uanissima fabulatur. Quidam dicunt eos semper filium noe christum putare. **Cap. xx**

**H**erontia ita a principibus appellati. uniuersitate quam deus condidit. opera et principia dicunt. Operatur etiam quadam turpitudine. resurrectione carnis negant. **Cap. xxi**

**C**erdoniarum a cerdone nominati qui duo principia sibi aduersantia dogmatizauit. deusque legis ac prophetarum non esse primum christi. nec bonum deum esse. sed uultum primum uero christi bonum. christusque ipsum nec natum ex femina. nec habuisse carnem. nec uere mortuum. uel quomodo passum. sed simulasse passionem. Quidam uero in duobus principibus suis duos deos ita eum dixisse prohibent. ut unus eorum esset bonus. alter uero malus. Resurrectionem mortuorum negat spernes etiam testamentum uetus. **Ca. xxii**

**M**artion quoque a quo martionite appellati sunt cerdonis



secutus e dogmata de duobz pncipis. quus epyphanius tria dicat eu asseruisse pncipia. bonu. iustiu prauu. Sed eusebius sincerum quedā nisi marcionē trū pncipiorū atqz naturarū scribit auctorem **Cap. xxiii.**

**A**ppellite sūt quorū appelles e princeps. qui duos quidē deos itroducit. vnu bonū. alterum malū. nō tamē in duobz diuisis atqz iter se aduersis pncipis. sed vnu esse pncipiū deū saluz bonū. et ab illo factū alterū. qui tū malign⁹ iuctus esset. i sua malignitate dicit mūdū fecisse. hūc appellen dicit quidā etiā de xpo tam falsa sensisse ut dicit eum nō quidē carnē deposuisse de celo. sed ex elementis accepisse mūdū quā mūdo reddidit. tū sine carne resurgēs ascēdit in celū.

**S**ucriciani a severo **xxiii.** exorti vinū nō bibūt eo qz fabulosa uanitate de sathana et terra germinasse asserāt vitem. Etiam ipi nō sanā doctrinam suā quibz uolūt inflant nōibz pncipiū. Carnis resurrectionē tū veteri testamēto respūctes.

**T**aciani a taciano **xxv.** quodā instituti qui et cucatitate appellati sūt. Nuptias dāpnāt atqz oīno pares eas fornicatōibus alijsqz corruptōibz faciūt nec recipiūt i suorū nūmetū cōiugio vrentē. siue matrem siue femina. Nō vestitū carubz easqz oēs abhomināt. Placōes quasōā fabulosas sūlorum etiam ipsi sapiūt. saluti

pnu hoīs cōtraditūt. Epyphan⁹ tacianos et cucatitas ita disceruit: ut cucatitas taciani statmaticos dicāt. **Cap. xxvi.**

**C**atafriges sūt quoz auctoēs sunt mōtanus tāqz paditus et due pphetasse ipius prista et maximilla hns nomē frigiap uia dedit quia ibi extiterunt. ibiqz vixerūt. ut etiā nūc i eisdē pntibz iplos habeāt. Aduetū spūs scī a dño pmisū in se potius qm in aplis fuisse asserūt redditū. Sedas nuptias p fornicatōibz habēt. et ideo dicūt eas pmisisse aplm paulū quia ex parte scibat. et ex parte pphetabat. Nō dū enī venerat ad id qd pfectū est. Hoc autē pfectū in mōtanū et eius pphetasas venisse delirāt. Sacramēta phibētur habere funesta. nā de infantis ānitiu li sanguē quē de toto ei⁹ torpe minutis pūctionū generibus extorqueat. quasi eucharistia suā conficē phibētur miscētes eū farine panēqz ide faciētes. Qui puet si mortuus fuerit habet apud eos pro maxio mīce. Si autē vixerit pro maximo sacerdote. **Ca. xxv.**

**P**epuziani siue qntilliaū a loco quodā noīati sunt. quā ciuitatē desertā dicit epyphan⁹. Hanc autē isti dinū aliqd esse arbitratēs iherusalē vocāt dātes tm mulieribz pncipatū ut sacerdotio quozqz honorēt apud eos. Dicūt enī qntille et pristalle i eadē ciuitate. pepuzax xpm in specie fecē reuelatum



**V**nde ab hac q̄ntilliani etiā nū  
cupātur: faciūt et ip̄i de sāguie  
ifantis qđ cathafriges facere  
sup̄dixim⁹. Nā et ab eis phibē  
tur exorti. Deniq; alij hāc pepu  
zam nō ciuitatē sed villā dicūt  
fuisse mōtanū et p̄phetā sarū e  
ius prifalle et maximulle. et q̄  
ibi vixerūt. iō locū meruisse ap  
pellari iherusalem. **xxxij.**

**O**toteite sūt quibz oblatō eorū  
hoc nomē dedit. Offerūt enī pa  
nē et caseū. dicētes a p̄mis hoībz  
oblatōes de fructibz terre et ouū  
fuisse celebratas. Hos pepuzia  
nis iūgit epyphanius. **Ca. xxxix.**

**C**hessestede tarite hīc appel  
lati sunt q̄ nō nisi quartadeā  
luna mense martio pascha cele  
brāt quolibet septē dieū occur  
rāt dies. Et si dies dñicus occur  
rerit ip̄a die ieiunāt et vigilāt.

**L**ogiani p̄terea sic **Ca. xxx**  
vocātur. tāq; sine uerbo. Logos  
enī grece uerbū dicit: quia dñi  
uerbū recipē noluerūt. iohānis  
euāgelū respūctes. cui⁹ nec apo  
calypsim recipiūt. has videlicet  
septuaginta dinas esse negantes.

**A**damiāni ex adā **Ca. xxxi.**  
dicti. cui⁹ p̄mitātur ī paradiso  
nuditatē que fuit ante p̄cām.  
Vnde et nuptias auersant q̄a  
nec priusq; peccasset adā. nec  
priusq; dimissus esset de padi  
so cognouit uxore. Credunt ex  
qđ q̄ nuptie future nō fuisset  
si nemo peccasset. Nudi itaq;  
maxis feciq; cōueniūt. nudi  
lectōes audiūt. nudi orāt nudi  
celebrant sacramēta. et ex hoc

paradisū suā arbitrāt: cetera **xxxij.**

**E**lceseos et sameleos hos tāq;  
ordine suo cōmemorat epypha  
nius. quos dicit a quodā pseudo  
p̄pha deceptos eē qui vocabatur  
elche. Ex cui⁹ genere duas mulie  
res tāq; deas ab eis perhibet ado  
ratas. Cetera uero ebioncis te  
nere similia. **Cap. xxxiii.**

**T**heodociani a theodotione  
quodā instituti hoīem xpm tm̄  
modo asseuerāt. qđ dicit idem  
theodotio. p̄terea asseruisse qm̄  
p̄secutōe lapsus. isto mō se cal⁹  
sui deuitare putabat obp̄brū  
si deū nō hoīem videt negasse.

**M**elchisedeciani. **Ca. xxxiii.**  
melchisedech sacerdotē dei ex  
celli nō hoīem fuisse. sed utitē  
dei esse arbitrātur. **Ca. xxxv.**

**B**arsamiste a quodā barde  
sano qui ī doct̄na xpi prius ex  
titasse phibet insignis. sed pos  
tea q̄uis nō per omnia ī valen  
tini heresim lapsus est. addens  
de suo ut fato ascribet conuer  
sacōes hoīm. **Cap. xxxvi.**

**D**ociani a quodā nocto qui  
dicebat eundem xpm ip̄m esse  
p̄cām et sp̄m sanctū. **Ca. xxxvii.**

**V**alesij et seipos castrāt et hos  
pites suos. hoc modo estimātes  
deo se debere seruire. Alia quo  
q; heretica docere dicūt et tur  
pia. sed que illa sine. nec ipse  
cōmemorauit epyphanus. nec  
usq; potui reperire. **xxxviii.**

**C**athorce siue nouaciani qui  
seipos hoc noīe quasi p̄ter mū  
diciā sup̄bissie atq; odiosissime  
noīant. secūdas nuptias non



admittunt. penitentiam denegant. nouatum sectantes hereticum. unde etiam nouaciani appellati sunt.

**A**ngelici in angelorum xxxix cultu inclinati quos eppiphanius iam omnino defecisse testatur. xl

**A**postolici qui se isto nomine arrogatissime vocauerunt eo quod suam communionem non recipere viderentur. uel res proprias possidentes. quales habet ecclesia catholica et monachos laicos et clericos plurimos. Sed ideo isti heretici sunt quoniam se ab ecclesia catholica separantes nullam spem putant eos habere qui uenturum hinc rebus quibus ipsi carerent. Eucratius isti filii sunt. Nam et apotetite appellatur. sed et alia nescio quam propria heretica docere prohibetur. xli

**S**abelliani id est praxiani in hunc sunt praxiani siue homogeniani ab illo noeto quem super memorauimus defluxisse dicuntur. Nam et discipulum eius quidam perhibet esse sabellium. sed qua causa duas hereses eas computet epiphanius nescio. cum fieri potuisset uideamur ut fuerit sabellius iste famosior. et ideo ex illo celebrius haec heresis nomen accepit. Noetiani enim difficile ab aliquo sciuntur. sabelliani autem in ore multorum sunt. Nam et praxianos eos a praxia quidam uocant. et hermogeani ab hermogene uocari potuerunt. quoniam praxias et hermogenes eadem sentientes in affrica fuisse dicuntur. Nec tamen plures iste secte sunt sed unius secte per plura nomina ex hinc omnibus

bus qui in ea maxime innotuerunt. sicut donatiste idem et pmeniani sicut pelagiani idem et celestiani. Unde ergo factum sit ut noetianos et sabellianos non unius heresis duo nomina. sed tamquam duas hereses super dictus episcopus epiphanius poneret. liquido inuenire non potui. et si quid inter se differunt tam obscure dixit. studio breuitatis forsitan ut non intelligam. loco quippe isto. quo et nos tam longe a noetianis sabellianos commemoras. sabelliani inquit filia noeto dogmatizantes propter hoc quod dicunt praxianos non esse passum. quomodo de sabellianis intelligi potest cum sic innotuerunt dicere patrem passum. ut praxianum quod sabelliani acerbius nuncupent. aut si forte in eo quod ait propter hoc quod dicunt patrem non esse passum. noetianos hoc intelligi uoluerunt. quibus eos in hac ambiguitate discernat uel quomodo possunt intelligi quislibet eorum patrem passum fuisse non dicere. cum dicunt eundem esse patrem et filium et spiritum sanctum. Filiaster autem brixianus episcopus in prolixissimo libro quem de heresibus condidit. et centum viginti octo hereses arbitratus esse computandas. sabellianos post noetianos continuo ponens. sabellius inquit discipulus eius qui similitudinem sui doctoris itidem sectatus est. unde sabelliani postea sunt appellati qui et praxiani et hermogeani. a praxia et hermogene qui fuerunt in affrica qui et ita sentientes abiecti sunt ab ecclesia catholica. Certe iste eisdem postea sa-



bellianos dicit appellatos: qui e  
a que noctus sentiebāt. Et alia  
noīa eiusdē secte cōmemorans  
tū noctianos et sabellianos sub  
duobz nūis tāq̄ duas hereses  
posuit. Quā causa ip̄e viderit.  
**O**rigeniani a quodā **Ca. xli**  
origene dicti sunt nō illo qui se  
re notus est oībus. sed ab alio  
nescio quo: de quo uel sectatori  
bus eius epyphanius loquēs.  
origeniani iquit cuiusdā orige  
nis turpis autē sūt operacōis.  
Isti sūt nefanda facientes: sua  
corpora corrupcōi tradentes.  
Alios autē origenianos cōtinu  
o subiciens. origeniani iquit  
alii qui et amantem tractacōis  
illius qui et resurrectionē mor  
tuorū repellūt: xpm autē et cre  
aturā et sp̄m sc̄m dicūt: padisū  
autē et celos et noīa alia non  
credūt esse sc̄dm trām. sed t̄ al  
legorā. Hec quidē de origene  
ep̄phanius. Sed qui eū defen  
dūt vni⁹ eiusdēq̄ substantie  
esse dicūt docuisse prēm et filiū  
et sp̄m sc̄m neq̄ resurrectionē  
mortuorū repulisse: quibus et  
t̄ istis eū conuiterē studeant  
qui eius plurima legūt. Sed  
sūt hui⁹ origenis alia dogmata  
que catholica ecclesia sino nō  
recipit: in quibz eū nec falsa ar  
guit. nec potest ab eius defen  
soribz falli. maxie de purgacōe  
et liberacōe: et iustū post loquē  
tēpus ad eadem mala reuolu  
tione rationalis vniuerse cre  
ature. Quis enī catholicus  
xp̄ianus ul' doct⁹ ul' idoct⁹ nō

uheniēter exhorreat eā quam  
dicit purgacōnē maloz. id ē  
etiā qui hanc vitā in flagitijs  
et facinoribz et sacrilegijs atq̄  
ip̄ietatibz q̄libet maximus vir  
erūt atq̄ fuerūt ip̄m postremo  
diabolū atq̄ angelos eius quibus  
post longissimā tempora. purga  
tos atq̄ liberatos regno dei lu  
ciq̄ restitui: et rursū post lon  
gissima tēpora oēs qui liberati  
sunt ad hec mala relabi denuo  
et reuerti. et has vias alterna  
tes b̄itudinū et misericordiā ra  
tionalis creature sp̄ fuisse et sp̄  
fore. De qua vanissima ip̄ietate  
aduersus philozophos a quibz  
ista didicit origenes t̄ libris de  
ciuitate dei diligentissime dispu  
taui. Dicit p̄terea origenes q̄  
filius dei sanctis hoībus cōpa  
ratus ueritas sit. patri tollat  
mendacio. Et q̄m distāt apli xpo  
tantū filius patri: vnde nec  
orandus est filius cū prē: quia  
nō est auctor idulgendarū peti  
tionū. sed supplicator. **Ca. xliij**  
**P**auliani a paulo samosate  
no. xpm nō sp̄ fuisse dicūt: sed  
iustū eius ex quo de maria na  
tus est asseuerāt: nec eū aliqd  
āplius q̄ hoīem putāt. Ista he  
resis aliq̄m cui⁹dā armonis fu  
it. Sed tū defecisset instaurata ē  
a paulo et postea sic a fotino cō  
firmata: ut fotiniani q̄ pauli  
ani crebrius nūcupent. Istos  
autē paulianos baptizandos  
esse t̄ ecclesia catholica niceno cō  
silio cōstitutū est. Vñ credendū est  
eos regulā baptismatis nō tenē:



qm̄ sc̄m̄ multi heretici tū de catho-  
lica fide discederēt abstulerūt et auf-  
todierūt **Cap. xlii**

**F**otinus ab epiphano nō conti-  
nuo post paulū siue tū paulo: sed  
alijs iterpositis pōitur. Nō tace-  
tur sane filia credidisse. Scdm̄ a-  
liquod tamē ei aduersatus dicitur:  
sed quid sit ipm̄ aliqd̄ oīno  
nō dicitur. Filia ster autē conti-  
nuatū ponit ambos sub singulis  
et p̄p̄ns nūis quasi hereses du-  
as: tū dicat fotinū i oībus pau-  
li sequi doctrinā. **Cap. xlv.**

**M**anichei a quodā persa exti-  
terunt qui vocabatur manin: q̄  
uis et ipm̄ tū eius insana doc-  
trina cepisset nomē p̄dicari: nā tū  
urbicus vocabatur. Sed i greca  
discipuli eius vitātes nomen  
eius insanie quasi doctiores et  
corpso mendaciores: gēinata  
n. littera manichei vocat̄ quasi  
man fundente. Iste duo p̄ncipia  
iter se diuisa eadēq; etna et coetna  
hoc est sp̄ fuisse cōposuit: duas  
q; naturas atq; substācias. boni  
sc̄l̄it̄ et mali. sequēs alios an-  
tiquos hereticos opinat̄ ē: q̄m̄  
iter se cōmixtionē et pugnam.  
et boni a malo purgationē. et  
boni qd̄ purgari nō poterit tū  
malo ~~purgationē. et boni qd̄~~  
~~purgari. non poterit tū malo~~  
in eterna dāpnacōe scdm̄ sua  
dogmata assenciatēs multa  
fabulatur: que cūta itexere  
huit operi nimis longū est.  
Ex hīs autē suis fabulis va-  
nis atq; ip̄ns cogitū dicitur  
aias bonas quas censent ab

aiarū malarū nature salz cōmixti-  
one cōtrarie liberandas ei? cui  
deus est esse nature. P̄inde mū-  
dū a natura boni hoc ē a natā dei  
factū cōfident̄ quidē: sed de cō-  
mixtionē boni et mali que fac-  
ta est qm̄ iter se utraq; natura  
pugnauit. Ipsam vero boni a ma-  
lo purgationē ac liberationē  
nō solum p̄ totū mūdū et de oī-  
bus eius elemētis uirtutes de-  
i facere dicūt: verū etiā electos  
suos per alimēta que sumūt  
et i eis p̄p̄e alimētis sicut in  
vniuerso mūdo dei substāciā  
p̄hibēt esse cōmixtā: quam  
purgari putant in electis suis  
eo genere vite quo viuūt electi  
manicheorū uelut sanctius et  
excellencius auditoribz suis. Nā  
hīs duabz p̄fessionibz suis. hoc  
est auditorz et electoz: ecclesiā  
suam constare voluerūt. In ce-  
teris autē nōibz etiā in ipsis  
auditoribz suis hanc partem  
bone diueq; substācie q̄ mixta  
et colligata i estis et potibz de-  
tinet: maxieq; i eis qui gene-  
rāt filios arcus iquinacū col-  
ligari putāt. Quidq; vero vndi-  
q; purgat̄ lumis per quas dā  
naues quas esse solē et lunā  
volūt regno dei tāq; suis sedi-  
bus reddi quas itidem naues  
de substācia dei p̄hibēt pura  
fabricatas: lucemq; istā corpo-  
ream aiāciū mortalū oca-  
lis adiacentē. nō solū in hīs  
nauibz ubi eam purissimam  
credūt verū etiā in alijs q̄bul-  
q; lucidis rebus. ubi scdm̄ ipos



teneri admixta creditis purganda: dei dicunt esse natura. Quis ei elementa que genuerunt principes proprios genti tribuit tenebrarum: eaque elementa hinc nobis bus nuncupat. fumum. tenebras. ignem. aquam. ventum. In fumo nata animalia bipedia: unde ducere originem homines censent. In tenebris serpena. In igne quadrupedia. In aquis natilia. In vento volatilia. Hinc quoque elementis malis debellandis alia quoque elementa de regno et substantia dei missa esse et in illa pugna fuisse mixta fumo aera. tenebris luce. igni malo ignem bonum. aque male aquam bonam. vento malo ventum bonum. Naues autem illas id est duo celi luminaria ita distinguunt: ut lunam dicant factam ex aqua bona: solem vero ex igne bono. Esse autem in illis nauibus sanctas virtutes: que se in masculis transfigurant ut illudant feminas gentis aduersae. Et rursus femine que illudant masculos eiusdem gentis aduersae. Et per hanc illecebram commota eorum concupis fugiat de illis lumine quod membris suis permixtum tenebant. et purgandum suscipiat ab angelis lucis. purgati quoque illis nauibus imponentur ad regna propria reportandum. Quia occasione vel potius execrabilis superstitionis quadam necessitate coguntur electi eorum velut eucharistiam conspersam cum semine humano sumere. ut etiam inde sicut de alijs cibis quos acci-

piunt illa divina substantia purgetur. Sed hoc se facere negant. et alios nescio quos sub nomine manicheorum facere affirmant. Detecti tamen sunt in ecclesia sicut scis apud carthaginem iam ibi te dicitur non constituto. quoniam in istate vobis tribuno qui tunc domui regie preerat aliqui adducti sunt: ubi puella illa nomine margareta istam nefariam turpitudinem protulit. Et cum esset aetate non dum decem: propter secretum misterium se dicebat esse viuatam. Tunc eusebia quadam manichea quae samoniale id est ipsum propter hoc ipsum passam vix compulsa confiteri. cum primo illa se asseruisset integram. atque obstetricem ipsam postulasset. Que inspecta et quid esset tunc totum illud turpissimum scelus ubi ad exapiendum et commiscendum concubentium semine farina substernunt quod margareta idcirco absens non audierat sicut indicauit et recte tempore nonnulli eorum reperti ad ecclesiam ducti sicut gesta epistolarum que nobis misisti ostendunt. Hoc non sacramentum sed execramentum sub diligentem interrogatam confessi sunt quorum vnus nomine viator eos qui ista faciunt proprie catharistas vocari affirmabat dicens. Cum alias eiusdem manicheos secte partes in machiachoarios et spiritualiter manicheos distribuisset. omnes tamen has tres formas ab vno auctore propagatas. et omnes generaliter manicheos esse negare non potuit. Et certe illi



libri manichei sūt oibus sine du-  
 bitate cōtes in quibz illa portēta  
 ad illucendos et per cōcupiscētia  
 dissoluēdos ~~namq; dissoluēdos~~  
 utriusq; sexus pñapes tenebra-  
 rū ut liberata fugiat ab eis. que  
 captiuata tenebat in eis dina  
 substantia. de masculorū i feias  
 et feiarū in masculos transfigu-  
 rāte cōscripta sūt. Vnde ista q̄  
 ubet libri corū negāt ad se per-  
 tinere turpitudine defluxit. Diui-  
 nas enī uirtutes quā possūt imi-  
 tari se putant ut purgēt dei sui  
 parte. quā pfecto sicut i oibz cor-  
 poribz celestibz et terrestribz atq;  
 i oim rerū semibz. ita et in hoīs  
 seie teneri existimāt iquinatū.  
 ac per hoc sequit eos. ut sic eos  
 etiā de semine huāno que admo-  
 dū etiā de alijs semibus que in  
 alimētis sumūt debeāt mandu-  
 cando purgare. vnde etiā catha-  
 riste appellant. quasi purgato-  
 res tanta cā purgātes diligen-  
 tia ut n̄ se ab hac tam horrenda  
 abi turpitudine abstineāt. Nec  
 vescūtur tñ carnibz tāq; de mor-  
 tuis uel occisis fugerit dina  
 substantia. tantūq; ac tale inde  
 remāserit. q̄ iā dignū nō sit e-  
 lectoz ventre purgari. Nec oua  
 siliter sumūt quasi et ipa cum  
 frangūtur exspiret. nec oportet  
 ullis mortuis corpibz vesa.  
 et hoc solū uiuat ex carne qd̄ fa-  
 rine ne moriat exapit. Sed nec  
 lactis alimonia vtunt. quibus  
 de corpe auāntis uiuētis mul-  
 geatur siue fugat. nō quia nō  
 putet. dine substantie nichil ibi

esse p̄mixtū. sed quia sibi error ip-  
 se nō constat. Nā et vinū nō bibi  
 dicētes esse fel pñapū tenebraz  
 cū vescūtur uuis nec musti ali-  
 quid q̄libet recentissimū sorbeat  
 nās auditoroz suoz i electos re-  
 nolui arbitrātur. aut felicioze  
 cōpendio i electos suoz.  
 ut iā inde purgate i nulla cor-  
 pora reuoluātur. Ceteras autē  
 aiās. et i corpora redue petoz  
 arbitrātur. et i oibus q̄ iudici-  
 tus fixa sūt atq; alūtur i terra.  
 herbas enī atq; arbores sic pu-  
 tant uiuere. ut uitā que illis i-  
 est et sentire credāt et dolere cū  
 leditur neq; aliqd̄ inde sine au-  
 riatu corū queq; posse euellere  
 ac carpere. ppter qd̄ agrū pur-  
 gare a spinis nefas habet. Vñ  
 agriculturā que oim artū est  
 innocentissā. tāq; plurimū ho-  
 micidiorū reā demētes accusāt  
 suosq; auditoribz ideoq; hec ar-  
 bitrant. ignosca. quia prebent  
 inde alimenta electis suis. ut  
 dina illa substantia i corū ven-  
 tre purgata iperret eis ueniā.  
 quoz traditur oblatōe pur-  
 gāda. Itaq; ipsi electi nec in a-  
 gris operātes. nec poma car-  
 pentes. nec saltē folia vellētes  
 expectant hec auferri visibus  
 suis ab auditoribz suis. timē-  
 tes de tot ac tantis scdm suā  
 uanitatē homicidns alienis.  
 Monēt etiā eosdē auditores.  
 ut si vescūtur carnibz aiālia nō  
 occidāt. ne offendat pñapes  
 tenebrarū in celestibz colliga-  
 tos a quibz oem carnē dicunt



origine ducere. Et si videtur con-  
iugibus conceptum in generatione  
que deuitat ne diuina substantia  
que in eos per alimentum ingredi-  
tur vinculis carnis ligetur  
in prole. Sicque in omni carne sicut  
est et potius puenire aetas credit.  
Vnde nuptias sine dubitatione con-  
deponat: et quantum in ipsis est prohi-  
bent quoniam generare prohibet. pro  
quod coniugia copulanda sunt. Ad  
et eam ex parentibus principibus  
sumus asserunt natos: quoniam patri-  
corum sectas. sociorum suorum fetus  
omni deuorasset. et quod quod inde com-  
mixtum diuine substantie ceperat.  
tamen vxore decubens in carne prolis  
tamquam tenacissimo vinculo colligal-  
set. **Ep** autem fuisse assumat.  
que dicit nostra scriptura serpente.  
a quo illuminatos asserunt ut  
cognitionis oculos aperiret. et  
bonum malumque dinosceret. cuius  
christum temporibus nouissimis uenisse  
ad aetas. non ad corpora liberandas.  
**Ret** fuisse in carne vera. sed simu-  
lata specie carnis iudificationis  
humanis sensibus prebuisse ubi non  
solum mortem verum etiam resurrecti-  
onem sibi metueret? Deum qui lege  
per moysen dedit et in hebreis  
locutus est prophetis. non esse verum  
deum. sed unum ex principibus te-  
nebrarum. **I**plius testamenti no-  
ui scripturas tamquam falsas ita  
legunt: ut quod volunt inde accipi-  
ant. et quod nolunt inde reiciant: eis  
que tamquam totum verum habentes non il-  
las apocryphas anteponant. **D**-  
missionem domini nostri ihesu christi de pa-  
radiso spiritu sancto in suo hierarcha

manicheo dicunt esse completa. Vnde  
se in suis litteris ihesu christi apostolus  
dicit: eo quod dominus ihesus christus semel  
suum esse promiserit. atque in illo mi-  
serit spiritum sanctum. **P**ter quod mani-  
cheus ipse duodecim discipulos  
habuerit ad instar apostolica numeri  
que numerum manichei hodie  
custodiunt. **N**am ex electis suis ha-  
bent duodecim quos appellat  
magistros. et trauodecimum  
principem eorum. **E**pos autem septua-  
ginta duos qui ordinantur a ma-  
gistris et ex omnibus presbiteros.  
qui ordinantur ab episcopis. **H**abet  
etiam dyaconos: nam ceteri tamen elec-  
ti vocantur: sed mittuntur etiam ipsi  
qui videtur ydonei ad hunc erro-  
rem. uel ubi est ad sustentandum  
et augendum uel ubi non est semina-  
dum **B**aptismum in aqua nichil tamen  
quod prohibet salutis asserere: nec quod  
quod eorum quos decipiunt baptisandum  
putant. **O**rationem faciunt ad so-  
lem per diem quaque versum circum.  
ad lunam per noctem si apparet.  
si autem non apparet. ad aquiloni-  
am partem qua sol tamen occiderit.  
ad orientem reuertunt. **S**tant ora-  
tes precorum origine non libero uo-  
luntatis arbitrio. sed substantie  
gentis aduersus tribuunt. quam  
dogmatizant esse hominibus mixtam **O**mn-  
nem carnem non dei sed malis male merito  
hibent esse opificium: que contra-  
rio principio deo coeterna est. **A**ut  
carnalem concupiscentiam qua caro  
concupiscit aduersus spiritum non ex  
viciata ex primo homine natura no-  
bis esse infirmitate: sed substantia  
tam volunt contraria sic nobis ad



herente. ut qñ liberam atq pur-  
 gumur separetur a nobis et in  
 sua natura etiã ipa imortaliter  
 uiuat. easq̄ duas aias ul' duas  
 metes. vnã bonã alterã malã  
 t̄ vno hoie iter se habere cõfluc-  
 tũ. qñ caro cõcupiscit aduersus  
 spm et spūs aduersus carnem.  
 nec t̄ nobis sanati hoc viciũ si-  
 cut t̄ nos dicim⁹ nũq̄ futurũ.  
 sed a nobis seuitã atq̄ sedulã  
 substantiã istĩ mali: et finito  
 isto seculo post cõflagrationẽ  
 mudi in globo quodã tãq̄ in  
 carcere sempiterno esse victori-  
 am: cui globo affirmat accessu-  
 tũ sp̄ et adhesurũ. quasi cooper-  
 toriũ et tectoriũ ex aiabus natu-  
 ra quidẽ bonis: sed tñ que nõ po-  
 tuerũt a nature male contagioẽ  
 mudiari. **Cap. xlii.**

**H**ieratite quorũ actor hierax  
 nũcupat⁹: resurrectionẽ carnis  
 negat. monachos tñ et mōchas  
 et cõiugũ nõ habetes t̄ cõiõnẽ  
 sui recipiunt. Ad regnũ celorũ di-  
 cunt nõ ptinere puulos: q̄a non  
 sũt illis merita vlla certamus q̄  
 vita separetur. **Cap. xliii.**

**M**eliciani a melicio quodam  
 nũcupati nolentes orare cũ con-  
 uersis. id est eis q̄ t̄ p̄secutione  
 ceciderũt salua fecerũt. Nũc at  
 dicuntur arriani esse cõuicti.

**A**rriani ab arrio. **Ca. xliiii.**  
 in eo sũt notissio errore quo pa-  
 trẽ et filiũ et spm sãm nolunt  
 esse vni⁹ euĩdẽ nature atq̄  
 substantie: atq̄ ut expressius di-  
 cat essencie. que vsq̄a grece ap-  
 pellatur: sed esse filiũ creaturã.

spm vero sãm creaturã creature:  
 hoc t̄ ab ipso filio volũt creatũ.  
**I**n eo autẽ q̄ xpm sine aia solã  
 carnẽ suscepisse arbitrãt min⁹  
 noti sũt: nec aduersus eos ab  
 aliquo iuenu de hac re aliquũ fu-  
 isse certatũ. sed hoc verũ eẽ et  
 epyphanius nõ tacuit: et ego  
 ex corũ quibusdã scriptis et col-  
 lacõibus certissie cõperi. Re-  
 baptisari quoq̄ ab hñs et ca-  
 tholicos nouim⁹: utrũ et nõ  
 catholicos nescio. **Ca. xlix.**

**A**dianos quos appellat e-  
 piphanius et sasmaticos nõ  
 hereticos vltõ videri. Alij eos  
 vocãt antropomorfitas. qm̄  
 deũ sibi fingũt cogitacõẽ car-  
 nali t̄ similitudine ymagis hoĩs  
 corruptibilis eẽ deũ. qd̄ rustici-  
 tati eorũ tribuit epyphan⁹. par-  
 tens eis ne dicãtur heretici. E-  
 os ante separasse dicit a cõiõne  
 culpando epos diuites. et pas-  
 cha cũ iudeis celebrãdo: q̄uis  
 sint qui eos t̄ egypto ecclesie  
 catholice cõicare asseueret. De  
 fotocianis quos isto loco cõme-  
 morat epyphanius. iã supi⁹  
 satis locutus sũ. i. marcellianus  
**S**emiarrianos epyphani⁹  
 dicit. qui simili sentẽtia dicũt  
 filiũ equalem patri. tãq̄ nõ  
 plenos arrianos cũ arriani  
 nec silẽm velint. cũ hoc euno-  
 mãni dicere celebrẽtur. **Ca. li.**

**M**acedoniani sũt a macedo-  
 nio constantinopolitane ec-  
 clesie explumario epo quos  
 et pneumathomathos greca  
 dicunt eo q̄ de spiritu sãmto

al' antropomoz  
 phitas



linget. **N**ā de patre et filio recte  
sententia quod unus eius deus substantia  
ue uel essentie sunt. Sed hoc de  
spū sancto nolūt credere creatu  
rā eū esse dicentes. Nos potius quā  
dā semiarianos vocāt quī hac  
questiōe ex parte cū illis sunt  
ex parte nobiscū. quīus a non  
nullis prohibeātur nō deū sed de  
itate patris et filii dicere spū  
sanctum. et nullā propriam habere sub  
stantiam. **Cap. liij.**

**H**eriani ab herio quodā sunt.  
Qui cū eēt presbiter doluisse di  
citur quod episcopus nō potuit ordina  
ri. et iarianorū heresim lapsus  
propria quoque dogmata addidit  
se nōnulla dicens. pro dormitiōibus  
orari uel oblationē offerri nō  
oportere. nec statuta sollempniter ce  
lebranda eēt ieiunia. sed cū quis  
uoluerit ieiunādū. ne uideāt  
esse sub lege. Dicebat etiā pres  
biterū ab episcopo nulla diffe  
rentia debere discerni. **Q**uāda ph  
bet istos sic eucratias uel apostati  
cas nō admittere ad cōmunionem  
suā nisi cōtinētes. et eos quī scto  
ita renūciauerūt ut propria nul  
la possideāt. Ab esca tñ carnū  
nō eos abstinere dicit epipha  
nius. Filiaster uō et hanc eis  
tribuit abstinenciā. **Ca. liij.**

**H**eriani ab actio sūt voca  
ti idemque euuomiani ab eu  
nomio acti discipulo. i quo  
noīe magis innotuerūt. Euno  
mius quippe i dialectica pre  
uales acutus et acerbus dese  
dit hanc heresim. dissimile  
per oīa patri asserens filiū.

et filio spū san. **F**ert etiā usque  
adeo fuisse bonis moribus iuni  
cus ut asseueraret quod nichil cuius  
obesset quodlibet peccatō ac pseuerā  
peccatōrū si huius que ab illo doce  
bat princeps esset fidei. **liij.**

**H**ypollinaristas appollinaris  
istatuit qui de aīa xpi a fide catho  
lica dissenserūt dicentes sicut ari  
ani deū xpm sine aīa carne susce  
pisse. In qua questione testimonis  
euāgelicis uicti. mentē qua uia  
onalis est aīa hoīs defuisse aīe  
xpi. sed pro hac ipm ubū in ea  
fuisse dixerūt. De ipa uero eius  
carne sic a recta fide dissensisse  
prohibent. ut dicerēt carnē illam  
et uerbū unū eius deus substantiā  
cōtenosissimē asseuerātes. uerbū  
carnē factū. hoc est uerbi aliq  
i carne fuisse cōuersū atque mu  
tatū. nō autē carnē de marie  
carne susceptā. **Ca. lvi.**

**A**nadicomarianite appella  
ti sūt heretici qui marie uirgi  
nitati usque adeo cōtradiciūt. ut  
affirmēt eā post xpm natum  
uero suo fuisse cōmixtā. **Ca. lvi.**

**P**ostremā ponit epiphanius  
heresim psallianorū quod no  
men ex syra lingua est. **H**eretic  
autē dicitur euchite ab orando  
sic appellati. Tātū eī orant. ut  
eis qui de hoc audiūt i credibi  
le uideat. **N**ā cū dñs dixerit o  
portet sp orare et nō deficere.  
et apūs sine intermissione iat  
orate. quod sanissimē sic accipitur  
ut nulla die intermittātur certa  
tēpora orandi. isti ita nimis h  
faciūt. ut hinc iudicentur iter he



reticos noīandi q̄uis nōnulli eos  
 dicāt de purgatione aīarū nescio  
 que fantastica et ridicula fabulo-  
 sa narrare. portā salicet nī pro-  
 cellis suis videri exire de ore ho-  
 minis q̄n purgat. et ī eū visibi-  
 li silite specie ignē qui nō com-  
 bucat ītraire. Hīs adiūgit epi-  
 phanius euphemitas martiri-  
 anos et santhamianos. et hos  
 oēs cū illis tāq̄ vna hēs impōit.  
**D**icit euchit opinari **lvij.**  
 monachis nō licere sustentāde  
 vite sue causā aliqd̄ opari. at-  
 q̄ ita seipos monachos pfitei-  
 ut oīno ab operibz vacent **vij.**  
 ad istos ergo de heresibz opus  
 suū pduxit sup̄ dicit epiphani-  
 us epūs cyprius apud grecos  
 iter magnos habit. et a multis  
 ī catholicē fidei sanitate lauda-  
 tus. cui ego ī cōmemorādis he-  
 reticis nō modū sed ordinem  
 sum secutus. Nā et aliqua ex  
 aliis posui que ip̄e nō posuit.  
 et aliqua nō posui q̄ posuit. **lx.**  
 q̄ alia latius q̄ ip̄e. alia etiam  
 breuius explicavi. parēq̄ ī nō  
 nullis exhibui breuitatē. omnia  
 moderās sicut ītencōis mee ra-  
 tio postulabat. P̄inde ille de oc-  
 togingta heresibz separatis vigi-  
 ti quas ante dñi aduētū natas  
 septuaginta breuissis libris q̄n-  
 q̄ cōprehendit. atq̄ omēs in  
 sex libros tota eius dē sui opis  
 fecit. Ego autē quia scdm̄ peti-  
 tionē tuā eas hereses noīare  
 īstitui que post xpi glorificati-  
 onē se aduersus doctrinā xpi  
 et sub velamīe noīs xpiani

extulerūt q̄nquaginta septē ex epi-  
 phani ip̄ius opere ī meū īstudi-  
 duas ī vna referēs. ubi nullam  
 differētiā potui reperire. et rursū  
 ubi ille vna ex duabz facē volu-  
 it suis singulas posui. Sed ad-  
 huc cōmemorare debeo siue q̄s  
 apud alios reperi. siue quas e-  
 go remisior. Nūc ergo addo q̄s  
 filiaster posuit. nec posuit epi-  
 phanius. **Cap lviij.**  
**M**etāgismone dicit p̄ntē q̄  
 metāgismone asserūt dicentes  
 sic ēē in p̄m̄ filiiū quō vas in  
 vase quasi duo corpa natura-  
 liter opinātes. ita ut filius in-  
 tret in patrem tāq̄ vas min-  
 i vas maius. Vnde et tale no-  
 men hic error accepit ut metā-  
 gismos grece. Angio quippe il-  
 la lingua vas dicitur. sed itro-  
 utus vni vasis ī alterū latē  
 vno noīe dicit nō p̄t sicut grece  
 potuit metāgismos. **Ca. lxx.**  
**S**eleuciani sūt ul' heriniani  
 ab auctoribz seleuco et herinia  
 qui elemētōz materiā de qua  
 factus ē mūdus nō a deo factā  
 dicūt sed deo coeternā. nec aīaz  
 deo tribuūt creatori. sed creato-  
 res aīarū esse angelos volunt  
 de igne et spū. **Malū** autē esse  
 asserūt aliq̄n a deo factū. aliq̄n  
 a materia. **Negāt** saluatorem  
 ī carne sedere ad dexterā patris.  
 sed eā se exiisse phibēt. eamq̄  
 ī sole deposuisse. accipiētes oc-  
 casionē de psalmo ubi legit.  
**In sole posuit tabernaculū suū.**  
**Negant** etiā visibilem paradisu.  
**Baptisimū** in aqua nō recipiūt.



Resurrectione non putant futura  
sed cotidie fieri in generatione fili-  
orum. Prodigianite secuti sunt istos  
et addiderunt christum in carne non  
venisse. **Cap. lx**

**P**atriciani a patricio nuncu-  
pati. Substantia carnis humane  
non a deo. sed a diabolo condi-  
tam dicunt. eamque sic fugien-  
dam et detestandam putant.  
ut quidam eorum prohibeantur eti-  
am sibi morte illata carere  
carne voluisse. **Cap. lxi**

**F**ate ab vtre sic appellati  
sunt. Astos a grece uter dicitur  
que prohibent inflatum et oper-  
tum circumire baccantes tamquam ipsi  
sint euangelia vtrex noui no-  
uo vino repleti. **Cap. lxii**

**D**attalorinchite in tantum si-  
lentio student ut naribus et la-  
bis suis digitum opponant. ne  
vel ipsam taciturnitatem voce  
propriam. quam tacendum sibi esse  
arbitrantur. Vnde etiam nomen est  
illis inditum Dattalos a grece  
dicitur palus et rictus nasus.  
Cuius autem per palam digitum sig-  
nificare maluerit a quibus  
hoc nomen compositum est nescio  
cum grece dicitur digitus dattu-  
lus et possent vtrique dattilori-  
chite multo euidentia nuncu-  
pari. **Cap. lxiii**

**A**quarn ex hoc appellatur  
quia aqua offerunt in poculo sac-  
ramenti. non illud quod omnis ecclesia.

**C**olutiani a quodam **C. lxiiii**  
coluto qui dicebat deum non facere ma-  
le contra illud quod scriptum est. ego  
dominus creans malum. **lxv**

**F**loriniani a florino qui con-  
trario deum dicebat creasse ma-  
la contra id quod scriptum est. fecit  
deus omnia et erant valde bona.  
ac per hoc quibus contraria inter  
se dicentes. tamen ambo diuis  
eloquens resistebat. Creat enim  
deus mala. penas iustitias  
iurgando. quod colutus non vi-  
debat. Non autem malas creat  
deus naturas atque substantias  
in quantum nature sunt atque sub-  
stantie ubi florinus errabat. **Ca.**

**H**eresim quaedam sine **lxvi**  
auctore et sine nomine filia asser-  
tione memorat que dicit hunc  
mundum etiam post resurrectione  
mortuorum in eodem statu in quo  
nunc est esse mansurum. neque ita  
esse mutandum ut sit celum nouum  
et terra noua. sicut sancta scrip-  
tura promittit. **Cap. lxvii**

**E**st alia heresis nudis pe-  
dibus semper ambulatum in eo quod  
dominus dixerit ad moysen. solue  
calceamentum de pedibus tuis.  
et quod propheta ysaias nudis pe-  
dibus iussus fuerit ambulasse  
Ideo ergo heresis est. quia non  
propter corporis afflictionem sic am-  
bulat sed propter testimonium divina  
que taliter intelligunt. **C. lxviii**

**D**onaciani donaciste sunt  
qui primum ordinatum propter con-  
tra suam voluntatem ceilianum et  
desic carthaginiensis episcopi sal-  
ma fecerunt. obiaentes ei cri-  
mina non probata. et maxime  
quia traditoribus dinarum scriptu-  
rarum fuerit ordinatus. Sed post  
causam cum eo dictam atque finitam



falsitatis re dephensi ptinaci dis-  
 sentioe firmata in heresim falsma  
 uerterunt tñ ecclia xpi ppter cri-  
 mina retiliani seu vera. seu quod  
 magis apparuit iudicab; falsa. de  
 toto terrarū orbe perierit. ubi p-  
 missa est futura. atq; i affrica do-  
 nata parte remāserit i alijs ter-  
 rarū partib; qñi cōtagioe cōionis ex-  
 tincta. Audent etiā rebaptizare  
 catholicos: ubi se amplius here-  
 ticos esse firmauerūt. tñ ecclie  
 catholice vniuerse placuerit in  
 ipsis hereticis baptisma cōe re-  
 sandere. Huius heresis pncipem  
 accepim⁹ esse donatū. qui de mu-  
 nidia veniens. et cōtra retilia-  
 nū xpianā diuidens plebē ad-  
 iūctis sibi eiusdē fictiois episcopis.  
 maiorinū apud carthaginē ordi-  
 nauit epm. Cui maiorino donat⁹  
 epus alius i eadē diuisione succē-  
 sit. Qui donatus i eloquētia sua  
 sic cōfirmavit hāc hēsi. ut multi  
 existimēt propter ipm potius e-  
 os donatistas vocari. Extant de-  
 niq; scripta eius. ubi apparet eū  
 etiam nō catholicā de trinitate  
 habuisse sentētia. sed qñus eius-  
 dem substantie. minore tñ filiū  
 patre. et minore filio putasse  
 spm san. Verū in hūc quē de tri-  
 nitate eius habuit errore dona-  
 tistarū multitudo itenta nō fu-  
 it. nec facile i eis quisq; qui hoc  
 illū sensisse se nouerit iuenitur.  
 Isti heretici in vrbe roma mōten-  
 ses vocant. quib; hūc ex affrica  
 solent epm mittere. aut hūc illuc  
 afferri eorū epī pergere. si forte  
 ubi eum ordinare placuisset. Ad

hāc heresim i affrica et illi perti-  
 nēt qui vocantur caracelliones.  
 genus hoim agreste et famosif-  
 sime audacie. nō solū i alios i-  
 mania facinora ppetrādo sed nō  
 sibi eadē insana feritate parte-  
 do. Nam per mortes varias max-  
 ime p̄cipitōrū et aquarū et ig-  
 nū se ipsos necare cōsueuerūt  
 et i furore aliquos quos potue-  
 rūt sexus utriusq; seduce. aliqñ  
 ut occidat ab alijs. morte nisi  
 fecerit cōminātes. Deceptamē  
 plerisq; donatistarū displicēt  
 tales. nec eorū cōionē cōtami-  
 nari se putāt qui xpiano orbi  
 terrarū demētes obiciūt igno-  
 torū crimē affrorū. Multa etiā  
 iter ipsos facta sunt falsmata et  
 ab eis diuersis cetib; alijs atq;  
 alijs separauerūt quorū separa-  
 tionē cetera multitudo grandis  
 nō sensit. Sed apud carthaginē  
 maximian⁹ cōtra pmariū ab e-  
 iusdē erroris centū ferme epīs  
 ordinatus. a reliquis trecentis  
 decem tñ eis duodecī qui ordi-  
 nationi eius etiā p̄nā corporali  
 iterfuerūt. atrocissā trinitate  
 dāpnatus. cōpulis eos nosse. e-  
 tiam extra ecclia dari posse  
 baptisimū xpi. Na quosdā ex  
 eis tñ eis quos extra ecclia co-  
 tū baptisauerāt in suis honori-  
 bus sine vlla i quoq; repetitōe  
 baptisimatis receperūt. nec eos  
 ut corrigerēt per publicas p̄tā-  
 tes agere destiterunt. nec eorū  
 criminib; per sui cōsilij sentētia  
 uehemēter exaggeratis cōionē  
 suā cōtaminare timuerūt. **LXX**



al. peieva

**P**risillianus q̄s ī hispania  
Prisillianus instituit maxie gnos-  
ticoru et manicheoru dogmata  
p̄mixta sectant. quibus et ex alijs  
heresib; ī eos sordes tanq̄ in sen-  
tina quadam horribili cofusioe  
cofluxerunt. p̄pter occultas aute  
cotaminaciones et turpitudines  
suas habet ī suis dogmatibus  
hec uerba. Jura piura secretu  
prodere noli. **H**ij autē dicunt eius-  
de substantie atq; nature cuius de-  
us est. et ad agone quedā sp̄ota-  
neu nō tñ in terris exstendū  
per septem celos et per quosdā  
gradatū descendere p̄ncipatus.  
et ī malignū p̄ncipem iturre.  
a quo istum mūdū factū volūt  
atq; ab hoc p̄ncipe p̄ diuersa  
carnis corpa seminari. **A**ssert  
etiā fatalib; stellis hoies colli-  
gatos ip̄m q; corpus n̄m. s̄dm  
duodecī signa celi eē cōpositū.  
sicut h̄m qui mathematici vol-  
go appellati. cōstituētēs ī capi-  
te arietē. taurū in ceruice. gemi-  
nos in humeris. canari ī pecto-  
re et cetera notatim p̄currentes  
ad plantas usq; pueniūt. quas  
pisabūs tribuūt. qd̄ ultimū sig-  
nū ab astrologis nūcupat. leonē  
ī manib; uirginē in ventre. li-  
brā in umbilico. scorpiū ī coxis.  
sagittariū in veretro. aquariū  
ī vesica. capricornū in tibis pis-  
cem ī plantis. **H**ec et fabulosa  
alia et vana sacrilega que pro-  
sequi longū est heresis ista con-  
texuit. **C**arnes tanq̄ imūdas es-  
tas etiā ipsa deuitat. cōiuges q̄-  
bus hoc malū psuaderi potue-

rit disūges. et viuos a nolentib;  
feis. et feias a nolentib; viris.  
**O**pificiū quippe ois carnis non  
deo bono et vero. sed malignis  
angelis tribuit. hoc etiā verifi-  
tiores manicheis. q̄ nichil cano-  
nicarū scripturarū repudiāt. sil-  
cū apocryphis legētes oia. et in  
auctoritate sumētes. sed ī suos  
sensus allegorizando vertētes  
qd̄qd̄ in sanctis libris est. qd̄ eorū  
euertat erroē. **D**e xpo sabellia-  
ni sectam tenent. eundē ipsū  
esse dicētes. nō solū filiū sed ca-  
am p̄m et sp̄m s̄m. **lxx. Ca.**

**D**icit filiaster esse alios heret-  
icos qui cū hoibus nō sumunt  
estas sed utrū cū alijs qui eiusdē  
secte nō sunt. an etiā inter scip-  
sos id faciāt nō exprimit. **D**icit  
etiā eos de p̄re et filio recte. de  
sp̄u autē sancto nō catholice sa-  
pere q̄ cū opinētur eē creaturū.

**R**ethoriani a rethorio **Ca. lxxi**  
quodā exorta heresim dicit nū-  
miū mirabilis vanitatis. que  
oēs recte ambulare et vera dicē  
affirmat. **N**ō ita est absurdū  
q̄ michi īcredibile videat. **lxxii**

**A**lia est heresis que dicit in  
xpo diuitate eius doluisse cū  
figeret caro eius ī auge. **lxxiii**

**E**t et alia heresis que tri-  
formē sic asserit deū. ut quedā  
pars eius sit pater. quedā fili-  
us. quedā sp̄s s̄s. hoc est q̄  
dei vni⁹ partes sint. que istam  
faciūt trinitatē. uelut ex hys  
tribus partib; cōpleat deus.  
nec sit p̄fectus in scipso. uel pa-  
ter uel filius. uel sp̄s s̄s. **lxxiiii**



**H**ia est que dicit aqua a deo no  
creata. sed ei sp fuisse coctina. **lxxxv**

**H**ia est heresis que dicit corp<sup>9</sup>  
hois no aiam dei ee ymaginē **lxxxvi**

**H**ia dicit innumerabiles mun  
dos ee sicut opinati sut qda phi  
lozophi gentiu. **Cap lxxxvii**

**H**ia sceleratoru aias conuerti  
in deones dicit et in qcuq; aialia  
suis congruētia meritis. **lxxxviii**

**H**ia est heresis que dicit desce  
dente ad inferos xpo credidisse  
incredulos et oēs inde existiant  
fuisse liberatos. **Ca. lxxxix**

**H**ia est heresis que sempiter  
ne natu no intelligens filium  
putat illa natiuitate a tempore sup  
fuisse uau. et tñ volens coeternū  
patri filiu cofiteri. apud illum  
fuisse anteq; nascetur de illo ex  
istimat. hoc est sp fuisse eu. Ve  
riūtm sp eum filiu no fuisse. s;  
ex quo natus est de illo. filium  
esse cepisse. Has hereses q absq;  
auctorū noibus sunt. putauit  
i hoc opus meū de filia stri ope  
transferendas. et alias quide  
ipse commemorat. sed michi ap  
pellande hereses no videntur.  
Quasq; at sine noibus po  
sui nec ipse earū noia posuit.

**H**uacferianos a **Ca. lxxx.**

huacfero taralitano epo exor  
tos et celebriter noiatos nec  
epiphanius nec filiafter iter  
hereticos posuit. credo tñ no  
falma no heresim eos co didis  
se credentes apud quēdā tamē  
tū<sup>9</sup> nomē in eodem ei<sup>9</sup> opul  
tulo no iueni in hereticis hua  
ferianos positos legi per hec

uerba. Huacferiani iquit tū tene  
ant i oibus catholicā ueritatē.  
i hoc errore stultissio. plabūtur.  
ut aiam dicat ex transfusione  
generari. eandēq; dicūt et de car  
ne et de carnis substācia. Vtū  
ergo isti ppter hoc q de aia ita  
sentiat si tñ vere ita sentiant  
eos iter hereticos ponendos ee  
crediderit recteq; crediderit an  
etiā si id no sentiret siue no se  
tiūt ideo tamē sut heretia q;  
dissentionē suā ptnata aiosi  
tate firmarūt. alia questio est  
nec; hoc loco michi videtur trac  
tanda. **Cap lxxxxi.**

**I**ouinianistas quoq; apud  
istū reperi quos iā nouerā a io  
uiniano quodā monacho ista  
heresis orta est. etate nrā cum  
adhuc iuuenes essem<sup>9</sup>. Hic oia  
pca sicut stopya philosophi pa  
cia esse dicebat. nec posse pecca  
re hominē lauachro reigenem  
aōis accepto. nec aliqd. pdesse  
ieiunia uel a cibis aliquib; ab  
stinētia. Virginitatē etiā marie  
destruebat dicens eā pariendo  
esse corruptā. Virginitatē etiā sa  
monialū et continentā sexus vi  
tilis in sanctis eligētib; celebem  
vitā coniugiorū castorū atq; fide  
liū meritis adequabat. ita ut  
quedā sacre virgines iā prouerte  
etatis i vrbe roma ubi hec doce  
bat eo audito nupsisse dicātur.  
Non sane ipse uel habebat uel  
habere volebat vxorē. qd ppter  
aliqd apud deū maius meritū  
i regno vite ppetue pfuturū. sed  
ppter p̄sentem prodesse necessi



tate. hoc est ne ho conuales pa-  
ciatur molestias disputabat Ci-  
to tm ista heresis oppressa et ex-  
tincta est. nec usq ad deceptoem  
aliquoru sacerdotu potuit per-  
uenire. **Cap lxxxv**

**Q**um eusebii historia scruta-  
tus essem cui rufin? a sei lati-  
na lingua translate subsequen-  
tia temporu duos libros addi-  
dit. no inveni aliqua heresim  
qua no legesi apud istos. nisi  
qua in sexto libro ponit eusebi-  
us narrans ea esse i arabia.

Itaq hos hereticos qm nullum  
ponit auctore arabicos possu-  
mus nuncupare. Qui dixerunt  
aias hoim cu corporibz mori  
atq dissolui et in fine sili vtru-  
qz resurgere. Sed hos disputa-  
tione origenis pntis et eos al-  
loquētis dicit celeric fuisse  
correctos. Ia nuc ille comemo-  
rande sunt hereses que a nobis  
no apud istos reperte sut. sed  
i recordacione nram quocunqz  
uenerunt. **Cap lxxxvi**

**E**liudiani exorti ab eludio  
ita uirginitati marie cotradicunt  
ut ea post xpm alios etia fili-  
os de viro suo ioseph peperisse  
cotendant. Sed nimiru istos  
pntermissos eludn noie anti-  
diommaritas epiphanius ap-  
pellauit. **Cap lxxxvii**

**P**atriniani a patrinio. i fe-  
tiores partes corpis no a deo  
sed a diabolo factas opinant.  
et oim ex illa parte flagitioru  
licetiam tribuētes ipurissime  
uiuunt. Nos etia venustianos

quida vocant. **Cap lxxxviii**

**T**ertullianiste a tertullio qu-  
ius multa legitur volumina  
eloquentissime scripta usq ad nos-  
tru tepus paulatim defiacēs  
i extremis reliquis durare po-  
tuerunt i vrbē arthaginiensi ne-  
autē ibi posito ante aliquot an-  
nos quos etia te memisse arbi-  
tror. oī ex parte consumpti sut. Pau-  
cissimi enī qui remanserāt in  
catholica transierunt. suāq ba-  
siliā que nuc etia notissima ē  
catholice tradiderunt. **Textus ca-**  
**tullian?** ergo sicut libri eius in-  
dicant aiā dicit imortalem  
quidē? sed eam effigiatū corpus  
esse cotendit. neq hanc tm. sed  
ipsum etia deum corporeū esse  
dicit. licet no effigiatū. Nec tm  
hinc hereticus factus dicitur.  
Posset enī quoquomō natura  
ipam putare substantiaqz diuina  
corpus vocari? no tale corpus  
cui? partes alie nūores alie ma-  
iores ualeant uel debeāt cogi-  
tari. qualia sut oīa que priedi-  
cimus corpora: qm de aiā ta-  
le aliquid sentiat. Sed potuit  
ut dixi pterea putari deū cor-  
pus dici. quia no est nichil. no  
est ianitas. no est corpus ul aīe  
qualitas. sed ubiqz est totus. et  
per loz spacia nulla peritūb.  
i sua tm natura atqz substantia  
immutabiliter pmanet. No ergo  
ideo est tertullian? factus he-  
reticus. sed quia transies ad  
cathafugas quos ante destrux-  
erat. cepit etiam scdās nupti-  
as contra aplicam doctrinam



tāq̄ supra dāpnare. Et postea e-  
 nā diuisus ab ip̄is sua cōuenti-  
 tula p̄pagauit. Dicit etiā sane ip̄e  
 aīas hōim pessias p̄ morte i dōnes  
 veri. Statū at̄ aīe ēdū p̄ dūte p̄pagai.  
**E**st quedā heresis rusticana  
 in campo nēo p̄pōntēsi uel poa-  
 us fuit. Paulatim eī dimīnuta  
 i vna exigua villula remāserat.  
 in qua quidē paucissimi s̄ oēs  
 hoc fuerūt. qui omēs modo cor-  
 recti et catholici facti sūt. nec ali-  
 q̄s illius sup̄sedū erroris. Abe-  
 loni uel abelo ite uocabant̄  
 p̄nitiā declinatōe nōis. Hos  
 nōnulli dicūt ex filio adē fuisse  
 nōiatos qui est uocatus abel.  
 Vnde abelianos uel abel. oīas  
 possum̄ dicere. An ergo non  
 misēbātur vxoribz. et eis tñ s̄  
 vxoribz uiuere secte ip̄ius dog-  
 mate nō licebat. **M**asculus  
 ergo et feīa sub cōtinētie pro-  
 fessione simul habitātes pue-  
 rū et puellā sibi adoptabant  
 i eiusdē cōuictōis pacto succē-  
 sores suos futuros morte pre-  
 uentis quibzq̄ singulis alii  
 subrogabātur dū tñ duo de  
 duobz disparis sexus i illius  
 domus societate succederēt. Vtro-  
 libet quippe parente defūcto v-  
 ni remanenti usq̄ ad eius quo-  
 q̄ obitū filii seruebāt. Post ei-  
 us mortē etiā ip̄i puerū et pu-  
 ellā filiter adoptabāt. Nec vni-  
 q̄ eis defuit vnde adoptarent  
 generātibz arcūquaq̄ vicinis  
 et filios suos iopes ad spem he-  
 reditatis libenter dātibz. **xxxvii**  
**P**elagianoz est heresis hoc

tēpore oī recentissā a pelagio mo-  
 nacho exorta. quē magistrū ce-  
 lestini ita secutus ē ut sectato-  
 res eius celestiani nūcupentur.  
**I**n grācie dei qua p̄destinati su-  
 mus i adoptionē filiorū per  
 ih̄m xp̄m i ip̄m. et qua erui-  
 de p̄tate tenebrarū ut i cū cre-  
 damus atq̄ i regnū ip̄ius tñs-  
 feram̄. p̄pter quod ait. nemo  
 uenit ad me nisi pater qui mi-  
 si me traxerit eū. et quia dif-  
 fundit̄ caritas dei i cordibus  
 nr̄is ut fides per dilectionē o-  
 peret̄. i tantū i inua sūt ut sine  
 hac posse hōiem credat̄ facē oīa  
 dina mādata cū si hoc verū ef-  
 fet frustra dñs dixisse videret̄.  
 sine me nul potestis facere. Deni-  
 q̄ pelagius a fratribz i trepat̄  
 q̄ nichil tribueret adiutorio  
 grācie dei. ad cui⁹ mādata faci-  
 enda correctoi eorū hatten⁹ tes-  
 sit. ut nō cū libero arbitrio p̄o-  
 neret sed infideli calliditate sup-  
 poneret dicēs. ad hoc etiā dari  
 hōibus. ut que facere iubentur  
 per liberū arbitriū facili⁹ possit  
 ipleri per grāciā. Dicendo ita  
 q̄ ut facilius possint voluit cre-  
 di. etiā si difficilior. tñ posse ho-  
 mines sine grā dina facē iussa  
 dina. **I**llā vero grāciā dei sine  
 qua nichil possum⁹ facē boni.  
 nō esse dicūt nisi i libero arbi-  
 trio. q̄ nullis suis p̄cedentibz  
 meritis ab illo acceperit nra  
 natura. ad hoc tñ existiman-  
 tes ip̄so adiuuātē per suā legē  
 atq̄ doctrinā. ut distam⁹ que  
 facere et que sperare debeam⁹



nō autē ad hoc per donū sp̄s sc̄i  
ut que didicerim⁹ esse facien-  
da. faciam⁹. Ac per hoc dimit⁹  
nobis dari sciētiā cōfidentur  
qua ignorātia pellit⁹ caritatē  
autē dari negāt qua pie viu-  
tur. ut saluet cū sit dei donū sc̄ia  
que sine caritate iflat nō sit dei donū  
ipsa caritas que ut sciētia nō i-  
flet. edificat. **D**estrūit etiā o-  
nes quas facit ecclia siue pro in-  
fidelibus et doctrine dei resiten-  
tibus ut cōuertant⁹ ad eū. siue  
pro fidelibz ut augeat⁹ in eis fi-  
des et pseueret⁹ i ea. **N**ec quippe  
nō ab ipso accipere sed a seip̄s  
habere hoīes cōtendūt. graciā  
dei qua liberamur ab impietate di-  
centes scdm̄ merita dari nostra  
**Q**uid quidē pelagius i episcopa-  
li iudicio palestino dāpnari me-  
tuens. dāpnare cōpulsus ē. sed  
i posteris suis scriptis hoc iue-  
nitur docere. **I**n id etiā progre-  
diūtur ut dicāt vitā iustorū i  
hoc seculo nullū oīno habere  
pcc̄m. et ex hīs ecclia xpi in  
hac mortalitate p̄fici. ut sit oī-  
no sine macula aut ruga qua-  
si nō sit xpi ecclia que toto ter-  
rarū orbe clamat ad deū dimit-  
te nobis debita nr̄a. **P**ariulos  
etiā negāt scdm̄ adā carnalit̄  
natos contagiū mortis antiq̄  
p̄ma natiuitate cōtrahere. sic  
enī illos sine yllo pcc̄o origina-  
li asscrūt nasci ut prorsus non  
sit qd̄ eis oporteat scdā natiui-  
tate dimitti. sed eos p̄terea bap-  
tismi. ut regeneratōe adoptati  
admittantur ad regnū dei. de bo-

no ad melius translati nō ista re-  
nouatōe ab aliquo malo veteris  
obligatōis absoluti. **N**ā etiā si  
nō baptizetur. p̄mittit⁹ eis extra  
regnū quidē dei. sed tamē eterna  
et beatā suā quandā vitā. **I**psū  
quoq; adam dicūt etiā si nō pec-  
casset fuisse corpe mortuū. nō  
ita mortuū merito culpe sed cō-  
ditiōe nature. **O**biuūt⁹ ab eis et  
alia nōnulla. sed ista s̄t maxia  
ex quibz ielligūtur etiā ille ul-  
pene nīta pendere. **E**tate q̄  
multas cōmemorauim⁹ he-  
reses. nec tū modū tue postula-  
tiōis i pleuim⁹. **E**x quo enī xpi  
ana religio ut uerbis tuis v̄tat  
hereditatis p̄misse nomē acce-  
pit que hereses orite sunt. quo  
cōmemorare potui oēs. qui oēs  
nosce nō potui. **Q**uid ideo existō  
quia nullus eoz quoz de hac  
re scripta legi omēs posuit qm̄  
quidē iueni apud aliū quas a  
pud aliū nō iueni. et rursus a  
pud istū. quas ille nō posuit.  
**E**go autē p̄terea plures q̄ illi  
posui quia collegi ex oībus q̄  
omēs apud singulos nō iueni  
additis etiā hīs quas ip̄e reco-  
lens apud ullū eorū iuenire  
nō potui. **V**nde merito credon̄  
me potuisse oēs. quia nec omēs  
qui de hac re scripserūt legere  
potui neq; hoc quēq; eoz vide-  
o fuisse quos legi. **P**ostremo et  
si oēs forsītā posui qd̄ nō puto.  
utrū omēs sint v̄tuz nescio et  
ideo qd̄ vis me loquēte finiri.  
nō saltem potest me cognoscē-  
te cōprehendi. quia oīa scire



nō possū. **A**udui scripsisse de he-  
 resib; sām iheronimū. sed ipsum  
 eius opusculū nec ī nra bibliote-  
 ca iuenerē & potuim⁹. nec vnde  
 possit accipi scām⁹. **C**ertissim⁹ hō  
 studios⁹ libror⁹ eius cognitor de  
 hoc interrogatus ait. nescio quē  
 qui hanc famā disseminauit. nesci-  
 tasse quid dixerit. **N**ā de heresib;  
 iquit nullū opusculū sanctus  
 iheronim⁹ condidit. **Q**uō si tu  
 faceris pueni ad illud. et ego p-  
 te ad illud pueniā. et forte ha-  
 bebis melius aliqd vobis q̄ h-  
 nrm. q̄uis nec ipm licet hōic⁹  
 doctissimū oēs hereses arbitror  
 idagare potuisse. **E**t certe abelo-  
 itas nre regionis hereticos q̄-  
 tū existimo ille nesciuit. **S**ic for-  
 te et alibi alios ī obscurissimis  
 locis reconditos eiusq; noticiā  
 ipsa locor⁹ suor⁹ obscuritate fu-  
 gientes. **J**am vero illud quod  
 habent tue littere ut oīa dica-  
 mus quib; heretici a ueritate  
 dissentiūt. etiā si oīa scire. face-  
 nō possem. q̄nto min⁹ possum  
 qui oīa scire nō possū. **S**ūt enī  
 heretici qd̄ fatendū est qui sin-  
 gulis uel nō multo āplius dog-  
 matib; oppugnāt regulā veri-  
 tatis. sicut macedoniani. sic  
 fotiniani atq; alij quicūq; ita  
 se habent. **I**lli autē ut ita dice-  
 rim fabulones id est qui fabu-  
 las vanas. easdē longas pplex-  
 asq; cōtexunt tā multis falsis  
 dogmatib; sūt pleni. ut ipiq;  
 illā numerari nō possint. aut  
 difficillie possint. nec ulli etiā  
 alieno villa heresis facile sic i-

notescat ut suis. **V**nde nec eacū  
 quas cōmemorauī. oīa dogma-  
 ta me dixisse uel didicisse profi-  
 teor. **Q**uis enī nō uideat q̄ntū  
 res ista operā et q̄ multas fla-  
 gitet lras. **N**ec ideo tñ parū pu-  
 tet prodesse errores istos quos  
 huic itexui operi lectos cognitos  
 q; vitare. **Q**uid enī contra ista  
 catholica sentiat ecclesia quod  
 a me dicendū putasti. **S**upflua  
 queris. tū ppter hoc scire suffici-  
 at eam cōtra ista sentire nec ali-  
 quod horū in fide sua quēq; debe-  
 re recipere. **Q**uō autē que cōtra  
 her ueritas habet. asserenda et  
 defendenda sunt modulū operis  
 hui⁹ excedit. **S**ed multū adiuuat  
 cor fidele. nosse qd̄ credendū non  
 sit. et si disputandi facultate id  
 refutare nō possit. **O**is itaq; xpi-  
 anus catholic⁹ ita nō debet cre-  
 dere. sed nō oīs qui ista nō credit  
 cōsequēter debet se catholicum  
 xpianū putare uel dicere. **P**nt  
 enī et hereses alie que ī hoc ope-  
 nro cōmemorate nō sūt uel esse  
 uel fieri. quarū q̄sq; aliquam  
 tenuerit xpianus catholicus  
 nō erit. **Q**uid ergo faciat here-  
 ticū deiceps requiendū est ut  
 tū hoc deo adiuuāte vitamus.  
 nō solū ea scām⁹ verū etiā que  
 nescām⁹. siue que iā orta sūt siue  
 adhuc potuerit oriri heretici  
 venena vitem⁹. **H**ui⁹ aut sit  
 volumus finis qd̄ ppter ea vob  
 anteq̄ totū hoc opus pferrem  
 credidi esse mittendū. ut eum  
 quicūq; legeritis ad id qd̄ res-  
 tat iplēdum qd̄ tam magnū



esse certis me orōibz adiuue-  
tis. Gloria idiu due trinitati Amē  
**N**estoriani a nesto **lxxxviii**  
rio epō qui cōtra catholicā fide  
dogmatizare ausus est trīstū  
dnm nrm deū. hōiem tm esse  
net id qd mediator dei et hōim  
factus ē in utero uirgīs de spi-  
ritu sancto fuisse conceptum.  
sed postea deū hōi fuisse pmix-  
tū. nec deū hōiem passum se-  
pultūq; dicebat. vacuare cōten-  
dens omne remediū nrm quouez  
bū dei sic hōiem suscipere digna-  
tus ē in utero uirgīs. ut vna p-  
sona fieret dei et hōis. **¶** Inter qd sic  
singularit et mirabiliter nat?  
mortuus est pro pccis nostris  
tū ea que nō capuerat etiā sol-  
ueret. deus homo a mortuis  
resurgēs ascendit ī celū. **lxxxix**  
**Q**uitiani a quodā cūctice cō-  
stantinopolitane ecclesie pres-  
bitero exorti sūt. **¶** Qui dū vide-  
retur refutare nestorū. ī appol-  
linare manicheūq; transiuit.  
et hūanitatē ī xpm denegās  
ueritate. qd qd a uerbo nostre  
pctatis receptū est dīne tmīno  
asscribit essēcie. ut sacramētū  
salutis hūane qd nō nisi ī vtra-  
q; substācia est. naturā ī xpo nos-  
trā negando dissolueret stulta  
ipietate nō sentiens vniuerso  
corpi auferti qd capita defuisset  
**¶** Chimociani dicūt filiū dei **xc**  
verū hōiem ex maria uirgīe na-  
tū. sed nō ita vnā reddidisse per-  
sonā. ut nō in vna redactus sit  
natura. cōflatorū qd dā volen-  
tes fuisse iteriora uirgīs. per

qd due nature id est deus et hō  
ī vnā resolute et cōpacte massā.  
vnā dei et hōis exhibuerūt for-  
mam. īmutatā videlicet natu-  
rā ppietate efficiētiāz cōitio-  
nem. **¶** Et ad cōfirmādā huiusce  
modi ipietatē que deū asserit a  
sua vsum natura cogit euā ge-  
liste testimoniū dicētis. **¶** Et uerbu  
taro factū est. **¶** Nō ita itēptat  
dina natura ī hūanā versa ē  
**¶** Abolitionē illi īuiolabili ī-  
pingentē substācie. **¶** Huius ipie-  
tatis uiciū thimotheus apud  
bisam bethiniemō exulas aui-  
tate cōtinentis et religiose vi-  
te ymagine **ns** multis illudit.

**Explicit tractatus scti augustini  
de heresibus**

**Incipit disputatio scti augustini  
contra felicianū hereticū.**





Xrosilli michi  
dilectissime fili ut  
de unitate trini-  
tatis que p[ro]f[er]us  
deus sp[irit]u ac sum-  
mus est: officii

non inemor: sacerdotalis ali-  
quid scribere. Idq[ue] a me cu[m] ip[s]e  
infirmi-  
tatis consensu sepius  
excusarem multis modis exe-  
gisti asserens tuis fidei ratione  
et religiosos accipere. et sacerdo-  
tes debere fidelibus no[n] negare.  
ne aut illi du[m] non accipiunt ma-  
pian ab infidelibus facile deca-  
pi: aut ab h[is] cu[m] desiderata no[n]  
tribuunt celestis thesaurus xpi  
mebris no[n] expendi: sed i[n] terra  
quodammodo sterilis pericie vi-  
deatur abscondi. Itaq[ue] victum  
me fateor: p[ro]babilib[us] causis: ne  
iamus tradere videat obfiste-  
tib[us] malis: du[m] aduersus infide-  
les no[n] instruunt munimine  
ueritatis. Veru[m] quia i[n] hui[us] mo-  
di questionib[us] quedam obscuri-  
tas continua frequenter orde-  
tuerit: idcirco michi visum est  
ut cu[m] sermonem qui iter me et fe-  
licitatem nuper est habitus. pre-  
notatis p[ro]pter personarum discre-  
tione principalib[us] no[m]in[is] lute-  
ris. p[ro]ntis libelli breuitate co[m]-  
pletteret. Na[m] cu[m] ante hos dies  
pariter sederem: tu ille inter a-  
lia iquit. que me i[n] v[est]ris dispu-  
tationibus frequenter offendit  
nichil deterius puto. q[uam] q[uod] sic p[ro]-  
cepta fidei rudib[us] traditis: ut  
no[n] de intelligenda[m] veru[m] ratione.  
sed potius de quadam testimoni-

arum ostentatione colloque[n]tibus  
prescribas. Quod ut no[n] dicam va-  
frum iteru[m] q[uod] rusticu[m] sit nullus ig-  
norat. Primum q[uod] si is qui edocet  
libris iam crediderit: obtemperat  
iste no[n] oppugnat. Alioquin non  
magis tibi q[uam] huiusmodi testimonijs  
que pro affirmato i[n]gerunt: ne-  
cesse est contradicat. Et ideo  
melior michi ad docendu[m] vi-  
detur hec via qua p[ro]mptu[m] fidei  
ratio sine testimonijs redditur:  
post ratione conuictu[m] id est illud  
scripturis respondentib[us] expo-  
litur. Et no[n] i[n]merito. Si ei testi-  
monia hec eo probantur q[uod] rati-  
one no[n] careant: potest per se  
illa sufficere: q[uod] etiam hec no[n] nisi  
per seipsam videtur astruere.  
Sin contra: quis potest irratio-  
nabilib[us] testimonijs licet illa  
dina fingatur. rationalis fidei  
colla submittere? Et illa dispu-  
tandi via fateor: quia per se sta-  
re no[n] p[otes]t. cogit ad aliena co[n]-  
fugere. In te vero idcirco nul-  
lo modo ista p[ro]p[ter]ior: quia elo-  
quentiam pariter cu[m] scientia fi-  
dei tibi video no[n] deesse. Tum  
ego. Non usq[ue] adeo i[n] q[uod] ducam  
me putes laudib[us] meis: ut  
iniuriam faciam precedentib[us] scis.  
Nec p[ro]sumam vniq[ui] in sapientia  
uerbi: ne euacuetur crux xpi.  
Sed scripturarum auctoritate  
contentus: simplicitati obe-  
dire potius studeo q[uam] tumori.  
Sed melius i[n]quis ratio[n]e q[uam]  
q[uod] testimonijs edocet? Quid  
ergo? Quam rationem afferre  
potes. si partu[m] predicans vir-

al. idē

Ca. ij.



gnis: si redditos oculos non ne-  
 gas cecis. si sepultos redisse of-  
 tendas a mortuis. Si ergo ho-  
 iū et icōprehensibilis ratio ve-  
 ritas prompta est: facilius ī  
 negotiis fidei testimoniis cre-  
 ditur q̄ ratio vestigat. Verum  
 quia nō nimis icōsequēter  
 duo ista discernis cū ratione p̄-  
 missa etiā testimonia nō omittis:  
 idcirco ī hac disputatōe id me  
 fateor secuturū qd̄ ipse proba-  
 ueris. Ergo inquit qm̄ otiosi  
 sum? ad omouisi vā questio-  
 nē de quo nō inter nos tm̄: sed  
 etiā inter maiores nros̄ plex-  
 q̄ tractatū est veniam. Et ne  
 longius euagetur oratio: ipse  
 iam ut soles psonā pponens  
 assume: et a nobis rationē vre  
 fidei q̄rentibz redditurus īqui-  
 re verū ne sit. Tū ego. Dic  
 michi inq̄ verū ne sit qd̄ a te  
 audio dicē: p̄i omouision nō  
 esse penitus filiū. **H**elician?  
 Verū est nec psona michi da-  
 ri potest id ingentū esse qd̄  
 genitū: ne eundē p̄m vide-  
 ar p̄dicare quē filiū. **A**ugus-  
 tin? Nō ita est. Nā ne michi q̄-  
 dem istud ī aīo est. eundē inge-  
 nitū esse qd̄ genitū. sed id po-  
 tius īgenitū esse qd̄ genitum.  
**H**elician? Et quō non eundē  
 ingentū dicit esse quē genu-  
 tum? si vtrūq̄ vnū putas eē n̄ alter?  
**A**ug? Aduerto vim te pe-  
 nitus nō attendisse uerborū  
 Nā dū utrūq̄ vnū dico: sub-  
 stāciā veri p̄is ac veri filij ex  
 toto nō separo. Et dum nō eundē

patre quē filiū p̄duo: utriusq̄  
 psonā seruata vnū? cui? q̄ p̄i-  
 etate discerno. Itaq̄ si substan-  
 ciā queris: ipsa trinitas vnū  
 est deus. Si personā: alter est  
 filius. **H**elician? Et quō et idē  
 esse dicit et alterū filiū? **A**ug?  
 Idem īq̄ cōione substantie: alte-  
 rā p̄rietate p̄sone. **H**elician?  
 Nescio quo pacto vna creditur  
 esse substācia cū nō vna dicat  
 esse persona. **A**ug? Nō ē inq̄  
 vna psona: quia vna genuisse  
 et altera dicit̄ genita. Et est tū  
 nati et gignētis nō diuersa sub-  
 stācia: quia nō dissilis genera-  
 ti docet̄ exorta. **H**elician? Veli-  
 queo exemplo michi familiari dic-  
 ta diluades. **A**ug? In rebz q̄dē  
 icōprehensibilibz exempla non  
 suppetūt disputāti. Tū īquātum  
 fieri potest. etiā in hac parte nō  
 decro. Ecce igit̄ homo pater ha-  
 bet hoīem filiū. Est quidē comu-  
 ne vtrūq̄ q̄ homo est. vni tū q̄fi-  
 lius: alteri p̄riū videt̄ esse q̄ pa-  
 ter est. Nā in vnoquoq̄ psona sic  
 discernit: ut cōis hūanitas nō  
 negetur: dū vnus gignit alter  
 gignit: eque autem homo et q̄  
 genuit dicit̄: et ille qui gignit  
**H**elician? Illud certe dicit̄ v-  
 lum. genitus ab īgenito. vtrū  
 ūcio separet̄. an non? **A**ug? Ne  
 id quidem sp̄ialis icōlligētie  
 ueritate recipit: ut pater a fi-  
 lio īteruētū tēporis nō dico q̄  
 diebz constat ac noctibz: sed au-  
 libet eui uel etatis spacio sepa-  
 retur. **H**elician? Hoc si ita est:  
 duo faceris īgenita. Et quō al-  
 tera p̄is altera filij putat̄ esse  
 psona: cū p̄significatōe cōis inge-



nun utraq; videatur esse in per-  
 sona. **Hug.** In hoc quide a ma-  
 iorib; vris no mediocrib; calup-  
 nie sophisma tēxitur. Tn per  
 auxiliū ipius trinitatis catho-  
 lica necesse ē simplicitate solue-  
 tur. Patre nāq; igenitū. filiū  
 genitū dico: nec ideo tū genitū  
 ingenito coeternū ēē non p̄dico:  
 eo tū docens igenitū p̄m qā  
 nō p̄cessit ex altero: eo genitū  
 filiū. quia nō extitit a seipso nō  
 est cōe vtiq; nāscī: nō ē cōe nō  
 gigni: et cōe tū est ab altero iue-  
 tu medij tēporis nō diuelli. Itaq;  
 si p̄pū p̄s queris: suffiat qā  
 solus nō habet p̄m. Si filij satis  
 est q nō habet prole: vnā autē  
 et coeternā p̄s et filij dicim?  
 deitate. **Helician.** Quantū  
 ad me attinet: nō video qui ista  
 nūc colligas. Nā q̄uis aristoti-  
 lica meū subtilitate contēdas:  
 fieri tū nō potest. ut eū qui genu-  
 tus est. ab eo qui genuit nullae-  
 tu itera dētis antiq̄tate dister-  
 nas. **Hug.** Siao equidē ut ille  
 ait: q̄ difficili loco uerfer' orō.  
 Tū verendū nobis nichil ē: q̄  
 per adiutorū spūs sancti testi-  
 moniū dicimus deo. Quid ex-  
 go dicem? Est ne aliqd i patre  
 qd negetur igenitū an nō? Si  
 est: non i toto. sed i parte pot'  
 dicit' ingenitus. Alioqn nō ex  
 tēpore cepit esse filius. Nam si  
 paternitas nō cepit p̄s: iūcū  
 iueneri nō potest. plus. Si iūcū  
 dicit' prolis nō eterna p̄nitas  
 docebit' p̄s. Et quo stabit qā  
 totum i patre docetis igenitū

quia ipius p̄nitas nomē ha-  
 bere putatis iūcū: tū cepisse ex  
 tēpore dicitis filiū q̄ nodū extā-  
 te. p̄m dicit nō potest uocatum.  
**Helician.** Non sū tā stultus  
 ut tēpus p̄feram filio: sed iū-  
 um certū est dari filio. **Hug.**  
 Quid ergo? Inter p̄m et fili-  
 um dicit nichil fuisse. **Helician.**  
 Ita prorsus. **Hug.** Q̄  
 modo igit' negas filiū patri  
 coeternū. qui inter p̄m et fi-  
 liū fateris ēē nichil mediū?  
 ne idipm nō tū constet medi-  
 um ēē q̄ tertū. **Helician.** Q̄  
 nūc me disputandi arte con-  
 cludis: id qd a maiorib; nēis  
 dictū est breuiter explicabo.  
 Aut enī quoties de iūcio filij  
 et p̄s eternitate tractat'. Erat  
 qn nō erat: et anteq' nāsceret'  
 nō erat. **Hug.** Quācū aduer-  
 to: manente male credulita-  
 tis errore sola uerba mutata  
 sunt. Dixisti nāq;. Erat qn nō  
 erat. Erat istud ad eū per-  
 tinere uolū. an ad filiū? Si  
 ad eū. id est uelud qdā an-  
 te filij natiuitatē eternitatis  
 spaciū: ecce ad superiōre blas-  
 phemiā necessitate dilaberis:  
 tū iter p̄m et filiū tertium  
 qdā tempus iponib; dicitis q;  
 quia erat ante filiū pater et  
 tēpus. post hec duo filij. post  
 tria ista spūs. Qd si admitti-  
 mus. ut sine tēpore gigni nō  
 potuerit filius: uide q̄ late pa-  
 teant ista que dicim'. Nā si nō  
 sine tēpore est filius: certe nec  
 nisi i loco docend' est filius

Ca. v.



genitus. Hoc admissio: ante  
filium et spiritum coeuius quodammodo  
patri dicitur locus. Quod si ita est.  
quod sine loco et tempore nasci non  
potuerit filius: in quo loco et  
in quo tempore factum locum dicitur  
et tempus. Si in nullo: et sine  
tempore et loco fieri potuit  
tempus et locus. Si in aliquo:  
idipsum videtur tempus et locus  
in cuius origine similiter requiritur  
locus et tempus. Quod si usque a  
deo sine tempore et loco fieri ali-  
quid potuit. ut nec in loco lo-  
cum. nec in tempore dicitur factum  
tempus: nescio qua temeritate  
contendas quod nasci non potuerit  
filius: qui quantum ad sanam fidem  
et locum dicitur fecisse et tempus.  
Sed hoc satis. Nunc quod a maio-  
ribus vestris dictum predicatum repe-  
tamus. Erat inquit quantum non erat.  
Si erat istud ad tempus referas:  
etiam ante filium tempus. Si ad fi-  
lium nunquam non erat filius: erat  
enim iam quantum non erat filius a quo  
factum dicitur ipse: sed antequam nasce-  
tur inquit non fuit. Quis quod  
non fuit antequam nasceretur filius:  
Et ipso intellectu ante filium  
dicitur fuisse tempus. Si autem  
antequam nasceretur filius non erat  
tempus: sequitur ut dicatur patri  
filius coeternus. iterum quem et pa-  
trem nullum fuisse dicitur tempus:  
maxime cum inter cetera euange-  
listis attestantibus: etiam tempus  
fecisse dicitur filius. Sed forte  
de patre aliquis dictum putet.  
erat quando non erat: tunc secu-  
ta non contemnitur quibus dicitur:

et antequam nasceretur non erat. Nam  
per se pater spiritus existens etiam a vo-  
bis dicitur non potest natus: qui non  
ab initio docet exortus. Et in patre  
cadere non potest. erat quantum non erat  
genitus. **Helianus?** Cum me  
uerbis ut mea defert opinio in  
opinata subtilitate certantibus.  
non mediocriter defatigabam. id  
circo quod ut si fieri potest. exem-  
plo tui libet rei possibile id est  
quod docere conaris ostendas. Ne-  
que aliter arde possim. licet vi ordo  
nis oppressus: coeternum ingenito esse  
genitum aut utrumque primum dixeris  
sibi. **Fugus?** Cum me ad comparanda  
vilitate rerum exempla compellis: id  
circo que sit ignis potentia videri  
mus: ex quo spiritus est splendor spiritus  
est vapor. Utrumque de eo nascitur:  
nec ideo tamen ignis sine horum quo  
libet aliquatenus inuenitur. Hec tamen  
a non se iuncte gignunt: quia non  
de splendore ignis et vapor. a  
de vapore ignis et splendor: sed  
de igne splendor et vapor spiritus est  
genitus. Que tamen ita sunt vides  
ne etiam in creatura posse aliquid  
nasci: nec ostendi tamen tempus quo  
id de quo natum est sui genitum potuit  
erit inueniri. Si ergo visibilibus  
exemplis ista respeximus: cur  
non de patre et filio et spiritu sancto quantum  
ad eodem duntaxat atque idifferen-  
te eternitate filia predicemur? Ne-  
que ideo necesse est primum et filium  
et spiritum sanctum eque dicamur ingenitum.  
quia nullum ab altero cuius  
terueniente dicimus separatum:  
cum etiam ex aliis rebus quodam geni-  
ta. nec ideo tamen aut eque gignit



vj.

aa. aut sine iuice docti exstantia.  
 Sed qd prodest horu multa collige:  
 ai paucoꝝ testimonijs etiã cetera  
 liceant estimari. **H**elcian. **E**o  
 niã sententiã meã precedenã  
 patru auctoritate fundatã no  
 ua disputandi arte cõturbas. id  
 circo velim dicas de natura filii  
 dei. id est de substantia ipsa quod  
 sentias. Si eni ut dicere vos sole  
 tis omouision est pater. ipe quo  
 dãmmodo pater est sibi. Alioqn cõ  
 substantiaalis nõ potest esse genu  
 tori. **N**ã quidã nem omouisionõ  
 pinione videre sic solebat dicẽs.  
 Si nõ extrinsecus. sed ex eodem  
 ipso prolatus est filius. i duos  
 quodãmmodo diuisus est vnus.  
 qñquidẽ non aliud gignens di  
 citur eẽ q̃ genitus. **A**ug. **D**ũ  
 nos dicis aristotelica arte cõten  
 dere: ipse ad dyalecticõꝝ artem  
 videris cõfugisse. Sed nos fidei  
 ueritate cõfisos. neq̃q̃ pñt ista  
 terere. **Q**uid igit̃ dicas. **E**x sub  
 stantia credo p̃is nasci filiũ ne  
 quisse. ne igenitũ p̃em. filij vi  
 deamur generatõe diuidere. **C**õ  
 si ita est: male credit̃ filius qui  
 non ex patre id est nõ ex eodem  
 ipso genitus. sed extrinsecus.  
 factus iter alia p̃dicat̃. **Q**uid  
 sit itellã facilius id ipm pos  
 se explicari: filioꝝ nãq̃ adop  
 tui ali. naturales ali sunt.  
**A**nqui geniti ab uicio. filij semp  
 ac p̃ri. **I**lli p̃mo alieni post fi  
 li: cõ per adoptionẽ i familiã  
 videtur a sãsa. **Q**uibz ergo cõ  
 parandus est filius dei. **S**i ad  
 optiuus erit apud p̃em filis

nobis. **S**i p̃us: ex substantia sub  
 stantisse dicendus eẽ genitoris.  
**S**ed i duo iquis substantia pater  
 na diuiditur: si ex solo p̃e sub  
 stantiaalit̃ filius generat̃: hoc  
 q̃ stultũ sit. etiã visibilia ipsa  
 nos docent. **Q**uis eni vniq̃ ul  
 carnaliũ patru gignendo di  
 uisus est. **Q**si nec in cõditõe  
 corpis cadit ipsa diuisio: nec  
 eĩ sic genuit filiu ut se pderet  
 medium? et sine itegritate pa  
 tris nõ potuisse nasci diuitis  
 filiũ. **S**ed qd plura. **N**atiui  
 tate filij ortuq̃ rimãtibz her  
 ni fallũt occurrũt: id est aut  
 ex patre sit aut ex nichilo: aut  
 ex altero. aut ex seipso. **H**orum  
 queso cõsequentiã videamus.  
**S**i ex ipso: nõ recte filius dicitur.  
 qui natus sed igenitus p̃dicat̃.  
**S**i ex nichilo: creatura cõ ceteris  
 nõ creature auctor ostenditur.  
**S**i ex altero: nõ eius cui credim?  
 sed nescio cui? icogniti p̃is fili  
 us p̃dicatur. **Q**si p̃ter quatu  
 or her iueniri nõ potest. qñtum.  
 nec de hñs p̃ter euidente blas  
 phemiã tria p̃dicari penitus  
 nõ possũt: restat ut substantia  
 liter de p̃e sit genitus. **Q**uia  
 ut dixim? nec inueniri qñtus  
 nec p̃ter primũ de hñs doceri  
 potest aliq̃s modus: utpoteã  
 nec creatura. nec alterius p̃is  
 filius. nec ut pater dicat̃ ige  
 nitus. **H**elcian. **Q**uali vco  
 ego aut p̃ter her qñtũ aut de  
 hñs tribz p̃dicari aliq̃? qui sic  
 nõ ex substantia p̃is extitisse fi  
 liũ dico: ut tñ ex eius volũtate



nō negē genitū. **Hug.** In vni de  
supradictis cōsequētia dēu dēis.  
Cū ei de filij substantia requirim⁹  
quē tu ex p̄re genitū nō faceris si  
ne dubio iter alia ex nichilo fac  
tū contendis: q̄nquidē nec cor  
ruptibiles creaturas dicim⁹ sub  
stantias nisi ut has deū et voluis  
se et per ineffabile dispensationē  
et potuisse per singulare potē  
tia dicim⁹ effici: dū et volūta  
tem fuisse nouim⁹. q̄a placuit  
deo: et p̄tate quia posse subiacer  
deo. **Helician.** Ergo ad exstā  
tia filij paterna p̄tas nō sufficit.  
**Hug.** Quasi ego de p̄tate p̄ris  
et non de p̄nitatis ueritate cō  
tendā. An ei se dicit maluit pa  
tre: quē nō sibi sed creaturis vo  
luit eē filium. Et ideo fatendū  
tibi est ex substantia p̄ris extitisse  
filium. si et natus et deus ē: aut  
filium pariter deū negare. si nō  
ex paterna substantia sed ex nil  
la & operāte tm̄. sicut etiā in  
alijs creaturis p̄ris uolūtate  
et p̄tate creatus est. **Helicia.**  
Qm̄ me ad eius cōfessionem  
necessitate cōpellis: id qd̄ ama  
ioribz n̄ris dici assolet nō ta  
cebo. Aut ei creaturā eē filium:  
sed p̄fectā et que d̄nari possit  
creaturis ceteris. **Hug.** Gau  
deo quidē q̄ uiriligose p̄dica  
tōis noīa nimis manifestap  
didicis: nichil tm̄ qd̄ credulita  
te dignū videat̄ opponis. Cre  
atura nāq̄ est ex eo q̄ adhuc  
nō est. aut aliqui non fuit. re  
i tu libet corruptibilis q̄ntū  
in se est p̄ris oīpotētis dei vo

lūtate facta substantia. **Hec diffi  
nicio utriū in dei filium cadat vi  
deam⁹. Nā filius i eo q̄ est. idif  
ferētis nature ueritate planis  
est: quia ex eo qui est idē ex ḡis  
nēte. nō dissilis natus ē. Et ideo  
iter filium et creaturā p̄mū ni fallor  
ista discretio est: quia ille ex p̄re  
substantia aliter gignit: creatura  
nō ex substantia facientis. sed ex  
sola uolūtate ac p̄tate p̄ficiat̄.  
Ista corruptibilis per naturam  
nisi fuerit seruata per gratia:  
ille incorruptibilis. qui nascendo  
incorruptibile ex incorruptibili  
p̄re videt̄ habere substantia:  
filius per oīa filis p̄ri dissilis  
creature. Factor ille nō ex eo qd̄  
nō est i id qd̄ est: et p̄terea nū  
q̄ i id qd̄ nō est ex eo qd̄ est. Illa id ē cre  
ex eo q̄ nō est i id qd̄ est. et p̄te  
rea q̄ntū ad se actinet. ex eo q̄  
i id qd̄ nō est. sui ortus cōdicōe  
reuerit. **Helician.** Nō vide  
o qd̄ i archano hui⁹ obscurita  
tis i uolueris. Et ideo recte faci  
es: si qd̄ a te ut mea fert opinio  
cōp̄hensibiliter dictū est: itel  
ligibilis explicaueris. **Hug.**  
Dici i q̄ de filio cū eū a creature  
diffinitōe discernere: qui i h̄is  
nō ex eo qd̄ nō ē i id qd̄ est. Qd̄ ta  
le est ac si dicerē. Nō ex nichilo  
factus est: et p̄terea nūq̄ i id qd̄  
nō est ex eo qd̄ est. id est nūq̄ in  
nichilū. ex seip̄o qd̄ est nature  
sue p̄prietate soluedus est. Crea  
tura uero ex eo qd̄ nō est in id qd̄  
est qua ostendit̄ quia ex nichilo  
plata est: et p̄terea q̄ntū ad se at  
tinet. ex eo qd̄ est i id qd̄ nō est.**



id est in nihilū nisi ppetua grā fe-  
 cerit. nature sue qualitate ver-  
 tenda est. Ergo nūq̄ nō erit fi-  
 lius: qui substācialiter docet:  
 esse ppetuus. Et hoc utpote ppo  
 a condicōe oīm creaturarū que  
 per seipm̄ facte st. nō i iuria nos-  
 atur separand⁹. **H**elician⁹. fiat  
 itelligētiā meā noua rerū sub-  
 tilitate pstringas. nescio tñ quo  
 pacto dicas. q̄ coetern⁹ p̄i sit  
 filius: tū et loquēdi cōi modo et  
 nature lege. prior q̄ genitus vide-  
 atur q̄ genitus. **A**ug⁹. Si natē  
 auctore creaturaz legibz estima-  
 mus. dū anteriore patre esse  
 filio p̄dicam⁹: cur nō eadē natu-  
 re lege fortiore p̄e filiū per ac-  
 cessum tēporis dicam⁹? dū nec  
 huic desunt aemēta nascēti.  
 et ibetillitati iuria senectus i-  
 gerit patri? **Q** si hoc ratio ipsa  
 nō recipit: omittam⁹ in deo cor-  
 poralis itelligētiē legē ne ope-  
 ribus suis silēm dicam⁹ eē fac-  
 tore: maxie tū ex eo q̄ apud nos  
 euidentis ē etiā id qd̄ i occulto ē  
 possum⁹ ostendere. Sicut ei sine  
 exemplo mater genuit auctore  
 suū: sic ineffabiliter pater genu-  
 isse credēdus est coeternū. **D**e  
 matre natus est qui ante iam  
 fuit: de p̄e qui aliqñ nō defuit.  
**H**oc fides credat. itelligētiā nō  
 requirat: ne aut nō iuentū pu-  
 ter itcredibile: aut repertū non  
 credat singulare. Ecce ei de ma-  
 tre natus est xp̄us: nec ideo est  
 per cōtactū vni matris pudor  
 iminut⁹. **V**irgo peperit. quia  
 uirgo concepit: et nō seruato

rerū ordine ex itegre matris cor-  
 pore itegrū corpus xp̄i assup̄sit.  
 Si ergo nouo more nullo exem-  
 plo scdm̄ carnē natus docetur ex  
 corpe: qd̄ mutū si nō scdm̄ cōsue-  
 tudinē hūāni partus p̄cessit ex  
 patre: Nō min⁹ per substāciā  
 matris ex sola genitus filius si-  
 ne dāpno corpis parentis na-  
 tū filij nouim⁹ corpus: et mi-  
 nuisse icorpale patris substā-  
 ciā creditur: tū ex eodē ip̄o. ex  
 quo substācialiter atq̄ icorpo-  
 caliter est prolat⁹ dicit⁹ geni-  
 tus. Ergo si naturā rerū itelli-  
 gētiā dūte p̄pendim⁹: demus  
 iuiciū si non negam⁹ occasū.  
 Alioqñ ideo filiū nō habere i-  
 tū dicam⁹: quia non p̄ grāciā  
 sed per naturā fatem⁹ esse p̄petu-  
 um. **A**d sūmā maior et minor  
 tribus modis dici potest: id est  
 etate. forma potētiā. **E**tate seni-  
 or puero: forma longior paruo:  
 potētiā fortior ibetillo. **V**ideam⁹  
 aliqd̄ horū utiū accidat filio. **N**ā  
 nec etate minor est. quē de prin-  
 cipio patre cōstat extitisse prin-  
 cipū: nec forma quē nō aliud  
 fas est p̄dicare q̄ deū: nec potē-  
 tiā a quo totū nouim⁹ eē p̄fctm̄.  
**H**elician⁹. Sate cupio quo pac-  
 to ad filiū transit dignitas pa-  
 tris: et ad p̄em nō reuertit hu-  
 militas prolis. **A**ug⁹. Nō scdm̄  
 naturā ista nūc dici cotidiana-  
 rū rerū exempla nos docēt. **E**t  
 ce enī putem⁹ aliquē regē uel re-  
 gis filiū depositis regie p̄tātis  
 insignibz subiecti militis in dū-  
 menta suscipere. et p̄pter certā

Ca. ix.



pr̄is dispensationē ac satorū fa-  
lunt rebellū cōtumelias susti-  
nere: nūq̄d quia ad hoc p̄cipi-  
um regie p̄tatis certū est natuūta-  
tē deauerere: idcirco ad eū qui ge-  
nuit iūriā filij nō compatiendi  
affū. sed ipsa passionis p̄rieta-  
te certū est puenire: Non ita ē:  
quia nō ex filio p̄m. sed ex p̄re  
filii certū est natū esse. Et p̄re  
rea totū iter eos simile dicim⁹  
q̄d pertinet ad cōionē nature:  
illud p̄riū q̄d per accidēs vni  
nosatur euenisse p̄sone. Habet  
ergo nascendo totū filius cum  
patre q̄d pater est: sed de filio nō  
pater quidquid specialit̄ de ip̄o  
p̄essus est. Nō enī vtriusq̄ eō ē  
q̄d ex hoīe natus est homo: acci-  
dens speciale. q̄d plerūq̄ sine p̄-  
iudicio cōis nature neuter do-  
retur habere ī altero. Vna est  
p̄is substātia. vna p̄sone. hec  
cū genuit ex hac sine dubio nō  
diuersa noscit̄ extitisse sed alte-  
ra: que nō aliud docetur esse  
q̄ p̄ma dū et cōis docet̄ et pro-  
pria. Cōis iā vnitāte substā-  
tie: p̄ria discretōe p̄sone. Cū er-  
go in se extet illa que nata  
est: nō q̄q̄ huic acciderit ad  
gignētē necessario transit si-  
cut ad nascentē q̄d q̄d p̄riū ac  
substāciale gignētis cōstat  
esse puenit. Nō enī sicut filio  
ip̄a generacōe collata ē dinitas  
patris: sic ad p̄m refertur au-  
ra. egritudo. paup̄tas. mors  
hūilitas prolis. Q̄d ideo nō  
fit. quia q̄uis de vna id ē p̄is  
substātia fuerit. filis genita:

tū quia iā in seipsa extat: q̄cūq̄  
huic extrinsecus iugeritur: nō  
cōia dicitur cē sed p̄ria. Si ergo  
hūani generis ista conditō est.  
cū nō usq̄ adeo filij ab eo qui ge-  
nuit ī aliud vniq̄ mutata sen-  
tencia est. ut nō eadē possit cē.  
sed altera. dū extrinsecus filio  
accidit: multas manet nūchi-  
lomin⁹ natura cōis. q̄d nos de  
deo atq̄ eius filio dignū est cre-  
dere: quid deest p̄dicare? Quo-  
rū q̄uis scdm̄ ī diuise maiesta-  
tis simplicit̄ gloriā nō sit nata  
diffilis? specialit̄ tū a filio corp⁹  
assūptum est: ut hūiliaret̄ in  
firmitate carnis n̄re: qui pat̄  
nichil poterat ī cōis dinitate  
substātie. Nō assūpsit homo  
hoīs filius alterā naturā: cū  
in eadem que cū patre cōis est  
patiatur: ad patre tū nō trans-  
mittit iūriā. Nec et hūiliatus  
ī filio deus pater passibilitate  
credit̄: cū nō ī eadē ipsa que  
cōis vtriusq̄ est: sed ī n̄ra po-  
tius q̄ solus ip̄se suscepit. iude-  
orū credit̄ ptulisse p̄fidia. Ad  
sūmā. Quid p̄cor est q̄d pende-  
bat ī cruce? Quid est quod lā-  
tea dicit̄ vulnerasse? Caro pas-  
sibilis? an substātia deitatis?  
Si maiestatē profan⁹ ī corpore  
ī p̄dicatoz assūpsit: corrup-  
tibile deū videris credere. Si pas-  
sibile carnē: nō est cōis ista cū  
patre: ut per hanc eū possit  
crux illa contingere. **A**ctia.  
Dū torrens modo oīa que a  
nobis sūt dicta p̄cipitas: du-  
os admodū x̄pos nō vni p̄di-



cas. Et nō imerito. Nā si in conu-  
 hul penitus diuitas p̄uilit: sc̄dm  
 hoīem xp̄us alius fuit. Alioq̄n  
 per affectū cōis deitatis etiā ad  
 patre passio illa puenit. **Huḡ.**  
 Nō est ita. Ego em̄ saluatore m̄  
 nem nō cōfundo: nō diuido. Nō  
 cōfundo: ne aut. i. corporeā aut  
 ymaginariā carnē. aut carna-  
 lem. aut mortale p̄dicē deitatis.  
 Nō separo: ne de p̄is vnā sc̄dm  
 carnem. et alteram sc̄dm maies-  
 tate introuducere videat̄ prolem.  
 Quia idem dei filius et sine i-  
 tio p̄cessit ex patre: et sc̄dm tem-  
 pus dignatus est nasci ex uirgine.  
 Impassibilis i suo. passus i nō.  
 dū i cōprehensibilem maies-  
 tē uelut quodā indumēto car-  
 nis uestire dignatus est ex ute-  
 ro vna mediatoris persona.  
 nō vna substantia. Vna i q̄ p̄-  
 sona ne sit nō vnus xp̄us: nō  
 vna substantia: ne mediato-  
 ris dispensatōe sumota. aut  
 dei dicatū tm̄ aut filius hoīs.  
 Nō ego i xp̄o susceptā carnem  
 p̄tuitate diue generatōis ex-  
 tendo: nec imensam deitate  
 corporei ortus etate concludo:  
 quia idem i diuitate auctor ē  
 rerū. qui i carne redemptor est  
 hoīm. Idem i passibilis in se:  
 qui passus i corpore. dū sic v-  
 triusq̄ nature p̄rietate vere  
 ex vtriusq̄ gignenti filius natus  
 expressit: ut et verā carnem  
 suscepisse eū constet ex matre:  
 indifferente deitate habere  
 constet ex patre. Quibz i vnā  
 p̄sonam i cōprehensibili me-

diatoris dispensatōe cōiunctis ser-  
 uauit singulis p̄pria: sed con-  
 iūxit p̄p̄is aliena. Seruauit p̄-  
 pria: dū nō amisit imensitate  
 deitatis: et i firmitate nō respu-  
 it carnis. Couiūxit p̄p̄is aliena:  
 dū idem atq̄ i separabilis xp̄s  
 et p̄prio carnis occidit: et p̄prio  
 deitatis apud i feros nō tenet.  
**P̄prio** carnis gustauit vita mor-  
 tem: p̄prio deitatis p̄petuā red-  
 didit carnē. Nō ergo recte dicit̄.  
 in filio pater est passus. qm̄ in  
 carne que ei nō est cū p̄e cōis  
 passus est filius. Itaq̄ glori-  
 tata est caro maiesate: dum  
 maiesas hūliata docet i car-  
 ne. Sed utriusq̄ nō de duobz xp̄is  
 sicut putas: sed de vno atq̄ eo-  
 dem ip̄o que post partū uirginis  
 deū et hoīem nouim? nos cer-  
 tū est predicare. **Felicianus.**  
 Si ergo ex uirgine natus ē xp̄us:  
 quō deo p̄i dicit̄ coeternus?  
**Huḡ.** De hoc quidē nobis  
 etiā aduersus alios diuersa cō-  
 tencio est. Et ideo ne difficilior  
 sit explanatō veritatis: causa  
 p̄mū p̄ponem? erroris. Nā ab  
 vno male credulitatis orsi p̄-  
 cipio: i duo quodā mō itellige-  
 tie dissilis deluamēta fundun-  
 tur. Est nāq̄ vtriusq̄ cōc: vna  
 xp̄i natiuitate nō duas p̄dica-  
 re. Sed alij illā p̄ncipale qua  
 ante oīa ex deo natus est deus:  
 alij hanc tm̄ ex qua ex uirgine  
 p̄cessit hic dñs. p̄p̄ij dogmatis  
 reapuit diffinitōe: qui per cō-  
 sequentiā male iacti senis.  
 i similis blasphemie baratriū

Ca. xi.



ceaderunt. Erre enim qui ex uirgine  
non credunt natum: omnem euangeliorum  
fide. omnem baptismatis utilitate.  
omnem apostolorum predicationem. et ad sum-  
mam. omnem noui testamenti auctori-  
tatem uelut quadam iudaice credu-  
litate cecitate subuertunt. Et ideo  
ne ipsam maiestatem quidem fili-  
i dei cognouisse putandi sunt: quod  
sacramentum mediatoris quo cum  
inotescere pater gentibus; uoluit  
abierunt. At uero hi qui non ex  
patre ante omne uicium sed ex tempo-  
re uirginis partu natum esse contem-  
dunt: non cum creatore omnium. non do-  
minum omnipotentia patri ac maiest-  
tate consilem didicerunt. Quomodo  
fecisse putabitur: antequam  
ortum fuisse certum est uniuersa. **I**  
Aut quomodo eius diuinitas est. profiten-  
da: quo necdum nato facta sit sin-  
gula. **U**el quomodo eius diuinitas cre-  
ditur esse perpetua: cum non spiritus ut patris.  
sed ex tempore predicatur effectus.  
**N**egat etiam igitur hi quomodo  
dammodo mediatoris consequen-  
ti rerum necessitate misterium: quia  
deum et hominem. non ex eternitate  
sed ex tempore. non ex uirtute sed  
ex infirmitate. non ex patre ante  
omnia patri consilem filium. sed ex matre  
inter omnia. non uerum sed ymagi-  
narium hominis filium. in manifesto  
non per ueri similitudinem natum  
predicant christum. **Q**uomodo fit ut nec  
carnem quidem nosse putandi sit  
deum: quem ante assumptionem car-  
nis de patre non putant genitum.  
**V**ides igitur quo pacto inter hos  
licet discrepantibus medijs. idem  
tamen uicium. idem exitus doce-

tur erroris. **N**os contra sic natiui-  
tate utraque defendimus: ut neutrum  
alterius affirmatione tollamus.  
**N**am nec temporalem primam illius perpe-  
tuitate dampnamus: nec eternam  
huiusmodi temporalis breuitate  
concludimus: scientes uerbum  
dei inseparabile prole. et huius uere  
prolis postea uerissimam carnem.  
**N**on tunc fatentes christi diuinitatem  
cepisse cum uirgo concepit: nec tunc  
cepisse carnem. cum ineffabili quo-  
dam partu monas ille sine iter-  
tapedine median temporis in nullo  
differentem monadem. nisi quomodo  
nas dicitur esse genuit. **N**on infir-  
mitatem uoluntariam christi omnipotenti  
maiestas exhorruit: non omnipoten-  
tiam infirmitas corporalis extur-  
it. **S**cio ad inferos diuinitatem dei  
descendisse proprietate carnis: sa-  
o ad celum ascendisse carnem me-  
rito deitatis. **N**on est dei proprium  
quod famem sensit: sed dei proprium  
est quod paucas panibus tot milia  
hominum satiauit. **N**on est proprium  
carnis quod super fixos uentis undas  
siccis pedibus ambulauit: sed  
carnis proprium est quod spumata pal-  
mas flagella sustinuit. **U**nius  
tamen atque idem christus est: qui et in-  
uicias totiens sustulit. et ac-  
tus in profundo non merisit. **E**x  
hoc pacto in mediatore dei et  
hominum iuriam sui corporis affec-  
tum non fatetur deitatem: sicut ma-  
iestate diuinitatis glorificatam  
nouimus carnem. **E**rgo christus mor-  
tuus est qui et resurrexit: nec  
ideo tamen utriusque ex uno: sed  
ex singulis singula. **I**n utroque



tamen p[er]fectus ipse c[on]pleuit: dum  
 vnus atq[ue] inseparabilis tam  
 diuersa c[on]pleuit. Vno morte  
 gustauit: altero mortuos sus-  
 citauit. Sicut se deū et hōiem vtri-  
 usq[ue] uerus mediator. nec geni-  
 nata persona. nec substantia  
 cōfusa mōstrauit. Ingressus ē  
 ueris uerū dei filius. ut iterū  
 nasceret ante genitus. Qui sus-  
 cepit totū hōiem: qui iā habebat  
 a patre plenissimā deitate. Non  
 dissilis genitor: cū nasceret ex  
 eterno p[er]petuus: nō dissilis hōi-  
 cū ex matre nasceret mortuus  
 Idem t[ame]n eternus i suo. et mortu-  
 rus i n[ost]ro: dū utriq[ue] cōtinet ex se  
 ipso: et neutru[m] perdit ex altero.  
 Sicut ex deo et hōie nō ip[er]fectus  
 sed in diuersa p[ro]prietate plenissi-  
 mus natus est xp[istu]s: sicut ex a-  
 nima et corpe vnusquisq[ue] hōim  
 docetur esse factus. Nō alius hō  
 corpus alius aīn[us]. q[ui]s aliu[m]  
 aīn[us] aliud cor[pu]s? vn[us] t[ame]n atq[ue] idē  
 homo et corpus docetur et aīn[us].  
 Rursus non vnū atq[ue] idip[su]m  
 corpus et aīn[us]: quia ex utroq[ue]  
 homo factus est vnus. Nō ē hec  
 aut substantiā confundūt in v-  
 nitate persone. aut p[er]sonā gemi-  
 nant diuersitate substācie: q[ui]a  
 dem vnus ex h[uius] hō nosat[ur] exi-  
 tisse. Nō perdit p[ro]p[ri]a: sed quia  
 i vnū atq[ue] inseparabile cōuene-  
 rūt: ex p[ro]p[ri]is videtur facta cōia  
 Afficitur i corpore mens dolori-  
 bus corp[or]is: fatigatur corpus  
 cogitationib[us] mentis: et vnū t[ame]n  
 horū p[ro]p[ri]ū est corpus. alterū me-  
 tis. Quod dū vni hōi accidit:

et corp[or]is cōe videt[ur] esse et met[us]  
 Sic post partū uirg[is]. nō alius  
 dei et alius hōis: sed idē xp[istu]s  
 dei et hōis filius fuit. Et sicut  
 i vno hōie aliud aīn[us] aliud  
 corpus: sic i mediatore dei et i  
 hōim. aliud dei filius. aliud hō-  
 minus fuit: vnus t[ame]n ex utroq[ue]  
 xp[istu]s d[omi]n[us] fuit. Aliud inq[ui] pro  
 discretōe substācie: nō alius p[er]  
 unitate p[er]sone. **F**elicitian[us]. In  
 superiorib[us] quidem me ad creden-  
 dā xp[istu]i ex matre natiuitatē sal-  
 ua p[er]petuitate cōpuleras: sed q[ui]a  
 cōtra ratiōem vi orōis extorta nō  
 i nobis p[otes]t esse cōtinua: idcirco  
 cū ad p[ro]p[ri]etatem meā sollicita t[er]-  
 tione respicio: necdū michi vide-  
 or i h[uius] que a te dicta sunt inue-  
 nisse qd[am] quero. Nescio ei quō na-  
 tū doceatis ex tempore: que coet[er]-  
 nū p[er]i dicitis iam fuisse. Nasa-  
 cū est uelut quidā motus rei.  
 nō extans anteq[ua]m nascatur. id  
 agens beneficio natiuitatis ut  
 sit. quo colligit[ur] xp[istu]m qui erat  
 nasa nō potuisse: si nasa potu-  
 it nō fuisse. **A**ug[ustinus]. Ad i[n]quisi-  
 onē nos rerū incōprehensibilū  
 noua i[n]terrogandi curiositate  
 cōpellis: et ideo nō nisi quibus-  
 dam exemplor[um] liniamentis  
 potuit explicari qd[am] queris. Pa-  
 tere igit[ur] me pro affirmato asse-  
 rere rem alterius questiois: q[ui]a  
 cū eā nō pro fide sui. sed pro al-  
 terius ostensioe nūc p[ro]fero. nō  
 i ea me coniciās explicare qd[am]  
 credo: sed ita me credere ad p[ro]p[ri]as  
 puta. ut intelligere facilius pos-  
 sis ista que dixerō. **F**ingamus

Ca. xij.



ergo sicut plerique voluit esse in mundo  
aiam generale: que sic ineffabili  
motu seia aucta viuificet: ut no  
sit coacta cu genitis. sed vitam  
prestat ipsa gignendis. Nempe  
cu hec i vtero passibile materia  
ad vsus suos formatura puene-  
rit: vna facit seia esse psona eius  
rei. qua no eandem constat habere  
substantia. Et sic operante aia  
et patiente materia ex duabus  
substantiis vnus homo: cu ali-  
ud aia doceat esse aliud caro.  
**Sicqz aiam nasci fatemur ex utero:**  
qua ad uterum veniente vitam  
dicimur contulisse cocepto. Nasci  
qz ex matre dicitur: qua ex hac si-  
bi corpus aptauit i quo nasci  
posset: no quia anteqz nascetur  
qutu ad se attinet penitus non  
fuisset. **Hic si uerboru vni coti-**  
**diani sermonis contemplator**  
attendas: cu talia pponimus.  
oppugnanda predicamur: et in  
hinc tñ uerū constat esse qd dicitur.  
Et matris vtero cu corpe  
sciamur aiam nasci: sed etia matre  
priorē videmur matre predictari.  
**In filio mater aiam gignit: s;**  
tamē etia ipsa mater. no nisi  
aia viuit sine qua ne ipa qdē  
potest esse que genuit. Itaqz si  
origine aiantis potētie requi-  
ramur: prior ē aia matre: et ex  
hac rursus nata videtur esse cu  
sobole. Prior itqz aia. per quam  
mater est aiata: prior mater p  
qua i filio nata videtur et aia.  
**Sed no mater aiam i carnem**  
vertit nec carnē in aiam comu-  
tauit: sed aiata carnē de vte-

ro matris. id est carnis et aie.  
totius hois creator exhibet: qui  
per dispensationē analogie di-  
uersa iugētis i vno atqz eodem  
hoie et vtrūqz insolubili vnitāte  
coiūcit: et neutrum ex alterius  
participatōe cofudit. Sic ergo  
ymmo multo icōprehensibilius  
atqz sublimius natus susceptōe  
pfecti hois de matre filius dei:  
qui est per oipotētiā singula-  
rē genitus. oibus no facultas  
tm. sed et causa nascendi. **Sed in**  
hoiem itqz de uirgine natus est  
deus. eo pacto quo cu corpore  
nasci docet et aimus: no quia  
utriusqz vna substantia. sed qā  
ex utraqz fit vna psona: non  
alius homo corpus. et alius a-  
nimus: sed vnus homo corpus  
et animus. Sic post partū iugis  
no alius dei filius alius hois:  
sed idem xpūs dei et hois filius.  
**Et sicut in vno hoie aliud corpe**  
et aliud aimus: sic i vno media-  
tore. aliud dei et aliud hois filius:  
sed idem tñ et no alius dei qz ho-  
minis filius: qm ppter aliud  
dei. et ppter aliud hois filius. No  
ab iicio carnis cepisse dicimus  
filium dei. ne temporale aliqz ex-  
dat deitate: no ab eterno filij  
dei nouum carne: ne no ueri-  
tate hūani corpis. sed quadam  
eū suscepisse putemur ymaginē.  
**Neqz ei cofumit maiestatem fi-**  
**lij dei ueritas carnis. aut ueri-**  
**tatem carnis imensitas ma-**  
**iestatis: dū vnu radiat uirtu-**  
**tibus suis: aliud doceat: infir-**  
**mitatibus nostris. Vnus autem**



atq; inseparabilis xp̄us et hūilitatē  
 assūptis. cū affia nō dedignat  
 iūris: et equalitatē custodit  
 genitoris. Genuit ergo maria  
 et nō genuit: filiū dei genuit.  
 qm̄ ex ipsa scdm̄ carnē natus ē  
 xp̄us: nō genuit qm̄ de patre si-  
 ne iūcio extitit filius. Genuit qm̄  
 ex hac uerbū caro pressit ut ha-  
 bitaret ī nobis: nō genuit qm̄  
 ī p̄ncipio deus erat uerbū quod  
 origine prestat vniuersis. No-  
 lite ergo partu uirgīs determi-  
 nare origine dei uerbi: nolite  
 de uirgine genitū corpus coe-  
 ternū dicere deitati: quia me-  
 diator dei et hōm̄ homo xp̄us  
 ih̄us p̄ma natiuitate coetern⁹  
 est patri. scd̄a p̄ncip̄s temporis  
 nri: ī illa auctor tēporis. ī ista  
 p̄ncip̄s est etatis. **H**elian⁹.  
 Qm̄ de misterio mediatoris p̄-  
 sp̄cia uacōne et ad credendū cui-  
 vis sufficēter tractasti: idcir-  
 co queso ut michi qd̄ etiā de a-  
 nima xp̄i sciendū sit iubeas  
 explicari. Ita ē a maiorib; nos-  
 tris sp̄ traditū. qd̄ corpus xp̄i  
 ad uicem aīe cōis ip̄ius filij dei  
 habitus aīarit: nec accessioe  
 vitalis sp̄us indigens fuerit:  
 cui inhabitans fons uite potu-  
 it conferre qd̄ uixit. **H**ug⁹. Pos-  
 semus quidē id quod in hac q̄-  
 dem catholice auctoritatis dis-  
 finicione describit: dinorū vo-  
 luminū testōnis edocere. S;̄  
 quia nūc nō librorū iudicio. s;̄  
 sola ratione placuit aīcta dis-  
 cutere: idcirco ī aliud tempus  
 scripturarū monimēta refer-

uātes: sicut superius factū ē. sic e-  
 tiam de aīe īquisitōe tractabim⁹.  
**Q**d ut fieri facilius possit: que  
 saluatori nro suscipiendi hōis  
 causa fuerit. vna tm̄ apostoli  
 lectione subiecta breuiter īqu-  
 ram⁹. **Q**ua iuenta: sine diffi-  
 cultate etiā hec que p̄cedentia st̄  
 cōsecuta transibim⁹. **A**b iūcio  
 igit̄ ex corpe et aīa deus hōiez  
 fecit: qui legis p̄cepta trāsgres-  
 sus post usurpacionē iterdite  
 arboris quodamō pene capita-  
 lis excepit. **H**ic ad eū statum  
 a quo lapsus est. nō nisi aucto-  
 ris sui gratia reformatus p̄-  
 liminū quodamōdo iure po-  
 tuit remeare: sicut qui se de ex-  
 celso ī p̄ceptis uolūtarie remise-  
 rit ī sua quidē habuit p̄tate qd̄  
 fecit: sed iā in suo arbitrio certū  
 est nō subiacere qd̄ cecidit. **S**urgit  
 itaq; alieno qui cecidit. p̄prio:  
 nec ideo nō suo dicendus ē cecid-  
 disse. quia alieno noscitur resurge-  
 re: nec p̄terea suo surrexisse. qd̄  
 nō alieno certū est cecidisse. **S**ed  
 de hoc alias: nūc ad p̄positum  
 redeam⁹. **D**icit ergo uenerabilis  
 paulus. qm̄ idcirco scdm̄ carnē  
 natus est xp̄us: ut sicut p̄ vnū  
 hōiem p̄cām ī hūc mūdum itra-  
 uit et per p̄cām mors: et sequē-  
 tia usq; ad locū ubi ait. sic et p̄  
 vnū obediēz iusti cōstituit  
 multi. **V**enit ergo xp̄s saluū  
 facere qd̄ perierat. **P**rius ergo  
 uideam⁹ quid illud est qd̄ p̄ho-  
 plausti transgressione perie-  
 rit: et ex hoc facile scire poterim⁹  
 quid dñs ueniendo salua-



re potuerit. **Requirendū** igitur nobis est: quis nā legē saluatoris acceperit. Ille eī sine dubio peccauit: qui p̄cepta contēpsit. Ille p̄cepta contēpsit: qui quod prohibebat̄ admisit. Dicit autē scriptura. **Precepit** dñs adē dicens. Ab oī ligno qđ ē in paradiso māducabitis: de ligno at̄ sciencie boni et mali nō manducabitis. Quā die autē manducaueritis: morte moriemini. **Quenam** ergo nūc vtrū hāc legē totus homo acceperit. Si eī ut i libro geneſeos cōtinet̄: ex corpe et aīa iam p̄fatus acceperit: totus transgrediendo peccauit. Et si totus transgrediendo peccauit: totus p̄tī sui vicio iā tūc perit. Si aut̄ tot̄ perit tot̄ bñficio saluatoris idignit. Et si tot̄ bñficio saluatoris idignit: totū xp̄s ueniēdo saluauit. Et si totū ueniēdo saluauit: nō corpus aut aīam. sed corpus et aīam quibz constat totus homo. et quibz peccasse antea uidetur assūpsit. Nam si toto hōie peccāte. solā huius carnē xp̄s assūpsit: aīa p̄me illius transgressionis pene sine aliqua spe etiā nūc addicta p̄māsit. Sed si ita ē. nescio quid nobis mediatoris p̄sona cōtulerit: que melius nostrū ex toto nō redimēs: brutā p̄ se carnē. et que sine aīa beneficia iū qđem eius nō potest sentire suscepit. Vellem tñ ab huiusmodi predicatoribz q̄ere cur accepta carne aīam dispensatō mediatoris omiserit: et nisi forte aut innoxiam sciens mediāe

idigēte esse nō crediderit: aut a se alienā putans redēptōis beneficium nō donarit: aut ex toto insanabile iudicans curare nequiuertit: aut ut vile et q̄ nullus vsibz apta videt̄ abiectit. **Horū** duo in ip̄m totius hōis creatorē blasphemū sp̄s i cre dulitate desipiūt. Nam p̄mo i possibile: scdo a se alienam oīm deū crediderūt. Quō enī docet̄ oīpotens: si curare non potuit desperata. Aut quō oīm deus: si nō ipse fecit aīam nūc. **Duobz** vero alijs. vno aīe causa nescit: altero meritū nō meritatur. Aut itelligere causā putandus est aīe: qui eū ad accipiendā legē habitu insite rationis instructā. a p̄mo uoluntarie transgressionis nutritiū separare. Aut quō eius generositate nouit. qui ignobilitatis vicio dixit esse despectā: plāta carne quā nō i flatu dei sicut aīam. sed de limo terre constat esse formatā. Si autē nichil hōi de aīa recte sentiat: credam quia redēptor nē suscepit hōminē totum. ne iteridere quodammodo aīe nūc videam hōminē sempiternū. **Psycholor** carnē iquit solam xp̄s assūpsit: aīam nō quesuit. **Hic** si originē utriusq̄ ignarus cōtēplator rerū attendas: p̄tiosior ē aīe substantia. Si transgressionis culpā: p̄pter itelligentiā peior est causa. **Ego** at̄ xp̄m et p̄fectā sapiām dico et scio. et p̄ssimū esse nō dubito.



quorum primo. meliorem et prudentem  
 capere non desperavit: sed eam que  
 magis vulnerata fuerat suscepit.  
 Nec ei aut sapienter convenit. de du-  
 abus eque suis insipientissima  
 plus amare: aut perfecte pietati  
 magis indigenti non subvenisse.

xxxij.

**E**lian. Oia quidem que a  
 te non rationabiliter tamen sed etiam  
 ueraciter dicta sunt. et intellexisse  
 me in precedentibus fateor et probasse  
 non nego: christi autem divinitas quo  
 pacto mortem sensisse dicatis igno-  
 roro. De quo utrum obscure ali-  
 quid dixeris: an ego sufficienter  
 ingenij tarditate assequi non po-  
 tueri nescio. Nec ei crede ausim  
 quod fons ille vite a quo habent un-  
 niuersa que viuunt. per triduum  
 quo iacuit in sepulchro usque eo a  
 nature sue proprietate ceciderit ut si  
 dia fas est sepulchris sensibus omnibus  
 stantie vitalis admitteret: et pro-  
 redepotem humani generis non  
 preem tamen. sed et omnia spiritualis glori-  
 e ornamenta desereret. **A**ug.  
 Absit absit a fidelibus ista suspicio:  
 ut sic christus senserit mortem nostram:  
 ut quantum in se est vita perderet vi-  
 tam. Nam si hoc ita esset: quomodo illo  
 triduo potuisset dicimus aliquid vi-  
 uere: si vite fonte credimus aruisse.  
 Sensit igitur mortem divinitas  
 christi participacione humani affectus  
 quem sponte suscepit: non na-  
 ture sue potentiam perdidit. per  
 quam cuncta viuificat. Sic in sepul-  
 chro carne sua commorando non  
 deseruit: sicut in utero uirginis  
 conascendo formauit. Et sicut  
 in utroque et nasci et mori non coactus

ab altero. sed sponte dominus vo-  
 luit. ut hoc eum constet potuisse  
 quod fecit: nec ideo non patientem  
 quia ipse faciebat: nec ideo non  
 faciente. quia alius tolerabat.  
 Nam si dominice incarnationis mysteri-  
 um salua indiuidue trinitatis  
 cooperacione consideres: idem sibi  
 in hac humilitate auctor et opus  
 est. Idem auctor quia sponte nas-  
 citur. sponte patitur: idem o-  
 pus quia utriusque licet alio non  
 togente. solus tamen ipse petit: fecit  
 carne in utero matris. habes  
 auctorem operis: ipse in hac nas-  
 ci dignatus est. habes opus aucto-  
 ris: una tamen persona est salua v-  
 triusque proprietate substantie et  
 auctoris et operis. Sic ergo mor-  
 tuus est non discedente vita: sic  
 passus est non pereunte potentia.  
 Nemo aufert animam eius ab eo.  
 quia potentiam habet ponendi. et  
 potentiam assumendi eam. habes  
 etiam hic auctorem operis: ponit  
 animam pro amicus suis. habes  
 opus auctoris. Quod ut genera-  
 li diffinitione concludamus: quocumque  
 in carne christus aliquid patitur opus  
 auctoris est: sed quia id ipsum  
 sua potentia non alio cogente perpe-  
 tit: ipse auctor est operis. Non ergo ad  
 maria locali motu divinitas ve-  
 nit: sed ineffabili potentie sue ma-  
 nifestacione. et uterum uirginis gign-  
 endus impleuit: et quod totum est  
 substantie sue plenitudinem peruenit.  
 Non dimisit preem tamen cum venit ad  
 uirginem. ubique totus. ubique per-  
 factus: quia nec diuisione incor-  
 poris recipit: et partis nomen



plenitudo nō nouit. **E**rat ergo vno et eodē tēpore totus etiā in inferno totus ī celo: illic patēs iuicia carnis: hic nō relinques gloriā deitatis. **E**rat apud iferos resurrectio mortuorū: erat sup celos vita viuētū. **D**e mortuis vere uiuus: ī quo et mortē suscepō mortalitatis excepit: et vitā diuinitas seruata nō perdidit. **Q**uotiensq; ergo hec que ī xpo hūiliter sūt tolerata consideras. ipm auctore uolūtarie passiois cognosce: ita fiet ut dū hūilitas patienti. facienti uirtus ascribit: idem xpus vno atq; eodē tēpore cū patit. ifirmus. cū facit om̄ps doceat. **S**ed ne adhuc ī morte filii dei aliquā infirmitatē nos credatis accipere: īportunū nō est que de morte sensa sunt uestigare. **I**n qua sine dubio deslitutū corpus vitā aīam nostrā nō perimit: dū discedens aīa nō vim suā perdit: qd̄ uiuificauerat hoc dimittit: quā in se est alteri mortē facit ipsa nō recipit. **F**acit itq; nō uiuificando qd̄ deserit: nō amittēdo qd̄ uiuit. **I**taq; oīs mors nichil aliud q̄ carnis occasus ē: a qua cū vis potencie uiuificantis abtesserit ī terrā de qua sumptae amissis quos nō per seipsā habuit sensibus redit. **A**t qā contraria īquis uite mors est. fateor: sed ex eo genere cōtrarioz que existentis substācie oppositione se perimūt: sed ex eorū potius que dū aulibet accidit. simul quidē esse nō possūt: sed

vnus tm̄ substācie habitu ac priuatione gignūtur. **S**icut uerbi gratia noctē doctem et diem: nā et hec eiusdē generis doctetur esse cōtraria: cū non utriusq; sed vnus tm̄ videat esse substācia. **E**rat diē esse cum sol est sup terrā: solem autē cōstat esse substācia: hic cum p̄ acto diuini tēporis cursu ab hūani uisus cōtemplatōe distesserit. noctē discendo mor fatit. **F**acit itq; subtrahendo copā diuini lunis: nō in se recipiendo substācia noctis. **I**taq; vna lucis substācia noctē facit videtur et diem: et nō vno modo. **N**ā diem cū venit: noctem effiat cū recedit. **U**nde et manicheorū nō irreligiosa tm̄. **V**erū etiā stultā diuisione: qua bona a malis eque extantib; nititur separare substācijs. plerūq; cōfundim: ostendentes eis lūiare maius quo fieri nouimus diem: et cogentes ut et ipsi siliter nos doceret qd̄ eet si dictu fas est tenebrare maius. quo substācialiter crederem fieri et noctē. **S**ed de hīs alias: qui per stulticiā blasphemī dogmatis aut pro extantib; nō extantia. aut pro p̄cipalib; consecuta. aut pro cōtrarijs videtur affirmare cōia. **Q**ue si q̄s fidei oculis nō priuatus excusserit: oēs eorū machinas fatali rāde cōfundit. **E**rgo ut dicere ceperam aīa nō aliter q̄ sol vitā tribuit carni cū uenerit: mortē effiat cū recedit. **Q**uā ne quis putet



corporis morte consumi: audiat quod  
 de hoc dominus in euangelio generali  
 auctoritate diffinit. Nolite in-  
 quit timere eos qui corpus occi-  
 dunt: animam autem non possunt occidere.  
 Sed timete eum potius: qui animam  
 et corpus potest occidere in gehem-  
 na ignis. Si ergo supstitit anima  
 corpus constat occidi: et propterea  
 consequens necessarium non est animas  
 corporum iterum consumi. Hoc  
 si ita est: etiam post mortem corpus  
 nichilominus manet viuens.  
 Et si de vnoque neminem recte sentiat:  
 quod fons vite propter participationem  
 humane mortis viuificandi pote-  
 riam perdidisse iactat. Sed potest  
 quis animam et corpus occidere in ge-  
 henna ignis: quod aduersum nos  
 primo non fecit: quia mors il-  
 la non conditoris iubet esse sed cri-  
 minis. Nam remota culpa iubentur  
 homines non timere qui possunt cor-  
 pus. animam tamen negant occidere.  
 De hinc quia hoc tamen dicitur esse  
 possibile deo: filium suum unigeni-  
 tum et conione nature et equa-  
 litate potentie non hoc credimus  
 meruisse. Suscepit ergo salua-  
 tor condicem mortis nostre. sed non  
 ita ut deteriore faceret. cum propter  
 consuetudinem dominari eam permitte-  
 bat anime: sed potius ut nichil hac  
 obesse anime pariter iustorum omnium  
 basset et vite. Sed fingam licet eu-  
 angelio reclamantibus animas inte-  
 rire: nonne in saluatore nostro licet  
 in hinc mortem non repellente. ter-  
 tum atque speciale maiestas est qua  
 non potuit mors humana contingere.  
 Ad summam videamus in cruce positum

quod promissit. Hodie inquit mecum e-  
 ris in paradiso. Hodie inquit non  
 post triduum. cum carne mea de  
 de sepulchri requie suscitauero:  
 non cum in me promittas future re-  
 tributionis ostendero. Cuius pu-  
 tamus hec vox est. maiestatis.  
 mentis an corporis? Corpus  
 aut in sepulchro fuisse nullus  
 ignorat. Restat ut diuinitati uel  
 menti vox ista conueniat. Sed  
 dicit aliquis. Diuinitatis hanc  
 non anime christi voce: et quid in eo  
 tui promittebat accipimus? Ho-  
 die inquit latroni mecum eris  
 in paradiso: cuius corpus ad futu-  
 ram resurrectione mors con-  
 cludit. Anima igitur est: cui dominus  
 promissit et persistit. Si igitur mortuo  
 corpore ad paradisu anima mori vo-  
 catur: quicquam ne adhuc tam ipsum  
 credimus qui dicere audeat: quam  
 anima saluatoris nostri. triduo illo  
 corpore mortis apud inferos cuius  
 todie mancipetur? Et quis igitur  
 est alius qui instanti passione  
 christi genuit dicens: tristis est  
 anima mea usque ad mortem. Tristis  
 usque ad mortem propter affectum  
 suscepte carnis: non post mor-  
 tem. cum beatitudine spondeat soae-  
 tas deitatis. Non uicium meroris  
 mors ista. sed finis est. Nec in-  
 capiunt post hac iustorum flagel-  
 la. sed desinunt: cum et impedimen-  
 ta materie fluctuantis exponunt:  
 et auctorem suum pleniori intelligen-  
 tia iam capiunt. Ergo inquit mortem  
 dei filius et in anima non pertulit: et  
 in maiestate non sensit. Quid er-  
 go dicebamus et quod pertulit?



Sensit proorsus et protulit: sed p[ro]p[ri]a  
p[ar]te morbi alieni: n[on] p[ro]p[ri]etate  
vulneris sui. Sensit sicut omnes  
sentiaut: que moriente carne me-  
tibz viuunt: n[on] sicut ip[s]i qui in  
utraqz sicut idem ait gehenne  
ignibz occidit. Quidam sane co-  
mune morte ead[em] hoc pacto dis-  
finiunt: dicentes nichil aliud hac  
esse q[uam] cum diuisi[on]e uer[um] co[n]sensu  
vita[m] facientiu uelud p[er] dissidiu[m]  
q[uo]da[m] ab iuue[n]te fuerit facta disse-  
tio. Nec si ho[m]i[n]is mors est q[ue] non  
co[n]sumit iuncta. sed didit. du[m] ori-  
gini utruqz restituit: q[uo]d de salua-  
toris nu[n]c a[n]i[m]a dicem[us] que non  
ut dicit[ur] p[ro]p[ter] inhabitate[m] diuinita-  
te[m] et p[ro]p[ter] iusticia[m] singulare[m]. cer-  
te p[ro]p[ter] moriendi sortem. corp[us]  
illo triuo sic potuit deserere: ut  
ipsa n[on] posset penitus iterare.  
**N**o ergo apud iheros[olimitanos] xpi a[n]i[m]a. n[on]  
diuinitas fuit: fuit i[tem]. Neq[ue] alit[er]  
video cu[m] potuisse resuscitare car-  
ne[m] sua[m]: si apud iheros[olimitanos] p[ro]dicetur  
uelut absentis dei n[on] fuisse po-  
tentia[m]. Nec t[ame]n ideo locale nos de-  
i credat aliq[ui]s p[ro]dicare p[re]sentia[m].  
de quo ista p[ro]p[ter] manifesta[m] co[n]tra  
terti operis dicitur: quia alicu-  
bi fuit qui ubiq[ue] n[on] defuit. Ja-  
cebat q[ua]ntu[m] ad carne[m] mortuus  
i[n] sepulchro: mortuos resuscitans  
i[n] inferno: vita[m] tribuens vniuer-  
sis i[n] celo. No[n] m[un]du[m] dimittens.  
ad celu[m] ascendit: nec celu[m] dese-  
rens venit ad terra[m]: sed vno at-  
q[ue] eode[m] te[m]pore. totu[m] totus imple-  
uit: qui alicubi manifesta[m] co[n]tra  
plus patens. agnitio[n]e[m] p[re]sentie  
sue i[n] dignis negauit: n[on] i[n]men-

18 se deitatis absentia[m] p[ro]curauit. Dis-  
nosse de hac mediatoris morte q[ue]  
sentia[m]: Quia que a me i[n] superiori-  
bz i[n] aduentu[m] questionu[m] necessita-  
te dispersa su[n]t proorsus ista sen-  
tentia est: qua credo mortuu[m] esse  
filiu[m] dei: n[on] scdm pena[m] iusticie  
qua[m] ex toto n[on] habuit: sed scdm  
lege[m] nature qua[m] pro hu[m]ani ge-  
neris redemptione suscepit. Illa  
morte de qua dicit[ur] quis est homo  
qui viuuit et n[on] videbit mortem:  
n[on] illa qua[m] p[ro]ph[et]as dicit. mortuu[m]  
aut[em] vita[m] n[on] videbit. Illa q[ue] scdm  
naturam generalis est cunctis: n[on]  
illa que sp[irit]ualis est malis. Pute-  
mus ergo i[n] hoc esse quoda[m] modo  
vim atq[ue] potentia[m] semis: qua et  
a[n]i[m]a a[n]i[m]as reparet. et carne om-  
nem carnem iudicio imminente  
resuscitaret: du[m] per opera[m] co[n]tra p[ro]  
p[ri]e deitatis cuncta viuificans:  
ex vno suscepti ho[m]i[n]is grano. i[n]u-  
merabile patri redditurus e[st] mes-  
sem. Tu[n]c separaturus e[st] a zizani-  
is segete[m]. tu[n]c iustis reperit[ur] retri-  
buere mercede[m].

**¶ Explicat.**  
**Disputatio s[an]c[t]i augustini epi[scopi] co[n]tra**  
**felicianu[m] hereticu[m].**

**Ex libro retractationu[m] p[ri]mo b[eat]i**  
**augustini titulo xxxv de diuisis**  
**cogitatio[n]ibz lxxxiii**





**A**ffecia iter illa que  
 scripsimus quoddam  
 plixu opus qd in  
 vnus deputat lib.  
 au) titulus e de di  
 uersis questionibz octoginta tribz  
 Cu aute disperse fuissent p  
 tartulas multas qm ab ipso pri  
 mo tēpore cōuersionis mee postea  
 q in affricā uenim) sicut iterroga  
 bar a fratribz qndo me vacante  
 videbāt nulla a me seruata ordi  
 natione dictate sunt iussi eas iā  
 epus colligi. et vnū ex eis librū fi  
 eri adhibitis nūis ut qd quisqz le  
 gere voluerit facile iueniat. Harz  
 questionū pma est. **V**trū aīa a se  
 ipsa sit. **¶** De eo qd scptū est. nūc  
 hi autē adherere deo bonū est.  
**¶** De libero arbitrio **m** **V**trū deo  
 auctore sit homo deterior. **v** **E**t  
 sit causa ut sit homo deterior **vi** **V**  
 trū aīa irrationale bñm esse nō  
 possit. **vii** **De malo. viii** **Q**ue ppe  
 i aīante aīa dicit. **ix** **V**trū per  
 se aīa moueat. **x** **V**trū corpis sen  
 sibus papi ueritas nō possit. **In**  
 qua illud qd dixi omē qd corpo  
 reus sensus attingit. qd et sensi  
 bile dicit. sine ulla itermissione  
 tēporis cōmutat. **S**ine dubio ue  
 rū est quidē nō est i corporibz resur  
 rectionis i corruptilibz. sed nūc  
 ea nullus nūi corpis sensus attī  
 git. nisi forte diuinitas tale aliqz  
 reuelat. **xi** **V**trū corpus a deo sit.  
**xii** **Q**uare xpūs de feia natus sit  
**xiii** **L**oco ubi titulus est senten  
 tia au) dā sapientis nō est mea.  
 sed qua p me inotuit quibusdā  
 fratribz qui tūc a me ista dilige

+ qui de vitabragmānoz aliqūta scripsit  
 tissime colligebāt et placuit eis.  
 iter nūa eā scribere voluerūt **E**st  
 autē au) dā forei carthaginen  
 sis de mente mūdāna ad uidedū  
 deū qd paganus quidē scripsit.  
 sed xpianus baptizatus ē et mor  
 tuus. **xiiii** **Q**uodo amēto satis  
 constet hoīes bestijs excellere. **xv**  
 Nō fuisse corpus xpi fantasma.  
**xvi** **D**e intellectu. **xvii** **D**e filio.  
**xviii** **D**e scā dei. **xix** **D**e trinitate.  
**xx** **D**e deo et creatura. **xxi**  
**D**e loco dei. **xxii** **V**trū deus ma  
 li auctor nō sit. ubi videndū est  
 ne male itelligat qd dixi mali  
 auctor nō est. qui i omī que sūt  
 auctor est. quia iqnū sūt. i tāta  
 bona sūt. et ne hinc putet nō ab  
 illo esse penā malozū que utiqz  
 malū est hñs qui puniūtur.  
**S**ed hoc ita dixi quēadmodum  
 dictū est deus mortē nō fecit. tū  
 alibi scriptū est mors et vita a  
 dño deo est. malozū ergo pena  
 que a deo est malū est quidē ma  
 lus sed i bonis dei opibus ē qd  
 iustū est ut mali puniant. et  
 utiqz bonū est qd iustū ē. **xxiii**  
**D**eum nō pati necessitate. **xxiiii**  
**D**e pte et filio ubi dixi q ea ipe  
 genuerit q sapiēs dicit sapien  
 ciā. sed melius istā questionem  
 i libro postea de trinitate detrac  
 tauim). **xxv** **V**trū et pccn et ret  
 te factū in libero sit uolūtatis  
 arbitrio. qd ita esse oīno ueris  
 simū ē. sūt ad rette faciendū.  
 liberū sit. dei gratia liberat. **xxvi**.  
**D**e cruce xpi. **xxvii** **D**e differen  
 tia pccoz. **xxviii** **D**e puidentia. **xxix**  
**Q**uare deus mūdū face voluit.

*¶* In libro bñ Aug) dicit hppm qstionū quīs habeat hppm capla q qn  
 om et som capla aliunde supra de mō caploz pmissa fuerit rmanet in hppm  
 capla et hū ista duo capla i lib) rtractuom it qstioes cōmēt in h) et h) capla  
 ubi sō vna qstioe pphēdūt q totat de eadē matēcia iust i lib) rtractuom h) qd de  
 eo q spū e q et diligit dñs castigat flagel et nō inuit i nūo caploz n) hppm iā  
 de pascha rput i nūo qstionū in fallar  
 ¶ In libro isto capitula nō sūt gūsa sūt in d) bñz oīdo sūuat



**xxx** Vtrū aliqd factū sit aut de-  
orsū & vniuerso. **xxxii** Vtrū oīa in  
utilitatē hoīs creata sūt. **xxxiii**  
Hec ipsa mea est sed cyeronis.  
uerū quia et hec p me inotuit  
fratrib; iter ipsa que et collige-  
bant scripserūt eam. volentes  
nosse queadmodū virtutes ani-  
mi ab illo diuise ac definite sūt.  
**xxxiiii** Vtrū rem ullā alius alio  
magis itelligat. atq; ita eiusde  
rei p itinitū eam itelligētia. **xxxviii**  
**De metu. xxxv.** Vtrū nō aliud  
amandū sit. q̄ metu carere. **xxxvi**  
Quid amandū sit. & qua illud  
qd dixi id esse amandū. qd nūc  
hūc est aliud habere q̄ nosse. nō  
nō satis approbo. Neq; enī deum  
nō habebant quib; dictū est nes-  
citis quia templū dei estis et spi-  
ritus dei habitat i vobis. nec tñ  
eū nouerant. uel nō sic noscendū  
est nouerāt. Itē qd dixi. Nemo  
ergo beatā vitā nouit. et miser  
est. nouit dixi quō noscenda est.  
Nā quis cā penitus nescat corū  
dūtaxat qui iam ratione vtūt.  
qn̄ quidem bonos se esse velle  
nouerūt. **xxxviii** De nutrienda  
caritate. ubi dixi deus ergo et  
āimus q̄. amat. caritas dicit  
pprie purgatissā et cōsumā si nūc  
hūc aliud amat. qd si uerū ē quō  
aplius ait nemo vniq; carnem  
suā odio habuit. Et ex hoc ad-  
monet ut diligātur vxores; &  
ideo dictū est. **Præ dilectio** di-  
cit. qm̄ caro diligit. quidē nec  
tñ pprie. sed ppter aiām cui sibi ac  
ad ips ad vsum. Nā et si ppter se  
ipsam videt. diligit. tūc eam

notum esse deforme. ad aliud re-  
ferendū est decus eius. ad illud  
saluet a quo decora sunt omnia.  
**xxxviii** De semp nato. **xxxix** De  
cōformatōe aiē. **xl** De alimentis.  
**xli** Cū aiāz natura vna sit.  
vnde hoīm diuise uolūtates. **xlii** Cū  
oīa deus fecerit. quare nō equali-  
ter fecerit. **xliii** Queadmodū dei  
sapiā dñs ih̄us xp̄us et i utero  
matris fuerit et i celis. **xliv** Cū  
filius dei in hoīe & apparuerit. et  
spūs s̄cūs in colubā. **xlv** Qua-  
re tāto post uenit dñs ih̄us xp̄s.  
ubi cū generis hūani tāq; vniū  
hoīs etates cōmēorare dixi. nec  
oportuit uenire dinitus magis  
tū cui? imitacōe i mores opti-  
mos formaret. nisi tēpore iuue-  
tutis. Et adiūri ad hoc valere qd  
aplius dicit. sub lege tāq; sub pe-  
dagogo puulos custoditos. sed  
potest mouere. tūc alibi diximus  
xp̄m i generis hūani sexta etate  
tāq; in senectute uenisse. Hoc er-  
go qd de iuuetute dictū est ad vi-  
gore feruorē; fidei refert. que per  
dilectionē operat. Illud autē de se-  
nectute ad tēporū numerū. po-  
test enī intelligi utriq; i vniuer-  
sitate hoīm qd nō potest i etatib;  
singulorū sicut in corpe nō potest  
simul et iuuetus esse et senectus  
tāo aut potest illa ppter alacri-  
tate. ista ppter grauitatē. **xlvi**  
Aduersus mathematicos. **xlvii**  
De ideis id est platonis p̄cas.  
**xlviii** Vtrū aliqui cogitacōes nos-  
tras videre possim. Vbi qd dixi  
angelica corpora qualia nos spe-  
ramus habituros lucidissā at



q̄ etherea esse credendū est. Si hoc  
 sine mēbris que nūc habem⁹ et si  
 ne substācia q̄uis icorruptibilis  
 in carnis accipit⁹ erratur. multo  
 autē melius ī opere de ciuitate  
 dei questio ista detractata ē. de  
 uidentis cogitacōibz nris. **xliv** De  
 credibilibz. **l** Quare filij israhel  
 sacrificabant uisibiliter pecorū  
 victimas. **li** De equalitate filij. **lii**  
 De hoīe facto ad ymaginē et simi  
 litudinē. et ubi quid est q̄ dixi h̄  
 sine uita nō recte appellatur. cum  
 dicitur hoc etiā cadauer hoīs. er  
 go salte dicitur debui. nō p̄redi  
 catur. ubi dixi nō recte dicitur.  
**liii** Dixi insate neqz distinguitur  
 q̄ aliud sit ymago et similitudo  
 dei. aliud ad ymaginē et similitu  
 dinē dei sicut hoīem factū accipi  
 mus. qd̄ nō ita est icelligedum q̄  
 hō nō dicitur ymago dei. cū di  
 cat aplūs. **liiii** Vir quidem nō debet  
 uelare caput cū sit ymago et glo  
 ria dei. sed dicitur etiā ad yma  
 ginē dei q̄ unigenitus nō dicitur  
 qui t̄mmodo ymago et non ad  
 ymaginē. **liiii** De eo q̄ dictū est  
 penitet me fecisse hoīem. **liiii** De  
 auro et argento qd̄ ab egyptis  
 israhelice acceperunt. **liiii** De eo  
 q̄ scriptū est michi autē adhere  
 deo bonū est. **liiii** Ubi qd̄ dixi. qd̄ autē  
 est oī aīa melius id̄ deū dicim⁹  
 magis dici debuit oī cāto spū me  
 lius. **liiii** De eo q̄ scriptū ē sex  
 aginta sūt regine octoginta cōcu  
 bine. et adolescentule quarū nō  
 est nūis. **liiii** De ānis xlii edifi  
 cātā templi. **liiii** De cētū quinqu  
 ginta tribz pisabus. **liiii** De io

hāne baptista. **lx** De decē uirgi  
 nubus. **lxi** De die at̄ illa hora ne  
 mo scit neqz angeli celorū. neqz  
 filius hoīs nisi pater solus. **lxii**  
 De eo q̄ scriptū ē ī ewā q̄ bas d̄m̄  
 ī heremopauisse de q̄nqz panibz  
 Ubi q̄ dixi duos pisces duas illas  
 significācōes p̄sācōis salūz et sacerdo  
 talē. ad quas etiā sacrosctā illa uoc  
 tio ptinebat. Dicendū potius fu  
 it maxie ptinebat qm̄ uictos ali  
 qm̄ legim⁹ et p̄phetas. **lxiii** Itē q̄ dixi.  
 lucas qui tāq̄ ascendente post a  
 bolitionē p̄dōz sacerdote xpm̄  
 insinuauit p̄ nathan ascendit  
 ad dauid. quia nathan p̄pheta  
 missus erat. cui⁹ correptione da  
 uid ip̄i p̄iti abolitionē penite  
 do ip̄etrauit. nō sic accipiendū  
 est tāq̄ ipse fuerit nathā p̄pha  
 qui filius dauid. quia nec hic  
 dictū est quia ip̄e p̄pheta mis  
 sus erat sed dictū est q̄a nathā  
 p̄pheta missus erat. ut misterū nō  
 in eodē hoīe. sed ī eodē noīe icelli  
 gatur. **lxiiii** Ad id q̄ scriptū est in e  
 wāgelio q̄ baptizabat ih̄us plu  
 res q̄ iohēs q̄uis ip̄e nō baptisa  
 ret sed discipuli eius ubi qd̄ dixi  
 latro ille cui dictū est amen dico  
 tibi hodie meū eris ī paradiso  
 qui nec ip̄m̄ baptismū acceperat.  
 Hoc quidē et alios ante nos recto  
 res sancte ecclēsie ī suis litteris posuisse  
 uenim⁹. sed quibz documentis  
 satis possit ostendi. q̄ nō fuerit  
 ille latro baptizatus ignoro de  
 qua re ī posterioribz quibusdā  
 opusculis nris diligentius dis  
 putatū est maxie in eo qd̄ ad ui  
 tencū victorē de aīe origine



scripti **lxviii** De uerbo. **lxv** De  
muliere samaritana. **lxvi** De  
resurrectione lazari. **lxvii** De eo  
q̄ scriptū est. An ignoratis fr̄es  
sacientibz enī legem loquor quia  
lex dñatur hōi i q̄tū tēp̄ uiuit  
usqz ad eū locū in quo scriptū  
est. uiuificabit et mortalia cor  
pora v̄ra per inhabitātem sp̄m  
eius i uobis. Vbi illud qd̄ ait  
ap̄l̄us. sam̄? at̄ quia lex sp̄i  
talis est. ego autē carnalis sum  
exponere uolens dixi id ē carni  
consentio nondū spiritali gr̄a  
liberatus. qd̄ nō sic accipiendū  
est q̄ spiritalis hō iā sub gracia  
constitutus etiā de seip̄o nō pos  
sit hoc dicere et cetera usqz ad eū  
locū ubi dictum est. miser ego  
homo quis me liberabit de cor  
pore mortis hui⁹ qd̄ postea didi  
ci sicut iā sum ante confessus.  
**R**ursus exponēs qd̄ ait ap̄l̄us  
corpus quidē mortuū est p̄pter  
p̄c̄m. mortuū i q̄ corpus dicit  
q̄ diu tale est ut idigētia reū  
tēporaliū molestat aiām. sed  
isto melius michi postea visu  
est. ideo mortuū corpus dictū  
qd̄ habeat iam moriendi necessi  
tate quā nō habuit ante pec  
catū **lxviii** De eo q̄ scriptū ē ex  
istimo enī q̄ idigne sūt passio  
nes hui⁹ tēporis ad futuram  
gloriā que reuelabit̄ in nobis  
usqz ad qd̄ dictū est. spe ei salui  
facti sum⁹. Vbi cū exponerem  
qd̄ scriptū est et ipsa creatura  
liberabit̄ a seruitute iteritus.  
Dixi et ipsa creatura id ē ipse et  
homo cum iā signaculo yma

gini⁹ p̄pter p̄c̄m admissū remā  
serit t̄m modo creatura. qd̄ nō  
ita est accipiendū quasi totum  
amiserit hō qd̄ habebat yma  
ginis dei. Nā si oīno amiserit.  
nō esset p̄pter qd̄ diceret̄ reforma  
mini i nouitate mētis v̄re. et in  
eandē ymaginē transformam̄  
**S**ed rursus si totū amiserit nūc  
hil maneret unde diceret̄ q̄ q̄ i  
ymagine ambulet hō t̄m vanc̄  
t̄m turbatur. Itē qd̄ dixi spiritalit̄  
sūmos angelos uiuere. i finos  
vero aiāliter. Audacius dictū ē  
de i finis q̄ ut possit ul̄ scriptu  
ris sanctis uel ipis rebus osten  
di. quia et si forsita potest diffi  
cillime potest. **lxix** De eo q̄ sp̄  
tū est. O homo tu quis es qui  
respondeas deo. Vbi dixi quia  
etiā si leuioribz quisqz p̄c̄is.  
aut certe q̄ uis grauioribz et  
multis. t̄m magno gemitu et do  
lore penitendi. m̄ia dei dignus  
fuerit nō ipsius est q̄ si reliquer̄  
iteraret sed miserētis dei qui ei⁹  
p̄c̄ibus dolorisqz subuenit. Na  
tū est ei uelle nisi deus miseret̄  
tur sed deus nō miseret̄ qui ad  
pacē uocat nisi uolūtas p̄resse  
rit ad pacē hoc dictū est post pe  
nitentiā. Nā est m̄ia dei et etiā  
ipsa p̄ueniens uolūtatē que si  
nō esset nō p̄pararet̄ uolūtas a  
dño. Ad eā misericordiam pertinet  
et ipsa uocacō. que etiā fidem  
p̄uenit. de qua paulo post tū  
agerē dixi. Hec autē uocacō que  
sue i singulis hōibus sine in  
ip̄lis atqz i ipso genere hūano  
per tēporē oportunitates ope



rat' alte et pphunde ordinacois e  
 quo p'inet etia illud. i utero su  
 fitaui te. et tu esses i renibz p'is  
 tu vidi te. et iacob dilexi esau at  
 odio habui ete. q'ius testioniu  
 illud tu esses i renibz p'is tu vi  
 di te. vnde michi taq' scriptu est  
 sic oturero nescio. **lxx** De eo  
 q' scriptu est. tu et ipse filius sb  
 iectus erit ei qui illi subiecit oia.  
**lxxi** De eo q' aplus dicit. Ab  
 scripta e mors i victoria. ubi e  
 mors cotentio tua ubi e mors  
 aculeus tuus. aculeus at p'ci  
 lex. **lxxii** De eo q' scriptu e i iuce  
 onera v'ra portate et sic adiple  
 bitas lege xpi. **lxxiii** De temporibz  
 eternis. **lxxiiii** De eo q' scriptu  
 est. et habitu iuentus ut homo.  
**lxxv** De eo q' scriptu est i epla  
 pauli ad colosenses i quo habe  
 mus redemptioe remissionem  
 p'ccbz qui est p'mago dei iuisi  
 bilis. **lxxvi** De hereditate dei.  
**lxxvii** De eo q' iacobus aplus  
 dicit. Vis aute scire o ho ianus  
 qa fides sine operibz otiosa est.  
**lxxviii** De timore utru p'ccm sit.  
**lxxix** De pulchritudie simulla  
 throz. **lxxx** Quare magi pha  
 raonis fecerut queda miracula  
 sicut moyses faulus dei. **lxxxi**  
 Aduersus appollinaristas. **lxxxii**  
 De quadagesia et qnagesia.  
**lxxxiii** De eo q' scriptu est. que  
 eni diligit deus corripit. flagel  
 lat autem oem filiu que rapit.  
**lxxxiiii** De coniugio.

**Incipit liber questionu Sa aug'**  
**Utru aia a semetipa sit**  
 + mortis p'ccm e iustus at

**Q**uone veru a ueri  
 tate veru est. et ois  
 aia eo aia est quo  
 vera aia est. ois  
 ergo aia a uerita  
 te habet. ut ois  
 aia sit. aliud at e aia aliud veri  
 tas. Na ueritas falsitate nuq'  
 patitur aia vero sepe fallitur. No  
 ergo ai a ueritate aia est: a semet  
 ipsa est. Est aute ueritas deus. De  
 um ergo habet auctore ut sit aia.  
**¶ Ca' de eo q' scriptu e. anchi  
 aute adherere deo bonu est.**

**Q**uone qd est aut eode modo  
 est aut no. et ois aia omi  
 corpore melioe. Melius est ei qd  
 uiuificat. q' id qd uiuificatur.  
 Corpus autem ab aia uiuificari no  
 a corpore aiam: nemo ambigit.  
 Qd aute corpus no est. et in aliq'  
 est. aut aia est. aut ea melius aliq'.  
 Deterius eni oi corpe nichil e. q'  
 et si materia quis dixerit un ipm cor  
 pus fit. recte qm caret oi spetie nic  
 hil dicit. Rursus iter corpus et a  
 nima mediu qd melius sit corpe.  
 deterius aia no iuenit. Si qd eni  
 esset mediu aut uiuificaret ab  
 aia. aut uiuificaret aiam. aut  
 neutru. aut uiuificaret corpus.  
 aut uiuificaret a corpore. aut neu  
 tru. Na qd qd uiuificat ab aia  
 corpus est. Si quid aute uiuificat  
 aiam. melius est q' aia. Rursum  
 quo uiuificatur corpus aia est.  
 qd uiuificat a corpore nichil est.  
 Neutrū vero id est nullius vite  
 indigens. nullaq' uitā tribues.  
 aut oino nichil est. aut aliquod  
 corpus est. aut aliqd ex corpe e



aia melius. sed utrum quod tale sit in  
 reru natura alia questio est. Nam  
 iteru ratio comperit nichil iter corpore  
 et aiam esse quod sit corpore melius.  
 aia deterius. Quod autem est omnia aia me-  
 lius id deum dicimus. cui quisque cum  
 intelligit iunctus est quod enim intelli-  
 git uerum est. nec omne quod creditur  
 uerum est. Quidquid autem uerum est  
 atque a sensibus et a mente se-  
 gitur iunctum est. quod intelligit de-  
 um. Intelligit autem aia rationa-  
 lis deum. Nam intelligit quod spiritus mo-  
 di est. neque ulla patitur mutatione.  
 Mutatur corpus per tempus et loca.  
 aia ipsa rationalis quod aliqui sapi-  
 ens aliqui stulta est mutationem  
 patitur. Quod autem spiritus eodem modo est me-  
 lius profecto est quod id quod ita non est. nec  
 quodquid est melius rationali aia nisi  
 deus. Cum ergo intelligit aliquid quod spiritus  
 eodem modo est et sese habet. ipsum  
 sine dubio intelligit. Hec autem est ipsa  
 ueritas. cui quia intelligendo rationalis  
 aia iungitur. et hoc bonum autem est.  
 hęc accipit id esse quod dictum est.  
 Michi autem adherere deo bonum est.

**De libero arbitrio Ca. m.**

**O**mnne quod fit ei a quo fit par-  
 esse non potest. Alioquin iusti-  
 tia que sua cuique tribuere debet.  
 de rebus auferat necesse est. homi-  
 nem ergo deus. quod quod optimum fe-  
 cerit. non tamen id fecit quod erat ipse.  
 Melior autem homo est qui uolun-  
 tate quam qui necessitate bonus est.  
 Voluntas ergo libera data homini fuit.

**Utrum deo auctore sit homo**

**N**ullo deterior. **Ca. m.**  
 sapiente homine auctore fit  
 homo deterior. Non est parua ista  
 + credi tamen non tamen sentiri a intelligi per  
 deo ergo

culpa est ymo tanta est que in sapi-  
 ente quibus hominem cadere nequeat.  
 Est autem deus omnia homine sapiente  
 instantior multo minus ergo deo  
 auctore fit homo deterior. Multo est  
 instantior dei voluntas quam hominis  
 sapientia est. Nullo autem auctore.  
 cum dicitur illo uolente dicitur. Est  
 ergo uicium uoluntatis quo est homo  
 deterior. Quod uicium si longe abest  
 a dei uoluntate ut ratio docet in  
 quo sit querendum est.

**Que sit causa ut sit homo deterior**

**Utrum sit homo Ca. v.**

Deterior autem in ipso causa est.  
 aut in alio. aut in nichilo. Si in ni-  
 hilo: nulla causa est. aut si ita  
 accipitur in nichilo. quod homo ex nichilo  
 factus est. uel ex his que ex nichilo  
 facta sunt: uersum in ipso erit cau-  
 sa quod eius que materies est in nichilo.  
 Si in alio aliquo. utrum in deo  
 an in alio quolibet homine. an in eo  
 quod neque deus neque homo sit. sed non  
 in deo. Honor enim deus causa est.  
 si ergo in homine. aut uel aut suasio.  
 sed uel in nullo modo ne sit deo uol-  
 entior. Siquidem deus optime ita  
 hominem fecit. ut si uellet manere  
 optimus nullo resistente impedire-  
 tur. suasionem autem alterius hominis  
 si concedimus hominem deprauari.  
 uersum querendum erit suasio ipse  
 a quo deprauatus sit. non est po-  
 test prauus non esse talium suasio.  
 Restat nescio quod. quod nec homo nec  
 deus sit. sed eadem quodquid est hoc la-  
 vum intulit aut suasio. Deinde  
 hoc respondet quod supra de sua-  
 sione autem quodquid est. quia suasi-  
 o non cogit uicium ad eiusdem hominis



uoluntate causa deprauacionis eius  
redit. siue aliquo siue nullo suade-  
te **q̄ aīal irrationale nō possit**

**H**umal qd̄ b̄m̄ ēē **Ca. vi.**  
taret rācōe: caret sciencia.  
Nullū autē aīal qd̄ facta caret.  
b̄m̄ esse potest. Nō ergo cadit ī  
aīalia rācōis expertia ut b̄m̄ sūt.

**De malo Ca. vii**

**O**me qd̄ est aut ē corporeū  
aut īcorporeū. Corporeū  
sensibili. īcorporeū autē itelligi-  
bili specie cōtinet. Ome ergo qd̄  
est sine aliqua specie nō est. ubi  
autē aliqua spēs. nō ē aliq̄s  
modus. et b̄o modus aliq̄d boni  
est. Sūmū ergo malū nullū mo-  
dū habet. caret ēi oī bono. Nō ē  
ergo quia nīlla specie cōtinetur.

Totūq̄ hoc nomē mali de speciei  
priuacōe repertū est. **Q̄ p̄p̄ie ī  
aīante aīa dicit. Ca. viii**

**H**uma aliq̄n ita dicit: ut cū  
mēte itelligat̄ uelut cū  
dicim⁹ hoīem ex aīa et corpe cō-  
stare. aliq̄n ita ut excepta mēte  
dicat: sed cū excepta mēte dicit:  
ex hīs opibz itelligit̄ que habem⁹  
cū bestis cōia. Bestie nāq̄ caret  
ratione que mēti sp̄ est p̄p̄ia.

**Utrū per se aīa moneatur. Ca. ix.**

**M**oeri per se aīam sentit. qui sentit  
in se esse uolūtate. Nā si volum⁹  
nō alius de nobis uult. et ille mo-  
tus aīe spontaneus est. Hoc ēi  
ei tributū est a deo. qui tñ mot⁹ ē  
nō de loco ī locū tāq̄ corporis.  
Localit̄ ēi moueri corporū p̄p̄i-  
um est. et cū aīa uoluntate idē  
illo motu. qui localis nō est cor-

pus suū localiter mouet: nō ex eo  
demonstratur et ipsa localit̄ moueri sic vi-  
dem⁹ a cardine moueri aliq̄d per mag-  
nū spaciū loci. et tñ ipm̄ cardine  
nō moueri loco. **Q̄ corpus sensi-  
bus p̄p̄i uitis neq̄at. Ca. x.**

**O**me qd̄ corporeus sensus  
attingit qd̄ et sensibile di-  
tatur: sine ulla ītermīssione tē-  
poris cōmutat̄. uelut cū capilli  
nūi t̄c̄sūt uel corpus uergit in  
senectutē aut ī iuuetutē efflores-  
cit: p̄petuo id fit nec oīno ītermī-  
tat fieri. Qd̄ autē nō manet p̄-  
p̄i nō potest. Illud ēi p̄p̄itū.  
qd̄ sciencia cōprehēdit. Cōprehē-  
dit at̄ nō potest qd̄ sine ītermī-  
ssione mutat̄. Nō est ergo expec-  
tanda sinceritas ueritatis a  
sensibz corporis. Sed ne q̄s dicat ēē  
aliqua sensibilia eodē modo sen-  
per manētia. et q̄stione nobis de  
sole atq̄ stellis afferat ī quibus  
facile cōulci nō potest. Illud cer-  
te nemo est qui nō cogat̄ fateri  
nichil esse sensibile qd̄ nō habeat  
simile falso ita ut īternosā non  
possit. Nā ut alia p̄termittā oīa  
que per corpus sentim⁹. etiā cū  
ea nō assūt sensibz ymagīes tñ  
corū patim⁹. tāq̄ p̄ioribus assint  
uel ī sopno uel in furore. qd̄ cū  
patim⁹ oīno. utrū ea ip̄is sensibz  
sentiam⁹. an ymagīes sensibi-  
liū sint discernē nō ualem⁹. Si  
ergo sūt ymagīes sensibiliū fal-  
se que discerni ip̄is sensibz neq̄-  
unt. et nichil p̄p̄i potest nisi q̄  
a falso discernit. nō est cōstitutū  
iudiciū ueritatis ī sensibz q̄ob-  
rem saluberrē amonem̄ auert



ab hoc mundo qui pfecto corporeus  
ē ad deū id est veritatē que itel-  
lectu et iteriorē mētē capiv. q̄ sp̄  
manet et eiusdē modi ē q̄ nō ha-  
bet ymaginē falsi a qua discerni  
nō possit tota alacritate cōverti.

**Virū corpus a deo sit Ca. xi.**

**O**mnē bonū a deo. omne spe-  
ciosū bonū inq̄ntū specio-  
sum est qd̄ spēs cōtinet speciosū  
est. omne autē corpus ut corpus  
sit specie aliqua cōtinet. omne ergo  
corpus a deo. **Quare de feia**

**natus ē xp̄us Ca. xii.**

**D**eus cū liberat nō partē ali-  
quā liberat sed totū liberat  
qd̄ forte ī periculo est. Sapia ergo  
et uirtus dei qui dicit vnigenitū  
filius hoīe suscepto liberationē  
hoīs indicauit. hoīs autē libe-  
ratio ī utroq; sexu debuit appare.  
Ergo quia virū oportebat susci-  
pere qui sexus honorabilior est  
cōsequēs erat ut feīci sexus libe-  
ratio hīc appareret q̄ ille vir de  
feia natus est. **Ca. xiii.**

**H**gite. **Sēntētia tuā dā sapientē**

**O**īquit miseri mortales.  
hoc agite ne vniq; polluat hoc  
domitiliū malignū spūs ne sen-  
sibus imixtus inestlet aīe scāta-  
tem lucēq; mētis obnubilet. ser-  
pit hoc malū per omēs aditus  
sensuales. dat se se figuris. accō-  
modat coloribz. adheret sonis later  
se se ī tra. ī fallacia sermōis. odorī-  
bus se subiat. īfundit saporibz.  
ac turbidi motus īgluue tenebro-  
sis affectionibz tenebrati sensus.  
q̄busdā nebulis īplet oēs meatū  
itelligentiē. per quos pandē lu-

et q̄ radij ethere lucis ē ī eo qd̄ specūm dīne p̄ncipale

mē racōis radius mētis solet. **In h̄**  
enī deus. ī hoc uolūtas innoxia. in  
hoc recte facti meritū relucet. De-  
us ubiq; p̄sens est. tūc autē vni-  
cuiq; nēm̄ similis est cū mētis ī-  
nīe illibata puritas ī ei p̄ncipā  
patuerit. Ut ei visus oculorū si  
fuerit viciatus qd̄qd̄ vidē nō po-  
tuerit adesse nō p̄uat. Frustra cū  
circūstat oculos p̄sens ymago  
rexi si oculis itegritas desit. Ita  
etiā deus qui nūq; decit. frustra  
pollutis aīnis p̄ns est. que vidē  
mētis certitas nō potest.

**Quo documēto constat hoīem**

**I**ter bestis excellē **Ca. xiiii.**  
multa quibz ostendi potest  
hoīem racōe bestis antecellē. hoc  
oībus manifestū q̄ belue ab hoī-  
bus domari et mansuefieri p̄nt.  
hoīes a bestis nullo mō.

**Nō fuisse corpus xp̄i fantasma.**

**S**i fantasma. **Cap. xv.**

fuit corpus xp̄i fecellit xp̄s  
et si fallit ueritas nō est. Est autē  
ueritas xp̄us. Nō ergo fuit fantas-  
ma corpus eius. **de itellū xv.**

**O**mnē qd̄ se itelligit cōprehē-  
dit se. Qd̄ autē se cōprehē-  
dit. finitū est sibi. Et itellectus  
itelligit se ergo finitus est sibi. n̄  
īfinitus esse vlt q̄uis possit. q̄a  
notus sibi esse vlt. amat cū se.

**D**eus oīm. **de filio xvii.**

que sūt causa est. Qd̄ autē  
oīm rerū causa est. etiā sapiētiē  
sue causa est. Nec vniq; deus sine  
sapiā. Sue ergo sempiternē sapi-  
entiē causa est sempiterna. Nec tē-  
pore prior est q̄ sua sapiā. Dei  
de si patrem tē sempiternū itest



deo. Nec fuit aliqui non pater. Nam  
quod sine filio fuit. **de scientia dei.**

**O**mnis presentium iam non. **xviii.**  
est. Omnis futurum nondum est.  
Omnis ergo et presentium et futurum de-  
est. apud deum autem nichil deest.  
nec presentium ergo nec futurum. sed  
omnis presentis est apud deum. **de tri-**

**O**mnis quod est. **nitate. Ca. xix.**  
aliud est quod constat. aliud quod  
discernitur. aliud quo congruit. Vni-  
uersa ergo creatura. si et est quoque  
modo et ab eo quod omnino nichil est pli-  
mum distat et suis partibus sine co-  
gruit. causa quoque eius trina. et  
oportet. quia sic quia hoc sic. quia  
sibi amica sit. creature autem causa  
id est auctorem domini diam. Oportet  
ergo esse trinitatem qua nichil per-  
tinet. intelligentius et beatus  
iuenire perfecta ratio potest. ideoque  
etiam cum veritas quirit plus quam tria ge-  
nera questionum esse non possunt. V-  
trum omnino sit. utrum hoc an aliud sit.  
utrum approbandum improbandum ve sic.  
**de deo et creatura. Ca. xx.**

**O**mnis incommutabile est. eter-  
num est. Semper enim eiusdem mo-  
di est. Quod autem commutabile est.  
tempori obnoxium est. non enim semper eius-  
dem modi est. et ideo eternum non  
recte dicitur. Quod enim mutat non ma-  
net. Quod non manet non est eternum.  
Idcirco iterum immortale et eternum est: quod  
omne eternum immortale est. non omne immor-  
tale satis subtiliter eternum dicitur.  
quod et si semper aliquid vivat. tamen  
mutabilitate patitur. non proprie e-  
ternum appellatur quia non semper eius-  
dem modi est quod immortale qui-  
a semper vivit recte dici possit. Vo-  
catur tamen eternum interdum etiam quod in-

mortale est. Illud vero quod et mutabi-  
litate patitur. et autem presentia cum anima non  
sit vivere dicitur. neque immortale ullo  
modo et multo minus eternum intel-  
ligi potest. In eternum enim cum proprie  
dicitur. neque quod presentium quasi tra-  
sierit. neque quod futurum quasi non  
dum sit. sed quod est. tamen modo est.

**O**mnis. **de loco dei. Ca. xxi.**  
non alicubi est. Quod alicubi  
est continetur loco. Quod continetur  
loco corpus est. Deus autem non  
est corpus. non ergo alicubi est: et  
tamen quia est et in loco non est. in illo scilicet  
potius omnia quam ipse alicubi. nec ita tamen  
in illo ut ipse sit locus. Locus enim in  
spatio est quod longitudine et lati-  
tudine et altitudine corporis occu-  
patur. nec deus tale aliquid est. Et  
omnia ergo in ipso sunt et locus non est.  
Locus tamen dei ab usque dicitur tem-  
plum dei non quod eo contineat. sed quod  
ei presentis sit. Id autem nichil me-  
lius quam anima mundi intelligitur.

**Verum deus mali auctor non est.**  
**O**mnis quod omnium. **Ca. xxii.**  
que sunt auctor est. et ad cuius  
bonitatem id tamen pertinet ut sic omne  
quod est: non esse ad eum pertinere nul-  
lo pacto potest. Omne autem quod de-  
ficiat. ab eo quod est esse deficit quia  
tendit in non esse. Esse autem et in nul-  
lo deficere bonum est. quia malum est  
deficere. At ille ad quem non esse non  
pertinet. non est causa deficiendi.  
id est tendendi ad non esse: quia ut  
ita dicam essendi causa est. bonum  
ergo tamen causa est. et propterea  
ipse summum bonum est. quo circa  
mali auctor non est. quod omnium que sunt  
auctor est. que ignorantia sunt in tantum  
bona sunt. **deum non pati necessitate.**



**U**bi nulla indigentia: nulla neces-  
sitas. Ubi nullus defectus:  
nulla indigentia. Nullus autem  
defectus in deo: nulla ergo neces-  
sitas. *de patre et filio. xxiii.*

**O**mnis castus castitate castus est.  
et omne eternum eternitate. et  
omne pulchrum pulchritudine. et omne  
bonum bonitate. ergo et de se sa-  
piens sapientia. et de se similitudine.  
Sed duobus modis castus castitate  
dicitur. uel quod eam gignat. ut ea sit cas-  
tus castitate quam gignit. et cui prin-  
cipium atque causa est ut sit. aliter  
autem cum participatione castitatis  
quod quod castus est quod potest aliquando  
esse non castus. atque ita de ceteris  
intelligendum. Nam et anima eterni-  
tatem uel intelligit uel creditur con-  
sequi. sed eterna eternitatis par-  
ticipatione fit. Non ita autem eternus  
deus. sed quod ipsius eternitatis est  
auctor. hoc et de pulchritudine  
et bonitate. licet intelligi. quod ob hoc cum  
sapientis deus dicitur. et sapientia sapientis di-  
citur. si non quod cum uel fuisse aliquando uel esse pos-  
se nefas est credere non participatione  
sapientiae sapiens dicitur. sicut  
anima que et esse et non esse sapiens  
potest. sed quod eam ipse genuerit quod  
sapientis dicitur sapientia. Item illa que  
participatione sunt uel casta. uel  
eterna uel bona. uel pulchra uel  
sapientia recipiunt ut dictum est. ut  
possint ne casta esse nec eterna  
nec pulchra. nec bona. nec sa-  
pientia. Ne ipsa castitas eterni-  
tas pulchritudo bonitas sapi-  
entia nullo recipiunt aut cor-  
ruptionem. aut ut ita dicam tem-  
poralitate. aut turpitudinem.  
aut malitiam. ergo etiam illa que

participatione filia sunt recipiunt dis-  
similitudinem. Ne ipsa similitudo nul-  
lo modo ex aliqua parte potest esse  
dissimilis. unde fit ut cum similitudo pa-  
tris filius dicitur. quia eius participatio-  
ne filia sunt quod sunt uel iter se uel  
deo filia. Ipsa enim est species prima.  
qua sunt ut ita dicam speciatam. et  
forma qua formata sunt omnia. ex  
nulla parte patris potest esse dissimilis.  
Idem ergo quod pater. ita ut ille filius  
sit. ille pater. id est ille similitudo. ille  
autem similitudo est. ex quo una substantia.  
Nam si non una recipit dissimilitudinem  
similitudo quod fieri posse omnis uerissima ne-  
gat ratio. *Utrum et patris et recte  
factum in libero sit uoluntate arbitrio*

**Q**uid quod casu fit. temere fit.  
Quid quod temere fit: non fit pro-  
uidencia. Si ergo casu aliqua fiunt  
in mundo: non prouidentia uniuersus  
mundus administratur. Si non prou-  
dentia uniuersus mundus adminis-  
tratur. est aliqua natura atque sub-  
stantia que ad opus prouidentiae  
non pertinet. Omne autem quod est. in  
quantum est. bonum est. Summe enim est  
illud bonum cuius participatione  
sunt bona cetera. Et omne quod muta-  
bile est non per seipsum sed boni par-  
ticipatione in quantum est bonum est. Por-  
ro illud bonum cuius participatione  
sunt bona cetera. optimumque sunt  
non per aliud. sed per seipsum bonum  
est. quam diuina etiam prouidentia uo-  
camus. Nichil ergo casu fit in  
mundo. nichil in mundo fieri sub  
casu hoc constituto. consequens uide-  
tur ut quod quod in mundo gerit per diuinitatem  
geratur. partem uoluntate. Deus  
enim quous hinc optimo et iustissimo  
mo. longe atque incomparabiliter melius



or et iustior est. Iustus autē reges  
 et gubernas vniuersa. nulla pena  
 cuiq̄ sunt imerito. Iffugi. nullū p  
 niū imerito dari. meritū at̄ penē  
 p̄am. et meritū p̄m̄. recte factū ē:  
 nec p̄am aut recte factū imitari au  
 t̄ iuste potest. qui nichil p̄ria fece  
 rit volūtatē. Est ergo p̄am et recte  
 factū i liberu volūtatē arbitrio.

**S**apientia **De cruce xpi. xxvi.**  
 dei hoīem ad exemplū quo  
 recte viueramus suscepit. Pertinet  
 autē ad vitā rectā ea que nō sunt  
 metucenda nō metucere. mors autē  
 metucenda nō est. Oportuit ergo  
 id ipm̄ illius hoīs que dei sapien  
 tia suscepit morte monstrari. Sunt  
 autē hoīes qui q̄uis mortē ipsam  
 nō timeant. genus tamē aliquod  
 mortis horrescunt. nichilomin⁹ at̄  
 ut ipa mors ita nullū genus mor  
 tis bono et recte viuenti hoī me  
 tuendū esset. nichilomin⁹ ergo h  
 quos illius hoīs cruce ostenden  
 dū fuit. nichil ei erat iter oīa ge  
 nera mortis illo genere execrabili  
 us et formidolosius. **De differētia**

**A**lia sunt p̄am p̄cor. **xxvii.**  
 infirmitatis. alia iperitae.  
 alia malicie. Infirmitas et iper  
 ita cōtraria sunt uirtuti et sapie.  
 malicia cōtraria ē bonitati. Quis  
 quis ergo nouit qd̄ sit uirtus et  
 sapia dei potest existimare que  
 sint p̄am uenialia. Et q̄s quis nouit  
 qd̄ sit bonitas dei. potest existima  
 re quib; p̄am certa pena debeat.  
 et hic et in futuro seculo. Quib;  
 bene tractatis pbabiliter iudica  
 ti potest qui nō sunt cogendi ad  
 penitentiā luctuosa et lamenta  
 bilē q̄uis p̄am faciant. et quib;

nulla oīno salus speranda sit nisi  
 sacrificiū obtulerit deo sp̄m̄ contri  
 bulatū. per penitentiā. **De hoīe**  
**facto ad ymagīez et silitudinē dei**  
**Q**uoniam exteriorē et iteriorē ho  
 minē dina scriptura cōmemo  
 ret. et in tantū eos discernat ut ab  
 aplō dictū sit. et si exterior homo  
 noster corrūpitur. sed iterior reno  
 uatur de die i diem. Queritur potest.  
 utrū vnus horū fact⁹ sit ad ymagi  
 nē et silitudinē dei. Nā illud que  
 rere stultū est. Si vnus eorū quis  
 q̄s ei dubitat cū potius qui reno  
 uatur q̄ cū qui corrūpitur dicitur.  
 Utrū ambo magna questio ē. Nā si  
 exterior homo est adam et iterior  
 xp̄us. bene ambo itelligūtur. sed  
 cū adam sicut a deo factus ē bon⁹  
 nō manserit. et diligendo carnalia  
 carnalis effectus sit nō absiude vi  
 deri potest. hoc ipm̄ ei fuisse carere  
 ymaginē dei et silitudinē amitte.  
 Ac per hoc ip̄e renouat. et ip̄e est  
 etiā interior. quō ergo est ip̄e et  
 exterior. an scdm̄ corpus ut iteri  
 or sit scdm̄ aīam. et iterior sit re  
 surrectio et renouatio. que nūc fit  
 scdm̄ mortē prius vite. id ē p̄am.  
 et scdm̄ regeneratiōem noue vite.  
 id est iusticie. Quos itē duos ho  
 mines sic appellat ut vnū veterē  
 que debem⁹ exuere. alterū nouū  
 et cū induendū cōmemoret quo  
 rū rursū illū appellat ymaginē  
 terreni hoīs. quia scdm̄ p̄am pri  
 mi hoīs geritur qui est adā. alte  
 rum celestis hoīs ymaginē. qui  
 a scdm̄ iusticiā sedi hoīs geritur  
 qui est ih̄us xp̄us. Exterior autē  
 homo qui nūc corrūpit. futura  
 resurrectione inouatur. cū illū



mortē persoluerit. quā nature debet  
lege illa que i paradiso per p̄ceptū  
data est. Quō autē non sic cōgru-  
um qd dicit. etiā corpus factū ad  
silitudinē dei facile intelligit qui  
diligenter attendit qd dictū est  
et fecit deus oīa bona valde. Nō  
ei dubitat q sit ip̄e primitus bonus  
multas ei modis dia res possunt  
siles deo. alie scdm uirtutē et sa-  
pientiam facte. quia i ip̄o ē uitas  
et sapia nō facta. Alie i q̄ntū vi-  
uunt solū quia ille sūme et p̄me  
uiuit. Alie i q̄ntū sunt. q̄a ille sū-  
me ac primitus est. et ideo que tm̄  
nō sunt nec tm̄ uiuūt aut sapiūt.  
nec perfecte sed exigue sūt ad sili-  
tudinē eius. quia ipsa bona sūt.  
i ordine suo cū sit ille supra oīa bo-  
nus a quo bona sūt. Quā uero q̄  
uiuūt et nō sapiūt paulo āplius  
participant silitudinē. qd ei uiuūt  
etiā est. nō autē qd qd est etiā ui-  
uit. Iā porro que sapiūt ita illi si-  
militudini sūt proxia ut i creatu-  
ris nichil sit p̄pinquus. qd ei par-  
ticipat sapie et uiuit et est. qd at  
uiuit nō ē ut sit. nō nō ē ut  
sapiat. Quare cū hoc possit par-  
ticipes ēē sapie scdm interiorē ho-  
mine. scdm ip̄m ita est ad yma-  
ginē ut nulla natura iterposita  
formet. et ideo nichil sit deo cō-  
iunctus. et sapia ei et uiuit. et ē.  
qua creatura nichil ē melius. q̄  
si exterior hō uita illa accipitur.  
qua p̄ corpus sentim. q̄nq̄ no-  
tissimis sensibz. quos cū p̄torū-  
bus habem. cōes. nā et ip̄a mo-  
lestus sensibilibz q̄ p̄fectuōibz in-  
gerūtū corrupti potest. nō in-  
merito et iste hō participes di-

atur silitudis dei. nō solū quia uiuit  
qd etiā in bestijs apparet. sed āplius  
qd ad mentē cōuertitur se. regere  
quā illustrat sapia qd in bestijs nō  
p̄t ratione carentibz. Corpus quo-  
q̄ hōis quia solū inter aīalū ter-  
renorū corpa nō pronū in aliū  
prostratū est. cū sit visibile et ad  
intuendū celū creatū. qd est prin-  
cipū uisibilū q̄p̄ nō sua sed aīe  
p̄sentia uiuere cognoscat. tm̄ nō nō  
quia est. et i q̄ntū est. utiq̄ bonū ē.  
sed etiā quia tale est. ut ad cōtem-  
plandū celū sit aptus. magis in  
hoc ad ymaginē et silitudinē dei  
q̄ cetera corpa aīalū facta uice vi-  
deri potest. tm̄ q̄a hō sine uita nō re-  
te appellat. nō corpus solū homo  
exterior. neq̄ sola uita que i sensu  
est corpus. sed utriūq̄ simul rectius  
fortasse itelligat. Neq̄ insate dis-  
tinguit qd aliud sit ymago et sili-  
tudo dei. qui etiā filius dicit. aliud  
ad ymaginē et silitudinē dei. sic  
hōiem factū accipim. Sūt etiam  
qui nō frustra itelligūt duo dicta  
esse ad ymaginē et silitudinē. cū  
si vna res esset. vnu nomē suffi-  
cere potuisset asserūt. Sed ymagi-  
nē mentē factam uolūt. q̄ nulla  
iterposita substantia ab ip̄a ve-  
ritate formatur. que etiā spūs di-  
citur. nō ille spūs scūs qui ē eius-  
dē substantie. tuus pater et filius.  
sed spūs hōis. Iā ita hos discernit  
āplius. nemo scit qd agat in hōie  
nisi spūs dei. Itē de spū hōis di-  
cit. saluū faciat spm̄ ur̄m aīam  
et corpus. et iste enī factus ē a deo  
sicut et cetera creatura. Scriptū ē  
enī in prouerbis hoc modo. Sato  
qm̄ dñs corda ur̄a oīm nouit.  
nō spūs hōis. et nemo scit q̄ agat i deo.



et qui finxit spm oibus ipse scit oia. ergo iste spūs ad ymaginē dei nullo dubitate factus accipit: i quo ē itelligentia ueritatis. heret cū ueritati nulla itreposita creatura. cetera hoīs ad similitudinē facta uideri uolūt. quia oīs quidē ymago filis est. Nō autē oē qd simile est. etiā ymago pprie sed forte ab usu die potest. Sed cauendū in talibus. ne qd minus asseuerādū putetur. Illa re sane salubriter tūc todita. ne qm corpus qdlibet per loca spacia porrectū est. aliqd tale credatur esse substantiā dei. Nā res que i parte minor est q̄ i toto. nec dignitati aīe cōuenit. q̄nto minus maiestatē dei.

**De puidētia. xxx.**

**H**ieript ut per malū hoīem dina puidētia et puiuat et opia uentur. Nā iudeoz ipietas et iudā suplantauit et gentibz saluta fuit. Itē fieri potest ut dina puidētia per hoīem bonū et dāpnet et adiuuet sicut ait aplūs. Aliis sum odor uite i uitā. aliis autē odor mortis i mortē. Sed tū oīs tribulatio aut pena ipiorū sit. aut exercitatio iustozū. quia eadē tribulatio et paleas cōadit. et frumenta a paleis exuit. vnde et tribula nomē accepit. Rursus tū par et quies a molestis corpālibz. et bonos luaret. et corūpat malos. oia heret dina puidētia pmeritis motat. aīarū. sed tū nō sibi eligūt bonū misterū tribulatiois. nec mali amat pacē. Quare ipi quoqz per quos id agit qd ignorāt. nō iustitiae que refert ad deū. sed maliuolentiae sue mercedē accipiūt. que ad modū nec bonus iputāt. qd ipis

prodesse uolentibz. nocēt aīarū. sed bono aīo beniuolentie pmiū tribuit. Ita etiā cetera creatura pro meritis aīarū rōnalū. uel sentit. uel latet. uel molesta ul cōmoda est. Sumo enī deo tūcta bene admūstrante q̄ fecit nichil iordinatū vniuerso nichil que iustū est siue scientibz siue nescientibz nobis. sed i parte offenditur aīa p̄cātrix tū quia promeritis ibi ē. ubi esse tale dēret. et ea que patit. que talem pati equū est. vniuersū dei regnū nulla sui feditate deformat. Qm̄obre qm̄ non oīa cognouim? que de nobis bene agit ordo diuus i sola bona uolūtate sedm̄ legē agim? In ceteris autē sedm̄ legē agimur tū lex ipā icōmutabilis maneat. et oīa mutabilia pulcherrā gubernatōe moderetur. Gloria ergo in excelsis deo et i terra pax hoībuz bone uolūtatis. **quare deus mūdū facē uoluit. xxx.**

**Q**ui querit quare uoluerit deus mūdū facere. causā querit uolūtatis dei. sed oīs causā efficiens ē. Omne autē efficiēs maius ē q̄ id qd efficit. Nichil autē maius est uolūtate dei. Nō ergo ei causa querenda est. **xxx.**

**Utrū aliqd sit sursum aut deorsum.**

**D**e eo qd sum i vniuerso scriptū ē. Que sursum sunt sapite. Ea que sursum sūt sapere uibemur. spiritalia salūz que nō lotis et partibz hui? mūdi sursum esse itelligenda sūt. sed merito excellentiae sue nec i hui? mūdi partē figamus aīm nr̄m quo vniuerso nos debem? exere. Sursum et ac deorsum i eius



partibus est. Nam uniuersus nec ipse  
habet sursum ac deorsum. corporeus  
est enim. quia omne visibile corpo-  
reum est. Nichil autem in uniuerso  
corpore sursum ac deorsum est. Cum enim  
in sex partes motus fieri videatur  
qui rectus dicitur. id est qui circu-  
laris. non est in anteriora et poste-  
riora. in dexteriora. et in sinisterio-  
ra. in superiora et inferiora. nulla  
omino ratio est. cur uniuerso cor-  
pori ante ac post nichil sit. et  
dextera ac leua sit. aut sursum  
ac deorsum. sed eo considerantes  
deceptiuntur. quod sensibus et consue-  
tudine difficile obsistat. Non enim  
tam facilis est nobis conuersio cor-  
poris que fit si quis capite deorsum  
moueri velit. quam faciles sunt a dextra  
in leuam. uel ab anteriore in posteri-  
orem partem. Quobrem remotis uerbis  
seruati in animo satagendum est. ut hoc  
cernere valeat. **Quod dictum est  
penitet me fecisse hominem xxxii**  
**D**uine scripture a terpeno et  
humano sensu ad diuinum et  
celestem nos erigentes usque ad ca-  
uerba descenderunt quibus iter  
se stultissimorum etiam utitur consue-  
tudo. Itaque etiam carum affectionum  
notia. quas animus noster patitur. quas  
longissime a deo esse se iunctas. iam  
qui melius sapit intelligit. Non  
dubitauerunt illi uiri per quos locu-  
tus est spiritus sanctus oportunissime in  
libris ponere. ut uerbi causa quam  
difficillimum est ut homo aliquis  
vindictam sine ira. vindictam dei que  
omino sine illa perturbatio fit. i-  
ram tamen uocandam iudicauerunt.  
Itaque quia coniugis castitatem  
zelando uiri custodire consueuerunt.

illam dei prouidentiam per quam papir-  
atque agitur ne anima corrumpatur. et de-  
os alios. atque alios sequens quodam  
modo metretur. zelum dei appellat  
uerum. Sic et manu dei uim qua  
operatur. et pedes dei uim qua in omnia con-  
stituedi et gubernandi potestatem et aures  
dei. uel oculos dei uim qua omnia per-  
cipit atque intelligit et faciem dei uim  
qua se manifestat atque dinoscitur.  
et cetera in hunc modum propterea sa-  
liet quia nos ad quos sermo fit.  
et manibus solem operari. et pedibus  
iteredere. et quo fertur animus peruenire  
et auribus atque oculis ceterisque sen-  
sibus corporis corporalia percipere.  
et facie innotescere et si quid aliud  
ad hanc tamquam regulam pertinet. Hoc  
modo ergo quam mutare ceptum aliud  
et in aliud transferre non facit solem  
nisi penitendo. quamquam diuina prouidentia  
serena mente intuitibus appareat  
cuncta certissimo ordine administrari  
ac commodatissime. tam ad humile huma-  
nam intelligentiam. ea que capiunt  
esse neque perscuerant quantum perscueratu-  
ra sperata sunt quasi per peniten-  
tiam dei dicuntur ablata. **Utrum  
omnia ad utilitatem hominis creata sunt  
iter honestum xxxiii.**  
**U**t utile iter est. ita et iter  
fruentum et utendum. quamquam ei omne  
honestum utile. et omne utile honestum  
esse subtiliter defendi queat. tamen  
quia magis proprie atque usitata  
honestum dicitur quod pro seipsum expecte-  
dum est. utile autem quod ad aliud ali-  
quid referendum est secundum hanc  
differentiam nunc loquimur illud  
sane custodientes ut honestum et u-  
tile nullo modo aduersent. Ad-  
uersari enim hec sibi aliquando impetite



at vulgariter existimant. frui ergo  
dicimus ea re de qua capimur vo-  
luptate. utimur ea qua referimur  
ad id unde capienda est voluptas  
est. ois itaq; huana puerio est.  
qd etia viciu vocat. fruendis uti  
velle. atq; utendis frui. et rursus  
ois ordinaco que virtus etia noia-  
tur. fruendis frui et utendis uti.  
Fruendu est aute honestis. utendu  
vero vtilibz. honestate voco utelligi-  
bile pulchritudine qua spitalem  
nos ppe dicimur. vtilitate autem  
dinam prouidentia. Quappt qd qd  
sunt multa pulchra visibilia. que  
min ppe honesta appellantur. ip-  
sa tm pulchritudo ex qua pulchra  
sunt. quecuq; pulchra sunt. nullo  
modo est visibilis. Itē multa vtili-  
a visibilia. sed ipa vtilitas ex qua  
nobis profunt qcuq; pfit. qua di-  
uina prouidentia dicimur visibilis  
no est. Notu sit sane visibiliu noie  
oia corpalia cotineri oportet ergo  
frui pulchris iuisibilibz. id e honest-  
tis. Vtū at oibus alia questio est.  
qd fortasse honesta no nisi quibz  
fruendu est dici deceat. Vtilibus  
aute utendu est oibus. ut quoquo  
eorū opus est. et frui quide cibo. et  
qualibet corpali voluptate no adeo  
absurde existimat et bestie. Vtū at  
aliqua re non potest. n animal qd  
rationis e particeps. Sane naq; quo  
qdq; referendu sit. no datū e ratio-  
nis ex ptebz; neq; ipis irrationalibz;  
stultas. nec uti potest quisq; ea re.  
q quo referenda sit nescit. nec qsq;  
potest scire nisi sapiens. Quare  
abuti recte dicit solent. qui no be-  
ne vtitur. no eni auq; pdest id quo  
male vtitur. et qd no pdest no vtiq;

vtile est. Vtile autē qdqd est. vten-  
do ē vtile. ita nemo vtitur nisi vtili  
No ergo vtitur quisq; male vtitur.  
pftā hoīs ergo ratio: que virtus  
vocatur. vtitur primo seipā ad i-  
telligendū deū. ut eo fruatur. a quo  
etia facta est. vtitur etia ceteris ra-  
tionabilibz; aiantibz; ad societate.  
irracōnabilibz; ad emunētia. vtitur  
etia suam ad id refert ut fruatur  
deo Ita ei ipa beata est. ergo et hac  
vtitur. que profecto ichoat miserā  
supbia. si ad seipam no ad deū refe-  
ratur. vtitur etia corpibus quibus-  
dam viuificandis ad beneficētia  
neam. sic ei vtitur suo corpe. qui-  
busdā assumendis uel respuendis  
ad ualitudine. quibusdā toleran-  
dis ad paciētia. quibusdā ordinā-  
dis ad iusticia. quibusdā consideran-  
dis ad aliqd vctitatis documentū.  
vtitur etia hīs a quibz; se abstinēt  
ad tēperantia Ita oibus et sensis  
et no sensis vtitur. nec aliquid ter-  
cū est. Iudicat aute de oibus q-  
bus vtitur. de solo deo no iudicat.  
quia scdm deū de ceteris iudicat.  
nec eo vtitur sed fruatur. Nec eni  
ad aliquid aliud deū referēdū ē  
qm oē qd ad aliud referendū est.  
inferius est qd id ad qd referendū  
ē. nec ē aliqd deo superius no loco  
sed excellētia nature substantie.  
oia ergo que facta sūt. i vsium ho-  
minis facta sunt. quia oibus vti-  
tur iudicando ratio que hoī data  
est. et ante lapsū quide no vteba-  
tur tolerandis. nec post lapsū  
vtitur nisi cōuersus. et qd ante  
mortē corpis iā tamē qtu potest  
dei amicus quia libenter seruus.  
**xxxiiij Vtū rem allā alius alio**

ly Defor ca. 7 v. 48  
Tapa / Viti e ai habing



**magis intelligat atq; ita eiusde  
rei p̄ infinitū eam intelligētia.**

**Q**uisq; ullam rem aliter q̄  
ea res ē intelligit fallitur.  
et ois qui fallit. id ī quo fallitur  
nō intelligit. q̄sqs ergo illā rem a  
liter q̄ est intelligit nō eā intelligit.  
Nō ergo potest quidq; intelligi nisi  
ut ē. Nos autē aliqd ita ut est intel  
ligim⁹ velut hoc ip̄m nichil intel  
ligi. qd nō ita ut est intelligit. q̄  
re nō est dubitandū esse p̄fectam  
intelligētia. qua p̄stancior ēē nō  
possit. et ideo nō per infinitū ire cū  
quetūq; res intelligit nec eā posse  
aliū alio plus intelligere. **xxxv.**

**N**ulli dubiū est. **De metu.**  
Nō aliā metuendi esse causā  
nisi ne id qd amam⁹. aut adeptū  
amittim⁹ aut nō adipiscam⁹  
speratū. Quare q̄squis hoc ip̄m  
nō metuere amauerit atq; habu  
erit. quis metus est ne id possit  
amittere. Multa eī que amam⁹  
et habem⁹ metuum⁹ amittere.  
ita ea custodim⁹ metu. Nō metu  
ere autē nemo potest. custodire  
metuendo. Itē q̄squis amat nō  
metuere. atq; id nondū habet.  
speratq; se habiturū. nō eū oportet  
metuere ne nō adipiscat. hoc eī  
metu nichil aliud metuit. q̄ idē  
metus. Porro metus ois aliquid  
fugit. nullas res seipsam fugit.  
Non ergo metuit metus. sed si  
quis existimat nō recte dici q̄  
metus aliqd metuat cū aīa pot⁹  
metu ip̄o metuat. illud attendat  
quo cognito facile ē nullū metū  
esse. nisi futuri et iminētis mali  
Necessē autē est. ut qui metuit  
aliquid fugiat. q̄squis itaq; me

tuere metuit ē p̄fecto absurdissim⁹  
quia fugiendo habet id ip̄m quod  
fugit. Nam qm̄ nō metuit. nisi ne  
aliquid mali accidat. metuere ne  
accidat metus nichil est aliud  
nisi amplecti qd respuit. qd si repug  
nans ē sicuti est: nullo p̄sus mo  
do metuit. q̄squis nichil aliud a  
mat q̄ nō metuere. et p̄pterea nō  
potest hoc solū amare et nō habere.  
Vtrū autē hoc solū amandū sit a  
liā questio est. Itē quē nō examinat  
metus nec cupiditas eū vastat nō  
egritudo macerat. nec ventilat ges  
tione et bana leticia. Si enī cupit  
quā nichil aliud ē cupiditas nisi  
amor rerū transeuntū. metuat ne  
cessē est. ne aut amittat eas cū  
adeptus fuerit aut nō adipiscat.  
Nō autē metuit nō ergo cupit. Itē  
si angit aī dolore. necessē ē etiā  
metu agitet. qm̄ quoz malozū p̄  
sentiaū est anxietudo. corū ē im  
nentiū metus. metu at̄ caret. ergo  
et anxietudie. Itē si letat ianiter  
de hīs rebus letatur. quas potest  
amittere. quare metuat necessē  
est. ne amittat. sed nullo modo me  
tuit. nullo modo ergo letat ianiter.  
**Vtrū aliud amandū sit q̄ me  
tuere. xxxvi.**  
**Q**uis dicitur in cavere. **xxxvi.**  
ē nō metuere nō est aman  
dum. sed nemo beatissim⁹ metuit.  
et nemo beatissim⁹ ī vicio est. Nō  
ē itaq; viciū nō metuere. aut au  
dacia viciū est. Nō ergo q̄sqs non  
metuit audax est. q̄ q̄ ois qui au  
det nō metuit. Itē cadauer om̄nō  
metuit. quā p̄pter cū cōe sit nō me  
tuere beatissimo. et audaci. et ca  
daueri. sed beatissimus id habet  
per tranquillitatē aī. audax per



temeritate. tādā uer quia oī sensu  
curet. Neq; nō amandū ē nō metu  
ere. qm̄ beati esse volum⁹. neq; solū  
amandū. qm̄ audaces et īanimes  
ēē nolūm⁹. **qd̄ amādū sit xxxvii**

**Q**uonā qd̄ nō uiuit nō me  
tuit. neq; uita carendū quis  
q̄ psuasērit ut metu etiā carere  
possim⁹. amandū est sine metu ui  
uere. Sed cursū quia uita metu ca  
rens. etiā si intelligētia careat non  
ē appetēda. amandū ē sine metu  
cū itellcū uiuere. Id nō solū an amor  
quoq; ipe amandus est. Ita uero qm̄  
sine hoc illa nō amant. sed si ppter  
alia que amanda sūt amor amat.  
nō recte amari dicit. Nichil ē ali  
ud est amare. q̄ pte seipsam rē ali  
quā appetere. Nō ergo per seipsū  
amor appetendus est cū qm̄ desit  
qd̄ amat. ea sit idubitata miseria.  
deinde cū amor motus quidā sit.  
neq; ullus sit motus. nisi qd̄ aliqd̄  
cū qrim⁹ qd̄ amandū sit. qd̄ sit il  
lud qd̄ moueri oporteat. Querim⁹  
q̄re si amandus est amor nō utiq;  
oīs amandus est. Est ei et turpis  
quo animus se ipō inferiora sectatur.  
que magis p̄rie cupiditas dicit.  
oīm scilicet maloz radix. et ideo  
nō amandū est qd̄ amāti et frui  
ti amatori auferri potest. Cui⁹ rei  
amor amandus ē nisi ei⁹ que nō  
potest deesse dū amat. Id ē autē  
qd̄ nichil est aliud habere q̄ nosse.  
porro aurū et oīe corpus nō hoc  
est habere qd̄ nosse. Non itaq; amā  
dū est et qm̄ potest aliquid amari  
net haberi nō solū ex hns q̄ aman  
da nō sunt ut pulchrū aliqd̄ corp⁹  
sed corū etiā que amanda sūt ut  
beata uita. et rursus p̄t aliquid

haberi net amari ut tōpedes. **J**ure  
querit⁹ utrū possit quispiā id qd̄  
habere nichil est nisi nosse non  
amare. cū habeat. id est nouerit.  
Sed cū videam⁹ nōnullos nō ob  
aliud uerbi gratia discernē nu  
meros nisi ut eadē disciplina pe  
cuniosi fiant. aut hōibus placeat.  
quā cū didicerit. ad eundē finem  
referant. que sibi cū disceret pro  
posuerāt. neq; ullā disciplinam  
aliud sit habere q̄ nosse. fieri p̄t  
ut habeat quisq; aliqd̄ qd̄ habere  
hoc sit q̄ nosse. neq; amet tñ q̄q;  
bonū qd̄ nō amatur nemo potest  
p̄fctē habere uel nosse. Cui⁹ ē p̄t  
nosse q̄ntū sit bonū q̄ nō fruitur.  
nō autē fruit. si nō amat. n̄ habet  
Igit⁹ qd̄ amandū est qui nō amat  
etiā si amare possit qui nō habet.  
Nemo ergo beatā uita nouit et mi  
ser est. qm̄ si amanda ē sicut ē hoc  
est eā nosse qd̄ habere. q̄ cū ita sint  
qd̄ est aliud beate uiuere. nisi teter  
nū aliqd̄ cognoscendo habē. Eter  
nū est oī de quo solo recte fidetur.  
qd̄ amāti auferri nō potest. Idq; ipm̄  
est qd̄ nichil sit aliud habere q̄ nos  
se. oīm ē rerū p̄stantissimū ē qd̄ e  
ternū est. et p̄terea id habē non  
possim⁹. nisi ea re qua p̄stantiores  
sum⁹ id ē mēte. Qd̄ autē mēte  
habet. noscendo habet. nullūq;  
bonū p̄fctē noscat. qd̄ ip̄fctē ama  
tur. neq; ut sola mens potest cog  
noscere ita et amare sola p̄t. nāq;  
amor appetitus quidā est ut uide  
mus etiā ceteris ai ptibus iesse  
appetitū. qui si mēti rationiq; cō  
sēnat i tali pace et t̄i quietita  
te uacabit mente cōtemplari qd̄ e  
ternū est. ergo etiā ceteris suis p̄t



bus. amare aumus debet hoc tā  
magnū qđ mente noscendū est.  
et qm̄ id qđ amatur afficiat ex se  
amante nate est fiat. ut sit ama-  
tū qđ eternū est. eternitate aum af-  
ficiat. quo circa ea demū vita beata  
que eterna est. **Quid vero eternū ē**  
**qđ eternitate afficiat aum nisi deus:**  
**Amor at̄ verū amandari caritas.**  
uel dilectio melius dicit̄. **Quare oī**  
**bus cogitacōis viribz consideran-**  
**dū est illud saluberrimū p̄ceptū.**  
**Diliges dñm deū tuū i toto corde**  
**tuo. et i tota aīa tua. et i tota me-**  
**te tua. et illud qđ ait dñs ih̄s. H̄**  
**est autē vita eterna. ut cognoscāt**  
**te solū verū deū. et que misisti ihe-**  
**sum xpm̄. De nutrienda caritate**  
**Caritate voto qua .xxxviii.**  
**Q**uamant̄ ea que nō sūt pre-  
ipso amate contempnenda. Id est  
qđ eternū est et qđ amare ipsum  
eternū potest. **Deus ergo et aum?**  
quo amat. caritas. p̄prie dicit̄ pur-  
gatissā et cōsumata. si nichil ali-  
ud amat. **Hanc et dilectionē dicit̄**  
**placet sed tū deus magis diligit?**  
**qđ aumus ut mallet hoc d̄ eē eius**  
**qđ suus: tūc vere aīo sume qz con-**  
**sulit. consequēter et corpi. nobis**  
**id nō curātibz aliquo appetitū sa-**  
**tagente. sed tm̄ prompta et oblata**  
**sumentibz. Caritatis at̄ venenū**  
**est spes adipiscendoz. aut retinē-**  
**dorū tēporaliū. Nutrimētū enī**  
**eius ē iminucō cupiditatis. Per-**  
**fectio nulla cupiditas. Signū p̄-**  
**uectus eius est minucō timoris.**  
**Signū p̄fectiois ei? nullus timor:**  
**quia radix ē oīm maloz cupidi-**  
**tas. Et cōsumata dilāo foras**  
**mittit timorē. quisquis ergo eā**

nutrirent. istet minuendis cupi-  
ditatibz. **Est at̄ cupiditas amor ad**  
**ipiscendi. aut optinendi tēpo-**  
**ralia huius minuēde ūcū est deum**  
**timere. qui solus timeri sine amo-**  
**re nō potest. Ad sapiam enī tendit.**  
**et nichil verius eo qđ dictū est. In-**  
**tū sapie timor dñi. Nemo ē quippe**  
**qui nō magis dolore fugiat qđ ap-**  
**petat voluptatē. qm̄ quidē videm?**  
**et imanissias bestias a maris vo-**  
**luptatibz absterreri dolorū metu.**  
**qđ tū in earū consuetudinē verte-**  
**rit domite et mansuete vocant.**  
**Quapp̄ qm̄ iest hōi ratio que tū**  
**seruit cupiditati peruersione mi-**  
**serabili ut hoīes nō timeat. sug-**  
**gerit latere posse cōmissa et ad-**  
**tegenda occulta p̄tā. astutissi-**  
**mas fallacias cōparat. eo fit ut**  
**hoīes. quos nondū delectat pul-**  
**chritudo virtutis. nisi penus ap̄-**  
**tando deterreant. que verissime**  
**per sanctos et dinos viros p̄dicā-**  
**tur. et qđ celant hoībus deo cēla-**  
**ri nō posse cōstituāt. difficilius**  
**domētur qđ fere. Ut at̄ timeatur**  
**deus dina puidētia regi vniūsa**  
**p̄suadendū est. nō tā rationibz**  
**quas qui potest imire. p̄ iam**  
**et pulchritudinē sentire virtutis.**  
**qđ exemplis uel recētibz si qua oc-**  
**currūt vel de historia. et ea max-**  
**ime que ipsa dina puidētia p̄-**  
**curante. siue i veteri siue i nouo**  
**testamēto excellentissimā aucto-**  
**ritatē religionis accepit. simul**  
**autē agendū est et de penus p̄tā**  
**rū. et de p̄m̄is recte factor. Jam**  
**vō tū aliqua nō peccandi cōsue-**  
**tudo qđ onerosū putabat. facile**  
**esse p̄suaserit. incipiat gustari dul-**



cedo pietatis. et commendari pulchri-  
 tudo uirtutis. ut caritatis liber-  
 tas pro seruitute timoris emine-  
 at. tunc iam persuadendum est fidelibus  
 precedentibus regenerationis sacramen-  
 tis. que necesse est plurimum mone-  
 ant. quod iter sit iter duos homines ue-  
 rere et nouum. exteriori et interiori.  
 terrenum et celestem. id est iter cum qui  
 bona carnalia et temporalia. et cum  
 qui spiritualia eterna sectatur. monent  
 dumque ne peritura beneficia et tran-  
 scuntia expectentur a deo quibus et  
 improbi homines habundare possunt. sed  
 firma et sempiterna pro quibus ac-  
 capiendis omnia que in hoc mundo bo-  
 na putantur et mala penitus contemp-  
 nenda sunt. hoc prestantissimum illud  
 et unicum exemplum dominica corporis. po-  
 nendum est qui cum se tot miraculis  
 tantam rerum potentiam habere monstra-  
 ret. et ea spreuit que magna bona  
 et ea sustinuit que magna mala homines  
 improbi putant. quos mores et dis-  
 ciplinam ne tanto minus quisquam ag-  
 gredi audeat. pro illud magis o-  
 nerat. et de pollicentibus atque hor-  
 tationibus eius. et de imitacione mil-  
 titudine apostolorum martirum. fortissimum  
 numerabilium que non sunt illa despe-  
 randa ostendendum est. At ubi fue-  
 rint carnalium voluptatum illecebre  
 superate cauendum est. ne subre-  
 pat atque succedat cupiditas pla-  
 cendi hominibus. aut per aliqua fac-  
 ta mirabilia aut per difficilem  
 continentiam siue patientiam. aut per  
 aliquam largitionem. aut nomine scien-  
 tie uel eloquentie. in eo genere est  
 et cupiditas honoris. contra que  
 omnia preferantur. ea que scripta sunt  
 de laude caritatis et de ianitate iac-

tantie. doceatque que sit pudendum eis  
 placere uelle quos nolis imitari.  
 Aut enim boni non sunt. et nichil mag-  
 num est a malis laudari. Aut enim  
 boni non sunt. et nichil est magnu-  
 a malis laudari. Aut boni sunt  
 et eos oportet imitari. Sed qui bo-  
 ni sunt uirtute boni sunt. Virtus  
 autem non appetit quod in aliorum hominum  
 potentia est. Qui ergo imitatur bo-  
 nos nulli hominis appetit laudem.  
 qui malos non dignus est laude. Si  
 autem placere hominibus ideo vis ut  
 eis profis ad diligendum deum. non  
 iam hoc sed aliud cupis. qui autem  
 placere cupit necessarium adhuc  
 habet timorem. primum ne occulte  
 peccando iter hypocritas a domino  
 computet. Deinde si benefactis pla-  
 cere appetit. ne in hanc mercedem  
 auctupans perdat quod daturus  
 est deus. Sed deuicta illa cupidi-  
 tate cauenda est superbia. difficile  
 est enim ut dignetur consociari hominibus  
 qui eis placere iam non desiderat.  
 et plenum se uirtutis putat. Itaque  
 adhuc necessarius est timor. ne  
 illud etiam quod videtur habere auferatur  
 ab eo. et manibus ac pedibus  
 ligatis mittatur in tenebras exte-  
 riores. Quapropter dei timor non  
 solum inchoat sed etiam proficit sapien-  
 tem id est qui summe diligit deum  
 et proximum tanquam seipsum. Que autem  
 in hoc itinere pericula. difficul-  
 tates que metuende sunt. et quibus  
 remedijs uti oporteat. alia questio  
 est. **De semper nato. xxxix.**

**M**elior est spiritus natus. quam qui spiritus  
 nascitur. quia si spiritus nascatur  
 nondum est natus. et nunquam natus  
 est aut natus erit si spiritus nascitur.



Aliud est enim nasci. aliud natum esse.  
ac per hoc filius natus. si natus natus?  
filius autem quia natus. et spiritus filius.  
spiritus ergo natus. **de conformacione**

**Q**uia aliud sit natura. **art. xi.**  
aliud disciplina. aliud vultus. et hec in una anima intelligantur  
nulla diuersitate substantie. Itaque  
aliud sit ingenium. aliud virtus. aliud  
tranquillitas. similiter vni eiusdemque  
substantie. et cum anima sit alterius sub-  
stantie quam deus quam ab illo facta  
Ipse autem deus sit sacratissima illa.  
et multis verbo corde pauca cog-  
nita trinitas diligenter inuestiga-  
dum est quod ait ihesus. Nemo venit ad me  
nisi quem pater attraxerit. et neco  
venit ad patrem nisi per me. Et ipse  
vos in omnem veritatem inducet. **xli.**

**Q**uid est quod **de alimentis.**  
accipit eam rem quam commutat.  
ut animal abusu. Quid est quod accipitur  
et commutat. ut idem abusu. Quid est  
quod accipitur et non commutat. ut o-  
culus lux. sonus auribus. sed hec per  
corpus accipit anima. Quid est autem  
quod per seipsam accipit et commutat  
in se ut aliam animam quam recipien-  
do in amicitiam suam similem facit. Et quod  
est quod per seipsam accipit. et non com-  
mutat. ut veritatem. Quare cognos-  
cendum est et quod sit petro dicitur mac-  
ta et maduca. Et quid in euangelio  
Et vita erat lux hominum. **Cum autem na-**  
**tura una sit. unde hominum diuersa**

**E**x diuersis visis. voluntates  
diuersus appetitus animarum  
est ex diuerso appetitu diuersus  
adipiscendi successus. Ex diuerso  
successu. diuersa consuetudo. Ex di-  
uersa consuetudine. diuersa est volun-  
tas. Diuersa autem visa ordorem

facit. occultus quidem. sed sub divina  
providentia certus. Non itaque ob hoc  
putandum est diuersas esse naturas  
animarum quia diuersa sunt voluntates.  
Cum etiam vni anime voluntas pro tempore  
diuersitate varietur. siquidem alio tem-  
pore diues esse cupiebat. alio tempore con-  
temptis diuicijs sapiens esse desiderat.  
et in ipso tempore vni homini negotiatio. et  
alio tempore militia placuit. **xlii.**

**Q**ueri solet quod sit. Tunc fiet illud  
quod scriptum est. Absorta est mors  
in victoria. Vbi est mors contentio tua.  
ubi est mors aculeus tuus. Aculeus  
autem mortis patrum. Virtus autem patrum.

**M**orte significari arbitror. hoc  
loco carnalem consuetudinem  
que resistit bone voluntati delecta-  
tione temporalium fruendorum. Non enim di-  
ceretur ubi est contentio tua si non res-  
tisset et repugnasset. Propius conten-  
tio. etiam illo loco describitur. Caro con-  
cupiscit aduersus spiritum. spiritus aduer-  
sus carnem. Hec enim iuuat sibi resistit  
ut non que vultis faciatis. Sic ergo  
per sanctificationem perfectam ut omnis  
appetitus carnalis spiritui nostro et il-  
luminato et viuificato. id est bone vo-  
luntati subiciatur. et sicut nunc videmus  
multis propter vilius delectationibus  
nos carere que nos pueros si dene-  
garetur acerrime cruciabatur. ita cre-  
dendum est de omni carnali delectatione  
futurum esse. cum perfectam sanitas totum ho-  
minem reparauerit. Nunc autem quod diu-  
est in nobis quod resistat bone volun-  
tati auxilio dei per bonos homines et  
bonos angelos indigemus. ut donec  
sanctum vulnus nostrum non ita moles-  
tetur. ut puniat etiam bonam volunta-  
tem. Hanc autem mortem meruimus  
propter quod peccatum erat ante omni modo



libero arbitrio. tū ī paradiso nullū  
 dolo: de negare delectatōis volūta  
 ti bone hōis resistebat. sicut nūc. Ver  
 bi gratia. **S**i quisq̄ existat que nū  
 q̄ venatio delectauit oī mō liber est.  
 vtrū venari velit an nolit. nec cū  
 acriat quisq̄s hoc prohibeat. At si  
 illa libertate male vsus venat. fuit  
 cōtra prohibētis īperū. paulatim  
 subrepens delectatō mortificat ani  
 mā. ut si se abstinere velit sine mo  
 lesta et angore nō possit. cū id ante  
 tota sanitate nō ageret. Ergo acule  
 us mortis p̄m̄ est. quia p̄m̄ facta  
 ē delectatō que iā possit resistē volū  
 tati. et tū dolore cohiberi. quā delec  
 tationē quia ī defū est aīe deterio  
 ris effete. iure mortē vocam⁹. Vir  
 tus at̄ p̄m̄ lex est q̄a multo scelera  
 aus. et flagitiosius que lex phibet  
 cōmittūtur. q̄ si nulla lege phibe  
 rent. tū itaq̄ ē absorta mors ī vic  
 toria. cū per sanctificationē ī omī  
 hōis parte p̄fctā delectatōe spirita  
 lū. delectatō carnalis obuat.

**Quia oīa deus fecerit gre nō equalia. xliij.**

**Q**uia nō essent equalia. non  
 ē essent multa rerū genera quibz  
 cōfiat̄ vniuersitas p̄mas et scdās  
 et deiceps usq̄ ad ultimas ordiatas  
 habens creaturas. et h̄ ē q̄ dicit̄ oīa

**De magis pharaonis. xlv.**

**N**on oportet moueri cū ma  
 gicis arabz miracula fuit  
 p̄m̄. sicut filia miraculis que fuit p̄  
 sanctos seruos dei. sicut sc̄ptū est ī  
 exodo q̄ magi pharaonis fecerūt  
 nō nulla siliter sicut fecit moyses.  
 Nō ergo oportet mirari. quia oīa  
 que visibilit̄ fuit etiā per inferiores  
 p̄tates aeris hu⁹ nō absurde fieri

posse creditur. sed hoc iter est. q̄ cū  
 sancti talia faciūt ī noīe dñi oīm  
 rerū de sublimioribz apparatibz  
 iubet̄ inferiori creature. Cū autē  
 mali hōies magicis artibz operā  
 tur filia ī manus suas dant̄. cū  
 exaudiūt̄ a deōnibz. Digni s̄t enī  
 qui tali exaudicōe decipiūt. ut pe  
 na illis fiat hoc qd̄ videtur īpetrare  
 beneficiū cū eis exhibet̄ quasi p̄uati  
 inferiores p̄tates quedā miracula.  
 ut eos habeāt subiugatos. p̄missu  
 tñ dīne p̄uidēcie ut pro meritis aīa  
 cū suarū cuiq̄ tribuat̄. **De uerbo**

**¶ In principio erat uerbum. xlvj.**

**I** qd̄ grece logos dicit̄ latine et  
 ratioēz et uerbum significat. Sed h̄  
 loco melius uerbum interpretam⁹. ut  
 significet̄ nō solū ad p̄m̄ respect  
 tus. sed ad illa etiā que p̄ uerbum  
 facta sūt opatiua potētia. Ratio  
 autē et si nichil per illā fiat recte  
 ratio dicit̄. **quē admodū dei sapia**

**dn̄s ihs xps et iuteromarie fuit. xlvij.**

**Q**uomodo uerbum et i celis. xlvij.  
 hōis. et qd̄ si multi audiūt  
 totū audiūt singuli. **quare filius**

**dei ī hōie apparuit. et spūs sc̄us. xlvij.**

**Q**uia ille uēit ī colūba. xlvij.  
 ut exemplū uiuēdi demō  
 straret hōibus. iste ut donū ipm̄  
 quo bene uiuēdo puenit̄ signifi  
 caret apparuit. Vtrūq̄ at̄ visibili  
 ter factū est p̄pter carnales ab h̄ms  
 que oculis corpis cernūtur ad ea  
 que mēte itelligūtur sacramen  
 torū gradibz transferendos. Nā  
 et uerba sonant et transeūt. nec  
 tñ ea que uerbis significāt. cum  
 aliqd̄ dīnū atq̄ eternū loquēdo  
 exponit̄ siliter transeūt. **xlix.**

**quare tāto post uenit dn̄s ihs. xlix.**

**quare tāto post uenit dn̄s ihs**



**xps et nō ī p̄ncipio p̄cā hōis**

**Q**uia dē pulchrū a sumā pulchritudine est qd est deus. tēporalis autē pulchritudo rebz detēdētibz succedētibz qz pagit. **H**abet autē decore suū in singulis quibzqz hōibus singula queqz etas ab ifancia usqz ad senectutē. **S**icut ergo absurdus ē qui iuuenē tē tēpore uellet ēē ī hōie tēporibus subdito Inuideret ei ceteris pulchritudibz que ceteris etatibz suas vices atqz ordinē gert. **S**ic absurdus est qui ī ipō vniuerso genere hūano vnā etatē desideat. **N**ā et ipm tāqz vnus hō etates suas agit. nec oportuit venire diuinitus magistrū. au? imitacōe in mores optimos formaret. nisi tēpore iuuetutis. **A**d hoc valet qd ap̄lus dicit. Sub lege tāqz pedagogo puulos custoditos donec veniret au seruabat. qui p̄phetas p̄missus erat. **A**liud enī est qd diuina p̄uidencia quasi p̄uatiu cū singulis agit. **A**liud qd generi vniuerso tēp publice cōsultat. **N**ā et quicūqz singuli ad certā sapiāz p̄uenerūt nō nisi ab eadē vitate suarū singillatī etatū oportunitate illustrati sūt. a qua veritate ut p̄plis sapiens fieret. ip̄ius generis hūani oportuna etate hō susceptus est. **De die autē et hora nemo scit neqz angeli celorū neqz filij hōis nisi pater solus** **S**icut scire deus dicit. etiā tū scientē facit. sicut sc̄ptum est. **T**emptat vos dñs deus v̄. ut sciat si diligatis eū. **N**ō enī sic hoc dictū est quasi nesciat de? sed ut ipi sciant q̄tū ī dñi dilectōe

profecerit. qd nisi tēptacōibz. q̄ acci dūt nō plene ab hōibz agnoscat. et ipm tēptat. pro eo positū est qd tēptari sinūt. **S**ic et cū dicit nescire. aut pro eo dicit qd nō approbat. id ē ī disciplina et doctrina sua nō agnoscat. sicut dictū est nescio vos. aut p̄ eo qz vtiliter nesciētes facit qd scire iuale ē. **I**deo bene accipit et qd dictū est solū scire p̄c̄m. sic dictū esse. quia facit filiū scire. **E**t qd dictū est nescire filiū. sic dictū esse. quia facit nescire hōies id est non eis prodit qd iutiliter sciret. **adūsus mathematicos. li.**

**N**on eos appellauerūt mathe-  
maticos veteres qui nūc ap-  
pellantur. sed illos qui tēporū nūos  
motu celi ac siderū p̄uestigauerūt.  
**D**e quibz rectissime dicit ī scripturis  
sanctis **I**erū nec hīs debet ignosci  
**S**i ei tātū potuerūt scire ut posset  
existimare sc̄lm. quō hui? dñm nō  
facilius iuenerūt. **M**ens cū hūana  
de visibilibz iudicans. potest agnos-  
cere oībus visibilibz sc̄ipam ēē me-  
liore. **Q**ue tñ cū etiam se p̄pter de-  
fectū. p̄fctm̄qz ī sapiā faceret. ēē mu-  
tabile. iuenit supra se ēē icōmuta-  
bile veritatē. atqz ita adherēs post  
ipsā sicut dictū est **A**dhesit aīa me-  
a post te beata efficitur ītrinsc̄?  
iueniēs etiā oīm visibiliū creato-  
re atqz dñm. nō queres extrinsc̄us  
visibilia q̄uis celestia. q̄ aut non  
iueniūtur. aut cū magno labore  
frustra iueniūtur. nisi ex coctū  
q̄ sit foris pulchritudie iueniat  
artifex qui itus est. et prius in  
aīa superiores. deinde ī corpore īferi-  
ores pulchritudines operat. **A**duer-  
sus eos autē qui nūc appellantur



65  
mathematica volentes actus nros  
corpibus celestibus subdere et nos  
vendere stellis. ipmque ptaū quo ve-  
dimur a nobis accipere. nichil bre-  
uius ac veri? dicitur potest. q̄ eos nō  
respondere acceptis cōstellatōibz  
**I**n cōstellationibz autē notari ptes  
quales trentas sexagita dicitur  
habere signiferū artulū notū at  
reli p vnam horā fieri i q̄ndecim  
ptibus. ut tāta mora q̄ndecim ptes  
oriatū q̄ntū tenet vna hora. que  
ptes singule. sexagita dicitur habē  
minutas. minutas autē minutaz  
i cōstellatōibz. de quibz futura p̄di-  
cere se dicūt. nō iueniūt. **C**ōcep-  
tus autē geminorū qm̄ vno cōcu-  
bitu effiat? attestatibz medicis q̄  
cū disciplina multo ē certior atqz ma-  
nifestior tā puo p̄ucto tēporis cōi-  
git ut i duas minutas minutaz  
nō tendat? Vnde ergo i geminis  
tāta diuersitas actionū. cūctū  
et volūtati. ex cūctū et volūtate.  
quos nate est eandē cōstellationē  
conceptionalē habere. et amboz  
cōstellationē dari mathematico  
tāqz vni? hoīs? Si autē ad genita-  
les cōstellatōes se tenere voluerūt  
ipsis geminis excludūt. qui plerū  
qz ita post iuicem fundūtur ex ute-  
ro ut hoc tēporis iteruallū cursus  
ad minutas minutarū reuertā-  
tur quas tractandas i cōstellatō-  
nibus nūqz accipiūt nec possunt  
tractare Cū autē multa vera eos  
p̄dixisse dicat? ideo fit quia nō te-  
nēt hoīs memoria falsitates er-  
roresqz illoz. sed nō iuenti nisi i  
ea que illoz responsis puenerūt.  
ea que nō puenerūt obliuiscuntur.  
et ea cōmemorātur q̄ nō arte illa

que nulla est sed quadā obscura rerū  
sorte cōtingūt. **N**ō si peritiae illoz  
volūt tribuere. dicat arctifia ose di-  
uinare etiā mortuas membranas sp̄-  
tas scripturasqz quaslibet. de qui-  
bus plerūqz pro volūtate fors exit.  
q̄ si nō arte de cōdiabz exit sepe ver-  
sus futura p̄nūcians. qd mirum  
si etiā ex aīo loquētis nō arte sed  
sorte exit aliqua p̄dictio futuroz.

**De retū q̄nggita tribz p̄stabz**

**P**otest etiā sic numerus iste  
cōsideratus occurrere ad ec-  
clesie sanctitatē que p̄ dñm nrm̄  
ihesum xp̄istū facta est. ut qm̄  
septenario numero creatura cō-  
stat. cū ternarius aīe et quatin-  
arius corp̄i tribuit? susceptō hoīs  
ipsa dicat? tria septies qz et p̄-  
misit filiū. et pater i filio ē. et do-  
no sp̄s sancti de uirgine natus ē  
Hec s̄ tria p̄ et filius. et sp̄s s̄s.  
Septies autē ip̄e homo tēporali  
dispensatōe susceptus ut fieret se-  
piternus. fit ergo sūma numeri  
vigiti vnū id ē tria septies. hec  
autē hoīs susceptō ad liberatōez  
valuit ecclesie cui caput ē ut ip̄a  
ecclesia p̄pter aīam et corpus i eo-  
dē septenario nūd̄ reparet? Du-  
cantur itaqz vigiti vnū itē septi-  
es p̄pter eos qui per hoīem dñicū  
liberāt? fūt simul centū q̄dragi-  
ta septē Cū addit? senariū nu-  
merus signū p̄fectōis. q̄a p̄tibz  
suis q̄ illum metūtur. constat  
ita ut nichil min? nichil āptius  
iueniātur Metitur quippe illū  
vnū qd̄ habet sexies. et duo que  
habet ter. et tria q̄ habet bis. q̄  
simul ducta. vnū et duo et tria  
sex fūt qd̄ fortassis ad illud etiā



sacramētū ptineat qđ deus sexta die pfectit oīa opa sua Ad centū ergo et quadraginta septē. cū sex addideris qđ signū pfectiois ē. fiunt centū quinquaginta tres qui nūis pīctū iuēnit. Postea q̄ iussu dñi i dextera parte missa sūt recia ubi p̄ores qui ad sinistra ptinet nō iuēnit.

**De pulchritudine simullachroz l̄m.**

**H**is illa sūma oīpotētis dei per quā ex nichilo facta sūt oīa. que etiā sapia eius dicit. Ipa opatur p artifices ut pulchra et congruentia faciāt q̄uis nō de nichilo sed de aliqua materia operēt. uelut ligno. aut marmore. aut ebone. et si qđ aliud materie genus manibz artificis subdit. Sed ideo nō possūt isti de nichilo aliquid fabricare. qā per corpus operāt. cū tñ eos nūos et cōuēntiā liniamētōrū. qđ corpus corpi ipmunt. i cōo accipiāt ab illa sūma sapia que ipos nūos et ipām cōuēntiā am longe artificiosius uniuerso mūdi corpi ipressit. qđ de nichilo fabricata est. i quo sūt etiā corpa aīalū que iā de aliquo id ē de elementis mūdi fabricāt. Sed longe potētius et excellētius q̄p artifices hōies easdē figurās corpōrū. et formas i suis opibz imitāt. Nō enī oīs nūositas hūanū corpis iuēnit in statua. sed tñ quāqz ibi iuēniūt ab illa sapia. per artificis aīm trahit. que ipm corpus hūanū naturalit fabricat. nec ideo tñ pro magno habendi sunt. qui talia opera fabricāt. aut diligunt. quia minoribz rebus intenta aīa quas per corpus corpuliter facit. min⁹ theret sūme sa-

piētate unde illas potētias habet q̄bz male vnt dū foras eas exeret. Illa cū i quibz eas exeret diligēs riorē earū forma vile negligit. et iānior i firmiorqz efficit. Cui vō etiā talia opera colūt. q̄ntū deuā uerit a ueritate. Hinc itelligi potest quia si ipsa aīalū corpora coleret que multo excellētius fabricata sūt et quorū sūt illa imitāmētā qđ eis infidelitius dicerem⁹.

**De aīis xlv. edificacoīs tem**

**S**ex nouē. pli. x. l̄m. duodēte decē. et octo. her i dñi fuit quadraginta quinqz. Adde ergo ipm vnū. fuit quadraginta sex. her series fuit ducti septuaginta sex. Dicitur aut cōceptio hūana sic procedere et p̄fic. p̄m̄is sex diebz q̄ lactis habeat silitudinē. sequētibz nouē diebz cōuertat in sagnē. deinde duodēte diebus solidet. Reuquis decē et octo formet. usqz ad p̄fecta liniamētā oīm mēbroz. Et hinc reliquo tēpore usqz ad tēpus partus magnitudinē auget. Quā dragita quoqz quinqz dies addit. vō qđ significat sūmā. quia sex et nouē et duodēte et decē et octo. i vnū coacti fuit quadraginta quinqz. Addito ergo ut dictū est vno. fiunt q̄dragita sex. Cui cū fuerit multiplacati per ipm senariū numerū qui hui⁹ ordinacoīs caput tenet. fuit ducti septuaginta sex. id ē nouē menses et sex dies. qui cōputat ab vni. kl. aprilis. quo die dñs cōceptus creditur. qui eodē die etiā passus ē usqz ad. vii. kl. ianuarii quo die natus est. Nō ergo absurdē dicit. q̄dragita sex aīis fabricatū ē templū. qđ corpus ei⁹ significat.



bat. ut quot anni in fabricacōe tēpli.  
tot dies fuerūt ī corpis dñia pfectōe.

**De centū quāgēta tribz pñtibz**

**O**mnia v̄ra. .lv.  
vos at̄ xp̄i. xp̄s autē dei. Si  
a capite numerētur iueniūt̄ vnū  
duo tres q̄tuor. Itē caput milicis  
viri. caput viri xp̄us. caput xp̄i de-  
us. Si eodē modo numerēt̄. iueni-  
tur similiter. vnū duo tres q̄tuor. Por-  
ro vnū et duo et tres et q̄tuor sit  
ducta fuit decē quāpt̄ disciplina  
q̄ insinuat conditorē deū. et condi-  
tā creaturā recte significat denariū n̄s  
Et autē corp̄ p̄f̄m atq̄ iextimabile sub-  
dit̄ aīe p̄f̄e atq̄ iextimabili cursu s̄q̄  
ip̄a subdit̄ xp̄s et ille deo nō tāq̄ disti-  
mulus aut alterius nature. sed t̄p̄  
p̄i filius. hoc totū eodē n̄o denario  
recte significat̄ qd̄ post resurrecti-  
onē corp̄is sperat̄ futurū ieternū.  
et fortasse p̄terea qui cōducit̄ ad  
vineā denariū accipiūt mercedis  
noīe. Sicut autē vnū et duo et tres  
et quatuor simul decē sūt. sic vnus  
et duo et tres et q̄tuor q̄ter ducta  
q̄dragēta sūt. Si autē q̄ternarius  
n̄s recte corpus significat̄ p̄ter  
q̄tuor notissias naturas quibz cō-  
stat. sicā. humidā. calidā. frigidā.  
Et q̄ p̄gressio a p̄cto ad lōgitudi-  
nē. a lōgitudie ad latitudinē.  
a latitudie ad altitudinē. solidita-  
tē corp̄is facit. q̄ rursus quatinā  
n̄o cōtinēt̄. nō absurde itelligit̄  
q̄dragenariū n̄s. tēporalē dispē-  
sacionē significare. q̄ pro salute  
n̄ra gesta est. cū dñs corpus assūp-  
sit. et visibilis hōibz appare d̄i-  
git̄ est. Vnū ē et duo et tres et q̄tuor  
q̄ significat̄ creatorē et creaturā. q̄ter

ducta id ē per corpus tēporaliter demō-  
strata fuit q̄dragēta. Nā iter q̄tuor  
et quater hoc iter est. q̄ q̄tuor ī statu  
s̄t q̄ter ī motu. ergo ut q̄tuor referū-  
tur ad corpus ita q̄ter refert̄ ad tēp̄.  
Insinuat̄ q̄ sacmētū corp̄alit̄. et  
tēporaliter gestū. p̄ter eos qui cor-  
porū amore implicati erāt et tēporibz  
subditi. **Quadragenari** Ergo n̄s  
ut dictū est tēporalē ip̄am dispēsa-  
tionē nō īcongrue significare credit̄.  
et fortasse hoc ē q̄ q̄dragēta dies dñs  
ieiunauit sc̄li hui⁹ q̄ motu corpor̄  
et tēporibz agit̄ ostendēs īopiā. Et  
q̄dragēta dies post resurrectionē tū  
discipulis fuit. hāc ipsā illis credo  
dispensacionē tēporalē quā p̄n̄ra  
salute gessit̄ insinuas. **Quadrage-**  
**narius** autē n̄s p̄tibz suis q̄ illū  
metiūt̄ cōputatis usq̄ ad quāgē-  
nariū n̄m puenit. idip̄m cōme-  
dans. q̄nquidē ip̄e p̄tes q̄ illū meti-  
unt̄ equales iter se sūt. qd̄ cū cōtate  
admixta corp̄alis et visibilis tē-  
poraliter actio p̄fectionē hōi cōpa-  
rat̄. q̄ p̄fectio sicut dictū est denario  
n̄o significatur. sicut q̄dragenarius  
n̄s equalibz suis p̄tibz ī sumā re-  
dactis denariū parit. q̄m ad quāqua-  
genariū sicut supradictū ē puenit.  
Vnū ē qd̄ h̄nt q̄dragēta q̄dragies.  
et duo qd̄ habēt v̄decies. et q̄ter qd̄  
habēt decies. et quinq̄ qd̄ habēt octi-  
es. et octo qd̄ habēt quinq̄es. et decē  
qd̄ habēt q̄ter. et viginti qd̄ habent  
bis simul ducta fuit quāquagēta.  
Nullus ē alius n̄s metiri p̄tes  
equales q̄dragenariū n̄m p̄t̄ p̄ter  
hos quos enumerauim⁹ et cōputa-  
tos. Ad quāgenariū n̄m duxim⁹.  
Dactis ergo dñs q̄dragēta diebus



post resurrectionē cū discipulis suis id ē commendās eis qđ pro nobis tēporaliter gestū est. ascendit ī celum. et post alios decē dies misit spm̄ sctm̄. quo p̄ficerēt̄ spiritualit̄ ad īuisibilia capiēda qui visibilibus tēporalibz qđ crediderūt̄ ip̄is videlicet decē diebz post quos misit spm̄ sctm̄ eandē p̄fectionē que p̄ spm̄ sctm̄ cōfertur denario nūo indicās. qđ qđ Dragenarius cōputat̄ cālibz p̄tibz suis edit et sic quinquagenari⁹. sicut tēporali dispensacōe cū equitate ad m̄strata puenit̄ ad p̄fectionē quā denarius nūo significat. qđ denarius simul cū qđragenario quinquagenarium facit. Ergo qm̄ p̄fectio que fit p̄ spm̄ sctm̄. qđ diu adhuc ī carne ambulam⁹ qm̄ nō uiuam⁹ carnaliter cū ipsa tēporali dispensacōe cōputat̄. recte videt̄ quinquagenari⁹ nūo ad ecclēsiā p̄tinere. h̄ etiam purgatā atqz p̄fectā qđ tēporalis dispensacōis fidem. atqz eternitatis future spem caritate aplectatur id ē qđ qđragenariū nūm denario cōpulās. **H**ec autē ecclēsia ad quā p̄tinet quinquagenari⁹ nūo. siue quia ex tribz generibz hōim eligatur iudeis et gentibz et carnalibz xpianis. siue qđ sacramēto trinitatis ibiuit̄ nūo quo significat̄ reducto ad cētēnariū et quinquagenariū p̄ uent̄. Quinquaginta cū ter ducti sūt cētū quinquaginta quo cū addideris ipsa tria. qđ īsigne et emunēs debet ēē qđ ī noīe patris et filij et spūs sancti lauac̄no regnacōis abluit̄ fuit̄ centū quinquaginta tres. Qui nūo p̄isaū inuenit̄ quia ī dexterā partē missa sūt retia. et ideo magnos

id ē p̄fectos et regno celorū aptos habet. Nā illa similitudo retiaculi nō ī dextera missi simul cepit bonos et malos qui separāt̄ ī litore. **N**ūc cū infra retia p̄ceptorū et sacramētorū dei ī ecclēsia que nūc ē. simul boni maliqz versant̄. sic autē separacō ī fine scti tāqđ ī fine maris id ē ī litore cū regnat̄ iusti p̄mo tēporaliter sicut ī apoc̄ lip̄si scriptū ē. Deinde ī eternū ī illa ciuitate que ibi describit̄. ubi iā cōquiescente. dispensacōe tēporali que qđragenario nūo significat̄. denarius remanet. quā mercede sancti qui operāt̄ ī uinea p̄ceptū r̄ sūt. **lvj. De hereditate dei.**  
**S**icut ap̄t̄ ad hebreos dicit. testamētū testatoris morte firmat̄. p̄terea mortuo pro nobis xpo nouū testamētū firmatū esse asserit. cui⁹ similitudo uetus testamētū erat ī quo mors testatoris p̄ uictimā p̄figurabatur. Si ergo q̄rat̄ quō sim⁹ scdm̄ uerba eiusdē ap̄t̄. coheredes xpi et filij atqz heredes dei. Cū etiā hereditas morte decessoris firmat̄ neatur nec ullo alio modo hereditas possit ītelligi. **R**espondet̄ ip̄so quidē mortuo factos nos esse heredes. qm̄ filij eius etiā dicit̄ simus. Nō ieiunant̄ iquit filij sponsi qđ diu cū illis ē sponsus. **H**eredes ergo eius dicim⁹. quia relinqt̄ nobis pacis ecclēstice possessionē. per fidē dispensacōis tēporalis. quā ī hac uita possidem⁹ qđ testatus est dices. **P**acē meā do vob. pacē meā relinquo uobis. **C**oheredes autē eius efficiem⁹ cū ī fine



facti absorbebit mors in victoria. Tunc  
 ei filius ei erim? quoniam videbim? eum  
 sicuti est. Quia hereditate nos eius  
 patris morte adipiscam? qui mori non  
 potest. quoniam quidem ipse fit hereditas nostra  
 secundum illud quod scriptum est Dominus pars  
 hereditatis mee. sed quoniam cum vocati  
 sumus? adhuc parvuli et ad spiritualia  
 contemplanda minus idonei usque ad  
 humilitatis nostras cogitationes se nua  
 dina porrexit. ut quodcumque cernere  
 niterem? quod non euidenter atque perspi  
 cue cernebam? Id ipsum moritur? quod  
 in enigmate cernebam? cum facie  
 ad faciem cernere ceperim?. Conue  
 nient? ei dicit? moriturum esse quod  
 auferet? cum autem venerit quod perfectum  
 est auferet? quod ex parte est. Ita no  
 bis quodammodo moritur? patris in enigma  
 te. et idem ipse fit hereditas cum  
 facie ad faciem possidet?. Non quia ipse  
 moritur? sed imperfecta in eum nostra visio.  
 perfecta visione puniunt? et tamen nisi il  
 la prior nobis nuntiaret. ad aliam ple  
 nissimam et euidenterissimam non effi  
 cerem? idonei. quod si etiam de domino ihesu  
 christo. non secundum uerbum in principio domini  
 apud deum. sed secundum puerum qui per  
 fectior etate et sapientia prius intel  
 lectus admittit? propria illa suscep  
 tio seruata que totis ei tamen rebus  
 hominibus non est. tamen? tamen? morte pos  
 sideat hereditate manifestum. Non  
 enim nos coheredes ei? esse possumus?  
 nisi et ipse heres sit. Si autem pietas  
 non amittit? primo ex parte vide  
 ret homo dominicus. deinde ex toto quod  
 in sapientia proficere dicitur sit. corpe  
 suo intelligat? heres id est ecclesia  
 tu? heredes sumus? quoniam ex nobis  
 constat. quemadmodum filii eius ma

tris dicim?. quoniam ex nobis constat?  
 cuius? qui potest. cui? morte sumus.  
 etiam nos hereditas. secundum illud. Dabo  
 tibi greges hereditate tua nisi forte  
 huius mundi quo prius tempore dominante te  
 nebam?. Post autem cum dicam?. mundus  
 michi crucifixus est et ego mundo. pos  
 sident nos christus mortuo illo qui nos  
 possidebat. cum ei renuiciamus mortum?  
 quod illi et ipse nobis. **107. De eo quod**  
**scriptum est.**  
**E**xistimo ei quoniam in  
 dignis sunt passionibus huius? te  
 poris ad futuram gloriam que reuelabit?  
 in nobis. Nam expectatio creature re  
 uelatione filiorum dei expectat Van  
 tati ei subiecta est creatura non sponte  
 sed propter eum qui subiecit in specie quia  
 et ipsa creatura liberabit? a serui  
 tute iteritus. in libertate glorie fili  
 orum dei. **S**am? enim quod omnis creatura conge  
 misat. et dolet usque adhuc. Non so  
 lum autem illa sed et nos ipsi per uicinas  
 spiritus habentes. et in nobis igemif  
 tim? adoptio? expectantes redemp  
 tionem corporis nostri. **I**pe ei salui fac  
 ti sumus?. **H**oc amplius obscurum est  
 quia non hic satis apparet quam nec  
 vocet creaturam. **D**icit? autem crea  
 tura secundum catholicam disciplinam.  
 quod quod fecit et condidit deus pater  
 per unigenitum filium in unitate spiritus  
 sancti. **E**rgo non solum corpora sed etiam  
 animam autem nostre ac spiritus. creature nomine  
 continentur. **S**ic autem dictum est. ipsa  
 creatura liberabit? a seruitute  
 iteritus? in libertate glorie filiorum  
 dei. **Q**uasi nos non sumus? creatura  
 sed filii dei. in quorum glorie liberta  
 te liberabit? a seruitute creatura.  
**I**te dicit **S**am? quia omnis creatura con  
 gemisat et dolet usque adhuc. **N**o



70  
solū autē illa sed et nos ip̄i tāq̄  
aliud sum⁹ nos. aliud creatura.  
Totū ergo capl̄m p̄ticulari cōside-  
randū est. **E**xistio eī iquit q̄ i-  
digne s̄t passioēs hui⁹ tēporis ad  
futurā gloriā que reuelabit̄ in  
nobis hoc māifestū est. Dixerat  
eī sup̄ius. si autē sp̄ū. facta car-  
nis mortificaueritis uiuētis. qd̄  
fieri nō potest sine molestia. cui  
paciā nōcīa ē. quo p̄tinet et qd̄ pau-  
lo ante ait. si t̄m cōpatim̄ ut con-  
glorificem⁹. **Q**uō itaq; ait. **N**ā ex-  
pectatō creature reuelatōē filio-  
rū dei expectat. **H**oc eī puto dicit.  
**N**ā et hoc ip̄m qd̄ i nobis dolet cū  
facta carnis mortificam⁹ id ē cū  
clurim⁹ ul' sitim⁹. cū per abstinē-  
tiā frenam⁹ delectationē cōcubi-  
tus per castitatē. dū iuriarū la-  
ceratōēs. et cōtumeliarū aculeos  
per paciām sustinem⁹. dū neg-  
lectis atq; reiectis voluptatibz  
nūis pro fr̄tū matris ecclesie la-  
boram⁹. qd̄qd̄ i nobis i hac atq;  
hui⁹ modi attritōe dolet. creatū  
est. **D**olet eī corpus et aīa q̄ utiq;  
creatura est. et expectat reuelatō-  
nē filiorū dei id ē expectat qm̄ ap-  
pareat. qd̄ vocatū in ea gloria  
ad quā vocatū est. quia eī fili⁹  
dei unigenit⁹ nō p̄t appellari cre-  
atura. qm̄ quidē per ip̄m facta s̄t  
oīa. q̄cūq; deus fecit. **D**istincte e-  
nī nos vocam⁹ creatura. ante  
illā euidentia glorie. et distincte  
vocam⁹ filij dei q̄uis hoc adeptō-  
ne meream⁹. **N**ā ille unigenitus  
natura filius ē. ergo expectatio  
creature id ē expectatō n̄ra reue-  
lationē filioz expectat id ē ex-

pectat qm̄ appareat qd̄ p̄missū est.  
qm̄ re ipsa māifestū sit. qd̄ nūc spe-  
sum⁹. **F**ilij eī dei sum⁹. et nondū ap-  
paruit qd̄ erim⁹. **S**c̄im⁹ q̄a cū appa-  
ruerit filijs eī erim⁹. qm̄ videbim⁹  
eū sicuti ē. **I**psa est reuelatō filioz  
dei quā nūc expectat expectatō cre-  
ature. **N**ō q̄ creatura reuelationē  
expectat alterius nature q̄ nō sit  
creatura. sed ip̄a qualis nō ē expec-  
tat qm̄ sit qualis futura ē. **T**āq; si  
diceret. **O**perāte pictore subiectis  
sibi coloribz et ad opus ei⁹ p̄tis  
expectatō colorz manifestationē  
ymaginis expectat. **N**ō quia tūc  
alij. et alij tūc erūt. aut nō colo-  
res erūt. sed t̄m q̄ aliā dignitatē  
habebūt. **V**anitati eī creatura i-  
quit subiecta ē h̄ ē autē. **V**anitas vā-  
tatū et oīa vanitas. **Q**ue habun-  
dātia hōi i oī labore suo quē labo-  
rat sub sole. **C**ui dictū est. **I**n labo-  
re māducabis panē. **V**anitati er-  
go creatura subiecta est. nō sp̄ote  
**B**ene additū ē nō sp̄ote. hō quippe  
sp̄ote peccauit. sed nō sp̄ote dap-  
natus est. **P**at̄m utiq; fuit sp̄ota-  
neū. cōtra p̄ceptū facere veritatis.  
**P**at̄i autē pena subita fallacie. **N**ō  
ergo creatura sp̄onte uāitati sub-  
iecta est. sed p̄pter eū qui subiecit  
eā in spe id est p̄pter eius iustia-  
am atq; clemenciā. qui neq; ip̄i-  
nitū pat̄m reliquit. neq; isana-  
bilē voluit eē peccantē. quia et ip̄-  
sa creatura id ē ip̄e homo cū signa-  
culo ymagis p̄pter pat̄m admitti-  
remansit t̄m mō creatura. **I**psa itaq;  
creatura id ē ip̄a que nōdū vo-  
catū filioz forma p̄fca. sed t̄m  
vocat⁹ creatura. liberabit⁹ a serui-

+ est



tute iteritus **Q**uid itaq; ait. et ipa li-  
berabit? facit itelligi et ipa que ad-  
modu nos id est et de ipis no e des-  
perandu qui no vocatur filii dei q;  
nodu crediderut. sed tm creatura.  
qua et ipi credituri sut. et liberabu-  
tur a seruitute iteritus. q; ad mo-  
du nos qui ia filii dei sum? q; uis  
nodu apparuerit qd erim? libera-  
bit? ergo a seruitute iteritus i lu-  
bertate glorie filioz dei id e et ipi  
erut ex seruis liberi. et ex mortuis glo-  
riosi i vita pfecta qua habebut filii  
dei **S**am? ei qm ois creatura conge-  
misat et dolet usq; adhuc. ois creatu-  
i hoie nuatur. **N**o qa i eo st oes an-  
geli. et supeminetes ututes ac pta-  
tes. aut celu et terra et mare et oia  
q in eis st? qa ois creatura partim  
spitalis e. partim aialis. partim cor-  
poralis. **Q**uod ut ab inferioribz cōsi-  
derem? corporalis creatura p locū  
ostendit. aial autē uiuificat cor-  
porale. spiritalis aiale regit. et  
bene regit ai ipa se regendam  
subiat deo. **C**ū autē trisgredit pre-  
cepta eius laboribz et erupnis p  
eadē ipa que regē poterat iplicat.  
**Q**ui ergo uiuit ex corpe carnalis  
homo uel aialis uocatur **C**arnalis  
ter quia carnalia sectat. **A**ialis at  
quia fert? dissoluta lasciuia aie su-  
e. qua no regit spūs neq; cohercet  
itra metas naturalis ordis quia  
ipse se no subdit regendu deo. qui  
aut spū aiām regit. et per aiām  
corpus. qd face no potest nisi deū  
habeat et ipē rectorē **Q**m sicut  
caput mulieris uir: ita caput ui-  
ri xpūs e. **V**ocat? etiā spiritalis.  
que uita ai aliqua molestia nūc

agit? post autē nullā patiet? **E**t  
qm sumi angeli spiritalit? uiuūt. in-  
firmi autē aialiter. bestie uo et oia  
pecora carnalit? **C**orpus at no uiuit  
sed uiuificat? **O**is creatura i hoie e.  
q; et itelligit spū et sentit aiā. et lo-  
taliter corpe mouet? **O**is itaq; crea-  
tura i hoie cōgemisat et dolet. **N**on  
ei tota sed oem dixit. tāq; si qis dicat.  
qm solē oes hoies uident qui sut i co-  
lumes. sed no toti uident qa tm oculi  
uident. **I**ta i hoie ois creatura e.  
qa et itelligit et uiuit. et corpus ha-  
bet. sed no tota creatura i ipso e qa  
sut pter ipm et angeli qui itelligūt  
et uiuāt et sint. et pecora q uiuant  
et sint. et corpa que tm no sint. cum  
ipm uiuē magis sit q no uiuē. et ip-  
sū itelligere magis sit q sine itellai  
uiuere **C**um ergo miser i ho cōgemis-  
at et dolet. et ois creatura cōgemis-  
at et dolet usq; adhuc. **A**dhuc autē  
recte dixit. **Q**uia etiā si sut aliqui  
qui iam i sinu abrahe. et latro ille  
ai dno i paradiso constitutus. illa  
die qua credidit dolere desiterit.  
**T**ri usq; adhuc ois creatura cōgemis-  
at et dolet quia i hys qui p ipm no  
dū liberati sut? ois est pter spm  
et aiām et corpus **N**o solū at inqt  
ois creatura cōgemisat et dolet. sed  
et nosipi. **I**d e no solū i hoie corpus  
et aiā et spūs simul dolet ex diffi-  
cultatibz corpis. sed et nosipi excep-  
tis corpbz i nobisipis cōgemisam?  
**E**t bene dixit pmitias habētes sps  
id est quoru ia spūs tāq; facticiū  
oblari st deo. et dno caritatis ig-  
ne cōprehensi sut. et st pmitie x  
hois. qa ueritas pmiū spm optiet? nūm  
ut per hūc cetera cōprehendatū.



**J**ā ergo habet p̄micias oblatas de  
o. qui dicit mente seruo legi dei.  
carne autē legi p̄tā. Et qui dicit.  
deus tui seruo in sp̄u meo. Et de  
quo dicit? Sp̄us quidē p̄mptus ē  
caro autē ifirma. sed qm̄ adhuc  
dicit. Infelix ego hō quis me libe-  
rabit a corpe mortis hui? Et ad-  
huc talibz dicit? Viuificabit et  
mortalia corpa v̄ra p̄pter sp̄m̄ma-  
nentē i vobis. nōdū est holocaustū  
Frit at̄ cū absorbebit mors in  
victoriā cū ei dicit? Vbi ē mors vic-  
toria tua. 22 Nūc ergo iquit non  
solū oīs creatura id ē cū corpore.  
sed etiā nos ip̄i p̄micias habētes  
sp̄us id ē nos aīe qui etiā p̄micia-  
as mētes nr̄as optulim? deo i no-  
bis ip̄is cōgemiscim? id ē p̄ter cor-  
pus adoptionē expectātes redēp-  
tionē corpis nr̄i id ē ut et ip̄m cor-  
pus accipiēs b̄n̄ficiū adoptionis  
filioz qua vocati sum? totos nos  
liberos transactis oībus mole-  
stis ex oī parte dei filios cē mani-  
festet. Spe cū salui facti sum? Spes  
autē que videt? nō est spes. Tunc  
erit res que nō est spes ē. cū ap-  
paruerit qd̄ erim? id est s̄c̄s illi.  
qm̄ videbim? cū sicuti est. Hoc ca-  
pitlm̄ si hoc modo ut tractatū ē  
apiat? nō incidim? i illas mole-  
stias quibz pleriqz hōies dicere co-  
gūtur oēs angelos sublimesqz uir-  
tutes i dolore et gemitibz cē anq̄  
nos penitus liberem? Qm̄ dictū  
ē oīs creatura cōgemiscat et dolet q̄  
uis ei adiuuet nos p̄ sua sublimitate  
dū obtēperat deo qui pro nobis  
etiā vniciū filiū suū dignatus ē  
mittere. tñ sine gemitu et dolo-

ribz id facit credendi sūt. ne miseri  
existimētur. felicitiorqz sit de nūo nō  
lazarus ille qui iā in abrahe sinu  
requiescit. p̄serti quia dixit eandē  
creaturā que cōgemiscat et dolet.  
vanitati esse subiectā qd̄ de sumis  
et excellētibz uirtutū p̄tātūqz cre-  
aturis nefas est credere. Deinde  
liberari eā dixit a seruitute iteri-  
tus quo illos ceadisse qui i celis  
vitā agūt beatissimā nō possum?  
credere. tñ nichil temere cōfirmā-  
dū est. et pia diligētia etiā atqz ca-  
am uerba diuina tractāda sūt ne for-  
te cōgemiscat et dolet. et vanitati  
subiecta est. possio aliq̄ alio nō itelli-  
gi. ut de sumis angelis q̄ diu nr̄e  
infirmitati iussu dñi nr̄i optulā-  
tur. nō ip̄e possit existimari s̄ siue  
illa quā excreta sum? siue alia a-  
liqua hui? capli expositō p̄feratur.  
id tñ cauendū est ne violet aut vul-  
neret catholicā fidē. Scio enī vanos  
hereticos de hoc capitulo multa i-  
pia et tēpta iactasse. **De eo qd̄  
scriptū est. O homo tu quis es q̄  
respondeas deo. lviij.**  
**Q**um respondeas deo. lviij.  
videat apl̄us corripuisse  
curiosos dicendo. O hō tu quis es  
qui respondeas deo. De hoc ip̄o illi  
q̄stionē mouēt. et i ea sentētia nō  
desinūt cē curiosi. qua obiurgata  
est ip̄a curiositas. Et ip̄m quidem  
cū cōtumelia ut dicat apl̄m i sol-  
uenda q̄stione defecisse et obiurgat  
se q̄rentes. q̄a nō poterat qd̄ a re-  
bat? exponere. Nō nulli at̄ hereti-  
ci quia nō decipiūt nisi cū sciētā  
quā nō exhibēt pollicēt? et aduer-  
santes legi et p̄phetis q̄tūqz de illis  
apl̄us sermōni suo i seruit falsa



et a corruptoribus inuisa esse criminan-  
 tur etiam hoc iter ipsa que interpolata  
 dicitur inuare maluerunt. et nega-  
 re paulum dixisse. **O** homo tu quis es  
 qui respondeas deo. quoniam si in ipsis di-  
 cantur ad decipiendos homines calup-  
 niantibus. proculdubio tacebunt. nec  
 audebunt ullam de voluntate omnipote-  
 ntis dei imperitis quos decipere cupiunt  
 scientiam polliceri. quidam autem homines  
 et pia mente scripturas legentes.  
 querunt quod hic possit uel maledicen-  
 tibus uel calupniantibus responderi.  
 Sed nos et auctoritati apostolice sa-  
 lubriter adherentes. et libros quos  
 catholica disciplina custodit infalsa-  
 tos esse nequaquam existimantes scientiam  
 quod verum est. indignos et infirmos esse  
 ad intelligenda divina secreta quibus  
 ista clauduntur. et eis murmurantibus  
 et indignantibus. que consilia dei non dis-  
 tulerunt. cum dicitur reperit. ergo tu quis  
 miseret. et que uolens obdurat. quod  
 adhuc conuenit. **N**on uoluntati eius  
 quis resistit. Cum ergo hinc uerbis  
 aut calupniarum scripturis aut la-  
 tebra preceptorum suorum querere reperit ut  
 precepta contempnant quibus ad vitam  
 bonam inuitantur. **R**espondeamus fide-  
 tissime. **O** homo tu quis es qui respon-  
 deas deo. **N**ec eos reuerenti sanctu-  
 rantibus demum. aut peritiam margaritas  
 nostras ante porcos. si inuasi  
 ipsi canes et porci non sumus. et de-  
 meritis animarum reuelate spiritu sancto subli-  
 me aliquid et a vulgari coniectura re-  
 motissimum. uel ex parte atque in e-  
 nigmate suspicemus. **N**on enim apostolus  
 de hoc loco sanctos prohibuit a que-  
 re. sed eos qui non sunt in caritate  
 radicati et fundati ut possint con-

prehendere cum omnibus sanctis. latitudinem.  
 longitudinem. altitudinem. et pro-  
 fundum. et cetera que in eodem loco  
 exequitur. **N**on ergo prohibuit a que-  
 rendo qui dicit spiritualis autem  
 omnia iudicat. ipse autem a nemine iu-  
 dicatur. **E**t illud perapue. **N**os autem  
 non spiritum huius mundi accepimus. sed  
 spiritum qui ex deo est ut sciamus quae a deo do-  
 nata sunt nobis. **Q**uos ergo prohibuit  
 nisi luteos atque terrenos qui non  
 dum intrinsecus regenerati atque nu-  
 triti. ymaginem illius hominis portant  
 qui primus factus est de terra terre-  
 nus. et quia ei a quo factus est noluit  
 obtemperare. in id lapsus est unde factus  
 est. meruitque post peccatum audire.  
 terra es et in terram ibis. **T**alibus ergo  
 hominibus dicit apostolus. **O** homo tu quis  
 es qui respondeas deo. **N**umquam dicit  
 figuratum ei qui se finxit. quare sic  
 me fecisti. **Q**uidam ergo figuratum  
 es non dum profectus es filius. quia non  
 dum hausisti plenissimam gratiam  
 qua nobis data est per gratiam filios dei  
 fieri. quo possis audire. **I**am non vos  
 dicit seruos sed amicos. **T**u quis es  
 qui respondeas deo. et uelis dei nos  
 se consilium. qui si hominis tibi equalis  
 nosse uoluisses imprudenter faceres  
 nisi prius in amicitiam recipereris  
 Sicut ergo portauimus ymaginem  
 terreni portem et ymaginem ce-  
 lestis. **E**xuentes nos ueterem hominem  
 et induentes nouum. ut non dicatur  
 nobis quasi luteo figurato. **N**umquam  
 dicit figuratum ei qui se finxit. que-  
 re me fecisti. **E**t ut manifestum sit non  
 sanctificato spiritu sed carnali luto  
 ista dicit. uide quod sequitur. **A**ut non  
 habet preteritum figulus luti ex ca-



de cōsparsioe facere aliud quidē  
vas ī honore. aliud ī cōtumeliā.  
**E**x quo ergo ī paradiso natura nra  
peccauit. ab eadē dina. puidencia.  
nō scdm celū. sed scdm terrā id ē nō  
scdm spm sed scdm carnē mortali  
gratiā formam. et oēs vna massa  
luta facti sum. qd ē massa pta. Cū  
ergo meritū peccando amiserim.  
et misericordia dei remota nichil pec  
cātibz nisi eterna dāpnacō debeat  
tur. Quid sibi vlt hō de hac massa  
ut deo respondeat et dicat. Quare  
sic me fecisti. Si vis ista cognoscere  
noti eē lutū. sed efficere filius dei  
p illius misericordiam. qui dedit. pta  
tē filios dei fieri credētibz ī noīe ei.  
Nō autē qd tu cupis anq̄ credat dina  
nosse cupientibz. merces eī cognitō  
nis meritū reddit. credendo autē  
meritū cōparat. Ipsa autē gratia  
que data est per fidē. nullis nris  
meritis pcedentibz data ē. Qd est  
eī meritū pccatoris et ipm. Xpūs at  
pro ipms et pccatoribz mortuus ē. ut  
ad credendū nō merito sed gratia  
vocarem. Credendo at etiā meritū  
collocarem. pccatores ergo credere  
iubent. et a pccatis credēdo purgant.  
Nesciūt eī quid recte viuēdo visū  
ri sint. Quappter cū vidē nō pos  
sint. nisi recte viuāt. nec recte vi  
uere valeāt nisi credāt. māifest  
tū ē a fide itapiendū ut p pcepta  
quibz credentes a sclo hoc auertūt  
cor mūdū faciāt vbi videri deus  
possit. Beati eī mūdū corde qā ipi  
deū videbūt. Et p pphetā canit.  
In simplicitate cordis qrite illū.  
Quappter recte dicit. hoībz in ve  
tustate vite manētibz et ppterca

tenebrosū oculū aīe gerentibz. **Q**  
homo tu quis es qui respondeas  
deo. Nūqd dicit figmentū ei qui se  
finxit qre sic me fecisti. Aut non  
habet pta tē figulus luti ex eadem  
cōsparsioe facere aliud quidem  
vas ī honore. aliud ī cōtumeliā.  
**E**xpurgate vetus fermentū ut sitis  
nova cōsparsio. et ī ea ipa non  
adhuc paruulz ī xpō ut lacte po  
tandus sis. sed puenies ad virū  
pfectū. ut sis iter illos de quibus  
dicit. Sapiam loquimur iter pfectos.  
**T**ū demū recte et nō ppostere audi  
es si qua sūt de aīarū occultissis  
meritis. et de gratia uel de iusticia  
secreta oīpotentis dei. Nā de pha  
raone facile respōdet pporibz meri  
tis quibz afflixit ī regno suo pere  
grinos. dignū effectū cui obdura  
ret. cor. ut nec manifestissis sig  
nis iubeas dei crederet. Ex eadem  
ergo massa id ē pccator. et vasa mi  
sericordie. ptilit quibz subueniret  
cū cū deprecaretur filij isrl. et vasa  
ire quoz supplicō illos. illos erudi  
ret id ē pharaonē et pplm eius. qā  
q̄uis esset vtriqz pccatoris et ppta  
ad vnā massā ptaerēt. aliter tū  
tractandi erant qui vni deo iige  
muerūt ut eis subueniret. Aliter  
illi quoz iustis oneribz i genue  
rāt. Ptilit ergo ī multa paciētia  
vasa ire que perfecta sūt ī pdicōez  
et eo ipso ait. In multa paciētia  
satis significauit pora eoz peccata  
ī quibz eos ptilit. ut oportune tūc  
vindicaret qn de illorū vidicta sub  
ueniendū erat hms qui liberabāt  
et ut notas faceret diuas glē sic ī vasa  
misēdie q pparauit ī gloriā. **Hic**



fortasse cōturbatus ad illā q̄stioēz  
 redis au? vlt miseret? et quē vlt  
 obdurat. Quid adhuc cōquerit?  
 Volūtati eius quis resistit? Prox  
 sus au? vlt miseret? et quē vlt  
 obdurat. sed hec volūtatis dei iust  
 ta ēē nō potest. Vt c̄ de occultis  
 meritis. q̄a et ip̄i p̄tōres cū p̄t̄  
 generale p̄t̄m vna massā fecerūt  
 nō t̄n illa ē inter illos diuersitas  
 Precedit ergo aliquid i p̄tōribus  
 quo q̄uis nō sūt iustificati. digni  
 efficiant? iustificacōe. Et ut̄ prece  
 dit i alijs p̄tōribz. quo digni sunt  
 obtusione. Habes eundē aplm̄ ali  
 bi dicit̄m. Qm̄ nō probauerūt deū  
 habē i noticiā. dedit illos deus in  
 reprobu sensū. Nō eos dedit i re  
 probū sensū. hoc ē q̄ idurauit cor  
 pharaonis. Q̄at̄ illi nō pbauerūt  
 deū habē i noticiā. hoc ē q̄ digni  
 extiterūt ut̄ daret̄ i reprobu sen  
 sū T̄n verū est q̄a nō volētis neq̄  
 curētis. sed miserēs ē dei. q̄a etiā  
 si leuioribz quisq̄ p̄t̄is. aut certe  
 q̄uis grauioribz et multis tamē  
 magno gemitu et dolore p̄citen  
 di misericdia dei dignus fuit. nō ip  
 sius est qui si relinq̄ret̄ iteriret.  
 sed miserētis dei qui eius p̄t̄ibus  
 doloribzq̄ subueit. Parū est enī  
 velle nisi deus miseret. Sed deus  
 nō miseret? qui ad pacē vocat nisi  
 volūtatis p̄resserit. q̄a i terra pax hōi  
 bz bone volūtatis. Et qm̄ nec vel  
 le quisq̄ potest nisi admōitus et  
 vocatus. siue i tr̄nsecus ubi nullū  
 hōim̄ videt. siue extr̄nsecus p̄ sermo  
 nē sonātē. aut aliqua signa visi  
 bilia. effiat? ut etiā ip̄m velle de  
 us operet? i nobis. Ad illā tenam

quā dñs dicit i euāgelio p̄paratā.  
 nec oēs qui vocati sūt venire volu  
 erūt. neq̄ illi qui venerūt venire  
 possēt nisi vocaret̄. Itaq̄ nec illi  
 debēt tribuere sibi qui venerunt  
 quia vocati venerūt. nec illi qui  
 noluerūt venire debēt alteri tribu  
 ere sed t̄m sibi. qm̄ ut uēiret voca  
 ti erāt. i libera volūtate. Vocatio  
 ergo ante meritū volūtate opat?  
 p̄terea et si quisq̄ sibi tribuit q̄  
 vēit vocatus nō sibi potest tribue  
 q̄ vocatus ē Qui autē vocatus  
 nō vēit. sicut nō habuit meritum  
 p̄m̄ ut vocaret̄. sic i choat meritū  
 supplicij cū vocatus venire neglex  
 it. Ita erūt duo illa. misericdiam et  
 iudiciū cātabo tibi dñe Ad m̄iam  
 ptinet vocacō. ad iudiciū ptinet  
 v̄tudo eorū. qui venerunt voca  
 ti. et supplicij eorū qui venire no  
 luerūt. Nūqd̄ ergo latebat phara  
 onē q̄ntū boni cōsecute fuerit ille  
 terre per aduētū ioseph. Illius ergo  
 rei geste cognicō eius vocacō fuit.  
 ut pplm̄ isrl' m̄icordit̄ tractās nō  
 esset iyratus. Q̄ autē huic voca  
 tioni obteperare noluit. et exercu  
 it crudelitātē i eis. quibz humāi  
 tas et misericdia debebat? meruit  
 penā ut iduraret̄ illi cor. et tan  
 tā mētis recitatē pateret? ut tot  
 et tātis tāq̄ māifestis dei signis  
 nō crederet. quo possēt eius suppli  
 cio siue obduracōis siue ultime  
 visibilis sūmersiōis erudiri p̄pls.  
 cui? afflictionē ille et occulte obtu  
 sionis et manifeste submersiōis  
 meritū cōpararet. Nec at̄ vocacō.  
 q̄ siue i singulis hōibz. siue i p̄pls.  
 siue i ip̄o gñe hūano. p̄teporū o

*Illo pulchra de p̄destinacōe*



portuuitates opat<sup>r</sup> alte et p<sup>r</sup>funde  
ordinacois est quo p<sup>r</sup>tinet etiā illud  
i<sup>n</sup> vtero sanctificauit te. et cū esset i  
renibz p<sup>r</sup>is tui vidi te. et iacob di  
lexi esau autē odio habui. tū dictū  
sit anq<sup>m</sup> nasceretur. Nec cōprehendi  
potest nisi forte ab hīs qui diligūt  
deū suū ex toto corde et ex tota aīa  
et ex tota mēte sua. et diligūt p<sup>r</sup>xi  
mos tāq<sup>m</sup> seipsos. Tanta enī carita  
te fundati. possūt iā fortasse cum  
sās cōprehendē. longitudinē. lati  
tudinē altitudinem et p<sup>r</sup>fundū. Illud  
tū cōstantissā fide retinendū. ne  
q<sup>m</sup> quidq<sup>m</sup> deū iuste facē. neq<sup>m</sup> ullā  
esse naturā que nō deo debeat. id  
q<sup>d</sup> est. qā deo debet<sup>r</sup> oē decus et pul  
chritudo et congruētia partū quā  
si penitus p<sup>r</sup>secutus fueris et usq<sup>m</sup>  
ad oēs reliquias de rebz detraxeris.  
remanet nichil. *De auro et argē  
to q<sup>d</sup> ab egyptiis israhelitis acce  
pit.*  
**Q**uisq<sup>m</sup> duoz p<sup>r</sup>erūt. *lix.*  
testamētōz dispensacoēs  
pro tēporū cōgruētia grūs hūa  
ni diligēter etatibz distributas  
ituetur. satis q<sup>m</sup> existio itellig<sup>r</sup>.  
quid p<sup>r</sup>iori etati generis hūani  
q<sup>d</sup> posteriori cōueniat. Dīna enī  
p<sup>r</sup>uidētia pulchre oīa moderāte ita  
vniuersā generacōnū seriē. ab  
adam usq<sup>m</sup> ad finē scli admūstrat.  
tāq<sup>m</sup> uel vni<sup>9</sup> hoīs a puericia usq<sup>m</sup>  
i senectutē tēporis sui tractum  
etatis gradibz terminātis. Et ido  
uirtutū etiā gradus i moribz do  
nec veiatu ad sumā hoīs p<sup>r</sup>stām  
q<sup>m</sup> uirtutē oportet eū distinguē qui  
diuisiōnibz p<sup>r</sup>ū aīm itendit.  
ne forte cū iuenerit aliq<sup>m</sup> parius  
parua aliq<sup>m</sup> maiora maioribz

iperari reputas i cōparacōe maio  
rū p<sup>r</sup>stā etiā illa q<sup>m</sup> minora sūt nō ar  
bitret<sup>r</sup> decauisse. ut talia deus hoīb;  
iperaret. Sed nūc de uirtutū gradi  
bus nimis longū est disputare.  
verūptm q<sup>d</sup> ad presentē questione  
discutiendā satis ē q<sup>m</sup> ad deca  
piendū attinet. sumā et p<sup>r</sup>fecta  
uirtus est neminē decipere. atq<sup>m</sup>  
illud exhibē q<sup>d</sup> dictū est. Sit i ore  
v<sup>r</sup>o est est. nō nō. Sed quia hoc eis  
iperatū est quibz iā v<sup>r</sup>gnū celozū  
p<sup>r</sup>missū est. Magna autē uirtus  
est her iplere maiora quibz debet  
hoc p<sup>r</sup>miū regnū cī celoz v<sup>r</sup>im pa  
titur. et qui v<sup>r</sup>im faciūt diripiūt  
illud. Quercōdū est quibz gradibz  
ad istā summitatē p<sup>r</sup>fectionēq<sup>m</sup> ve  
niatur. In quibz vtiq<sup>m</sup> gradibus  
iueniūt<sup>r</sup> illi quibz adhuc regnū  
terrenū p<sup>r</sup>mittebat<sup>r</sup> quo p<sup>r</sup>missio  
tāq<sup>m</sup> puuli iuderēt. et ab vno deo  
habundare. qui ē oīum d<sup>r</sup>ns. In te  
rim terrenis gaudijs quibz adhuc  
i<sup>n</sup>habāt ipetratis inde p<sup>r</sup>ficiētes.  
et i spū aescētes auderēt etiā spe  
rare celestia. Sicut ergo sumā et  
p<sup>r</sup>pe dina uirtus ē neminē decipe.  
sic ultimū viciū quiclibet decipe.  
Ab hoc ultio vicio ad illā sumā  
uirtutē tendētibz gradus ē. nemi  
nē quidē uel amicitū uel ignotū  
sed tū iūmitū aliq<sup>m</sup> decipere. Vn  
illud etiā a poeta dictū p<sup>r</sup>pe iā pro  
uerbi cōsuetudinē obtinuit. do  
lus an uirtus. quis i hoste requi  
rat. Sed q<sup>m</sup> et ipe hostis p<sup>r</sup> p<sup>r</sup>leu  
q<sup>m</sup> iuste decipi. ueluti tū pactum  
aliq<sup>d</sup> fit de tēporali pace q<sup>s</sup> i du  
cias vocant et nō seruat<sup>r</sup> fides.  
et cetera talia multo ē purgacōz



sume qz illi virtuti p̄uquior q̄ q̄p̄  
 uelit hostē decipere. nō tñ cū deca-  
 pit nisi a ueritate dina. Deu enī  
 nouit uel solus uel certe longe  
 q̄ hoīes excellētius. atqz sinceri  
 q̄ quisqz pena p̄mūo ue sit digni  
 quap̄pter deus quidē per seipsum  
 neminē decipit. Est enī p̄r ueritas  
 filius ueritas et spūs ueritas. dig-  
 nus tñ digna distribuēs. qm̄ h̄ q̄  
 p̄tinet ad iusticiā et ueritatē utit  
 nis pro meritis. et dignitatibz que  
 sūt i gradibz earū. ut si quis q̄ dig-  
 nus est decipi. nō solū p̄ seipsum nō  
 cū decipiat. sed neqz per talē homi-  
 nē quē iā cōgruētē diligit et cus-  
 todire p̄stitit. sed i ore v̄ro est est.  
 nō nō. Neqz per angelū cui nō con-  
 uēit p̄sona fallacē. sed aut p̄ talē  
 hoīem qui nōdū se huiusmodi cu-  
 piditatibz exuit. Aut per talē an-  
 gelū qui pro sue uolūtatis pueri-  
 tate. uel ad uicticiā p̄tor. uel ad  
 exercitacionē purgacionēqz corū.  
 qui scdm̄ deū renascūt. i simi na-  
 ture gradibz ordinatus legim̄  
 cū deceptū regē falso uaticinio pseudo-  
 phetarū. et ita legim̄. ut neqz in  
 dino iudicio factū inueniam. Qm̄  
 dignus erat ille sic decipi. Neqz p̄  
 cū angelū factū sit. quē deceptio-  
 nis officū suscepē nō deberet. sed  
 per angelū erroris qui sibi ultro  
 tales partes iponi cū letitia postu-  
 lauit. Quibusdā enī scripturarū lo-  
 cis apertū aliqd̄ exponit qd̄ diligēs  
 et pius lector etiā alijs locis i qbz  
 min⁹ apitur itelligat. Deus ei nē  
 sic ad salutē aīaz dinos libros scd̄  
 spū moderatus est. ut nō solū mal-  
 festis pascere. sed etiā obscuris ex-

terere nos uellet. Ex hac ergo ieffa-  
 bili atqz sublimi rerū admīstracōe  
 que fit per dinā puidenciā q̄ trās-  
 scripta ē naturalis lex i aīam ra-  
 tionalē ut i ipsa uite hui⁹ cōuer-  
 sacione moribzqz terrenis hoīes  
 talū distribuōnū ymagines ser-  
 uent. Hic est qz iudex dāpnatū per-  
 cutere idigna sua p̄sona et nefariū  
 iudicat. eius tamē iussu hoc  
 facit carnifex. qui pro sua cupidi-  
 tate sic ordinat⁹ est i officio ut  
 p̄cutiat legū moderacōe dāpnatū  
 qui posset etiā innocentē sua crude-  
 litate p̄cutere. Nā neqz per seipm̄  
 hoc iudex facit. neqz per p̄ncipem  
 uel aduocatū. aut aliquē i officio  
 suo. cui tale mīsteriū nō cōueniēti-  
 ponit. Hic est etiā qz i rationabi-  
 libz aīantibz utim⁹ ad eas res q̄s  
 per hoīes agi nefariū est. Nā ut  
 qz dignus ē fur morsu laterari. Id  
 cū homo agit nec per seipm̄ aut  
 p̄ filiū. aut domesticū. uel etiā  
 p̄ filiū suū. sed p̄ bestia  
 talia facē p̄ natura gradibz decet.  
 Cū ergo quosdā pati aliqd̄ deceat  
 qd̄ alios facē nō deceat. mīsteria  
 quedā s̄ media q̄bus digna iū-  
 gūtur officia. ut eis utens ipa ius-  
 titia nō solū talia pati quēqz ipe-  
 ret qualia pati eū decet. sed etiā  
 hīs faciētibz quos talia facē nō mi-  
 nus decet. quap̄pter tū et egypti  
 deceptōe digni essent. et plus isrl̄  
 pro illa etate gr̄us hūani i tali ad-  
 huc gradu morū cōstitut⁹ esset  
 ut nō idigne hostē deciperet. Factū  
 ē ut iuberet deus. ul' pot⁹ p̄ illoz  
 cupiditate p̄mitteret. ut uasa  
 aurea et argentea. q̄bus adhuc



et terreni regni appetitores inha-  
bāt. et peterēt ab egyptis nō red-  
dituri. et acciperent q̄i redditori.  
quā et mercedē tā diuturni laboris  
atq; operis. p̄ taliū aīarū gradu. nō  
iustā deus ēē voluit. et penā illoꝝ  
quos digne fecit amitte id qd̄ reddē  
debuērūt. Nō itaq; deus deceptor ē  
qd̄ credere nefariū et ipū ēē q̄s nō  
itelligat. sed meritoꝝ et p̄sonarū ius-  
tissimus distributor. **Facies** quedā  
per seipm̄. que illo solo digna sūt. eis  
soli cōcūunt. sicut ē illūare aīas.  
et seipm̄ eis ad p̄fruedū p̄bendo. sa-  
pientesq; p̄stare. alia per seruicē  
sibi cōtūm et itegerrimis legib; pro  
meritis ordinatā quedā eoz iubes  
quedā pmittens usq; ad passerū ad-  
mīstrationē. **Sicut** dñs ī euāgelio  
dicit. **Et** usq; ad feni decorē. usq; ad  
nuūm etiā capilloꝝ nrōꝝ dina. pui-  
dencia. p̄tendente atq; vācente. **De** q̄  
etiā dictū est. **P̄tendit** a fine usq; ad  
finē fortiter et dispoit oīa suauiter.  
**Et** at p̄ aīarū mīsteria suis legib;  
seruicē deus puniat. et digne digna  
supplicia re tribuat. cū ip̄e trāquil-  
lissim⁹ maneat aptissimē ita scriptū  
est. **Ip̄m** quoq; qui puniri debeat  
cōdempnare extremū ū estinas  
a tua virtute. **Virtus** ei tua iustici-  
e iūctū est. **Et** hoc q̄ oīm dñs es. oī-  
bus te parere facis. **Virtutē** ei tu  
ostendis qui nō crederis esse ī virtute  
sumatus sed ī hīs qui n̄ escūt au-  
daciā traditis. **Tu** autē dñs oīm  
uirtutū cū trāquillitate iudicas.  
et cū magna reuerētia dispois nos.  
**Itē** q̄ p̄mo ī terrenis reb; fit grad⁹  
ad celestē iusticiā. qui iā ī infirmi-  
orib; ipatur dñs ostendit cū ait.

**S**i ī alieno fideles nō fuistis. v̄m  
q̄s dabit vobis? **Et** q̄ pro suis gra-  
dib; aīe docēt. et ipse dñs demon-  
strat dices. **Multa** habeo dice. s; nō  
nō potestis illa portare. **Et** ap̄ls  
cū ait. **Et** ego fr̄es nō potui loqui  
vobis q̄i spiritualib;. sed q̄i carna-  
lib;. **Fac** vobis potū dedi nō escam.  
neq; ei poteratis sed neq; adhuc po-  
testis. **Adhuc** ei estis carnales. **Et**  
ei in istis s̄dm̄ gradus suos actū  
est. hoc ī vnūso generi hūano. ut  
alia carnali p̄lo. alia sp̄itali pro-  
tēporū cōgruētia iuberēt. **Nō** er-  
go mirū si hostē deceptōe dignū  
deceptē iussi sūt qui erāt adhuc dig-  
ni hostē deceptē. **Nō** ei erāt p̄donei  
quib; dicitur. **Diligite** ūmicos v̄os.  
sed tales erāt q̄b; t̄m mō dici oport-  
teret. **diliges** p̄ximū tuū et odabis  
ūmicū tuū. **Adhuc** enī ille p̄xim⁹  
q̄ late itelligēdus esset. nō erat tē-  
poris tradē. **In**choatio ergo q̄dā  
facta est sub pedagogo. ut magis  
t̄ro p̄fectio seruaretur cū t̄m idem  
deus. et pedagogū puulis dederit  
legē illā scilicet p̄ famulū suū. et ma-  
gisterū gradiorib; id ē euāgelū  
per vnū suū. **de iohāne bap-**

**I**ohānes bap **tista. lx.**  
**tista** cōsiderata scriptura que  
de illo ī euāgelio legit̄. multis pro-  
babilib; documētis nō absurde ac-  
dit̄. p̄phete gestare p̄sonā. **Et** comar-  
ime qd̄ de illo dñs dicit plusq; p̄phā  
**Hic** siquidē totius p̄pheticę que ab  
exordio ḡnis hūani usq; ad aduē-  
tū dñi de dño facta ē p̄maginē  
gestat. **Est** autē euāgelij p̄sona ī ip̄o  
dño. q̄ per p̄phetiā p̄nūciabat. **au-**  
augetur predicatō p̄ vnūcūq; orbe



terrariū ab ipō dñi aduētū. **P**hœcia  
autē minuit. postq̄ id qd̄ p̄nūcia  
bat aduenit. Itaq̄ dñs dicit. **S**ex et  
phœ usq̄ ad iohēm baptistā. ab hīc  
regnū dei p̄dicat. **E**t iohēs ip̄e illū  
iquit oportet cresce me at̄ minui.  
**Q**uod et diebz quibz nati sūt. et mor  
tibz quibz passi sūt figuratū est. **N**as  
cit nāq̄ iohēs ex quo dies incipit mi  
nui nascit dñs ex quo dies incipit  
cresce. capite ille minuit. dū occi  
ditur. hic vō attolūt̄ ī cruce. **P**ostq̄  
ergo phœcia ipsa ī iohē cōstitutā di  
gitō ostendit p̄sentē quē uētū  
ab exordio gn̄is hūani cōgenerat  
incipit minui. atq̄ idē cresce p̄dica  
tio regni dei. et ideo baptizauit iō  
hānes ī p̄cētia. **F**init̄ cū uetus  
uita usq̄ ad penitētiā. atq̄ inde ī  
cipit noua. **N**ō autē tm̄ ī hīs que  
p̄p̄ue phœcie appellati sūt sed ī ip̄a  
historia ueteris testamēti. **P**hœcia  
nō silere colligit̄. ab eis quippe q̄  
rūt. et ad hęc īuestigāda dinitus  
adiuuāt̄. maxīe tamē illis euide  
tiōibz rerū figuris apparet. q̄ a  
bel iustus a fratre īterficiat̄. et dñs  
a iudeis. **E**t archa noe tāq̄ ī dilu  
uio sēli ecclēsia gubernat̄. **E**t ysa  
ac īmolādus deo ducit̄. et aries  
p̄ illo ī sentibz tāq̄ crucifixus ag  
noscat̄. **E**t ī duobz abrahe filiis  
vno de ātilla. al tēo de libera duo  
testamēta ītelligūt̄. **E**t duo ppli ī gē  
nīesau et iacob p̄mōstrāt̄. **E**t sic  
iōseph a frībuz p̄secutōbz passus  
ab alienis honorat̄. sic dñs iude  
is p̄sequētibz apud gētes clarifica  
tus ē. **L**ongū ē singula cōmēorare.  
tū ita cōcludat aplūs et dicat. **H**  
autē in figura cōtangebāt̄ eis sc̄pt̄a

st̄ autē ad correptionē nostrā ī q̄b̄ finis  
sc̄pt̄uloꝝ deuenit. **F**inis autē sc̄pt̄orū  
tāq̄ senectus ē ueteris hoīs. si totū  
gen̄ hūanū tāq̄ vnū hoīem cōsti  
tueris. q̄ senectus sexta etate sig  
nat̄. q̄ dñs uēit. **S**ūt eī etates sex.  
etā ī vno hoīe. īfancia. puericia.  
adolescētia. iuuet̄us grauitas sen  
tus. **P**rima itaq̄ gn̄is hūani etas  
est. ab adā usq̄ ad noe. **S**ecūda a noe  
usq̄ ad abrahā. qui artidi euide  
tissimi sūt et notissimi. **T**ercia ab  
abrahā usq̄ ad dauid. **S**ic eī mathe  
us euāgelista partit̄. **Q**uarta a  
dauid usq̄ ad trāsmigratōēz babi  
loniā. **Q**uinta a trāsmigratōēz babi  
loniā usq̄ ad aduētū dñi. **S**exta  
ab aduētū dñi usq̄ ad finē sēli se  
paranda ē. q̄ exterior hoī tāq̄ se  
nectute corrūpit̄. quia etā uetus  
dicit̄. et interior renouat̄. de die ī die.  
**I**nde requies sempiterna ē. que signi  
ficat̄ sabbato huic rei cōgruit. q̄  
hoī sexto die factus ē ad ymaginē  
et silitudinē dei. **N**emo autē igno  
rat hoīm uitā iā aliqd̄ admūstrātē  
cognitōē et actōē fulciri. **N**ā et actō  
temeraria ē sine cognitōē. et sine  
actōē ignaua cognitōē. **S**ed p̄ma  
uita hoīs ē cui nīlla admūstratio  
recte credit̄. q̄nq̄ sensibz corpis de  
dita est. qui sūt uisus. auditus.  
olfactus. gustus. tactus. **E**t ideo  
due p̄me etates gn̄is hūani deus  
generatōibz definiūt̄. tāq̄ īfancia.  
et puericia. **Q**uārio sc̄pt̄o genūa  
to. q̄m generatō utroq̄ sexū p̄paga  
tur. **S**ūt ergo gn̄atōēs decē. ab adā  
usq̄ ad noe. et inde usq̄ ad abrahā.  
alīe decē. quas duas etates īfan  
tia et puericiā gn̄is hūani cōdixi



mus. **A**doleſcētia v̄o et iuuetus.  
et grauitas id ē ab abrahā usq; ad  
dauid. et inde usq; ad trāsmigratōez  
ī babiloniā. et inde usq; ad aduētū  
dñi. Quatuor denis generatōibus  
figurāt. septenario geminato ad eā  
demonſtrationē utriusq; ſexus. cū q̄na  
rio qui eſt ī ſenſib; corpis actio et  
cognitō addita fuerit. Senectus at  
ſolet etiā tānū tenere tēporis q̄tū  
reliquē oēs etates. Nā cū a ſexage  
ſimo āno ſenectus dicat. iāpere.  
et poſſit hūana vita usq; ad centū  
viginti ānos puenire māiſtū eſt  
ſolā ſenectutē poſſe tā longā eſſe  
q̄ oēs etates ceterē porēs. Etas er  
go vltiā gnus hūani q̄ incipit a dñi  
aduētū usq; ad finē ſeli quib; gna  
tōib; cōputet. iertū ē. et hoc va  
liter deus voluit latere ſicut in  
euāgelio ſcriptū eſt et ap̄lus teſtat  
dicēs. diem dñi tāq; furē ī nocte  
eē uētūrū. ſed tñ ſexta etate viſi  
tatū eē gen⁹ hūanū hūil dñi  
aduētū ſupius diſtictis gnatōi  
bus edocet. qua viſitatōe incipit  
māiſtari. p̄phetia que ſupiorib;  
q̄nq; etatib; later. Cui⁹ p̄phetie p  
ſonā qm̄ iohes geſtabat ut ſupra  
dictū eſt. ideo ex ſenib; parentib;  
naſat. tāq; ſenelcete ſc̄lo p̄phia il  
la īnotefcere incipiat. et q̄nq; men  
ſib; ſe occultat mater eius ſicut  
ſcriptū eſt. **O**cculta uit ſe elizabeth  
mēſib; q̄nq;. ſexto at mēſe viſita  
tura maria matre dñi. et exultat  
ī fans ī vtero tāq; p̄mo aduētū  
dñi. Quo ī hūilitate dignat⁹ eſt  
appare. p̄phia māiſtari incipiat.  
ſed tāq; ī vtero id eſt nodū tam e  
uidēter. ut oēs ſicut ī luce manu

feſtū eē fateat. **Q**uō futurū credim⁹  
2. aduētū dñi quo ī claritate v̄e  
turus eſt. cui⁹ aduētus p̄curſor ſpe  
rat. helias ſicut hui⁹ iohēs fuit.  
Et ideo dicit. a dño. Helias iā uēit  
et multa ei hoīes fecerūt. Et ſi ſa  
re vltis ip̄e ē iohes baptiſta qui  
v̄eturus eſt. quia ī eodē ſpū et in  
eadē uirtute tāq; p̄cedētis p̄cōis  
officio. et hīc iā uenit. et ille uētur⁹  
eſt. p̄pterea et iſtū iohēm quo p̄cur  
ſor eius uates impletus ē. dicit. p̄curſo  
rē dñi futurū ī ſpū et uirtute helie.  
**P**actis autē maria cū elizabeth  
mēſib; trib; diſcedit. Quo nūo m  
videtur ſignificari fides trinitatis  
et baptiſma ī noīe p̄ris et filii et  
ſpūs ſancti. Quo per hūilē dñi ad  
uentū genus hūanū ībuit. et ſu  
turo aduētū claritatis eius exto  
litur. **De decē uirginib; . lxi.**

**I**ter pabolā a dño dictas  
ſolet q̄retes multū exercē  
iſta que de decē uirginib; poſita  
eſt. Et multa quidē hīc multa ſen  
ſerūt. que nō ſūt p̄ter fidē. ſed quo  
ptib; eius cōueniat oībus expoſi  
tio id elaborandū eſt. Regi etiā  
ī quadā ſcriptura ex earū genere  
que apocriſte noīant. qd nō ſit cō  
tra catholicā fidē. Sed huic loco  
michi min⁹ cōgrue viſū eſt con  
ſiderāti oēs hui⁹ ſilitudis p̄tes.  
de qua tñ expoſitōe temere nichil  
audio iudicare. ne forte nō eius  
cōuenientia michi anguſtias fe  
cerit. ſi mea tarditas ī ea cōue  
nientia nō iuenerit. **Q**uō at videri  
detur michi nō abſurde hoc loco  
accipi. q̄ntū poterō breuiter et di  
ligenter exponā. **I**nterrogatus



ergo dñs n̄ secreto a discipulis  
 de cōsumacōe sc̄i iter multa que  
 locut⁹ est hoc quoq; dixit. Tunc  
 silē estimabit regnū celoz decem  
 virginibz. que acceperūt lāpades  
 suas exierūt obuiā sponso et sp̄o  
 se. Quq; autē ex eis erāt fatue que  
 acceptis lāpadibz suis nō supserūt  
 oleū secū. Prudētes at̄ acceperūt  
 oleū secū in vasis suis cū lāpadibz.  
 Tardate autē sponso dormierunt  
 oēs. Media autē nocte clamor fuit  
 ecce sponsus v̄it surgite obuiā ei.  
 Tūc surrexerūt ille virgīes et ap-  
 tauerūt lāpades suas. Et dixerūt  
 ille stulte ad sapiētes. Date nobis  
 de oleo v̄ro quia lāpades n̄re exi-  
 guūt. Responderūt sapiētes di-  
 tētes. Ne forte nō sufficiat nobis  
 et vobis. ite potius ad v̄edentes et  
 et emite vobis. Et dū cū emere  
 venit sponsus. Et que pate erant  
 itrauerūt cū eo ad nuptias et clau-  
 sa ē ianua. Nouiss̄e vero veniūt  
 reliq; virgīes dicētes. Dñe dñe a-  
 peri nobis. At ille respondēs ait.  
 Amē amē dico vobis. q̄ nescio vos  
 Vigilate ergo quia nescitis diē  
 neq; horā. Dēcē vtiq; virginū. q̄  
 q̄q; admittūt. q̄q; excludūt  
 bonoz et malozū discrecionē sig-  
 nificat. Quappter si virgītatis  
 nomē honorabile est. cur receptis  
 exclusisq; cōe est? Deinde qd̄ sibi  
 vlt̄ n̄is i vtraq; parte q̄narius.  
 qd̄ at̄ significat oleū. Virū videt̄  
 qd̄ sapiētes petentibz nō cōicāt.  
 tū et iuidere fas nō sit eis que ita  
 p̄ferte sūt ut ab sponso recipiant.  
 Quo noīe nullo dubitāte dñs ihs  
 xp̄us significat. et mīcorde esse

oporteat. ad p̄standū ex eo qd̄ ha-  
 bēt. p̄scribēte illa sentētia eiusdē  
 dñi dicētis. oī postēti te. tribue.  
 Qd̄ ē at̄ qd̄ possit dando nō suffice  
 utrisq;? Hec maxīe auget q̄stiois  
 difficultatē q̄q; et cetera diligēt  
 cōsiderata ut oīa i vnā racionē cō-  
 currāt. nichilq; i vnā parte dicat.  
 qd̄ ipediat aliam magna cautio  
 est adhibenda. Vidētur itaq; michi  
 q̄q; uirgīes significare q̄q; p̄ti-  
 tā cōtinētiā a carnis illecebris  
 Cōtinend⁹ est aī appetitus a volup-  
 tate oculoz. a voluptate aurū.  
 a voluptate olfaciendi. gustādi.  
 tāgendi. Sed qā illa cōtinētiā p̄ti-  
 corā deo fit ut illi placeat. i iterio-  
 re gaudio cōsac. p̄ti corā hoībus  
 tm̄. ut glā hūana capiat. Quq;  
 dicūt sapiētes et q̄q; stulte. vtre  
 q; tm̄ virgīes. qā utraq; cōtinētiā ē  
 q̄uis diuerso fomite gaudeat. Lā-  
 pades autē sūt. qā manibz gestā-  
 tur opera q̄ scdm̄ istā cōtinētiā fi-  
 unt. Dictū ē autē luceat opa v̄ra  
 bona corā hoībus. Oēs vero acce-  
 perūt lāpades suas et uenerunt  
 obuiā sponso. Intelligēdū ē autē  
 xp̄i noīe cōsenti de quibz agitur.  
 Nō ēi nō possūt qui xp̄iani non  
 sūt sponso xp̄o uenire obuiā. S;  
 q̄q; fatue acceptis lāpadibz su-  
 is nō supserūt oleū secū. Multi  
 ēi q̄uis de xp̄i bonitate plurimū  
 sperāt. gaudiū tm̄ nō habēt dum  
 cōtinēter viuūt. nisi i laudibus  
 hoīm. Nō ergo habēt oleū secū.  
 Nā ipsā leticiā oleo significari  
 arbitror. p̄pterea v̄nixit te deus  
 deus tuus oleo exultacōis. Qui  
 autē nō p̄pterea gaudet. qā deo i-

115



+ Tunc corū qui corā deo exultāt

trinfetus placet nō habet oleū scāi  
prudētes autē accepērūt oleū i va-  
sis suis cū lāpadibz id ē leticiā bo-  
norū operū i corde atqz cōsciētia  
posuerūt. sic et aplūs monet. Pro-  
bet autē se hō iquit. et tūc i semet-  
ipso habebit gloriā. et nō i altero.  
Tardante at sponso dormierunt  
oēs. qā ex varoꝝ gñe cōtinētū ho-  
minū siue eoz qui i laudibz hōim  
+ ad quiescūt moriūt. hoc iternallo  
tēporis donec sub aduētū dñi fiat  
resurrectio mortuorū. **M**edia at  
nocte id ē nullo factū aut sperāte.  
quippe tū ipse dñs dicat. de die aut  
illa et hora nemo sat. **E**t aplūs.  
**D**ies dñi tāqz fū i nocte ita uēiet.  
**E**x quo significat penitus latere  
tū uenit **C**lamor factus ē ecce spō-  
sus uēit surgite obuiā ei **I**n ictu  
+ oculi oēs resurgem. **E**rgo surre-  
erūt oēs uirgines ille. aptauerūt et  
lāpades suas. i. ratiōes reddēdas  
operū suoz. **O**portet eī nos exhi-  
beri ante tribunal xpi. ut illic re-  
cipiat vnusqz qd gessit i corpe  
siue bonū siue malū **E**t dixerūt  
stulte ad sapiētes **D**ate nobis de  
oleo vō quia lāpades nre extin-  
guūtur. **Q**uorū eī facta aliena  
laude fulciūt. eadē subtracta de-  
ficiūt. et de cōsuetudinē id semper  
iquirūt. vnde gaude āimus solet  
**I**taqz hōim qui corda nō uidet. tes-  
timoniū uolūt habē apud deū  
qui cordis īspector ē. **S**ed qd respo-  
derūt sapiētes. **N**e forte nō suf-  
ficiat nobis. **V**nusqz eī pro se  
rationē reddet. nec alieno testio-  
nio quisqz adiuuat. apud deum  
cui secreta cordis apparēt. et vix

+ i nouissā tuba

sibi qsqz sufficiat ut ei testimoniū per-  
hibeat cōstā sua. **Q**uis eī glābit  
mūdū se habere cor. **I**nde ē q aplūs  
dicat **N**ichi mīnū ē ut a uobis  
iudicet aut ab hūano die. sed neqz  
meipm diuidito **Q**uappt cū de se  
ipso quisqz. aut nō oīno aut vix  
possit verā ferre sentētia. quō po-  
test de alio iudicare. tū sciat nō  
quid agat. in hōie nisi spō hōis.  
**I**te magis ad uēdentes et emite  
vobis. **N**ō cōsiliū dedisse putande  
sūt. sed crimē carū ex obliq. cōme-  
morasse **V**endūt eī oleū adulato-  
res qui siue falsa siue ignorata  
laudando aiās i errores mittūt.  
et eis vana gaudia tāqz fatuis cō-  
taliando. aliquā de hīs mercede  
siue i laborū siue pecunie. siue ho-  
noris. siue alicui cōmodi tēpora-  
lis accipiūt. nō itelligētes qd dic-  
tū est. **Q**ui vos felices dicūt in  
errore uos mittūt. **M**elius ē at  
obiurgari a iusto. qā pccōre lau-  
dari. **E**mendabit iquit me iust.  
i misericōdia et arguet me oleū at pccōris  
nō īpinguet caput meū **I**te ergo  
ad uēdentes et emite vobis id est  
videam. nūc qd uos adiuuat. q  
vobis laudes vendē cōsueuerūt.  
et uos i errore ducē ut nō corā deo  
sed ab hōibus gloriā q̄rerētis **E**-  
untabz autē illis emere uēit spon-  
sus id ē iclinātibz se illis i ea que  
foris sūt. et solitis gaude q̄rētibz.  
quia gaudia iterna nō nouerāt.  
**V**enit ille qui iudicat. et q̄ parate  
erāt itrauerūt id ē quibz bonū  
corā deo testimoniū cōstā p̄hibeat.  
itrauerūt cū eo ad nuptias id est  
ubi mūda aiā puro et p̄fecto dei



verbo fecunda copular. Clausa est ia  
 nua id e receptis illis qui st i ange  
 licā vitā imutati. Omēs ei resur  
 gemus iquit. sed nō oēs imutabi  
 mur. Clausus e aditus ad regnū  
 celozū. Nō e post iudiciū patet p  
 tū aut meritoz loais. Nouissie  
 at veniūt relique virgines dicētes  
 Dñe dñe aperu nobis. Nō dictū est  
 q̄ emerit oleū. et ideo itelligende  
 sūt nullo iā remanēte de alienis  
 laudibz gaudio. i angustijs. et  
 magnis afflictōibus rediē ad iplo  
 rationē dei. sed magna e ei seue  
 ritas post iudiciū cui an iudiciū  
 ineffabilis misericordia progata e. Itaqz  
 respōdens ait. Amē amē dico vobis  
 q̄ nescio vos. Ex illa scilicet regula  
 quia nō habet ars dei hoc e sapia  
 dei. ut itrent i gaudiū eius. qui  
 nō corā deo sed ut placeret hoibz  
 visi sūt aliquid scdm p̄cepta eius  
 opari atqz ita cōcludit Vigilate ex  
 go qua nescitis diē neqz horā Nō  
 modo illius vltimi tēporis qua vē  
 turus e sponsus. sed sue quisqz dor  
 mitionis diē et horā nescit. Qsqz  
 autē paratus e usqz ad sopnū idē  
 usqz ad mortē que oibus debetur.  
 paratus iueniet etiā cū illa vox  
 media nocte sonuerit qua oēs euigi  
 laturi sūt. Q̄ vero sponsa dixit  
 obuiā vēire virgines sic itelligēdū  
 puto. ut ex ipis virginibz constet.  
 ea q̄ dicit sponsa tāqz si oibz xpia  
 nis i ecclēsiā cōcurrētibz fili ad  
 matre cōcurrē dicit. cū ipis filijs  
 cōgregatis cōstet ea q̄ dicit mater.  
 Nūc autē desponsata e ecclia. et  
 virgo e ad nuptias p̄ducta idē  
 tū se cōtinēt a corrupcōe seculari.

Illo autē tēpore nubes quo vniūsa  
 mortalitate i ea p̄tereūte. imorta  
 li conuicōe fctē Desponsauit iquit  
 vos vni viro uirginē castā exhibē  
 xpo. Vos iquit uirginē a plurali  
 ad singularē cōcludēs. ideo et vir  
 gines dicit p̄nt. et virgo. Cur autē  
 q̄ngz dicit sūt ut michi videt̄ ex  
 positū est. Sed videm? nūc i enig  
 mate tūc autē facie ad facie Et nūc  
 ex parte. tūc autē ex toto Ip̄m autē  
 i enigmate et ex parte. nūc i sp̄  
 turis aliqd̄ cernere qd̄ tñ sic scdm  
 scdm cathol. i fidē ex illo pignore  
 cōtingit. qd̄ accepit virgo ecclēsia  
 hūili aduētū sponsi sui. que illo  
 ultimo aduētū cū ueniet cū clari  
 tate nuptura est. cū iā facie ad fa  
 ciem cōtuebit. Dedit ei nobis pig  
 nus spiritū sicut dicit aplūs. Et  
 ideo ista expositōe nichil certū in  
 tuct. nisi ut scdm fidē sit. neqz ali  
 p̄iudicat. que nichilomin? scdm fi  
 dē esse potuerit. **De muliere sama**  
**ritana. In.**  
**E**vangēlica sac̄. ritana. In.  
 mēta i dñi nri ihu xpi dicitis  
 factisqz signa nō oibus patet. et  
 ea nōnulli min? diligētē. min?qz  
 sobrie itēptando asserūt plerūqz  
 pro salute p̄nicē. et p̄cognacōe ve  
 ritatis errore Inter que illud e sac̄  
 mētū qd̄ scptū est. dñm hora diei sex  
 ta venisse ad puteū iacob. fessūqz ab  
 itinere sedisse et a muliere samari  
 tana potū petisse. et cetem q̄ i eodē  
 scpturariū loco disuacēda et p̄tractā  
 da dicit. De qua re id p̄mū tenēdū  
 est q̄ i oibus scripturis sūma vigi  
 lātia custodiri oportet. ut scdm fidē  
 sit sacramētū dñi. expositō. Hora  
 cego diei sexta. venit ad puteū dñs



nr. **V**ideo i puteo tenebrosā pfundita  
tē. **A**mmoneor ergo intelligere mū  
di hui⁹ ifirmas partes id est terre  
nas. quo venit dñs ihus hora sex  
ta. id est sexta etate generis huani  
tāq̄ senectute veteris hoīs quo iu  
bemur exui ut iduam nouo qui  
sdm deū creatus ē. **N**ā sexta etas  
senectus est. qm̄ p̄ma ifancia. scda  
pueritia. tertia adoleſcētia. quar  
ta iuuetus. q̄nta q̄uitas. veteris  
itaq; hoīs vita. q̄ ſecūdu tēporale  
conditōez pagitur sexta etate. ſe  
nectute cōcluditur. **Q**ua ſenectute  
ut dixi huani generis dñs nr̄  
creator nobis et reparator aduēit.  
ut moriēte ſalz veterē hoīe nouū  
i se cōstitueret. quē exutū labe ter  
rena i celeſtia regna tñſſerret. **E**rgo  
nūc puteus ut dictū est mūdi  
hui⁹ terrenū laborē et errorem.  
tenebrosā pfunditate et obſcuri  
tate ſignificat. **E**t qm̄ exterior ē  
homo vetus. et nouus iterior dic  
tū ē ab ap̄lo. **E**t ſi exterior ho n̄  
corrūpit. ſed iterior renouatur  
de die i die. **R**ectiſſie oīno qm̄ oīa  
viſibilia ad exteriorē hoīem p̄ti  
nēt. quibz xp̄iana diſciplina re  
iniciat. **H**ora sexta venit dñs  
ad puteū id ē medio die. **V**nde iā  
iāpit ſol iſte viſibilis declinare i  
occaſū. qm̄ et nobis vocatis a xpo  
viſibiliū delectacō minuit. ut i  
uiſibiliū amore ho iterior reat  
atus ad iteriorē lucē que nūq̄ oc  
cidit reuertat. ſedm̄ ap̄lica diſci  
plinā nō q̄rens q̄ vident. ſed que  
nō vident. **Q**ue ei videt. tēporali  
a ſ. que at nō videtur eterna. **E**t  
autē fatigatus vēit ad puteū. i

firmitatē carnis ſignificat. **Q** ſedit.  
hūilitatē. quia et i becillitatē car  
nis pro nobis ſuſcepit. et hō hoībz  
tam hūiliter appare dignatus ē.  
**D**e hac ifirmitate carnis. p̄pheta  
dicit. **H**omo i plaga poſitus et ſa  
ens ferre i becillitatē. **D**e hūilitate  
vero ap̄lus loq̄tur dicens. **H**ūilia  
uit ſe factus ſubditus uſq; ad mor  
tem. **Q** ſ illud qd̄ ſedit. qm̄ ſolet  
ſedere doctores poſſit alio itellai  
nō hūilitatis modeſtia. ſed magiſ  
tri demōſtrare p̄ſonā. **S**ed quer  
potest q̄re a muliere ſamaritana  
que iplende aque gracia uenerat.  
bibere poſtulauerat. cū ip̄e poſtea.  
ſpiritualis fontis affluētā ſe petē  
tibus dare poſſe p̄dicauerit. **S**ed  
ſciebat mulieris illius fidē. q̄ qm̄  
ſamaritana erat. et ſolet ſamarita  
p̄dolatrie p̄maginē ſuſtinē. **I**pi ei  
ſeparati a p̄lo iudeorū. ſimulachris  
mutorū aīaliū id ē vacis auceis  
aīari ſuarū det i addixerat. **V**ene  
rat autē ihus dñs nr̄ ut gēcū nū  
titudinē que ſimulachris ſerue  
bat ad munimētū fidei xp̄iane  
et i corrupte religionis adduceret.  
**N**ō enī eſt iquit ſanus opus medi  
cus ſed male habētibz. **E**rgo corū  
fidē ſitit pro quibz ſanguinē ſudit.  
**D**ixit ergo ad eā ihus. **M**ulier da  
michi bibere. **E**t ut noueris quid  
ſciebat dñs nr̄ poſt paululū diſci  
puli veniūt eius qui preceſſant  
i ciuitatē ut abos emerēt et dicit  
ei **R**abi māducta. **I**lle at̄ dixit eis.  
**E**go habeo eſcā māducare quam  
vos nescitis. **D**icit ergo diſcipuli  
eius ad alterutrū. **N**ūqd̄ quis ei  
attulit māducare. **D**icit eis ihus. **E**t



bus meus ē ut faciā volūtātē eius  
 qui misit me et ut p̄ficiā opus ei⁹.  
 Nūq̄d itelligit hic alia voluntas  
 p̄ris qui eū misit. et opus eius qd  
 se p̄fici velle respondit. nisi ut nos  
 ad fidē suā a p̄ncioso mūdi erro-  
 re t̄uēteret. Qualis ē ergo abz  
 ei⁹ talis et potus. Quap̄ter hec  
 ī illa muliere s̄ciebat ut faceret  
 ī ea volūtātē p̄ris. et p̄ficiet opus  
 eius Sed carnalit̄ itelligēs. respo-  
 dit Tu cū sis iudeus quō a me bi-  
 bere potas cū sim mulier samari-  
 tana. Nō cū cōtūtū iudei sama-  
 ritanis Cui dñs n̄r dixit Si scires  
 donū dei et quis ē qui dicit tibi da  
 michi bibē. tu magis petisses ab  
 eo et dedisset tibi aquā viuam.  
 Et hinc ei ostenderet nō se talem  
 aquā petisse qualē ip̄a mulier i-  
 tellerāt: sed quia ip̄e s̄ciebat fidē  
 eius. et idem s̄cienti sp̄m s̄c̄m dare  
 cupiebat Hāc ei recte itelligim⁹  
 aquā viuā qd est donū dei. sicut  
 ip̄se ait. Si scires donū dei. Et sicut  
 idē iohēs testatur alio loco dicens  
 qd stabat ih̄s et clamabat. Si quis  
 s̄cit veniat et bibat. Qui credit ī  
 me sicut dicit scriptura. Flumina de vē-  
 tre eius fluent aque viue. Quia  
 p̄mo credim⁹ ut hec dona m̄eam.  
 Hec ergo flūia aque viue que illi  
 mulieri volebat dare. merces ē fidei  
 quā prius ī illa s̄ciebat. Cui⁹ aq̄  
 viue it̄ceptatōez ita subiat. Hoc  
 autē dicebat īquit de sp̄u quē ac-  
 cepturi erāt h̄i qui ī eū credituri  
 erāt. Nondū at̄ erat sp̄s datus.  
 quia ih̄s nōdū fuerat clarifica-  
 tus. Hoc itaqz donū sp̄s sancti ē.  
 qd post suā clarificatōez dedit et

desit. sicut alia scriptura dicit. Ascen-  
 dens ī altū captiuā duxit captiuita-  
 tē dedit dona hoībus Sed adhuc il-  
 la mulier sapit carnalit̄. Sic eī res-  
 pondit. Dñe neqz hauritoriū habes.  
 et puteus altus est Vnde michi ha-  
 bes dare aquā viuā? Nūq̄d maior  
 es p̄re n̄ro iacob qui dedit nobis  
 hūc puteū. et ip̄se ex eo bibit. et  
 filij eius et pecora eius. Nūc vero  
 iā dñs exponit qd dixerit. Quis iqt̄  
 qui biberit ex aqua illa. s̄ciet ite-  
 rū. Et autē biberit ex aqua illa:  
 s̄ciet iternū Qui autē biberit de aqua  
 quā ego dedero nō s̄ciet iternū.  
 Sed aqua illa quā ego dedero fiet  
 ī eo fons aque salientis ī vitā eter-  
 nā. Sed adhuc mulier prudenciā  
 carnis āplectit. Quid eī respōdit.  
 Dñe da michi hāc aquā ut neqz  
 s̄ciā. neqz veniā huc haurire. Dic-  
 ei ih̄s. Vade voca virū tuū. et ve-  
 ni huc. Cū facer eā nō habē virū.  
 tu hoc dixerit q̄ritur. Nā cū mulier  
 dixisset. nō habeo virū: dicit ei ih̄s.  
 Benedixisti te nō habē virū. Cūqz  
 eū viros habuisti. et nūc quē ha-  
 bes nō est tuus vir. Hoc uerū dix-  
 isti. Sed nō sūt hec carnalit̄ acci-  
 pienda: ne hinc ip̄i ad huc mulieri  
 samaritane silēs eē videam. Sed  
 de illo dono dei si aliquid iā gusta-  
 mus spiritaliter tractem⁹ Cūqz  
 viros quqz libros q̄ p̄ moysen nu-  
 ministrati sūt. nōnulli accipiūt. Et  
 autē dictū est. et nūc quē habes nō  
 ē vir tuus De seip̄o dñm dixisse itelligit  
 ut iste sit sensus. P̄mo quqz lib̄s  
 moysi quasi quqz viris secuisti.  
 Nūc autē quē habes id ē quē audis  
 nō est tuus vir. q̄a nondū ī eum



credidisti. Sed quoniam nodum credes christo  
adhuc utique illos quoniam virorum id est  
quoniam librorum copulatione tenebat. Po-  
test mouere quomodo dicit potuerit quoniam  
vires habuisti. quasi nunc iam eos non  
haberet. cum adhuc utique ipsis subdi-  
ta viueret. Deinde cum quoniam libri  
moysi nichil aliud quam christum predicet  
sicut ipse ait. Si crederetis moysi:  
crederetis forsitan et michi. Ille enim  
de me scripsit. Quomodo potest intelligi  
a quoniam libris illis recedere hominem ut  
ad christum transeat. cum ille credidit  
in christum non relinquendos quoniam illos  
libros. sed spiritualiter intelligendos  
multo avidius amplectat. Est ergo  
alius intellectus. ut quoniam viri intelligan-  
tur quoniam corporis sensus. Unus qui  
ad oculos pertinet. quo luce ista visi-  
bile. et quoslibet colores. formasque  
corporum ternum. Alter est aurium. quod  
vocali et omnium sonorum momenta senti-  
mus. Tertius narium. quo varia o-  
dorum suauitate delectamur. Quartus  
in ore gustus. dulcia et amara se-  
tit et omnium saporum habet examen.  
Quintus per totum corpus tangendo  
diuidit. Calida et frigida mol-  
lia et dura. lenia et aspera. et quod  
quod aliud est quod tangendo sentimus.  
Istis itaque carnalibus quoniam sensibus.  
prima hominis etas tribuitur necessitate  
nature mortalis. qua ita post pe-  
ccatum primi hominis nati sumus. ut dum  
reddita luce mentis carnalibus sen-  
sibus subditi. carnalem vitam sine  
ulla veritatis intelligentia transcamus.  
Tales necesse est esse infantes. par-  
uulos pueros. qui nodum possunt  
attingere ratione. Et quia natura  
les sunt isti sensus. qui prima etate

regunt et ideo artifice nobis tributi  
sunt recte dicitur viri id est mariti tam-  
quam legitimi. quoniam non eos error vicio-  
prio sed dei artificio natura contra-  
buit. Cum autem quisque venerit ad eam  
etate ut iam possit capax esse ratio-  
nis si veritatem statim comprehendere  
potuerit. non iam illis sensibus recto-  
ribus utitur. sed habebit virum spiritua-  
tionalem. cui sensus illos in faulatum  
redigat seruituti subiectis corpus su-  
um. cum anima non iam viris quoniam id est quoniam  
corporeis sensibus subdita est. sed verbum  
dignum habet legitimum virum. cui co-  
pulata et inherens. cum et ipse spiritus  
hominis hederit christo. quia caput viri  
christus est amplexus spiritualia et na-  
tura sine ullo separationis timore  
perfruit. Quis enim nos separare pote-  
rit a caritate christi. Sed quoniam illa mu-  
lier errore tenebat. que significabat  
multitudinem scilicet vanis supersticio-  
bus subiugari post tempora illa  
quoniam carnalium sensuum. quibus prima  
etate ut diximus regit. non enim abusu  
dei acceperat in coniugium. sed complexu  
u adulterino diabolus optinebat.  
Itaque illi dominus dicit. Vides eam esse car-  
nalem id est carnaliter sapere. Vade  
voca virum tuum et veni huc id remoue  
te ab affectu carnali in qua consti-  
tuta es. unde non potes intelligere  
que loquor. et voca virum tuum id est  
spiritum intelligentem presens esto. Est enim  
anima quasi maritus quodammodo spiritus  
hominis. qui animalis affectione tamquam co-  
iugem regit. Non enim ille spiritus sanctus  
qui cum patre et filio incommutabilis  
manet et dignus animus incommu-  
tabiliter datur. Sed spiritus hominis de  
quo apostolus dicit. nemo facit quod est.



i hoie nisi spūs hoīs. **N**ā ille spūs  
 sūs spūs dei est. De quo iterū dicit  
 Sic et q̄ dei sūt. nemo fat nisi spūs  
 dei. **N**ic ergo spūs hoīs ē cū p̄ns ē.  
 id ē ientus ē. et se pietate subicit do  
**I**ntelligit hō q̄ spiritalit̄ dicitur. Cū  
 autē dyaboli error tāq̄ absente in  
 tellectu i aīa dñatur: adulter ē. **V**o  
 ta ergo iquit virū tuū id est spm̄ qui  
 est i te quo potest hō itelligē spiri  
 talia. si cū lux veritatis illustret.  
**I**pse assit cū loquor tibi ut spitalē  
 aquā possis accipere. et cū illa dice  
 ret nō habeo virū: bñ iquit dixisti.  
**Q**uq̄ cū viros habuisti: id ē q̄nq̄  
 sensus carnis. te i p̄ma etate rece  
 vūt. et nūc quē habes nō ē vir tuus  
 quia nō ē i te spūs qui itelligit deū  
 cū quo possis legitimū habere cō  
 nubū sed error dyaboli potius dñā  
 tur. qui te adulterina cōtaminacōe  
 corūpit. **E**t fortasse ut itelligētib;  
 indicaret q̄nq̄ memoratos corpis  
 sensus q̄nq̄ virorū noīe significari.  
 post q̄nq̄ carnales responsiones.  
**I**sta mulier sexta responsiōe nomi  
 nat xpm̄. **N**ā p̄ma ei⁹ respōsio est.  
**T**u cū sis iudeus quō a me bibē pe  
 tis? **S**eda: dñe neq̄ hauritorū ha  
 bes et puteus altus est. **T**ercia dñe  
 da michi hāc aquā ut neq̄ sicam  
 neq̄ veniā huc haurire. **Q**uarta  
 nō habeo virū. **Q**inta: video quia  
 p̄pheta es. p̄res nr̄i i mōte hoc ad  
 orauerūt. **N**ā ista responsio carna  
 lis est. **C**arnalib; ei datus fuerat  
 locus terren⁹ ubi oraret: spitales  
 autē spū et veritate oratuos dñs  
 dixit. **Q**uō postea q̄ locutus ē. sex  
 ta mulieris responsio xpm̄ fatet  
 oīm istoz eē doctorē. **D**icit ei **S**ao

ei qm̄ messias v̄it qui dicit xpm̄. **C**ū  
 uenit ip̄e nobis anūciabit oīa. **S**ed  
 adhuc errat: quia cū quē v̄eturum  
 sperat uenisse nō videt. **V**eruptm̄  
 misericordia nūc error iste tāq̄ adulter  
 expellit. **D**icit ei ei ih̄us **E**go sum  
 qui tecū loquor. **Q**uo audito illa  
 nō respondit: sed statū relicta ydri  
 a sua abijt i ciuitatē festinans  
 ut euāgelū et dñm aduētū nō tm̄  
 crederet. sed etiā p̄dicaret. **N**ec h⁹ q̄  
 relicta ydria discessit negligētē  
 p̄tendū ē. **Y**dria ē fortasse a  
 morē seculi hui⁹ significat id ē  
 cupiditate. qua x̄ hoīes de tene  
 brosa profunditate. au⁹ ymagi  
 nē puteus gerit. hoc ē de terrena  
 cōuersacōe hauriūt volūtatem.  
 qua p̄cepta iterū i eius appetitū  
 iardescūt. sicut de aqua illa bibe  
 rit siat iterū. **O**portebat autē  
 ut xpo credens. seculo renūciaret.  
 et relicta ydria cupiditatē sc̄lāre  
 se reliquisse mōstraret. nō solū cor  
 de credēs ad iusticiā. sed etiā ad sa  
 lutē ore cōfessura et p̄dicaturā qd̄  
 credit. **D**e timore utrū p̄tīm sit.  
**O**mnis p̄turbacō. **I**xm̄.  
 passio. **O**is cupiditas p̄tur  
 batio. **O**is igit̄ cupiditas passio.  
**O**is autē passio cū ē i nobis. ipsa  
 passione patim; et i q̄ntū passio  
 ē patim;. **O**is ergo cupiditas cū ē  
 i nobis ip̄a cupiditate patimur.  
 et i q̄ntū cupiditas p̄tīm. **S**ic et si  
 patim; timorē nō est p̄tīm. **T**āq̄  
 si dicitur. **S**i bipes ē: nō est petus.  
**S**i ergo p̄terea. hoc nō est q̄sequēs:  
 quia sūt multa p̄tiora bipedia. p̄  
 terea et illud nō ē cōsequēs: quia  
 multa p̄tiora sūt q̄ patim;. **H**oc enī



contradicitur non esse consequens ut si patimur timore. ideo non sit patimur. Tu autem dicitur consequens esse: ut si patimur timore non sit patimur. cum tamen concedas aliqua esse patimur quae patimur. *lxm.*

*Et qui ut vult viuere beatum esse.*

**O**mnis qui beate vult viuere. si viuere ut vult beatus est. Omnis autem homo beate vult viuere. Omnis ergo homo qui viuere ut vult beatus est. Ex quo conficitur neminem viuere ut vult. qui vult turpiter viuere. Quia nemo beatus est. qui turpiter viuere. Inde autem non viuere ut vult. quia et si multa secundum voluntatem suam faciat consequuntur. tamen plura contra ipsius voluntatem. *de equalitate filii.*

**D**eus quem genuit. *lxv.* quam meliorem se generare non potuit. Nichil enim deo melius debuit equale. Si enim voluit et non potuit. infirmus est. Si potuit et noluit. inuidus est. Ex quo conficitur equalem genuisse filium. *de quadraginta et*

**O**mnis quadraginta. *lxvi.* sapientie disciplina est que ad erudiendos homines pertinet. creatorem creaturamque dinoscere. et illum colere dominantem. istam subiectam fateri. Est autem creator deus. ex quo omnia. per quem omnia. in quo omnia. Et ideo trinitas pater. et filius. et spiritus sanctus. Creatura vero patris est inuisibilis sicut anima. parti visibilis sicut corpus. Inuisibili trinitarius numerus tribuitur: quare diligere deum tripliciter iubemur. ex toto corde. et ex tota anima. et ex tota mente. Corpori quaternarius propter euidentissimam naturam eius id est calidam. et frigidam humidam et siccam.

Vniuersae ergo creature septenarius. qua propter omnis disciplina dinoscitur atque discernitur creatorem atque creaturam denario numero insinuat. Que disciplina quam diu corporeis motibus significat. credendo constat et rerum gestarum uenturam atque transiuntium auctoritate. quasi lacte pueros nutrit. ut ydoneos faciat contemplationi. quam non uerit et transit. sed semper manet. In qua quisque narratis sibi rebus diuinitus temporaliter profalitate hominum gestis siue gerendis. quam adhuc futura predicantur. si permanserit in fide et promissa sperauerit. Et quam diuina auctoritas precepit in fidegabili caritate implere durauerit. recte agere uita huius necessitatis et temporis. quam numero quadraginta commendatur. Quam denarius numerus qui totum insinuat disciplinam quatuor ductus id est numero qui corpori tribuitur multiplicat. quia pro motu corporalis administrationis gerit: quam dictum est fide constare. quadraginta numerum conficit. Ita etiam impetrat stabilem et nullius temporis indigentem sapientiam. que denario numero commendatur: ut ad quadraginta addatur decem. quia partes equales quadragenarium numerum sunt ducte ad quinquaginta pueniunt. Partes autem equales habet quadragenarius numerus. Primum quadraginta in singulis. Deinde viginti in binis. deinde decem in quaternis. octo in quinis. quinquaginta in octonis. quatuor in denis. duas in uicenis. Unum ergo et duo. et quatuor. et quinquaginta. et octo. et decem. et viginti sunt ducta efficiunt quinquaginta. Quae propter sic quadragenarius numerus equalibus suis partibus computatis parit amplius.



denarius et fit quinquagenarius? Sic te-  
 pus fidei reru pronu salute ges-  
 taru et gerendaru cu equitate  
 vite actu iperitat itellam stabilis  
 sapie. ut no solu credendo sed etia  
 itelligedo disciplina firmet. et  
 ideo ea q nuc est ecclesia quus fi-  
 lii dei sum. an tu q apparuerit.  
 qd erim? i laboribz et i afflictioibz  
 agit. et i ea ex fide iustus uiuit.  
 Nisi credideris iquit no itelligeris  
 Et hoc e tempus quo igemusam? et do-  
 lemus expectantes redemptione corpis  
 nri. qd quadragesia celebrat. Sam?  
 aute quia cu apparuerit filius ille  
 rimus. qm videbim? cu sicuti est.  
 Cu addit denarius qdragenario.  
 ut no solu credere que ptinet ad fi-  
 dem. sed etia pspiciua veritate itel-  
 ligere mercam. Talis ecclesia in  
 qua nullus erit meror. nulla per-  
 mixtio maloz hom. nulla iniqui-  
 tas. sed leticia et pax et gaudiu.  
 quagesie celebratoe pfigurat. p  
 terea qua dñs nr resurrexit a mor-  
 tuis qdraginta diebz pactis cu  
 discipulis suis. eade scilicet p huc  
 numeru ifirmata tpali dispensatoe q  
 ad fide ptinet ascendit in celu.  
 Et decem alijs diebz pactis misit  
 spm sam id e no ad huana et te-  
 poralia. sed ad dina atq eterna  
 cotuenda quoda amoris et cari-  
 tatis spirameto et incendio qdra-  
 genario denarius adderet. Et ide  
 o ia hoc totu id e quinquagenarius di-  
 eru nus leticie celebratoe signa-  
 dus e. Nec at duo ipa r vnu labois  
 et sollicitudis alteru gaudij et se-  
 curitatis. et ia rethibz missis in  
 mare dñs nr significat. Na an pas-

sione de reticulo dicit. misso i ma-  
 re qui tantu piscu reperit. ut vix  
 ad litus trahendo pduceret ut et  
 retia ruperet? Non etia missa sut  
 i dexterā partē. Nri ei multos ma-  
 los ecclesia teporis hui? ue q in  
 sinistra habet ei etia bonos. sed ut  
 passim pmixtione maloz bonoz  
 q significet. Qd aute rupta st retia.  
 caritate violata multas hereses  
 exisse significat. Post resurrectione  
 vo cu veller ecclesia futuri teporis.  
 pmostrare. ubi oes pfecti atq sa-  
 futuri sut iussit mitti retia i dex-  
 terā partē. et capti st igetes pisces  
 centu quingenta et tres miratibus  
 discipulis. q cu ta magni essent  
 retia no st disrupta. Hor magnitudo  
 magnitudine sapie iusticieq sig-  
 nificat. Nus vero ipam disciplina  
 et teporali dispensatoe. et eterna  
 regnatoe pftam qua dixim? quage-  
 nario nno comedari. Quia ei no  
 opus erit tuc corporalibz adiumentis  
 et aio cotinebit. fides atq sapia qz  
 no trinariu num tributū dixim?  
 quingenta ducim? ter et fuit centu qu-  
 quaginta Cui nno trinitas addit.  
 qa ois ista pfectio i noie pris et fi-  
 lii et sps sc cōsecrata e. Ita fuit ce-  
 tu quingenta tres qui nus piscu ad  
 dexterā partē captor iuenietur.

**De eo qd scriptum est. lxxij.**  
**H**ignoratis frēs. scientibz ei  
 lege loquor. Quia lex dñi  
 tur hoi i qntu tepus uiuit usq ad  
 cu locu i quo scriptu est. ita ut serua-  
 mus i nouitate sps et no i vetus-  
 tate lee. Aplius in hac similitudie  
 i qua de viro et muliere loquitur.  
 qm mulier tenet lege viri. Tria



quedā cōsideranda cōmendat. mulie  
rē virū. et legē. Mulierē salūz subiu  
gata virō p̄ vitulū legis. quo vitulo  
morte liberat. ut cui vlt̄ nubat. Sic  
ē dicit. Mulier ē sub virō. viuo ma  
rito iūcta est legi. Si autē mortuus  
fuerit vir eius euacuata ē a lege vi  
ri. Igit̄ viuētē virō vocabit̄ adulte  
ra. si fuerit cū alio virō. Si autē mor  
tuus fuerit vir eius. liberata ē a le  
ge ut nō sit adultera. si fuit cū alio  
virō. Hucusq̄ similitudo ē. de idē lap̄  
rē loqui cui explanāde ac. p̄bande.  
similitudinē iduxit. In qua etiā re tria  
similit̄ attendenda sūt. Homo. p̄m̄ lex  
Tam diu ēi dicit. sub lege ē hōiem.  
q̄ diu viuit p̄m̄. Quāmodū tam  
diu mulier sub lege viri ē. q̄ diu vi  
uit virō. Hoc autē p̄m̄ hinc intelli  
gendū ē qd̄ accessit p̄ legē. Qd̄ p̄m̄  
dicit sup̄ modū ē. qm̄ cū appareat  
ē p̄m̄. fit tñ et adiūcta p̄uaritā  
one cumulātū. Vbi ēi nō est lex. n̄  
p̄uaritatio. Et hoc ē qd̄ dicit. De fi  
at supra modū p̄m̄. aut p̄m̄ p̄  
mādātū. Quāpter legē q̄uis a pec  
cando. phibeat. nō tñ sic dicit. datū  
ut liberaret a p̄m̄. sed ut demonstra  
ret p̄m̄. cui seruēs aīa debet se ad  
graciā liberatoris cōuertere. ut a  
p̄m̄ liberet. Per legē ēi cognitio  
p̄m̄. Et alio loco dicit. Sed p̄m̄  
ut appareat p̄m̄. p̄ bonū. michi  
opatur morte. Vbi ergo nō ē grā  
liberatoris: auget p̄m̄ di deside  
riū. phibit̄ p̄m̄. Qd̄ quidē ad  
huc vtile est. ut sentiat aīa. n̄ se p̄  
sā nō sibi sufficere ad extrahēdū.  
se a seruitute p̄m̄. atq̄ hoc modo  
de tumescēte. atq̄ extincta oīm  
supbia subdat̄ liberatori suo sin

ceriterq̄ hō dicit. Adhesit aīa mea  
post te. qd̄ est iā nō ē sub lege p̄m̄.  
sed i lege iusticie. Lex p̄m̄ autē dicit̄  
tur. nō quia lex ip̄a p̄m̄ ē. sed q̄  
lex ip̄onit̄ p̄m̄. Ideo etiā lex  
mortis. quia stipēdiū p̄m̄ mors.  
Aulcus mortis p̄m̄. Virtus autē  
p̄m̄ lex. Peccando ēi ad mortē labi  
mur. vehemētius autē peccamus  
lege. phibētē. q̄ si nulla lege. phibe  
remur. Accedēte at̄ graciā id ip̄m̄  
qd̄ lex onerosē iusserat. iā sine onē  
re at̄ libētissē ip̄m̄. Lex ergo p̄m̄  
et mortis id ē q̄ ip̄onit̄ ē peccātibz  
atq̄ morientibz iubet tñ ne cōcu  
piscam. et tñ cōcupiscam. Lex at̄  
spūs vite que p̄tinet ad gloriā.  
et liberat a lege p̄m̄. et mortis. fa  
at ut nō cōcupiscam. et ip̄m̄  
iussa legis. Nō iā serui legis per  
timorē. sed amia per caritatem.  
et serui iusticie. Vnde illa lex pro  
mulgata est iusticie. aut nō ser  
uilit̄ sed liberalit̄ seruendū  
est. id ē caritate potius q̄ timore.  
Ideoq̄ verissē dicit̄ est. Legē ergo  
euacuam. per fidē. Absit. Sed legē  
statuam. Hoc ēi effiat fides qd̄  
lex iubet. Statuit̄ ergo lex p̄ fidē.  
Que fides si nō sit iubet tñ lex ei.  
nō ip̄lētēs iussa. reos tenet. ut eos  
gemētēs et nō valētēs ip̄lētē que  
iussa sūt. ad graciā liberatoris ali  
qñ cōuertat. Cū ergo tria q̄dam  
in illa similitudinē videam. mulierē.  
virū. et legē. et rursum i hac re. p̄m̄  
quā similitudo adhibita ē. tria. aīam.  
p̄m̄. et legē p̄m̄. hoc solū. hic di  
uersū est. q̄ i illa similitudinē vir mo  
rit̄ ut nubat mulier cui vlt̄. et a  
lege viri soluat̄. Hic autē ip̄a aīa mo  
rit̄ p̄m̄ ut nubat. Cū autem



mortuū p̄cā: mortuū etiā legi p̄cā. Itaq̄  
 aut fratres mei et vos mortui estis  
 legi p̄ corpus xpi. ut sitis alterius  
 qui ex mortuis resurrexit ut fruc-  
 tificem⁹ deo. Cū ei essem⁹ i carnei-  
 quit id ē carnalibz desideris obstruc-  
 ti tenerem⁹. passiones que p̄ legē  
 sūt operabāt⁹ i mēbris nr̄is. ut  
 fructū ferret mortis. actū cōcupis-  
 ctiā q̄ lex phibet. ubi nō erat fi-  
 des et ad tumultū p̄cōrū p̄varica-  
 tiōis crimē adiectū. Quia ubi nō  
 est lex: nec p̄varicatio. Has dicit  
 passioēs q̄ per legē sūt opate. In  
 mēbris suis ut fructū ferret morti  
 sub istis passioibz: tāq̄ sub viro do-  
 mināte agebat aīa anq̄ veniret ḡ-  
 tia per fidem. In⁹ ergo passioibus  
 mortuū quia iā seruit dei legi mēte.  
 quīs ip̄e passioēs nōdū mortue sūt.  
 q̄dū seruit legi p̄cā. Restat ergo ad  
 huc aliqd̄ ei qui est sub gratia q̄ cū nō  
 viciat. nec captiuū ducat. donec mor-  
 tificet⁹ totū qd̄ cōsuetudinē praua ro-  
 boratū est. et vnde corpus etiā nūc  
 mortuū esse dicit⁹: q̄dū nō p̄fē seruit  
 spiritui. Cōtigit autē ut p̄fēte ser-  
 uiat cū fuerit et ip̄m mortale corp⁹  
 viuificatū. Ex quo cōphendimus  
 q̄tuor cō differētiās etiā i vno hoīe  
 quibz gradatū p̄ctis i vita eterna  
 manebit⁹. Quia ei oportebat atq̄  
 id iustū erat. ut postea q̄ nra natu-  
 ra peccauit amissa b̄tudinē sp̄ita-  
 li: que paradisi noīe significat⁹. aīales  
 carnales q̄ nascerem⁹. P̄ma ē ac-  
 tio ante legē. scd̄a sub legē. tertia s̄o  
 gratia. quarta i pace. Ante legem  
 cū p̄cā ignoram⁹ et seq̄mur carna-  
 les cōcupiscentias. Sub legē ē actio.  
 cū iā phibem⁹ a peccato. et t̄n eius

cōsuetudinē vici peccam⁹. qm̄ nos nō  
 dū adiuuat fides x. Tercia actio est  
 qm̄ iā plenissimē credim⁹ liberatori  
 nro. nec nr̄is meritis aliqd̄ tribui-  
 mus. sed ei⁹ misericordiam diligendo.  
 iā nō viciamur delectacōe cōsuetudi-  
 nis male cū ad p̄cā nos ducē niti-  
 tuū. sed t̄n adhuc eā iterpellatē  
 patim⁹: quīs ei nos nō tradam⁹.  
 Quarta ē t̄n oīno nichil ē in hoīe  
 qd̄ resistat sp̄i. sed oīa sibi met  
 cōcorditer iūta et cōnexa vnū  
 aliquid firma pace custodiunt.  
 qd̄ fiet mortali corpe viuificato.  
 cū corruptibile hoc iduerit cor-  
 ruptionē et mortale hoc iduerit  
 i mortalitate. Ad p̄mā actionem  
 demonstrandā ip̄a testiona iterim  
 occurrūt. P̄ vnū hoīem p̄cā i hūc  
 mūdū itroiuit. et per p̄cā mors.  
 et sic per oēs hoīes p̄transiit i quo  
 oēs peccauerūt. Usq̄ ad legē enī  
 p̄cā i mūdo fuit. P̄cā autē nō  
 deputabat⁹ cū lex nō esset. Et iter.  
 Sine lege ei p̄cā mortuū ē. Ego  
 autē viuebā aliqn̄ sine lege. Sed  
 ei h̄c dicit mortuū est. Hoc ē qd̄  
 sup̄ius deputabat⁹. id ē latebat qd̄  
 manifestat i cōsequētibz ubi dicit:  
 sed p̄cā ut appareat p̄cā p̄ bonū  
 michi operatū est mortē. id ē per  
 legem. Per legē quia bona ē lex.  
 si quis ea legitime vtiatur. Si ergo  
 h̄c ait. ut pareat p̄cā manifestū  
 est. q̄a sup̄ius ideo dicebat mor-  
 tuū et non deputari. apparebat  
 anq̄ lege phibete ostenderet. Ad  
 scd̄am actionē illa testiona con-  
 ueniūt: lex autē subtrauit. ut  
 habūdaret delictū. Accessit ei et  
 p̄varicatio que nō erat. et illud qd̄ iā



comemoratum est. Tu enim essemus  
in carne passionibus peccatorum que per  
legem sunt operabatur in membris me-  
nistris. ut fructum ferret morti. et il-  
lud. Quid ergo dicem? Lex pec-  
catum est? Absit. Sed peccatum non cognou-  
i nisi per legem. Nam concupiscentiam  
nesciebam. nisi lex diceret non concu-  
piscere. occasione autem accepta  
peccatum per mandatum operatum est in  
me omnem concupiscentiam. Et paulo post.  
Adueniente mandato peccatum reuixit.  
Ego autem mortuus sum. et inueni-  
m mandatum quod erat ad vitam. hoc  
esse ad mortem. Peccatum enim occasione  
accepta per mandatum fecellit me.  
et per illud occidit. Quod ergo  
aut mortuus sum uult intelligi  
me mortuum esse cognoui. quia  
iam etiam per uariationem peccat qui ui-  
det per legem quod facere non debeat  
et tamen facit. Quod autem aut fecellit me  
peccatum occasione accepta per man-  
datum. siue quia suasio delectatio-  
nis ad peccandum uehementior est  
tamen adest prohibitio. siue quia et-  
iam si quid homo fecerit secundum ius-  
sionem legis. si adhuc non sit fides que  
in gratia est sibi uult tribuere non  
deo sed superbiendo plus peccat.  
Sequitur ergo et dicit. Itaque lex quod  
sancta et mandatum sanctum et iustum  
et bonum. Quod ergo bonum michi fac-  
tum est mors? Absit. Sed peccatum ut  
appareat peccatum. per bonum michi  
operatum est mortem. ut fiat supra  
modum peccator. aut peccatum delinques  
per mandatum. Scimus autem quia lex  
spiritualis est ego autem carnalis  
sum. id est in carne consensio. non dum  
spirituali gratia liberatus uenit

datus sub peccato. id est peccatis peccato  
temporalium uoluptatum. Quod enim ope-  
ror ignoro. id est non agnosco esse in  
preceptis ueritatis ubi est nulla sanctio.  
Secundum hanc locutionem dicit do-  
minus peccatoribus non noui uos. Non  
enim aliquid enim latet sed quia peccatum  
non inueniuntur in regulis preceptorum.  
quas habet ueritas. ideo ipsa ue-  
ritas dicit peccatoribus non noui uos.  
Sicut enim tenebre oculis non uidentur.  
ita peccatum mente ignorando sentitur.  
Ex ista locutione dictum arbitror in  
psalmis. Delicta quibus intelligit. Non  
enim quod uolo hoc ago. sed quod odi  
illud facio. Si autem quod nolo hoc ago  
consensio legi quia bona est. nunc  
autem iam non ego operor illud. sed  
quod in me habitat peccatum. Scio enim quia  
non habitat in me hoc est in carne mea  
bonum. Velle enim adiacet michi per-  
ficere autem bonum non inuenio. Non enim  
quod uolo facio bonum. sed quod nolo  
malum hoc ago. Si autem quod nolo  
hoc facio iam non ego operor illud.  
sed id quod habitat in me peccatum. Inue-  
nio ergo michi legem uolenti facere  
bonum. quoniam michi malum adiacet.  
Condelector enim legi dei secundum iterum  
in membris meis repugnante legi  
mentis mee et captiuante me sub  
legem peccati que est in membris meis. Huc  
usque sunt uerba hominis sub lege con-  
stituti. non dum sub gratia. qui etiam  
si nolit peccare. vincitur a peccato. In-  
ualuit enim consuetudo carnalis. et  
naturale uinculum mortalitatis quod  
de adam propagatum sum? Implorare et  
ego auxilium qui sic potes est. et non  
ueritatum suum fuisse quod occidit. non suum



ee qd surgit. **I**n enim liberatus ag-  
 nostens gratia liberatoris sui.  
**M**iser iquit ego ho quis me libera-  
 bit de corpe mortis hui? **G**racia  
 dei per ihm xpm dnm nrm **E**t ia  
 pnt ia uerba dia hois sub gratia  
 constituti i actoe qua tertia demon-  
 strauim? que habet quide relucta-  
 tem mortalitate carnis. sed no vi-  
 cente atq captiuare ad tōfensioez  
 peccandi. **S**ic ei dicit **I**git? ipe ego  
 mente seruo legi dei: carne autem  
 legi pta. **N**ulla ergo cōdēpnatio ē  
 hys qui sūt i xpo ihu. **L**ex enī spūs  
 vite i xpo ihu liberauit me a lege  
 pta et mortis. **Q**uō enī ipossibile ē  
 rat legis i quo ifirmabat? per car-  
 nē. id est per desideria carnalia. **L**  
 deo lex nō iplebat? quia ipius ius-  
 tiae nōdū erat caritas. q̄ i teriore  
 delectatōe teneret mētē. ne ad p-  
 ratū delectatōe rerū tēporalū tra-  
 heret? **E**rgo ifirmabat? lex p car-  
 nē. id ē nō efficiebat iustos carnis;  
 de? filiū suū nisi i similitudinē car-  
 nis pta. **N**ō enī caro pta erat q̄ nō  
 carnali delectatōe nata erat. sed tñ  
 ierat similitudo carnis pta. quia mor-  
 talis caro erat. **M**ortē autē nō me-  
 ruit adam. nisi peccando. **S**ed qd  
 fecit **D**us? **D**e pta dāpnauit pec-  
 catū i carne. id est suscipiendo car-  
 nē hois ptaoris. et docendo quē ad-  
 modū uiuerem? pta i ipsa carne  
 dāpnauit. ut eternorū caritate spūs  
 flagrans nō duceret captiuus. i  
 cōp- sensione libidīs. ut iusticia  
 iquit legis ipleret? i nobis. qui nō  
 sōdm carnē abulam? sed sōdm spm.  
**I**taq pcepta legis per caritate iple-  
 ta sunt. que per timorē nō poterāt.

**Q**ui enī sōdm carnē sūt que carnis  
 sūt sapiūt. id ē carnalia bona pro-  
 sūmis bonis cōcupiscūt. **Q**ui autē  
 sōdm spm. que sūt spūs sentiūt. **P**ru-  
 dencia ei carnis mors ē. **P**rudencia  
 autē spūs vita et pax: quia pru-  
 dencia carnis iumica dñi **I**psē  
 ostendit qd iumica dixerit ne pu-  
 taret quis ex aduerso aliud ueni-  
 re pncipiū enī subiūgit et dicit.  
**L**egi ei dei nō ē subiecta. **N**ec ei potest  
 ergo circa legē. hoc ē iumicū esse i  
 deum. nō quia deo aliqd nocere  
 potest. sed sibi nocet q̄squis resis-  
 tit uolūtati dei. **H**oc ē enī aduer-  
 sus stimulū calces mittere ut pau-  
 lo aplo cū adhuc ecclēsiā psegrēt  
 dicitur dictū est. **S**ic ē autē dictū  
**L**egi ei dei nō ē subiecta. **N**ec enī  
 potest. **T**aq̄ si dicit. **N**ix nō cale-  
 facit: nec potest. **Q**uōdū enī nix est  
 nō calefacit. sed resoluī pt et fer-  
 uere ut calefaciat: sed cū hoc facit.  
 iā nix nō est. **S**ic et prudencia carnis  
 dicitur. cū aīa pro magnis bonis.  
 tēporalia bona cōcupiscit. **Q**uōdū  
 enī est appetitus talis. iest aīe legi  
 dei subiectā ēē nō posse. id ē non  
 pt iplere que lex iubet. **S**ed cū spi-  
 ritualia bona desiderare ceperit.  
 et tēporalia cōtēpnere. desinet ēē  
 carnis prudencia et spūi nō re-  
 sistet. **E**a nāq̄ aīa cū iferiora ap-  
 petit. prudenciā carnis habē dicitur  
**C**um supiora prudenciā spūs.  
**N**ō quia prudencia carnis substā-  
 tia est qua iduit? aīa uel exuit?  
 sed ipius aīe effectio ē q̄ oīno ēē  
 desinet cū se totā ad supna con-  
 uerterit. **Q**ui autē i carne sūt  
 iquit deo placē nō pnt. id ē qui



voluntatibus carnis acquiescunt. Ne quis ei de his dictum putaret. qui de hac vita nondum excesserunt. oportunissime subiunxit. Vos autem non estis in carne: sed in spiritu. Utique adhuc in hac vita constitutus loquitur. In spiritu enim erat quia in fide et spe et caritate spiritalium rerum acquiescebat. Si tamen inquit spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum christi non habet. hic non est eius. Si autem christus in vobis. corpus quidem mortuum est propter peccatum. spiritus autem vita est propter iustitiam. Mortuum corpus dicit quod dicitur tale est ut indigentia rerum corporalium molestat animam et quibusdam motibus ex ipsa indigentia venientibus ad petenda terrena sollicitet. quibus tamen vin exhibentibus mens ad illata facienda non consentiat. Que iam seruit legi dei et sub gratia constituta est. Ad hoc enim valet quod supradictum est. mente seruit legi dei. carne autem legi peccati. Et ille homo nunc describitur esse sub gratia qui nondum habet peccatorum pacem que corporis resurrectione et immutatione futura est. Hec tamen ergo ut de ipsa pace dicat resurrectionis corporis. que quarta est actio. si tamen ea actione dicta oportet quod summa quies est. Sequitur enim et dicit. Si ergo spiritus eius qui suscitauit Iesum ex mortuis habitat in vobis: qui suscitauit Christum Iesum a mortuis viuificabit et mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius in vobis. Hoc et de resurrectione corporis euidentissimum testimonium est et satis apparet quod diu in hac vita sumus. non de esse molestias super mortale

carne. neque titillationes quasdam delectationum carnalium. quibus enim non cedat qui sub gratia constitutus. mente seruit legi dei. tamen carne seruauit legi peccati. His gradibus homine perfecto nulla substantia inuenitur. malum enim quod lex mala est que ostendit homini in quibus peccatorum vinculis iaceat. ut per fidei implorato liberatoris auxilio. et solui et erigi et firmissime constitui mereatur. In prima ergo actione. que est ante legem nulla pugna est cum voluptatibus huius seculi. In secunda que est sub lege pugnamus. sed vincimus. In tertia pugnamus et vincimus. In quarta non pugnamus sed perfecta et eterna pace requiescimus. Subiungitur enim nobis quod inferius nunc est. quod propterea non subiungebat. quia superiorem nobis deseruimus deum. **lxviii.**

**In epistola pauli ad colossenses.**

**D**ico quod scriptum est. In quo habemus redemptionem in remissione peccatorum. qui est ymago dei invisibilis. Ymago et equalitas et similitudo distinguenda sunt. quia ubi ymago continuo similitudo non continuo ymago. Vbi similitudo non continuo ymago. non continuo equalitas ut in speculo est ymago. quia de illo expressa est etiam necessario similitudo non tamen equalitas. Quia multa desunt ymagini que in similitudine rei de qua expressa est. Vbi equalitas continuo similitudo non continuo ymago. uelut in duobus ouis paribus. quia inest equalitas. inest similitudo. Quocirca ei assuet vni assuet et alteri. Ymago tamen non est quia neutrum de altero expressum est. Vbi si

† equalitas. Vbi equalitas. continuo similitudo. non continuo



militudo nō cōtinuo ymago. nō cōtinuo equalitas. Omne quippe ouum oī onō tōtū ouū ē silē est. Sed ouū pdias q̄uis ī q̄tū ouū est silē sit ouo galline. nec ymago tñ eius est quia nō de illo exp̄sum est. nec equalē quia et breue est. et alterius generis aiāntiū. Sed ubi dicit non cōtinuo utiqz ītelligit. quia esse aliq̄n potest. Potest ergo esse aliqua ymago ī qua sit equalitas ut ī parentibz et filiis iueneret ymago et equalitas. et silitudo. si īteruallū tēporis defuisset. Nā de parente exp̄ressa ē silitudo filij ut recte ymago dicat. et potest ēē tāta ut recte etiā dicatur eq̄litas. nisi q̄ parēs tempore p̄cedit ex quo ītelligit. et eq̄litate aliq̄n nō silitudinē habere. sed etiā ymaginē qd ī supiore exemplo manifestū ē. Potest etiā aliq̄n ēē silitudo et equalitas q̄uis nō sit ymago ut de ouis paribz dixim. potest silitudo et ymago q̄uis nō sit equalitas ut in speculo ostendim. Potest et silitudo ubi et eq̄litas et ymago sit. sicut de filiis cōmemorauim. excepto tēpore quo p̄cedūt parētes. Sic ei eq̄lem sillabā sillabe dicim. q̄uis altera p̄cedat. altera subsequat. In deo autē quia cōditio tēporis vacat. Nō ei potest recte videri deus ī tēpore generasse filiū. per quē cōditit tempa. cōseq̄s ē ut nō solū ymago et sit q̄a de illo ē et silitudo. quia et ymago est. sed etiā equalitas tanta ut nec t̄pis īteruallū īpedimenta sit. **De eo qd scrip̄tū est. et habitu iuentus ut hō**

**M**ultis modis. **lxix.** habitū dicim. Vel habitū animi sicut ē curāqz disciplinē perceptio. vsu roborata atqz firmata. Vel habitū corpis scdm quē dicim. aliū alio ēē facultatiore et validiore. q̄ magis que magis p̄ue habitudo dia solet. uel habitudo eoz qui mēbris nr̄is accomodat. ext̄secus. scdm quē dicim. vestitū caltiatū. armatū. et si qd ei ymodi ē. In quibz oībus generibz siquidē nomē hoc dictum est. ab illo v̄bo q̄ ē habere. manifestū ē in ea re dici. habitū quē accidit aliter. ita ut eā possit etiā nō habē. Nā et doctrina accidit aīo. et futus ac robur corp̄is et vestis atqz arma nō dubiū est q̄ accidat mēbris nr̄is ita ut īperitus possit ēē aīmus si ei doctrina nō acciderit. et exile atqz languidū corpus sine fūco v̄sterū et robore et nudū sine veste. et iarmus sine armis. et pede nudo sine caltiamentis esse hō possit. **Habitudo ergo ī ea re dicit. que nobis ut habeat. accidit. Verūpt̄m̄h̄ īterest q̄ quedā eoz que accidūt nobis ut habitū faciāt nō mutātur a nobis. sed ip̄a nos mutāt ī se ip̄a ītegra et īcōcussa manētia. Sicuti sapiā cū accidit hōi nō ip̄a mutatur. sed hōiēm mutat. quem de stulto sapientē facit. Quedā vero sic accidūt ut et mutēt et mutant. sicuti tabus et ip̄e amittēs spec̄iē suā. ī corpus nr̄m vertit. et nos refecti abo ab exilitate atqz languore ī robur atqz valēciā cōmutam. Tertiu genus est cū ipsa que accidūt mutātur ut ha**

al q̄ accidit aliu



bitū faciāt. sicuti ē vestis. **N**ā cū  
picta est uel reposita nō habeat  
eā formā quā sumit cū iduitur.  
atq; iducit mēbris. Ergo iduc-  
ta accipit formā quā non habe-  
bit exuta. cū ipsa mēbra et cū in-  
duūtur et cū exuūtur ī suo statu ma-  
neāt. p̄t esse etiā et quartū gen<sup>o</sup>. g<sup>o</sup>.  
cū ea que accidūt ad faciendum  
habitū nec mutāt quib; accidūt.  
nec ab eis ipsa mutāt: sicuti anu-  
lus digito si nō nimis subtiliter  
attēdatur. Verūtm̄ hoc gen<sup>o</sup> aut  
nullū ē si diligēter discutiās aut  
ōino rarissimū. Cū igit<sup>r</sup> aplūs de  
vni genito dei filio loqretur q̄tū  
p̄tinet ad diuitatē eius. scdm id  
q̄ verissim<sup>o</sup> deus ē. equalē eē dix-  
it p̄r. qd nō ei fuit tāq; rapina id  
ē quasi alienū appetere. si semper  
manēs ī ea equalitate. nollet ho-  
minē idui amissa icōmutabili  
stabilitate sed q̄q; verū hōiez sus-  
cipiendo ip̄e susceptor ī similitudinē  
hōim factus nō sibi sed eis q̄bus  
ī hōie apparuit et habitu iūctus  
ut homo. id est habendo hōiem iū-  
ctus ut homo est. Nō enī poterat  
iueniri ut homo ab eis qui cor-  
mūdū habebāt. et uerbū apud  
p̄rē videre nō poterāt. nisi hoc  
suscipiendo qd possent videre. et  
per qd ad aliud lumē iteri<sup>o</sup> duc-  
rētur. Iste autē habitus nō ē ex p̄-  
mo genere. Nō ēi manens ī sena-  
tura hōis. naturā dei icōmutauit.  
neq; ex scdo. Nō enī et imutauit  
hō deū. et mutatus ab illo ē. Neq;  
ex quarto. Nō ēi sic assumptus ē hō  
ut neq; seip̄e mutaret deū. n̄ ab  
illo mutaret: sed potius ex tercio.

Sic ē assumptus ē ut icōmutaret ī  
melius et ab eo formaret<sup>r</sup> ineffabi-  
liter excellētius atq; conuētius  
q̄ vestis ab hōie cū iduitur. Hoc  
ergo nōie habitus satis significat  
aplūs quē ad modū dixerit ī simili-  
tudine hōim factus. quia nō transfi-  
guracōe ī hōie. sed habitu factus  
ut hō cū idutus ē hōiem quē sibi  
uiuens quodāmodo atq; icōformas  
īmortalitati eternitatiq; sociaret.  
sed illū habitū qui ē in p̄p̄acōe sa-  
pientie. uel pot<sup>o</sup> discipline q̄ greci  
exōp̄ vocant. Hūc autē scdm quem  
dicim<sup>o</sup> vestitū uel armatū. scema  
potius appellāt. Ex quo intelligit<sup>r</sup>  
de isto genere habitus locutū aplm̄.  
q̄n quidē in grecis exemplarib; scē-  
ma scriptū est. qd nō ī latinis habi-  
tū habem<sup>o</sup>. quo nōie oportet intelli-  
gi nō mutatū eē uerbū susceptōe  
hōis. sicuti nec mēbra veste iduta  
mutant: q̄q; illa susceptōe ineffa-  
biliter susceptū suscipienti copula-  
uerit. sed q̄tū uerba hūana rebus  
ineffabilib; coaptari possūt ne mu-  
tatis intelligat<sup>r</sup> deus hūane fragi-  
litas assumpto. relictū ē ut grece  
scema et latine habit<sup>o</sup> dicit<sup>r</sup> illa  
susceptio. **De eo qd scriptū est in  
euāgelio turbas dnm in mote**  
**Q**uinq; panes. lxx.  
panes ordeacei quib; in  
monte dñs turbas pauit. signi-  
ficāt veterē legē siue quia nodū  
spiritalib; sed adhuc carnalibus  
data est. id est q̄nq; corpus sensib;  
deditis. Nā et ipse turbe q̄nq; mi-  
lia hōim fuerūt: siue quia p̄ moy-  
sen lex ip̄a data est. a moyses ei q̄n-  
q; libros scripsit. et q̄ hordeam edūt



panes bñ significat uel ipam lege  
 que ita data erat ut i ea vitale aie  
 alimētū corpaliū sacramētis obte  
 geret. **H**ordei ei medulla tenacis  
 sima palea tegit. uel ipm pplm nō  
 dū expoliatū carnali desiderio, qd  
 tāq palea cordi eius iherbat. id  
 ē nōdū corde circūfū. ita ut nec  
 trituratō tribulacionū tū per de  
 ferta qd rāgita ānos ducet. itel  
 lectu reuelato carnalia regumē  
 ta deponeret. sicut neqz hordeum  
 aree tritura illo paleari regmūc  
 exiuit. Itaqz illi iplo cōgruēter  
 lex talis data est. **D**uo autē pisces  
 qui sapore suauē panū dabāt du  
 as illas psonas videt. significare.  
 quibz populus ille regēbat. ut p  
 eas cōsilioz moderamē accipet.  
 scilicet regiā et sacerdotale. ad quas  
 etiā sacrosā illa vnctio ptinebat  
 quarū officū erat pcellis ac fluct  
 tibz pplaribz nūqz frangi atqz cor  
 rumpi. et violētis x turbatū cōtra  
 ditiōes tāq aduersantes vndas  
 sepe discūpe. iterdū ei custodita sua  
 integritate cedere p̄sus more piscū.  
 tāq i pcelloso mari. sic i turbulen  
 ta ppli admūstratōe versari que tñ  
 due psonē dñm nrm pfigurabāt.  
**A**mbas ei solus ille sustinuit non  
 figurate. sed pprie solus ip̄leuit. **I**ta  
 et rex nre dñs nre ihus xp̄us ē. qui  
 qui nobis pugnādi et vincendi  
 demonstrauit exemplū i carne mor  
 tali. p̄tā nra suscipies. temptatōibz  
 iūmīti neqz illecebrofis neqz terri  
 bilibz cedens. postremo exuens se  
 carne. p̄nāpatus et p̄tates expoli  
 ans fiducialit. et triūphās casū  
 semetip̄o. Itaqz ip̄o dūce ab oneri

bus et laboribz hui⁹ pegrinacōis  
 nre. t̄p ab egypto liberam. et p̄se  
 quētia nos p̄tā sacramēto bap  
 tismatis nobis euadētibz obruit.  
**E**t q̄ diu i spe sum⁹ ei⁹ p̄missiois  
 quā nōdū videm⁹ tāq̄ per desertā  
 ducim⁹. cōsolāte nos in sacris sep  
 turis uerbo dei. **S**icut illos māna  
 de celo eodē ip̄o dūce i iherlm celestē.  
 tāq̄ i terrā p̄missiois iroduci nos  
 posse p̄sumim⁹. et ieternū ibi reg  
 nāte ip̄o et custodiēte seruari. **I**ta  
 dñs nre ihus xp̄us rex nre ostendit.  
**I**p̄e est etiā sacerdos nre ieternū se  
 cūdu ordinē melchisedech. qui se  
 ip̄m obtulit holocaustū p̄ p̄tīs  
 nris. et ei⁹ sacrificiū similitudinē ce  
 lebrandā. in sue passiois mēoria  
 cōmēdauit. **U**t illud qd melchise  
 dech obtulit deo. iā p̄ orbē terra  
 rū i xp̄i ecclia videam⁹ offerri. **E**r  
 go tū rex nre p̄tā nra suscepit. ut  
 nobis pugnādi et vincendi demo  
 straret exemplū. eorūde p̄tōz sus  
 ceptionē regiā. q̄ a p̄sonā mathe  
 us ewāgelista significās gene  
 rationē eius q̄ est scdm carnē. ab  
 abrahā qui pater ē ppli fidelis. et  
 successione prolis deoz sū versus  
 enumerās puenit ad dauid in  
 quo regni stabilimētū. māifēs  
 tissimū apparet. atqz inde p̄ salo  
 monē natū de illa i qua pater ei⁹  
 peccauerat stirpē regiā p̄secut⁹  
 usqz ad generacōez dñi p̄ducit.  
**L**ucas vero alius ewāgelista qm  
 et ip̄e generacōez dñi que scdm car  
 nē est. sed i sacerdotali p̄sona expli  
 candā suscepit. ad quā p̄sonam  
 ptinet mūdacio et aboliatio p̄tōz.  
 nō a p̄ncipio libri sicut matheus



sed ab illo loco ubi baptisatus est  
ih̄s. ubi p̄torū nr̄oz mūdationē  
p̄figurauit. incipit parentū eius  
originē gradatim p̄sequi. Nec de  
orsū versus sicut ille q̄ eū ad suscep-  
tionē p̄torū tāq̄ descendere osten-  
debat. Sed sursum versū tāq̄ is  
qui eū post abolitionē p̄torū tāq̄  
ascendēte insinuabat. nec eos pa-  
rētes quos ille noīat. Alia ei erat  
origo sacerdotalis que p̄ vnū ex fi-  
lijs dauid sicuti assolet de tribu sa-  
cerdotali m̄rimoniū forciēte ef-  
fecerat. ut maria de vtrazq̄ tribu  
id ē de regia et sacerdotali. cogna-  
tionē duceret. Nā et qm̄ cōsiti sūt  
iōseph et maria scriptū est. eos fu-  
isse de domo id ē de genere dauid  
et elizabeth que nichilomin⁹ cog-  
nata marie scribit̄. erat de tribu  
sacerdotali. sicut matheus qui tā-  
q̄ descendere ad suscipienda p̄tū  
nr̄a regē xp̄m insinuat. p̄ salomo-  
nē ad dauid descendit. q̄ salomō  
de illa ī qua dauid peccauerat na-  
tus est. Ita lucas qui tāq̄ ascende-  
re post abolitionē p̄torū sacerdotē  
xp̄m insinuat. p̄ nathan ascendit  
ad dauid. quia nathā p̄phā miss⁹  
erat cui⁹ correctōe dauid ipsius  
p̄tū abolitionē p̄tendo ipetra-  
uit. Itaq̄ postea q̄ trāsit lucas p̄  
sonā dauid. nō dissonat a mathe-  
o ī noībus generacionū. Nā eas  
noīat ascendēs dauid usq̄ ad ab-  
hā q̄ si ille descendēs ab abrahā us-  
q̄ ad dauid. Ad dauid ei ī duas fa-  
milias. regia et sacerdotale origo  
illa distributa ē quarū duaz fa-  
miliarū sicut dictū est regia des-  
cendēs matheus. sacerdotale ascē-

des lucas secutus ē ut dñs nosset  
ih̄s xp̄s rex et sacerdos nr̄. et cogna-  
tionē duceret de stirpe sacerdotali.  
et nō esset de tribu sacerdotali h̄  
ē de tribu leui. sed esset de tribu iu-  
da. hoc ē de tribu dauid. ex qua  
tribu nemo itendit altari. Ideo et  
filius dauid marie dicit̄ scdm̄ car-  
nē. quia et lucas ascendēs et mathe-  
us descendēs ī dauid sibi obuiam  
facti sūt. Oportebat ei ut euacua-  
turus sacrificia q̄ scdm̄ ordinē aa-  
ron ī leuitico sacerdotio fiebāt nō  
esset de tribu leui. ne ad ip̄az tribū  
et ad ip̄m sacerdotiū. qd̄ tēporalit̄  
erat vmbra futuri. videt̄ p̄tinere  
mūdaco p̄torū quā dñs oblationē  
holocausti sui. qd̄ ī veteri sacerdo-  
tio figurabat̄. ip̄leuit. et holocausti  
eius ymaginē ad mēoriā pas-  
sionis sue ī ecclēsiā celebrādā dedit.  
ut eēt sacerdos ieternū nō scdm̄  
ordinē aarō. sed scdm̄ ordinem  
melchisedech. Cui⁹ rei sacmētū adhuc  
diligēt̄ cōsiderari p̄t. Sed p̄pter  
duos p̄sces ī quibz duas p̄sonas.  
regiā et sacerdotale figuratas ēē  
dicim⁹ hatten⁹ hic tractatū ēē  
sufficiat. Q̄ autē sup̄ fenū tur-  
ba illa discaubuit. significat eos qui  
testamētū vetus acceperāt. quia  
regnū eis tēporale et iherusalē  
tēporalis p̄mittebat̄ ī spe cauna-  
li collocatos fuisse. Oīs enī caro  
fenū. et claritas hoīs ut flos fe-  
ni. Q̄ at̄ de reliquis fragmentorū  
duodecī cofini bucellarū impleti  
sūt. significat de ip̄ius legis. et ap-  
tione et disputacione. q̄ inde reli-  
q̄rant et deseruerāt impletos fuisse  
discipulos dñi. ī quibz duodena



rius nūc p̄ncipatū tenet. **N**ōdū eāt  
 s̄ptura noui testamēti. q̄n dñs q̄si  
 frangendo et aperiendo qd̄ diuinū et  
 clausū erat ī lege discipulos īpleuit.  
 cū eis post resurrectionē aperuit s̄p-  
 turas veteres. īcipiens a moyse et di-  
 bus p̄phetis. īterptans illis ī oībus  
 s̄pturis que de ip̄o erant. **N**ā et nūc  
 cū duo illoz ī panis fractiōe cogno-  
 uerūt. et ideo s̄da passio ppli que de  
 septe panibz facta ē. ad noui testame-  
 ti p̄dicatōez recte ītelligit̄ p̄tinere.  
**N**ō ē ab aliquo euāgelistā dictū est  
 q̄ isti panes fuerūt sicut de illis q̄nqz  
 dixit ioh̄es. **H**ec ergo passio de pani-  
 bus septe **+** opacōe cognoscat̄. et  
 ideo nō hic duo pisces fuisse scribū-  
 tur. sicut ī veteri lege ubi duo soli  
 vngēbātur rex et sacerdos. s̄z pau-  
 ci pisces. id ē qui p̄mi dño ih̄u xp̄o  
 crediderūt. et ī eius nōie vncti sūt  
 et missi ad p̄dicatōez euāgelij. et  
 ad suscipiendū turbulētū mare  
 hui⁹ s̄cli. ut pro ip̄o magno pisce.  
 id ē xp̄o sequatōe fugerētur. sic̄ pau-  
 lus apl̄us dicit. **N**eqz ī ip̄a turba  
 q̄nqz milia hoīm fuerūt. sicut illuc  
 ubi carnales legē accipietes. id est  
 q̄nqz carnis sensibz dediti significāt̄.  
**S**ed q̄tuor milia potius quo nūo sig-  
 ficiātur spirituales. p̄pter q̄tuor āimi  
 virtutes q̄bus ī hac vita sp̄ualiter  
 viuit̄. Prudenciā tēperantiā. forti-  
 tudinē. iusticiā. Quaciū p̄ma ē cog-  
 nicio rerū appetendārū et fugiendā-  
 rū. **S**cdā refrenatō cupiditatis. ab  
 h̄is q̄ tēporaliter delectāt̄. **T**ercia  
 firmitas āimi aduersus ea que tē-  
 poraliter molesta sūt. **Q**uarta q̄  
 per ceteras oēs diffundit̄. dilectio  
 dei et proximi. **S**anc et ibi q̄nqz mi-  
 ad gr̄as p̄tinēt ecclē q̄ potiss̄ illa  
 septenaria sp̄s s̄ci

lia et hic q̄tuor milia exceptis mu-  
 lieribz et pueris fuisse memoratur.  
 qd̄ michi videt̄ ad hoc p̄tinere. ut  
 ītelligam⁹ et ī pplō ueteris testa-  
 mēti fuisse quosdā īfirmos. ad ī-  
 plendā iusticiā que s̄dm legē est.  
 ī qua iusticia apl̄us paulus sine  
 q̄rela cōsātū se esse dicit. **F**uisse  
 itē alios qui facile seduceerēt̄ incul-  
 tū ydolorū. q̄ duo gr̄a id est īfirmi-  
 tas et error **x** mulierū et pueroz  
 nōibus figurata sūt. **I**nfirmus ē cū  
 sexus mulierū ad actōes. et facilis  
 ad lusu puericia. **Q**uid autē lusu  
 puerili tā sile est. q̄ ydola colere. q̄n  
 et apl̄us ad hoc retulit hoc genus  
 sup̄sticiōis cū ait. **N**eqz ydolis serui-  
 amus quēadmodū quidā eoz sicut  
 scriptū est. **S**edit ppl̄us māducare  
 et bibē et surrexerūt ludere. **M**ulie-  
 ribz ergo siles erāt q̄ ī laboribz exp̄-  
 tatiōis quousqz ad p̄missa dei pue-  
 niret. nō viriliter p̄secrantes. tēpta-  
 uerūt deū p̄uēis autē qui sederūt  
 māducare et bibē et surrexerūt lu-  
 dere. nō solū autē illi. sed etiā ī pplō  
 noui testamēti. qui nō durāt oc-  
 turrē ī virū p̄fectū. uel īfirmitate  
 viriū. uel mentis leuitate. mulie-  
 ribz et pueris cōparadi sūt. **N**ā il-  
 lis dicit̄. **S**i t̄n uicū substācie usqz  
 ī finē firmū retinem⁹. **I**llis autē  
**N**olite pueri effici sensibz. sed ma-  
 licia pueri estote ut sensibz p̄fecti  
 sitis **E**t ideo neqz ī veteri neqz ī  
 nouo testamēto tales admittūt̄  
 ad nūm. sed siue ibi q̄nqz milia si-  
 ue hic q̄tuor milia exceptis mulie-  
 ribz et pueris fuisse dicit̄. q̄ uis  
 vero et illis et hic p̄pter ip̄m xp̄m  
 qui assidue ī scripturis. mon̄s ap-



pellat congruenter uterque plus in mote  
pascetur. Hic tñ nō in feno discribi-  
tur. sed i terra. Ibi enī resurrexerit xp̄i.  
ppter carnales hoīes et iherlm̄ terre-  
nā carnali spe et desiderio tegitur.  
Hic autē i mota oī cupiditate car-  
nali. cōuiuas noui testamēti spei  
pmanētis firmamētū tāq̄ ip̄ius  
mōtis soliditas nullo feno i terpo-  
sito cōtinēbat. Et qm̄ rectissime  
dicit aplūs. Prius autē q̄ veni-  
ret fides sub lege custodiebamur.  
**Hoc** significare videt̄ et dñs cum  
dicit. de hīs q̄s quīq̄ panibz pas-  
turus erat. Nō opus habet ire sz  
date illis māducare. Sub hīs ei  
uerbis figuratū tāq̄ custodia de-  
tinēt̄. cū hoc admonuisset disa-  
puli ut dimitteret eos. Huius vō  
turbe que ad septē panes ptinet.  
ultra se misereri dicit. q̄ iā terra  
dies esset ex quo ei ieiuni adhe-  
sissent. In toto ei titulo xp̄ius hūa-  
ni tertū tēpus est. quo fidei xp̄ia-  
ne gratia data est. Prīmū ē ante  
legem. Scdm̄ sub lege. Tertū sub  
grā. Et qm̄ grā adhuc restat. q̄  
ad plenissimā pacē iherusalem  
telestis uēturi sum. quo tēdit q̄s-  
quis recte credit i xp̄m. p̄terea  
dicit se turbā illā reficere dñs. ne  
deficiat i via. Hinc dispensacō qua  
nobis dñs tēporalit̄ et visibilit̄ in  
hoīe apparere dignatus est. et de-  
dit nobis pignus sp̄m. cui opacōe  
septenaria vegetarem̄ aplūca auc-  
toritate. q̄si paucoz piscū sapore  
cōiūcto. Hec ergo dispensacō quid  
aliud aḡ. nisi ut ad palmam  
supne vocacōis. sine defectu vicū  
puenire possim. Per fidem ei am-

bulam. nō per sp̄m. et ip̄e aplūs  
paulus nodū se dicit cōprehēdisse  
regnū dei. sed ea q̄ retrosūt oblitus.  
i ea q̄ ante sūt extētus. scdm̄ i tēcōe  
sequor. iquit ad palmā supne voca-  
cōis. Verūptm̄ i qd̄ puenim. si co-  
ābulam. quia tertio die dño adhe-  
rētēs. et ab illo pasti. nō deficiem.  
i via. Etā hic sane puenire ad co-  
medendi finē nō potuit. sed i luce  
sūt est. Nō ē frustra dictū ē. Pu-  
tas ueniet filius hoīs. et iueniet fi-  
dem sup terrā. et credo ita futurum  
ppter mulieres et pueros. Sed tamē  
reliq̄ fragmetoz remanēt et disa-  
puli septem sportas iplenerūt. Ad  
quas ecclia septiformis q̄ in apoca-  
lip̄si etiā describit̄ ptinet. Oīs qui  
pseuerauerit usq̄ in finē saluabit̄.  
Ille ē qui dixit. putas ueniet filius  
hoīs et iueniet fidē sup terrā. Signi-  
ficauit quidē i extremo cōiunre  
lingui posse et deserē ecclias suas.  
Sed qm̄ idem ip̄e dicit. bñs qui p-  
seuerauerit usq̄ i finē hic saluus  
erit. Significauit nō defuturā ecclie  
siam. q̄ septenario nūo eos de septē  
panes habūdāciū recipiat. et la-  
titudie cordis que ip̄am pseuerā-  
am i sportis videt̄ significare cōtinēat.  
**De eo qd̄ scriptū est. Inuitem onera**

**Q**uia portate. lxxi.  
Via veteris testamēti custo-  
dia timorē habebat. nō po-  
tuit apertius significari noui testa-  
mēti donū ēē caritatē q̄ hoc loco  
ubi aplūs dicit. Inuitem onera v̄a  
portate. et sic adimplebitis legē xp̄i.  
Hāc ē legē xp̄i dicē itelligitur. q̄  
ip̄e dñs precepit ut nos iuicē dili-  
gam. Tantū i ea sentētia p̄cepti



pondus constitues ut dicit. In hoc cognoscat qm discipuli mei estis si vos iuice diligatis. Huius aut dilcois officiu est iuice onera nra portare. sed hoc officiu no est sepiternu. perducet sane ad bntudine sepiterna i qua nulla erit onera nra q iuice portare iubeam. Nunc vo cu i hac vita id e i hac via sumus. onera iuicem nra portem? ut ad ea vita q taret oi onere puenire possim? Si aut ei de ceruis nonnulli taliu cogitationu studiosi sepserut. cu fretu ad insula traseut. pascuaru grana sic se ordinat ut onera capitui suoru que gestat i cornibz sup iuice portet. ita ut posterior sup anteriore ceruice pecta caput collocet. Et qa nre est vnu esse qui ceteros pcedes no ante habeat cui caput iclinet. vicibz dicit id agere. ut lassatus sui capitis onere ille qui pcedit post oes redeat et ei succedat cui ferebat caput cu ipe puet. ita iuice onera sua portates fretu traseut donec veniat ad terre stabilitate. Ista ceruoz natura fortasse icederat salomo cu ait Ceruus amicitie. et pullus graru tuaru cologit. Nichil e sic probat amicu que admodu oneris amici portaco. n tui iuice portare? onera nra. si vnu esset tepus ifirmitatis ambozu qui onera sua sustinet. aut vnu ifirmitatis genus. sed diuersa tepora et diuisa genera ifirmitatis faciut ut onera nra portare iuice valeam. Verbi gra. Ira fris tui tuc portabis cu tu aduersus eu no irasceris. ut rursu eo tepore quo te ira portupauerit ille te leni

tate et triquillitate supportet. Exemplu hoc ad id ptinet cu diuisa sut tepora portatu onera sua qmuis ipa diuersa no sit ifirmitas. In ambobz eni ab iuice ua portat. Ad diuersu aut ifirmitatis genus aliud exemplu videndu est. Veluti si qs i se loquacitate vicerit et ptinacia non du vicerit. alius vero loquax. sed ia ptinax no sit. debet ille huius loquacitate. et iste illius ptinacia donec illud i illo. et hoc i isto sanetur caritate portare. Par quippe ifirmitas i duobz. si i vno accidit tepore. tolerare se iuice no valet cu aduersu se itendit. Na aduersus aliquem tertiu et duo uati sibi veniut. et se tolerat. qm nec tolerare iuice dicendi sunt. sed potius iuice cosolari. sicut et tristes de re vna magis se portant. et qsi icubut sibi. q si vnus tristis esset et alius gauderet. Si aut aduersu se tristes sit. prsus se tolerare no pnt. et ideo i huiusmodi affectuobz suscipienda e aliquotulu ipa egritudo. de qua uis parte aliu liberari. et sic suscipienda ut auxiliu no ad equalitate miserie valeat. que admodu se iclinat qui manui iaceti porrigit. No e se proiat ut abo iaceant. sed icuruat tm ut iacentem erigat. Neqz ulla res officiosu istu laborē ad portada onera alioz facit libeter ipendi. nisi cu cogitam qnta pro nobis ptulerit dñs. Hinc ergo admonens apulus ait. Hoc sentite i vobis qd et i xpo ihu qui cu i forma dei eet no rapina arbitratus e. ee se eqle deo. sed semetipm exinaniiuit forma serui accipiens. i similitudine



hōim factus et habitu iuētus ut  
hō. Hūiliauit semetipm factus o-  
bediēs p̄i usq; ad mortē mortē at  
crucis **S**up̄i ei dixerat. Nō que sua  
sūt vnusquisq; itendens. sed que  
aliorū hūic sentēcie cōtexuit qd  
dictū est. Nā ita seq̄tur **H**oc sentēcie  
i vobis qd et i xp̄o ih̄u. Ad hoc dū  
tarat ut quēadmodū ille i eo que-  
bū caro factū ē et habitauit i nobis.  
**E**t sine p̄cō cū esset p̄cā n̄ra suscept.  
nō attendit sua sed n̄ra. Ita et nos  
libētē ad eū imitationē iuicē one-  
ra n̄ra portem. Hūic cogitacōi ac-  
redit etiā illa cogitacō. quia ille  
suscepit hōim. nos autē hōies su-  
mus. et cōsiderare debem. q̄ egri-  
tudine siue aīe siue corpis quā i  
hōie alio videm. etiā nos habere  
potuim. aut possum. **H**oc ergo ex-  
hibeam. ei cui i firmitatē porta-  
re nolum. qd ab illo nobis velle-  
mus exhiberi. si forte nos i ea esse-  
mus et ipse nō esset. **A**d hoc p̄tinet  
qd ip̄e aplūs ait. **G**ibus oīa fāus  
sum. ut oēs lucrifacere cogitādo  
saluz i eo vicio etiā se ēē potuisse.  
vnde cupiebat aliū liberare **C**ōpa-  
ciendo ei potius id agebat nō me-  
ciendo. sicut quidā suspicāt. et h̄i  
maxīe qui mēdaciis suis defendit  
se que negare nō possūt alicui  
magni exempli p̄ociniū iqrūt.  
**D**einde etiā illud cogitādū nul-  
lū ēē hōim qui nō possit habere  
aliqd bonū qd tu nōdū habes. e-  
ciā si lateat i quo sine dubio pos-  
sit te esse sup̄ior **Q**ue cogitacō ad  
p̄tinentiā et edomādā sup̄biā va-  
let. **N**e arbitris qm̄ tua quidē  
bona eminet et apparēt. ideo al-

terū nulla habē que lateāt. et for-  
tasse maioris ponderis bona q̄bus  
te superat nescientē. **N**ō ei falli vos  
aut adulatione potius vti aplūs  
iubet cū dicit. **N**ichil p̄ cōtentionē  
aut p̄ ianē gloriā. sed i hūilitate  
mētis v̄re alter alterū existimātes  
sup̄iore sibi **N**ō hoc ita debem. ex-  
istimare. ut nos existimare finga-  
mus. sed vere existinem. posse ēē  
aliqd occultū i aliquo. vnde nobis  
sup̄ior sit etiā si bonū n̄m quo illo  
videam. sup̄iores esse nō sit occultū.  
**I**ste cogitacōes dep̄metes sup̄biā  
et acuentes caritatē faciūt onera  
fraterna iuicē nō solū equo aīo sed  
etiā libētissīe sustineri. **N**ullo mō  
autē de quoq; hōie icognito ferē-  
da sentēcia est. et nemo nisi per  
amicitiā cognoscat. et ideo ami-  
corū mala firmi. sustinem. q̄  
bona eorū nos delectāt et tenet. **N**ul-  
lius itaq; repudiāda ē amicitia  
sefe i gerētis ad amicitia copulā-  
dā. nō ut statū recipiat. sed ut reci-  
piendus optet atq; ita tractet ut  
recipi possit. **I**llū enī receptū i a-  
micitiā possum. dicere. cui oīa  
n̄ra cōalia refundē audem. **E**t si  
q̄sq; est qui se nō audeat i gerē ad a-  
micitiā faciendā. cur aliquo n̄o  
tēporali honore aut dignitate nō  
reuoctet. **D**escendendū est ad eum  
et offerendū ē illi quadā cōtione  
et submissioe aīni qd petē p̄ se ip̄e  
nō audeat. **S**ane q̄uis rariū t̄n ali-  
quoties accidit ut eiusdē que vo-  
lum. i amicitia recipē. p̄ri. nob̄  
inotescūt mala q̄ bona. **Q**uib̄  
offensi et quodā mō reptuisti relin-  
qm̄us eū et ad bona eius q̄ forte



occultiora sunt idagatōe nō pueni-  
 mus. Admonet itaq; dñs ihs xps  
 qui nos vult effici imitatores suos  
 ut ei? ifirma tolerem? ut qdā sa-  
 na i quoz delectatōe iquiescam?  
 per caritatis tolerānā pducam?  
 Aut ei. Nō ē opus sanis medicus.  
 sed egrotātibz. Ideoq; ppter xpi cari-  
 tatē. etiā cū qui oī ex parte fortassis  
 egrotat repellere ab aīo nō debem?  
 qm sanari p̄t p uerbū dei qnto min?  
 cū qui ppter nos videri p̄t tot? egi?  
 quia qdā eius saucia. p̄mo i gre?  
 su amicitie nō potuim? sustine. et  
 qd est graui? tū offensioe aīni de  
 toto hoīe ausi sum? temerariā p̄u-  
 dian ferre sententiā nō timētes quod  
 dictū est. Nolite iudicare ne iudi-  
 cēni. et i qua mēsurā mēsi fueritis  
 remetiet? vobis. Sepe autē illa q  
 bona sūt prius apparēt i quibz et-  
 am temerariū beniuolētie iudi-  
 cū cauendū est. ne tū totū bonū  
 putaueris. ea q postea mala appa-  
 ruerit securū et iparati te iueni-  
 ant. et gūnis offendant. ut cū quē  
 temere dilexeras acerbius oderis  
 qd nefas est. quia etiā si nulla ei?  
 bona p̄cederēt. et hec q post appa-  
 ruerāt mala prius emincerēt. to-  
 leranda tñ erat donec oīa cū illo  
 ageres quibz talia sanari solēt. Cū  
 tomagis cū ea bona p̄cesserūt que  
 tāq pignora nos debēt ad poste-  
 riora tolerāda cōstringē. Ipā est  
 ergo lex xpi ut iuicē onera nra por-  
 temus. xpm atē diligēdo. facile sus-  
 tinem? ifirmitatē alter? etiam  
 quē nōdū ppter sua bona diligim?  
 Cogitam? ei quia ille quē diligi-  
 mus dñs ppter cū mortuus sit.

quā caritatē aplis paulus nobis  
 igessit cū diceret. Et peribit ifirm?  
 i tua sciencia frater. ppter quē xps  
 mortuus ē? Ut si illū ifirmū p̄ti-  
 viciū quo ifirm? est min? diligi-  
 mus. illū i eo cōsiderem? q mor-  
 tuus ē ppter ipm xpm aut nō dili-  
 gere nō ifirmitas sed mors ē. Qua-  
 ppter igenti cura et iplorata dei  
 misericōdia cogitandū est. ne xpm neg-  
 ligam? ppter ifirmū cū infirmū  
 dilige ppter xpm tēm. *de ydeis lxxij.*

**U**ideas plato p̄mus appellat  
 se phibet? Nō tñ si hoc nomē  
 anteq ipse iustitueret nō erat. ideo  
 uel res ipse nō erāt quas ydeas vo-  
 cauit uel a nullo itellece. sed alio  
 fortassis atq; alio noīe atq; aliis  
 nūcupate sūt. Licet ei cuiq; rei cog-  
 nite que nullū habeat vsitatū no-  
 mē qdlibet nomē ipone. Nā nō ē  
 versitē sapientes aut nullos fu-  
 isse ante platonē. aut istas quas  
 plato ut dictū est ydeas vocat que  
 atq; res sint nō itellexisse. Siquide  
 i eis tāta vis cōstituit? ut nisi hīs  
 itellectis sapiens ēē nemo possit.  
 Credibile est etiā fuisse p̄ter greci-  
 am i aliis gētibz sapientes. qd eti-  
 am plato ipse nō solū pegrinādo  
 sapitē pficiēde causa satis testat?  
 sed etiā i libris suis cōmemorat.  
 Nos ergo si qui fuerūt nō existimā-  
 dū est ydeas ignorasse q̄uis alio  
 fortasse noīe vocatauerint. Sed de  
 noīe hatten? dictū sit. Rem videā-  
 mus que maxie cōsiderāda atq;  
 noscēda est i p̄tate cōstitutis vo-  
 cabulis ut qd vellet qsq; appellet  
 rē quā cognouerit. Ydeas ergo la-  
 tine possum? uel formas ul spēs



dicere. ut uerbum e uerbo transferre  
videamur. Si autem rationes eas uocemur  
ab interpretandi quidem pietate dis-  
cedimus. Rationes enim grece logoi  
appellatur non ydee. Sed tamen quis hoc  
uocabulo uti uoluerit a re ipsa non  
abhorrebit. Sunt namque ydee prin-  
cipales quedam forme uel rationes rerum  
stabiles atque immutabiles que ipse  
formate non sunt. ac per hoc eterne.  
ac per hoc se eodem modo sese habentes que  
dina intelligentia continentur. et tamen ipse  
neque oriatur neque iteratur. secundum eas  
tamen formari dicitur omne quod oritur et i-  
teritur potest. et omne quod oritur et iteratur.  
Nunc uero negatur eas iterari posse  
nisi rationalis. ea sui parte qua  
excellit id est ipsa mente atque ratio.  
quasi quadam facie uel oculo suo inte-  
riore atque intelligibili. Et ea quidem  
ipsa rationalis anima non omnis et que-  
libet. sed que sancta et pura fuerit. Nec  
asseritur illi uisioni esse ydonea id est  
que illum ipsum oculum quo uidetur ista  
sanum et sincerum et serenum et silem  
hinc rebus quas uidere intendit habu-  
erit. Quis autem religiosus. et uera  
religione instructus quis nondum hec  
possit iterari negari tamen audeat ymo  
non ea que profiteatur omnia que sunt id est quecumque  
que in suo genere propria quadam natura  
continentur. ut sicut auctore deo  
esse precreata. eorum auctore omnia que ant  
uiuere. atque uniuersalem rerum immo-  
luntate ordinemque ipsum quo ea que  
imitantur suos temporales cursus ter-  
to moderamine celebrant. summi dei  
legibus contineri et gubernari. Quo  
constituto atque confessio quis audeat  
dicere deum irrationabiliter omnia con-  
didisse. quod si dicitur recte et credi non

potest. restat ut omnia ratione sit. tunc dicitur  
nec eadem ratione hominem qua equum. hoc  
enim absurdum est existimari. Singula  
ergo principia sunt creata rationibus. Has  
autem rationes ubi esse arbitrandum  
est nisi in ipsa mente creatoris. Non enim  
extra se quodque positum ituebat. ut scilicet  
id constitueret quod constituebat. Nam  
hoc opinari sacrilegum est. quod si hec  
rerum omnium arcandaz creaturarum ue-  
rationes dina mente continentur. Neque in  
dina mente queque nisi eternum atque i-  
mmutabile potest esse. Atque has ra-  
tiones rerum principales appellat y-  
deas plato. Non solum sunt ydee sed ipse  
uere sunt quia eterne sunt. et eius-  
modi atque immutabiles manent.  
Quarum principia ratione fit. ut sit quodque  
est quomodo est. Sed anima rationalis iter  
eas res que sunt a deo condite omnia su-  
perat. et deo proxima est quam pura est.  
eiusque in quantum caritate coheserit. in tan-  
tum ab eo lumine illo intelligibili per-  
fusa quodammodo et illustrata cernit.  
non per corporeos oculos sed ipsius  
sui principale quod excessit id est per in-  
telligentiam suam illa ratione qua uisi-  
one sit beatissima. quam rationem ut  
dictum est. siue ydeas siue formas.  
siue spes siue rationes licet uocare.  
et multis conceditur appellare quod li-  
bet. sed paucissimis uidetur quod uerum est.

**LXXIII De eo quod scriptum est.**

**S**exaginta sunt regine et octo-  
ginta conturbine. et adolescen-  
tule quarum non est numerus Denarius  
numerus potest significare uniuersitatis sci-  
entiam. que si ad interiora et intel-  
ligibilia referatur que senario nu-  
mero significatur. fit quasi decies sex-  
ies quod est sexaginta. Si ad terrena



et corruptibilia q̄ octonario nūo  
 significari p̄nt. fuit decies octies  
 qd̄ ē octoginta regine aut̄ st̄ aīe  
 regnātes ī ītelligibilibz et sp̄italibz  
 Concubine at̄ que mercede acci-  
 piūt terrenoz de quibz dictū est.  
 Acceperūt mercede suā. Adolesce-  
 tute quarū nō ē nūs. quaz nō ē  
 determināta sc̄a. et diuisis dogma-  
 tibz p̄clitari p̄nt. ut nūs qd̄ dictū  
 ē significet certā et īdubitātā cō-  
 firmationē sciēcie. *De tēporibz*

**Q**ueri p̄t eternis. *lxxv.*  
 quō ab ap̄lo dictū paulo sit  
 ante tēpora eterna. Si enī tēpora  
 quō eterna. nisi forte an̄ oīa tpa ī-  
 telligi voluit. quia si dixisset ante  
 tēpora neqz addidisset eterna. pos-  
 set accipi ante qdā tēpora que an-  
 te se haberēt alia tēpora. Eterna at̄  
 maluit dice q̄ oīa fortasse ideo qz  
 tēpus nō cepit ex tēpore. Ante eter-  
 na tēpora enī significāt. iter qd̄ et tē-  
 pus hoc distat. q̄ illud stabile est  
 tēpus autē mutabile. *Utrū aliquā*  
*cogitacōes nr̄as videre possim?*

**Q**ueri solet. *lxxv.*  
 quō post resurrectionē at-  
 qz īmutacionē corp̄is q̄ sc̄is p̄mit-  
 tit? cogitacōes nr̄as vide possim?  
 cōiectura itaqz capiēda ē ex ca-  
 pte corp̄is nr̄i que plus lucis q̄  
 angelica corpa q̄ua nos speram?  
 habituros lucidissia atqz etherea  
 ēē credendū est. Si ergo multi mo-  
 tus aīni nr̄i nō agnosūt ī oculis  
 pbabile ē q̄ nullus motus aīni  
 latebit cū totū fuit corp̄? ethereū  
 ī au? cōparacōe isti oculi caro fuit.

*De credibilibus.*  
*lxxvi.*

**C**redibilū tria ḡna sūt. Alia  
 sūt q̄ sp̄ credūtur et nūq̄ ītel-  
 ligūt. sicut ē oīs hystoria t̄palia hu-  
 mana gesta p̄uices. Alia mor ut  
 credūtur ītelligūt. sicut sūt racōes  
 hūane. ul̄ de nūis uel de quibzqz  
 disciplinis. Tertū que p̄mo cre-  
 dūt et postea ītelligūt. qualia  
 sūt ea q̄ de diuis rebz nō p̄nt ītelligi.  
 nisi ab hīs qui mūdo sūt corde. qd̄  
 fit p̄ceptis seruatis que de bene vi-  
 uendo accipiūt. *Quare filij isrl̄*  
*sacrificabāt visibilit. lxxvii.*

**Q**uia sūt etiā sacra sp̄italia  
 quoz p̄magines carnalē  
 p̄lm celebrare oportebat. ut p̄fi-  
 guracō noui p̄li seruitute veteris  
 fieret. quoz duoz p̄loz differen-  
 tiā etiā ī vno quoz n̄m licet ad-  
 uertere. cū quisqz ab vtero matris  
 veterē hōiem necesse ē agat. donec  
 ueniat ad iuuenilē etatem. ubi  
 iā nō est nr̄e carnalit̄ sapē. sed  
 p̄t ad sp̄italia volūtate cōuerri.  
 et ītr̄secus regenerari. Qd̄ ergo ī  
 vno hōie recte educato ordie na-  
 ture disciplinaqz cogit h̄ p̄porcōe  
 ī vniūso ḡnie hūano fieri p̄ dinam  
 p̄uidēciā pagi q̄ pulcherrimū est.

*Querit̄ utrū qui baptizati sunt*  
*illo tēpore quo sc̄ptū est d̄nm per*  
*discipulos suos baptizasse plures*  
*q̄ iohannes acceperint sp̄ritū*  
*sanctum.*

**H**ic enī loco evāgelij sic di-  
 citur Sp̄s ei nōdū erat datus. q̄  
 ih̄us nōdū erat glorificat. et faal-  
 time quidē ita responder. *Q̄ d̄ns*  
*ih̄us qui etiā mortuos suscitabat*  
*poterat neminē illoz mori sinere.*



donec post eius clarificacionem id est resur-  
rectionem a mortuis et ascensionem in  
celum acciperet spiritum sanctum. Sed occurrit  
anno latro ille cui dictum est. hodie me-  
cum eris in paradiso. Qui nec ipse bap-  
tismum acceperat quamquam cornelius et quodam  
ceteri ex gentibus crediderant etiam spiritum sanctum  
priusquam baptizarentur acceperant. non vi-  
deo quomodo et ille latro sine spiritu sancto dicitur  
potuerit. Domine memero mei cum vene-  
ris in regnum tuum. Nemo enim dicit dominum  
ihesum aut apostolum nisi in spiritu sancto. Cuius fructus  
dei fructus dominus ipse monstravit dicens.  
Amen amen dico tibi hodie mecum e-  
ris in paradiso. Quomodo ergo ineffabili  
potestate dominantis dei atque iusticia depu-  
tatum est etiam baptismum credenti latro-  
ni et pro accepto habitu in anno libero  
quod in corpore aua fixo accipi non potest. sic  
etiam spiritus sanctus latenter dabatur. an clarifi-  
cacionem. Post manifestacionem autem  
divinitatis eius manifestus datus est.  
et hoc dictum est. Spiritus autem nodum erat  
datus. id est nodum sic apparuerat ut  
omnes eum datum esse faterentur. Sicut etiam  
dominus nodum erat clarificatus inter homi-  
nes. sed tamen clarificacio eius eterna nun-  
quam esse desistit. Sicut et aduentus eius in  
ipsa dicitur demonstratio in carne mor-  
tali. Nam illuc venit ubi erat. quia in sua pro-  
pria venit. Et in hoc mundo erat. et mun-  
dus pro eum factus est. Sicut ergo dominum ad-  
uentum intelligit demonstracio corporalis  
tamen ante hanc demonstracionem ipse in omnibus  
prophetis sanctis tamquam dei uerbum et dei sapientia  
locutus est. Sic et aduentus spiritus sancti  
demonstracio spiritus sancti est. Ipsi etiam o-  
culis carnis quam visus est. ignis di-  
uisus super eos. et reperit lignus lo-  
qui. Nam si non erat in hominibus spiritus sanctus  
ante domini visibilem clarificacionem. quomodo

potuit dicitur dauid et spiritum sanctum tuum  
ne auferas a me. Aut quomodo impleta  
est elizabet et zacharias vir eius ut  
prophetaret. et anna et symeon. de  
quibus omnibus scriptum est. quod impleti spiritu  
sancto illa que in euangelio legimus. dixe-  
runt. Ut autem quomodo latenter. quomodo vero  
per visibilem creaturam visibilem de operi-  
pctinet ad gubernacionem prudentem  
qua omnes diuine actiones. locorum te-  
porumque ordines distincte pulcher-  
rima paguntur. cum ipsa diuinitas nec  
teneat nec mugret locis. nec ten-  
dat. varietur ne temporibus. Quomodo autem  
ipse dominus sanctum habebat utique spiritum  
sanctum in ipso homine quem gerebat. quam ut  
baptizaretur uenit ad iohannem. et tamen  
postquam baptizatus est descendere  
in eum colube specie spiritus sancti visus  
est. sic intelligendum est ante mani-  
festum et visibilem aduentum spiritus sancti  
tamen quoscumque sanctos eum latenter habere  
potuisse. Ita sane hoc diximus ut  
intelligamus etiam ipsa visibili demo-  
stracione spiritus sancti qui aduentus  
eius dicitur ineffabili uel etiam incognita-  
bili modo largiri in hominum corda ple-  
nitudinem eius ineffabilem

**ad id quod scriptum est. lxxix.**

**U**enit et ipse filius subiectus  
erit ei qui illi subiectus omnia.  
Qui filium dei patri equaliter non esse  
contendunt solent usurpare familiariter  
hoc testimonium ubi apostolus ait. Cum autem  
ei omnia subiecta fuerint tunc et ipse  
filius subiectus erit ei qui illi sub-  
iecit omnia. ut sit deus omnia in omnibus.  
Non enim posset error oboriri pallia-  
tus nomine christiano nisi de scripturis  
non intellectus. Dicunt enim. Si equalis  
est quomodo subiectus ei erit. quod utique



simile ē illi evāgelice q̄stioi. Si eā  
 lus ē quō maior ē p̄r? Ipe dñs aut.  
 qm̄ pater maior me est. Regula at  
 catholice fidei sic se habet. ut cū a  
 liqua ī s̄pturis dicit̄ de filio q̄ sit  
 minor patre scdm̄ susceptionē ho  
 minis itelligūt. Cū vero ea dicūt  
 quibz demonstrat̄ equalis scdm̄ id  
 q̄ deus est accipiāt. Apparet ergo  
 quē admodū sit dictū. Et pater maior  
 me ē. Et ego et p̄r unū sum. Et de cāt̄ ubi  
 Et verbū caro factū ē. Et rapinā  
 nō arbitrat̄ ē esse equalis deo. s̄  
 semetipm̄ exinaniuit formā serui  
 accipiens. Sed qm̄ multa etiā se  
 cū dū p̄rietatē p̄sonē excepto qd̄ at  
 tinet ad susceptionē hoīs de illo  
 ita dicūtur. ut p̄rem nō aliud q̄  
 p̄rem. et filiū nō aliud q̄ filiū in  
 telligi oporteat. Putat̄ heretici  
 ī hīs que ita dicūt̄ atq̄ itelligū  
 tur equalitatē eē nō posse. Scrip  
 tū est eī. Oīa per ip̄m̄ facta sunt  
 Utq̄ p̄ filiū hoc ē p̄ verbū dei. ā  
 quo nisi p̄r? Nisi q̄ autē s̄ptū ē  
 q̄ filius per p̄rem aliquā creatu  
 rā opatus ē. Itē s̄ptū est q̄ p̄ma  
 go filij sit pater. Deinde q̄ ille ge  
 nitor et ille genit̄ et cetera huius  
 modi q̄ nō ad eālitatē substantie s̄  
 ad p̄rietatē p̄ct̄ p̄sonarū. ī quibz  
 illi equalitatē cū dicūt eē nō pos  
 se. qm̄ ad hec penetrāda grossiōes  
 metes adhibēt pondere auctorita  
 tis vrgendi sūt. Si eī nō posset in  
 hīs itelligi equalitas eius per  
 quē facta sūt oīa. et ei⁹ a quo fac  
 ta sūt p̄maginis. et ei⁹ tu⁹ p̄ma  
 go ē genit̄ et genitoris. nullomō  
 aplius cōtenciosoz hoīm ora con  
 cludens. ip̄m̄ etiā verbū poneret

dicēs. nō rapinā arbitrat̄ ē esse  
 se equalē deo. Cū ergo ea que ad  
 distinctionē p̄ris et filij s̄pta sūt  
 partū p̄t̄ p̄sonarū p̄rietates. p̄  
 tum p̄pter susceptionē ista s̄pta sūt  
 dū tñ dñe substantie p̄ris et filij  
 deitas et vnitas et equalitas ma  
 net. Recte q̄rit̄ ī hoc loco utrū se  
 cū dū p̄sonarū p̄rietates. an se  
 cū dū hoīs susceptionē aplius dix  
 erit. Tūc et ip̄e filius subiectus  
 erit ei qui illi subiecit oīa. Solet  
 circūstātia s̄pture illūiare sentē  
 tiā cū ea q̄ circa s̄pturā sūt p̄sentē  
 q̄stionē cōtingētia diligētī discus  
 sione tractātur. Inuicem q̄ itaq̄ i  
 ta ventū eē ad hūc locū ut supra  
 dicit̄. Nūc at xp̄us surrexit a mor  
 tuis p̄mitie dormiētū. Agebat  
 eī de resurrectionē mortuozū qd̄ in  
 dño scdm̄ susceptionē hoīs factū  
 est q̄ q̄ aptissimē seq̄tur et dicat. Cū  
 quidē p̄ hoīm mors. et p̄ hoīm re  
 surrectio mortuoz. Sicut eī in adā  
 oēs moriūt. sic et ī xp̄o oēs viuificā  
 tur. Unusquisq̄ autē in suo ordie  
 iūciū xp̄us. Deinde h̄m̄ qui sūt xp̄i ī  
 p̄sentia ei⁹. Deinde finē cū tradide  
 rit regnū deo et p̄r cū euauauēit  
 oēm p̄ncipatū et oēm p̄tatē et uir  
 tutē. Oportet eī illū regnare don  
 ponat oēs iūmitos suos sub pedi  
 bus suis. Nō uissimē iūmita destru  
 ctur mors. Oīa eī subiecit sub pe  
 dibz eius. Cū autē dixerit. q̄ oīa  
 subiecta sūt māifestū est q̄ p̄ter  
 eū qui subiecit illi oīa. Cū at illi  
 subiecta fuerit. tūc et ip̄e filius s̄b  
 iectus erit ei. qui illi subiecit oīa  
 ut sit deus oīa ī oībus. **C**Mani  
 festū est ergo hoc scdm̄ susceptionē



hoīs dictū ēē. sed aliā i hoc caplo  
cui totū textū cōmēorauī solent  
habē q̄stionē. P̄mo qd̄ dictū ē cū tra-  
diderit regnū deo et p̄ri. q̄si nūc nō  
teneat regnū pater. Deinde qd̄ dic-  
tū est. Oportet eī illū regnare do-  
net ponat oēs iūmicos suos sub pe-  
dibz suis. q̄si postea nō sit regnaturus.  
Et ad hoc valeat qd̄ sup̄ dictū ē. De-  
inde finis qd̄ sacrilega opinione  
sic accipiūt. q̄si finē dixerit cōfū-  
macionē regni. Cū in euāgelio  
scriptū sit. et regni ei nō erit fīs.  
postremo qd̄ dictū est. Cū autē ei oīa  
subiecta fuerit tūc et ip̄e filius sub-  
iectus erit illi qui subiecit oīa. sic  
volūt itelligi q̄si nūc aut aliquid  
filio nō sit subiectū. aut p̄ri nō sit  
ip̄e subiectus. Genē igit̄ locucōis  
soluit̄ questio. Sic eī plerūqz sept̄a  
loq̄tur ut qd̄ sp̄ est tūc fieri dicat̄  
i aliquo. cū ab eo cognoscā reperit.  
Ita eī dicim̄ i oracione. Sāficet̄  
nomē tuū q̄si aliq̄n sc̄m nō sit. ergo  
1. sāficet̄ sc̄m eē inotescat. Ita  
quoqz cū tradiderit regnū deo p̄ri  
1. cū p̄ri regnare mōstrauerit.  
ut p̄ spectē māifestationēqz cla-  
rescat qd̄ nūc et a fidelibz credit̄.  
et ab infidelibz nō putat̄. Euacua-  
uit autē oēm p̄ncipatū et p̄tātē  
māifestando utiqz regnū patris  
ut oībus notū sit nullū p̄ncipatū  
et p̄tātē. siue celestū siue terref-  
trū p̄ se habuisse aliq̄d p̄ncipatū  
et p̄tātis. sed ab illo ex quo sūt oīa  
nō solū ut sit verū etiā ut ordiāta  
sint. In illa eī māifestatōe nulli  
spes aliqua remanebit. i quoqz  
p̄ncipe aut i quoqz hoīe. Qd̄ etiā  
nūc p̄phete canit̄. Bonū ē spera-

re i dño q̄ sperare i hoīe Bonū ē  
sperare i dño q̄ sperare i p̄ncipe.  
Ut illa meditacōe aīa iā i regnū  
p̄ris assurgat. nec tūc q̄ p̄tātē  
p̄ter illū magis facies. nec sua si-  
bi ipsa p̄ncipatū sibi blā dices. Tra-  
det ergo regnū deo et p̄ri cū p̄llū  
p̄ sp̄m cognoscet̄ p̄ri. Regnū eī ei  
sunt i quibz nūc regnat p̄ hōē. Ali-  
ter enī dicit̄ regnū xp̄i sc̄dm p̄tā-  
tē diuinitatis q̄ ei cūcta creatura sub-  
iecta ē et aliter regnū ei dicit̄ et  
desia sc̄dm p̄prietatē fidei q̄ in illo  
est. sc̄dm erat̄ qd̄ qui dicit posside-  
nos. Neqz eī nō ip̄e possidet oīa se-  
cū dū qd̄ dicit̄. etiā illud cū serui  
essetis p̄ri. liberi eratis i iusticie.  
Euacuabit ergo oēm p̄ncipatū et  
oēm p̄tātē. et uirtutē. ut nulli pa-  
trē ituenti p̄ filiū opus sit. ut li-  
beat i tūc q̄ creature ul̄ i sua cō-  
quiescē p̄tātē. Oportet eī cū reg-  
nare donet ponat oēs iūmicos  
suos sub pedibz suis. id ē oportet.  
regnū eius i tātū manifestari do-  
net oēs iūmici eius ip̄m regnare fa-  
teātur. Hoc eī itelligit̄ sub pedibz  
eius futuros iūmicos. Qd̄ si dictū  
est de iustis accepim̄. ideo dictū ē  
iūmicos quia ex iustis iustificātur  
et ei credendo subdūtur. De iustis  
etiā qui ad iustorū b̄titudinē futu-  
rā nō p̄tinēt. sic accipiendū ē qm̄ et  
ip̄i eū regnare ip̄a regni ei māifest-  
tatōe cōfusi. fatebūtur. Ergo oportet  
eū regnare donet ponat oēs  
iūmicos sub pedibz suis. Nō ita dic-  
tū ē quasi cū posuerit iūmicos sub  
pedibus suis nō sit postea regna-  
turus. sed oportet eū regnare do-  
net ponat iūmicos suos sub pedi-



bus suis. Oportet eum inquit ad tantam  
 euidenciam suum regnum producere. donec i-  
 micitia eius nullo modo audeat impug-  
 nare quod regnat. Nam scriptum est. etiam  
 oculi nostri ad dominum deum nostrum donec mi-  
 serereat' nostri. Non ideo tamen cum miseratus  
 nostri fuit oculos ab eo debemus auer-  
 tere. In tantum est beatitudo nostra inquit  
 eius contentatione perficimus. Sic ergo et  
 hoc dictum est. oculoꝝ nostror' intentio  
 ad dominum non porrigit. nisi usque ad i-  
 petrationem misericordie ipsius non ut post-  
 tea inde auertat. sed ut nichil amplius  
 inde requirat. Donec ergo pro eo posi-  
 tum est ut non amplius intelligas. quo ei  
 amplius. id est usque ad quam maiorem  
 manifestationem manifestabit' reg-  
 num christi nisi quousque omnes inimici eius  
 regnare fateantur. Aliud est ergo non  
 amplius manifestari. aliud non am-  
 plius permanere. Non amplius manifesta-  
 ri est non fieri manifestus. Non amplius  
 permanere non fieri perseuerans. Quoniam autem  
 manifestus erit regnum christi. quod cum om-  
 nibus claruerit inimicis. Nonnulli uero  
 nica destruet' mors. Non est enim ali-  
 ud quod destruat' postea quam mortale  
 hoc induerit immortalitate. Omnia enim  
 subiecit sub pedibus eius. hoc est ut  
 etiam mortem destruat. Cum autem dixe-  
 rit quia omnia subiecta sunt dixerat uti-  
 que propheta in psalmis. Manifestum quia  
 preter eum qui subiecit illi omnia pa-  
 tris uult intelligi omnia filio subicasse.  
 Sicut multis locis idem dominus in e-  
 uangelio commemorat et predicat. non  
 solum propter formam serui. sed etiam propter  
 principium de quo est et de quo equa-  
 lis est ei de quo est. Amat enim ad unum  
 principium referre omnia tanquam ymago  
 eius. sed in quo inhabitat omnis pleni-

tudo diuinitatis. Cum autem omnia ei subiec-  
 ta fuerint. tunc et ipse filius subiectus  
 erit ei qui illi subiecit omnia. Non quasi non  
 modo ita sit. sed tunc manifestum erit  
 secundum locutionem superius tractatam ut  
 sit deus omnia in omnibus. Ipse est finis quem  
 super commemorauit. cum toto primum  
 breuiter uellet concludere. deinde qua-  
 si membrum explicare et exponere. lo-  
 quatur enim de resurrectione ubi ait. In-  
 icium christus. deinde huius qui sunt christi  
 in presentia eius. deinde finis. Ipse saltem  
 finis est ut sit deus omnia in omnibus. Aliter  
 dicitur finis qui pertinet ad consumma-  
 tionem. Aliter est tantum finis. tunc  
 do. aliter tibus commedendo. Deus autem  
 omnia in omnibus dicitur. ut nemo eorum  
 qui ei cohereret aduersus suam propria  
 uoluntate amaret. manifestusque sit omnibus  
 quod idem apostolus alio loco dicit. Quod  
 autem habes quod non accepisti. Sunt itaque  
 qui sic intelligant hunc locum. oportet  
 eum regnare donec ponat omnes inimi-  
 cos suos sub pedibus suis ut sub ali-  
 a significatione positum hic dicat reg-  
 nare. non sub ea qua positum est reg-  
 num de quo ait. Cum tradidit reg-  
 num deo et patri. ut illud sic appella-  
 uerit regnare. ut intelligat tanquam  
 aduersus hostem exercitum ducere  
 uel defendere ciuitatem. Ut ideo dix-  
 erit oportet eum regnare donec  
 ponat omnes inimicos suos sub  
 pedibus suis. quia talis regni qualiter  
 habet principes armatorum nulla  
 erit causa hoste ita subiecto ut re-  
 bellare non possit. Nam utique dictum est  
 in euangelio et regni eius non est fi-  
 nis secundum quod regnat in eternum. Se-  
 cundum autem id quod aduersus dyabolum  
 sub eo militat. tanquam diu erit utique



illa milita donet ponat oēs inimicos suos  
sub pedibus suis. Postea vero non  
erit tū pace perpetua proficem. Nec  
autē ita dicta sunt ut nouerim  
diligētius etiā illud considerari o-  
portere. scdm qd regnet nō dñs dis-  
pensatōe sacramēti sui p icarna-  
tionē atq; passionē. Nā scdm id q  
uerbū dei est tā sine fine q̄ sū iūo  
et sine intermissione ē regnū eius.  
scdm id at̄ q̄ ubū caro factū ē cepit  
regnare ī credētibz per fidē icarna-  
tōis sue. Vnde ē etiā illud Dñs reg-  
nauit a ligno. Hoc autē euacuauit  
oēm pncipatū et p̄tate et utuē. dū  
nō per claritatē eius sed p hūlita-  
tē salui fuit credētes ī eū. Hoc est  
absconditū a sapientibz et reuela-  
tū puulis. qm placuit deo p̄stulti-  
tiam p̄dicatōis saluos facē cre-  
dētes. Neq; qd̄ se iter puulos sta-  
re dicat aplūs. nisi ih̄m xp̄m et  
hūc crucifixū. qua p̄dicatōe tā diu  
opus est. donet ponat oēs inimicos  
sub pedibus eius. id ē ip̄i hūilitati  
ei? quā pedū noīe significari arbitror  
cedat atq; subdat oīs supbia sc̄la-  
ris sicut ex maxia parte iā factū  
et cotidie fieri videm. Sed quo fine  
illa fuit ut tradat regnū deo et p̄i  
id ē ut nutritos fide icarnatōis su-  
e pducat ad sp̄m. qua eq̄lis ē p̄i  
Iam ei eis qui crediderūt loq̄bat̄  
cū dicit. Si māseritis ī uerbo meo  
vere discipuli mei eritis. et cognosce-  
tis ueritatē et ueritas liberabit uos.  
Regnū enī tradet p̄i. cū per id reg-  
nabit ī cōteplātibz ueritatē. quo  
equalis ē p̄i. et per se unigenitū.  
p̄speciē faciet uideri p̄m. Nūc cū  
per hoc regnat ī credentibz q̄ semet

ip̄m exinanuit formā serui accipi-  
ens. Tūc at̄ tradet regnū deo et p̄i  
cū euacuauerit oēm pncipatū et  
p̄tate et utuē. Vñ euacuabit nisi  
hūilitate paciēcia īfirmatate. Cū  
ei pncipat̄ nō euacuet̄ cū filius  
dei. p̄terea ignat ī credētibz q̄a cū  
pncipes sc̄li iudicauerūt. Que po-  
testas nō euacuat̄. cū ille p̄ que fac-  
ta sūt oīa p̄terea regnat ī creden-  
tibz q̄a ita subiectus ē p̄tātibz ut di-  
teret hōi. Nō haberes ī me p̄tate  
nisi data tibi esset desup. Que uir-  
tus nō euacuat̄? cū ip̄e p̄ que reli-  
solidati sūt. ideo regnat ī credētibz  
q̄a usq; ad autē mortē q̄ īfirmat̄  
est. Hoc autē modo filius p̄rie reg-  
nat ī fide credentū. Nō ei pate de-  
ti aut credi p̄t. ul' icarnat̄ ul' iu-  
dicatus ul' crucifixus. Per speciē  
autē qua equalis ē p̄i cū p̄re reg-  
nat ī cōteplātibz ueritatē. Cū autē  
tradet regnū deo et p̄i a fide icar-  
nationis sue ad speciē diuinitatis p̄-  
duces eos qui sibi nō credūt. non  
ipse amittit. sed utiq; se uñ ad  
frucndū cōteplātibz prebet. tā diu  
autē opus est ut ī hōibz nō dū ualē-  
tibz equalitatē p̄is et filii p̄spiciā  
mētis luce cōtueri. per hoc regnet  
xp̄us q̄ tales capē possūt. et qd̄ p̄p̄e  
ip̄e suscipit. id ē icarnatōis hūilita-  
tē donet ponat oēs inimicos sub pe-  
dibus suis id ē donet oīs supbia sc̄u-  
laris icarnatōis ei? hūilitati sub-  
dat. Sane qd̄ dictū est. tūc et ip̄e fi-  
lius subiectus erit ei. qui illi subie-  
at oīa. q̄uis scdm susceptionem  
hōis dicat. q̄a inde q̄stio nata est.  
cū ageret scdm resurrectionē mor-  
tuoz. Tūc recte q̄rit̄ utrū scdm ip̄



su tm dictu qd e caput ecclie. aut se  
 tudu vniuersu xpm anuato corpe  
 ei et mebris. Cu eni ait ad gala  
 thas. No dicit i semibus taq i mul  
 tis. sed taq i vno et semie tuo qd est  
 xpus. Ne ipm solu hoc loco itellige  
 rem xpm qui de maria uigie natus  
 est. Postea dicit. Oes vos vnu estis  
 i xpo ihu. Si aute vos xpi: ergo abra  
 he semie estis. Et ad thozithios cum  
 de caritate dicit. De mebris corpis  
 similitudiez ductes. Sicut ei corpus v  
 nu e iquit et mebra habet multa.  
 oia aute mebra corpis cu sit multa  
 vnu est corpus. ita et xpus. No dix  
 it ita et xpi. sed ita et xpus. ostedes  
 xpm recte appellari etia vniuersu.  
 hoc e caput cu corpe suo qd e ecclia  
 Et multis scripturaru locis in eim  
 xpm etia hoc mo appellari. ut cum  
 oibus suis mebris itelligat quibz  
 dictu est. Vos estis corpe xpi et mebr.  
 No ergo absurde sic itelligim?  
 et ipe filius subiectus erit ei qui  
 illi subiecit oia. ut filiu no solum  
 caput ecclie sed omes cu eo scos in  
 telligam? qui sut vnu i xpo. semie  
 abrahe subiectu aute scdm cotempla  
 tionem seipitne veritatis ad optinen  
 da bntudine nullo motu animi nil  
 la parte corpis resistere ut in illa vi  
 ta nemine amate pua ptate sed  
 deus oia i oibus. **quare magi pha**  
**raonis fecerut qda miracula sic moyses**

**O**mnis aia parti puaatim  
 au? dā sui ptate gerit. ptim  
 vniuersitatis legibz. sicut publicas  
 cohercet et rgitur. Quia ergo vna  
 qz res i hoc mudo habet ptatem.  
 sibi pposita. sicut alio loco dina sp  
 tura testat de ea re cui pposita est.

aliter qm puaato iure agit. alit taq  
 publice agere cogit. Potentior e ei  
 parte vniuersitatis. qm et illud qd  
 ibi puati agit taat agere sinit. qm  
 tu lex vniuersitatis sinit. Sed vna  
 qz aia tanto e pietate purgacior qz  
 to puato suo min? delectata legem  
 vniuersitatis ituctur eiqz deuote ac  
 libeter obteperat. Est eni lex vniu  
 sitatis dina sapia. qnto aute neglec  
 to aplius puato suo gaudet. et neg  
 lecto deo q? oibus aimis vtiliter  
 ac salubrit ppsidet ipa sibi ul' alnis  
 quibz potueit vlt ee pro deo suam  
 potius i se uel i alios qm illius dili  
 gens i omes ptate tato e sordidior.  
 tatoqz magis penalit dinis legibz  
 taq publicis seruire cogit. Qnto  
 ergo etia huana aia deserto deo su  
 is honoribz ul' ptate fuerit delecta  
 ta. tato magis subdit talibz pta  
 tibz que puato suo gaudet. et hono  
 rari ab hoibus sicut dn cupit. qbz  
 dina lege sepe coecedit. ut eis quos  
 sibi scdm eoz merita subiugauere  
 rint puato illo iure etia miracu  
 lorū aliqd pstant i hys rebz exhibe  
 doz quibz ~~quibz~~ st ifirmo. sed tm  
 ordinatissimo ptatu gradu ppo  
 site. Sed ubi dina taq publica  
 lex iubet vicit vtiqz puaatā licē  
 tia. taq et ipa puata licētia nisi  
 vniuersalis dine ptatis pmissione  
 nulla esset. Ideoqz fit ut sci dei ser  
 ui qm eos hoc donū habe utile est.  
 scdm publicā et quodāmo ipiale  
 legem. hoc e sumi dei ptate ipezet  
 ifirmis ptatibz ad qdam visibilia  
 faciēda miracula. In illis ei de  
 ipepat au? teplū sut et que cotep  
 ta sua puata ptate ardentissime



Diligunt. In magis autē ipacōibz  
ad illecebrā deceptōis ut sibi subiū-  
gēt eos quibz talia cōcedūt. p̄stat  
effectū p̄abz et misteris eoz puato  
illo iure largiētes qd̄ sibi licet lar-  
giri honorantibz se sibiqz seruien-  
tibz et qd̄a secū in sacramētis suis  
pacta seruātibz. et qm̄ vidēt̄ ipera-  
re magi p̄ sublimioz nōia iferio-  
res terrent. ut nōnulla visibilia  
que p̄pter ifirmitatē carnis mag-  
na vidēt̄ hoibus nō valētibz eter-  
na cōtueri. que p̄ seipm̄ p̄stat dilet-  
toribz suis verus deus mirātibz  
exhibeant. **H**ec autē p̄mittit deus  
iuste oīa moderās. ut p̄ cupiditati-  
bus et electiōibz seruitutes eoz li-  
bertates qz distribuāt. **E**t si qm̄ i-  
uocacōe sumi dei aliqd̄ pro suis  
malis cupiditatibz iperāt vidit̄  
ta est illa nō grā. **N**ō enī frustra  
dicit aplūs **T**radidit illos deus i de-  
sideria cordis eoz quozūdā enī  
p̄torū p̄petrandoz fatalitas. pena  
ē alioz p̄cedentū. **Q**uāt dñs dicit.  
nō p̄t sathanas sathanan excludē  
ne forte qsq̄ vtens nōibz aliq̄rū  
ifirmarū ptātū cū demoniū ex-  
cluserit falsam putet ēē istā dñi  
sententiā ad hoc itelligat dictū. qz  
hoc modo sathanas etiā si corpi  
parat. aut corpis sensibz. ideo p̄-  
tat ut ipius hoīs volūtati p̄ ipie-  
tatis errore triumpho maiore dñet̄  
**H**oc autē modo nō exit sathanas  
sed potius i itima igredit̄ ut i eo  
sic opetur quēadmodū dicit apls  
**S**ed m̄ p̄hapē p̄fatē acris hui⁹ qui  
nūc opat̄ i filijs diffideat. **N**ō enī  
sensus corpis eoz turbabat atqz  
torquebat. aut eozū corpa collide-

bat. sed i eozū volūtate uel potius au-  
p̄ditate regnabat. **Q**uāt dicit pseu-  
do p̄phetas multa signa et prodigia  
facturos. ita ut fallāt si fieri potest  
etiā electos. admonet utiqz ut itelli-  
gam⁹ quedā miracula etiā scelerā-  
tos hoīes facē qualia sancti facere  
nō p̄nt. nec tñ ideo potioris loci  
apud dñm esse arbitradī s̄t. **N**ō enī  
acceptiores evāt deo q̄ plūs isrl̄  
magi egyptiozū q̄a nō poterat ille  
plūs facere qd̄ illi faciebāt q̄uis  
moyses i uirtute dei maiora po-  
tuerit. **S**ed ideo nō oībus scīs illa  
tribuūt̄. ne p̄niciosissio errore de-  
tipiāt̄ ifirmi existimātes i tali-  
bus factis ēē maiora dona q̄ ope-  
tibz iusticie quibz vita eterna cō-  
parat̄. **P**roterea dñs phibet hūc gau-  
dere disapulos. cū ait. **N**olite i hoc  
gaudē qm̄ spūs vobis subiecti sūt.  
sed gaudete q̄a nōia v̄ra scripta s̄t  
i celo. **C**ū ergo talia faciūt magi q̄  
lia nūq̄ sancti faciūt. alia quidē  
visibilit̄ ēē apparēt. sed et diuerso fi-  
ne et diūso iure fiūt. **I**lli enī faciunt  
q̄rētes glām suā. illi q̄rētes gloriā  
dei. **E**t illi quidē faciūt p̄ qd̄am p̄ta-  
tibz cōcessa in ordie suo quasi puata  
cōmercia ul̄ bñficia. **I**lli autē pub-  
lica am̄istracōe iussu eius cui cūc-  
ta creatura subiecta ē. **A**liis enī cogi-  
tur possessor equū dare militi. **A**li-  
is tradit emptori uel cui libet donat  
aut cōmodat. **E**t quēadmodū ple-  
riqz mali milites quos ipialis dis-  
ciplina cōdepnat signis iperatozū  
sui nō nullos possessores territat̄.  
et ab eis aliqd̄ qd̄ publice nō iubet̄  
extorquet̄. **I**ta nō nūq̄ mali xp̄ia-  
ni sathanatici uel heretici p̄ nome-



xpi aut verba aut sacramenta xpiana  
 na exigunt aliqd a pntatibz qbus honoi  
 xpi cedē indēm est. Cū autē malis  
 iubentibz volūtati cedūt. ad seduce  
 dos hoies cedūt quoz errore letāt  
**Qu**appter aliter magi faciūt mu  
 vacula. alit boni xpiani. alit ma  
 li xpiani. Magi p puatos cōtract  
 boni xpiani p publicā iusticiā. ma  
 li xpiani p signa publice iusticie. Nec  
 mirū est q her signa valēt cū ab eis  
 adhibētur qn etiā cū vsurparēt ab  
 extraneis qui dno suū nomē ad is  
 tā maliciā nō dederūt. ppter honore  
 tū excellētissimū iperitoris valent.  
**Ex** quibz fuit ille de quo discipuli dno  
 nūtiaverūt q i noie eius eicereūt  
 demonia qmuis cū eis nō seqret. Cū  
 autē nō cedūt signis huiusmōi pta  
 tes deus ipse pbet occultis modis  
 cū id iustū atqz uale iudicat. Nam  
 nullomō ulli spūs audet her signa  
 cōtēpnere. Cōtēpnēt enī her vbi  
 aiqz illa cōspererūt. sed nescientibz  
 hoibus aliud iubet. dicitur. ul ad  
 cōfundendos malos tū eos oportz  
 cōfundi. Sicut de scue filijs i actibz  
 aploz legim⁹. qbus ait imūdus  
 spūs. Ihesū scio et paulū noui. Vos  
 at qui estis. Vel ad monēdos bo  
 nos ut pficiāt i fide. atqz ut a non  
 iactāter. sed vtiliter possint ul ad  
 discernenda dona mēbroz ecclie.  
 sicut aplūs dicit. Nūqd oēs vīrutes.  
 Nūqd oēs dona habēt curacionū.  
**P**pter has ergo causas plerūqz ut  
 dictū ē nescientibz hoibz iubetur  
 dicitur. id ē ut hīs signis adhibi  
 tis huiusmōi pntates volūtati hoim  
 nō obteperent. ut autē mali sepe  
 bonis tēporalū nocēt pntatē i eos

accipiūt ad maiorē bonoz utilitatē  
 ppter exterritacōem paciē. Itaqz xpi  
 ana aīa sp vigilet i tribulacōibus  
 sius. sequi volūtate dñi sui. ne or  
 dinacōi dei resistendo sibi acq̄rat  
 grauius iudiciū. **Ad** ei ipse dñs  
 agēs hoiem poncio pilato dixit.  
**H**oc et iob dyabolo. id ē ex ouibz et  
 pecoribz posset dicē. Nō habēs in  
 me pntatem nisi data tibi eēt desu  
 per. Nō ergo ei⁹ volūtās tu⁹ ma  
 licie ptās i bonos datur. sed eius  
 volūtās a quo her ptās dat⁹ debet  
 nobis eē carissā. **Qm** tribulacō  
 paciām opatur. paciā vero pba  
 tionē. pbatō autē spem. Spes vō  
 nō cōfundit. qm caritas dei diffu  
 sa ē i cordibz nrīs p spm sc̄m qui  
 datus ē i nobis. **De pascha.**

**S**ed ei ai apls dicit. **lxxxi.**  
**S**ciā i figura iudeis cōtignif  
 se. vmbra p̄terea cūta fuisse pre  
 terita. Nā corpus xpm eē positum  
 cōtendē pascha nō nisi semel gestū  
 esse. qn figurarū corpus fuit xps  
 occisus ē. Nā et si ouis qualē lex  
 ad pascha describit. nō pt ascribi  
 ut sit ex ouibz et hedis **D**iscordat  
 ei hoz aiālū ad cōiūctionē cōis  
 fetus ipsa natura. quō potuit pas  
 cha verū geri cū defuerit agnus  
 talis ille qui pascha ē. **A**t si xps  
 ex iustis id ē ex ouibz et p̄toribz  
 id ē hedis sc̄dm carnē nascit⁹. **H**ic  
 ē solus agnus ille qui q̄rit⁹ quoz  
 dū nō amplius q̄ semel occidit⁹.  
**N**ō apl⁹ sc̄dm veritatē q̄ semel  
 celebratū p̄fām illud pascha mō  
 stratur. **F**igē igit⁹ ut dixim⁹ tūc  
 t̄pis fuerūt. Nā agn⁹ eligit⁹ ut  
 simplicitas et innocētia designet⁹.



Masculus q̄rit. ut inuictus appbet.  
Immaculatus. ut sine crimine. An-  
niculus. ut exacto p̄dicatōis tpe  
P̄fectus ut istructis oīs uirtutis ḡnie  
mensis p̄mo. ut a n̄us a p̄mordio  
p̄prio cōsecret. Quarta decima men-  
sis. ut lumie ueritatis iplēto erro-  
ris nox operiat. Ad uesperā. ut  
soli occasus iminēs appbet. Ecce  
to fermento. ut a cordis puerse me-  
tis malicia corrupta tollat. Ob-  
litis sanguine limibus domorū.  
ut figura d̄nice passiōis fr̄ote sig-  
netur. Igne assū ē cū ewāgelū  
et sermo xp̄i robustus abus nec  
ī aqua madidus. Nō ē est delica-  
te iēptatōis humidolāguore  
soluendus. Nichil p̄termittat. nic-  
hil ī xp̄o oīno reprobat. Ossa nō cō-  
teruntur. q̄a nec cōminui. id ē uin-  
ti ī quoq̄ xp̄us potest. Qd̄d sup̄  
est d̄inis ignibz iponit. n̄ q̄ quis  
cape nō potuit. xp̄i d̄ine sciēcie  
remittit. eorū tm̄ q̄ māifesta s̄ pu-  
beribz epulacione contēt. Nā q̄  
stātes edūt forma ē ne q̄s cadat.  
aut ne q̄s ī ewāgelio ad n̄tate  
p̄sternat. s̄ uigentis aīni robo-  
re cōtra p̄secucionū p̄lia iuict.  
id ē sublimis et erectus assistat.  
Nā q̄ succūctis lūbis ewāgelice  
signū cōtinēt dū loc⁹ seminū  
cohercet et cōstingit. Additis ba-  
tilis. spū sc̄o quo q̄s nutrit. Pedi-  
bus calcatis id ē lubrico erroris  
relecto dū p̄uētōe ad fidē celest̄  
tū. q̄i ferratis p̄sidis ī ewāgeli-  
o cūcta sūt fixa. firmissima ueritate  
solidata. Stātes etiā feruētes  
cū fide p̄bātur. t̄pidi et negligē-  
tes respuūt. Cū azimis sumūt

xp̄us cū cū oī simplicitas aīni pura  
simplicitate sumit. Cū pigris  
etenū hoc pascha iudeorū dāpnatōe  
acerbissias amaritudies cessit. Nō  
nisi arāntis dat. purgatis cū solis  
et lauacheo idulgēcie celestis expia-  
tis p̄cipendi xp̄i corpis sacrati tibi  
facultas porrigit. Itaq̄ figurata ī  
israhelitis fuerāt ī nobis cor robo-  
rata sūt. Et que ī illis ymagiēs in  
nobis ip̄e sūt ueritates. Imutabāt  
illi facē pascha. dū ī similitudinibz ex-  
cerēt solis discipulis xp̄i uerū pas-  
cha facturis. Nō h̄m qui peccidū.  
p̄tractāt corpa quippe. sed quorū  
emendat prudēs p̄uicia uis.  
excludēs positā subter labē uiciorū.  
remigio ~~ad~~ celū poterūt pe-  
netrare sc̄do. Ethera p̄ uacū et le-  
tis t̄iscurre p̄enis. *De resurrectione.*  
**Q**uāq̄ ne lazari. lxxxij.  
sc̄dm ewāgelicā historā resur-  
citatiū lazari plena fide teneamus.  
tm̄ ī allegoriā significare aliqd̄ nō du-  
bito. Neq̄ cū res facte allegorizāt  
geste rei fidē amittūt. sicut duorū  
filiorū abrahę allegoriā paulus ex-  
ponit duo ēē testamēta. Nūqd̄ ideo  
aut abrahā nō fuit aut illos filios  
nō habuit. Ergo ī illa allegoria  
accipiam⁹ lazari ī monumēto a-  
nimā terrenis p̄tis obrutā. id est  
oē hūanū genus quā alio loco d̄ns  
ouē p̄ditā significat. p̄pter quā libe-  
randā relictis nonagita nouē in  
ī mōtibz descendisse se dicit. Quāt  
iterrogat dicit. Vbi cū posuistis.  
uocacionē nr̄am q̄ fit ī occulto ar-  
bitror significare. Predestinacō em̄  
nr̄e uocacōis occulta ē. cū q̄ secreti  
signū est iterrogacō d̄ni q̄i nesci



entis tū ipse nesciam? Sicut dicit  
 apłus. Ut cognoscā sicut et cogni-  
 tus sum. Vel q ignorare se p̄tor:es  
 alio loco ostendit dices. Nō noui  
 vos. Qd significabat lazarus sepul-  
 tus. qā i disciplina etiā i p̄ceptis  
 eius nō sūt p̄tā. Hinc iterrogatōi  
 silē ē illud i genesi. Adā ubi es qm  
 peccauerat et se absconderat a fa-  
 cie dei. Quā occultatōez hec sepul-  
 tura significat. ut p̄tānt h̄cat siliti-  
 dinē mories sepultus abscondita  
 a facie dñi. Auferte at lapidē. qd  
 ait illos puto significare qui veni-  
 entibz ad ecclesiā ex gētibz onus  
 caritatis ipone volebat. totū q̄s  
 multiplicat scribit apłus. uel eos  
 qui i ecclia corrupte viuūt et offē-  
 sionē s̄t. credē volentibz. Dicit illi  
 maria Dñe iā quarta dies ē. et pu-  
 tet. Utinū q̄tuor elemētōz terra  
 est. Significat ergo p̄torē terrenorū  
 p̄tor: id ē cupiditatū carnaliū. Ter-  
 ra es iquit adē dñs cū peccaret et  
 i terra ibis. Et sublato lapide cent  
 de monumento iuoluitis manibus  
 et pedibz. et facies eius tecta suda-  
 rio. Q̄ autē cent de monumento  
 aiām significat sudario recedēte a  
 carnalibz vijs. Q̄ v̄o istis ob-  
 uolutus. hoc ē qd etiā a carnalibz  
 recedētes et mēte seruientes legi dei  
 adhuc tñ i corpe cōstituti alieni a  
 molestis carnis ēē nō possum?.  
 dicēte apłō. Mēte seruiō legi dei car-  
 ne at legi p̄tā. Q̄ autē facies suda-  
 rio tecta erat. hoc ē q̄ i hac vita ple-  
 nā cogitationē habere nō possum?  
 Sicut apłus dicit. Nūc videm? per  
 speculū i enigmate. postea at facie  
 ad facie. Et ihesus. Soluite eum.

et si uere abire. hoc ē q̄ post hāc vitā  
 auferūt oīa velamēta ut facie ad  
 facie videam? qm tū autē iterfici-  
 ter hoīem quē dei sapiā gestabat.  
 et p̄ quē liberati sum? et ceteros ho-  
 mines hinc itelligit. q̄ lazarus  
 nō exiens de monumento nō solui-  
 tur. id ē etiā renata aiā nisi resolu-  
 tōe corpis libera ab oī p̄tō et ig-  
 norācia esse nō p̄t. q̄ diu p̄specu-  
 lū i enigmate videt dñm. Si autē  
 lintheamīa et sudariū eius qui  
 p̄tā nō fecit et nichil ignorauit  
 i monumento iucta sūt. Ipse ē solus  
 carne nō tñ i monumento nō ē oppres-  
 sus ut aliqd p̄tā i eo iueniret. sed nō  
 lintheis iplucatus ut cū aliqd late-  
 ret. aut ab itinere retardaret. **De**  
**eo q̄ iacobus ait apłus Vis autē**  
**scire o homo ianis qm fides s̄i opibz**  
**Q̄** Boniā paulus **ociosa est.**  
 apłus predicās iustificari ho-  
 mine p̄ fidē sine opibus. nō bñ itel-  
 lectus est ab eis qui sic dictū accepe-  
 rūt. ut putarēt cū semel i xp̄m cre-  
 didissent etiā si male operarēt et fa-  
 cinorose flagitiososq̄ uiuerēt. saluos  
 se esse per fidē pos se. **Locus iste hui?**  
 eplē eundē sensū pauli apłi quō sit  
 itelligend? exponit. Ideoq̄ ab he-  
 magis exemplo utitur vaciā esse  
 fidē si nō bene opetur. qm abrahe  
 exemplo et paulus apłus usus ē.  
 ut pbaret iustificari hoīem p̄ fidē  
 sine opibz legis. Cū ē bona opera  
 cōmemorat abrahe q̄ eius fidem  
 comitata sūt. satis ostendit pau-  
 lū apłm nō ita per abrahā nō do-  
 cere iustificari hoīem p̄ fidē sine  
 operibz. ut si q̄s crediderit nō ade-  
 um p̄tāneat bene operari. sed ad



hoc potius ut nemo arbitretur meritis  
priorum bonorum operum se puenisse ad  
donum iustificationis que est in fide. In h  
enim segentibus in xpm credentibus ui  
dei proferre cupiebant. quod dicebant se  
meritis bonorum operum que in lege sunt  
puenisse ad euangelicam gratiam. Ideo  
que scandalizabant multi qui ex eis  
crediderant quia in carnalibus gratiis xpi  
gratia traditur. Unde apostolus paulus  
dicit posse hominem sine operibus sed pro  
cedentibus iustificari per fidem. Nam ius  
tificatus per fidem quomodo potest nisi iuste  
deinceps operari. Quis nichil an  
tea iuste operatus ad fidei iustifica  
tionem puenit non merito bonorum  
operum sed gratia dei que vacare in  
illo non potest cum iam per dilectionem  
bene operatur. Et si cum crediderit  
moritur de hac vita discesserit. iustifi  
cacio fidei manet cum eo. Nec preceden  
tibus bonis operibus quia non merito ad  
illam sed gratia puenit. Nec consequen  
tibus in hac vita esse non sinit. Unde  
manifestum est quod paulus apostolus di  
xit. Arbitramur enim iustificari homines  
per fidem sine operibus. Non tamen ita est  
intelligendum. ut accepta fide si vix  
erit dicamur esse iustum etiam si ma  
le vixerit. Ideo exemplo abrahe et  
apostolus paulus vritur. quia sine legis  
operibus quam non acceperat per fidem  
iustificatus est. Et iacobus. Quia  
fide ipsius abrahe opera bona con  
secuta esse demonstrat. ostendens  
quemadmodum intelligendum sit quod  
paulus apostolus predicauit. Nam qui  
putant istam iacobi apostoli sententiam  
contrariam esse illi pauli apostoli senten  
tie possunt etiam arbitrari ipsum pau  
lum sibi esse contrarium. quia dicit alio

+ quia per acceptam fidem

loco. Non enim auditores legis iusti  
sunt apud deum. sed factores legis.  
iustificabuntur. Et alio loco. Sed fi  
de que per dilectionem operatur. Et iterum  
Si enim secundum carnem vixeritis morie  
mini. Si autem spiritu facta carnis mor  
tificaueritis. uiuetis. Que sunt autem  
facta carnis que operibus spiritualibus mor  
tificanda sunt. Alio loco demonstrat  
dicens. Manifesta sunt opera carnis.  
Que sunt. Fornicationes. inuidie.  
ydolorum seruitus. beneficia. inimi  
cicie. contenciones. emulaciones. au  
sinitates. dissensiones. hereses. inui  
die. ebrietates. comessaciones. et  
hinc filia que predicatio vobis sicut  
predixi. Quoniam qui talia agunt regnum  
dei non possidebunt. Et ad thimo  
theos. Nolite errare. Neque fornicato  
res. neque ydolis seruientes. neque  
adulteri. neque molles. neque mas  
culorum concubitores. neque fures. ne  
que auari. neque ebriosi neque male  
dici. neque rapaces regnum dei possi  
debunt. Et hec quidem fuistis. sed ab  
luti estis. sed sanctificati estis. sed ius  
tificati estis. in nomine domini nostri ihesu  
christi et in spiritu dei nostri. quibus senten  
tias manifestissime docet. non eos  
propter bono opere ad fidei iustifi  
cationem puenisse. Nec meritis  
operum istam gratiam datam quam dicitur.  
et hec quidem fuistis. Sed cum dicitur.  
quoniam qui talia agunt regnum dei non  
possidebunt. satis ostendit iam ex  
quo crediderunt bene debere operari.  
Quod et iacobus dicit. et multas ali  
no locis idem apostolus paulus satis  
apertius dicit. recte viuendum omnibus  
qui in christo crediderunt. nec ad pe  
nas pueniant quas et dominus ipse



comēorat dices. **N**ō oīs qui dicit michi dñe dñe intrabit ī regnū celoz: sed qui facit uolūtātē patris mei qui me misit. Et alibi. **U**t qđ michi dicātis dñe dñe. et nō faciātis que dico vobis? Et oīs qui audit verbū meū et facit eū. sicut abo eū viro prudētī qui edificauit domū suā supra petrā zc. Et qui audit uerba mea hec et nō facit ea sicut abo eū viro stulto qui edificauit domū suā sup harenā zc. Quappter nō sūt sibi cōtrarie duoz apłoz scēte p̄te pauli et iacobi. cū dicit vnus iustificari hōiēm per fidē sine opibus. et alius dicit nō esse fidē sine operibz. Quia ille dicit de opibus que fidē p̄cedūt. Iste de hīs que fidē sequūt. Sicut etiā ip̄e paulus multis locis ostendit **adiūso appol**

**Q**uā qđā hē **linarietas lxxxm** tici qui apollinaciste ex apollinare quodā auctore suo dicti esse phibētur. assereret dñm n̄m dñm xpm īgnitū hō fieri dignatū ē. nō habuisse hūanā mētē. iherentes eis nōnulli et eos studiose audientes delectati sūt quidē ea pueritate qua ille hōiēm in deo minuebat dices eū nō habuisse mētē. hoc ē irrationale aīmi vīm. qua a pecoribz scđm aīm differt. Sed cū scātū ip̄i cogitaret fatendū esse. sed ita ē ut vnigenitū dei filiū. sapiā et verbū p̄us p qđ facta sūt oīa. beluā quādā cū figurā hūani corpis suscepisse credatū. Displicauerūt nō tñ sibi ad correctionē ut rediret ad ueritatē viā. totūq; hōiēm a sapiētia dei susceptū esse cōfiterēt: nulla

diminutione nature. sed a phore ipi audacia etiā aīam totūq; ut illi homines alienātes ab eo solā carnē hūanā eū suscepisse dixerūt. adhibētes etiā testionū ex euāgelio. p̄mo illā sentētiā nō itelligendo p̄ uerfē cōfligē audēt aduersū catholicā ueritatē dices scđm eē Verbū caro factū est et habitauit ī nobis. Sub hīs eī uerbis ita verbū carni uolūt eē copulatū atq; cōuētū. ut nulla ibi nō solū mens. sed nec aīa hūana itersistat. Quibz p̄mo respondendū est. Ideo sic eē illud ī euāgelio positū. qā usq; ad uisibile carnē assūptō illa hūane nature a dño facta est. atq; ī tota illa unitate susceptōis p̄ncipalit̄ uerbū est extrema at̄ atq; ultima caro. **U**olēs itaq; euāgelista cōmendare p̄ nobis dilectionē hūilitatis dei qui se se hūiliauerit. et quousq; hūiliauerit exp̄mēs uerbū carnisq; nōiauit. p̄termittēs aīmi naturā que uerbo ē inferior carne p̄stāciōz. Magis eū cōmendat hūilitatē quia dictū est. **U**erbū caro factū est. qđ si dicitur. **U**erbū hō factū est. Nā si nūmus hec uerba ituem? p̄t alius nō minus puerfus ex istis ūbis ita calūpniari fidei n̄re ut dicat ip̄m uerbū cōuersū et cōmutatū esse ī carnē. et uerbū esse destitisse. quia scđm est caro factū est. Sicut caro hūana cū sit cinis nō ē caro et cinis. sed ex carne cinis est. et scđm loquēdi celebrīōre cōsuetudinē. qđ qđ fit qđ nō erat. desinit eē qđ erat. **N**ec tñ hec uerba itelligimus. sed etiā ip̄i nobiscū ita itelligūt. ut manētē uerbo qđ ē ex eo

manē



q̄ accepit formā serui. nō ex eo q̄ in  
illā formā aliqua mutacōe tōuer-  
sū est dictū sit. Verbū caro factū est.  
Deinde si ubiq̄q̄ caro fuit noīata  
sic itelligēdū est ut aīa ibi nō esse  
credat̄: nec illi habebūt aīaz de q̄-  
bus dictū est. Et videbit oīs caro  
salutare dei. Et illud ī psalmo Ex-  
audi p̄ces nr̄as ad te oīs caro veiet.  
Et illud ī ewāgelio. Sicut dedisti ei  
p̄tate oīs carnis. ut om̄e qd̄ dedisti  
ei nō pereat. sed habeat vitā etnā.  
Unde itelligit̄ solere hoīes p̄ no-  
minatōez solius carnis significari  
ut scdm̄ hāc locutōez et illud possit  
itelligi qd̄ dictū est. Verbū caro fac-  
tū est. nichil dictū. nisi uerbū homo  
factū est. Sicut ēi a pte totū plerūq̄  
noīata sola aīa itelligit̄ hō. sicut  
ē illud tot aīe descēderūt ī egyptū:  
sic rursus a pte totū etiā noīata  
sola carne hō itelligit̄: sicut st̄ illa  
que posuim̄. Proinde queadmodū  
nos huic eoz obiectōi quā ex ewā-  
gelio pponūt ita respōdem̄. ut nī-  
lus hoīm ita desipiat ut putet et  
nos p̄ hec uība cogi ad credendū et  
cōfitendū q̄ mediator dei et hoīm  
hō xp̄us ih̄us aīam hūanā nō ha-  
buit. Sic q̄ro quō ip̄i respondeāt  
tā māifestis obiectōibz nr̄is q̄bz  
ostendim̄ p̄ inuābiles locos ewā-  
gelice sc̄pture narratū de illo ex e-  
wāgelistis q̄ ī h̄is affectōibz fuit  
q̄ sine aīa ēē nō possūt. Nō ea p̄fe-  
ro q̄ ip̄e d̄ns tā multa cōmēorat.  
Tristis ē aīa mea usq̄ ad mortē.  
Et p̄tate habeo ponendi aīaz me-  
am. et iterū sumēdi eā. Et maio-  
re dilacōne nemo habet. q̄ ut a-  
nimā suā ponat p̄ amicitis suis.

Que michi p̄uicax cōtradictor dice  
p̄t figurate a d̄no dicta sūt. Et m̄lta  
p̄abolis eū locutū ēē māifestū est.  
Nā si illa nō ita sūt. nō t̄n opus est  
pugnare agē ubi habem̄ ewāge-  
listarū racōes. per quas eū et natū  
de uirgine maria cognouim̄. et cō-  
p̄hensū a iudeis. et flagellatū et  
crucifixū. atq̄ iterfertū et sepultū  
ī monumēto: q̄ oīa sine corp̄e itel-  
ligē nō p̄t facta nec figurate acci-  
pienda quisq̄ ul̄ demētissim̄ dixe-  
rit. tū dicta sūt ab eis qui res ges-  
tas ut meminerāt narrauerunt  
Sicut ergo ista corp̄e eū habuisse  
testatū. sic eū iudicat̄ habuisse a-  
nimā affectōes ille. q̄ nō possūt  
ēē nisi ī aīa quā nichilomin̄ eū dē  
ewāgelistas narratibz legim̄. Et  
miratus ē ih̄us. et iratus. et con-  
tristatus. et exhilarat̄. et multa  
alia inuābilia. Sicut etiā illud que  
cōuicta officia simul et corp̄is et  
aīe ostendūt. Sicuti sūt qd̄ esuruit.  
q̄ dormiuit. q̄ fatigatus ab itinē  
sedit. et alia huiusmodi. Nō ēi pos-  
sūt dice etiā ī ueteribz libris dictū  
ēē uā dei. et leticiā. et nō nullos h̄-  
gnis motus. Nec ideo t̄n esse cōse-  
quēs ut deū habuisse aīam credēdū  
sūt. Dicta sūt ei illa p̄phetias yma-  
ginatōibz nō narratoria māifesta-  
tōe. Nā et mēbra dei dicta sūt. et ma-  
nus et pedes. et oculi et facies. et  
silia. Queadmodū illa nō eū iudi-  
cat̄ habē corp̄is. nec sic illa aīam.  
queadmodū ante narratū aliqd̄  
ubi nominatē sūt man̄ xp̄i et ca-  
put et cetera. iudicat̄ ei aīam. Stul-  
tū est autē credē noīanti ewāgelis-  
te qd̄ māducauit. et nō ei credere

+ iudicat̄ ei corp̄is ita ead̄ q̄ de aī affectō-  
ibus eodē narratōis tenōe noīata sūt



q̄ esurierit. Et si nō ē cōsequēs ut d̄  
 nis qui māducat esuriat. nā et an-  
 gelū legim⁹ māducatē sed esurif-  
 se nō legim⁹. neq̄ qui esurit man-  
 ducat. Si autē officō aliquo se cōhi-  
 beat. aut desit ei abus facultas q̄  
 mādendi. tñ cū utrūq̄ narrat evā-  
 gelista utrūq̄ credendū ē. q̄a utrū-  
 q̄ sicut rerū gestarū index factū  
 gestūq̄ cōscripsit. Sicut autē q̄a  
 māducauit sine corpe itelligi nō  
 p̄t sic q̄a esurivit sine aīa fieri nō  
 potuit. Nec illa nos terret iānis  
 atq̄ iēpta calūpnia qua iūdico-  
 se resistētes ap̄t. Ergo sub nātū-  
 te positus fuit. quia cōprehensus  
 si has affectōes aīni veras habu-  
 it. facile quippe respōdem⁹. ergo  
 sub nātūte positus fuit. q̄a cōpre-  
 hensus flagellat⁹ crucifixus. et  
 mortuus est. Ut tandē sine ptina-  
 tia si volūt itelligāt. sic cū passio-  
 nes aīni. hoc ē affectōes volūta-  
 te dispēsacōis veras tñ ut placuit  
 suscepisse. quēadmodū passiones  
 corpis eadē dispēsacōis volūtate  
 sine vlla nātūte suscepit. quēad-  
 modū nos nō volūtate morimur.  
 sic et nō volūtate nascim⁹. Ille autē  
 utrūq̄ volūtate ut oportebat exhi-  
 buit. et tñ verissīe exhibuit. Sicut  
 ergo nātūtis noīe nec nos nec illos  
 q̄sq̄ auellit a fide verissīe passiois.  
 per quā corp⁹ eius ostendit. sic nos  
 ip̄o noīe nātūtis nemo terret a fide  
 verissīe affectōis p̄quā eius aīaz ag-  
 noscam⁹. Nec ip̄os debet deterre-  
 re a cōsentendo catholice fidei. si nō  
 eos deterret exciabilis pudor tñ u-  
 tāde q̄uis falsē diu tñ et cū temeri-  
 tate defensē sentētie.

Vtrū etiā infidelitas ad fornicati-  
 onē ptinere itelligēda sit in eo qd̄  
 qd̄ns ait. Si q̄s dimiserit uxorem

**S**uam excepta causa for-  
 nicatiōis. lxxxv.

Dñs dimittende cōiugis  
 solā causā fornicatiōis admittit.  
 et paganū cōiugiū dimicti nō p̄-  
 hibet. cōsequēs est ut pagan⁹  
 fornicatiōis causa deputer⁹. Solā  
 at fornicatiōis causā facē exceptā  
 dñm. cū de dimittenda cōiuge  
 loq̄tur i evāgelio. Paganū vero  
 cōiugiū hīc nō phibet⁹ dimicti.  
 Quia cū aplūs cōsiliū de hac re  
 daret. ut fidelis volentē secū esse  
 cōiugē ifidelē nō dimittat. ait.  
 Ego dico nō dñs. Vbi dñs nō itel-  
 ligat⁹ nō quidē iubere ut dimitta-  
 tur. ne cōtra iussū eius cōsiliū da-  
 re videat⁹ aplūs. sed tñ p̄mittere.  
 ut nemo i hac re iussiois nātūte  
 teneat⁹. sed cōsiliū volūtate libere  
 faciat. Verūptm̄ si quisq̄ asserat  
 solā illā fornicatiōē dñm admit-  
 tere ad causā reliquēde cōiugis. q̄  
 vulgo fornicatiō dicit⁹. id ē que cō-  
 tubitu illicito p̄petrat⁹. Hīc p̄t di-  
 cere dñm cū de hac re loq̄ret⁹ de  
 utroq̄ fideli dixisse et marito et  
 uxore ut si ābo fideles sūt nec vni-  
 us liceat alterū relinque nisi cau-  
 sa fornicatiōis ubi nō p̄t paganus  
 intelligi. q̄a uterq̄ fidelis ē.  
 Sic enī et aplūs videt⁹ distiguere  
 cū ait. Hīs autē qui sūt i cōiugi-  
 o p̄cipio nō ego sed dñs uxore a vi-  
 ro nō discedē. q̄si recesserit manē  
 inuptā. aut viro suo recōaliari.  
 Vbi itelligit⁹. q̄a etiā si vna illa cū for-  
 nicatiōis qua sola relictio cōiugis p̄-  
 etiā nō solū pagan⁹



mittit: mulier a viro suo recesserit  
iuncta pſeuerare debet. aut si se nō  
cōtinet viro potius recōtulari. ul'  
correcto. uel certe tolerādo. q̄ alteri  
nubere. Sequit̄ autē et dicit. Et vir  
vxoꝛē ne dimittat. Breuiter eandē  
formā iūmās i viro quā p̄cipiebat  
i feiā. Quibz ex p̄cepto dñs iſinu-  
at illa. Sequitur. Ceteris at̄ ego dico  
nō dñs. Si q̄s frater habet vxoꝛem  
iſidele x̄. Vbi dat̄ iſtelligi dñm de  
hys locutū. ut neuter alterū dimittat.  
si fideles ambe essent.

**Explicit liber questionū sancti  
augustini nuō octoginta quinq̄.  
truu**

**Incipiūt capitla libri bñ augustini  
episcopi enchiridion**

De p̄p̄rio fidei catholice fūdamēto.  
Quid iſter sperare sit et timere.  
De phisicis.  
Vnde sit malū.  
De hoīe malo.  
De hoīe et angelo iusto ul' iusto.  
De errore bono.  
De fallente et falso.  
De diuersitate mēdaci.  
De falli et mentiri.  
De cōp̄atōe disparis mēdaci.  
De errorū exemplis.  
De erroribz iūlpatis.  
De furti et adulteri exemplis.  
De lapsu p̄mi hoīs.  
De angelis bonis et malis.  
De amissione liberi arbitrii.  
De volūtate hūana et dei misericordia.  
De ira dei.  
De mediatore x̄po

De utraqz substantia x̄pi.  
De dei grā.  
De spū scō.  
De filij dei carne q̄ nō sit nata s̄ fctā.  
De eo q̄ x̄pi appellat̄ p̄cām.  
De originali p̄cā nate.  
De p̄cā ade i diuersis exposito.  
De puulis q̄ p̄ntū an̄ bap̄tismū  
obligētur p̄cās.  
De cōminatōe dei ut reddat p̄cā  
patrū i filios.  
De iohis bap̄tismate.  
De puuloꝝ p̄cās ap̄lo differēte.  
De xp̄ianis spūaliter iſurgētibz.  
De aduētū x̄pi ad iudiciū.  
De spū scō et ecclesia.  
De celesti ecclia et angelis.  
De sole et luna ul' corpibz āgeloz.  
De recōtulariōe celestū cū terrestribz.  
De p̄cāre modo.  
De p̄cā q̄a aut h̄c expiat̄. aut i  
futuro iſeruat̄ iudicio.  
De saluandis p̄ ignē.  
De dimittēdis nobis p̄cās.  
De diligēdis iūnicis.  
De hys qui p̄cāre nō desinūt et  
eleōsinas faciūt.  
De p̄cās grauibz leuibz qz.  
De peccādi cōsuetudinē.  
De tēp̄is n̄ri mala cōsuetudinē.  
De resurrectōe carnis siue de abortiuis.  
De mōstruosis p̄tubis.  
De formacōe maloz.  
De cōp̄atōe statue.  
De forma resurgētū.  
De carnis corpis qz distācia.  
De nō renatis et eoz cruciatu.  
De penarū substantia.  
De malis que deus fieri sinūt.  
De volūtate dei qz oēs saluā vlt.  
De iacob et ezau.



- De omnipotētia dei.
- De uolūtate dei et hōis cōcordātia.
- De mala iudeorū uolūtate.
- De oracōe.
- De p̄mi hōis statu.
- De adā i quo statu sit factus.
- De aiabz defūctorū.
- De distācia p̄cauitatis.
- De h̄ns q̄ sibi de dīna īdulgētia blandiūtū.
- De spe nō pōneda i hōie.
- De oracōe dñica.
- De spe fide et caritate.
- De lege q̄ īpleri nō possit.
- De caritate.

**Explicuit capla**

**Ex libro retractionū b̄i agusti.**

**C**ripsi etiā librum de fide spe et caritate: cum a me ad quē scriptus ē postulasset ut aliqd̄ meū opusculū haberet de suis manibz nō retessurū. qd̄ gen̄ ḡ greci enchiridion vocāt. Vbi satis diligēter videor michi eē cōplexus quō sit deus colendus. Quā sapiāz esse hōis utiqz̄ uerā dīna scriptura difinit. Hic liber sic incipit. Dicit nō potest dilāssie fili laureti x̄.

**Explicat tractacō**

**I**ste laureti ad quē liber scribitur fuit vni nobilis. et p̄micerius notariotū ecclē romane cuius crūdōe b̄i aḡ delēat̄ cupies ipm̄ eē sapiente s̄dm̄ deum.

**Incipit liber b̄i agusti enchiridion**

**I**n nō potest dilectissime fili laureti: quātū tua crūdōe delector q̄ tūqz̄ te cupiā eē sapiente. Nō ex eorū nūo de quibz̄ dicit̄ ubi sapiēs. ubi scriba. ubi cōquisitor huius filii? Nōne stultā fecit deus sapiām huius mundi? Sed ex eorū de quibz̄ scriptū est. Multitudo sapiencāū sanitas ē orbis terrarū. Et quales vlt̄ apostolus fieri quibz̄ dicit. Volo at̄ vos sapiētes eē i bono: simplices autē i malo. Sicut enī nemo a se ipso eē. ita etiā nemo a se ipso sapiens eē p̄t̄: sed ab illo illustate de quo scriptū est. Om̄s sapiā a dño deo est. Hōis at̄ sapiā pietas est. Habes autē hoc i libro sancti iob. Nā ibi legit̄ q̄ ip̄a sapiā dixerit hōi. Ecce pietas ē sapiā. Si autem gr̄as quā dixerit eo loco pietatē: distictius īperies i greco theosebian qui ē dei cultus. Dicit̄ enī grece pietas et aliter. id ē eusebian quo noīe significat̄ bonus cultus: quūis et hoc papue referat̄ ad colendū deū. Sed nichil ē cōmodius illo noīe quo euidenter dei cultus expressus ē cū qd̄ eēt hōis sapiā diceret̄. Queris ne aliqd̄ dia breui? qui petis a me ut breui magna dicat̄? An hoc ipm̄ tibi fortasse desideras breui aperiri atqz̄ i sermone breui colligi quonā modo sit colendū deus? Hic si respondero fide spe et caritate colendū deū p̄fecto dicturus es breui? hoc dictū eē q̄ velles ac deinde petitur̄ ea tibi breui explicari que ad singu-



la tria ista ptineat. qd credendū sa-  
lus. qd sperandū. qd amandū sit. Qd  
tū fecero ibi erūt oīa que ī eplā tu-  
a qrendo posuisti. Cui⁹ exemplū si  
ē penes te. facile ē ut ea reuoluas  
et relegas. Si autē nō est cōmemo-  
rāte me recolas. Vis enī tibi ut  
scribis librū a me fieri que enchiridi-  
on ut dicūt habeas. et de tuis māibz  
nō recedat cōtines postulata. id est  
quid sequendū maxie. qd p̄t diuisas  
p̄ncipalit̄ hereses fugiendū sit. ī q̄n-  
tū ratio pro religione cōtendat. ul-  
q̄d ī ratiōe tū fides sit sola nō cōue-  
niat. Qd p̄mū qd ultimū teneat.  
que totius diffiniciōis sūma sit. qd  
certū p̄mūq; fidei catholice fundamē-  
tū. Nec oīa que requiris p̄culdubio  
scies diligēter sciendo qd credi. qd  
sperari debeat. qd amari. hec enī  
maxie p̄mo vero sola ī r̄ligiōe seq̄-  
da s̄t. His qui cōtradiat. aut oīno  
a xp̄i nōie alien⁹ ē aut hereticus. H̄  
sunt defendēda iūctōe uel a sensibz  
corpis īchoata. uel ab itelligētia  
mentis iūctā. Que at̄ nec corpore  
o sensu expti sum⁹ nec mēte asseq̄  
valuim⁹ nec ualem⁹ eis sine vlla  
dubitatiōe credenda sūt testibz a  
q̄bus ea que dīna vocari iā meru-  
it scriptura cōfecta est. qui ea siue  
per corpus siue per aiām dīnitus  
adiuti uel vidē uel etiā p̄uide po-  
tuerūt. Cū at̄ iūctio fidei que per  
dilatōnē opat̄ ībuta mens fuēit.  
tendit bene uiuēdo etiā ad specē  
puenire. ubi ē sās et p̄fās cordibz  
nota īeffabilis pulchritudo cui⁹  
plena visio sūma felicitas. Hoc  
est nimirū qd requiris. qd p̄mū.  
qd ultimū teneatur. īchoari fide

phia spe. Nec etiā totius diffiniciō  
nis ē sūma. Certū vero p̄mūq; fi-  
dei catholice fundamētū est xp̄us.  
**de propo fidei catholice fundamēto**

**F**undamētū enī aliud aut  
ap̄tius nemo potest ponē  
p̄ter id qd positū est qd ē xp̄s ih̄s.  
Nec hoc ideo negandū ē. p̄mū  
fundamētū esse fidei catholice q̄  
putari potest cū aliq̄bus hereticis  
hoc nobiscū eē cōe. Si enī diligēter  
que ad xp̄m p̄tinet cogitēt. nōie  
ten⁹ iuenit xp̄us apud q̄slibet he-  
reticos qui se xp̄ianos vocari vo-  
lūt. Ne vero ip̄a nō ē apud eos. Qd  
ostendē nimis longū est qm̄ cōme-  
morande sūt oēs hereses siue que  
fuerūt siue que sūt siue q̄ potue-  
rūt esse sub vocabulo xp̄iano. Et  
q̄ sit hoc onerosū per singulas q̄s  
q̄ mōstrandū. que disputatiō tā  
multoz ē voluminū. ut etiā īfini-  
ta eē videāt. Tu at̄ a nobis enchi-  
ridion postulas id ē qd manu te-  
neri possit nō qd armaria possit  
onerare. Ut igit̄ ad illa tria rede-  
am⁹ per que dixim⁹ colendū deū.  
fidem. spem. et caritatē. facile est  
ut dicat. qd credendū. qd sperā-  
dū. qd amandū sit. Sed que ad mo-  
dū adūsus corū qui diuisa sentiat  
calūpnias defendat. operosio-  
ris vberiorisq; doctrine ē. Que ut  
habeat nō breui enchiridion ma-  
nus debet īpleri. sed grandi stu-  
dio pectus attendi. Nā ecce tibi ē  
symbolū. et dñica oratiō. Quid  
breui⁹ audiat̄ aut legit̄. Quid  
facilius mēorie cōmendat. Cū  
ē de p̄cto graui miseria p̄meba-  
tur gen⁹ hūanū et dīna idigebat



misericordia. grē dei tēpus. ppha pūides  
 ait. Et oīs qui iuocauerit nomē  
 dñi saluus erit. Pter hoc dñica o  
 racio. Sed aplūs tū ad ipsā grām  
 cōmendandā hoc pphetiā cōme  
 morasset testioniū: cōtinuo sub  
 icat. Quō autē iuocabūt i quē  
 nō crediderūt? Pter hoc sybolū.  
 In hīs duobz tria illa itūere fides  
 credit. spes et caritas orat. sed sine  
 fide esse nō possūt. Ac p hoc et fides  
 orat. Pterea quippe dictū est: quō  
 iuocabūt i quē nō crediderūt?  
**Ad iter sperare sui et timere.**  
**Q**uid at sperari pōt qd nō cre  
 ditur? Porro aliqd etiam  
 qd nō sperat credi potest. Quis  
 nāqz fidelīū penas nō credit ipio  
 rū? Nec sperat tñ. Et qsqz eas im  
 nere sibi credit ac fugaa motu a  
 nimi exhorret rectius timē dicit  
 q̄ sperare. Que duo qdā distin  
 guēs ait. liceat sperare timētū. Nō  
 autē ab alio poeta quis meliore  
 pprie. dictū est. Hūc ego si potui  
 tātū sperare dolore. Deniqz nō  
 nulli i arte gramatica vbi hui  
 vtiū exemplo ad ostendendā  
 yppuā dictionē et aiūt. Sperare  
 dixit pro timē. Est itaqz fides et  
 malariū rerū et bonariū. quia et  
 bona credūtur et mala. et hoc fi  
 de bona nō mala. Est etiā fides  
 et pteritariū rerū et p̄sentū et fu  
 turariū. Credim⁹ ei xpm mortuū  
 qd iā p̄terit. Credim⁹ eū sedere  
 ad dexterā p̄is qd nūc est. Cre  
 dim⁹ veterū ad iudicādū qd fu  
 turū est. Item fides et suariū rez  
 ē et alienariū. Nā et se quisqz cre  
 dit aliqn̄ esse cepisse. nec fuisse

vtiqz sempitnū. Et alia atqz alia nec  
 solū de alijs hoibz multa que ad  
 religionē p̄tinent verū etiā de an  
 gelis credim⁹. Spes autē nō nisi  
 bonariū rerū est: nec nisi futuraz  
 et ad eū p̄tinēcū qui earū spem ge  
 rere phibet. Que cū ita sint p̄pter  
 has causas distinguēda erat fides.  
 ab spe. sicut vocabulo ita et racio  
 nabili differētia. Nā q̄ attinet ad  
 nō videre. siue que credūt: siue q̄  
 sperātur fidei speiqz cōe est. In e  
 pistola quippe ad hebreos qua tes  
 te vsi sunt illustres catholice fidei  
 ac regule defensores fides ēe dic  
 ta ē cognitio rerū que nō vidētur.  
 Quis qm̄ se quisqz nō uerbis nō  
 testibz nō deniqz ullis argumētis.  
 sed p̄sentū rerū euidēcie dicit cre  
 didisse hoc ē fide acōmodasse nō  
 ita videt⁹ absurdū ut recte repre  
 hendat⁹ i uerbo eius dicat. Vidis  
 ti ergo nō credidisti. Vñ putari  
 potest nō esse cōsequēs ut nō vi  
 deat⁹ res q̄cūqz credit⁹. Sed meli⁹  
 hūc appellam⁹ fide quā dina elo  
 quia docuerūt earū saluz rerū q̄  
 nō vidētur. De spe quoqz aplūs a  
 it. Spes q̄ videt⁹ nō est spes qd enī  
 videt⁹ qd sperat. Si autē qd nō  
 videm⁹ speram⁹ p̄ paciām expect  
 tam⁹. Cū ergo bona nobis futū  
 esse credūtur nichil aliud q̄ spe  
 rātur. Iā de amore qd dictū sine  
 quo fides nichil p̄dest. Spes pō  
 ēē sine amore nō potest. Deniqz  
 ut ait iacobus aplūs et demones  
 credūt et cōtremisat. Nec tñ spe  
 rāt uel amat sed potius qd spera  
 mus et amam⁹ credendo ventu  
 rū esse: formidat. Pter qd et a



postolus paulus fide que p dilectione opatur approbat atqz comendat que utiqz sine spe no potest ee. Pnde nec amor sine spe est nec sine amore spes nec utruqz sn fide.

**Q**uoniam ergo **de phisicis** querit quid credendum sit qd ad religionem ptineat no reru natura ita rimanda e que admodu ab eis quos phisicos greca vocant. Nec metuendum est que admodu ab eis de ne aliquid de vi et nuo elementoru de motu atqz ordine et de effectibz sideru. de figura celi de gribz et naturis aialiu. fructiu lapidu fontiu fluminu motu. de spaciis locoz et teporu de signis imuentiu tepestatu et alia sex cetera de hys rebz quas illi uel inueniunt uel inuenisse existimant xpianus ignoret. quia nec ipi oia repperunt. tuto excellentes ingenio. flagrates studio. habundantes otio. et quedam huana coiectura iuestigates. quedam vero historica experientia pscrutantes. et i eis que se inuenisse gloriat. plura opinantes potius q scientes. Satis xpiano reru creataru causa. siue celestiu siue terrestriu siue visibilu siue inuisibilu no nisi boitate credere creatoris qui e deus vnus et verus nullaqz ee natura que no aut ipe sit aut ab ipso. euqz esse trinitate patre filz et filiu a pregenitu et spm scm ab eode patre predete. sed vnu eundeqz spm et pris et filiu. Ab hac sume et equalit et imutabilit bona trinitate. creata sut oia nec sume nec equalit nec imutabilit bo-

na. sed tm bona etia singula. simul vero vniuersa ualde bona quia ex oibus consistit vniuersitatis amurabilis pulchritudo. **Vn sit malu** R qua etia illud qd malu dicit bene ordinatu. et loco suo positu eminentius comendat bona. ut magis placeat bona et laudabiliora sint du comparatur malis. Neqz em deus omps qd etia infideles fatetur. reru cui summa ptas cu sume bonus sit vllomo sine et mali aliqd ee i operibz suis nisi usqz adeo eet omnipotens et bonus. ut benefacet et de malo Quid est aute aliud qd malu dicit nisi puatio boni. Na sicut corporibz aialiu nichil est aliud morbis et vlnerebz affia q sanitate puari. Neqz ei id agitur cu adhibet curatio ut mala illa que inerat. id e morbi ac vlnera recedat hic et alibi sint. sed utiqz ut no sint. No em vlla substacia sed carnalis substacie viciu e vulnus aut morbus cu caro sit ipa substacia pfecto e aliqd bonu cui accidit ista mala id est puacoes eius boni qd dicit sanitas. Ita et aioru quecuqz sut vicia naturaliu sut puacoes bonoru. Que cu sanantur no aliquo transferunt. sed ea que ibi prius erat nusqz erunt qm i illa sanitate no erunt. Nature igit oes qm naturaru proorsus oim ditor sume atqz imutabilit bone sut. ideo i eis et minui bonu et augeri potest. Sed bonu minui malum est. qmuis qntu auqz minuat remaneat aliqd necesse e. si adhuc natura est vnde natura

**+** ditor sume bonu e: bone sut. Sed qa no sicut car ditor



sit. Nec enim si qualiscumque et quantum  
 latumque natura est consumitur bonum quod  
 natura est. nisi et ipsa consumatur potest  
 merito quippe natura corrupta  
 laudari. Porro si et incorruptibilis  
 sit que corrumpi omnino non possit mul-  
 to est proculdubio laudabilior. Cum  
 vero corrumpitur ideo malum eius est  
 corruptio quia eam qualiscumque pri-  
 uat bona. Nam si nullo bono pri-  
 uat non nocet. Nocet autem adimendo  
 bonum. Quod diu igitur natura corrup-  
 tur uesti ei bonum quo priuetur: ac  
 pro hoc si nature aliquid remanebit  
 quod iam corrumpi nequeat. profecto natura  
 incorruptibilis erit et ad hoc tam  
 magnam bonum corruptio non puerit  
 et. At si corrumpi non desinet. nec bo-  
 num habere vix desinet quo eam  
 possit priuare corruptio. Quam si  
 peccatus totumque consumpsit: ideo nul-  
 lum bonum ierit quia natura nulla erit.  
 Quo circa bonum consumitur corruptio  
 non potest nisi consumendo naturam. Quis  
 ergo natura bonum est. Magnam si  
 corrumpi non potest. Parum si potest. Neque  
 tamen bonum esse. nisi stulte atque impe-  
 rite proorsus non potest. Que si corrup-  
 tione consumitur: nec ipsa corruptio  
 remanebit nulla ubi esse possit sub-  
 sistere natura. Ac pro hoc nullum est  
 quod dicitur malum. si nullum sit bonum.  
 Sed bonum omni malo carere. integrum  
 bonum est. Cui vero uesti malum. vi-  
 ciatum uel viciosum bonum est. Nec  
 malum vix potest esse vllum: ubi  
 est bonum nullum. Unde res mica con-  
 fiat: ut quia omnis natura quantumque na-  
 tura est bonum est: nichil aliud di-  
 ca videatur cum viciosa natura ma-  
 la esse natura dicatur: nisi malum

esse quod bonum est. nec malum esse nisi quod  
 bonum est: quoniam omnis natura bonum est.  
 Nec aliquid res mala esset si res ipsa  
 quod mala est natura non esset. Non  
 igitur potest esse malum nisi sit aliquid bo-  
 num. Quod cum dicitur uideatur absurde con-  
 nectio tamen rationis huius uelut in-  
 uitabiliter nos compellit hoc dicere.  
 Et cauendum est ne iudicemus in illam  
 sententiam prophetica ubi legitur. De  
 his qui dicunt quod bonum est malum.  
 et quod malum est bonum. Qui dicunt te-  
 nebras lucem et lucem tenebras. Qui  
 dicunt dulce amarum et amarum dulce.

### De hoc malo.

Dominus ait. Malus homo de malo  
 thesauro cordis sui profert mala. Quod  
 est autem malus homo nisi mala natu-  
 ra. quia homo natura est. Porro si homo  
 aliquid bonum est quia natura est: quid  
 est malus homo nisi malum bonum. Tamen  
 cum duo ista discernimus inuenimus non  
 ideo malum quia homo est nec ideo bo-  
 num quia iustus est: sed bonum quia homo  
 malum quia iustus. Quis ergo  
 dicit malum est hominem esse. aut bonum  
 est iustum esse ipse iudicat in prophetica illa  
 sententia. De his qui dicunt quod bo-  
 num est malum. et quod malum est bonum. Opus  
 est dei culpatur quod est homo et vici-  
 osus laudatur quod est iustus. Quis ita-  
 que natura etiam et si viciosa est igno-  
 rum natura est bona est. ignotum vici-  
 osa est mala est. Quapropter in his  
 contrariis que mala et bona vocan-  
 tur illa dyalecticorum regula deficit  
 qua dicitur nulli rei duo similes esse  
 contraria. Nullus est aer simul est  
 tenebrosus et lucidus. nullus  
 abusus aut potus simul dulcis et  
 amarus. nullum corpus simul



ubi albū ibi et nigrū. Nullū simul  
ibi deforme ubi formosū. et hoc ī  
multis ac pene ī oībus cōtrariis  
reperitur ut ī vna re simul eē non  
possit. Cū autē bona et mala nū-  
lus abigat eē cōtraria nō solum  
sūt esse possūt. sed etiā mala oīno  
sine bonis et nisi ī bonis eē nō pnt  
q̄uis bona sine malis possint.

*De hoīe uel āgelo iusto ul' iusto.*

**P**otest eī hō uel āgelus nō eē  
iustus. Inustus aut nō pnt  
esse nisi hō uel angelus. Et bonū  
qd hō bonū qd angelus. malū  
qd iustus. Et hec duo cōtraria i-  
ta simul sūt ut si bonū nō esset  
ī quo esset. prolixus nec malū esse  
potuisset. quia nō modo ubi cōsis-  
teret sed vnde oriret corruptō nō  
haberet nisi eēt qd corrūperet. Qd  
nisi bonū esset nec corrūperet. qm̄  
nichil ē aliud corruptō q̄ boni ex-  
terminatō. Ex bonis igit mala  
orta sūt et nisi ī aliq̄bus bonis  
nō sūt nec erat vnde oriret ulla  
mali natura. Nā si eēt īgnitū na-  
tura esset pfecto bona esset. et ā  
ī corruptibilis natura magnū  
esset bonū. aut etiā natura corrup-  
tibilis nullomō esset nisi aliqd  
bonū. qd bonū corrupendo pos-  
set ei nocere corrupcō. Sed cū ma-  
la ex bonis orta esse dicim⁹. nō  
putetur hoc dñice sentēcie refra-  
gari qua dicit. Nō pnt arbor bo-  
na fructus malos facē. Nō pnt eī  
sicut veritas aut colligi vna de spi-  
nis. quia nō pnt nasci vna de spi-  
nis. sed ex bona terra et vites nas-  
ci posse videm⁹ et spinas. Comō  
tāq̄ arbor mala fructus bonos

id est opera bona nō potest facere  
uolūtas mala sed ex bona hōis  
natura oriri uolūtas et bona pnt  
et mala. Nec fuit p̄sus vnde p̄-  
mitus oriret uolūtas mala nisi  
ex angeli et hōis natura bona.  
Qd et ip̄e dñs eodē loco ubi de ar-  
bore et fructibz loq̄bat aptissime  
ostendit. Aut enī. Aut facite arbo-  
rem bonā et fructū eius bonū ā  
facite malā et fructū eius malū  
satis amonēs ex arbore quidem  
bona malos aut ex mala bonos  
nasci fructus nō posse. ex ip̄a tñ  
terra cui loq̄bat utraq̄ arbore  
oriri posse. Que cū ita sint qm̄ nō  
bis ille maronis uersus placet.  
*Felix qui potuit rez cognoscere causas.*  
nō nobis videat ad felicitate cō-  
sequendā p̄tinere si sciam⁹ causas  
magnarū ī mūdo corpaliū mo-  
dū que abditissis nature finibz  
occulūtur. Vnde tremor terris  
qua vi maria alta tumescūt obi-  
tibus ruptis. Rursus qz ī seipsa  
resideāt equora et cetera hui⁹  
modi. Sed bonarū et malarū re-  
rū causas nosse debem⁹ et id hat-  
ten q̄ten⁹ eas hōi ī hac vita ex-  
poribz erūpnis qz plenissā ad e-  
os dē errores et erūpnas euaden-  
das nosse cōcedit. Ad illā felicitate  
tē quippe tendendū est ubi nul-  
la quatiā erūpnā nullo erro-  
re fallam⁹. Nā si cause corpaliū  
motiōnū nostende nobis esset  
nullas magis nosse q̄ nre va-  
litudis deberem⁹. Cū vero eis  
ignoratis medicos q̄rim⁹ quis  
non videat qz de secretis teli et ter-  
re nos lateat quāta sit patētia



nesciendū. Quis ei error: quātopos-  
 sum? tūc cauendus sit nō solū  
 ī maioribz uerū etiā ī minoribz  
 rebz nec nisi rerū ignorātia pos-  
 sit errari nō ē tñ cōsequēs ut con-  
 tinuo erret q̄s q̄s aliqd nescit sed  
 q̄s se existimat scire qd nescit.  
 Pro vero quippe approbat falsū  
 qd erroris ē p̄riū. Verūp̄m ī qua  
 re q̄s erret uiterest plurimū. Nā  
 ī vna eadēqz re et nescienti sciens  
 et errāt nō errās recta rade p̄po-  
 nit. In diuisis autē rebz id ē tū  
 iste scit alia ille alia et iste valio-  
 ra ille min⁹ utilia uel etiā noci-  
 a q̄s nō eis que ille scit ei p̄ferat  
 nesciente. Sūt ei quedā que nes-  
 cit q̄ scire sit melius. **de errore**  
**tem nōnullis errare bono.**  
 pfuit aliqn̄. sed ī via pedū. nō in  
 via morū. Nā nobis ip̄is acci dit  
 ut ī quodā biuio fallēm. et nō ue-  
 mus p̄ eū locū. ubi operiēs tran-  
 sitū nēm donatistarū man⁹ ar-  
 mata subsederat. atqz ita factū  
 est ut eo quo tendebam⁹ p̄deuū  
 circuitū venirem⁹ cognitisqz īsi-  
 dnis illoz nos gratulāem⁹ errasse.  
 atqz inde grās agēm⁹ deo. Quis  
 ergo viatorē sic errantē sic nō errā-  
 ti latroni p̄ponē dubitauit. Et  
 fortasse ideo apud illū sūmū poc-  
 tū loquēs quidā miser amator.  
 ut uidi loquit ut per̄ ut memal⁹  
 abstulit error. Cū ē error bon⁹  
 qui nō solū nichil obsit. uerū etiā  
 proficit aliqd. **de fallente et falso**  
 sed diligentius cōsiderata ve-  
 ritate tū aliud nichil sit er-  
 rare q̄ uerū putare qd falsū est:  
 falsū uel qd uerū est. uel certum

habē pro uerito. ueritū uel p̄ uerito.  
 siue falsū siue uerū sit. idqz tam  
 sit ī aīo deformē atqz idēcōs q̄ pul-  
 chrū ac decorē sentim⁹ uel ī loquē-  
 do uel ī assensiendo ē. ē. nō. nō. P-  
 fecto et ob hoc ip̄m ē uita ista mi-  
 sera qua uiuim⁹. q̄ ei nōnūq̄ ut nō  
 amittat⁹ error ē necessarius. Absit  
 ut talis sit uita illa ubi ē aīe n̄ uel ip̄a  
 ueritas uita. Vbi nemo fallit fal-  
 let⁹ nemo. Hic autē hoīes fallūt  
 atqz fallūt⁹ miserosqz sūt cum  
 mētiendo fallūt. q̄ tū mētiētibz  
 credēdo fallūtur. Usqz adeo tñ ratio-  
 nālis natura refugit falsitatē et  
 q̄ntū p̄t deuitat errorē. ut falli nō  
 lit. etiā qui tūqz amat fallere. Nō  
 ē sibi qui mētāt⁹ uidet⁹ errare sed  
 aliū ī errorē mittē credētē sibi. Et  
 ī ea re quidē nō errat. quā mēda-  
 tio cōtegit si nouit ip̄e qd uerū sit.  
 sed ī hoc fallit. q̄ putat sibi suū nō  
 obesse mēdatū tū magis faciētī  
 q̄ patienti obsit oē p̄cām. Vex hic  
 diffidētia et latebrosissia gignit  
 questio. deīā grandē librū tū res-  
 pondendi necessitas nos urgetet  
 absoluim⁹. utri ad officiū hoīs ius-  
 ti p̄tineat aliqn̄ mētari. **de diuer-**  
**si** **nōnulli sitare mendacij.**  
 Cū cōsulqz progrediūt⁹ ut  
 et p̄terare et de rebz ad dei cultū  
 p̄tineatibz ac de ip̄a dei natura fal-  
 sum aliqd dicē nōnūq̄ bonū pi-  
 umqz opus ēē cōtendāt. Nichi  
 autē uidet⁹ p̄cām quidē esse oīe  
 mēdatū sed multū īteresse quo  
 aīo et de quibz rebz quisqz men-  
 tiat⁹. Nō ē sic peccat ille qui con-  
 silendi quō ille qui nocēdi uolū-  
 tate mētāt⁹. Haur vō tācū nocet

T qua



qui viator e mēciendo inducitur  
iter mittit qntū is qui viā vite  
mendacio fallente deprauat. Ne-  
mo sane mēciens iudicāndus est  
qui nesciens dicit falsū qd̄ putat  
verū. qm̄ qntū in ip̄o est. nō fallit  
ip̄e sed fallit. Nō itaq; mendaci  
sed aliquāte temeritatis arguen-  
dus ē qui falsa itaucius credita  
pro veris habet. Potius q; cōtra-  
rio qntū ip̄so est. ille mēciat qui  
dicit verū qd̄ putat falsū. Qntū  
ei ad aīm eius attinet quia qd̄  
nō sentit hoc dicit. nō verū dicit.  
q̄uis uerū iuciat ēē qd̄ dicit. Nec  
ullomō liber est a mēdacio. qui  
ore nesciens verū loquitur: sciens  
autē uolūtate mēciat. Nō cōside-  
ratis itaq; rebus ip̄is de quibus  
aliqd̄ dicit: sed sola itentōe dicen-  
tis: melior ē qui nesciens falsū di-  
cit. qm̄ id verū putat q̄ qui mē-  
ciendi aīm sciens gerit. nesciens  
verū ēē qd̄ dicit. Ille nāq; non  
aliud habet i aīo aliud i uerbo:  
huc uero q̄lectūq; p̄ seipm̄ sic qd̄  
ab eo dicit: aliud tñ clausū i  
pectore: aliud i lingua promp-  
tū est: qd̄ malū. ē p̄p̄ū mēciens.  
**¶** Ip̄az autē **de falli et mēciari**  
que dicit cōsideracōe rerū cāū  
iterest qua i re quisq; fallat siue  
mēciatur: ut cū falli q̄mēciari  
min⁹ sit malū. q̄tū ptinet ad  
hoīs uolūtate: tamē longe sit  
tolerabilius i hīs que a religi-  
one sūt sciūcta mentiri. q̄ i  
hīs sine quoz fide uel noticia  
deus coli nō potest. falli **de cō-**  
**¶** **Quod paracōe dispais mēdaci**  
**ut illustretur exemplis**

itueam̄ quale sit si quispiā diuin  
mēciat uiuere nūciat aliquē mo-  
tū. et alius dū fallit credat iter  
xp̄m post quālibet longa tēpora  
moriturū: nōne illo modo mēci-  
ri q̄ isto mō falli icōparabiliter  
prestat. multoq; minoris mali  
est i illū errore aliquē inducere  
q̄ i istū. modo ab aliquo iduci.  
**¶** In quibusdā ergo rebz magno i  
quibusdā paruo. i quibusdā  
nullo malo. i quibusdā etiā non  
nullo bono fallim̄. Nā magno  
malo fallit hō cū hoc nō credit qd̄  
ad uitā duat etiā ul' hāc ed' qd̄ ad mor-  
tē duat etiā. Puo autē malo fallit q̄ fallit  
p̄ uo appbādo iudic i aliquas molestias  
temporales. Quibus tñ adhibi-  
ta fidelis paciā cōuertit eas i vñ  
bonū uelut si quispiā bonū hoīez  
putādo qui malus ē aliqd̄ ab eo  
paciā mali. Qui uero malū  
hoīem ita bonū credit ut nichil  
ab eo paciā mali nullo malo  
fallatur nec i eū cadit illa p̄pheta  
ca cōtestacō. ue hīs qui dicūt q̄  
malū est bonū. De ip̄is ei rebz  
quibz hoīes mali sunt nō de hoī-  
bus dictū ēē itelligendū est. Vñ  
qui adulterū dicit bonū ēē rec-  
te arguit illa uoce p̄pheta. Et  
uero ip̄m hoīem dicit bonū que  
putat castū nec scit adulter: nō  
i doctrina rerū bonarū et ma-  
larū sed i occultis hūanoz fal-  
lit morū. Vocans hoīem bonū  
esse i quo putat qd̄ ēē nō dubitat  
bonū. et dices malū adulterū  
et bonū castū. sed hūc bonū dices  
nesciendo adulterū esse nō castū.  
**¶** Porro si per errore euadit quisq;



pnitiae sicut superius dixi nobis i  
 itinere contigisse. etiam boni aliqd  
 hoi errore confert. Sed cu dico i  
 quibusda rebz nullo malo aliquo  
 uel nonullo etia bono falli no ipm  
 errore dico nullu malu uel nonul  
 lu bonu. sed malu quo no uenit.  
 uel bonu quo no uenit errando.  
 id e ex ipso errore qd no eueniat qd  
 uel prouciat. Na ipe per se ipm er  
 ro: aut magnu in re magna. aut  
 paru i re parua. tn sp e malu. Ois  
 eni nisi errans malu neget appro  
 bare falsa pro ueris. aut iprobare  
 uera pro falsis aut habere incerta  
 pro certis uel certa pro incertis. Sed  
 aliud e bonu hoiem putare q ma  
 lus est qd e erroris. et aliud est ex  
 hoc malo. aliud malu no pati. si  
 nichil noceat ho malus qui e pu  
 tatus bonus. Itaq aliud e ipsam  
 via putare que no est ipa: sed et a  
 liud e ex hoc erroris malo aliqd bo  
 ni cosequi: uelut e ab isidns ma  
 lozu hoim liberari. Nescio sane v  
 trū ead eiusmodi erroris e cu ho  
 de malo hoie bene sentit qualis  
 sit nesciens: **de erroru exemplis**

**H** Ut cu pro eis que p sensus  
 corpis capim? occurrunt.  
 filia. que spu tanq corpe aut corpe  
 tanq spu sentiuntur quale putabat e  
 aplus petrus qn se putabat visu  
 uide repete de claustris et uiculis  
 p angelu liberatus aut i ipis re  
 bus corporeis lene putat e qd  
 asperu est. aut dulce qd amarū  
 est aut bene olere qd putridū est  
 aut tonare cu reda transit: aut  
 illū eē hoiem cu aliis sit qn duo  
 simillimi sibi sūt qd i geminis

sepe contingit. unde ait ille. gratis  
 q parētibz error. et cetera talia etia  
 pta dicenda sunt. Hec questio no  
 dosissima que hoies acutissios acha  
 demicos tor sit nūc michi enodada  
 suscepta e. vtrū aliqd debeat sapi  
 ens approbare ne iadat i errore  
 si pro ueris approbauerit falsa cu  
 oia sicut affirmat uel occulta sit  
 uel incerta. Unde tria cofea volu  
 mina in iūio conuersiois mee. ne  
 impedimento nobis esset que tanq i  
 ostio contradicebat. et utiq fuerat  
 remouēda i ueniende desperatio  
 ueritatis que illoz uideat argu  
 mēta toibz roborari. Apud illos ez  
 go error ois putat e pām qd vi  
 tari no posse contēdit nisi hois  
 suspendat assensio. Errare quip  
 pe dicit eū qsq assentit incertis  
 nichilq certū esse i hoim uisibz p  
 ter idistretā similitudinē falsi. etia  
 si qd uidet forte sic uerū. acutissis  
 quide sed iprudētissis cofluctibus  
 disputat. Apud nos autē iustus ex  
 fide uiuit. At si tollat assensio. fi  
 des tollit. qā sine assensione nich  
 il credit. Et sūt uera quūis non  
 uideat. que nisi credatur ad uitā  
 beatā que no nisi eterna est non  
 potest pueniri. Cū istis uero vtz  
 loqui debeam? ignoro? qui non  
 solū uicturos icternū sed i pscn  
 tia se uiuere nesciūt. pmo nescire  
 se dicūt qd nescire non possunt.  
 Neq ei quisq sinit nescire se ui  
 uere. qn quide. si no uiuit no p  
 aliquid uel nescire. qm no solum  
 scire uerū etia nescire uiuetis est.  
 Sed uidelicet no assensio qd ui  
 uant cauere sibi uidet errorem



tū etiā semetipōs viuere negantes  
errādo cōiūctant viuere. qm̄ non  
potest qui nō uiuit errare. Sicut  
ergo nos viuere nō solū verū. sed  
etiā certū ē. ita vera et certa sunt  
multa quibz nō assentiri absit.  
ut sapia potius q̄ demētia nomi  
nāda sit. In quibusdā autē rebus  
nichil interest ad capestendū reg  
nū dei. utrū credatur an nō. uel  
utrū vera siue sint siue putetur  
an falsa. In hīs errare id ē aliud  
pro alio putare nō ē arbitradū  
ēē p̄tām. aut si est. nūmū ēē atqz  
leuissimū. Postremo qualescūqz  
illud et q̄ntūcūqz sit ad illā viam  
nō ptinet. qua im̄ ad deū que vi  
a fides ē xpi que p̄ dilectionem  
operat. quā p̄fectā foras expelle  
timorē dicim̄. **De erroribus**

**N**eqz ei ab **intulpatis.**  
hac via deuiabat ī gemi  
nis filius gratus ille parentibus  
error. aut ab hac via deuiabat  
ap̄l̄us petrus qm̄ se existimans  
visū uidere aliud. p̄ alio sic puta  
bat ut a corporū ymaginibz in  
quibz se esse arbitrabat. vera in  
quibz erant torpa nō dinosceret  
nisi tū ab illo angelus p̄ quē fue  
rat liberatus abcessit. Aut ab  
hac via deuiabat iacob p̄iarcha  
qm̄ uiuentē filiū a bestia credebat  
occisū. In hīs atqz huiusmodi fal  
sitatibz salua fide q̄ in deū nobis  
est fallim̄ et via nō relicta que  
ad illā nos ducit erram̄ qui er  
rores etiā si p̄tām nō sūt tñ ī ma  
lis huiusmodi vite deputandi sūt. q̄  
ita subiecta est uanitati ut appro  
bētur hic falsa pro veris. respu

ant̄ vera pro falsis teneat̄ ī certā  
pro certis. Cuius enī her ab ea fide  
absint p̄ quā verā certāqz ad eter  
nā b̄tudinē tendim̄? ab ea tñ mi  
seria nō absūt ī qua adhuc sum̄.  
Nullomō quippe fallēmur ī aliq̄  
uel aīmi uel corpis sensū si iā ve  
rā illa atqz p̄fecta felicitate si uere  
mur. Porro autē om̄e mendaciū  
ideo dicendū est esse p̄tām quia hō  
nō solū qm̄ fat ipse qd̄ uerū sit. sed  
etiā si qm̄ errat et fallit̄ semp̄ hoc  
debet loqui qd̄ aīo gerit siue illud  
uerū sit siue putetur et nō sit. Oīs  
autē qui mētatur contra id qd̄ aīo  
sentit loquit̄ uolūtate fallēdi. Et utiqz  
uerba p̄terea sūt īstituta nō per  
q̄ hoīes iūte fallāt. sed per que in  
alterius quisqz noticiā cogitacōes  
suas p̄ferat. Verbis ergo uti ad  
fallaciā nō ad qd̄ sūt īstituta per  
tātū est. **De furti et adulterij ex**

**N**ec ideo ullū **emplis.**  
mēdaciū putandū est nō  
esse peccatū. q̄a possum̄ aliquā ali  
cui p̄desse mentiēdo. Possumus  
ēi et furando alicui p̄desse si pau  
per tui palā dat̄ sentit cōmodū et  
diues tui clam tollit̄ nō sentit in  
cōmodū. nec ideo tale furtū q̄sqz  
dixerit nō esse p̄tām. Possum̄ et  
adulterando si aliqua nisi ad hoc  
ei cōsentiat̄ appareat amādo mo  
ritura et si uixerit penitendo pur  
ganda nec ideo p̄tām negabitur  
tale adulterū. Si autē merito no  
bis placet castitas quid offendit  
ueritas ut p̄pter ualitatē alienā  
illa nō uoletur adulterādo et vi  
oletur ista mēciēdo. Plurimū  
quidē ad bonū p̄fēasse hoīes qui



nō nisi pro salute hoīs mētaūt nō  
 est negandū. Sed i corz tali pfaū  
 merito laudat̄ uel etiā tēporalit̄  
 remunerat̄ beniuolētia nō fal-  
 lacia. Que ut ignoscat̄ sat ē nō  
 ut etiā p̄dicet̄ maxie i heredibz tes-  
 tamēti noui quibz dicit̄. Sit i ore  
 v̄ro est est. nō nō. Qd̄ enī āpius ē  
 a malo ē. P̄ter qd̄ malū quia sur-  
 ripere i hac mortalitate nō desinit. etiā  
 ipsi coheredes xp̄i dicūt dimitte no-  
 bis debita n̄ra. H̄is itaqz pro huius  
 breuitatis necessitate tractatis qm̄  
 cause cognoscende sūt rerū bonarū  
 et malarū qm̄tū vic satis est. que nos  
 p̄ducāt ad regnū ubi erit vita s̄i mor-  
 te. sine errore ueritas. sine p̄turbā-  
 tione felicitas. nequaquā dubitare  
 debem̄ rerū que ad nos pertinent.  
 bonarū cause nō esse nisi boītatē  
 dei. malarū vero ab inuitabili  
 bono deficientē boni mutabilis  
 uolūtate. prius angeli postea i  
 hoīs. Hoc primū ē creature ratio-  
 nalis malū. id ē p̄ma priuatio  
 boni. Deinde iā etiā nolentibus  
 subitauit ignorātia rerū agen-  
 darū et cōcupiscentia noxiarū quibz  
 comites subiferūt error et dolor  
 Que duo mala qm̄ iminentia sena-  
 unt̄ ea fugitatis ān̄i motus vo-  
 tatur metus. Porro ān̄i tū adi-  
 piscit̄ cōcupita. q̄pius p̄niciosa ul-  
 tania. qm̄ id errore nō sentit uel de-  
 lectatione morbida vicit̄ vanae  
 etiā letitia ventilat̄. Ex h̄is mor-  
 borū nō ubertatis sed idigētie tā  
 q̄ fontibz oīs miseria nature ra-  
 tionalis emanat. **De lapsū pri-**  
**mi hoīs.**  
 Que tñ natura in malis suis nō potuit a-

mittē b̄n̄id̄is appetitū Verū her  
 cōia mala sūt et hoīm et angeloz  
 pro sua malicia. Dñi iusticia dap-  
 natorū. Sed homo habet penam  
 p̄riā qua iā corpis morte punit̄  
 est. Mortis ei quippe supplicū deus  
 cōminatus fuerat si peccaret. Sic  
 eū munerās libero arbitrio ut tñ  
 regeret ip̄rio. terreret exilio. atqz  
 i paradisi felicitate tāqz i umbra  
 vite vnde iusticia custodita i me-  
 liora cōscenderet. collocauit. Hic  
 post p̄tām exul effectus stirpē suā  
 quoqz quā peccando i se tāqz i radi-  
 ce viciauerat pena mortis et dap-  
 natoris obstrinxit. ut qd̄qd̄ prolis  
 ex illo et simul dāpnata p̄ quā pec-  
 cauerat cōiuge per carnalē concu-  
 piscētia i qua iobediēcie pena  
 filis retributa ē nasceret̄. traheret  
 originale p̄tām quo traheret̄ per  
 errores doloresqz diuersos ad illud  
 extremū tū desertoribz angelis vi-  
 ciatoribz et possessoribz et consorti-  
 bus suis sine fine supplicū. Sic per  
 vnū hoīm p̄tām irrauit i mūdum  
 et per p̄tām mors. et ita i oēs hoīes  
 p̄transiit i quo oēs peccauerūt. Nū-  
 dū quippe appellauit eo loco ap̄ius  
 vniuersū genus hūanū. Ita ergo se-  
 res habebat. Iacebat ei in malis ul-  
 etiā voluebat̄. et de malis in ma-  
 la p̄cipitabat̄ totius hūani ḡnis  
 massa dāpnata. et adiūcta p̄tie  
 orū qui peccauerāt angeloz. lue-  
 bat̄ ip̄ie desertois dignissimas  
 penas. Ad uā dei quippe p̄tinet  
 iustā. qd̄qd̄ ceca et idomita cōcu-  
 piscētia faciūt libēter mali. et qd̄  
 qd̄ māifestis apertisqz penis pa-  
 ciūtur iuiti non sane creatoris de-



sistente bonitate et malis angelis  
submūstrare vitā viuacēq; pote-  
riā. que submūstratio si auferat  
iteribūt et hōim q̄uis de pagie  
viciata dāpnataq; nascencū for-  
mare semina et aiare et ordinare  
mēbra per locorū uarietates per  
tēporū spacia vegetare sensus ali-  
mēta donare. Melius enī iudica-  
uit de malis benefacē q̄ mala  
nulla eē pmittere. Et si quidē i  
melius hōim reformationē nullā  
proflus esse voluisset sicut ipioz  
nulla ē angeloz: nōne merito fic-  
ret vt natura que deū deseruit que  
p̄ceptū sui creatoris qd̄ austo dūc  
facillē potuit sua male vtens po-  
testate calcauit atq; transgressa ē:  
que i se sui conditoris ymaginem  
ab ei⁹ lumine cōtumacit auersa  
violauit que salubre seruitutem  
ab ei⁹ legibus male libero abruptit  
arbitrio. vniuersa ieternū deserēt  
ab eo. et pro suo merito penā pen-  
deret sempiternā. Plane ita facēt  
si tm̄ iustus nō etiā misericors es-  
set suāq; idebitā misericordiam mul-  
to euidentius idignozū potius li-  
berationē mōstraret. **De angelis**

**A**ngelus bonus et malis  
igit aliquibz ipia super-  
bia deserentibz deū. et i hui⁹ moi-  
acris ymā caliginē de supna ce-  
lesti habitacōe deictis. residuus  
nūis angeloz i eterna cū deo bñtu-  
dine et sanctitate pmāsit. Neq; ei  
ex vno angelo lapso atq; dāpnato.  
ceteri ppagati sunt. ut eos sicut ho-  
mines originale malū obnoxie  
successiōis vinculis obligaret at-  
q; vniuersos traheret ad debitas

penas. sed eo qui dyabolus factus  
ē cū somis impietatis elato et ipō cū  
eis uel elatione prostrato. ceteri pi-  
a obedientia dño coheserūt. ac capi-  
entes etiā qd̄ illi nō habuerūt. cer-  
tā scientiā: qua essent de sua sem-  
piterna et nūq; casura stabilitate  
securi. Placuit itaq; vniuersi si-  
tatis creatori atq; moderatori de-  
o ut qm̄ nō tota multitudo ange-  
lorū deū deserendo perierat. ea  
que perierat i p̄petua pdicione  
remaneret que autē cū deo illa  
deserente p̄siterat de sua certissime  
cognita sempiterna felicitate se-  
tura gauderet. Alia vero creatu-  
ra rationalis que i hōibus erat.  
qm̄ p̄cās atq; supplicis et origi-  
nalibz et pprijs tota perierat ex  
cuius parte reparata qd̄ angelic  
societati ruina illa dyabolica  
minuerat suppleret. hoc enī pro-  
missū est resurgētibz sās q̄ erūt  
equales angelis dei. Ita supna  
iherusalē mater nr̄a ciuitas dei  
nulla ciuiū suoz numerositate  
fraudabit. aut vberiore etiam  
copia fortasse regnabit. Neq; ei  
ei numerū aut sanctorū hōim  
aut imūdoz spiritū nouimus  
In quoz locū succedētes filii santi-  
te matris que sterilis apparebat  
i terris i ea pace de qua illi ce-  
derūt sine ullo tēporis termino  
p̄manebūt. Sed illorū ciuiū nūis  
siue qui est siue qui futur⁹ est  
i cōteplacōe ē ei⁹ artificis qui  
vocat ea que nō sūt tāq; ea que  
sunt. atq; in mensura et numero  
et pondere cūcta disponit. Verū  
hec pars gr̄is hūani cui libera



tionē deus regnūq; pmittit eter-  
nū nūq̄d meritis operū suorū  
reparari potest? Absit. Quid eī  
operat' boni pditus nisi q̄ntū  
fuerit a pdiacione reparat' Nū-  
q̄d libero uolūtatē arbitrio? Et  
hoc absit. **De amissione liberi**

**N**am libero **arbitrij.**  
arbitrio male vtes homo  
et se pdidit et ipm. Sicut eī qui se  
occidit. utiq; viuendo se occidit  
sed se occidendo nō uiuit nec se  
ipsum poterit resuscitare tū oc-  
tiderit. ita tū libero peccaretur  
arbitrio. victore p̄cō amissum  
est liberū arbitriū. A quo eī q̄s  
deuictus est hinc et seruus addic-  
tus est. Petri certe apli est ista  
sentētia. Que tū uera sit qualis  
q̄so potest serui addicti eē liber-  
tas nisi qua eū peccare delectat.  
liberaliter enī seruit qui sui dñi  
uolūtatē libēter facit. Ac per h̄  
et ad peccandū liber ē qui p̄cā  
seruus est. Vnde ad iuste faci-  
endū liber nō erit. nisi a p̄cō  
liberatus iustitiē ceperit esse ser-  
uus. Ipsa ē uera libertas p̄pter  
recti facti licentiā. simul est et  
pia seruitus p̄pter p̄cepti obedi-  
entiā. Sed ad benefaciendū is-  
ta libertas vnde erit hōi addic-  
to et uendito nisi redimat ille  
tū? ulla vox est. si vos filius li-  
berauerit tūc uere liberi eritis.  
Qd̄ anq; fieri i hōie īcipiat quō  
q̄sq; de libero arbitrio i bono glo-  
rietur opere qui nōdū est liber  
ad operandū bene. nisi se vana  
supbia īflatus extollat quam  
cohibet aplus dicens. gratia sal-

ui facti estis p̄ fide. Et ne ipsā sal-  
tē sibi fidē sic arrogaret ut nō itel-  
ligeret dinitus eē donatā sicut idē  
ap̄lus alio loco se dicit ut fidelis  
esset misericordiam cōsecutū. hinc quo-  
q; adiūxit atq; ait. Et hoc non ex  
uobis sed dei donū est. Nō ex opibz  
ne forte q̄s extollat. Et ne putare-  
tur fidelibz bona opera defutura  
rursus adiecit. Ipsius eī sumus  
figmētū. creati in xpo ihu i operi-  
bus bonus q̄ p̄parauit deus ut in  
illis abulem. Tūc ergo efficiamur  
uere liberi tū deus nos fingit idē  
format et creat. nō ut hōies qd̄iā  
fecit. sed ut boni hōies sim? qd̄ nūc  
gratia sua facit ut sim? xpo nō  
ua creatura scdm̄ qd̄ ductū est Cor-  
nūldū crea i me deus. Neq; eī cor-  
eius q̄ntū attinet ad naturā cor-  
dis hūani nō iā creauerat deus.  
Item ne quisq; et si nō de opibus  
de ipso gloriēt' libero uolūtatē  
arbitrio. tāq; ab ipō īcipiat meri-  
tū cui bene operandi ipsa liber-  
tas tāq; debitū reddat' p̄mū au-  
diat eūdē gracie p̄conē dīcētē  
Deus eī est qui opatur i nobis  
et uelle et operari pro bona uo-  
lūtatē. Et alio loco. Igitur nō vo-  
lentis. neq; currentis sed misere-  
tis est dei. Cū pauldubio si homo  
eius etatis ē ut ratione iā utat'  
nō possit credē sperare. diligere  
nisi uelit nec puēire ad palmā  
sup̄ne uocationis dei nisi uolū-  
tate uicurrentis quō ergo nō vo-  
lentis neq; currentis. nisi quia  
et ipsa uolūtas sicut scriptū ē a  
dño p̄parat'. Alioq; si p̄terea dic-  
tū est nō uolentis neq; currentis



sed miserētis est dei quia ex utroq;  
fit id ē et uolūtate hoīs et misericōdia  
dei ut sic dictū accipiam⁹ nō volē-  
tis neq; curētis sed miserētis ē dei.

**De uolūtate hūana et dei misericōdia**

**Q**uāq; dicit⁹ nō suffiat sola  
uolūtās hoīs si nō assit ea-  
am misericōdia dei. nō ergo suffiat  
et sola misericōdia dei si nō sit etiā uolū-  
tās hoīs. Ac per hoc si recte dictū  
est. nō volētis hoīs. sed miserētis  
est dei. quia id uolūtās hoīs sola  
nō implet. cur nō eōtrario recte dicitur  
nō miserētis dei sed volētis est  
hoīs quia id misericōdia dei sola non  
implet. Porro si nullus dicere xp̄ia-  
nus audebit nō miserētis dei sed  
volētis ē hoīs ne ap̄lo apertissie  
cōtradicat. restat ut p̄terea recte  
dictū intelligat⁹. nō volētis neq; cur-  
rētis sed miserētis ē dei. ut totum  
detur deo qui hoīs uolūtate bonā.  
et p̄parat adiuuāda et adiuuat  
p̄paratā. Precedit ei bona uolūtās  
hoīs multa dei dona sed nō oīa.  
Que autē nō p̄cedit ip̄a. i. eis ē et  
ipsa. Nā utruq; legitur i. sanctis e-  
loquens. et misericōdia eius p̄ueniet me  
et misericōdia eius subsequetur me. No-  
lentē p̄uenit ut velit. Volētē subse-  
quit⁹ ne frustra velit. Cur ei iubem⁹  
orare pro iūctis n̄ris utiq; nolen-  
tib; pie uiuere. nisi ut deus operet⁹  
i. illis uelle? Itēq; cur amonemur  
petere ut accipiam⁹. nisi ut ab illo  
fiat qd̄ volum⁹ a quo factū est ut  
uelim⁹? Oram⁹ ergo pro iūctis  
n̄ris ut misericōdia dei p̄ueniat eos  
sicut p̄uenit et nos. Oram⁹ autē  
pro nobis ut misericōdia ei⁹ subsequat⁹  
nos. **De ira dei.**

**T**enebat⁹ itaq; iusta dāpnatōe  
ire filiū de qua ira scriptū est. Qm̄  
omēs dies n̄ri defecerūt et in ira  
tua defecim⁹. Anni n̄ri sicut aranea  
meditabūt⁹. De qua ira dicit etiā  
b̄t̄us iob. Homo ei natus ex muli-  
ere breuis uite et plenus ire. De  
qua ira dicit et dñs ih̄us. Qui cre-  
dit i. filiū habet uitā eternā. Qui  
autē nō credit i. filiū nō habet ui-  
tā sed ira dei manet super eū. Nō  
aut ueniet sed manet. Cū hac quip-  
pe oīs hō nascit⁹ p̄ter qd̄ dicit ap̄ls.  
Fui⁹ ei et nos ~~aliam~~ natura filiū  
ire sicut et ceteri. In hac ira cū esset  
hoīs per originale p̄t̄m tāto grau⁹  
et p̄uicōsi⁹. q̄to maiora ul' plā in-  
super addiderāt necessarius erat  
mediator hoc ē redōliator. qui  
hanc irā sacrificij singularis au-  
erat vmbre oīa sacrificia legis et  
p̄phetarū. oblatione placaret. Vñ  
dicit ap̄ls. Si ei cū iūctis esse-  
mus redōliati sum⁹ deo p̄ mor-  
tē filij eius multo magis redōli-  
ati nūc i. sanguine ei⁹ salui erim⁹  
ab ira per ip̄m. Cū at deus iras-  
citur nō eius significat⁹ p̄turbatō  
qualis est i. aīo irascentis hoīs. s; ex  
hūanis motib; translato voca-  
bulo vidicta eius que nō nisi ius-  
ta est ire nomē accepit. Q; ergo  
per mediatorē redōliamur deo  
et accipim⁹ sp̄m sc̄m ut ex iūctis  
efficiamur filij q̄t̄t ei sp̄s dei a-  
gūtur h̄i filij sunt dei hec ē grā  
dei p̄ ih̄m xp̄m dñm n̄rm.

**D**e quo **de mediatore xp̄o**  
mediatore longū ē ut qñ-  
ta dignū est tāta dicant⁹ q̄uis



ab hoīe dīa digna nō possint. Quis  
 ē hoc solū congruentibz explūcet  
 uerbis. q̄ uerbū caro factū ē et ha-  
 bitauit ī nobis ut credēm? ī dei  
 p̄ris oīpotentis unīcū filiū natū  
 de scō spū ex uirgīe maria. Ita q̄p-  
 pe uerbū caro factū a diuinitate ī  
 carne suscepta. nō ī carnē diuina-  
 te mutata. Carnē porro hic hoīez  
 debem⁹ accipere a parte totū signi-  
 ficante locutione. sicut dictū ē qm̄  
 ex operibz legis nō iustificabit⁹ oīs  
 caro id ē oīs homo. Nā nichil na-  
 ture hūane in illa susceptōe fas ē  
 dicere defuisse sed nature hūane  
 ab oī p̄tā nexu oīmōde libere nō  
 qualis de utroq; sexu nascat⁹ per cō-  
 cupiscenciā carnis tū obligatōe  
 delicti cui⁹ reatus p̄ regeneratōez  
 diluitur. sed qualem de uirgīe nas-  
 ti oportebat. quē fides matris non  
 libido cōceperat. Quid si uel p̄nascē-  
 tem corrūperet integritas nō iā ille  
 de uirgīe nascētur cūq; falso qd̄  
 absit natū de uirgīe cōfiter⁹ ecclia.  
 que imitans eius matrē cotidie  
 parit mēbra eius et uirgo est. lege  
 si placet de uirgītate scē marie me-  
 as litteras ad illustre uirū quē cū  
 honore ac dilectōe nōino uolusi-  
 auū. *De utraq; substācia xp̄i.*

**P**roinde xp̄us ih̄us dei filius  
 ē deus et homo. deus autē  
 ante oīa secula. homo ī n̄ro seculo  
 deus quia dei uerbū. deus ē erat  
 uerbū. homo at̄ quia ī unītate p̄-  
 sone accessit uerbo aīa rationalis  
 et caro. Quo circa īq̄ntū deus ē.  
 ip̄e et pater unū sūt. Inq̄ntū autē  
 homo est pater maior ē illo. Cū  
 autē esset unicus dei filius non

grā sed natura ut esset etiā plen⁹  
 gratia. factus ē hoīs filius et Idē  
 ipse utrūq; ex utroq; unus xp̄us  
 quia cū ī forma dei esset nō rapinā  
 arbitratus est qd̄ natura erat id ē  
 esse se equalē deo. Exinaniuit autē  
 se accipiens formā serui nō amit-  
 tes uel minues formā dei. Ac per  
 hoc et minor ē factus et mansit  
 equalis. Utrūq; unus sicut dictū  
 ē. Sed aliud p̄pter uerbū. aliud p̄-  
 ter hominē. P̄pter uerbū equalis  
 p̄tā p̄pter hominē minor. Unus dei  
 filius idemq; hoīs filius. Unus  
 hoīs filius. idemq; filius dei. Nō  
 duo filij dei deus et homo sed unus  
 dei filius. Deus sine uicio homo  
 a certo uicio dñs n̄r ih̄us xp̄us.

**S**ic oīno *de gratia dei.*  
 granditer et euidenter grā  
 dei cōmendat⁹. Quid ēi natura hūa-  
 na ī hoīe xp̄o meruit ut ī unītate  
 p̄sone unīa filij dei singulariter  
 esset assūpta. Que bona uolūtas  
 cui⁹ boni p̄posita studiū que bona  
 opera p̄cesserūt quibz mereret⁹ is-  
 te homo unā fieri p̄sona cū deo.  
 Nūquid antea fuit homo et hoc  
 ei singulare beneficiū p̄stātū ē cū  
 singulariter p̄mereretur deū. Nē-  
 pe ex quo homo esse cepit nō aliud  
 esse cepit q̄ dei filius et hoc unicus  
 Et p̄pter deū uerbū qd̄ illo suscepto  
 caro factū est utiq; deus ut quē ad-  
 modū est unā p̄sona quilibet hō  
 aīa scilicet rationalis et caro ita  
 sit xp̄us unā p̄sona uerbū et hō.  
 Unde nature hūane tanta glori-  
 a nullis p̄cedentibz meritis sine  
 dubitatione gratuita. nisi quia  
 magna hic et sola dei gratia fide



lucy et sobrie cōsiderātibz euidenter ostenditur ut intelligant hoīes p eandē graciā se iustificari a p̄t̄is per quā factū est ut hō xp̄s nullū posset habē p̄c̄m. Sic et ei⁹ matrē angelus salutauit q̄n ei futurum nūciauit hūc partū. aue iquit graciā plena. Et paulo post Inuenisti aut graciā apud deū. Et hec quidē graciā plena et iuenisse apud deū graciā dicit: ut dñi sui ymo dñi oīm mater esset. De ipso autē xp̄o iohēs euāgelista cū dixisset et uerbū caro factū est et habitauit in nobis et uidim⁹ iquit gloriā eius gloriā quasi unigeniti a patre plenū graciā et ueritate. **Q**uid aut uerbū caro factū est hoc ē plenū graciā. Et q̄ ait gloriā quasi unigeniti a patre hoc est plenū ueritate. Veritas quippe ip̄a unigenitus dei filius nō graciā sed natura. grā suscepit hominē tāta unitate etiā p̄sonē. ut idē ipse esset etiā hoīs filius. Idem nāqz ih̄s xp̄s filius dei unigenitus idem unicus dñs noster natus ē de spū sc̄o et uirgine maria. Et utiqz spūs sc̄s dei donū est. Quid quidē et ip̄m equale ē donātū. Et ideo deus est etiā spūs sc̄s patre filioqz nō minor. Et hoc ergo quod de spū sancto est secūdu hōinē natiuitas xp̄i. qd̄ aliud q̄ ipsa graciā demonstratur. **De spū sancto.**

**Q**uoniam uirgo quesisset ab angelo quō fieret qd̄ ei nūciabat q̄n quidē uirū illa nō cognosceret. respondit angelus Spiritus sanctus supueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoqz

et qd̄ nascet ex te sanctū uocabit filius dei. Et ioseph cū uellet eam dimittere suspicatus adulteram quā sciebat nō de se grauidā tale responsū ab angelo accepit. Noli timere accipere mariā cōiugē tuā qd̄ in ea natū est de spū sc̄o est. id ē qd̄ tu esse de uirō alio suspicaris. de spū sc̄o est. Nūquid t̄m ideo dicitur sum⁹ p̄c̄m hoīs xp̄i esse spiritū sanctū ut deus pater uerbū genuerit. spūs sc̄s hoīem ex qua utraqz substantia xp̄s unus esset et dei p̄t̄is filius sc̄dm uerbū et spūs sc̄s filius sc̄dm hoīem: q̄ eū spūs sc̄s tāq̄ pater eius de matre uirgine genuisset. Quis hoc dicē audeb⁹. Nec opus est ostendē disputando quāta alia sequantur absurda cum hoc ap̄m iā ita sit absurdū ut nulle fideles aures id ualeat sustinē.

**De filij dei carne q̄ nō sit natura sed facta**

**P**roinde sicut cōfitemur dñs noster ih̄sus xp̄s qui de deo deus homo autē natus est de spū sc̄o et uirgine maria. utraqz substantia diuina scilicet atqz huana. filius est unicus dei p̄t̄is oīpotētis de quo p̄cedit spūs sc̄s. Quō ergo dicim⁹ xp̄m natū de spū sc̄o si nō eū genuit spūs sc̄s. An q̄a fecit eū. Qm̄ dominus n̄r ih̄s xp̄s iquū deus ē. oīa p̄ ip̄m facta sūt. Inq̄tū autē homo est. et ip̄e factus est sic ap̄ls dicit. Factus est ei ex semine dauid sc̄dm carnē. Sed cū illā creaturā quā uirgo cōcepit et peperit quibus ad solā p̄sonā filij p̄tinentē tota trinitas fecerit. neqz eū separabilia sūt opera trinitatis. cui⁹



ea facienda solus spūs scūs nomi-  
natus est. An et qm̄ vnus trū in  
aliquo ope noiatur vniūsa ope-  
rari trinitas itelligit̄? Ita vō  
est. Et exemplis doceri potest. Sed  
nō est i hoc diuicius imorandum.  
Illud cū mouet quō dictū sit nat̄  
de spū sancto cū filius nullomō  
sit spūs scūs. Neq; cū quia mūdum  
istū fecit deus. dicit̄ cū fas est dei fi-  
liū aut cū natū de deo sed factum  
uel creatū uel conditū uel istitū  
ab illo uel si quid ei modū recte pos-  
sum̄ dicere. Hic ergo cū cōfiteam̄  
natū de spū scō et uirgine maria.  
quō nō sit filius spūs scūs et sit filius  
uirgīs marie. cū et de illo et de illa  
sit natus explicari difficile ē. Pro-  
culdubio quippe nō sic de illo ut de  
p̄re. sic autē de illa ut de matre na-  
tus est. Nō igit̄ cōcedendū ē qd̄q;  
de aliqua re nascat̄ cōtinuo eiusdē  
rei filiū nūcupandū. Ut cū alia o-  
mittā aliter de hōie nasci filiū. a-  
liter capillū pediculū. lūbricū qz;  
nichil est filius. ut q; h̄ omittā  
qm̄ tante rei deformiter cōparāt̄.  
terte qui nascūtur ex aqua et spū scō  
nō aque filios eos uite dixerit quis  
piā. sed plane dicūt̄ filij dei patris  
et matris ecclesie. Sic ergo de spū scō  
natus ē filius dei p̄ris nō filius spūs  
scūs. Nā illud qd̄ de capillo et ceteris  
dixim̄ ad hoc tm̄ valet ut amone-  
amur nō de qd̄ de aliquo nascat̄ e-  
tā filiū eius de quo nascit̄ posse  
dici. Sicut nō oēs qui dicūtur ali-  
cui filij. cōsequens est ut de illo e-  
tā nati esse dicātur. sicut sūt qui  
adoptātur. Dicūt̄ etiā filij gehē-  
ne nō ex illa nati. sed i illā p̄para-

ti. sicut filij regni qui p̄parāt̄ in reg-  
nū. Cum itaq; de aliquo nascat̄ ali-  
qd̄ etiā nō comodo ut sit filius nec  
reversus om̄is qui dicit̄ filius dei  
lo sit natus cui? dicit̄ filius. pro-  
fecto modus iste quo natus ē xp̄s  
de spū scō nō sciat filius et de ma-  
ria uirgine sicut filius. insinuat  
nobis graciā dei de qua hō nullus  
p̄cedentib; meritis i ipso exordio  
nature sue quo esse cepit uerbo dei  
copularet̄. i tantā p̄sone vnitate.  
ut idem ipse esset filius dei qui fi-  
lius hōis. et filius hōis qui filius  
dei. Ac sic i nature hūane suscepti-  
one fieret quodā mō ipa graciā il-  
li hōi naturalis qua nullū p̄tīm  
posset admittere. Que graciā p̄te-  
rea p̄ spm̄ scm̄ fuerat significanda  
quia ipse p̄re sic ē deus ut dicat̄  
etiā dei donū. Unde sufficient̄ lo-  
qui plonqū est. Si autē id fieri p̄t  
prolixē disputacōis est. **De eo qd̄  
xp̄i appellat̄ peccatū.**

**N**illa igit̄ uoluptate car-  
nalis cōcupiscētie semiat̄  
siue cōceptus est et ideo nullū pec-  
catū originalit̄ trahens dei quoq;  
graciā uerbo p̄ris vnigēito. non  
graciā filio sed natura i vnitate  
p̄sone modo mirabili et ineffabili  
aduictus atq; cōcretus: et ideo nul-  
lū p̄tīm ip̄e cōmittens. Sed tamē  
p̄pter similitudinē carnis p̄tīm i qua  
uenerat dictus est et ipse p̄tīm. sa-  
crificandus ad diluenda p̄cā. In ve-  
teri quippe lege. p̄tīm vocabāt̄ sa-  
crificia pro p̄ris. Qd̄ vere iste fac-  
tus ē: cui? vmbre erāt illa. Hinc  
ap̄tius cū dixisset obsecram̄ pro  
xp̄o recōciliam̄ deo: cōtinuo sub-



luxit atq; ait. Cū qui nō nouerat  
pccm̄ pro nobis peccatū fecit: ut  
nos sim⁹ iusticia dei i ip̄o. Nō aut  
ut i q̄busdā mendosis codicib; legit⁹  
is q̄ nō nouerat pccm̄. pro nobis pec-  
catū fecit. tāq; pro nobis xp̄us ipe  
peccauerit: sed ait cū qui nō noue-  
rat pccm̄. id est xp̄m pro nobis p-  
catū fecit deus: tui redōliati sum⁹.  
**Hoc ē sacrificiū pro pccis: per quod**  
**redōliari ualere m⁹. Ip̄e est ergo p-**  
**catū: ut nos iusticia. Nec nr̄a: s; dei.**  
**Nec i nobis. sed i ip̄o. Sicut ip̄e pccm̄**  
nō suū sed nr̄m. nec i se sed i nobis  
cōstitutū: silitudinē carnis pcc̄i in  
qua crucifixus est demonstrauit. **Ut**  
qm̄ ei pccm̄ nō ierat. ita quodāmo  
pcc̄o morētur. dū morit⁹ carni in  
qua erat silitudo pcc̄i. **Et tū sed in ue-**  
tustate pcc̄i nūq; ipse uixisset. nos  
trā ex morte ueteri qua i pcc̄o mor-  
tui fueram⁹. reuiuiscētē uitam  
noua sua resurrectione signaret. **Ip-**  
sum est qd̄ i nobis celebrat⁹ mag-  
nū baptismatis sacramētū: ut q̄  
cūq; ad istā ptinet graciā moriāt⁹  
pcc̄o. sicut ip̄e pcc̄o mortuus esse  
diat⁹: quia mortuus ē carni. hoc ē  
pcc̄i silitudini: et uiuāt a luan-  
tho renascendo sicut ip̄e a sepul-  
tho resurgendo q̄ tālibet corpis  
etatem gerat. **de originalis pcc̄i necē**

**H** Paruulo em̄ rectes nato  
usq; ad decrepitū senē. sic  
nullus est. phibendus a baptismo  
ita nullus est. qui nō pcc̄o moriāt⁹  
i baptismo. Sed puuli tm̄ origina-  
li. **Maiores at̄ etiā h̄is oibus**  
moriūt⁹ pcc̄is q̄cūq; male uiuen-  
do addiderūt: ad illud qd̄ nascēdo  
traxerūt. Sed ideo etiā ip̄i mori p-

cato plerūq; diāt⁹: cū pauldubio  
nō vni sed multis pcc̄is oibusq;  
moriātur quecūq; iā. p̄ia cōmisse-  
rūt uel cogitacōe ul' loquacōe uel o-  
pere: quia etiā p̄ singulare nūm  
pluralis nūm significari solet. sic  
ait ille. **Ut r̄q; armato milite cō-**  
plent. q̄uis hoc multis militib;  
fecerūt. **Et i nr̄is litteris legit⁹: O-**  
**ra ergo ad dñm ut auferat a no-**  
**bis serpentē. Nō aut serpētes quos**  
**patiebatur: plūs ut hoc dicit. Et st̄ i**  
**nūabilia talia. Cū vō et illud originale**  
**vni plālī nūo s̄iqt⁹: qm̄ dicim⁹ i pcc̄o**  
**immissiōe baptismi p̄uidosim⁹ i immissiōe:**  
**pcc̄i dicim⁹: illac cōtrio locucō q̄ p̄ plālē**  
**s̄iqt⁹: nūm singularis. sicut in**  
**euāgelio de herode mortuo dictū**  
**est. Mortui ei sūt qui q̄rebat̄ an-**  
**mā pueri. Nō dictū ē mortuus est**  
**Et i exodo fecerūt iquit sibi deos**  
**aureos cū vni vitulū fecerūt. tm̄**  
**de quo dixerūt h̄i sūt dñi tui israhel**  
**qui eduxerūt te de terra egypti et**  
**hic pluralē nūm ponētes p̄ singlī.**

**De pcc̄o ade in diuersis ex-**  
**posito.**  
**Q**uāuis **posito.**  
Et i illo pcc̄o vno qd̄ p̄ vni  
homine irauit i mūdū et i oēs ho-  
mines p̄t̄is̄it p̄ter qd̄ etiā paruuli  
baptizant⁹ possint itelligi plura p̄-  
tata. si vni ip̄m i sua q̄si mēbra sin-  
gula didatur. **Nā et supbia est illū**  
quia homo i sua potius ēē q̄ i dei  
pt̄ate dilexit. **Et sacrilegiū quia de-**  
**o nō credidit. Et homicidiū quia**  
**semetip̄m p̄cipitauit i morte. Et**  
**fornicatio spūalis quia itegritas**  
**hūane mētis serpentina suasionē**  
**corrupta est. Et furtū quia ab us p-**  
**hibitus vsurpatus est. Et auaricia**



quia plusq̄ illi sufficere debuit appetit.  
Et si quid aliud in hoc vno admissio  
diligenti consideratōe inueniri potest.

**De puulis q̄ parentū ante bap-  
tismū obligent̄ peccatis**

**P**arentū quoq̄ patris puulos  
obligari nō solū p̄mōz hōim  
sed etiā suoz de quibz ip̄i nati sunt  
nō ip̄robabiliter dicit. Illa quippe  
dina sentētia. reddā p̄cā patrū in  
filios tenet eos unqz anteq̄ per re-  
generatōez ad testamētū nouū ita  
p̄tiant p̄tinē. Qd̄ testamētū p̄pheta  
batur cū diceret̄ per ezechielē non  
accepturos filios p̄cā patrū suoz  
n̄ ulterius futurā ī israhel p̄bolā  
illā. p̄cēs māducauerūt vūā acerbā  
et dentes filiozū obstupuerūt. Ideo  
enī quisqz renasat̄ ut soluat̄ in eo  
qd̄qd̄ p̄cā ē cū quo nasat̄. Nā p̄cā q̄  
male agendo postea cōmittūtur pos-  
sunt et penitendo sanari sicut et p̄  
baptismū fieri vident̄. Ac per hoc  
nō ē instituta regeneratō nisi quia  
viciofa est generatō usqz adeo ut e-  
tiā de legitimo matrimonio p̄re-  
atus dicat. In iūqtatibz cōceptus  
sum et ī p̄cīs mater mea me ī v-  
tero aluit. Neqz hic dixit in iūqtate  
uel ī p̄cō cū et hoc dicit recte posset.  
Sed iūqtates et p̄cā dicit maluit  
quia et ī illo vno qd̄ ī oēs hōies p̄-  
transit atqz tā magnū est ut co-  
mutaret̄ et cōuerteret̄ ī n̄tate  
mōrtis hūana natura. reperūtur  
sicut et supra disserui plura p̄cā.  
et alia parentū. que et si nō ita pos-  
sunt mutare naturā. reatu tñ ob-  
ligant filios: nisi gratuita gracia  
et misericōdia dina subueniat. Sed de  
p̄cīs aliozū parentū quibz ab ip̄o

adā usqz ad patrē suū. p̄generatoribz  
suis quisqz succedit. nō ī merito dis-  
ceptari potest utū oīm malis acti-  
bus et multiplicatis delictis origi-  
nalibz qui nasat̄ īp̄licet. ut tanto  
peius q̄to posterius q̄sqz nascatur.

**De cōminatōe dei ut reddat̄ p̄-  
cā patrū in filios.**

**P**ropterea deus ī tertiā et  
quartā generatōne de pec-  
catis parentū eoz posteris cōmune-  
tur. quia irā suā quātū ad p̄genera-  
torū suozū culpas: nō extendit ul-  
terius moderatōe misericōdis sue:  
ne illi quibz regeneratōis gracia  
nō cōfertur nimia sarcina ī ipsa  
sua eterna dāpnatōe p̄merentur  
si cogeret̄ur ab ītāo generis hūani  
oīm p̄cedentū parentū suoz ori-  
ginaliter p̄cā cōtrahere et penas  
pro eis debitas pendere. In aliud  
aliqd̄ de re tanta scripturis sanctis  
diligētius p̄scrutatis atqz tractatis  
valeat uel nō ualeat reperiri temē  
affirmare nō audeo. Illud tñ vni  
p̄cā qd̄ tā magnū ī loco et habitu  
tante felicitatis admissū est ut in  
vno hōie originalit̄ atqz ut ita dix-  
erim radicabilit̄ totū genus hūa-  
nū dāpnaret. nō soluit̄ ac diluit.  
nisi p̄ vniū mediatorē dei et hōim  
hōiem xpm ihm qui solus potuit  
ita nasci. ut ei opus nō esset renas-  
ci.

**De iohānis baptisate**

**N**on ē renascebāt̄ qui bap-  
tisabatur baptisate iohā-  
nis a quo et ip̄e baptisatus ē. sed  
quodā p̄ausorio illi m̄sterio qui  
dicebat parate viā dño. huius vni  
ī quo solo renasca poterāt parabā-  
tur. Huius enī baptisimū est. nō in



aqua tñ sicut fuit iohis: uerū cā  
ī spū scō: ut de illo spū regeneret  
q̄squis ī xp̄m credit. de quo xp̄us  
generatus est: qui regeneratōe nō  
egit. Unde vox illa patris q̄ sup  
baptisatū facta est. ego hodie ge  
nui te. nō vnū illū temporis die.  
ī quo baptisatus ē. sed īmutabilis  
eternitatis ostendit. ut illū hōie  
ad vnigenitū psonā ptine mōstra  
ret. Vbi enī dies nec hesterni sine  
īchoatur nec iūo trāstini termi  
natur sp̄ hodiernus ē. In aqua er  
go baptisari voluit a iohanne nō  
ut eius īiquitas ulla dilueret: s̄  
ut magna cōmendaret hūilitas.  
**I**ta quippe ī eo nichil baptisatus  
habuit qd̄ ablueret. sicut mors  
nichil qd̄ puniret iuenit. ut dya  
bolus ueritate iusticie nō violen  
tia ptātis oppressus et victus. qm̄  
ip̄m sine ullo ptā merito īquissi  
me occiderat per ip̄m iustissime  
amitteret quos ptā merito detine  
bat. Vtrūq; igitur ab illo id est et  
baptisatus et mors certe dispensa  
tionis causa. nō miserāda necessi  
tate sed miserāte potius uolūtate  
susceptū est. ut vnus ptām tolleret  
mūdi. Sicut vnus ptām misit in  
mūdū id est vniuersū genus hūa  
nū. nisi q̄ ille vnus vnū ptām mi  
sit ī mūdū iste vero vnus nō solū  
illud vnū sed cūcta simul abstulit  
que addita iuenit. Unde dicit apl̄s  
Non sicut per vnū ptām. ita est et  
donū. Nā iudiciū quidē ex vno ī  
cōdepnacionē gratia autē ex mul  
tis delictis ī iustificacionē. Quia  
itaq; illud vnū qd̄ originalit̄ tra  
hitur etiā si solū sit. obnoxios dāp

nacōi facit. gratia vero ex multis  
delictis iustificat hōinē. que p̄ter  
illud vnū qd̄ cōiter cū oībus origi  
naliter traxit sua quoq; p̄pria mul  
ta cōmisit. Verūptm̄ qd̄ paulo post  
dicit sicut p̄ vnū delictū in omēs  
hōies ī cōdepnacionē ita et p̄ vnū  
iusticiā ī oēs hōies ad iustificandōs  
uite: satis indicat ex adā neminē  
natū nisi dāpnatōe detineri. et ne  
minē in xp̄o renatū a dāpnatōe  
liberari. De qua p̄ vnū hōies pe  
na. et per vnū hominē gratia tū  
lotutus fuisset qm̄ tū illi epistole  
sue loco sufficē iudicauit deinde sa  
cri baptisatis ī cruce xp̄i grande  
mysteriū cōmēdauit eo modo ut  
itelligam? nichil aliud ī xp̄o cē  
baptisatū nisi mortis similitudinē  
**N**ichil autē aliud mortē xp̄i cru  
cifixi nisi remissionis ptā similitudi  
nē. ut quēadmodū in illo uera  
mors facta est. sic ī nobis uera re  
missio ptāoz. Et quēadmodū in  
illo uera resurrectio ita ī nobis ue  
ra iustificatio. **De paruulorū  
ptās apostolo differente.**

**H**ut enī. Quid ergo dicem?  
P̄manebim? in ptāo ut  
gratia habundet? Dixerat ei  
superius ubi habūdauit ptām  
sup habūdauit gratia. Et inde  
questionē sibi ip̄s p̄posuit utriū  
p̄pter habundantiā gratie cōse  
quēdā ī ptāo sit p̄manendū. Sed  
respondit. absit. Atq; subicit. Si  
mortui sum? p̄tāo quō uiuam?  
ī eo? Deinde ut ostenderet mor  
tuos nos esse ptāo. an ignoratis  
īquit qm̄ quicūq; baptisatus sum?  
ī xp̄o ih̄u ī morte ipsius baptisatus



ti sum? Si ergo hic ostendim mortui esse p̄ccō quia i morte ipsius xpi baptisati sum? p̄fecto et puuli qui baptisantur in xpo peccato moriunt: quia i morte ipsius baptisati sumus. Nullo ei excepto dictū ē q̄cūq; baptisati sumus in xpo ihu i morte ipsius baptisati sumus? Et ideo dictū est ut probaret mortuos nos ēē p̄ccō. Cui autē p̄ccō puuli renascēdo moriūt nisi qd nascendo traxerunt? Ac p̄ hoc etiā ad ipsos p̄tinet qd sequitur dicit. Consepulti ei sumus illi p̄ bap̄tismū i mortē ut quēadmodū surrexit xp̄s a mortuis p̄ gloriā patris ita et nos in nouitate uite ābulē. Si enī cōplantati facti sum? silitudī mortis eius simul et resurrectionis erim? hoc scientes quia uetus hō noster simul crucifixus ē cū illo ut euacuet corpus p̄ccā ut ultra nō seruamus p̄ccō. Cui ei mortuus est: iustificatus est a p̄ccō. Si autē mortui sum? cū xpo credim? q̄a simul etiā uiuem? cū illo. Sciotes quia xp̄s resurgens a mortuis iam nō morit? et mors illi ultra nō dominabit? q̄ ei mortuus ē peccato mortuus est semel q̄ autē uiuit uiuit deo. Ita et vos existimate mortuos quidē vos esse p̄ccō uiuē autē deo i xpo ihu. Hinc ei p̄bare ceperat nō esse nobis p̄manendū i p̄ccō ut gratia habūdet et dixerat. Si mortui sum? p̄ccō quō uiuem? i eo? Atq; ut ostenderet mortuos nos ēē p̄ccō: subieterat. An ignoratis qm̄ quicūq; baptisati sumus i xpo ihesu i morte ipsius baptisati sumus? Sic itaq; totū istū locum

clausit ut cepit. Mortē quippe xpi sic insinuauit ut etiā ipm̄ mortuū diceret ēē p̄ccō. Cui p̄ccō nisi carnī i qua erat nō p̄ccm̄ sed silitudo p̄ccā. Et ideo noīe appellata ē p̄ccā bap̄tismatis itaq; i morte xpi qua nō solū maiores uerū etiā puuli baptisati sunt. Sic et vos id ē quēadmodū xp̄s. Sic et vos existimate vos i mortuos esse p̄ccō uiuere at̄ deo i xpo ihesu. **De xp̄ianis spiritua**  
**Q**uid q̄d dicitur **littere resurrectionis** gestū est i cruce xpi i sepultura i resurrectione tertia die. i ascensione i celū. et sessione ad dexteram patris ita gestū est ut hīs rebus nō nullatenim dicitis sed etiā nullatenim gestis cōfiguraretur uita xp̄iana que hic gerit. Nā p̄pter eius crucē dictū ē. Cui at̄ xpi sunt carnē suā crucifixerūt cū uicis et cōcupiscentiis. P̄ter sepulturā cōsepulti enī sum? xpo p̄ bap̄tismū i mortē. P̄ resurrectione ut quēadmodū xp̄s resurrexit a mortuis p̄ gloriā patris ita et nos i nouitate uite ābulē. P̄ter ascensionē i celū sessionēq; ad dexterā patris. Si at̄ resurrexistis cū xpo que sursum sūt q̄rite ubi xp̄s est in dextera dei sedens q̄ sursum sūt sapite nō que sup̄ terrā. Mortui enī estis et uita uā abscondita ē cū xpo in deo. **De aduētū xpi**  
**Am** vero qd de **ad iudicium**. xp̄s cōfitemi futurū qm̄ de celo uenturus est et uiuos iudicatur? ac mortuos: nō p̄tinet ad uitam nr̄am que hic gerit? quia nec in i rebus gestis eius est: sed i fine seculi gerendis. Ad hoc p̄tinet qd ap̄lūs secutus adiūxit. Cū xp̄s



apparuerit vita v̄ra tūc et vos ap-  
parebitis cū illo i gloria. **D**uobus  
at modis accipi potest q̄ viuos et  
mortuos iudicabit sicut viuos i-  
telligam⁹ quos h̄c nondū mortu-  
os sed adhuc i ista carne viuetes  
iuentur⁹ est ei⁹ aductus. **M**ortuos  
autē qui de corpore hinc puls⁹ ueni-  
at exierūt uel exiuri sūt. **S**ue vi-  
uos iustos mortuos iustos qm̄  
iusti quoq; iudicabūt. **Q**uā autē  
iudiciū dei ponit i malū. **U**nde  
illud est. **Q**ui autē male egerunt  
i resurrectionē iudicij resurgent.  
**Q**uā et i bono sedm̄ qd̄ dictū est  
**D**eus i noīe tuo saluū me fac et  
i uirtute tua iudica me. **I**udiciū  
quippe dei fit ip̄a bonoz malozq;  
discratio ut liberandi a malo nō  
peccandi cū malis boni ad dexterā  
segregēt. **P**roter qd̄ ille clamat. **I**-  
udica me deus et qd̄ dixerit ueluti ex-  
ponēs et discerne iquit causā meā  
de gente nō sancta. **D**e spū sc̄o  
**Q**uā autē de xp̄o et ecclesia  
ih̄u filio dei vnico dño nro  
qd̄ ad breuitatē cōfessionis ptinet  
dixim⁹ aduigim⁹ credere nos et i  
sp̄m̄ sc̄m̄ ut illa trinitas cōpleatur  
que deus. **D**einde sancta cōmemo-  
rat ecclesia. **U**nde dat̄ i telligi ra-  
tionatē creaturā ad iherusalem  
liberā ptinētē post cōmemoratoz  
creatoris id ē sume illius trinitatis  
fuisse subdendā qm̄ qd̄q; de hoīe xp̄o  
dictū est ad unitatē p̄sone vnigēti  
pertinet. **R**ectus itaq; cōfessionis or-  
do postebat ut trinitati subiūgetur  
ecclesia tāq; habitatorū domus sua  
et deo templū suū et conditorū ciui-  
tas sua. **Q**ue tota h̄c accipienda

est nō solū ex parte qua p̄grinatur  
i ternis a solis ortu usq; ad occasū  
laudans nomē dñi et post captiui-  
tatem uetustatis cantans canticiū  
nouū. **V**erū etiā ex illa que i celis se-  
per ex quo condita est cohesit deo  
nec ullū malū sui casus expta est.  
**N**ec in sanctis angelis beata p̄sistit  
et sue parti p̄grināti sicut oportet  
opitulat̄ quia v̄traq; vna erit cō-  
sorcio eternitatis et nūc vna ē vni-  
tulo caritatis que tota i statuta est  
ad colendū deū. **U**nde nec tota nec  
ulla pars eius vult se coli pro deo  
**N**ec cui⁹ esse deus ptinet ad tēplū  
dei qd̄ edificat̄ ex dñs quos facit  
nō factus deus. **N**ec per sp̄m̄ h̄c s̄s  
si creatura nō creator esset profecto  
creatura rationalis esset. **I**psa est  
enī sūma creatura et ideo i regula  
fidei nō poneret̄ ante ecclesiam  
quia et ipse ad ecclesiam ptineret in  
illa eius parte que i celis ē. **N**ec ha-  
beret templū sed etiā ip̄e tēplū est  
**T**emplū autē habet de quo dicit  
ap̄l̄us. **N**escitis q̄a corpora v̄ra tem-  
plū sūt sp̄s sc̄i qui i vobis ē quem  
habetis a deo. **D**e quib; i alio loco  
dicit. **N**escitis q̄a corpora v̄ra mēbra  
sūt xp̄i. **Q**uō ergo deus nō ē qui  
tēplū habet. **A**ut quō minor xp̄o ē  
aut⁹ mēbra tēplū habet. **N**eq; enī  
aliud tēplū eius aliud tēplum dei  
est tū idem dicit ap̄l̄us. **N**escitis  
quia tēplū dei estis. **Q**uō ut p̄ba-  
ret adiecit. **E**t sp̄s dei habitat i  
vobis. **D**eus ergo habitat i tem-  
plo suo nō solū sp̄s sc̄s. sed etiā  
pater et filius. **Q**ui etiā de corpore  
suo p̄ qd̄ factus ē caput ecclesie q̄  
i hoībus ē ut sit ipse i oībus p̄-



matu tenes ait. Soluite templum hoc et i triduo resuscitabo illud.

**De celesti ecclesia et angelis.**

**U**emplu ergo dei hoc e tota sume trinitatis sancta est ecclesia scilicet vniuersa i celo et in terra. Sed de illa que i celo est afficmare qd possim? nisi q nullus i ea malus est: nec quisq deinceps inde tradit aut casurus est ex quo deus angelis peccatibz no peccat sicut scripsit aplus petrus s; tarce ribus caliginis iferni retrudens tradidit i iudicio puniendos seruari. Quod at se habeat btissima illa et supna societas, que ibi sint differetie pposituraru ut cu omes tanq gnali noie angeli nuatpet? sicut in epistola ad hebreos legim? cui eni angeloru deus dixit aliqn sede a dextris meis: hoc quippe mo significauit oes vniuersaliter agelos dicit: sunt tn illic archangeli et utru idē archangeli appellētur uirtutes ad quos ita dictū sit. laudate eū oes angeli laudate eū omes archage li eius et qd iter se differat qtuor illa uocabula qbus vniuersa ipsa celeste societate videt? aplus esse cōplexus dicendo siue sedes siue dominatōes siue phtapatus siue ptares dicat qui possūt si tn possūt pbare qd dicūt. **Exome ista igno rare cōfiteor. De sole et luna uel corporibus angeloru.**

**S**ed nec illud quidē certum habeo utru ad eandē socie tatem ptineat sol et luna et cūcta spdera q̄uis nonnullis lucada esse corpora nō cū sensu uel itelligēcia esse videant? Itemq; de angelis q̄s ei. laudate eū oes uirtutes. ac si dicit. laudate eū omes angeli eius.

explicit ai qualibz corpibz apparue runt hoibus ut nō solū cernerētur verū etiā tāgerētur Et rursus nō solida corpulētia sed spiritali potē tia quasda visiones nō i oculis cor poris sed spiritalibz uel mētibz ige rant uel dicāt aliquid nō ad aures forinsecus sed itus aie hoibz etiam ipi ibidē constituti sicut scriptū ē. in libro pphetaru. et dixit michi angelus qui loq̄batur i me nō cū ait angelus qui loq̄bat? ad me. s; i me: uel appareant et i sopnis et colloquātur more sopnoꝝ. Habe mus quippe i euāgelio. Ecce ange lus dñi apparuit illi i sopnis dicit Hys ei modis uelut indicant se an geli cōtrectabilia corpora nō habē faciūtq; difficillimā questionem quō patres eis pedes lauerūt. quō iacob cū an gēlo tam solida con trectatōe luctatus est. Cū ista que rūtur et ea sicut potest quisq; con iectat nō iutiliter exerceatur i geni a: si adhibeat? disceptatō modera ta. Et absit error opinātiū se scire qd nesciūt. Quid eni opus ē ut hatq; hui? moī affirmēt? ul? negētur uel diffinātur cū disarimie qn sine cri mine nesciūtur? Magis opus est diiudicare atq; dinostre cū se sa thanas transfigurāt uelut ange lū lucis ne fallendo ad aliqua pni ciosa seducat. Nā qn sensus corpis fallit, mētē uero nō mouet a uera rectaq; sentētia qua x̄q; vitā fi delem gerit nullū est i religioe pe riculum. Vel cū se bonū fingens ea facit siue dicat que bonis ange lis congruūt etiā si credat? bon? nō est erroꝝ xpiane fidei periculosq;



aut morbidus. **C**ū vero per aliena  
ad sua rapit ducere tūc eū dinof-  
tere nec ire post eū magna et ne-  
cessaria vigilancia est. Sed quō  
vnusq; hominū pdoneus ē oēs  
mortalis dolos eius euadere.  
nisi regat atq; tueat eū deus?  
**E**t ipsa huius rei difficultas ad h<sup>o</sup>  
est utilis ne sit spes sibi quisq;  
aut alter alteri sed deus suis oibz.  
**I**d ē potius nobis expedire pro-  
sus priorū ambigit nemo. **H**ec er-  
go que ī sanctis angelis et uirtu-  
tibus dei ē ecclesia tūc nobis sicut  
ti est inotescet cū ei cōiūcti fueri-  
mus ī fine ad simul habendam  
beatitudinē sempiternā. **I**sta vō  
que ab illa peregrinat ī terris  
eo nobis notior est quō ī illa su-  
mus et quia hominū est qd et  
nos sumus. **H**ec sanguīe mediatō-  
ris nullū habentis pccm ab oī ē  
redempta pccō: eius vox est. **S**i de-  
us pro nobis quis cōtra nos. **Q**ui  
etiam pprio filio nō peperit sed pro  
nobis oībus tradidit illū. **S**e-  
reuerentia cōte celestium cum

**N**on eū terrestribus.  
pro angelis mortuus ē xps  
Sed ideo etiā pro angelis fit qd qd  
hōim peius mortē redimit et li-  
beratur a malo qm cū eis quodā-  
modo redit ī grāā post iūcti-  
as quas iter hōies et sanctos an-  
gelos pccū fecerūt et et ipa hōim  
redep̄tione ruine illi? angēlice de-  
trimēta reparant. Et nouerūt bñ-  
q; angeli sancti docti de deo cui?  
veritatis eterna cōtēplacōe beati  
sunt quāti numeri supplementū  
de gñe huāno ītegritas illi? cūi-  
tatis exspectet. p̄t h<sup>o</sup> ait apls īstaura-

ri oīa ī xpo q̄ in celis st et que in  
terris ī ipō īstaurāt. q̄ppe q̄ ī celis st  
cū id qd inde ī angelis lapsus est  
ī hōibus reddit. **I**nstaurāt autē  
que ī terris sunt cū ipi hōies qui  
p̄destinati sūt ī eternā vitā a cor-  
ruptōis uetustate renouāt. **A**c si  
per illud singulare sacrificiū ī quo  
mediator est īmolatus qd vnū ml-  
te ī lege uictime figurabat. pat-  
ficātur celestia cū terrestribz et ter-  
restria cū celestibz qm sicut idē  
ap̄l̄s dicit in ipso cōplacūt oēm  
plenitudinē inhabitare et p̄ eum  
redētiari oīa ī ipm pacificans p̄  
sanguīe truas ei? siue que in terris  
sunt siue que ī celis. **P**ax ista p̄cellit  
sicut scriptū est oēm itellectū: neq;  
sciri a nobis nisi tū ad eā uenerim?  
potest. **Q**uō enī pacificātur celestia  
nisi nobis id ē concordādo nobis stū?  
**N**ā ibi semp est pax et tū vniois  
inter se itellectualibz creaturis et  
tū suo creatore. **Q**ue pax p̄cellit ut  
dictū est oēm itellectū sed vnq; nīm  
nō eorū qui semp uidet facie p̄ris.  
**N**os autē q̄tūsumq; sit ī nobis in-  
tellectus huān? ex parte scimus.  
et videm? nūt p̄speculū ī crugna-  
te. **C**ū vero equales angelis dei fu-  
erim? tūc quēadmodū ipsi. vide-  
bim? facie ad facie. **T**antūq; pacē  
habebim? erga eos q̄ntū et ipsi er-  
gā nos. q̄a tantū eos dilecturi sum?  
q̄ntū ab eis diligim?. **I**taq; pax eorū  
nota nobis erit quia et nra talis  
at tanta erit nec p̄celler tūc itellem  
nīm. **D**eī vero pax que illic est er-  
gā eos et nīm et illoz itellectū si-  
ne dubitacōe p̄cellit. **D**e ipō qui  
pe beata est rationalis creatura



quecūq; beata est nō ipse de illa. **V**n  
 sōm hoc melius accipit qd spū  
 est. Pax dei que p̄cellit oēm itellectū  
 ut i eo qd dixit oēm nec ip̄e itellectus  
 sanctorū angelorū eē possit  
 exceptus sed dei solius. **N**eq; eī et  
 ip̄ius itellectū pax eius excellit.  
**C**oncordat autē nobiscū angeli  
 etiā nūc cū remittūt nūc p̄cā.  
**I**deo post cōmemorationē scē ecclē  
 sic i ordine cōfessionis pōitur i mis  
 sio p̄cōrū. **P**er hanc eī stat ecclēsia  
 que i terris est per hāc nō perit qd  
 perierat et iuentū est. **E**xcepto qd  
 pe baptisimatis munē qd contra  
 p̄cā originale donatū est. ut qd  
 genatōe attractū ē regeneratōe  
 detrahatur. et tū actiua quoq; p̄cā  
 q̄cūq; cogitatōe sermone corde ore  
 opere cōmissa iuenerit tollit. **H**ac  
 ergo excepta magna idulgētia ex  
 qua iapit hōis renouatō in qua  
 soluit oīs reatus et i generatus et  
 additus. ip̄a etiā vitā certā iā rati  
 one vrentis etatis q̄talibet p̄olle  
 at ferū dicitur iustitiae siue p̄cōrum  
 remissione nō agit qm̄ filij dei q̄  
 diu mortaliter viuūt cū morte cō  
 flugūt. **E**t q̄uis de illis sit veritatē  
 dictū. quotquot spū dei agūt h̄i fi  
 lii sūt dei sic tamē spū dei excitātū  
 et tāq; filij dei p̄ficiūt ad deū ut eti  
 am spū suo maxīe aggrauatē cor  
 ruptibili corpore tāq; filij hōis in  
 q̄busdā hūanis motib; deficiant  
 ad seip̄os et ideo peccant. **I**nterest qdē  
 q̄ntū. **N**eq; enī qā p̄cā eōmē cri  
 men. ideo cimen est etiā de p̄cā.  
**I**taq; scōz hōim vitā q̄ diu i hac i  
 morte viuūt iueneri posse dicim;  
 sine crimine. **P**am autē si dixerit

mus qā nō habem; iurātātus ap̄ls  
 nos ip̄os seducim; et ueritas i no  
 bis nō est. **de p̄cāe modo**  
**S**ed neq; de ip̄is criminib; q̄li  
 bet magnis remittēdis in  
 sancta ecclēsia dei misericōdia desperā  
 da est agentib; penitentiā secundu  
 modū sui cui; q; p̄cā. **I**n actione  
 autē penitētie ubi tale cōmissū ē  
 ut is qui cōmisit a xpi etiā corpore  
 separaretur non tam consideranda  
 est mēsurā tēporis q̄ doloris. **C**or eī  
 cōtritū et hūiliatū deus nō spernet  
**V**erū quia plerūq; dolor alterius  
 cordis occultus est alteri nec i alio  
 rū notitia puerba uel q̄cūq; alia  
 signa p̄cedit cū sit corā illo cui dicitur  
 gemitus meus a te nō ē absō  
 ditus recte cōstituit; ab h̄is qui  
 ecclēsijs p̄sūt tēpora penitētie  
 ut fiat satis etiā ecclēsie i qua re  
 mittūtur ipsa p̄cā. **E**xtra eā quippe  
 nō remittūt. **I**psa nāq; spūs sancti  
 pignus accepit sine quo nō i mittū  
 tur ulla p̄cā ita ut quib; remittūt;  
 vitā cōsequatū; eternā. **M**agis enī  
 p̄pter futurū iudiciū fit remissio  
 p̄cōrū. **I**n hac autē vitā usq; ad deo  
 ualet qd scriptū est graue iugum  
 sup filios adam a die exitus de uē  
 tre matris eorū usq; in diem sepul  
 ture i matre oīm ut etiā puulos vi  
 deamus post lauachrū regenerati  
 onis diuersorū malorū cruciacione  
 vexari. ut itelligam; totū qd salu  
 tarib; agit; sacramētis. magis ad  
 spem venturorū bonorū q̄ ad reten  
 tionē uel adeptiōne p̄sentū ptinē.  
**M**ulta etiā hic videtur ignōsa qā  
 nullis supplicis vindicari sed eorū  
 pene reseruatū i posterū.



*De p̄tō quia aut h̄c expiat̄ aut  
in futuro referuat̄ iudicio.*

**N**ep̄ enī frustra p̄p̄e ille di-  
citur dies iudicij qm̄ uētur?  
est iudex uiuoz atq; mortuozū si-  
cut eontrario iudicāt̄ h̄c aliqua  
et tñ si remittūt̄ p̄fecto ī futuro s̄c̄lo  
nō notebūt̄. *P*terea de quibusdā  
tēporalib; penus que ī hac vita pec-  
tantib; irrogant̄ eis quozū pecca-  
ta delent̄ ne seruent̄ in finem aut  
ap̄liis. *S*i enī nos ip̄os iudicarem?  
a dño utiq; nō iudicarem̄. *C*ū iudi-  
cāmur autē a dño corripim̄ ne cū  
mūdo dāpnem̄. *C*redūt̄ a q̄bus-  
dā etiā h̄m̄ qui nomē xp̄i nō relin-  
quūt et eius lauacro ī ecclesia bap-  
tisant̄. nec ab ea saluate ul̄ heresi  
p̄adūt̄ ī q̄t̄a libet̄ scelerib; uiuāt  
que nec diluūt̄ penitendo nec ele-  
mosinis redimāt̄ sed ī eis usq; ad  
ultimū huius vite diem p̄tina ass̄e  
p̄seuerent̄ salui futuri p̄ ignem  
licet̄ pro magnitudīe facinorozum  
flagitiozūq; diuturno nō tñ eter-  
no igne puniri. *S*ed qui hoc credūt  
et tamen catholici sunt hūana q̄-  
dā beniuolentia michi falli uide-  
tur. *N*ā scriptura dina aliud con-  
sulta respondet. *L*ibrū autē de hac  
questionē cōscripsi cuius titulus ē  
de fide et opib;. *U*bi scdm̄ sc̄pturas  
sanctas q̄tū deo adiuuāte potui  
denōstrāui eam fidem saluos  
facere quā satis euident̄ exp̄es-  
sit b̄t̄is paulus ap̄liis dicens. *I*n  
xp̄o ih̄u neq; circūcisio qd̄ q̄ ualet  
neq; ip̄uatiū. sed fides que p̄ dilec-  
tionem opatur. *S*i autē male  
nō bene operat̄ p̄caudubio scdm̄  
ap̄l̄m̄ iacobū mortua ē ī semetipa

*Q*ui rursus ait. *S*i fide dicat se  
habē quis opera autē nō habe-  
at. nūquid poterit fides saluare  
eū. *P*orro at̄ si hō sceleratus p̄pter  
solam fidē saluabit̄ et sic ē accipi-  
endū qd̄ ait b̄t̄is paulus ip̄e autē  
saluus erit. sic tñ quasi p̄ ignem  
poterit ergo saluare sine op̄ib;  
fides et falsū erit qd̄ dixit ei⁹  
postolus iacobus. falsū erit et il-  
lud qd̄ idem ip̄e paulus ait. *N*oli-  
te īquit errare neq; fornicatores.  
neq; ydolis seruientes neq; adul-  
teri neq; molles neq; masculozū  
cōtributores neq; fures neq; aua-  
ri neq; ebriosi neq; maledici neq;  
rapaces regnū dei possidebunt.  
*S*i enī etiā in istis p̄seuerātes cri-  
minib; tamē p̄pter fidem xp̄i isti  
salui erūt quō ī regno nō erunt.  
*S*ed quia hec ap̄lica manifestissi-  
ma et aptissima testimoia falsa  
esse nō p̄nt̄ illud qd̄ obscure dictū  
est de h̄is qui sup̄edificāt̄ super  
fundamētū qd̄ ē xp̄us nō aurū ar-  
gentū lapides p̄ciosos sed ligna  
fenu stipulā de h̄is enī dictū ē  
q̄ per ignē salui erūt. qm̄ fundamē-  
ti merito nō peribūt. sic ē intelligē-  
dū. ut h̄is manifestis nō iuenia-  
tur eē cōtrariū. *L*igna quippe et sti-  
pula nō absurde accipi possunt  
rerū seculariū q̄uis licite cōcessa-  
rū tales cupiditates ut amitti si-  
ne aīmi dolore nō possint. *C*um  
autē iste dolor uerit̄ si xp̄us ī corde  
fundamēti habet locū id est ut ni-  
hil ei anteponat̄ et malit̄ homo  
qui tali dolore uerit̄ rebus quas  
ita diligit magis curere q̄ xp̄o  
ignē fit saluus. *S*i autē res cuius



modi temporales ac seculares tempore  
 temptacionis maluerit tenere q̄ xpm  
 eū in fundamentō nō habuit quia  
 hec priore loco habuit cū i edificio  
 prius nō sit aliquid fundamento  
 Ignis eī de quo coloco est locutus  
 aplūs talis debet itelligi ut ambo  
 per eū transeant id ē et qui edifi-  
 cat sup hoc fundamentū aurū ar-  
 gētū lapides p̄ciosos et qui edifi-  
 cat ligna fenu stipulā. Cū enī  
 hoc dixisset aduixit Vni? au? q̄ o-  
 pus quale sit ignis pbabit. Si au?  
 opus p̄manserit qd sup edificauit  
 mercede accipiet. Si au? at opus ex-  
 ustū fuerit: dāpnū patiet. Ipe at  
 saluus erit sic tamē q̄si per ignē  
 Non ergo vni? eorū sed utriusq̄ o-  
 pus ignis pbabit. Est quidā ignis  
 tēptacio tribulacōis de quo apte  
 alio loco scriptū est. Vasa figuli  
 p̄bat fornax et hoīes iustos tēpta-  
 tio tribulacōis. Iste ignis i hac ite-  
 rum vita facit qd aplūs ait. Si ac-  
 cidat duobz fidelibz vni salūz co-  
 gitati que sunt dei quō placeat deo  
 hoc ē edificati sup xpi fundamentū  
 aurū lapides argētū p̄ciosos. alteri  
 autē cogitati ea que sūt mūdi quō  
 placeat vxori id est edificati super  
 idem fūdamentū ligna fenu stipulā  
 illi? ei opus nō exurit quia non  
 ea dilexit quoz amissione truaet  
 Exurit autē opus hui? qm̄ sine do-  
 lore nō percut que tū amore pos-  
 sessa sūt Sed qm̄ alterutra cōdicōe  
 p̄posita eis potius mallet carere  
 q̄ xpo nec timore amittendi talia  
 deserit xpm q̄uis doleat tū amit-  
 tit saluus est quidē sic tñ quasi p  
 ignē quia vrit eū dolor rerū quas

dilexerit amissarū sed nō subuertit  
 neqz cōsumit fundamentū stabilitate  
 atqz icorruptōe munitū. Tale aliqd  
 etiā post hanc vitā fieri i credibile  
 nō est. Et utrū ita sic queri potest et  
 aut iueniri aut late nōnullos fi-  
 deles per ignē quēdā purgatorū q̄-  
 to magis min? vebona pereuncia  
 dilexerunt tanto tardius ticiusqz  
 saluari nō tñ tales de qualib? dictū  
 est q̄ regnū dei nō possidebūt nisi  
 cōuenienter penitentibz eadē cri-  
 mina remittant. Cōuenienter at  
 dixi ut steriles i elemosinis nō sint  
 quibz tantū tribuit scriptura diui-  
 na ut earū tñmō fructū se iputa-  
 turū p̄nūciat dñs dextris et earū  
 tñmodo sterilitatē sinistris quā-  
 do hñs dicturus est. Venite benedic-  
 ti p̄ris mei p̄cipite regnū. Illus at  
 ite i ignē eternū. Sane cauendū ē  
 ne quisq̄ existimet nephanda illa  
 crimia qualia qui agūt regnū dei  
 nō possidebūt cotidie p̄petianda et  
 elemosinis cotidie redimēda. In me-  
 lius ē quippe vita mutanda. Et per  
 elemosinas de p̄tis p̄teritis est p̄-  
 piciandus deus nec ad hoc emen-  
 dus q̄dā modo ut ea se m̄pliceat ipu-  
 ne cōmittere. Neminē enī dedit lax-  
 amentū peccandi q̄uis miseran-  
 do deleat iam facta p̄tā. si nō satisf-  
 factio congrua negligat. **Se di-**  
**O** **Et cotidianis mittendis nob**  
**autē breuibzqz p̄tis p̄tis.**  
 sine quibz hec vita nō ducit cotidi-  
 ana oracio fidelū satisfact. For-  
 est enī dicere. Pater n̄r qui es i ce-  
 lis qui iā patri tali regenerati sūt  
 ex aqua et spū scō. Delet eī oīno h̄  
 oracio mūma cotidiana p̄tā. De-



let et illa quib; vita fidelium scelerate  
gesta est sed penitendo in melius mu-  
tata discedit. Siquide que admodum  
veraciter dicitur dimittite nobis debi-  
ta nostra quam non desunt que dimittantur  
ita ueraciter dicat: sicut et nos dimittim;  
debitoribus nostris id est si fiat quod  
dicitur quia et ipsa elemosina est ue-  
niam omni petenti ignoscere. Ac per hoc  
ad omnia que utili misericordia sunt ualet  
quod dominus ait. Date elemosinam. et ecce  
omnia munda sunt uobis. Non solum ergo  
qui dat esurienti cibum sitienti potum  
nudo uestimentum. peregrinanti hospiti-  
um fugienti latibulum egrotum uel  
incluso uisitacione captiuo redemp-  
tionem. debili subuentione ceco deduc-  
tionem tristi consolationem. non sanome-  
delam erranti uiam deliberati consilium  
et quodcumque necessarium indigenti uerum  
etiam qui dat ueniam peccati elemo-  
sinam dat. Et qui emendat uerbere  
in que peccatis datur uel cohercet aliqua  
disciplina et tamen peccatum eius quo  
ab illo lesus aut offensus est. dimittit  
ex corde uel orat ut ei dimittatur  
non solum in eo quod dimittit atque o-  
rat. uerum etiam in eo quod corripit et a-  
liqua emendatoria pena plectit e-  
lemosinam dat quam misericordiam dei pre-  
stat. Multa enim bona prestatur inimicis  
quam coram consilium ualitati non uolu-  
tati. quia ipsi inueniuntur esse inimici.  
Amici uero eorum potius illi quos  
inimicos putant et reddunt errando  
mala pro bonis tamen reddere mala  
christianus non debeat nec promalis  
Multa itaque genera sunt elemosina-  
rum quecumque faciamus adiuuamus ut di-  
mittantur nostra peccata. Sed ea nichil  
est maius quam ex corde dimittimus

sibi +

quod in nos quisque peccauit. **¶** *¶* **¶** enim  
magnum est erga eum esse beniuolum  
sive etiam beneficium qui tibi nichil ma-  
li fecerit. Illud multo grandius.  
et magnificentissime bonitatis est ut tu-  
um quoque inimicum diligas et ei qui  
tibi malum uult et si potest faciat tu bo-  
num semper uelis facias quoque quod possis.

**H**odie de diligendis u-  
dicentem ihesum diligite inimicos  
inimicos uros et benefacite eis qui  
uos oderunt et orate pro eis qui uos  
persequuntur. Sed quam profecto sunt ista fi-  
liorum dei quo quidem se debet omnis  
fidelis extendere et humanum animam  
ad hunc affectum orando deum secum a-  
gendo luctandoque perducere. tamen quia  
hoc tam magnum bonum tante multi-  
tudinis non est quantum credimus exaudi-  
ri tamen in oratione dicitur dimittite no-  
bis debita nostra sicut et nos dimitti-  
mus debitoribus nostris. pauldubio  
uerba sponsionis huius impletur si homo  
qui nondum ita proficit ut iam diligat  
inimicum tamen quam rogat ab homine qui per-  
tauit in eum ut ei dimittat. dimittit  
ex corde quia etiam sibi rogantibus uult  
dimitti tamen orat. et dicit sicut et nos  
dimittimus debitoribus nostris id est sic  
debita nostra dimittite rogantibus nobis  
sicut et nos dimittimus rogantibus  
debitoribus nostris. Jam uero qui eum  
in quem peccauit hominem rogat si peccatum  
suo mouet ut roget non est adhuc  
deputandus inimicus ut eum diligere  
sit difficile. sicut difficile erat quam in  
inimicis exercebat. Quisquis autem  
roganti ueniam et peccatum sui penitentem  
ex corde non dimittit nullomodo est  
met a domino sua peccata dimitti quam meti  
uitas non potest. Que uero euangelium



lateat auditorē siue lectorē quis dixerit ego sum ueritas. Qui cū doauisset orationē hanc i ea positam. sententiā uehementer cōmendauit dicens. Si cū dimiseritis hoibus peccata eoz dimittet et uobis pater uester celestis pccā vā. Si autē nō dimiseritis hoibus. nec pater uester dimittet uobis pccā vā. Ad hoc tam magnū tonitruū qui nō expugnat non dormit. sed mortuus est. Et tamē potens est ille etiā mortuos suscitare. **de hīs qui peccata nō deserunt et elemo-**

**siue sinas faciunt.**

**S**ine qui sceleratissime uiuūt nec curant talem uitā moresq; corrigē et iter ipsa facinora et flagitia sua elemosinas frequētare nō cessant frustra ideo sibi blandiūt. qm̄ dñs aut date elemosinā et ecce oīa mūda sūt uobis. Hoc eīp late pateat. nō itelligūt. Sed ut itelligāo attendant quib; dixerit. Nepe i ewāgeliō sicut scriptū est cū loquētur rogauit illū quidā phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. Phariseus autē cepit itra se reputans dicere. Quare nō baptisatus ēet ante prandū. Et ait dñs ad illum. Nūc uos pharisei qd̄ deforis est calicis et cathini mūdatis. Qd̄ autē itus est vīm. plenū ē rapina et iniquitate. Stulti nōne qui fecit id qd̄ deforis est etiā qd̄ itus ē fecit. Verūptm̄ qd̄ sup̄ est date elemosinā et ecce oīa mūda sūt uobis. Ita ne hoc itellecturi sum; ut phariseis nō habentib; fidē xp̄i etiā si nō i cū crediderūt nec renati fuerūt ex aq̄ et spiritu mūda sint oīa. tm̄ si e-

lemosinas dederūt sicut isti eas dadas putant tū sint imūdi omēs quos nō mūdāt fides xp̄i de qua scriptū est mūdans fide corda eoz. Et dicit aplūs. In mūdīs at et ifidelib; nichil est mūdū sed poluta sūt eoz mēs et et cōsciēcia. Quō ergo phariseis oīa mūda essent si elemosinas darent et fideles nō essent. Aut quō fideles essent si in xp̄m credere atq; i ei renasci grātia noluisset. Et tū uerū est qd̄ audierāt Date elemosinā et ecce oīa mūda sūt uobis. Qui enī uult ordinate dare elemosinā a seipso debet itapere et eā sibi primū dare. Est enī elemosinā opus misericordie uerissimeq; dicitū est miserē aīe tue placens deo. **P**ter hoc renasam; ut deo placeam; tū merito displicet qd̄ nascendo cōtraxim;. Nec est enī prima elemosina quā nobis dedimus qm̄ nos ipsos miseros per misericordie dei misericordiam requisim;. iustū iudiciū ei; cōfitemes quo miseri effecti sum;. De q̄ dicit aplūs. Iudiciū quidē ex uino i cōdēpnationē et magnificāritati ei; grācias agentes De qua ipse dicit idē grātie p̄dicator. Cōmendat autem suā caritatem deus i nobis qm̄ cū ad h̄ p̄ctores essem; xp̄us pro nobis mortuus est ut et nos ueraciter de nr̄a miseria iudicātes et dei caritatē quā donauit ipse diligentes pie recteq; uiuam;. Qd̄ iudiciū et caritatē dei cū pharisei p̄teriret decimabāt tamen p̄ter elemosinas quas faciēbāt



etiā quicūq; minutissimā fructuum  
suorum et ideo nō dabāt elemosinā  
a se capiētes scētiq; prius misericordiaz  
faciētes. **P**ter quē dilectiois ordi  
nē dictū est. **D**iligēs proximū tuū  
tāq; teipm. **C**ū ergo iter passet eos  
q; forinsecus se lauabāt intus at  
rapina et iūqtate pleni erāt amo  
nens quādā elemosinā quā sibi  
hō pmutus dare debet iteriora mū  
dare ueruptū iquit qd sup est da  
te elemosinā et ecce oīa mūda sūt  
vobis. **D**einde ut ostendet quid  
āmonuisset et qd ipi facē nō cura  
rent ne illū putarēt elemosinas e  
orū ignorare. sed de vobis inquit  
phariseis. **T**āq; dicit. **E**go quidem  
cōmonui vos elemosinā dandam.  
p quā vobis mūda esset oīa sed de  
vobis qui decamatis mentā et ru  
tā et omē oculus. has enī noui elēo  
sinas vras. **N**ec de illis me nē vos  
āmonuisse arbitremi. et pteritis  
iudiciū et caritatem dei qua elēosi  
na possētis ab oī iquinamēto ite  
riore mūdari ut vobis mūda essēt  
et torpa que lauatis. **H**oc est ei oīa  
et iteriora saluet et exteriora sicut  
alibi legit. **M**ūdare que intus sūt et  
que deforis sūt mūda erūt. **S**ed ne  
istas elemosinas que sūt de fruc  
tib; terre respuisse videret. hec iqt  
oportuit facere id est iudiciū et  
caritatem dei. et illa nō omittē. id est  
elemosinas fructuum terrenorū.  
**N**on ergo se fallāt qui p elemosinas  
quaslibet largissimās fructuum suoz  
uel au? aiq; pecunie ipunitatem  
se emere existimāt in facinorū in  
manitate ac flagitiorū nequiciā  
pmanēdi nō solū enī hec faciunt

sed ita diligūt ut i eis sp optent tñ  
si possint ipone uersari. **Q**ui at  
diligit iūqtatē odit aiām suam  
**E**t qui odit aiām suā nō est in ea  
mīcoris sed crudelis. **D**iligendo eā  
quippe scdm seculū odit eam scdm  
deū. **S**i ergo uellet ei dare elemosinā  
per quā illi essent mūda oīa odisset  
eā scdm seclm et diligeret scdm deū.  
**N**emo autē dar elemosinā quāli  
bet nisi uideat ab illo accipiat.  
qui nō eget. **I**deo dictū est misericordia  
eius puenet me. **D**e pētis graui  
**Q**uesint autē **bus leuibzq;**  
leuia que grauiā pētā nō  
humano sed dino sūt pensanda  
iudicio. **V**idem? enī quedā ab ipis  
quoq; aplis ignoscendo fuisse con  
cessa quale illud est qd venerabilis  
paulus cōiugib; ait. **N**olite iūte  
fraudare nisi ex cōsensu ad tēpus  
ut vacetis oratōi. **E**t iter? i idipm tūc  
tūm ne vos temptet sathanas p  
ter icontinentiā vram. **Q**d puta  
ri possēt nō esse pētā miseri salz  
cōiugi nō filioz ptecanoz causa  
qd bonū est nuptiale sed carnalis  
etiā uoluptatis ut fornicatōis si  
ue adulteri siue au? qd alterius i  
mūdicie mortiferū malū qd tur  
pe est dicit quo potest tēptante sa  
thana libido pteahere icontinēci  
um deuetet infirmitas. **P**ossēt er  
go ut dixi hoc putari nō esse pētā  
nisi addidisset. **H**oc autē dico se  
cū dū ueniā nō scdm iperū. **Q**s  
autē iā neget esse pētā cū dar ve  
niā faciētib; aplica auctoritas  
fateatur. **T**ale quiddā est ubi di  
cit. **A**udet quisq; vrm aduersus  
alterū negotiū habens iudica



ri apud iugos et non apud sanctos?  
 Et paulo post. *Secularia* igitur iudicia si habueritis iugit qui contempnibiles sunt in ecclesia hos collocare ad iudicandum. *Ad uerendum* uobis dico. Sic non est iter uos quisque sapiens qui possit iter fratrem suum iudicare sed frater cum fratre iudicio contendit. et hoc apud fideles. Nam et hic posset putari iudicium habere aduersus alterum non esse peccatum nisi in modo id extra ecclesiam uelle iudicari nisi secutus adiungeret. Jam quidem omnino delictum est iter uos quod iudicia habetis uobiscum. Et ne quisque hoc ita excusaret ut diceret iustum se habere negotium sed iniquitate se pati quam uellet a se iudicium sententia inueneri continuo talibus cogitationibus uel excusationibus occurrit atque ait. Quare non magis iniquitate patitur quare non potius fraudamur. ut ad illud redeat quod dominus ait si quis uoluerit tunicam tuam tollere et iudicio tecum contendere. dimitte illi et pallium. Et alio loco: qui abstulerit iugit tuam noli ea repetere. Prohibuit itaque suos de secularibus rebus cum aliis hominibus habere iudicium. Ex qua doctrina cum apostolus dicit esse delictum tamen cum sit in ecclesia talia iudicia finire iter fratres fratribus iudicantibus extra ecclesiam uero terribiliter peccat. manifestum est etiam hic quod secundum ueniam concedat infirmis. *Peccatum* huiusmodi peccatum et alia licet huiusmodi minora que sunt uerborum et cogitationum offensioibus apostolo iacobo confitente ac dicente in multis enim offendimus omnes oportet ut cotidie crebroque oremus dominum atque dicamus dimitte nobis

debita nostra nec in eo quod sequitur mentiam sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Sunt autem quedam que leuissima putarentur nisi in scripturis demonstrarentur grauiora opinione. Quis enim dicente fratri suo fatue reum gehenne putaret nisi ueritas diceret? Cui tamen uulneri subiecit continuo in medicina preceptum fraternitatis reuocatiois adiungens. *Uox* quippe ait. Si ergo offeres munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersus te et cetera. Aut quis existimaret quod minus peccatum sit dies obseruare et mensures et annos et tempora sicut obseruat huius qui certis diebus siue mensibus siue annis uolunt uel nolunt aliquid ichoare eo quod secundum uanas doctrinas hominum fausta uel infauista existimet tempora nisi huiusmodi mali magnitudine ex timore apostoli pensarem? qui talibus ait. timeo ne forte sine causa laborauerim in uobis. *De peccato*

**H**inc accidit *de consuetudine* quod peccatum quibus magna et horrenda cum in consuetudine uenerit. aut parua aut nulla esse creditur usque adeo ut non solum occultanda. uerum etiam perditanda diffamandaque uideantur quoniam sicut scriptum est laudatur peccator in desideris anime sue et qui iniqua gerit benedicitur. Talis in diuinis libris iniquitas clamor uocatur sicut habes apud ysaiam prophetam de uinea mala. *Expectatum* iugit ut faceret iudicium fecit autem iniquitate et non iustitiam sed clamorem. *Unus* est et illud in genesi. *Clamor* sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Quia non solum iam non apud



cos puniebatur illa flagitia verum  
etiam publice ueluti lege frequenta  
bantur. **De tunc nra mala**

**I**n nris consuetudinibus  
temporibus ita multa mala et  
mala et si non talia in aperta consue  
tudinibus iam uenerunt ut prohibere non  
solum extirpare aliquem lapsum non  
audeamus sed nec clericum degradare  
Vnde cum exponere ante aliquos an  
nos epistolam ad galathas in eodem lo  
co ubi ait apostolus timeo ne forte sine  
causa laborauerim in uobis exclama  
re compulsum sum. De peccatis hominum quae sola in  
usitata exhorrescunt usitata uero per peccata ablu  
endis filii dei sanguis effusus est  
quibus tamen magna sunt ut omnino clau  
di contra se faciant regnum dei se  
pe videndo omnia tolerare sepe tole  
rando nonnulla etiam facere cogi  
mur atque uanum o domine non omnia que  
non potuerim prohibere faciamus  
Sed uidero utrum me immoderatus  
dolor incaute compulerit aliquid di  
cere. Hoc nunc dicam quod quidem et in  
alibus opusculorum meorum locis sepe  
iam dixi. Duabus causis peccamus  
aut non videndo quod facere debeamus  
aut non faciendo quod debere fieri iam  
videmus. Quorum diu illud ignora  
re malum est hoc infirmitatis con  
tra que quidem pugnare nos con  
uenit. sed profecto uitamur nisi  
diuinitus adiuuemur ut non solum  
videamus quid faciendum sit. sed etiam  
accedente sanitate dilectio iusticie  
euiuat in nobis earum rerum delecta  
tiones per quas uel habere cupi  
endo uel amittere metuendo sci  
entes uidentesque peccamus. Ac non  
solum peccatores quod etiam etiam cum per  
ignorantiam peccabam uerum etiam le

gis prauaritates simus aut id non facimus  
quod faciendum iam nouimus uel faciamus  
quod non faciendum iam scimus. Quapropter  
non solum si peccamus ut ignoscatur propter  
quod dicimus dimitte nobis debita iura  
sicut et nos dimittimus debitoribus  
ueris uerum etiam ne peccemus ut regat  
propter quod dicimus ne nos iheras in tem  
ptatione ille rogandus est cui dicitur  
in psalmo. Dominus illuminatio mea et  
salus mea. Ut illuminatio detra  
hat ignorantiam salus infirmitatem.  
Nam et ipsa penitentia quam digna cau  
sa est secundum morem ecclesie ut agatur.  
plerumque infirmitate non agitur quia  
et pudor timor est displicendi dum  
plus delectat hominem existimatio  
quam iusticia qua se quisque humiliat pe  
nitendo. Unde non solum cum agit  
penitentiam uerum etiam ut agatur dei  
misericordia necessaria est. Alioquin  
non diceret apostolus de quibusdam  
ne forte det illis deus penitentiam.  
Et ut petrus amare fletet permissus  
sit euangelista et ait. Resperxit cum  
dominus. Qui uero in ecclesia remittit  
penitentiam non credens contempnit tantam  
dini muneris largitatem et in hac  
obstinacione mentis diem claudit.  
extremam reus est illo irremissibili  
peccato in spiritum sanctum in  
quo christus peccata dimittit.  
De qua questione difficili in quo  
dam propter hoc solum conscripto li  
bello enucleatissime quantum potui  
disputaui. **De resurrectione carnis**

**I**am tunc de abortiuis.  
De resurrectione carnis.  
sicut quidam reuixerunt utriusque  
mortui sunt sed in eternam vitam  
sicut christi ipsius resurrectio que



admodū possim breuiter dispu-  
 tare et oībus q̄stionibz que de hac  
 re moueri solent satisfacē nō iue-  
 nio Resurrecturā tamē carnem  
 sūm quicūqz nati sunt hōim atqz  
 nascentur et mortui sunt atqz mori-  
 entur nullo mō dubitare debet  
 xpianus. Vnde p̄mo occurrit de  
 abortiuis fetibz questio qui iam  
 quidē nati sunt in vteris matru  
 sed nondū ita ut iā possint renas-  
 ci. Si enī resurrecturos eos dice-  
 rim? de hīs qui iā formati sunt  
 tolerari potest utiqz qd̄ dicit. In  
 formēs vero abortiuos q̄s nō p̄-  
 diuuis perire arbitretur sicut  
 semina q̄ cōcepta nō fuerūt. Sed  
 quis negare audeat et si affirma-  
 re nō audeat id acturā resurrecti-  
 onē ut qd̄qd̄ forme defuit impleat  
 atqz ita nō desit p̄fectio q̄ accessu-  
 ra erat tēpore quē admodū nō erit  
 vitia que accesserat ut neqz i eo qd̄  
 aptū et cōgruū dies allaturi fue-  
 rāt natura fraudet. neqz i eo qd̄  
 aduersū atqz cōtrariū dies attu-  
 lerāt natura turpet sed itegret  
 qd̄ nondū erat itegrū sicut instau-  
 rabit qd̄ fuerat viciatū. Ac hoc  
 scrupulosissime quidē inter doctis-  
 simos q̄ri ac disputari p̄t. qd̄  
 utrū ab hōie iueneri possit igno-  
 ro. qn̄ iapit homo i vtero viuere  
 utrū sit quedā vita occulta q̄  
 nondū motibz viuētis appare-  
 at. Nā negare vixisse puerperia  
 que p̄terea mēbratū exsecant. et e-  
 iaiunt ex vteris pregnāciū nema-  
 tres quoqz si mortua ibi reliquāt  
 occidat ipudētia nimia videtur.  
 Ex quo autē iapit homo viuere

ex illoutiqz iā mori potest. Mortuus  
 vero illi mors potuerit iueneri q̄  
 mo ad resurrectionē nō p̄tineat  
 mortuorū reperire nō possū.

**N**ec de monstruosis partibus  
 enī et mostra que nascūt.  
 et viuūt q̄libet cito moriāt. aut  
 resurrectura negabūt. aut ita re-  
 surrectura credenda sūt. aut nō  
 potius correctā emēdatqz na-  
 tura. Absit enī ut illū bimēbrem  
 qui nup̄ natus est i oriente de q̄  
 et frēs fidelissi q̄ eū viderūt retu-  
 lerūt et sancte memorie iheoni-  
 mus p̄sbiter scriptū reliquit ab-  
 sit i q̄ ut vnū hōiem duplicē ac  
 nō potius duos qd̄ futurū faciat  
 si gemini nascerēt resurrecturos  
 existimem. Ita cetera que singu-  
 la quiqz partus ut uel āplius  
 ul̄ min⁹ aliqd̄ habenda uel qdā  
 nimia deformitate mostra diu-  
 tui ad humane nature figuram  
 resurrectōe reuocabūt ita ut sin-  
 gule aīe singula sua corpa obti-  
 neāt nullis coherētibz etiā q̄cūqz  
 coherencia nata fuerāt sed scorsū  
 sibi singulis sua mēbra gestātibz  
 quibz huāni corpis cōpletur inte-  
 gritas. Nō aut̄ perit deo trena  
 materies de qua mortaliū crea-  
 tur caro. **de forma cōe malorū**

**S**ed i quēlibet puluere cine-  
 rem ve soluat. i quoslibet  
 alicus aurās qz diffugiat. i quā-  
 tūqz aliorū corporū substantiam  
 uel i ipa clemēta uertat. i quoz  
 qz aīaliū etiā hōim abū cēdat  
 carnēqz mutet. illi huāne aīe  
 pūto tēporis redit que illā p̄-  
 mitus ut hō fieret viuere res



teret aīa uit. **I**pa itaq; terrena ma-  
teries que discedere aīa fit cada-  
uer nō ita ī resurrexōe reparabi-  
tur ut ea q̄ dilabūt et ī alias atq;  
alias aliarū rerū species formas  
q; uertūtū q̄uis ad corpus rede-  
ant vnde dilap̄sa sūt ad easdem  
quoq; corpis partes ubi fuerūt  
redire necesse sit. Alioq; si ca-  
pillus redit quē tā crebra tonsūa  
detraxit si unguib; quas totiens  
demp̄sit exfectio imoderata et in-  
detens cogitātib; et ideo resurrex-  
tione carnis nō credentib; occur-  
rit in formitas. **De cōparatōe**

**S**ed quēadmodū **statue.**  
si statua cui libet solubilis  
metalli aut igne liquefceret aut  
cōteretur ī puluere aut cōfundet  
ī massam et eā uellet artifex rurs;  
ex illius materie q̄ntitate repara-  
re nichil īteresseret ad ei; ītegritate  
reparandā que p̄ticia materia  
cui; q; mēbro statue redderet dū  
tū totū ex quo cōstituta fuerat res-  
tituta resumeret: ita deus mirabi-  
liter atq; ineffabiliter artifex de toto  
quo caro nra cōstituta eam mira-  
bili et ineffabili celeritate restituet.  
Nec aliquid attinebit ad eius redin-  
tegrationē utrū capilli ad capillos  
redcāt et ungues ad ungues an q;  
qd̄ eorū perierat mutetur ī carnē  
et ī partes alias corpis reuocetur:  
curante artificis p̄uidencia ne qd̄  
ideccens fiat. **De forma resur-**

**D** Et illud ē cōsequēs **genāū**  
ut ideo diuersa statua sit  
rediuiscenāū singulorū q̄a fuerat  
diuersa uiuētū aut materiā eā-  
dem macie aut pingues cū eadē

pinguedie reuiuiscāt. Sed si hoc est  
in consilio creatoris ut ī effigie sua  
cui; q; p̄rietās et discernibilis silia-  
do seruetur. ī ceteris autē corporis  
bonis equalia cūta reddātur. ita  
modificabit illa quoq; ī vno ma-  
teries ut nec aliqd̄ ex ea pereat. et  
qd̄ alicui defuerit. ille suppleat.  
qui etiā de nichilo potuit qd̄ volu-  
it operari. Sic autē ī corporib;  
resurgētū rationabilis īequali-  
tas erit sicut ē uocū. quib; cantus  
īpletur. hoc fiet cui; de materie  
corpis sui qd̄ et hōies reddat an-  
gelias ceatib; et nichil īcōueniēs  
eorū īgeret sensib; Indecorū quippe  
aliquid ibi nō erit sed qd̄ qd̄ futurū  
est hoc detebit quia nec futurū ē  
si nō detebit. Resurgent igit; scō-  
rū corpa sine ullo uitio sine vlla  
deformitate sicut sine ulla corrup-  
tione. onere. difficultate. In q̄bus  
tanta fatalitas q̄nta felicitas erit.  
Dinde q̄tū attinet ad corruptōes;  
que nūc aggrauat aīam et vicia  
quib; caro aduersus sp̄m cōcupis-  
cit tūc nō erit caro sed corpus q̄a  
et celestia corpa phibētur. **De**

**P**ropter **carnis corpisq; distā.**  
qd̄ dictū est caro et sangs  
regnū dei nō possidebūt. Et tāq;  
exponēs qd̄ dixerit neq; corrupto  
īquit ī corruptionē possidebit. Cō-  
prius dixit caro et sangs hoc pos-  
terius dixit corruptō. et qd̄ prius  
regnū dei hoc posterius ī corrup-  
tione. Quātū autē attinet ad sb̄-  
stanciā etiā tūc caro erit p̄pter  
qd̄ et post resurrectionē corpus  
xpi caro appellatū est. Sed ideo a-  
it aplūs. Semiatū corpus aīale



resurget spiritale. Om̄ tanta erit  
tūc cōcordia carnis et spūs. viuisi-  
tante spū sine sustentaculi alicui?  
idigena subditā carnē. ut nichil  
nobis repugnet ex nobis sed sicut  
foris neminē ita nec itus nos ip-  
sos paciamur inimicos. **De non  
renatis et corū cruciatu.**

**Q**uiaq; vero ab illa p̄dicō-  
nis massa que facta ē per  
hoiem p̄mū nō liberātur p̄ vnū  
mediatorē dei et hoim̄ resurget  
quidē etiā ipsi vnusq; cum sua  
carne sed ut cū dyabolo et angelis  
eius puniant. **Q**uā sane ip̄i cū  
viciis et deformitatib; suorū cor-  
porū resurgant. quicūq; in eis  
viciosa et deformia mēbra gesta-  
rūt. iquirendo laborare qd̄ opus  
est. **R**eḡ enī fatigare nos debet  
certa corū habitudo uel pulchri-  
tudo quorū erit certa et sempitē-  
na dāpnatio. **N**ec moueat quōe-  
rit ī eis corpus icorruptibile si do-  
lere poterit aut quō corruptibile  
si mori nō poterit. **N**ō est etiā vera  
vita nisi ubi felicitate uiuit. **N**ec  
vera icorruptio nisi ubi salus nō  
lo dolore corūpit. **U**bi autē ī felix  
mori nō sinit. ut ita dicā mors ip-  
sa nō morit. et ubi dolor p̄petuus  
nō iterumit sed affligit ipsa cor-  
ruptō nō finit. **H**ec in sc̄is sc̄ptu-  
ris sc̄dā mors dicit. **N**ec p̄ma tñ  
qua suū corpus aīa relinque co-  
gitur. nec sc̄dā qua penale corp?  
aīa relinque nō p̄mittit. hōi ac-  
cidisset si nemo peccasset. **De**

**I**nsc̄ia **penarū substācia**  
sane om̄ pena erit eorum  
qui p̄ter p̄cām qd̄ originale trax-

erūt nullū ī sup̄ addiderūt. **E**t in  
ceteris qui addiderūt tanto quisq;  
ibi tolerabiliorē habebit dāpnatio-  
nē quāto hic minorē habuit. iūqtatē  
Remanentib; itaq; angelis et hōi-  
bus reprobis ī eterna pena tūc sanc-  
ti facient pleni qd̄ boni eis cōtulerit  
gracia. **T**ūc rebus ip̄is euidentius  
apparebit qd̄ ī psalmo scriptū est.  
a) misericordiā et iudiciū cantabo  
tibi dñe. **Q**uia nisi p̄ īdebitā mise-  
ricordiā nemo liberat. et nisi per  
debitū iudiciū nemo dāpnat. **T**ūc  
nō latebit qd̄ nūc latet cū de duob; **p̄mul.**  
vnus esset assumēdus p̄ misericordiaz  
alius p̄ iudiciū reliquendus. in  
quo is qui assumētur agnosceret  
quid sibi per iudiciū debētū. ni-  
si misericordia subueniret. **C**ur ille po-  
tius q̄ iste fuerit assumptus cū cau-  
sa vna sit ambob;. **C**ur apud q̄s-  
dam nō facte sunt uirtutes. que si fac-  
te fuissent egissent utaq; illi hōies  
penitentiā et facte fuissent apud e-  
os qui nō fuerūt credituri. **A**peris-  
sime nāq; dicit dñs. **V**e tibi corozā-  
ym ve tibi bethsaida quia si ī tyro  
et sydone facte essent uirtutes que  
facte sunt ī uobis olim ī alicio et a-  
nere penitentiā egissent. **N**eq; utiq;  
deus iuste noluit saluos fieri cū  
possent salui esse si uellent. **T**unc  
ī clarissā sapientie luce uidebitur  
qd̄ nūc p̄iorū fides habet anteq̄ ma-  
nifesta cognitiōe uideat. q̄ certa sit  
et īmutabilis et efficacissā uolū-  
tas dei q̄ multa possit et nō velit  
nichil autē velit qd̄ nō possit q̄q;  
sit uerū qd̄ ī psalmo canit. **D**eus  
autē noster in celo sursum. ī celo et ī  
terra oīa q̄cūq; uoluit fecit. **Q**d



utiq; nō est uerū si aliqua uoluit  
et nō fecit. et qd est idignius ideo  
nō fecit qm̄ ne fieret qd uolebat  
om̄ps uolūtas hōis ipediuit. **De**

**N**on malis q̄ deus fieri sinit.

**N** ergo fit aliqd nisi om̄ps fi-  
eri uelit uel sinedo ut fiat uel ip-  
se faciendo. **N**ec dubitādū ē deū  
facere bene etiā sinendo fieri qm̄  
q̄ fuit male. **N**ō enī hoc nisi iusto  
iudicio sinit et p̄fecto bonū ē om̄e  
qd iustū est. **Q**uius ergo ea q̄ ma-  
la sūt iqn̄tū mala sunt nō sūt bo-  
na. tñ ut nō solū bona sed etiā sint  
et mala bonū est. **N**ā nisi esset hoc  
bonū ut essent et mala. nullomō  
sincerēt ab oīpotenti bono. **C**ui p̄-  
tū dubio q̄ facile est qd uult face-  
tā facile est qd nō uult esse nō sine.

**H**oc nisi credam? p̄dicat ip̄m nos-  
tre cōfessionis uicium qua uos in  
deū patrē oīpotentē credere cōfite-  
mur. **N**eq; enī ob aliud uerū uocat  
oīpotens nisi qm̄ qd qd uult potest.  
**N**ec uolūtatē au? piā creature uo-  
lūtatē oīpotentis ipedit? effūis  
**C**h̄ob̄re uidendū est quē admodū  
sit de deo dictū q̄ et hoc uerissimē a  
postolus dixit. qui om̄es hōines  
uult saluos fieri. **C**ū enī nō om̄es  
sed multo plures nō sūt salui ui-  
detur utiq; nō fieri qd deus uult  
fieri. hūana saluz uolūtatē ipedi-  
ente uolūtatē dei. **De uolūtatē**

**Q**uando dei q̄ saluari uult  
enī q̄r? causa tur nō oēs  
salui fiant responderi solet quia  
hoc ip̄i nolūt. **Q**uō quidē dicit de  
paruulis nō p̄t quorū nondū ē  
velle seu nolle. **N**ā qd infantū mo-  
tu faciūt si eorū uolūtatē iudicare.

tur esse tribuendū qm̄ baptisanti  
tū resistūt quātū possūt etiā nolē-  
tes eos saluos fieri dicem? **S**ed a-  
pertius dñs ī ewāgelio. cōpellās  
ip̄iā ciuitatem quociens iquit uo-  
lū colligē filios tuos sicut galli-  
na pullos suos et nolūsti. **T**ā q̄ de  
i uolūtatē supata hōim uolūtatē  
et iherimissimus nolendo ipedit?  
bus nō potuerit face oīpotētissim?  
qd uolebat. **E**t ubi est illa oīpotē-  
tia qua ī celo et ī terra oīa q̄ tūq;  
uoluit fecit si colligē filios iheru-  
salem uoluit et nō fecit. **A**n pot?  
illa quidē filios suos ab ip̄o tolli-  
gi noluit sed ea quoq; nolente fi-  
lios eius collegit ip̄e quos uoluit  
quia ī celo et ī terra nō quedā uo-  
luit et fecit quedā uero uoluit et  
nō fecit sed oīa quēcūq; uoluit fe-  
cit. **Q**uis porro tā ip̄ie desipiat  
ut dicat deū malas hōim uolū-  
tates quas uoluerit qm̄ uoluerit.  
ubi uoluerit ī bonū nō posse con-  
uertere. **S**ed tū facit per misericordiaz  
facit tū autē non facit p̄ iudiciū  
non facit. **Q**m̄ au? uult miseretur  
et quē uult obdurat. **De iacob**

**Q**uod ut diceret et esau.  
**Q**uap̄lus gratiā cōmēdabat  
**A**d au? cōmēdacionē de illis ī  
rebette utero geminis fuerat iā  
locutus quib; nondū natis nec  
aliqd agentib; boni seu mali ut  
scdm̄ electionē p̄positū dei p̄ma-  
neret nō ex opib; sed ex uocante  
dictū est ei quia maior seruet  
minori. **P**roter hoc adhibuit alte-  
rū p̄phetiā testimoniū ubi scrip-  
tū est iacob dilexi esau autē odi-  
o habui. **S**entens autē quē ad



111  
modū posset hoc qd dictū est per  
mouere eos qui penetrare itelli  
gendo nō possūt hanc altitudiez  
gracie qd ergo dicem⁹ ait. nūqđ  
iniquitas est apud deū. Absit. In  
quū enī videret. ut sine ullis bono  
rū malozū ve operū meritis v  
nū deus diligat oderit alterum  
Qua iresi futura opera uel bo  
na hui⁹ uel mala illius q̄ deus  
utiq; p̄scibat uellet itelligi ne  
q̄q; diceret nō ex opib; sed diceret  
ex futuris operib; coq; modo istā  
solueret q̄stionē p̄mo nullā quā  
solui opus esset faceret q̄stionē  
Nūc vero cū respondisset absit.  
id est absit ut sit iniquitas apud  
deū mox ut pbaret nulla hoc i  
iqtate dei fieri dicit. Nō p̄si enī  
ait. Miserebor tui⁹ misertus ero  
et misericordiam p̄stabo tui misericors  
fiero Quis enī nisi insipiens deū  
iniquū putet siue iudiciū penale  
igerat dignosine misericordiam pres  
tet idigno. Deniq; ifert et dicit.  
Igit nō volentis neq; turrens sed  
misericors ē dei. Ambob; itaq; gemi  
ni natura ut filii natebātur. Nul  
lus quidē operib; p̄p̄ns. sed origina  
liter ex adā vinculo dāpnacōis ob  
structi. Sed qui dixit miserebor tui⁹  
misertus ero. iacob dilex̄ p̄ miseri  
am gratuitā. Esau autē odio habu  
it per iudiciū debitū. Qđ cū debet  
ambob; i altero alter agnouit nō  
de suis distantib; meritis sibi esse  
gloriantū q̄ i eadē causa idē sup  
pliatū nō icurrit sed de diue graci  
e largitate quia nō volentis neq; tur  
rentis sed misericors ē dei. Altissi  
mo quippe ac saluberrō sacmēto

vnuerſa facies atq; ut ita dixerit  
vltus sanctarū scripturarū bene  
ituens id amone iuenit. ut qui  
gloriat⁹ in dño gloriēt. Cū autē  
dei misericordiam cōmendasset in eoq;  
ait. igitur nō volentis neq; turre  
tis sed misericors est dei. deinde ut  
etiā iudiciū cōmendaret qm̄ i quo  
nō fit misericordia nō iniquitas fit. sed  
iudiciū. nō est quippe iniquitas apud  
deū. cōtinuo subiūxit atq; ait. Di  
cit enī scriptura pharaoni. Quia  
ad hoc te excitauit ut ostendā ite  
potenciā meā et ut annūciēt nōme  
meū i vnuerſa terra. Quib; dictis  
ad utrūq; cōcludens. id est et ad mi  
sericordiā et ad iudiciū. ergo in  
quit tui⁹ vlt misericors deus et que  
vlt obdurat. Miserebor saluz magna  
bonitate et obdurat nulla iniqui  
tate ut nec liberatus de suis me  
ritis gloriēt nec dāpnatus nisi  
de suis meritis cōquāret. Sola ei  
gracia redēptos discernit a pditis  
quos i vna pdicōis cōtrecauerat  
massa ab origine ducta causa cō  
mūnis. Hoc autē qui eo modo au  
dit ut dicit qđ adhuc cōqueritur  
nā uolūtati ei⁹ quis resistit tāq;  
p̄pterea malus nō videat⁹ cē cul  
pandus quia deus tui⁹ vlt misere  
ret et que vlt obdurat absit ut  
pudeat nos respondere hoc qđ res  
pondisse videm⁹ aplm̄. O homo  
tu quis es ut respondeas deo. Nū  
quid dicit figmentū ei qui se finxit  
ut cur me fecisti sic. An nō habet  
ptatē figulus luti ex eadē massa  
facere aliud quidē vas i honore  
aliud vero i cōtumeliā. Hoc loco  
enī quidā stulti putāt aplm̄ in



responsione defuisse et iopia redde-  
de ratiois repisse contradictoris au-  
dacia. Sed magnū habet pondus  
qd̄ dictū est. *O* hō tu quis es? Et i  
talib; questionib; ad sue capacita-  
tis cōsiderationē reuocat hōiem uer-  
bo quidē breui sed re ip̄a magna ē  
redditio ratiois. Si enī hec nō capit.  
quis ē qui respondeat deo? Si at  
capit magis nō iuenit qui respō-  
deat. Videt eī si capit vniūsi ge-  
nūs hūanū tam iusto iudicio dino  
i apostatica radice dāpnatū ut e-  
tiam si nullus inde liberaretur  
nemo recte posset iutuperare dei  
iusticiā. Et qui liberatur sic oport-  
uisse liberari ut i plurib; non  
liberatis atq; ex dāpnate iustis  
sima derelictis ostendat: qd̄ me-  
ruisset vniuersa cōspersio et quo  
etiā istos debitū iudiciū dei du-  
ceret nisi i debita misericordia subue-  
niet ut volentū de suis meritis  
gloriari om̄e os obstruat: et qui  
gloriat̄ in dño gloriat̄.

**H** Et sūt *de oīpotētia dei*  
magna opa dñi exquisita  
in om̄es uolūtates ei; et tā sapi-  
enter exquisita ut cū angelica et  
et hūana creatura peccasset id est  
nō qd̄ ille sed qd̄ voluit ip̄a fecisset.  
etiā per eandē creature uolūtate.  
qua factū est qd̄ creator noluit imple-  
ret ip̄e qd̄ voluit bene vtens et  
malis tāq; sūme bonus ad eorū  
dāpnationē quos iuste p̄destina-  
uit ad penā et ad eorū salutē quos  
benigne p̄destinauit ad graciā  
Quātū eī ad ipsos attinet qd̄ dñs  
noluit fecerūt. q̄tū vero ad oīpo-  
tentiā dei nullomō id efficere

valuerūt. *N*ot quippe ip̄o qd̄ contra  
uolūtate eius fecerūt de ip̄is fac-  
ta est uolūtate eius. *P*terea mag-  
na opera dñi exq̄sita i oēs uolūta-  
tes ei; ut miro et ineffabili modo nō  
fiat p̄ter eius uolūtate qd̄ etiam  
contra eius sit uolūtate quia nō  
fieret si nō sineret. *N*ec utiq; no-  
lens sinit sed volens nec sineret  
bonus fieri male nisi om̄ps et de  
malo posset facere bene.

*De uolūtate dei et hōis cō-*

**H** *ign* autē bona *cordātis*  
uolūtate hō uult aliquid  
qd̄ deus nō uult etiā ip̄a bona mul-  
to amplius multoq; certius vo-  
lūtate. *N*ā illius mala uolūtate  
esse nūq; potest. *T*āq; bonus filius  
si patre uelit uiuē que deus bona  
uolūtate uult emori. *E*t rursū fie-  
ri potest ut hoc uelit homo uolūta-  
te mala qd̄ deus uult bona uelit si  
malus filius uelit mori patrem  
uelit hoc etiā deus. *N*empe ille hoc  
qd̄ nō uult deus iste uero id uult qd̄  
et deus. *E*t tamē bone dei uolūta-  
ti pietas illius potius consonat  
q̄ius aliud uolentis q̄ hui; idem  
uolentis impietas. *T*antū i ter est qd̄  
velle fit hōi quid deo cōgruat et  
ad que finē suā quisq; referat uo-  
lūtate ut approbet̄ aut improbet̄.

*De mala iudeorū uolūtate.*  
**N**ā deus quas dā uolūta-  
tes suas utiq; bonas ita  
implet per malorū hōim uolūtates  
malas sicut p̄ iudeos malu uolōs  
bona uolūtate p̄is pro nobis i  
xp̄us occisus est. *Q*d tantū bonū  
factū est ut aplūs petrus qm̄ id  
fieri nolebat sathanas ab ip̄o



qui occidi venerat dicitur. **Q**uod bone  
 apparerent uoluntates fidelium pro  
 qui nolebant apostolum paulum in iherusalem per  
 gere ne ibi paterentur mala que agerent  
 pheta predixerat. Et tamen hec illi  
 pati deus volebat propter annuntiationem  
 fide christi extirpans in martire christi. Ne  
 quod ista bona uoluntate sua impleantur  
 christianorum uoluntates sed pro iudeorum  
 malis. Et ad eum potius pertinebant  
 qui nolebant quod volebat quod illi per  
 quos uolentes factum est quod volebat.  
 quia id ipsum quidem sed ipse per eos  
 bona illi autem mala uoluntate fecerunt.  
 Sed quod telibet sunt uoluntates  
 uel angelorum uel hominum uel bonorum  
 uel malorum uel illud quod deus uel aliud  
 uolentes quod deus omnipotens dei uoluntas  
 semper inuicta est que mala nunquam  
 esse potest. Que etiam cum mala  
 irrogat iusta est. Et profecto quod iusta  
 est mala non est. Deus igitur omnipotens  
 siue per misericordiam cuius uoluit miseretur  
 siue per iudicium que uoluit obdurat.  
 Nec unquam aliquid facit. nec nisi  
 uolens quod quod facit. Et omnia quecumque  
 uoluit facit. Ac per hoc cum audimus et  
 in sacris litteris legimus quod uoluit omnes  
 homines saluos fieri quod uis certum sit  
 nobis non omnes homines saluos fieri non tamen  
 ideo debemus omnipotentis dei uoluntati  
 aliquid derogare sed ita intelligere  
 quod scriptum qui omnes homines uoluit saluos  
 fieri tamen dicitur nullum hominem fieri  
 saluum nisi que fieri ipse uoluerit.  
 Non quod nullus sit hominum nisi quem  
 saluum fieri uelit sed quod nullus fiat  
 nisi que ipse uelit et ideo rogandus  
 sit ut uelit quod nunc est fieri si uoluerit.  
 De orando quippe deo agebat  
 apostolus cum hoc diceret. Sic enim intelligi

mus et quod in euangelio scriptum est.  
**Q**ui illuminat omnem hominem. **N**on quia  
 nullus est hominum qui non illumine  
 tur sed quia nisi ab ipso nullus il  
 luminatur. **A**ut certe sic dictum est qui  
 omnes homines uoluit saluos fieri non quod  
 nullus hominum esset que saluum fieri  
 nollet qui uirtutes miraculorum fa  
 cere noluit apud eos quos dicit.  
 actiuos fuisse penitentiam si fecisset  
 sed ut omnes homines omne genus huma  
 num intelligam per quaslibet differe  
 tias distributum reges. priuatos. no  
 biles ignobiles. sublimes humiles.  
 doctos indoctos. integri corporis debi  
 les ingeniosos. tardicordes fatuos  
 diuites pauperes mediocres ma  
 res feminas. infantes pueros adoles  
 centes iuuenes senes in linguis omnibus  
 in moribus. omnibus in artibus. omnibus in pro  
 fessionibus. omnibus in uoluntati et in  
 constantiam uarietate inuicibili con  
 stitutos et si quod aliud differentiarum  
 est in hominibus. **Q**uid est enim eorum un  
 de non deus per unigenitum suum do  
 minum nostrum per omnes gentes saluos  
 homines fieri uelit. **E**t ideo facit quia  
 omnipotens uelle inaniter non potest.  
 quodcumque uoluerit. **P**retererat enim  
 apostolus ut oraret pro omnibus hominibus  
 et specialiter addiderat pro regibus  
 et hiis qui in sublimitate sunt qui pu  
 tari poterat fastu potentiori et sup  
 bria seculari fidei christiane humilitate  
 abhorere. **P**inde dices hoc est bonum  
 est et acceptum coram saluatore nostro de  
 o id est ut etiam pro talibus oret. **S**tatu  
 ut desperationem tolleret addidit.  
**Q**ui omnes homines uoluit saluos fieri et  
 in agnitionem ueritatis uenire. **H**oc  
 quippe deus bonum iudicauit ut



oracionibus humilium dignaretur salute  
prestare sublimibus quod utique iam vide-  
mus impletum. Isto locutionis modo  
et dominus usus est in euangelio ubi a-  
it phariseis decimatis mentam  
et rutam et oenanthum. Neque enim phari-  
sei et quicunque aliena et omnino per omnes  
terras alienigenarum omnia olera de-  
cimabant. Sicut hic ergo omne olerum  
omne olerum genus ita et illic omnes  
homines oenanthum hominum genus intelligere pos-  
sumus et quocumque alio modo intelligi  
potest dum tamen credere non cogamur aliquid  
omnipotentem voluisse fieri factumque  
non esse. Qui enim sine ulla am-  
biguitatibus siue in celo siue in terra  
sicut cum ueritas cernitur omnia quicunque  
uoluit fecit profecto facere noluit quod  
cumque non fecit.

### De primi hominis

**Q**uapropter etiam **statu.**  
omnium hominum deus in ea salu-  
te in qua conditus erat custodire  
uoluisse eumque oportuno tempore per  
genitos filios sine interpositione  
mortis ad meliora perducere ubi iam  
non solum peccatum non committere sed nec  
uoluntate posset habere peccandi si  
ad permanendum sine peccato sicut factum  
erat perpetua uoluntate habiturum  
esse prescisset. Quia uero eum male  
usu suum libero arbitrio hoc peccatu-  
rum esse prescibat ad hoc potius pre-  
parauit uoluntate sua ut benefa-  
ceret ipse etiam de mala faciente ac  
sic hominis uoluntate mala non euacua-  
retur uoluntas dei sed nichilominus  
impletetur omnipotentis bona uoluntas.  
Sic enim oportebat prius hominem fie-  
ri ut et uelle bene posset et male.  
Nec gratis si bene nec impune si ma-  
le postea uero sic esse ut male uelle

non posset nec ideo libero carebit ar-  
bitrio. Multo quippe liberius erit  
arbitrium quod omnino non poterit serui-  
re peccato. Neque enim culpanda est uoluntas  
aut uoluntas non est aut libera dice-  
nda non est quia sic beati esse uolu-  
mus ut esse miserum non solum uolumus  
sed nequidem proorsus uelle possumus.  
Sicut ergo anima nostra etiam nunc nolle  
infelicitatem ita nolle iniquitatem  
semper habitura est. Sed ordo proter-  
mittendus non fuit in quo deus uo-  
luit ostendere quod bonum sit animal rati-  
onale quod etiam non peccare possit quod  
uis sit melius quam peccare non possit  
sicut minor fuit immortalitas sed  
tamen fuit in qua posset etiam non  
mori quamuis maior futura sit in  
qua non possit mori. Illa namque humana  
perdidit per liberum arbitrium hanc est accepturam  
per gratiam quam fuerit si non presterit accepturam  
per meritum quamuis sine gratia nec tunc ullum  
in solo erat libero arbitrio constitutum  
non tamen iusticie retinende sufficiebat  
liberum arbitrium nisi in perpetua pace in-  
mutabilis boni diuini adiutorium  
preberet. Sicut enim mori est in hominis  
potestate cum uelit nemo enim est qui non  
seipsum ut nichil aliud dicam uel non  
uestendo possit occidere. Ad retine-  
dam uero uitam uoluntas non satis est  
si adiutoria siue alimentorum siue quod  
cunctis tutaminum desint. Sic homo  
in paradiso ad se occidendum relinque-  
do iusticiam perdoneus erat per uolun-  
tatem ut autem teneretur ab eo uita ius-  
ticie parum erat uelle nisi ille qui  
eum fecerat adiuuaret. Sed post illam  
ruinam maior est misericordia dei quam et  
ipsum liberum arbitrium liberandum est.



a seruitute cui dñatur cū morte p  
 tantū. Nec oīno per seipm sed p solā  
 dei graciā que ī fide xpi posita est.  
 liberat ut uolūtas ipsa sicut scrip  
 tā est a dño pparetur qua cetera dei  
 munera capiāt ad munus eternū  
 Unde et ipsā vitā eternā que certe  
 merces est operū bonorū graciā  
 dei appellat aplūs. Suspendiū inquit  
 pñā mors. graciā autē dei vitā etna  
 ī xpo ihu dño nro. Suspendiū proo  
 pere milicie debitū reddit nō dat.  
 Ideo dixit suspendiū pñā mors: ut  
 mortē pñā nō ī merito illatā sed de  
 bitā demonstraret. Graciā uero nisi  
 gratis sit. graciā nō est. Intelligen  
 diū est igitur etiā ipsa hōis bona me  
 vita esse dei munera qbus cū vitā  
 eterna reddit: qd nisi grā pro grā  
 redditur? **De adam in quo statu**  
**It ergo factus sit factus**  
 ē homo rectus ut et manē  
 in ea rectitudine posset nō sine dño  
 adiutorio et suo fieri puersus ar  
 bitrio utrūlibet horū elegisset dei  
 uolūtas fieret aut etiā ab illo aut  
 certo de illo. Punde qui suā malu  
 it facere qd dei de illo facta ē uolū  
 tas dei qui ex eadē massa pdicōis  
 que de illi stirpe pfluxit facit ali  
 ud vas ī honorē aliud ī cōtumeli  
 am. In honorē per misericōdiā ī cōtu  
 meliā p iudiciū ut nemo glētur  
 ī hōie ac phoc nec ī se. Nam neqz p  
 ipsū liberarem vñū mediatorem  
 dei et hōim hōiem xpm ihm nisi  
 esset et deus. Sed cū factus ē adā  
 homo saluz rectus. mediatore nō  
 opus erat. Cū uero genus hūanū  
 pñā longe separauerūt a deo. p  
 mediatore qui solus sine pñāna

tus est et vixit occisus ē recōaliari  
 nos oportebat deo. usqz ad carnis  
 resurrectionē in uitā eternā. ut et  
 hūana supbia p hūilitatē dei ar  
 gueret et sanaret et demonstrare  
 tur hōi qd longe a deo recesserat cū  
 per icarnatū deū reuocaret et exem  
 plū obedientie p hōiem deū cōtuma  
 ti hōi pberet et unigenito suscipien  
 te formā serui q nichil ante merue  
 rat fons gracie panderet et carnis  
 etiā resurrectio redēptis. pmissa in  
 ipso redēptore pmostraret et per e  
 andē naturā quā se decepsisse leta  
 bat. dyabolus uiceret. Nec tñ hō  
 gloriaret ne iterū supbia nasceret.  
 et si quid aliud de tanto mediatō  
 ris sacramēto a pficientibz videri at  
 diūnt aut tñ videri etiā si dia nō pñ.  
**Tempus autē de aiabz defūtorū**  
 qd inter hōis mortē et ulti  
 mā resurrectionē iterpositū ē aiās  
 ī abditis receptaculis cōtinet sicut  
 vnaquaqz digna est ul' reque ul' e  
 rūpna. p eo q sortita ē ī carne dum  
 uiueret. Neqz negandū est defūto  
 rū aiās pietate suorū uiuētū re  
 leuari cū pro illis sacrificiū medi  
 atori offertur uel elemosine ī ecclia  
 fiūt sed eis hec profuit qui cū uiue  
 rēt hec sibi ut postea possēt pdesse  
 meruerūt. Est ei quidā uiuendi mo  
 dus nec tā bon? ut nō reqrat ista  
 post mortē nec tā malus ut nō ei  
 profint ista post mortē. Est uero  
 talis ī bono ut hec nō reqrat. Est  
 rursus talis ī malo ut nec hys ua  
 leat cū de vita transierit adiuna  
 ri quo acta hic omē meritū cōpa  
 ratur quo possit post hāc vitā re  
 leuari qui spā uel grauari. Nemo



ergo se speret qd̄ hic neglexit cū obi-  
erit apud dñm p̄mereri. Nō autē  
ista q̄ pro defūctis cōmedandis fix-  
quētat ecclia illi aplite sūt adūsa  
sentēcie qua dictū est **Oēs enī sta-**  
**bim⁹ ante tribunal xp̄i ut referat**  
**vnusquisq; scdm̄ ea que p̄ corp⁹ ges-**  
**sit. siue bonū siue malū. Quia eti-**  
**am hoc meritū sibi quisq; cū i corp⁹**  
**viuēret cōparauit ei ut possēt ista-**  
**pdesse. Nō enī oībus profūt. Et q̄re**  
**nō oībus profūt nisi ppter differen-**  
**tiā vite quā quisq; gessit i corpore.**  
**Cū ergo sacrificia siue altaris siue**  
**quarūcūq; elemosinarū p̄ baptis-**  
**ta oībus offerūtur. pro ualde bo-**  
**nis gr̄arū actōes sūt. pro nō ualde**  
**malis p̄piciatōes sūt. pro ualde ma-**  
**lis etiam si nulla sūt adiuuētia mor-**  
**tuorū. qualescūq; uiuorū cōsolatōes**  
**sūt. Quibz autē profūt aut ad hoc**  
**profūt ut sit plena r̄missio aut ex-**  
**te ut tolerabilior fiat ip̄a dāpnatō**

**P**ost de distācia p̄uenitatis  
resurrectionē vero factam  
vnuersorū i pleto iudicio suos fi-  
nes habebūt ciuitates due. vna  
salutis xp̄i altera dyaboli. vna bo-  
norū altera malorū. utraq; tamen  
et angelorū et hōim. Istas uolun-  
tas nulla. istas facultas nō poterit  
ulla ēē peccandi. uel ulla cōdicō mo-  
riendi. Istas i eterna vita vere fe-  
liciterq; uiuētibz. illis i feliciter  
i eterna morte sine moriendi po-  
testate p̄durātibz. qm̄ uterq; sine  
fine sed i b̄titudie ista alius alio  
p̄stabilius. i miseria vero illi. alio  
alio tolerabilius p̄manebunt.  
**De hīs qui sibi de dina i dul-**  
**gētia blandiūtur.**

**F**rustra itaq; nōnulli p̄mo  
q̄ plurimi eterna dāpnato-  
rū pena et cruciatibus sine i termis-  
sione p̄uenios. hūano miserātū  
affectu. atq; ita futurū ēē nō credt.  
nō quidē scripturis adūsando di-  
uinis. sed pro suo motu dura quēq;  
molliendo et i leuiorē flectēdo se-  
tētiā. q̄ putāt i eis terribilius ēē  
dicta q̄ verius. Nō enī obliuiscit  
i quiūt misereri deus. aut cōtine-  
bit i ira sua miseratōes suas. **Nōc**  
**quidē i psalmo legit̄ sancto. Sed**  
**de hīs sine ullo scrupulo i cōtigit̄**  
**qui vasa misēdie nūcupātur. qui**  
**et ip̄i nō p̄meritis suis sed deo**  
**miserāte de miseria liberāt̄. Aut**  
**si hoc ad oēs existimāt p̄tinē nō**  
**ideo necesse est ut dāpnacionē opi-**  
**nētū posse finire eorū de quibz dic-**  
**tū est. ibūt isti i suppliciu eternū.**  
**ne isto modo putet̄ habitura finē**  
**quāq; felicitas etiā illoz de quibz**  
**cōtrario dictū est iusti autē i vitā**  
**eternā. Sed penas dāpnatorū certis**  
**tēporū i ternallis existimēt si hēis**  
**placet aliq̄tenus mitigari. Etia**  
**sic quippe i cōtigit̄ potest manere**  
**i illis ira dei. hoc est ip̄a dāpnatō.**  
**Hec enī vocat̄ ira dei nō dñi aūm-**  
**p̄turbatō ut i ira sua hoc ē manē-**  
**te ira sua nō tñ cōtineat miseratō-**  
**nes suas nō eterno supplicio finē**  
**dando sed leuamē adhibendo cru-**  
**ciatibz. qm̄ nec psalmus ait ad fini-**  
**endā irā suā uel post irā suā sed**  
**i ira sua. Que si sola esset quāta ibi**  
**nūma cogitari p̄t. perire a regno**  
**dei. exulare a ciuitate dei. aliena-**  
**re a vita dei. curere tā magna ml-**  
**titudine dulcedis dei. quā abston-**



dit et timentibus se perfecti aut speran-  
 tibus in se: tamen grandis est pena ut ei nil  
 la possint tormeta que nouimus  
 comparari. si illa sint eterna ista  
 autem quilibet multas scilicet longa  
 finienda. Manebit ergo sine fine il-  
 la mors perpetua damnatorum id est alie-  
 natio a vita dei. Et omnibus erit ipsa  
 mors communis quilibet homines de uarieta-  
 te penarum de dolorum releuacione uel i-  
 termissione pro suis humanis mo-  
 tibus suspicientur sicut ceteri mane-  
 bit omnium uita sanctorum qualibet bonorum  
 distantia concorditer fulgete. Ex ista  
 fidei confessione que breuiter symbolo  
 continetur et carnaliter cogitata lac-  
 tuulorum est spiritualiter autem conside-  
 rata atque tractata abus fortium e-  
 nascitur spes bona fidelium cum cari-  
 tate sancta comitatur. Sed de his om-  
 nibus que fideliter sunt credenda ca-  
 tum ad spem pertinent que in oratione  
 dominica continentur. Maledictus enim  
 omnis qui spem ponit in homine sicut di-  
 uina testatur eloquia. ac per hoc in  
 semetipso qui spem ponit. huius ma-  
 ledicti uicium inicitur. Ideo non nisi  
 a domino deo petere debemus quod quod spe-  
 ramus nos uel bene operaturos uel  
 pro bonis operibus adepturos.

**P**roinde de oratione dominica  
 apud euangelista mattheum  
 septem petitiones continet dominica  
 uidetur oratio. Quarum in tribus eter-  
 na posantur. in reliquis quatuor  
 temporalia que tamen propter eterna con-  
 sequenda sunt necessaria. Nam quod di-  
 camus sanctificetur nomen tuum adueni-  
 at regnum tuum fiat uoluntas tua si-  
 cut in celo et in terra. quod non absur-  
 de quidam intellexerunt in spiritu et corpore.  
 omnino sine fine retinenda sunt. et hic

in iohanne et quatuor perfectam augetur  
 in nobis. Perfecta uero quod in alia ui-  
 ta sperandum est se possidebunt. Quod  
 uero dicimus panem nostrum cotidianum  
 da nobis hodie. et dimitte nobis  
 debita iura sicut et nos dimittimus  
 debitoribus nostris. et ne nos inducas  
 in temptationem sed libera nos a ma-  
 lo. quis non uideat ad prius uite  
 indigentiam pertinere. In illa itaque  
 uita eterna ubi nos se speramus  
 futuros et nominis dei sanctificatio  
 et regnum eius et uoluntas eius.  
 in nostro spiritu et corpore perfecte atque in-  
 mortaliter permanebunt. Panis  
 uero cotidianus ideo dictus est  
 quia necessarius est quantum ad te-  
 nus anime carnisque tribuendus est  
 siue spiritualiter siue carnaliter siue  
 utroque intelligatur modo. Hic est etiam  
 quam posuimus remissio ubi est con-  
 nussio peccatorum. hic temptationes  
 que nos ad peccandum uel illicunt  
 uel impellunt. Hic denique malum uin-  
 de cupimus liberari. illud autem nichil  
 istorum est. Euangelista uero lucas  
 in oratione dominica petitiones non septem  
 sed quinque complexus est. Nec ab isto  
 utique discrepauit sed quomodo ista sep-  
 tem sunt intelligenda ipsa sua bre-  
 uitate comonuit. Nomen quippe  
 dei sanctificatur in spiritu dei autem reg-  
 num in carnis resurrectione uenturum  
 est. Ostendens ergo lucas tertiam  
 petitionem duarum superiorum esse quo-  
 dammodo repetitionem magis eam  
 pretermittendo fecit intelligi. dei  
 de adiungit tres alias adiungit  
 de pane cotidiano de remissione  
 peccatorum de temptatione uitanda. At  
 uero quod ille in ultimo posuit. sed li-  
 bera nos a malo iste non posuit



ut intelligem? ad illud superius quod  
de temptatione dictum est pertinere. Ideo  
quippe aut sed libera non aut et libe-  
ratiō quā vnā petitiōne esse demon-  
strans noli hoc sed hoc ut sciat v-  
nusquisque in eo se liberari a malo quod  
non infertur in temptatione.

**Am de fide spe et caritate.**

porro caritas quā duabus istis id  
est fide et spe maiore dicit apostolus  
quā in quocumque maior est tāto me-  
lior est in quo est. Cū enim queritur  
utrum quisque sit homo bonus non  
queritur quod credat aut speret sed  
quid amet. Nam qui recte amat  
proculdubio recte credit et sperat.

Qui vero non amat tanquam cre-  
dit etiam si uera sint que credit. In-  
anquam sperat etiam si ad uerā feli-  
citatē doceatur pertinere que spe-  
rat nisi hoc credat ac speret quod  
sibi petenti donari possit ut amet.

Quius enim sperare sine amore non  
possit fieri tamen potest ut id non amet  
sine quo ad id quod sperat non potest  
peruenire tāquam si speret uitā eternā  
quāuis non amet iusticiā sine qua  
nemo ad illā peruenit. Ipsa est autē  
fides christi quā comedat apostolus que  
per dilectionē operatur et quod in di-  
lectione non dū habet petit ut acci-  
piat. querit ut inueniat. pulsatur ut  
aperiat. et fides nāque impetrat quod  
lex iubet. **De lege quod impleri non**

**Am sine dei possit.**

**D**ono id est sine spiritu sancto per quem  
diffunditur caritas in cordibus nostris  
iubere lex poterit non iuuare et per  
uariationē in super facere qui de ig-  
norantia se excusare non possit. Reg-  
nat enim carnalis cupiditas ubi non  
est dei caritas. Sed cum in altissimis

ignorantiae tenebris nulla resistere  
ratione secundum carnem uiuit. hec sunt  
prima hominis. Deinde cum per legem facta  
fuerit cognitio peccati si nondum diu-  
aduauit spiritus secundum legem uolens  
uiuere uicitur et sciens peccat peccato  
quod subditus seruit. A quo enim quis  
deuictus est huic et seruus addic-  
tus est id agere scientia mandati ut  
peccatum operetur in homine omnem concupiscentiam  
cum uolo per uariationis adiecto at-  
que ita quod scriptum est impleat. Lex sub-  
intravit ut habundaret delictum hec  
sunt secunda hominis. Si autem respexit deus  
ut adimplenda quae mandat ipse adiu-  
uare credat. et agi homo ceperit dei  
spiritu concupiscat aduersus carnem  
fortiori robore caritatis. ut quibus  
adhuc sit quod homini repugnet ex homine  
non dū tota infirmitate sanata. ex  
fide tamen iustus uiuit iustitiam uiuat  
inquit non credit male concupiscens uiuat  
delectatione iustitiae hec sunt tertia bo-  
ne spei hominis. In quibus si pia pseue-  
rantia quisque proficiat postrema pax  
restat que post hanc uitā in requie  
spiritus deinde in resurrectione etiam car-  
nis implebit. Harum quatuor differen-  
tiarum prima est ante legem. secunda sub le-  
ge tertia sub gratia. quarta in pace  
plena atque perfecta. Sic est et dei populus  
ordinatus per interualla temporum sicut  
deus placuit qui in mensura et numero  
et pondere cuncta disponit. Nam  
fuit primitus ante legem. secundo sub  
lege que data est per moysen. deinde  
sub gratia quae reuelata est per primum  
mediatoris aduentum que quidem  
gratia nec antea defuit quibus etiam o-  
portuit impartiri quibus per temporis  
dispensatione uelata et occulta. Ne-  
que enim antiquorum quatuor iustorum



p̄ter xpi fide salutē potuit iuenire.  
 Hanc uero nisi et illis cognit⁹ fuis-  
 set potuisset nobis per eorū m̄steri-  
 um alias ap̄tius alias occultius  
 p̄phetari. In quacūq; autē q̄tuor il-  
 tarū uelut etatū singulā quēq; ho-  
 minē gratia regeneracōis iuene-  
 rit ibi ei remittunt̄ p̄terita uniu-  
 sã p̄c̄ta et reatus ille nascendo cō-  
 tractus renascendo dissoluit̄ tāq;  
 multū ualet q̄ sp̄s ubi uult spi-  
 rat ut quidã sc̄dm illã seruitutē  
 sub lege esse nō nouerit. Sed cum  
 m̄dato t̄cipiat adiutorū habē-  
 dū anteq̄ autē possit homo capax  
 esse m̄dati sc̄dm carnē uiuat n̄tē  
 est. Sed si iã sacramēto regeneracō-  
 nis ībutus est nichil ei mors obe-  
 rit si tūc ex hac uita migrauerit.  
 quia ideo xp̄s mortuus est et re-  
 surrexit ut et uiuorū et mortuorū  
 d̄nctur. Nec tenebit regnū mortis  
 cū pro quo xp̄s mortuus. ille li-  
 ber ī mortuus. *Quia igit̄ p̄cepta di-  
 na referūtur ad caritatē de qua di-  
 cit apl̄s. Finis autē p̄cepti ē ca-  
 ritas de corde puro et cōscientia  
 bona et fide nō ficta.* *de carita-*

*te.*  
**O**mnis itaq; p̄cep-  
 ti finis caritas ē id est ad  
 caritatē refertur om̄e p̄ceptū qd̄  
 uero ita sit uel timore pene uel ali-  
 qua itenacōe carnali ut nō referat̄  
 ad illā caritatē quā diffundit sp̄s  
 sc̄s ī cordib; nr̄is nondū sit quē  
 admodū fieri oportet q̄uis fieri  
 uideat. Caritas quippe ista dei ē et  
 proximi. Ut utiq; in h̄is duobus  
 p̄ceptis tota lex pendeat et p̄phete  
 adde euāgelū adde apl̄m. Nō enī  
 aliunde vox est ista. Finis p̄cepti  
 ē caritas et deus caritas ē. *Quēcū-*

q; ergo m̄dat deus ex quib; unū  
 est nō mechaberis et q̄cūq; non  
 iubent̄ sed spiritali cōsilio mone-  
 tur ex quib; unū ē bonū ē hōi mu-  
 lierē non tangere tūc recte fuit cū  
 referūtur ad diligendū deū et proxmū  
 p̄ deū et ih̄o silo et ī fuit nūc deū p̄ fide  
 tūc p̄ sp̄m et ip̄m proxmū nūc  
 p̄ fidem. Nūc enī nescim⁹ morta-  
 les corda mortaliū tūc autē illu-  
 minabit deus abscondita teneb-  
 rū et manifestabit cogitacōes  
 cordis et tūc laus erit uniuersūq;  
 a deo quia id laudabit̄ et diliget̄  
 a pximo ī proximo qd̄ ne lateat  
 ab ip̄o illuminabit̄ deo. Minuitur  
 autē cupiditas caritate crescit.  
 donec ueniat hic ad tātā magni-  
 tudinē qua maior eē nō possit.  
 Maiorē caritatē nemo habet q̄  
 ut aiām suā ponat q̄s pro ami-  
 tis suis. Ibi autē q̄s explicet q̄ta  
 erit caritas ubi cupiditas quā  
 cohercendo superet nulla erit.  
 Qm̄ sūma sanitas erit qm̄ cōtē-  
 tio nulla mortis erit. Sed sit ali-  
 qm̄ hui⁹ uolumis finis qd̄ ip̄e vi-  
 deris utrū enchiridion uel ap-  
 pellare debeas uel habē. Ego at̄  
 cū spernenda tua ī xpo ih̄u studi-  
 a nō putarē. bona de te credens  
 ī adiutorio nr̄i redeptoris cōfides  
 ac sperās. teq; ī eius mēbris plu-  
 rimū diligēs. librū ad te sicut v-  
 tinā tā cōmodū q̄ p̄licū de fide.  
 et spe. et caritate cōscripsi.  
*Explicat enchiridion x̄ augusti-  
 tini r̄ manuale tractātis p̄nci-  
 palit̄ de fide spe et caritate.*

*¶ Incipit tractat⁹ b̄ti augustini  
 de uisitacōe īfirmorū et agonizā.*



**V**isitatiois gratia nepoti  
meo carissimo mori-  
enti extremum vale-  
dicturus. hesternam  
die processi: sed tactus  
dolore cordis ut infans: non sine  
gemitibus oculorum humectatione. vix  
in uerbum aliquid tandem ora singul-  
tuosa resolu. Unde digna me-  
ner digna se. satis proferre potui. Si  
enim quod omnium est animus dolore non mi-  
mo affectus uerba acceptaret: ipsa  
uerborum acceptatio lacrimarum ef-  
feret augmentum. Parcebam itaque uerbis:  
ut proferre lacrimas. Non consolatorias  
siquidem effunde lacrimas: effemina-  
tum est. Porro nullas: cum gaude cum  
gaudentibus. flere cum flentibus iubeamur:  
et inobedientia et inhumanitas est. Et  
lacrimatus est ihesus. Morabor ergo  
mi nepos dilassare: ne sim inobedi-  
ens et inhumanus siue non imitator  
mei ihesu. Temperabo me quoque a  
lacrimis: ne nimis uidear effeminatus.

**Q**u quoque **exhortatio ad firmum**  
uia uniuersae carnis nepos ama-  
tissime ingredi festinas: quo uisu-  
rus es parentes tuos patriarchas sac-  
tos: omnium etiam summam beatitudinem.

**A**d tanti igitur itineris ne deficia-  
as in uia: subsidium grande uia tuum  
tibi necessarium est. In muro ciuita-  
tis superne apponendus es lapis ui-  
uus: in cuius edificio non auditur  
strepitus aut malleus. Hic proferre  
dus est strepitus: hic adiciendus est  
lapidi malleus. Hic est conterendum.  
totum lapidis quadrandi superua-  
taneum. Strepitus sit peccatorum tuorum  
reconditio: super quibus prostrepat au-  
re sacerdotis humillima tua confes-  
sio. Iuxta illud. Confitemini alter-

utrum peccata uia. Malleus peccata.  
sit cordisque plusquam pectoris percussio.  
Que utraque dum adhuc aliquantulum  
in hac uita peruales ita modificetur:  
ut in edificio dei appositione necessari-  
a habeatur. Nam quo vadis? Ad ui-  
tam. Per quam uiam? Audi dominum dicente.  
Ego sum uia ueritas et uita. Non  
potes errare christus enim uia est. Per  
christum uiam uadis ad christum uera uita.  
Non potes falli christus ueritas est.  
Non potes non uiuere: christus uita est.  
Christus uia tu uiaator. Christum uia tuam  
portam tunc conduceret te ad seipsum  
uia ueritas et uita. Sed quo uenies  
uia istam? Quo uenies uia tuam?  
Christus deus est: deus autem ubique est.  
Si deus ubique: et in te est. et post te est  
ante te est in circuitu tuo est. Deo ar-  
bitrio plena omnia sunt. Ne longe deum arbit-  
ris. Quocumque quaesieris ipsum inuenies.  
Si ascenderit in celum illic est: si descen-  
deris ad infernum adest. Si supereris  
penas tuas diluculo ut habites  
in extremis maris etenim illic ma-  
nus sua deducet te et tenebit te  
dextera sua. Deus igitur ubique est.  
Hospitem deum habes. Hospitium ac-  
ceptum fac hospiti tanto et securus  
tunc dices hospiti tuo ut in cundo de-  
ducatur te in deducendo educat te in  
educando producat te: in produciendo hos-  
pitem te. Dico igitur tibi si sibi  
gratum exhibueris hospitium tuum: et  
gratius et gratitius exhibebit  
tibi hospitium suum. **¶** Quod beatus  
eris si hospes dei fueris. si in ciui-  
tate sua celesti. scilicet iherusalem  
mansionem acceperis. Si deus in-  
dicet aliqua gratias tibi agens dice-  
rit hospes fui et collegisti me. Et  
quod diu uini fecisti ex his minimis



meis michi fecisti. Venite benedicite  
 patris mei pape regnum. Eravera  
 equidem quoniam pro hospitio tuo hospi-  
 tium dei pmiseram tibi. Cuius iam co-  
 scriptum ymo iam coregnate hospite  
 vocaveram. Non pmittat tibi deus  
 hospitium pmittat regnum regnabis  
 cum christo. Heres eris dei coheres autem christi  
**S**ed **paratio ad regnum adipiscendum**  
 ad tanta felicitate adipiscendam  
 paratio multifaria tibi kme est  
 necessaria. De confessione et penite-  
 tia brevit superius notatum est. Co-  
 fiteri et penitere a malo est decli-  
 nare. A malo declinare quod bonum est.  
 Sed audisti declina a malo et fac  
 bonum. Bonum est declinatio a malo  
 sed necessaria est ad bonum faciendum festi-  
 na et efficax exhilaratio. Hylare  
 datorum diligit deus. Et quod est bonum  
 facere. In publico est boni facien-  
 di regula. Enarrat sibi bona ipse  
 sa doctorum doctor dicens. Hospes fu-  
 i nudus et in carcere si acens et esu-  
 riens et ministrabatis michi. Et her-  
 michi fecistis quod diu vni ex hys mi-  
 nimis meis fecistis. Grande bo-  
 num quod tunc fit in pauperes redundat in  
 deum. Sed in pauperes largitio non est  
 totius boni exhibitio. Dicit apostolus  
 Si distribuero omnes facultates me-  
 as in tabos pauperum caritate autem  
 non habuero nichil michi prodest.  
 Ergo totius boni summa caritas  
 est. Distributio facultatum suarum  
 nisi ex radice caritatis predat in  
 deum non redundat. Deus caritas est.  
 Quod ex deo non predat in deum non redun-  
 dat. quod in deum non redundat ex carita-  
 te non predat. Ex deo igitur processio et  
 in deum redundatio dei dona sunt. Distri-  
 buo itaque sic tua in pauperes ut in

deum distributio redundet. Sed quod distri-  
 bues. Forsitan deest quod distribuas  
 Audi thobiam. Fili si multum tibi fu-  
 erit habundanter tribue si autem exi-  
 gnium etiam illud exiguum in partem stu-  
 de. Si dederis alicui calicem aquam sal-  
 tem frigide non prodes mercedem tuam.  
 Sed forsitan aqua deest sed habes  
 quod distribuas habes te ipsum. Da te  
 ipsum deo et habebis deum. Quo da-  
 bis te ipsum deo. Dispone domui  
 tue quia morieris tu et non viues.  
 Forsitan domum non habes dispo-  
 ne tibi si non disponis domui. Quod  
 lus erit dispositio. Dilige deum et  
 diliget te deus. Assume penas.  
 quibus ad eum euoles. Penne quibus  
 euoles sunt dilectio dei et proximi. Dei  
 et proximi dilectio apta est tui ip-  
 sius dispositio. Diliges proximum  
 tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi  
 malum non operatur. De dilectione  
 dei quod dicitur. Diliges dominum deum  
 tuum ex tota anima tua. et ex toto cor-  
 de tuo et ex tota uirtute tua. Di-  
 ligat deum oculus tuus os tuum  
 manus tua pes tuus et omnis sen-  
 sus tuus. Quod quod tu es quod quod di-  
 lectionis in te est tu totus diligas  
 eum. Hec sunt due ale quibus euoles  
 ad celos transfueharis ad sanctos in-  
 seraris inter angelos. Si otiosa sit  
 manus tua ab opere pes a deamb-  
 ulatione sed nunquam sancta mens times  
 deum vacare poterit a dilectione.  
 Sed dicitur. Diligo deum. Bene. Vti-  
 nam sit in re quod pmisisti sermone. Di-  
 lectionis dei probatio mandatorum ip-  
 sius est completio. Operum suorum vo-  
 luntaria completio amare quod amat  
 deus ardenti desiderio amplecti  
 quod facit deus. Si ergo deum diligis

Ca. iiii



quod facit deus diligis. Et si quod facit  
deus diligis disciplinam dei flagel-  
lante te diligis. Flagellum dei sus-  
tines. tussis laboras pulmone de-  
ficias abusu stomachus respuit tussis  
decoctis vinum fastidis. dissenteria  
a sauciaris multimodo morborum  
genere afficeris. Sed hec si ad hoc  
oculum habens recordatus es dei do-  
na sunt. Disciplina patris ne abici-  
as filii. Nemo filius quem non corri-  
pit pater. Sed noli deficere a dis-  
ciplina dei et ne frangeris dum ab eo  
argueris. Quem enim diligit deus  
corripit et quasi pater in filio complacet  
sibi. **Q**uis scire quia infirmi-  
tas corporis salutem anime tue pertinet?  
Audi dominum apostolum respondentem. Vir-  
tus in infirmitate perficitur. Ac si  
dicat. Complere infirmitatem quam  
pateris quam ita perficit de virtute  
in virtute. Sed si in infirmitate vir-  
tus augetur. virtus autem salus  
anime est quam quidem infirmitas corporis  
per virtutem anime parit salutem dei donum  
est. Non enim aliunde est nisi ex deo  
salus anime. Flagellum ergo dei ne  
contempnas sed flagellatus dic deo  
gratias. Dilige corrigentem dilige  
corrigentem dilige arguentem  
non ira non in furore sed in misericordia  
Aperi pulsanam deuotus esto vocati  
gratias age visitanti. Redi ad te  
cogita pariter cogita de deo.  
pena si potes quam super omnia opera  
sua ipsius misericordes. Ipse deus  
est ipse iudex est nec vult te damp-  
nari nolit te male iudicari vult  
tui misereri. Flagellat in te mise-  
ricorditer quod in eum deliquisti per-  
tinaciter. Deus meus deus me-  
us audeo dicere pace tua dicam.

quam magno repletus gaudio dicam  
in quodam extasis et apud deum  
sumendo dicam. Nisi quia deus es in-  
iustus esses. Peccatum? grauiter  
therem? peccatum pertinaciter gaudem?  
de peccato post peccatum abulam? extero  
collo peccatum nunc predicam? nec abscō-  
dim? et tu placatus es. Nos te pro-  
uocamus ad iram: tu autem conducas  
nos ad misericordiam. Nos ieritiam?  
te in furore tu autem differis videlicet  
Iusto exterminio punire poteris  
peccatores subuerte negligentes et pa-  
tencia tua expectat ut corrigamur  
penitentes. Deus meus misericordia  
mea nunquam non hec est iniusticia. Sed  
nunquam iniusticia apud deum? Absit.  
Quem enim sustinet deus iustus iudex  
pacenter quod iusta seueritas flecti-  
tur misericorditer totum deus est. Neque  
enim aliter deus deus esses nisi flecti-  
tereris nisi patereris nisi misere-  
reris. Neque aliter flecteris pateris.  
misereris nisi deus esses. Quod autem  
igitur facis tuum est. Fac igitur deus  
quod facis quia quod facis tuum est quod tuum  
est bonum est. Quod igitur facis bonum  
est deus meus. misericordia mea. **contra illos**  
**Q**uoniam igitur tace quod de infirmitate immant  
mi ad modicum migraturus es de  
mundo tantum et tam ineffabilem benefi-  
centiam domini dei tui ne spernas fla-  
gellum ipsius suscipe gaudeat fla-  
gellat in te quod nescias nec iniuste ius-  
ta enim sunt ipsius iudicia. Morbus  
hic corporis medicina est spiritualis.  
Porro recogita quod morbus ut auit  
medica incurabilis est et teatim reuol-  
ue quam si contra deum presumpseris mur-  
murare et morbum velis nolis sus-  
tinebis nec murmurando sanaberis  
primo anima debilitaberis dum co-



tra deū p̄m̄ tuū medicū tuū ma-  
 gistrū tuū māfucissimū trāquil-  
 lissimū ī ip̄o flagello placatissimū  
 qui nūq̄ iratus cū iratus ē misēdic  
 r̄cordat̄ m̄m̄aueris. Meis ergo ac-  
 quiesce cōalijs et q̄nquidē duoma-  
 la sustineres nūrmurādo pacifi-  
 cus esto et grauamē corpale facti-  
 bi antidotium spūale. Non cū si in  
 flagello vis deū recognoscere corpe  
 et aīa flagellaberis. Nō cū flagel-  
 lat̄ de his ī idipm̄. O q̄ iocundo  
 pectore q̄ leto corde v̄sitationē  
 dinā deberes poptare. Certe si p̄-  
 uales totus corpe īfirmītatē me-  
 dicinālē a deo debueras modis oī-  
 bus expetere ne sanitas corporis  
 īfirmītas esset aīe metue. Nichil  
 aliud scio. sed q̄ īfirmīaris utilitē  
 debes gaudere quia iuxta ē voca-  
 tiō dina debes ei totis n̄sibz letus  
 adesse. Eya si ep̄iscopatū aut ho-  
 norē aliū aut sanitatē īfirmis.  
 optabilē tibi cōcessisset deus. non  
 ne cū oī gaudio illud donū dei sus-  
 ciperes. Certe maiori exultatione  
 affectuosiori uolūtate cū gr̄arū e-  
 tiam actōe hāc dei aīaduersionem  
 debes tibi vnitā habere quia et h̄  
 utilissimū dei donū est.

Ep̄scopus  
 donū

**P**orro si de vite istius naufragi-  
 o de q̄ cōpendiose mortis cōparā-  
 do cōmercio cogitares q̄ ī enarra-  
 biliter viuere fastidires q̄ festinā-  
 ter mori ī dño cōcuperes. Et cū  
 mortui qui ī dño moriūt. Nā ut  
 collationē quādā breuiter faciam  
 cōferam q̄ si placet de vita p̄sen-  
 ti que īcū dolorū est et quasi pec-  
 amicū litigiū quid potius appe-  
 tendū sit male viuere an beate  
 mori discuriam. Nam bene vi-

uere nemo p̄ncialiter p̄t. Oīs cū  
 homo mendax. Et ap̄lius homo  
 p̄re teteris hoībz uidens aliam  
 legē ī mēbris suis legi mētis sue  
 repugnātem cupit dissolui et  
 esse cū xp̄o. Et scim̄ q̄m oīs crea-  
 tura īgemīsat et p̄turit usq̄quo  
 liberetur a seruitute corrupciōis  
 p̄cū qui subiecit eā ī spe. Deniq̄  
 q̄s numerare p̄t p̄nās vite molef-  
 tuas. Esurire sitire algere calere  
 lassari et īnumerabilia alia ex  
 ipsa nobis cōsuetudinē domestica  
 sunt. tamen īcū dolorū habuit h̄.  
 Sed ut alius reuoluam q̄ intra  
 nos sūt cupere amare odire for-  
 nicari adulterari occidere uel oc-  
 cidi rapere furari. nōne īmice  
 nobis passiones sūt. In q̄s īmu-  
 nus quis liber est ab h̄is oībus.  
 Et q̄s tot et tantarū obnoxius  
 passionū īmunis erit a peccato.  
 Et quis viuens sub p̄ccō beate vi-  
 uit. Ergo male oīs homo quia  
 et p̄ccm̄ malū est. Deniq̄ aude-  
 ter p̄nūcio quia p̄ncipiū vite ho-  
 minis īcū dolorū est. Fuere phi-  
 lozophi hoc nō ignorātes qui in  
 ortu p̄uorū lugebāt. ī morte at  
 gaudebāt hoc significātes quia  
 homo ad laborē nascit̄. ad requi-  
 em autē moritur. Sanctus eā  
 dauid et de ortu et de vita filij  
 quē de bethsabee suscepit ī tā-  
 tū ē cōtristatus ut dū puer adhuc  
 viueret luges et īcenatus rema-  
 neret. Mortuo at̄ p̄uulo. gaudet cōtract.

**O** mors desiderabilis. o mors  
 oīm malorū p̄sentū finis o mors  
 laboris clausula quietis p̄ncipi-  
 um. Quis cogitare queat tuarū  
 utilitates beatitudinū. Nam



male mori xpianorum non est. bene  
autem mori cum christo vivere est. Et quis  
ipsius beneficia sufficienter expe-  
diat que hominem christo conglutinat  
que ut dictum est finis malorum est  
nutrix et uicium securitatis felicitatis.  
Valeas mors mihi dilassa confiteor  
si possem libenter te complecter  
libenter te gustare ultro subirem  
Et restor quoniam omnis cogitatio mea et  
epistole presentis frequentata lectio  
instigat me ad tui dilacionem tamen ne  
ipestiuua uenias. Tu autem caro  
mea et os meum que et epistola mea  
visitat quam et extremam morituram  
accipis. De hac eadem epistola et de  
alijs que in te sunt exemplaribus con-  
solacionem accipe. ne in extremo posi-  
tus tanquam desolatus ad curiam dei  
tui uenias.

**H**is omnibus expletis oratio est tibi  
necessaria. Ergo deum alloquere et ni-  
si secus egeris de ipso securus ita  
affare. **O**rao. Deus meus. Deus  
meus. misericordia mea refugi-  
um meum. te desidero. ad te confugi-  
o. ad te venire festino. ne despici-  
as me sub tremendo discrimine  
positum. Adesto propitius michi in his  
meis magnis meis necessitatibus.  
Non possum me redimere meis opa-  
tionibus sed tu redime me et misere-  
rei mei. Diffido de meis meritis. sed  
confido de misericordiis tuis. Et plura  
confido de misericordiis tuis: quod dif-  
fida de malis meis actibus. Tu spes  
mea deus meus. tibi soli peccaui.  
mea culpa. Qui autem tibi fui carus  
ad redimendum. non sum vilis ad pro-  
dendum. Et nunc ad te venio qui nul-  
li dees. Cupio dissolui et esse tecum  
In manus tuas commendo spiritum

meum domine. respice in me domine deus uerita-  
tis. Et postea michi deus meus ut  
in pace dormiam et requiescam. Qui in  
trinitate perfecta uiuis et regnas deus  
per omnia secula seculorum amen.

**E**xpliat librum primum beati augustini de vi-  
sitatione egypti sive infirmorum: incipit  
liber secundus eiusdem de eodem et est  
quodam recapitulatio precedentium

**O**perioris tractatus  
cursu me clausisse pu-  
taueram. cum quidam de  
fratribus illi accipien-  
tes ipsi attentius iheret-  
tes accurate collaudauerunt et sic  
testabantur pro aliqua utilitate sui  
gratanter relegerunt. et tunc detedentium  
de seculo consolacioni necessarium iudicia-  
uerunt. Ego autem fraternum gaudium  
meum existimans ita illud complexus  
sum ut in ipsorum leticia michi meum  
complaceret opusculum. Et quod ipse ipse  
meditatus dictaueram solitario per-  
agrarum sarutinio. Erant autem que scripta  
fuerant simpliciter sed ut reor ca-  
tholice dicta. Unde et dictorum simpli-  
citate propter fratrum beniuolentiam qui  
ita laudauerunt peperit. Ipsi autem  
licet uoluntate esset puillum uisitacionis  
infirmitas illud appellauerunt. Ego autem  
superiora uiri erant. passus sum manere  
sed quoniam epistolari studueram breuitate  
tamen quedam pretermiseram que ad eandem  
infirmitas uisitacionis fuisset necessaria.  
Ergo ergo que comendationis gratia pretermi-  
seram nunc et ea que super idem negotium  
postea a me requisita sunt statim suble-  
quenti commendaui. Erant quoque or-  
dine precedentia sed ipsa posterant ad  
alia tetendi non inutilis uelocitas.



Ca. ij

**M**hinc recessurus a nobis te  
enī cōpellit dies ultīa fide-  
lis esto. Sine fide enī nō potes placē  
deo neq; enī infidelis deo est acceptabi-  
lis. Sūt ergo de deo multa credenda  
ad salutē aīe necessaria. Sacramētis  
ergo diuis fides plusq; uerborū argu-  
mentacō adhibenda est. Neq; eī si-  
gillatū de deo credenda praeiōis ar-  
gumēta possunt cōprehendē. possu-  
mus et debem; credere. Nā neq; de de-  
o loquim; qm̄ a nobis ipis aliquitū  
excedam; mente. Vbi ergo mentis  
est excessio ydonea ē fidei successio.  
Mirabile ergo illud de trinitatis vni-  
tate et de unitatis deificā trinitate  
sacramētū magis est credendū q̄  
exponendū. Enī uero credat; sacre  
scripturē testōnis. *q̄ delectabile sit et*  
**S**unt *utile infimo loq; de hūanitate x̄i*  
et alia de deo filio quasi nobis p̄in-  
qua et cōtigua: et ex ipa sui p̄in-  
tate seu cōtiguitate nobis famili-  
aria: et ex ipsa familiaritate no-  
bis delectabilia. Delectabile quip-  
pe est et salutare hōi morienti: loqui  
et satiari de hūanitate ih̄i x̄pi. Qu-  
enī uerbū caro factū est et h̄itauit  
i nobis hōis est. Qu homo deus fac-  
tus ē hōis est. Vtrūq; igit; hoc ineffa-  
bile sacramētū hōis est. Qu ergo  
ifirmus hōis itellctus ex sui ipsius  
hūanitate ponderosa ebetatus vi-  
dens nūc p̄ speculū i enigmate. nō  
potest dei diuinitatē ut dignū est  
cōprehendere: ad illā que sua ē x̄pi  
hūanitatē. oculū suū itellctualē re-  
flectat: i illa delectetur. ex illa quo-  
q; facietur: ad illā faciē suā cōuer-  
tat; sicut de ezechia dictū est. Con-  
uertit ezechias faciē suā cū lacrimis  
ad parietē. Paries hūanitas x̄pi ē.

**U**nde salomon ita. En ip̄e stat. post  
parietē nr̄m: diuinitas ip̄ius uideli-  
ter ad nullū deflexa uel deflectē-  
da p̄cām. sub carne nr̄a latitabat.  
Nā et i terris visus est et cū hōib;  
cōuersatus est. Ad hūc reuera pa-  
rietē ezechias sub mortis articulo  
quā ei p̄pheta p̄ sp̄m̄ pdixerat faci-  
em cōuertit et ita cōualuit. Hac va-  
litudis expectacōe tandem securus  
iacob ita tripudians. Vidi dñm  
faciē diuinitatis i qua erat deus ad  
faciē hūanitatis quā erat assup-  
turus et sic salua facta ē aīa mea.  
Hui; incarnationis desiderio flagra-  
bāt oēs s̄i. Quippe quib; māfesi-  
tū erat nō aliter posse saluare ge-  
nus hūanū nisi per dei filiū icar-  
natū. Non ē est i alio aliquo sal-  
uati hōibus in quo oporteat hōies  
saluū fieri. Ad hūc igit; parietē  
nr̄m mediatorē nr̄m cōite faciē  
tuā familiarius qd̄ tuū ē aggre-  
dere securus. *q̄ de? sat cōpati nr̄is*  
**S**at cōpati nr̄is *ifirmitatib;*  
ifirmitatib; qui factus ē tue ifir-  
mitatis p̄cipando cōsatus. Pre-  
rogatiuam nr̄e carnis i celos e-  
uexit superius quia exaltatus ē  
sup celos homo deus. Participa-  
tus ē nr̄e hūanitatis ut nos p̄ti-  
ciparem; sue diuinitatis. Aude  
igitur fili mi de hōie deo tuo facē  
qd̄dā p̄cipiū quia prior fecit de-  
us de hōie tuo puro sibi p̄cipiū  
Ex diuinitate p̄cessit saluacō et ex  
humanitate redēptio utriūq; tñ ex v-  
troq;. Sed qd̄ meū est meū est quia  
ex me michi quadā cognacōe et  
cognicōe secreta quadam affecta-  
cōne cōglutino quodā iure p̄prie



consanguinitatis michi vendico. Tu  
tius et iocundius loquor ad meum  
Iesum quam ad aliquem sanctorum spirituum  
plus debet michi Christus quam quilibet  
ceterorum celestium spirituum. Quod  
tu es fieri dignatus est deus non  
factus est quod est angelus et si sit  
magni consilii angelus Te exal-  
tauit super angelos tu enim iudica-  
bis angelos. Nolle habere locum  
angeli si possim habere locum dedi-  
tum homini. Ad curiam dei tu processit deus  
tuus homo tuus. tunica tua tu-  
nica polimita quam sibi decernit  
coaptauit indutus. Ibi assidue in-  
terpellat pro nobis non iam ab an-  
gelis minoratus primo gloria et  
honore coronatus et super opera  
manuum dei constitutus. Quis ergo  
habes intercessorem habere mediatorem  
constitue tibi ipsam adiutorem. Et si  
deus pro te quis contra te? Fumit  
ergo et fideliter credenda est dei in-  
carnatio passio et resurrectio super  
celos ascensio negatio et tui ipsius  
futura reformatio. Nec filium fides  
tua futura habeat perstruet et te-  
neat cor tuum nil dulcius sapiat.  
os tuum audacter confiteatur et con-  
nat. Corde enim creditur ad iustitiam  
ore autem confessio fit ad salutem. **S**u-  
per haec sufficere ualeant ad salutem.  
tamen sunt quaedam exteriora etiam signa pi-  
gritatis etiam fidei aliquam exortatori-  
a et quasi quaedam compunctione pe-  
netrabilibus suis fugentia que et  
Christianitatis religio iussit obser-  
uari et amicorum ad infirmos conue-  
nientium deuotio gaudet adimpleri.  
Nec et tu filium meum non negligas. Erunt  
siquidem et tibi salubria et michi  
caris quam tuus consolatoria. **H**ab-

Ca. iij.

bet siquidem christianorum archana illud  
domine crucis quoddam uenerabile mo-  
numentum quod de crucis ipsius yma-  
ginatione crucis cognominatur. **Q**uod  
et nos omni ueneratione dignissimum  
fatemur et ad recordationem crucis  
fixi nostri ueneramus. **A**dicit enim super  
in cruce quedam hominis ubi patiens  
ymago per quod saluifica iherusalem christi no-  
bis renouat passio. **H**anc complectere  
humiliter uenerare suppliciter bene-  
hoc ad memoriam tibi reduces.  
**N**ec deus est nec homo prius quam terminus  
figura. **S**ed deus est et homo que  
signat sacra figura. **V**erus homo  
uerusque deus tamen unus uterque.  
**O**bra crucis patitur mortem subito et  
sepelitur. **U**iuunt uero crucis haec per sig-  
na triumphat ab hoste. **I**n notum no-  
bis crucis huius littera reddit. **S**a-  
lucet ipius nota sunt crux et crux  
fixus. **N**ec et ego ueneror ihesum quem  
semper adoro. **o**ratio. **Q**uod autem bone  
Iesum qui pro me pendens ita pas-  
sus es michi misereri digneris  
et presta qui michi mortuus es et  
ad hoc mortuus ut mundo mortui  
tibi uiuam bone ihesu. **d**e unctione  
**Q**uod et preteritum est illud apostoli iacobi  
tibi preceptum. **I**nfirmatur quis uobis in-  
ducatur presbiteros ecclesie et orent  
super eum ungentes eum oleo sancto  
in nomine domini et oratio fidei saluabit  
infirmum. **E**rgo sic roges de te et per  
te frater sicut dixit apostolus iacobus  
primo per apostolum suum dominus. **u**na uidelicet  
ter olei saturati delibuto intelligitur  
spiritus sancti typicalis unctio. **d**e sacro  
**I**llud etiam uiuificum domini corporis  
supplementum filium meum suscipere non  
renuas quam potius illud auuulsiue  
queras fideliter comedas. **C**ibus



enī ille icōparabilis ineffabilis vi  
 ariū tibi erit saluberrimū redēp  
 tōis tue p̄ciū redēptoris monumētū  
 et redēpti munimētū. **De cōfessioē**  
**D**e cōfessione supiori tractatu  
 te breuiter cōmonesci qm̄ v̄gebat  
 ad aliud me tendendi curiosa ne  
 cessitas hūc quoq; de eodē cōfessio  
 nis caplo recapitulacionē cōpen  
 diosam face dispono. Sūt quidam  
 qui sufficē sibi ad salutē autumāt  
 si soli deo cui nichil occultū ē quē  
 nullū later cōsciencia sua cōfite  
 ant̄ crimīa. Nolūt enī aut erubescūt  
 siue dedignātur ostendē se sacerdo  
 tibus quos tū iter leprā et leprā dis  
 tēne p̄ legislatorē constituit dñs. S;̄  
 nolo ut ipsa decipiaris opinione q̄  
 tenus cōfundaris confiteri coram  
 dñi vicario tabescens pre rubore ul  
 teruicosus p̄ idignatione. Nā ipsi  
 us hūiliter subeundū est iudiciū  
 quē dñs sibi nō dedignat̄ vicariū  
 Ergo uenire ad te roges sacerdotē  
 et fac eū cōscienciaz tuarū peni  
 tus p̄cipē. Nō seducat te sopnān  
 tiū illa supsticio que nullitudo cō  
 firmat q̄ saluat sacerdotē icōsulit  
 ad deū p̄cōz cōfessio. **P**ros autē  
 nō abnegam; qm̄ sit ad eū frequē  
 ter ferenda cōfessio p̄cōz. **B**tūset  
 enī qui tenebit et allidet puulos  
 suos uel maximos suos ad petrā  
 Petra autē xp̄us est. Sed testam̄  
 testatur et illud sana doctrina  
 nō nisi applaudentiū fauēs au  
 ribus qm̄ prius egēs sacerdotis  
 qui mediator sit ad deū tuū salu  
 bri iudicio. Alioqñ et sub lege et sb  
 gratia ite ostendite vos sacerdo  
 tib; responsū dñi quō cōsumā  
 retur. Confitemi alterutū p̄ciū

v̄rā quō cōpletur. Ergo gratiā tu  
 arū arbiter dei vice dñs adhibea  
 tur p̄sbiter et reuela ei vias tuas  
 et ipse p̄bebit antidotū recōalia  
 tiōis. **De q̄sdā errore male cōfiteatū**  
**N**eg sicuti quidā tū quadā cal  
 liditate alloquaris presbiterū.  
 qm̄ talis allocutiō tui ipius foret  
 deceptio. Accedūt siquidē decep  
 tuosi ad sacerdotes ita eis p̄senti  
 bus cōfidentes. Ego p̄cōz dñe sa  
 cerdos peccauī puirando adul  
 terando fornicando hoīem occi  
 dendo mentiendo sacrilegiū cō  
 mittendo furando rapiendo. N  
 oīa cōmisi mea culpa ul' ope uel  
 uolūtate. Isti ita deū iridentes  
 deus tū nō iridet; cōfident; que  
 nō fecerūt iter polātes reuelanda  
 velātes ut simul sit idem i eodem  
 et p̄ciū denudasse et denudandū  
 obumbrasse. De quo sacerdos tū  
 iterior recedit tū certa audierit  
 terte. **Q**uā bene et iuste hui; remoi  
 ueritis sacerdos iste consuleret.  
 si hñs oībz q̄ audiuit iudiciū suū  
 apponet et q̄si reū de oībz cōp̄ceti cor  
 rectōe mulcāret q̄ de oībz nichil ex  
 cipies nil ex nō detegēs semetifamādo ay  
 gñsus est. bona quoq; iordinate dis  
 pensauit et tūc nō erat hñs loc<sup>us</sup>  
 tēperatioz locus esset quo genera  
 lem medico detegere debuisset si  
 prius vlnera liuores plagas tu  
 mores sibi sigillatū put grauius  
 uiscerib; istabāt cui scerafret.  
**Q**uādmōdō q̄lit cōfitei debeat  
 vero fili mi nō ita facies qm̄ sani  
 ori cōsilio crediturus es. Astante  
 corā te sacerdotē angelū dñi ex  
 istima. labia siquidem sacerdo  
 tis ait malachias custodiūt sa

Ca. v.

+ se

noie

x



eniam et lege requireret ex ore eius. Angelus enim domini exceptum est. Et cum qua deum et angelum eius decet reuerentia dei misterium affare. Aperi ei penetratum tuorum abditissima latibula conscientiarumque verenda cum penitentiora reucla repagula. Non te pudeat coram vno dicere quod te non puduit forsitan coram multis et cum multis facere. Nam humanum est peccare. Christianum est a peccato desistere. Diabolicum est perseuerare. Ergo que mentem grauius exacerbant fatinora dei angelolo manifesta nichil obscurum dicentis. culpam nullis ambagibus inuoluens nullis circumlocutionibus quod uerum est operiens. Designanda sunt etiam in quibus peccasti loca. si recordaris et tempora. cum quibus peccasti persone non nomina ipsarum et ut a peccato desistant secreto corrigenda familiaritas. in qua peccasti labilis etas quo gradu iam ecclesie deseruiebas utrum semel an ex consuetudine. utrum ex necessitate. an ex uoluptate cecidisti. His enim omnibus sua iudicia istant. Si enim in iudicis iudiciis secularibus a locis loca discernunt. alia censura uideat. homicidium in regis curia alia in via publica alia in agresti villa aliquando pro tempore temporibus ignoscat. insanie defert. aliquando senectute que media deseruet etas seueram cohibetur habena. In solempnibus principum natalitijs perpetrata feroci prolecutur exterminio fatinora. Sic et cetera. Quanto districtioribus eliminanda sunt aduersionibus in locis deo sacratis in temporibus et festis deo

dicatis in etate discretiori in personis proprie deo delegatis in gradibus commissa sublimioribus. Nonne qui plus committit plus ab eo exigitur. Nonne minus est hominem occidisse quam homines. Nonne leuius est semel deliquisse quam penitens. Nonne celeriore committitur ueniunt ex necessitate cecidisse quam ex uoluptate. Et quis ubique peccatur peccatum habet peccatum et nullum tempus nulla etas nulla persona nullus locus muniat peccantem a peccato tamen hec omnia modo suo corripienda et corrigenda sunt. Hanc omnia que si taceantur uel dicta callide palliant. animas iugulant si denudetur cum penitentia eualescit in nichilum redigenda. Ordine competenti perseque sine circumlocutione ediffere peccata pro uiribus primo uiriliter extirpare contendere. Neque erubescas confiteri. quod facere neque erubuisti. melius est coram vno aliquo quam uulgi ruboris tolerare quam in die iudicij coram tot milibus hominum graui repulsa denotatum tabescere.

**Q**uoniam ut prima committet confessione tua committet et peccata odiam penitentia quam ita remittet tibi iniquitates. Et beati quorum remissio iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Peccata quoque confessio peccata est dampnabile. Penitentia uero confessionem parit utile. Odium quoque peccatis adhibendum est quam peccator anime sue est inimicus et profecto odio odienda sunt peccata quam facta sunt nobis inimica. Nonne tancas autem eorum illecebras que ad momentaneam cordis percussione perit annullari pro quorum annullatione eternam possidebitis requiem per thesauris aeternis in cruciatibus ibis infernale nolle destruere cum possis ex



treme demerere est. Confite igitur  
 tate mi no in et in que te mordent  
 flagitia detege specialit que sas spe  
 tialia. Cotidiana de quibz no fusti  
 mundus saltē cogitacōe i collecta ge  
 nerali suppone sicq; ex idulgēcia cō  
 fide. Jā vero sacerdote cōsulto ad de  
 um tua reuelanda sūt delicta ipsi  
 iā tūc erunt p̄sentanda. Nō enī ta  
 lis p̄sentacō ultra erit i fructuosa.  
 Et qd fors itā oblitus p̄termiseram  
 debitoribz tuus ex corde dimitte debi  
 ta sua et omēs hoīes i deū et p̄ter dū  
 dilige.

Ca. vij.

**P**aginule nre documēta quasi  
 iuplia uidētur et despiciabilia qui  
 a nō sūt rethorico flatu et fastu co  
 turnata. Vident<sup>r</sup> et supflua qm̄ eru  
 diaoribz her oīa erant puia. Sed est  
 aliqñ ut multi nouerint eruditi  
 de quibz nō dubitauerūt et cogitat  
 ut eodē discendi igne eadē didicerūt  
 omēs. Sed nos de min<sup>9</sup> tapacū nu  
 mero fuim<sup>9</sup> et quō lassus bos tal  
 cet. p̄spicue nouim<sup>9</sup>. Accesserūt eti  
 am ad nos aiabus suis cōsuli cōtu  
 piscenciā copiosa frequēcia. et qui  
 dā ex simplicitate quidā ita loque  
 bātur ex idustria. Illis autē prout  
 nobis collibuit cōsuluim<sup>9</sup>. Tibi ve  
 ro cui cor nrm̄ arcuus iugilat et  
 quē epistole respectus uisitāt qm̄  
 dolor ipacionissim<sup>9</sup> tollit colloque  
 di graciā ex hīs que ex ipis hausim<sup>9</sup>  
 periciores hunc tractatū cōnexim<sup>9</sup>.  
 Tuū est igit<sup>r</sup> tuū est tibi quoq; per  
 necessariū ē qui sub mortis articu  
 lo positus es iāq; si uideri posset  
 mortē uideres q̄ten<sup>9</sup> ex nra crudi  
 tōe uigilantiōr uel ex tui ipsius ne  
 cessitate circūspectior tibi iugiles  
 tibi puideas tibi cōsulas. Si autē

i nris tractatibz que nesciebas iu  
 dicaui uel q̄ sciebas iterū itulcaui  
 tibi in i utroq; ex sūma erga te di  
 ligēcia nrm̄ desudauit exerau  
 Et si tibi nō p̄derit qm̄ her oīa scie  
 bas harū distinctionū cōmōito  
 ria cōnectio quibusdā saltē min<sup>9</sup>  
 sciolis p̄desse habebit michi quo  
 q; te cōmonuisse uoluptuosū est  
 qm̄ et michi satiffacē ualebit. **de**

**S**ed quorūdā sacerdotū errore cō  
 ne quedā sup̄ fiteces nō absolue<sup>r</sup> i ext<sup>r</sup>  
 sticio quoz dā p̄sbiteroz a nobis  
 itacta quasi ignota a nobis nō  
 notifficē. nūc aliqñitū nri ser  
 monis cōsūmacō qm̄ corā illis  
 cōfitendū est respiciat p̄sbiteros  
 Esset autē id scribē sup̄ uacancū  
 nisi errori audā iā i multos ser  
 penti p̄tenderet<sup>r</sup> obuiū. Melius  
 est quoq; ignorācie p̄sbiteroz cō  
 sulere q̄ ignorātes i ignorācia  
 sua ita flagatos remanere. Pos  
 set autē et tibi qm̄ et notauit mul  
 tis notere. Prout sup̄ius itima  
 tā est corā sacerdote cōfiteci ha  
 bes ipi<sup>9</sup> q; iudiciū subire debes. S;  
 sicut stella differt a stella i clari  
 tate. sic sacerdos differt a sacerdo  
 te i sua cōuersacōe. Multoz siq;  
 dem est uocari sacerdotes. sed nō  
 oīm est esse sacerdotes. Siquidē  
 multis p̄sbiterat<sup>9</sup> cōmittit<sup>r</sup> dis  
 pensacō. sed nō oēs pariter cōmis  
 se dispensacōis i seruiūt m̄sterio.  
 Alius equidē cōmodis p̄ntibus  
 que sua sūt nō que ihū xpi exqui  
 rens i explebilis i hiat aliis p̄pe  
 ditur ex iauria aliis suffocatur  
 ex ignorācia et tñ ignorās igno  
 rabit<sup>r</sup> aliis uero concedite cus  
 todie cōpetēter locū et tēpus ex

Ca vij



plorat respondetq; pbata vita mi-  
nistri nātātātib; iūcti mīstern.  
Ex hīs vocandi sūt periciores sino-  
ueris et tuciores. Si enī morbis  
corporū medici pbatores exgrūt  
q̄to magis spūalib; aīaz putre-  
dinib; adhibendi sūt media sub-  
tiliores et si dici liceat spūaliores  
Non dico tñ ut dāpnēs uel repre-  
hendas dñi sacerdotes. Nouit enī  
dñs qui sūt eius. Sed dico si rapis  
p̄phetā i noīe p̄phete uel iustū in  
noīe iusti mercede uel p̄phē ul ius-  
ti accipies. Ergo tales vocādi sūt  
Nā vide qd ex ignorācia ignorā-  
ciā pueniat. **A**udiuit quidā  
ex min⁹ eruditib; sacerdotib; con-  
fessionē tuā uidit iherimitatē tuā  
nescit tñ res hui⁹ ceterōi equa lā-  
te pensare ignorat quā uelox me-  
dicina subitanas iherimitatib;  
uel etiā i extremo positus sit ne-  
cessaria **R**espondet ergo frater  
si supuixeris ita ieiuna ita fac  
elemosinā ita ora. **N**ec tñ oīa be-  
nedixit sed errore ipiū aiāduer-  
te. **S**i autē ex hac iherimitate mo-  
rieris ne aīa tua uideat deo i-  
penitens p obediēciā iūgo tibi  
q̄ten⁹ aīa tua uel totā septima-  
nā uel anū iēgrū uel tantum  
tēporis paciēdo penā quā pro-  
meruisti i pēitēcia post mortē  
tuā sit. **D**etermināda cordis ce-  
tatio **A**d cōsolandū uenerat iheri-  
mū et cui maior et p̄pera iābit  
absoluendi necessitas absolucōe  
iheridicta ligatōis addit picula  
**O**pdiciōis aīarū occasio **O**uū  
autē hec sacerdotis absolucō cō-  
fiteñti noccat certū ē autē quia  
nō iuuat dei iudicio reseruet.

**S** ad hec qd hui⁹ cōsolatori ul poa⁹  
desolatori respondendū sit si forte  
requiras absolute dico qd docēdus  
ē iste nō sequēdus **N**ec ibi erit iō-  
bediēcia ubi ē erudiciōis hūilis  
officiōsitas **S**i autē et hui⁹ modi  
putredinib; qd apponendū sit ca-  
thaplasma scire desideras ut sal-  
tem sub occasione tui docēatur  
p̄sbiteri et hoc etiā proficiat sa-  
luti qd i extremo positus et tamē  
cōfiteñtib; responderē subterro.

**D**omini i **n**emū iponēda ē  
ponendū ē **p**niā p̄gatiōi p̄ mortē  
qd aut ipossibilitatis ei⁹ **S**es absolucōi  
abdicit aut tēpus euanesces ad  
implere prohibeat. **S**i autē aliqd  
qd pdesse poterit paupib; manus  
eius iuenerit aut amica sui de su-  
o dare uoluerit legale ē ut p̄tā  
sua elemosinis redimāt. **O**ra-  
ones etiā amitorū ei p̄futuras ac-  
dim⁹ **S**inautē aut quātula aiāz  
pecunie sūma deerit aut qui oret  
pro eo amitorū relegiōsitas defu-  
erit et ex toto nichil nisi cōfiteri  
et penitere ualebit. **E**normitas  
quoq; p̄tōz eū aggrauabit quid  
isti faciā. **D**editam eū aut ego  
etiā de eo i desperatōz deducar.  
**S**ed quis obone ihu de misericōdia  
tua desperet. **A**udēter p̄nūcio qm  
cumulatius delictū est a te despe-  
ratio q̄ qualiscūq; fragilitatis  
hūane offēsiō **Q**uare ap̄tōrū  
p̄micerio lacrimē profuerūt nisi  
psint et michi. **S**attonis illius  
in ewāgelio memoria quare no-  
bis tam uenerabiliter recensita  
est. **Q**uib; elemosinis quib; ve-  
operib; ul q̄bus oītib; respōdisti  
mi ihu benignissime dulcissime misē



ricordassie quasi sub iuramento amē  
 dico tibi hodie mecum eris in paradiso:  
 nisi fidei sue orationibus breuissime me-  
 mento mei dñe dū ueneris in regnū  
 tuū. Dico itaqz oibz dico tūde cōfite-  
 tibz dico cōfessis cōsuletibz ne cōfessi  
 desperēt. ne sacerdotes post mortem  
 aliqs liget pmo cū suo ihu dicat sol-  
 uite eū et sinite abire. Melius ē enī  
 ut talis p̄sit ul' nō noccat absolucō  
 q̄ oblit' indiscreta ligatō. Nec pre-  
 tendat sacerdotes de fallacia securum  
 te occasione qm̄ meli' est morietē  
 ī man' misericordissimū dei cōmittē q̄  
 desperantē cū q̄busdā iduciariū fablis  
 a regno dei eliminare. Nā quō dicit  
 sacerdos pro defūcto quē ip̄e ligauit  
 Absolue dñe cūm fāuili tuū ul' ceteras  
 absolucōnū euogias Absoluedi si  
 itaqz oēs absolucōne duxerit ro-  
 gātes nec suspendendi sūt a fidelū  
 cōione q̄bus mors timet' sine dila-  
 tōe et quos p̄tor' amara recordatō  
 uel cōtinet i lacrimis uel met' mor-  
 tis ducit ad ueniā sicut scriptura tes-  
 tat' et terra purgabitur. Scēdū  
 etiā q̄ si tales ifirmi cōualuerint  
 canonū diuturnā nō negligant  
 subire censurā. Subitanēu ergo dū  
 nō diuāius liauerit hoc ī extremo  
 positus adhibeat cōsiliū. Hoc eti-  
 am kn̄ie do tibi amice Ascende ī  
 replū dñi oraturus corde si nō po-  
 tes corpe dic iustificāus cū illo iā  
 iustificato p̄tore deus p̄p̄a esto  
 michi p̄tore ut ascendas iustus  
 ad deū iustificat' ab ip̄o. Qui ui-  
 uit et regnat p̄ oīa sēla sēlōz amē.

*Explicit tractat' bñ augusti de vi-  
 sita cōe cyroni siue ifirmoz*

*Inapit p̄fatō bñ augusti ep̄i de ope  
 monachoz sup̄ta ex lib' r̄tractatōnū*

**D**e ope monachorū  
 libū scribere illa ne-  
 cessitas cōpulis. Cū  
 apud carthaginē ce-  
 pissent ēē mōstera  
 Alij se suis māibz tñsigebāt obre-  
 perātes ap̄lo: alij uero ita ex obla-  
 cōibus religiosoz uiuē uolebant:  
 ut nichil operātes unde necessaria  
 uel haberēt uel suplerēt. se po-  
 tius īplere p̄ceptū euāgelicū ex-  
 istimarēt atqz iactarēt ubi dñs  
 ait Respiate uolatilia celi et terra  
 agrī etc. Unde etiā iter aliquos ī-  
 ferioris p̄positi. sed tñ studiosē fer-  
 uētēs existē ceperāt tumultuosa  
 certamina: quibz ecclesia turbāct:  
 alijs hoc. alijs illud defendētibz.  
 Hinc accedebat q̄ reputi erāt q̄dā eoz  
 q̄ opandū nō esse dicebāt. Unde  
 cōtencōes hīc rephendētū. inde  
 q̄si pugnācū pro partū studijs  
 augebātur. Inter hoc uenerabi-  
 lis senex aurelius ecclie ipsius  
 ciuitatis ep̄us ut hinc aliqd scri-  
 bere iussit et fecit. Hic liber sic in-  
 cipit. Iussioi tue fr̄ aureli

*Inapit liber bñ augusti ep̄i de ope  
 mōchoz. Capitū p̄m*

**I**ussioi tue fr̄ fr̄ aureli  
 tātō deuocius me ob-  
 tēperare oportuit. q̄  
 tomagis michi ex p-  
 te q̄s iusserit clariuit  
 Dñs enī n̄r ih̄s xp̄s  
 habitās ī interiori hōie tibi qz sol-  
 licitudine paterne ac fraterne  
 caritatis ispirās: utriū filijs et n̄ris  
 fratribz mōchis qui b̄to paulo  
 ap̄lo obedire negligūt dicēti qui  
 nō uult operari nō māductet per-

al' eximti



mittenda sit ista licentia. Voluntate  
ac lingua tua assumens in opus  
suum michi imperavit ex te: ut hic  
ad te aliquid scriberet. Assit itaque in  
ipso etiam quo ita pareat ut ei me  
parere ex eius munere ipsa utilitate  
fructuosi laboris intelligat. **Pri-**  
mum ergo videndum quid dicit  
illius professionis homines qui operari  
nolunt: deinde si eos non recte sentire  
invenerimus quod ad eorum correctionem  
respondere possit. Non inquit de hoc opere  
corpali in quo vel agricola vel opifices  
laborant precepit apostolus aliter dicit. Qui  
non vult operari non manducet. Neque enim  
evangelio possit esse contrarius ubi a  
ipso dominus. Ideo dico vobis. Ne solli-  
citi sitis anime vix quod manducetis neque  
corpali vobis quod induamini etiam usque ibi.  
Sufficit diei malicia sua. Ecce inquit  
nos ubi dominus iubet de victu et regu-  
mento non esse sollicitos. quomodo apostolus  
sentire aduersus dominum possit: ut nos  
preceperit ita esse debere sollicitos quod  
manducemus et quod bibamus et unde o-  
periamur: ut nos etiam curis opifi-  
ciorum et laboribus oneraret. **Et**  
propter hoc opait qui non vult operari non  
manducet: opera spiritualia inquit de-  
bemus accipere. De quibus alio loco  
dicit: Unicusque sicut dominus dedit. E-  
go plantavi apollo rigavit sed  
deus incrementum dedit. Et paulus  
universis secundum propriam mercedem ac-  
cipiet secundum suum laborem. **De** similibus  
operari dei agricultura dei edifi-  
cacio secundum gratiam que data est mihi  
ut sapiens architectus fundamentum  
posui. Sic ergo apostolus operabatur  
plantando rigando edificando funda-  
ponendo. itaque qui non vult operari  
non manducet. Quid enim prodest.

manducare spiritualiter id est pasca verbo  
dei. si non inde operatur aliorum edifica-  
tione sicut illi pigro seruo quod pro-  
fuit accipere talentum. et absconde-  
ret operari lucra dominica: an ut ei  
aufertur in fine et in tenebras ex-  
teriores mittetur. Sic inquit et nos  
facimus. **Legimus** cum scribitur qui ad nos  
ab estu solis veniunt fatigati ut  
apud nos in verbo dei et in orationibus  
psalmis et prophetis canticis spiritu-  
alibus requiescant. **Alloquimur** eos con-  
solamur exhortamur edificantes  
in eis si quid eorum vite pro suo fructu  
utile esse prospicimus. Talia opera si  
non faceremus periculose a domino ipsa  
alimenta spiritualia sumeremus. **Et**  
enim dixit apostolus. Qui non vult opera-  
ri non manducet. **Cap. 11.**  
ta se arbitratum apostolice et evange-  
lice obtemperare sententiae cum et etiam  
alii credunt de non curanda corpali et  
temporalis vite huius indigentia precepisse  
et apostolum de cibo et opere spirituali dix-  
isse: qui non vult operari non mandu-  
cet. **Nec attendunt** quod si alii diceret  
dominum inquit in parabolis et in similitudine  
loquente de victu et regumeto spiritu-  
ali monuisse ut non inde sint solli-  
citi serui eius sicut dicit. **Cum** vos  
attraxerit ad iudicia nolite cogi-  
tare quod loquimur. **Non** enim vos estis qui  
loquimur et sermo quippe sapientie spiri-  
tualis est de quo noluit illos cogitare  
premittere: quod nichil eis inde  
soliciti prestatet. **Apostolum** autem iam  
more apostolice aptius differere. et  
magis proprie quam figurative loque-  
re: sicut multa ac pene omnia sese hinc  
epistolis apostolicis proprie de opere cor-  
porali ciborum dixisse. **Qui** non vult  
operari non manducet redderetur

+ dabitur enim vobis in illa hora quod loquimur



no. 122

illis dubia sententia coru. nisi cetera  
 uerba dnica considerates iueniret  
 aliqd vnde pbaret eu de vutu et uir-  
 tutu corpalis fuisse locutu cu diceret  
 Ne ~~re~~ solliciti sitis qd maducetis et  
 qd bibatis et quo uestiamu. Veluti  
 auaduertet qd ait. Hec ei oia getes  
 querunt. Ibi eni ostendit de ipsis  
 corpalibz et teporalibz se dixisse Ita  
 ergo si solu hoc de hac re dixisset a  
 postolus Qui no vlt opari nomā  
 ducet. Possēt hec uerba i alia tra-  
 ducta sententia Cū vō in multis alijs lo-  
 nis eplacū suarū qd hic sentiat aper-  
 tissime doceat. supfluo conāt et sibi  
 et ceteris caliginē obduc. ut qd v-  
 taliter illa caritas monet. nō solū  
 facere ~~notū~~ sed nec itelligē. ipi aut  
 ab alijs itelligi velūt. nō timētes  
 qd scriptū est. Noluit itelligē ut be-  
 ne ageret. **Caplin. m.**

**P**rius ergo demonstrare debe-  
 mus btm aplin paulū opa  
 corpalia seruos dei opari voluisse  
 que fine haberet i magnā spūalē  
 mercede. ad hoc ut ipi vutu et re-  
 gumēto a nullo idigerēt sed mani-  
 bus suis hec sibi procuraret. dein-  
 de ostendē illa pcepta ewāgelica de  
 quibz nōnulli nō solū pigritiā sēnā  
 arrogāciā suā fouēt aplico pcepto  
 et exemplo nō esse cōtraria. Videā-  
 mus ergo vnde ad hū uenit apls ut  
 diceret. Si quis nō vlt opari non  
 māducet. Et qd de idē cōtextat ut ex  
 ipsa circūstācia lectio is appareat  
 declarata sententia Denūciām<sup>9</sup>  
 quit vobis frēs i noie dñi nrī ihu  
 xpi. Et usqz ibi ut cū silēcio operan-  
 tes suū panē māducēt. Quid ad  
 hec dici potest. quāquidē ne auqz  
 luteret postea s; p uolūtate nō pro

caritate itceptari exemplo suo docu-  
 it qd pcepit. Illi eni tāqz aplo pōna-  
 tori ewāgelij militi xpi plātatori et  
 vince pastoris gregis cōstituerat.  
 Dns ut de ewangelijs viuēt. et tñ ipē  
 sibi stipendiū debitū nō exegit ut  
 se formā daret eis qui exigere ide-  
 bita cupiebāt. sicut ad chorūthios  
 dicit. Quis militat suis stipēdijs  
 vniqz? Quis plātāt ~~re~~ vineā et  
 de fructu ei nō edit? Quis pascat  
 gregē et de lacte gregis nō pcepit?  
 Ergo qd sibi debebat noluit acci-  
 pere ut exemplo eius cōhereret  
 qui sibi nō ita ordinatis i ecclia  
 talia debē arbitrari. Quid ei est qd id  
 ait? neqz panē ab aliquo gratis  
 māducauim? sed i labore et fati-  
 gacōe die ac nocte opantes ne quē  
 vīm grauarem? nō qā nō habu-  
 erim? pītātē. sed ut nos formam  
 darem? vobis qua nos imitare  
 minē. Audiāt ergo qbus hoc pā-  
 pit id ē qui nō habet pītātē quā il-  
 le habebat. ut ~~re~~ timēno spūaliter  
 operātes māducēt panē a corpa-  
 li labore gratuitū. et quēadmodū  
 dicit. Pāpim<sup>9</sup> et obsecram<sup>9</sup> i xpo  
 ut cū silēcio operātes panē suū  
 māducēt. Nō disputet cōtra ma-  
 nifestissia uerba apli quia et hoc  
 ptinet ad hū silēciū cū debet operā-  
 tes māducare panē suū. **Ca. iij.**

**E**nudicius autē et diligēt<sup>9</sup>  
 adh<sup>9</sup> uba ista cōsiderare atqz  
 tractare nisi haberēt alia loca e-  
 pistolarū ei multo māifestiora  
 quibz collatis et ista liquidius mā-  
 festarent et si ista nō essēt illa  
 sufficerēt. Ad chorūthios autē scri-  
 bens de hac eadē re sic dicit. Non  
 sum liber nō sum aplus. nōne ihu

hac

quo



xpm dnm nrm vidi. Et usq; ibi si-  
 cut ceteri apli et frs dnm et cephas  
 Vide que admodu pmo ostendat  
 qd sibi liceat. et ideo liceat q; apls  
 est. inde eni cepit. No sum liber  
 no sum aplus et pbat se aplm di-  
 tens. none ihu xpm dnm nrm vidi. No  
 ne opus meū vos estis i dno. Co  
 probato ostendit sibi licere qd ce-  
 teris aplis id est q; no opetur ma-  
 nibus suis sed ex ewāgelio uiuat  
 sicut dñs cōstituit qd i sequētibz  
 aptissie demonstrauit. Ad hoc eni  
 fideles mulieres ibat cū eis et mi-  
 nistrabāt eis de substācia sua ut  
 nulli horū idigeret que ad substā-  
 cia vite huius ptinet. Qd bñs apls pau-  
 lus sibi licere demonstrat sicut ce-  
 teris aplis ~~licere~~ sed ea ptate se v-  
 ti noluisse postea cōmemorat. Hoc  
 quidā nō intelligētes nō sorore milie-  
 rem cū ille diceret. nūqd nō habe-  
 mus ptatem arcūducēdi sorore  
 muliere. sed vxore interpretati sūt.  
 Fefellit eos uerbi greci abiguitas.  
 q; de vxore et muliere eodē uerbo  
 grece dicit. q; hoc ita nō posue-  
 rit quia neq; muliere tm̄mo ait s;  
 sorore muliere. neq; ducēdi sed  
 arcūducēdi. Verūptm̄ alios iter-  
 ptes nō fefellit hec abiguitas de  
 muliere nō vxore interpretati sūt.  
**Q**uod q; s; putat. **Cap. v.**  
 nō potuisse ab aplis fieri  
 ut in eis sancte cōuersatōis mu-  
 lieres arcūiret quacūq; ewāge-  
 liū pdicabant ut eis de sua sub-  
 stācia ministraret audiat et cog-  
 noscat que admodū hoc ipsi dñi  
 exemplo faciebant. Dñs ei noster  
 more misericordie sue inferioribz cōpa-  
 tiens cū ei angeli posset ministrare

hanc ex  
 nā sbām

apls ut  
 falli nō  
 debuerit:

q; sorore

nāia:  
 ewāgelii

et loculos habebat quo mitteretur  
 pecunia q; cōferebat. vtiq; a bonis  
 fidelibz eorū victui necessaria quos lo-  
 culos iude cōmēdauit ut etiā fures  
 si euitare nō possem i ecclesia tol-  
 lerare discem. Ille eni ē q; de illo  
 mittebat sicut de illo scriptū est au-  
 ferebat. Et mulieres voluit ut se ad  
 pparanda et ministranda necessaria  
 sequerent ostendens qd ewāgelistis  
 et ministris dei tāq; militibz a ple-  
 bibz dei tāq; a puūcialibz deberetur  
 ut si quis eo q; sibi debetur vti nol-  
 let sic paulus apls vti noluit aplus  
 ipenderet ecclesie nō exigendo sta-  
 pendū debitū. sed cotidianū victū  
 suis laboribz trāsfigendo. Audierat  
 eni stabularius ad quē vincerat  
 ille pductus ē. Si qd aplius eroga-  
 ueris i redeundo reddā tibi. Ampli-  
 us ergo erogabat aplis paulus  
 qui suis ut ipse testatur stipēdñs  
 militabat. In ewāgelio scriptū ē. Et fr̄m  
 ē deinceps et ipse faciebat pauita-  
 tes et castella pdicans et ewālizās  
 regnū dei et duodecī cū illo et mu-  
 lieres aliquę que erant curate a  
 spiritibz malignis et ifirmitati-  
 bus. Maria que vocat magdale-  
 na de qua septē demonia exierāt  
 iohāna vxor curę pauatoris et su-  
 sanna et alie multe q; ministrabāt  
 eis de facultatibz suis hoc exem-  
 plū dñi imitabātur apli ad acci-  
 piendū sibi debitū abū de quo i-  
 dem dñs aptissie loquit. Exeun-  
 tes iquit predicate dicētes q; appro-  
 piabit regnū celoz. Infimos  
 curate mortuos suscitare leprosos  
 mūdare. demonia eiate. Gratis  
 accepistis gratis date. Nolite pos-  
 sidere neq; aurū neq; argentum.

hēos



neq; pecunia i zonis vris neq; pe-  
 ra i via nec duas tunicas neq; cal-  
 tiameta neq; uirga. Dignus e opa-  
 rius abo suo. Ecce ubi costruit dñs  
 qd idem aplis comemorat. Ad h  
 eni dixit oia illa ne portaret ut ai-  
 bi opus esset ab eis acciperet quibz  
 anuntiabat regnu dei. **Cap vi.**

**D**e q; arbitret solis duodeci  
 hoc fuisse coessu. vide qd  
 etiam lucas narret. Post hec iquit  
 designauit dñs et alios septuagi-  
 ta duos et misit illos binos ante  
 facie sua i oem ciuitate et loca q  
 erat ipse uenturus et dixit ad illos  
 messis quide multa opari aute  
 pauca rogate dñm messis ut mic-  
 tat oparios i messem. It. ecce ego  
 mitto vos etc. In quacumq; domu i-  
 traueritis prius dicit. pax huic  
 domu. maducantes et bibetes que  
 apud illos sut. Dignus e eni opa-  
 rius tibo ~~de suo~~. Hic apparet no  
 ee iussa. sed pmissa. ut q; q; vti vel-  
 let eo vteretur: qd sibi liceret ex dñi  
 costrucoe. Si q; aute vti nollet no  
 cotra iussu faceret. sed de suo iure  
 rederet misericordius et laboriosius  
 conuersatur i euagelio i quo et de-  
 bita mercede nollet accipere: alio-  
 qn cotra iussu dñi fecit aplis qui  
 postea q ostendit sibi lic: statim  
 subiecit. Sed tn ego no su vsus hac  
 potestate. **Cap vii.**

**S**ed tn ad ordine redeam. ac  
 totu ipm epistole locu dili-  
 genter considerem. Numqd no habe-  
 mus iquit licca maducadi et bi-  
 bendi. Numqd no habem liccaam  
 sorore muliere arcaducedi. Qua  
 liccaam dixit: nisi qua dñs dedit  
 eis q; ad pdicandu regnu celoz

misit dices. Ea que ab ipis apponit vob  
 maducate. Dignus e eni merena-  
 rius mercede sua. Et si ipm ppones  
 ad eiusde ptatis exemplū. cui fide-  
 lissie mulieres talia necna de suis  
 facultatibz mstrabat. Amplius at  
 fecit aplis paulus. ut de xto aplis  
 suis dotumetu adhaberet hui? luga  
 e a dño pmissa. Neq; reprehendes ei  
 subiecit. sicut et ceteri apli et frs  
 dñi et cephas. sed ut hic ostendet  
 hoc se accipe noluisse qd ei liceret  
 accipere ceterozu ead comilitonu  
 eius more pbaret. **An ego inq;**  
 solus et barnabas no habemus  
 ptatem no operadi. Ecce abstulit  
 oem dubitatione a tardissis cor-  
 dibz ut itelligat de quo ope dicat.  
 De qd eni ait: An ego solus et barna-  
 bas no habem? ptate no operadi:  
 nisi qn oes euageliste et mstri ver-  
 bi dei habebat ptatem a dño accep-  
 ta ut no operaret manibz suis sed  
 ex euagelio viueret. operates tñmo  
 spūalia i pdicaco regni celoz et  
 edificaco pacis eclesie. Neq; eni  
 quisq; potest dicere de ipa spūalio-  
 peraco dixisse aplim. an solus ego  
 et barnabas etc. Hic eni ptate no o-  
 peradi oes illi hebant. Dicit q q cona-  
 tur pcepta aplica i sententia sua  
 deprauare atq; puerit. Dicit si au-  
 det oes euagelistas accepisse a dño  
 ptatem no euagelisingi ac si h  
 absurdissimu atq; insanissimu e  
 dicere. cur no vlt itellige qd oibz  
 patet: accepisse quide illos ptate  
 no operandi. scilicet oia corpalia  
 quibz victu qreret: quia dignus  
 est operarius tibo suo et mercede  
 sua sicut euagelū loquit. No er-  
 go soli paulus et barnabas non

Et dicit



habebat non operandi potestate. sed oēs  
pariter habebat hanc potestatem non opera-  
di quia isti non utebantur amplius ipse  
deus ecclesie. sic in illis locis ubi eva-  
gelizabant firmis congruere iudica-  
bant. Et ideo ne coepulos suos inphen-  
dissent videtur subiecit et dicit. Quis  
militat suis stipendiis vniuersis? Quis  
plantat vineam et de fructu eius non edet?  
Quis pascat gregem et de lacte gregis  
non papit? Numquid secundum hominem hoc  
loquitur? an lex hoc non dicit? In lege autem  
scriptum est. Boui triturati os non in-  
frenabis. Numquid de bobus pertinet ad deum?  
an propter nos omnino dicit? Propter nos  
enim scriptum est: quia debet in spe qui  
arat arare et qui triturat in spe participandi.  
Hinc vobis satis docet paulus  
apostolus non aliquid usurpasse ultra de-  
bitum coepulos quia non operabantur corporaliter  
unde haberent huius vite necessaria. Sed  
sicut dominus constituit ut ex euangelio vi-  
uentes panem gratuitum manducarent  
ab eis quibus gratuitam gratiam predi-  
cabant. Stipendium enim suum tanquam mili-  
tes accipiebant: et de vinea per eos  
plantate fructu quod opus erat libere  
decerperebant. Et de gregis quem pas-  
cebant lacte potabant: et ex arca  
quam triturabant cibum sumebant.

**A**perius autem **Cap. viii.**  
cetera connectit et omnino au-  
fert oēs dubitationum ambages. Si  
nos inquit vobis spiritualia seminavi-  
mus? magnum est si vicia carnalia  
metamur? Que sunt spiritualia que se-  
minant nisi uerbum et misterium reg-  
ni celorum? Que autem carnalia que  
sibi licere metere dicit nisi hec te-  
poralia que vite ac indigentie carnis  
indulta sunt? Hec autem sibi debita se  
ab eis non quesuisse nec accepisse ma-

nifestat. **scilicet** ne quod impedimentum  
daret euangelio christi. Quid ergo res-  
tat ut intelligamus eum operatum esse  
unde victum haberet nisi corporale opus  
corporalibus et visibilibus manibus suis?  
Nam si de spirituali opere victum et tegu-  
mentum quaereret id est si ab eis hoc acci-  
peret quod in euangelio edificabat non  
consequenter diceret. Si alii partem parti-  
cipant vite non magis nos sed non  
sumus? vbi hac potestate sed omnia tolleramus  
ne quod ipse impedimentum demus  
euangelio christi. Quia potestate se dicit  
non usum nisi quam habebat in eos a  
domino acceptam ut eorum carnalia me-  
teret. ad victum vite huius que in carne  
agit? autem partem participantes erant etiam  
alii qui non eis primo euangelium an-  
nuntiauerunt sed ad eorum ecclesiam id  
ipsum predicantes. **postea** **uenierunt.** Ideo cum  
dixisset. si nos vobis spiritualia semi-  
namus? magnum est si carnalia vicia  
metamur? subiecit. Si alii partem vite  
participant non magis nos. **siant** Et cum dem-  
strasset quod ei partem esset. sed non vbi  
inquit hac potestate sed omnia tolleramus? ne  
quod impedimentum demus euangelio christi.  
Dicit ergo in quo de opere spirituali  
carnale victum habebat apostolus. cum  
aperte ipse dicit non se usum hac potestate.  
ac si de opere spirituali carnale victum  
non habebat restat ut de opere carna-  
li habuit. Et inde dicit neque panem  
gratis ab aliquo manducauimus?  
sed in labore et fatigatione nocte et die  
operantes ne quem vestrum grauarem?  
Non quia non habuerimus partem sed ut  
nos formam daremus vobis qua nos  
imitaremini. Omnia itaque tolleramus? ne  
quod impedimentum demus euangelio christi. **Ca.**  
**E**t redit rursus modis **ix.**  
oibus etiam atque etiam comen-



dat qd sibi liceat et tñ nō faciat. **N**ec  
 citis iquit qm̄ hñ qui i tēplo ope-  
 ratur que de tēplo sūt edunt: qui  
 altario dseruiūt altari cōpticipāt: sic  
 dñs ordinauit hñs qui ewāgelū ā-  
 nūtiānt de ewāgelio uiuere. Ego autē  
 nulli horū vsus sum. Quid hoc ap-  
 tius? Quid hoc darius? Vereor ne for-  
 te cū dixerō volens id exponere obscu-  
 rū fiat qd per se licet ac claret. Qui  
 hec uerba nō itelligūt aut se nō itel-  
 ligere fingunt: Hea multo min⁹  
 itelligūt uel se itelligē confitentur.  
 Nisi forte p̄terea cito itelligūt. **N**ō  
 nra q̄ eis cōcedit itellecta deridere.  
 Apli autē uerbis idē nō cōcedit p̄te-  
 rea ubi aliter ea scdm̄ suā sentēciā  
 itēptari nō possūt etiā clara ac ma-  
 nifesta obscura et incerta cē respōdet:  
 quia praua et puerba dicē nō audet.  
**C**lamat homo dei. Dñs ordinauit  
 hñs qui ewāgelū ānūciāt de ewā-  
 gelio uiuere. ego autē nulli horū  
 vsus sum. Et conat̄ auro et sāguis  
 recta deprauare aperta claudere.  
 serena nubilare. Spūale iquit o-  
 pus faciebat et inde uiuebat. Si  
 ita ē de ewāgelio uiuebat. **C**ur  
 ergo dicit dñs ordinauit. hñs qui  
 ewāgelū ānūciānt de ewāgelio  
 uiuere? ego autē nullius horū  
 vsus sum. Aut si h̄ ipm̄ qd dictū  
 sit. hic uiuere scdm̄ spūalē vitā licet  
 itēptari nullā spem habebat apls  
 ad deū q̄ de ewāgelio nō uiuebat  
 q̄ ego dixit nulli horū vsus sū.  
 vita ista que i carne agit sine du-  
 bitacōe facit itelligi qd dicit dñm̄  
 ordinasse hñs qui ewāgelū ān-  
 nūciānt de ewāgelio uiuere. id ē  
 vitā istā cui opus victu et tegu-  
 mento de ewāgelio transigere

✠  
✠

Quap̄t ut spes illi certa cēt vite  
 eterne de ewāgelio utiq; spūalē  
 uiuebat apls quid ergo aut ego  
 autē nullius horū vsus sū. de

sicut supius de suis coaplis dixit.  
 Vnde ip̄e dñs ait. Dignus ē opa-  
 rius abo suo. Et dignus ē merce-  
 narius mercede sua. Hūc itaq; tri-  
 bū et hanc mercedē sustentande  
 vite hūc debita ewāgelistis ab e-  
 is quibz ewā ānūciabat nō acce-  
 pit aplis. ver̄ dices. Ego autē  
 nulli horū vsus sum. **C**a. x.  
**E**t sequitur aduigil ne forte q̄s  
 arbitret̄ ideo eū accepisse nō  
 quia illi nō dederāt. nō autē sc̄p-  
 si hec iquit ut ita fiant i me. **S**onū  
 enī est michi magis mori q̄ ut glo-  
 riā meā ianē quisq; faciat. Quā  
 gloriā dicit nisi quā habē voluit  
 apud deū i xpo cōpaties i firmis  
 sicut mor̄ apertissimē dicturus est.  
 Si enī ewāgelizauerō iquit nō est  
 michi gloria? necessitas enī mit-  
 hi i tribū scilicet sustentande vite hūc  
 enī michi est inq̄t si nō ewāgeliza-  
 uero i malo modo nō ewāgeliza-  
 uero quia fame trunabor et vi-  
 de viuā nō habebō. **N**ā sequit̄ et di-  
 cit. Si enī hoc uoles h̄ ago merce-  
 dē habeo. Volentē se dicit facē qd sū ul-  
 la vite hui⁹ sustinēde necessitate  
 cōpulsus facit et ob hoc habere  
 mercedē utiq; apud deū glorie e-  
 terne. Si autē inuitus iqt̄ dispē-  
 sacio michi credita ē. id est si ne-  
 cessitate vite hui⁹ trāsigēde iui-  
 tus cogor ewāgelizare. dispensacō  
 michi credita est ut s̄ ex dispen-  
 sacōe mea quā xpm̄ quā uerita-  
 tem p̄dico q̄uis ex occasione q̄-  
 uis mea querēs. q̄uis terreni  
 emolūmētī necessitate cōpulsus  
 aln̄ pficiant. ego autē mercedē  
 apud deū gloriosā ita sempiter-  
 namq; non habeam. **Q**ue ergo



iquit merces in merces est. Interrogas  
dixit propterea suspendenda est pronuntiatio  
donec respondeat. Quod ut factum  
intelligatur tamquam cum nos interrogem.  
Que ergo tibi merces erit tibi a  
postole quando mercede ista ter-  
renam etiam euangelistis bonis  
debitam non propter hoc euangeliza-  
tibz sed tamen consequente et oblata  
ex domini ordinacione sumentibus tu  
non accipis. Que ergo merces non  
tibi erit. Vide quid respondeat.  
De euangelizans iquit sine sup-  
tu ponam euangelium id est ut non  
sit credentibus superuolosa euangeli-  
um ne putat ad hoc sibi euange-  
lizare. ut id euangeliste quasi ven-  
dere videatur. Et tamen reddidit etiam  
am atque etiam ut ostendat quod si iure domini  
co liceat et ipse non faciat ut ostendat  
dat quod non abutar iquit pro parte me  
a in euangelio. **Capitulum xi.**

**A**um vero quia iherimitati hominum  
compatens id faciebat audiam  
sequentia. Cum enim liber sum i-  
quit ex omnibus omnium me seruum feci.  
ut plures lucrifacere et fructus sui hincque  
sub lege sunt qui sub esse lege cum  
non esset ipse sub lege ut eos qui sub  
lege erant lucrifacere hinc qui si-  
ne lege sunt quasi sine lege. cum  
sine lege dei non sum sed in lege christi.  
ut lucrifacere eos qui sine lege  
dei sunt. Quod non simulandi veru-  
tate faciebat sed compatendi misere-  
cordia id est non quasi ut se fin-  
geret iudeum. sicut nonnulli puta-  
uerunt quia legitima vetera ihe-  
rosolymis obseruauit. Fecit enim  
hoc secundum liberam ac manifestam sen-  
tentiam suam in qua dicit. Circumcisi  
quis uocatus est non adducat pro-

puum id est non sic uiuat quasi circumcisi  
adduxerit. et id quod nudauerat ter-  
erit. Sic in alio loco dicit. Circumcisi-  
o tua circumcisi facta est. Secundum hanc  
ergo suam sententiam qua dicit. Circum-  
cisi quis uocatus est non adducat  
circumcisi. In puo quis uocatus est  
non circumcidat. fecit illa que a non  
intelligentibus et paru attendentibus  
fuisse putatus est. Iudeus enim erat  
et circumcisi uocatus adducere no-  
luit circumcisi. id est ita noluit uiue-  
re ac si circumcisi non esset. hoc enim iam  
in parte habebat et sub lege quidem  
non erat. sic illi qui eam seruiliter o-  
perabantur sed tamen erat in lege christi  
et dei. Non enim alia lex erat illa et  
alia lex dei. sicut predicta manichei  
solent dicere. Alioquin si tamen illa fecit se iudeum  
fuisse putatus est. Fecit et se  
paganum et sacrificauit pro dolis quod  
dicit se factum fuisse hinc qui sine  
lege sunt quasi sine lege quod utique non  
nisi gentes quos paganos dicit  
mus uult intelligi. Aliud est ergo  
esse sub lege aliud in lege aliud si-  
ne lege. Sub lege carnales iudei.  
in lege spirituales et iudei et christiani  
dei. Unde illi seruauerunt morem  
illius patrum. sed onera insolita ac-  
dentibus gentibus non imposuerunt. et i-  
deo non illi circumcisi non sunt. Sine le-  
ge autem facti gentes que non dum ac-  
diderunt quibus tamen apostolis se congruis  
se restat pro misericordie compassio-  
ne non pro uersipelle simulatione  
id est ut eomodo subueniret car-  
nali iudeo uel pagano quomodo si bene  
si hoc esset subueniri uoluisset.  
portans utique eorum infirmitate  
in compassiois similitudine non fallens  
in mendacii fictione. Sicut totum

**A**dduxerunt circumcisi. non isti circumcisi tunc



deā ec

si velle  
na uerq  
metuere

o sequit et dicit. sū factus infir-  
 mus ifirmus ut ifirmos lucrifi-  
 cere. hec enī loq̄bat: ut etiā illa  
 oīa diceret. Sicut ergo q̄ factus ē  
 ifirmus ifirmus nō erat mēda-  
 cū sic cetera illa superius. Quā  
 enī dicit ifirmitatem suā erga  
 ifirmos fuisse nisi cōpatiēdo e-  
 is i tantū id est ne videtur vēdi-  
 tor: ewāgelij et uerbi dei cursū  
 apud iperitos i malā suspiciōem  
 decedens p̄diceret nollet accipē  
 qd iure dñico debebat. Et quia no-  
 luit nō utiq; mētutus est. Neq; enī  
 dixit nō sibi deberi sed deberi ostē-  
 dit et debito se vsium nō esse nec oī-  
 no vti uelle professus est eo ipso fac-  
 tus ifirmus quo p̄tate sua vti no-  
 luerit tam misericordi scilicet idu-  
 tus affectu ut cogitaret quēadmo-  
 dū scū agi uellz: si ipse ita ifirmare-  
 tur. ut posset de illis p̄qs sibi ewan-  
 gelijū p̄dicaret si eos uideret sūptus  
 accipere q̄si mercimonioz. Inūdi-  
 nas suspicari. **Cap. xij.**

**D**e hac ifirmitate sua alio loco  
 dicit. Facti sum? puuli i  
 medio vīm; tāq; si nutrit fouet  
 filios suos. **Q**uā ergo ad thoi-  
 thios dicit habere se p̄tate apos-  
 tolaris sui sicut et ceteri apli q̄  
 p̄tate usū se nō esse testatur hoc  
 etiā isto loco ad thessalonices sa-  
 it. Cū possem? oneri vobis ēē ut  
 xpi apli. sed i qd dñs ait. dignū  
 est operariū mercede sua. non  
 hoc eū dicere illud indicat quod  
 supra posuit. Neq; i occasiōe cu-  
 piditatis deus testis est. Per h̄  
 enī q̄ iure dñico debebat? bonis  
 ewāgelistis. nō p̄pter hoc ewan-  
 gelizantib; sed querētib; regnū

dei: ut hec oīa apponerēt? eis. inēie-  
 bāt factis p̄fendo p̄dicatores aliq̄  
 occasiōe de quib; illud dicit. Neq;  
 enī isti deo seruiūt sed ventri suo.  
 Quib; hanc occasiōe amputa-  
 re volebat apli ut etiā qd sibi ius-  
 te debebat? omitteret. Aperte quip-  
 pe hoc ipse ostendit i st̄da ad thoi-  
 thia ab alij? cat̄hs sūpletas dices ēē  
 necessitates suas. Venerat ei ad  
 tantā inopriam sicut apparet ut  
 de longiquis ecclesijs ei necessari-  
 a mitterent? dū tñ ab eis apud  
 quos erat nichil tale acciperet.  
 Nū qd p̄tā iquit feci me ipsum  
 hūiliando ut vos exaltareni qm  
 gratis ewāgelizau vobis ewā-  
 gelijū dei. Alias ecclesias exolia-  
 ui accipiens stipendiū ad vram  
 ministratiōe. Et tñ apud vos fu-  
 issem et egere nemī grauis fui:  
 nā id qd decebat m̄ ad iplenerūt  
 fratres qui venerūt a macedoni-  
 a et i oībus i grauate me i vobis  
 custodiui et custodia. Et veritas  
 xpi i me quia gloria hec nō in-  
 fringetur i me i regionib; acha-  
 ye. Quare? Quia vos nō diligo?  
 Deus scit. Ad autē facio et fa-  
 cian? sicut amputem occasiō-  
 nē eoz qui volūt occasiōe iuēire ut  
 i q̄ tles gloriātur i ueniāt? sicut  
 et nos. De hac igitur occasiōe h̄  
 quā se velle dicit amputare vo-  
 luit i telligi qd ibi ait. Neq; i  
 occasiōe cupiditatis deus tes-  
 tis est. Et q̄ h̄c dicit me ipsum  
 hūiliando ut vos exaltareni.  
 hoc i p̄ma ad eosdē thoi-  
 thios factus sū infirmus ifirmus. h̄  
 ad thessalonices factus sū  
 puulus i medio vīm tāq; si nu-



trix foueat filios suos. Punde at-  
tende sepeia. Itaq; loquitur desidia-  
tes ~~vobis~~ nō solum vobis impartiri  
euāgelium dei. verū etiā alijs  
vestras qm̄ km̄ nobis facti estis  
Recordamini autē frēs labore nos-  
trū et erupnā nocte et die opera-  
tes ne quē vīm grauarem. Hōc  
ego supius ait Cū possem⁹ oneri  
vobis esse ut xpi apli. Infirmos ei  
periculis ne falsis suspitōibz  
agitati odissent quasi venale euā-  
gelium tāq; paternis maternisq;  
visceribz tremefactus hoc fecit. Sic  
etiā i actibz aplōz idem loq̄tur cū  
a muleto mittens ephesū vocassz  
ide p̄sbiteros ecclie. quibz iter mul-  
ta argentū iquit uel aurū ul' ves-  
tē nullius cōcipiui. Ipsi satis qm̄  
necessitatibz meis et eoz q̄ meā  
fuerūt hec manus seruerūt. Cū  
ostendi vobis quia sic laborātes  
oportet iuuare ifirmos. Nemo-  
res etiā uerboz ihu quia ip̄e dix-  
it. Beatius est magis dare q̄ ac-  
cipere. **Cap. xiii.**

**H**ic fortasse aliq; dicat. Si  
corpale opus opabat apls  
vnde vitam istā sustentaret qd  
erat ip̄m opus et qm̄ vacabat ei  
et operari et p̄dicare euāgelium?  
Cui r̄debo me puto nescire. Cor-  
poraliter tñ operatū esse et inde  
in carne vixisse nō ab usū fuisse p̄ta-  
te quā dñs apls dederat ut euā-  
gelium ānūciāns de euāgelio vi-  
ueret ea que supra dicta sūt sine  
ulla dubitacōe testant. Neq; enī  
aut vno loco aut breuiter dictū  
est ut possit cui⁹ vis astutissimi  
tergiuersacōe i aliā traditā per-  
uertiq; sentēciā. Cū igit; tacite

auctoritatis tā magnis et crebris  
molibz cōtradictū cōterat⁹ ad-  
uersitas qd a me q̄rit uel quale  
opus faciebat uel qm̄ faciebat. Vnū  
desuo quia nec furta faciebat nec  
effractor aut latro erat nec auri-  
ga aut venator aut hystrio aut  
turpiluarus. sed inocent⁹ et ho-  
neste que apta sūt hūanis vsibz  
opabatur. sic sese habet opera-  
fabroz structoz sutoz rusticorū  
et hms similia. Neq; h̄. X honestas  
ip̄a reprehendit qd reprehendit su-  
pbia eozū qui honesti vocari amāt  
sed esse nō amāt. Nō igit; dedig-  
naretur aplis siue rusticānū o-  
pus aliqd aggredi siue i opificū  
labore versari. Qui enī ait sine  
offensione estote iudeis et grecis  
et ecclie dei quos i causa hac  
reuereri posset ignoro iudeos.  
si dixerint p̄uarthe pecora pauc-  
runt. si grecos quos paganos di-  
tinus etiā philozophos multū  
sibi honorabiles sutores habue-  
rūt. si eccliam dei homo ille iust⁹  
et ad testimoniū cōiugalis semp  
māsure virginitatis electus au-  
desponsata erat uirgo maria  
que peperit xpm̄ faber fuit. Qd  
quid horū ergo cū inocētia et si-  
ne fraude hōies operatū bonū  
est. Nam p̄cauit hoc et ip̄e apls  
ne quisq; ex necessitate sustentā-  
de vite i mala opa dilabat. Qui  
furabat⁹ igit non furet⁹ magis  
autē laboret manibz suis bonū  
ut habeat vnde tribuat cui op⁹  
ē hoc ergo scire suffiat quia et  
i ip̄o corpali id qd bonū est opa-  
batur aplis. Cū autē solet opa-  
ri. s. quibz tēporū spat̄is ne ab



evangelizatio impeditur. quis posset  
comphende sane quia diurnus et noctur-  
nus horis opabatur. **apltus ipse non  
tauit. Caplm xiiii**

**U**trum ista qd multu nego-  
tiosi et occupati de tempore o-  
peratiois inquirunt qd agunt. Naqd  
ipsi ab ihrlm per circuitu usq ad  
illiriā mare terras evāgelio re-  
plenerūt: aut qdqd grāu barba-  
raru remāsit adhuc obediendū.  
et iplendū de pace ecclesie suscepit  
**rit. Nonim? eos i quādā sancta  
ciuitate** societate otiosissime **pygari** dice-  
tes. **Quandā** rem fecit apltus qui  
reuera i tāta sollicitudie oim eccle-  
siaru et paginaru et pagandar  
ad eius curā **laborē** pntētiū eti-  
am māibus opabatur. **Uterea** cū  
apud thōrūthios esset et egeret nem-  
quidē eorū apud quos erat grauis  
fuit: sed **sane** qd illi decant supple-  
uerūt frēs qui uenerūt ex macedo-  
nia. **Nā** et ipse ppter eiymodi neces-  
sitates scōz qui qmuis pceptis eius  
obteperent **scilicet** ut cū silencio ope-  
rātes suū panē māducarēt. **Uit**  
tū multas ex causis idigē **de supple-**  
**do** aliquo talū sustentacōnū. **Uit**  
cū dixit talia docēs et pmonens.  
Hīs autē qui huiymōi sūt papi-  
mus et obsecram? i dno ihu xpo  
ut cū silencio operātes panē suū  
manducēt: ne illi qui habebāt vn-  
de necessaria seruis dei pberēt hac  
ocasiōe **pygrestent** puidēs **stinuo** ob-  
iectat. Vos autē frēs nolite ifirma-  
ri benefacētes. **Et** ad titū cū scri-  
beret dices **zenā** legisperitū et ap-  
pollo sollicitate pmutte ut nichil illis  
desit. **Ut** ostendēt vnde nichil de-  
esse deberet illis cōtinuo subiūgit

x6

disat at et vū bonis opibz pesse ad  
necessarios usus ne sint ifructuo-  
si. **Thimotheū** etiā quē dicit gmaū-  
simū filiū quē facbat corpe infir-  
mū sicut ostendit monēs eū ne a-  
quā biberet sed modico vino vtire-  
tur ppter stomachū et frequētes  
**suas ifirmitates** quia i ope corpa-  
li laborare nō poterat ne forte cū  
idigeret et nollet vti victu cotidi-  
ano ab eis quibz evāgelium nūstra-  
bat aliqua sibi negotia qreret q-  
bus animi eius iplicaret. **itencio**  
**Aliud** ē enī corpe laborare aīo li-  
bero. sicut opifex si nō sit fraudu-  
lētus et auarus et puate rei aui-  
dus. **Aliud** autē ipsū aīm occupa-  
re curis colligēde pecūie sine corpo-  
ris labore **scilicet** sicut sūt negotia-  
tores uel pauatores uel conduc-  
tores cura enī psumt nō manibz  
operāt: idōqum aīm suū occupāt  
**ut** habendi sollicitudie. **Thimo-**  
**theū** ergo ne i talia icaderet quia  
ppter infirmitatē corpis māibz  
operari nō poterat sic exhortat a-  
monet et cōsolat. **Labora** inquit  
sicut bonus miles xpi ihu. **Ne**  
militās deo iplicat se sclaribus  
negotijs ut ei placeat cū se pba-  
uit. **Nā** qui i agone cōtendit nō  
coronat nisi qui legitime certauit  
**Hic** ne ille angustias patētū dices  
fodere nō possū mendicare cōfun-  
dor **adiūxit**. **Laborātē** agricolā  
pmit oportet de fructibz papē scā-  
dū id qd ad thōrūthios dixit.  
**Quis** militat suis stapēdīs vniq:  
**Quis** plantat vineā et de fructu  
eius nō edit? **Quis** pascat gregē:  
et de lacte eius nō papit? **Fecit** i-  
taqz securū castū evāgelistā



ut tñ gge  
pascerebat

nō ad hoc nō evāgelizāte ut uēdet  
evāgelium sed tñ huius vite negocia  
suis sibi exhibere manibz nō vale-  
te ut intelligeret qd sup̄tū necessari-  
um sibi sumeret ab eis qbz tāq̄ p̄mū-  
alibz militabat: **ad** et quos  
tāq̄ vincā cultura exercebat nō  
ēē mediāte sed p̄tate. **Ca. xv.**

**P**ropt̄ has igit̄ uel occupā-  
tiones seruoꝝ dei uel infirmi-  
tates corporales que oīno deesse  
nō p̄nt nō solā p̄mittit ap̄lus sc̄o-  
rū indigētiās sup̄pleri a bonis fide-  
libus sed etiā saluberrīe hortat̄  
Excepta enī p̄tate illa qua se dicit  
ipse nō vsū. sibi tñ seruiendū esse  
a fidelibz p̄cipit dicens. Coīcet q̄  
cathēzizatur. Verbo dei qui se ca-  
thēzizat t̄ oībus bonis. Excepta  
ergo hac p̄tate quā uerbi dei p̄di-  
catores habere in eos quibz p̄dicat̄  
sepe testat̄ etiā sc̄as qui oīa sua uē-  
dita distribuerāt et iherosolimis  
habitabāt t̄ sancta cōione uite.  
nō dicētes aliqd̄ p̄p̄riū quibz erāt  
oīa cōia et aīa vna et cor vnu in  
deo ab ecclēsijs gentiū necessari-  
a cōferri p̄cipit. **Exhortat̄.** Inde  
est illud ad romanos. Nūc̄ iquit̄  
pergā iherusalē rē usq̄z ibi debēt̄  
in carnalibz nūstrare eis. Hoc est  
simile illi qd̄ ait ad chorinthios  
**Si nos uobis spūalia seminam⁹  
nō est magnū si uīa carnalia me-  
tam⁹.** Item ad chorinthios sc̄da  
**Notū autē inquit̄ uobis facim⁹  
frēs grām dei q̄ data ē t̄ ecclēsijs  
macedonie rē usq̄z ibi. p̄uidem⁹  
bona nō tñ coram deo sed etiā oībz  
corā hōibz.** **Cap. xvij.**

ad  
romanos

**I**n hīs uerbis apparet qd̄  
admodū nō solum curā  
p̄tebū

sc̄as. **Ecce** uoluerit nūstrare necessaria  
sanctis dei seruis. **consiliū** in hoc  
dans. quia hoc magis ip̄is qui h̄  
faciebant p̄derat q̄ illis. **erga se**  
obsequio frat̄ū suoꝝ sancte uti-  
net. **propter** hoc deo seruire nec ista  
sumere nisi ad sup̄plendā necessi-  
tate nō ad pascēdā p̄griciā s̄z etiā  
suā curā ut̄is ap̄lus tantū dicit  
t̄ hac nūstracōe que nūc̄ p̄ tyrum  
transm̄tebat̄ ut̄ comitē p̄gri-  
nacōis sue. **propter** hoc cōmemoraēt̄  
ordinatū ab ecclēsijs boni test̄o-  
niū hōiem. **dauid** iquit̄ i  
evangelio est per oēs ecclēsijs.  
**Et** ad hoc dicit illū ordinatū co-  
mitē sibi ut̄ deuitaret rephēsioēs  
hōim ne sine test̄onio sc̄oꝝ. **Et**  
t̄ hoc nūstracōe s̄z tāq̄ sibi acci-  
peret et i suos usus cōuertē ab ihe-  
mis et ip̄is putaret̄ que accipi-  
ebat sup̄plendas ad nātates sc̄o-  
rū et ad **ferendū** ul̄ distribuēdū  
idigentibz. **Et paulo post.** **Nā** de  
nūstracōe qd̄ i sc̄os ex habūdanti-  
est michi scribere uobis. **Sc̄oꝝ** p̄mp-  
tū esse aīm v̄m de quo gloriōꝝ p̄  
uobis apud macedones qm̄ atha-  
ya parata est ab anno puore et  
que ex uobis est emulacō inata-  
uit plures. **Ad** iquit̄ fratres  
ne gloria n̄ra quā habem⁹ i vo-  
bis euacuet̄ i hac parte ut̄ si-  
cut̄ dici parati sitis ne cū uenerit  
meū macedones et iuenerit uos  
ip̄paratos. **Ad** uenerit ne cōfūda-  
mur nos ut̄ dicam uos i hac sub-  
stātia rē usq̄z ibi grās deo sup̄ rē  
narrabili dono eius. **Quanta** p̄uam⁹  
pinguedie sancte leticie p̄fusius dū  
ap̄lus loquit̄. **De** alterno supple-  
mento idigētie p̄uicāliū et mi-

Alie  
aliud  
dear

etia

fir  
es

De aliā idigētia et



carnalib9

luti xpi hinc de reb9 i illos inde autē  
 de spūalib9 et i istos ut exclamaret  
 et nūq̄ in scōz gaudioz sagina erut  
 tūdaret dicens. Gracias deo sup  
 tenarrabili dono eius. Sicut ergo  
 nō cessauit aplūs ymo spūs dei  
 possidens et iplens et agens cor ei  
 exhortari fideles qui haberēt hui9  
 modi substantiā ut nichil deesset  
 necessitatib9 seruo9 dei qui celsiore  
 scītatis gradū in ecclesia ita tenē  
 voluerint ut spei secularis vicula  
 aucta p̄scinderet et aīm liberū di  
 uine militie dedicaret sic debet et  
 ipi p̄ceptis eius obedire ut cōpaci  
 ant infirmis et amore priuate rei  
 nō obligate manib9 suis i cōe la  
 borare p̄ceptis suis sine murmu  
 re. **Ob**treperare ut suppleat ex obla  
 tōib9 laborantiū fidelū qd laborā  
 tib9 et aliqd vnde victū trāsigent  
 operantib9 p̄pter ifirmitates tamē  
 corpales aliquo9 et p̄pter ecclesi  
 asticas occupacōes uel eruditionē  
 doctrine salutaris detē putauerūt.

**Q**uid enī agāt h9 **Cap. xvij.**  
 qui corpali9 opari nolūt au  
 rei vacare scire desidero. Oracōib9  
 iquūt et psalmis et lectiōi et ūbo  
 dei. Sancta plane vita et xpi suau  
 tate laudabilis. Sed si ab h9s ~~salu  
 orōib9 et psalmis~~ auotandi nō  
 sum9. nec manducādū est nec ipe est  
 cotidie p̄parande ut possit apponi  
 et absumi. Si autē ad ista vacare  
 seruos dei certis iteruallis tēporū  
 deputam9. ipi 9 ifirmitatis necessi  
 tas cogit cur nō et p̄ceptis aplias  
 obseruandis aliquas p̄tes tēpo  
 rū deputam9. Cicius exauditur eī  
 vna obedientis oracō q̄ detē mi  
 lia cōteptōis. Cantica vero dina

cantare etiā manib9 operātes  
 facere possūt et ipm labore tāq̄  
 dino telcumā cōsolari. An ignoram9  
 omēs opifices q̄bz in vāitatib9 4 ple  
 vūqz etiā i turpitudinib9 theatroz  
 fabularū donēt corda et linguas suas  
 cū man9 ab ope nō recedat. Qd q̄ iped ser  
 uū dei māibus operantē in le  
 ge dñi operari meditari et psal  
 lere nōi dñi altissimi ita sane.  
 ut te ad ea discenda que memo  
 riter recolat habeat seposita tē  
 pora. Ad hoc enī et illa bona opas  
 sidio fidelū suppleto9 necessa  
 viorū deesse nō debet ut hore q̄bz  
 ad erudiendū aīm ita vacat. ut  
 illa corpalia geri nō possūt non  
 opprimātur egestate. Qui autē  
 se dñi dicit vacare lectōi. nōne  
 illic iueniūt qd p̄cipit apls. Que  
 ista ē ergo pueritas lectiōi nolle  
 obtreperare dū vlt ei vacare et  
 ut qd bonū diutius legatur ideo  
 facit bonū nolle qd legit. Quis ei  
 nesciat tāto citius queqz p̄fici cū  
 bona legit. q̄nto citius facit qd  
 legit. Si autē alicui erogand9 simo  
 est et ita occupet ut manib9 ope  
 rari nō vacet nūqd hoc omēs in  
 monasterio p̄nt uenētib9 ad se  
 ex alio genē vite fratrib9 uel diui  
 nas lectiones exponē uel de aliq̄  
 bus q̄stionib9 salubriter disputat.  
 Cū ergo nō oēs p̄nt cur sub hoc  
 obtentu oēs vacare volūt. Cū q̄  
 et si omēs vacare p̄nt viciāitudi  
 ne tamē facē deberēt nō solū ne  
 ceteri a necessariis opib9 occuparē  
 tur sed etiā quia sufficiat ut audi  
 entib9 plurib9 vn9 loq̄t. **Ca. xvij.**

**D**einde ipi aplo quo vacaret  
 opari manib9 suis nisi ad



erogandū uerbū dei certa tēpora  
statueret neq; eī h' deus latere nos  
uoluit. Nā et cui' artis opifex fu-  
erit et quibz tēporibz uacaret dis-  
pensando ewāgelio sancta scriptura  
nō tacuit. Nā cū dies eū dies pfectōis  
uigeret. **I**n troade cōstitutū etiā i vna  
sabbati cōgregatis frībuz ad frā-  
gendū panē tanta fuit itentio  
et tā necessaria disputatō ut ser-  
mo pducētur usq; ad mediū noc-  
tis tāq; exadisset eis q' i eod die nō  
esset ieiunū. Cū autē i alio  
loco cōmoratur **secundie** disputa-  
uit quis dubitauerit horas eū ha-  
buisse ad hoc officū deputatas nā  
q' cū apud athenas **esset** q' stu-  
diosissios rerū iquisitores iuene-  
rat ita de illo dicit. **Disputa-**  
bat igit' cū iudeis i synagoga et  
grētibz **in colis** et foro p oēm diē  
**ubi mos erat sabbato** sermō tana-  
ri sed i foro iquit per oēm diē p' utiq;  
studia atheniensū. Sic eī scit. **Qui-**  
dā uero epyrauiorū et stoycorū phoz cō-  
ferebāt cū ipso. Et paulo post di-  
cit. **Atheniēses** autē et aduene et  
hospites ad nil aliud uacabāt q' dis-  
cere aliqd nouū uel audire. **Putem?**  
aplm illis oībus diebz quibz athe-  
nis moratus ē nō fuisse operatū  
ppter hoc enī et ex macedonia sup-  
plebat' ei' idigenaa. sicut dicit i  
scda ad thoriūthos q'q' p **dicere** ali-  
is et aliis horis et noctibz poteat opari  
quia ita ualebat et aīo et corpe. Sed cū  
ab athenis exisset. uideam' quid  
dicit scriptura. **Disputabat** iquit  
i synagoga p oē sabbatū. **Hoc** apud  
thoriūthos. **In troade** uo ubi nā-  
tate iūinēte pfectōis usq; ad me-  
diū noctis sermo ptractus ē vna

**ad oēs q' aderāt.** nō eī i synagoga p oēs diē

sabbati erat qui dies dñicus dicit'.  
Vnde itelligim' eū nō fuisse cū iude-  
is sed cū xpianis. **Et** etiā dicit ipse  
narrator ad frāgendū panē se fu-  
isse collectos et ipa optima ē guber-  
natio ut oībus suis tēporibz dis-  
tributa ex ordine geratur ne aīn hūa-  
nū turbulētis iplicatōibz iuoluta  
perturbent. **Cap. xix** ap'ls  
bi etiā dicit' qd opabat'. **Post** hec i-  
quit egressus ab athenis uēit cho-  
rinthū. Et cū iuenisset quēdā iude-  
um noīe aquilā ponticū gne recen-  
ter uēientē ab ythalia et prafallā  
uxorē eius. **Interea** q' iussisset clau-  
dius discedē oēs iudeos a roma ac-  
cessit ad illos et ppter artis simi-  
dinē mansit apud illos opus fa-  
ciens. **Grāte** i tabnaculoz artifices.  
**Hoc** si conati fuerit allegorice iter-  
ptari ostendat quō pfiat' i ecclē-  
siasticis lris quibz se uacare glori-  
antur i diuinis lris occupatos. **Et**  
certe illa q' supra dicta sūt. nūqd  
ego solus et bernabas nō habem'  
p'ratem nō operandi et nō sumus  
vsi hac p'rate. **Et** cū possem' uobis  
oneri esse ut xpi apli et nocte et die  
operātes ne quē vīm grauariem'  
et dñs ordinauit eis qui ewāgelū  
ānuāat de ewāgelio uiuē. ego at  
nullius horū v'fus sum aut cetera  
hū' mōi aut exponāt aliter aut  
si p'clarissā luce ueritatis vngēt'  
itelligant et obediāt aut si obedi-  
re uolūt uel nō pnt saltē illos  
qui uolūt meliores qui autē et  
pnt feliciores cē fateantur. **Aliud**  
est enī corpis ifirmitatē uel uerā  
allegare uel falsā pretendē. **Ali-**  
ud autē sic deapi et sic deapere  
ut i super uideatur. ideo i seruis



dei maior eē iusticia quia potuit i-  
ter iperitos regnare pigritia. Qui  
enī verā ostendit corpis ifirmitate  
huāne tractandus est. Qui autē falsa  
pretendit et cōiūti nō potest deo dimitt  
tendus ē. Neuter tñ eoz pūciosam  
regulā fugit quia bonus seruus de-  
i et māifesto ifirmo frī suo seruit et  
fallenti eum credit quia malū eū  
nō putat nō imitatur ut malus sit  
et si nō ei credit fallacē putat. Et  
nichilomin⁹ nō imitatur ab illo  
vero qui dicit. hec ē uera iusticia  
ut nil corpaliuē operādo imitem⁹  
tūe uolatilia celi qm̄ q̄ tale aliquid  
fuerit opat⁹ cōtra ewāgelū sūt q̄sq̄  
aīo ifirm⁹ hoc audit et credit non  
quia sic uacat sed quia sic errat lu-  
gendus est. **Cap. xx.**

**H**ic exortur alia q̄stio. fortal-  
se enī dicāt. Quid ergo tere-  
ri apli et frēs dñi et cephas. qz nō  
opabāt p̄tabāt a afferēbāt ipedimē-  
tū ewāgelio quia dixit bt̄us paul⁹  
ideo se nō vsū hac potestate ne  
q̄d ipedimentū daret ewāgelio  
xpi. Si enī peccauerūt quia opati  
nō sunt nō ergo acceperāt p̄tatem  
nō operandi sed de ewāgelio uiuē-  
di. Si autē acceperāt hāc p̄tatem  
ordināte dño ut qui ewāgelū an-  
nūciaret de ewāgelio uiuere et di-  
tente. **X** dignus est opari? abo suo  
qua p̄tate paulus aliq̄d superero-  
gans uti noluit. nō utiqz peccauē-  
rūt. Si nō peccauerūt: nullū ipedi-  
mentū dederūt. Neqz enī nullū p̄-  
tatiū est ipedire ewāgelū. Qd̄ si ita  
est et nobis iquū est liberū est et uti  
et non uti hac p̄tate. Hāc q̄stionē  
breuiter soluere. si dicere quia et  
iuste dicere credendū eē aplo. Ipe

enī sciebat cui i ecclesijs genā nō  
oporteret portare uenale ewāgeli-  
um nō culpans coaplos suos sed  
distingues mīsteriū suū quia i-  
ter se distribuēnt p̄tū dubio cōmo-  
nēte spū stō ewāgelizādī. p̄u-  
ciās ut paulus et barnabas ad  
gentes uent. illi autē in certū  
tationē. Hoc tñ eū p̄cepisse eis q̄  
nō habebāt eiusmodi p̄tatem  
ea que iā multa dicta sunt ma-  
nifestant. Isti autē fratres vn̄  
temē sibi arrogant q̄tū existimo  
q̄ hui⁹ modi habeāt p̄tatem. Si cū  
ewāgeliste sūt fateor habēt. Si  
mīstri altaris dispēsatores sacra-  
mētorū bene sūt istā nō arrogāt p̄tā-  
tē plane sed uēdicāt. Si salte ha-  
beāt aliq̄d i hoc seculo quo nō  
facile sine opificio sustentarent  
uitā istā qd̄ cōuersi ad deū idigē-  
tibz et disptiti sunt et credenda ē  
eoz ifirmitas et ferenda. Solent  
enī tales nō melius sicut multa  
putāt. sed qd̄ est uerū languidius  
educati labore operū corpaliū sus-  
tinere nō posse. Tales forpisse mul-  
ti erāt i iherosolia. Nā scriptū est ē  
q̄ p̄dia sua uendiderūt et p̄cia eo-  
rū ante pedes aplorū posuerunt  
ut distribuerēt unicuiqz sicut op⁹ auqz  
erat. Quia etiā p̄pe iuenti sūt et  
utiles fuerūt genabz qui ab ydolo-  
rū cultu ex longiūuo uocabātur.  
sedm̄ illud q̄ dictū ē. ex syon p̄dicet  
lex: et uerbu dñi de iherosale. Debi-  
tores eozū uocat aplūs ex gētibz  
xpianos. Debitores iquit eozū sūt.  
Et addidit quare. Si enī spūalibz iqt  
eozū cōitauerūt gētes debēt et in  
tarnalibz mīstrare eis. Nūc autē  
ueniūt plerūqz ad hāc p̄fessionē



seruitutis dei et ex condicione serui  
li uel etiam liberti uel ppter hoc a  
dno liberati uel deliberadi. et ex  
uita rusticana et ex opificiū extra  
tacione et plebeyo labore tanto vn  
qz felicius qnto foris educati qui  
si nō admittantur graue delictū  
est. Multi enī ex eo nūo uere mag  
ni et imitandi extiterūt. Nam  
ppterca et ifirma mūdi elegit de  
us ut cōfūderet sapiētes. Et igno  
bilis mūdi et ea q nō sūt tāq sūt  
ut ea que sūt euacua. Et et nō glo  
riet̄ oīs caro corā deo. Nec itaqz  
pia et scā cogitacō facit ut etiā ta  
les admittant. qui nullū affe  
rāt mutare ī melius uite doctri  
nā. Neqz ei apparet vtrū ex pposito  
seruitutis dei uenerit. an uitā iope  
et laboriosa fugiētes. vacui passi  
atqz vestiri uoluerit. et isup hono  
rari ab eis a qbz cōtempni conteriqz  
cōsueuerāt. Tales qz si quomin  
operet̄. de ifirmitate corpis se  
excusare nō possūt. pterite quip  
pe uite cōsuetudie cōuiciunt.

**U**mbraulo **Cap. xxi.**

male discipulū se cōtegit  
ut ex male itellō euāgelio pre  
cepta aplica pūtere meditēt. vedit  
cēt̄ se uolantia celi s; p supbiā be  
ne ī altū se extollendo. et fenū a  
gri sed carnaliter sentiendo cō  
tagit enī eis qd ī uidiū s iunioribz  
et idisciplinatt̄ cauēdū idē apū  
dit. Simul enī et otiose cō distunt  
Rō solū otiose sed etiā curiose et  
uerofose loquētes que nō optet  
ille de malis feis. Dicebat quod  
nos et ī malis uiris dolem⁹ et plā  
gim⁹ qui adūsus eū ipm ī cauē  
pistolis legim⁹ ista q otiosi et uer

bosi que nō oportet loquūt. Et qui  
sunt iter eos qui eo pposito ad scāz  
militiā uenerūt ut ei placeat tū se  
probauerūt. cū ita uigeat uiribus  
corpis et itegritate ualitudis ut nō  
solū erudiri sed etiā operari scdm  
aplm possint excepto q receptis il  
torū otiosis corruptisqz sermonibz  
quos iudicare per iperitū tyroani  
um nō ualeat. in eandē labem pesti  
fera cogitacōe inuitat. Nō solū nō  
imitantur obediētiā scōz quiete  
laboratū et aliorū monasteriorū  
saluberrimā discipulāz scōz aplica  
normā uiuētū sed etiā ifultantes  
melioribz tāq cōseruatrice ewan  
gelij pdicātes pigritiā tāq puarica  
tē acūsates mūaz. Multo enī mise  
ricordius opatur erga aīos infir  
morū que fame bone dei seruorū  
cōsultit qz erga corpa egentiū qui  
panē esurientibz frangit. Quapp̄  
utinā isti qui uacare uolūt mani  
bus. uacaret̄ oīno et linguis. Neqz  
enī tā multos ad imitacōez inuita  
rent si eis nō tm exempla pigra  
sed etiā muta pponeret. **Ca. xxii.**

**D**unc uero cōtra aplm xpi re  
citāt euāgelij. Ita enī mira  
bilia sūt opa pigrorū ut hoc ipediēre  
lit ewā qd aplūs ideo pcepit et fecit  
ne ipediret ipm ewā. Et tm si eos  
ex ipsis euāgelij uerbis scdm eorū  
itellm uiuere cogam⁹ pōres nobis  
suadere conabūt̄ q nō ita itelli  
genda sūt ut itelligūt. Certe enī  
ppterca se dicūt operari nō debere  
quia nec uolucres celi semināt ne  
qz metūt de quibz dñs similitudinē  
nobis dedit ne de talibz necessariis  
cogitem⁹. Cur ergo nō attendunt  
quod sequit̄. Neqz enī attendūt h



timio dictu est quia non seminac ne  
 qz mecat sed additu est neqz cogre  
 gat i apothecas. Apothete autem  
 uel horrea uerbu ex uerbo reposit  
 toria diti pnt. Cur ergo isti man  
 oiafas et plena repositoria uolunt  
 habere? Cur ea que sumunt ex labo  
 ribus alioru recondunt et seruant  
 unde condie pferatur? Cur deniqz  
 molunt et coquunt? Hoc eni aues  
 no faciunt aut si reperunt quibz h  
 opus quoqz psuadeant ut eis per  
 singulos dies escas afferat para  
 tas saltē s' uil aqua de fontibz afferat de  
 a de puteis hauriunt et reponunt  
 hoc uolantia no faciunt. Sed si hoc  
 placet studeat etiā boni fideles et  
 regis eterni doctissimi pūtales  
 fortissis eius militibz usqz ad ista  
 seruire ut sibi nec aqua iplere co  
 gant? sed etiā iā illos qui tūc erāt  
 iherosolime nouo gradu iusticie  
 supgressi sūt. Nā illis fame im  
 nente et pphetas qui tūc erāt ac  
 p dca boni fideles ex grecia frumeta  
 miserūt ex quibz credo q' illi sibi  
 panē fecerūt aut certe faciendū  
 curauerūt qd aues no faciunt. Sed si iā  
 isti ut dicit ceperūt et illos aliquo gra  
 du iusticie trāserūt et oīno i hīs  
 que ad transigendā uitā istā ptiēt  
 sicut uolucres agūt ostendant no  
 bis hoīes sic seruire uolucibz sic  
 sibi seruire uolūt nisi captis et in  
 clusis de quibz fides no habet ne  
 volātes no redeat. Et tūc illi ma  
 lūt frui libertate et ex agris q' tū  
 satis est capere q' hoībus ab ap  
 posita et apparatus sumē. P'inde  
 rursus isti s' sublimiori alio gra  
 du iusticie supabūt qui se ita in  
 stituerūt ut cotidie i agrū tāq' i

uolucres  
 al  
 dicitur  
 s'

pastū pergāt ut quoque inueniūt et  
 carpāt sopita fame reuertāt. Sed pla  
 ne p'p' agroru custodes q' bonū eēt  
 si etiā largi eis dñs penas digret ut  
 serui dei in agris alienis iuenti  
 nō tāq' fures cōprehēderēt sed tāq'  
 sturni fugarent. Nūc ergo ille  
 q' tū poterit inuitabit autē quā  
 capere venator nō poterit. **Cap**  
**S**ed ecce cōcedat oēs **xxm**  
 serui dei ut cū uolūt in  
 eoru agros exeat atqz iā secuti i de  
 refectiqz discedat: sicut p'plo isrl' p  
 legē pceptū est ut i agris furem  
 nullus teneret nisi qui secū aufer  
 re uellet aliqd. Nā qui nichil ali  
 ud attigisset q' illud qd cōmedis  
 set liberū ipunitūqz abire sine  
 rent. Unde et i spicas uellētibz  
 discipulis dñi de sabbato potius  
 q' de furto iudei calūpniati sūt  
 Sed quid erit agendū de hīs tem  
 poribz āni quibz esca que statim  
 sumi possit i agris nō inuenitur?  
 Quisqz aliqd domū qd sibi coquedo  
 paret afferre temptauit sedm  
 istoꝝ itellān audiet ex ewāgelio:  
 pone hoc eni aues nō faciūt. De  
 rū et hoc cōcedam? toto uertēte  
 āno posse i agris reperiri ul' ex  
 frugibz ul' herbis uel ex quibus  
 aiqz radicibz qd i esca sumi possit  
 i totū aut terre tāta exccratāo  
 corpis adhibeat? ut ea que coquen  
 da sunt et cruda assupta nō noc  
 ant possit? z h' yemalibz q' bus li  
 bet asperitatibz ad pabula p'edi  
 atqz ita fiat ut nichil p'aratū af  
 feratur nichil i crastinū reponat  
 nō poterūt ista seruire qui per  
 se multos dies a conspū hoim  
 separatos et nulli ad se p'betes



accessu includunt seipos viuentes in  
magna itentore orationu. In enim  
facillia quide atq; vilissia seai tñ i  
cludē alimēta cōsueuerūt que in  
illos dies quib; a nullo videri sta  
tuerūt sufficiāt qd aues nō faciūt.  
Vnde horū quidem qui ex certita  
tione i tam mirabili cōtinencia.  
quāquidē habēt oaiū quo hoc agāt  
imitandū nō supba elatōe sed  
misericordi sātate pponūt. nō qd  
soli nō reprehēdo sed qtu dignū  
est laudare nō possum. Quid tñ  
de hīs dicim? sed in istoz itellectū  
ex evāgelicis uerbis. aut forte  
quo sunt sanctiores eo sūt volu  
cris dissiliores. quia nisi reponat  
salutē etas i plurimos dies inclu  
dere se ita ut faciāt nō valebūt. Et  
utiq; nobiscū audiūt. Nolite ergo  
cogitare i trāstinū. Quappter ut  
breuiter cōplectar ista qui ex evan  
gelio puerse itellecto nō māifesta ver  
ba aplica puertere molūt. aut nō i  
cogitēt trāstinū sicut volatilia celi  
aut obtēperēt aplo sicut filij dila.  
ymō utriūq; faciāt quia utriūq; cō  
cordat. Neq; enī cōtraria dño suo mo  
neret aplis seruus ihu xpi. Hoc cū  
istis apte dicim?. Si volatilia celi  
sic itelligim? i evāgelio. ut nolite  
operādo manib; vris victū uestitū  
q; parare nil etiā reponatis i trā  
stinū sic nēl exponūt volatilia celi.  
Si autē aliqd ad trāstinū reponere  
pt. nō esse cōtra evāgelii ubi dic  
tū est. respicite volatilia celi quia  
neq; semināt neq; metūt neq; con  
gregāt i apothecis. Potest etiā nō  
esse cōtra evāgelii. nec cōtra silii  
dinē volatiliū celi vicā istā carnis  
corpalis opacionis labore transige

Si enī vigeat ex evāgelio ut nichil  
reponat i trāstinū rectissime respōdet.  
Cur ergo ipse dñs loculos habuit ni  
si pecuniā collectā reponeret? Cur  
tanta autē fame iminēte frumē  
ta sās pūbus missa sūt? Cur apli  
sic idigentie sanctorū necessaria p  
curarūt. ne deesset i posterū ut bñf  
simus paulus ad chorinthos in e  
pistola scribet. De collas autē in  
sanctos sicut ordinavi i ecclesijs  
galacie ita et vos facite zē usq; ibi.  
qd si dignū sūt ut et ego eā. metū  
ibūt. Hec et alia hñmōi copiosissime  
atq; verissime pferūt. Quib; respon  
dem?. Videns ergo qm dñs dixit  
nolite cogitare i trāstinū. nō vos tñ  
hīs uerbis cogi ut nil i trāstinū re  
seruetis. Cur ergo vos hīs uerbis  
cogi dicitis ut vacetis? Cur exemplo  
volatilia celi nō vobis sūt ad nichil  
seruandū? et vltis ut sint exemplo  
ad nichil operandū? **Ca. xxiii.**  
**D**icit aliq; qd pdest seruo dei q  
bus pōrib; actib; quos i scto  
habebat relictis. ad hanc spūalem  
vitā militāq; cōuertit. si adhuc cū  
oportet tāq; opifias exerceere nego  
tia? qsi nō possit finale uerbis ex  
plificari. qm tū pfit dñs diuiti cōsili  
um capiende vite eterne requirēti  
aut. qd faceret si vellet. cē pfectus. ut  
venditis que habebat et idigēte  
pauperū distributis cū seqret. Aut  
quis tā expedito cursu secutus est  
dñm qm ille qui ait. nō iuanū tu  
turri nec i uacū laboravi. qui tñ  
opera ista et pcepit et fecit. Hec vo  
bis tāta auctoritas dōctis et ifor  
matis sufficē debuit ad exemplū  
dereliquēdi pristinas facultates  
et māib; operandi. Sed et nos ab dño



ut coler  
uande

ipso adiuti possum? fortasse vtrūq;  
 cognosce etiā sic operantibz seruis de  
 i priora tñ negotia reliasse qd pfit:  
 Si enī ad hāc vitā ex diuice quisq; cō  
 uertit: et nulla infirmitate corpis i  
 pediat: ita ne despim? a sapore xpi  
 ut nō intelligam? qñt? poris sup  
 bie tumor sanet? tñ curūalis sup  
 fluis qbz ātea āim? exinabili? i fā  
 mabat: ad modica q restāt huc vi  
 te naturalit? neciā etiā opificas hu  
 militas nūme recusēt. Si autem  
 ad hāc vitā ex paupitate cōuertit:  
 nō puet id se agē qd agebat. si qd  
 amore augete dū qte leatūq; rei priate  
 liber iā nō querēs que sua sūt sed q  
 ihesu xpi. ad cōis vitē se transtulit  
 caritate i cōp societate victur? quibz  
 ē aīa vna et cor vñū i deū ita ut dicat ne  
 mo aliqd ppiū sed sint illis oīa cō  
 munita. Si enī hui? terrene rei pub  
 licae antiq; pñapes p dā rissio lea  
 rū suarū eloquio pdicari solēt. q re  
 cōm vñū: si ppi sue ciuitatis pri  
 uatis suis rebz sic anteponebat. ut  
 quidā eorū ex affrica edomuta triū  
 phator qd nubēn filie daret nō ha  
 buerit nisi ex senatus cōsultū de  
 publico dotaret: quo aīo eē debet  
 i re publica sua ciuis eterne illius  
 ciuitatis iherusalē celestis. nisi ut  
 idipm qd pñis manibz elaborat cōe  
 in ferat. tñ frē. et si quid ei defuit  
 de cōi supplicat dicens cū illo tū? pre  
 ceptū exemplūq; fecit? ē quasi nic  
 hul habētes et oīa possidētes.

**Q**uāobrem illi. qui **Ca. xxv.**  
 relicta uel distributa sine  
 ampla sine qualicūq; opulētia i  
 ter paupes xpi piā salubri hūilita  
 te nuāri voluerit. si corpe ita valēt

et ab ecclesiasticis occupacōibz vacāt.  
 qñ eis tam magnū āimi sui docu  
 mentū afferentibz. ut ei? de sonentis  
 idigentie de hñs rebus quas habe  
 bāt uel plurima uel nō parū cōferē  
 tibz vite sustentāde vite eorū res ipa cōis  
 et fraterna caritas debeat. tñ et si p  
 si māibus operētur ut pigris ex vi  
 ta hūilior: et ob hoc excērata aore  
 viciētibz auferāt excusacōez mul  
 to misericordi? agūt qñ cū oīa sua idi  
 gētibz diuiserūt. Qdquidē si nolūt  
 quis audeat cogere? Quibz tñ iue  
 nienda sūt opera i monasterio. e  
 tñ si cōpali functione liberiora sed  
 tñ vigilanti amūstracōe curāda ut nō  
 ipsi panē suū qm cōis iā factus est.  
 gratis māduccēt. Nec attendendū ē  
 in quibz monasteriis. uel idigentibz  
 i quo loco frībz qsq; id qd habeat i  
 penderit. Qm enī xpianorū vna  
 est res publica. et ideo qsq; xpianis  
 vbi libet necessaria erogauerit. vñ  
 detūq; etiā ipse qd sibi necessariū ē  
 accipit de xpo accipit qz et ubi cūq;  
 et ipse talibz dederit quis nisi xpūs  
 accipit? Illi autē qui ppter istā scāz  
 societate vitā labore corpis trāsige  
 bant ex quorū nūo plures ad mis  
 teria ueniūt. qñ et i ipso hūano ge  
 nere plures sūt si nolūt operari nō  
 māduccēt. Neq; ei? ptea i xpiana mili  
 tia ad paupitatem diuites hūiliā  
 tur ut paupes ad supbiā extollāt.  
 Nullo enī modo detet ut i ea vita  
 ubi senatores fūt laboriosi ibi fiāt  
 opifices otiosi et quo ueniūt relic  
 tis suis diuitijs. q fuerūt pdioz dñi i  
 bi sint iusticia dedicati. **Ca. xxvi.**

**Q**uāobrem illi. qui **Ca. xxvi.**  
 et cū dñs ait. Nolite sollici  
 ti esse aīe vre qd māduccētis



† et māmone. dco.

neq; corpi qd vestiamū. Recte qm̄ su-  
 pradixerat. Nō potestis deo serui-  
 re et māmone. Qui enī ppter hoc  
 evāgelū p̄dicat ut habeat vnde  
 māducat et vnde vestiatur simul se  
 putat deo servire q̄a evāgelū  
 p̄dicat et māmone. quia p̄t ista  
 necessaria p̄dicat qd̄ dñs dicit fieri  
 nō posse. Ac per hoc illē qui p̄t ista  
 evāgelū p̄dicat nō deo sed māmone  
 ne servisse cōviat. et si deus illo  
 ad illoz p̄uētū quō ip̄e nescit vta-  
 tur. Nā huc sentētia subūgit dicit.  
**I**deo dico vobis nolite solliciti esse  
 aīe v̄re quid māducatetis neq; corpi  
 v̄ro qd̄ iduamū nō ut ista nō p̄cure-  
 rētū sātū n̄citatū est vnde honeste  
 potuerit viuē. sed ut nō ista itur-  
 eant et ppter ista faciāt qd̄qd̄ in e-  
 vāgelij p̄dicatōe facit iuberit. Eā  
 quippe itentionē quare qd̄ fiat o-  
 culū vocat. Vnde paulo superius  
 loq̄bat̄ ut ad hoc descendēt et dice-  
 bat. Lucerna corpis tui ē oculū tu-  
 us. Si oculus tuus simplex fuerit  
 totū corpus tuū lucidū erit. Si vō  
 oculus tuus neq; fuit. totū corpū  
 tuū tenebrosū erit. **I**d ē talia cōtūta  
 facta qualis fuerit itentio tua tur-  
 ea facias. Et adh̄ eī ut ueniret su-  
 pra de elemosinis p̄reperat dicit.  
 Nolite condē vobis thesauros ī  
 terris ubi erugo et tinea demolit̄  
 nāt et ubi fures effodiūt et furāt.  
 † Ubi erit thesaurus tuus ibi erit  
 et cor tuū. Deinde subiūxit. Lu-  
 cerna corpis tui est oculus tuus  
 ut illi saluz qui elemosinas faci-  
 unt nō ea faciāt itentōe ut vel  
 hoīb; velūt placē uel ī terris si  
 bi querāt rependi qd̄ faciūt. Vñ

† Recordite vero vobis thesauros  
 ī celo ubi neq; tinea neq; erugo  
 exterminat. et ubi fures non  
 effodiūt nec furantur.

et aplis cū thimotheo diuites cē  
 p̄taperet monēdos facile tribuāt iq̄t  
 cōmunicēt thesaurizēt sibi fū-  
 damētū bonū in futuris ut app̄-  
 hendāt verā ex vitā. Cū ergo in  
 futurā vitā duxerit oculū dñs  
 elemosinas facētū etiā ī celestē  
 mercedē ut possēt p̄cipē retribu-  
 tiōnē et ipsa facta esse lucida cū  
 simplex oculus fuerit. in illam  
 quippe retribuōnē nouissimā  
 valet qd̄ alibi ait. Qui vos extapit  
 me extapit et qui me extapit extapit  
 eū qui me misit. Qui extapit p̄phe-  
 tā nōie p̄phete mercedē p̄phete ac-  
 cipiet. et qui iustū extapit ī nōie  
 iusti mercedē iusti accipiet. Et qui  
 potū dederit vni ex nūmis istis  
 calicē aque frigide t̄m ī nōie dis-  
 cipuli. amē dico vobis nō peribit  
 eius merces. Ne forte corrupto oca-  
 lo corū qui necessaria ip̄endūt  
 idigentib; et p̄phetis et iustis et  
 discipulis dñi ip̄oz oculus deprā-  
 uaret ī quos ista fierēt ut ppter ista  
 accipiēda vellet xp̄o militare  
 nemo īquit potest duob; dñis ser-  
 uire. Et paulo post. Nō potestis ī-  
 quit seruire deo et māmone. Sta-  
 tūq; sbūxit. **I**deo dico vobis ho-  
 lite solliciti esse aīe v̄re qd̄ mādu-  
 catetis neq; corpi v̄ro qd̄ iduamū. Et  
 qd̄ seq̄tur de volatilib; celi et de li-  
 nis agri ad hoc dixit ne quisq; pu-  
 tēt deum seruo; suo; necessaria  
 nō curare cū eius sapiētissā p̄ui-  
 dentia usq; ad ista creanda et gu-  
 bernāda pueniat. Neq; enī nō ip̄e  
 pasat et vestit eos qui m̄ib; ope-  
 rātur. Sed ne xp̄ianā militiā ad  
 hoc detorqueāt ut ista cōquirant et



hoc seruos suos p̄monet dñs ut i  
isto m̄lterio qđ facinorō eius de  
bet nō ista sed regnū eius et iusti  
tiā cogitem⁹ et hec oīa apponentur  
nobis siue p̄ man⁹ operatibz siue p̄  
ifirmitatē corp̄is ipeditis siue ipi  
us muliere xp̄iane tali occupatōe  
districtis ut nichil aliud agere va  
leamus. **Cap. xxvii.**

**N**eq̄ enī quia dixit deus. in  
uota me ī die tribulatiōis  
eximiam te et glorificabis me p̄te  
rea nō debet fugē aplūs et p̄ mu  
rū ī sporta submitti ut manus  
p̄sequētis euaderet. sed expectaret  
potius ut cōprehendētur et eū si  
cut tres p̄ueros de mednis ignibz  
liberaret aut p̄pter hoc ut dñs di  
cere debuit. si vos p̄secuti fuerūt  
ī vna ciuitate fugite ī alia: quia  
ipse dixit. Si qđ petieritis p̄ter ī noīe  
meo dabit vobis. Si ergo quis  
fugietibz p̄secutionē discipulis  
xp̄i obiceret hui⁹ modi questionē.  
cur nō stetit potius et iuocato  
deo et p̄ eius mirabilia sic eruerē  
tur ut daniel a leonibz et petrus  
ex vinculis? responderēt nō se o  
portuisse tēptare deū: sed tūc talia  
eū si vellz esse facturū cū ipi qđ  
facerent nō haberēt. Cū ergo eis  
fugā ī p̄tate dedisset etiā si p̄  
illam liberaret nō nisi ab ipso se  
sciant liberari. Sic etiā dei seruis  
vacatibz et palētibz exemplo et  
p̄cepto apl̄ico māibus suis victū  
transigere si quis ex euāgelio mo  
uerit q̄stionē de volatilibz celi q̄ nō  
seminat neq̄ metūt neq̄ etiā con  
gregāt ī apothecas et de lilijs agri.  
quia nō laborāt neq̄ nent facile

respondebūt. Si h̄et nos per aliquā  
uel ifirmitatē uel occupatōē nō pos  
sum⁹ opari sic ille nos pascat et ves  
tiet q̄ admodū aues et lilia q̄ nichil hui⁹  
operātur. Cū autē possum⁹ nō debe  
mus tēptare dñm n̄m quia et hoc  
qđ possum⁹ eius munē possumus  
Et cū h̄c viuim⁹ illo largiente vi  
uim⁹ qui largitus ē ut possumus  
Et ideo de istis necessarijs solliciti  
nō sum⁹ quia cū h̄c possum⁹ agē  
ille nos pascat et vestiat a q̄ oues pas  
cūtur et lilia vestiūtur. Cū vero  
hec agere nō possum⁹ idē ip̄e nos  
pascat et vestiat a q̄ aues pascūt  
et vestiūt lilia qm̄ nos plures su  
mus illis. Quap̄pter ī ista milicia  
nr̄a nec ī castitū cogitām⁹ quia  
nō p̄pter ista tēporalia quo p̄tēt casti  
tū negotijs sed p̄pter illa sēpiter  
na ubi sp̄hodiernus ē nos illi pro  
bauim⁹ ut ei nullis negotijs scl̄ari  
bus ip̄licati placeam⁹. **Ca. xxviii.**

**Q**ue cū ita sint sine me paulu  
lū sc̄e frater dat enī dñs ī p̄  
te magnā fiduciā alloq̄et ip̄os fi  
lios et fr̄es nr̄os quos noui quia  
nobiscū dilectōe p̄urias donet ī  
eis apl̄ica disciplina formet. O ser  
ui dei milites xp̄i ita ne dissimula  
tis callidiss̄i hostis īsidias qui tā  
mā vr̄am cupiens obscurare suis  
putoribz tā multos ypocritas s̄b  
habitu monachoz disp̄sit usq̄  
q̄ circūeūtes p̄uicias nūsq̄ nul  
los nūsq̄ fixos nūsq̄ stātes nū  
sq̄ sedētes. Alij mēbra martirū si  
tū martirū vendicāt: alij fimbri  
as et philacteria sua magnificāt:  
alij parētes uel cōsanguneos suos illa  
uel alia regione se audisse viuē

+ bonā fūmā vr̄as tā bonū odorē et ne  
dicāt ac bonē post odorē vngētorū  
tuoz currem⁹ et sic laq̄os ei⁹ euadāt  
ōimodo



et ad eos p̄gē mēaūt et oēs petūt  
omnes exigūt aut sup̄tus lucto-  
se egestatis aut silate p̄cū scita-  
tis Cū iterea et in malis factis si-  
is ubicūq; dephensi fuerit id q̄q̄mō  
inotuerit sub gnali noīe mōchoz  
v̄m̄ p̄positū blasphemāt tā bonū  
tam san̄ qd̄ i xpi noīe sicut palias  
terras sic per totā affriā **capim**  
**capim** pullulāe q̄ nōne i flāma  
mūi zelo dei. Nōne calescat cor  
v̄m̄ itra vos et i meditaōe v̄a  
exardescat ignis ut istoz mala  
opera bonis opibz v̄is p̄sequū  
ut eis āputetis occasione tur-  
piū nūdinarū quibz existimato  
v̄a leditur et ifirmis offenditū  
lū ponit. Misere m̄ ergo et cōpa-  
tiq̄m̄ et ostendite hoībz vos nō  
i oīo facile victū sed per viā an-  
gustam et artā hui p̄positi reg-  
nū dei q̄rere. **Ecce** vobis causa ē  
que et ap̄lō fuit. ut āputetis oca-  
sionē h̄is qui q̄rūt occasione ut  
qui illoz putozibz p̄forāt in  
odore bono v̄o reficiātur. **Cap**

**N**on alligam<sup>9</sup> onera .xxix.  
grūa et v̄is humeris ipo-  
nim<sup>9</sup>. que nos digito attigere  
nolum<sup>9</sup>. Querite et cognoscite  
labores occupatō<sup>9</sup> n̄iarū i aliq̄-  
bus n̄ozū eadē corp̄m ifirmita-  
tes et ecclesiarū quibz serui im<sup>9</sup>  
iā talē cōsuetudinē ut nos ad il-  
la opera ad que vos hortamur  
vacare nō sināt inuēiet. **Quis** ei dūc  
possim<sup>9</sup>. quis militat suis sti-  
pendijs v̄m̄q; quis plantat vi-  
neā et de fructu eius nō edit. q̄s  
pasat gregē et de lacte gregis nō  
p̄cipit. cum dñm̄ ih̄m̄ i au<sup>9</sup> noīe

secularis hec dico teste i uoto super  
aiām meā q̄ q̄ntū attinet ad meū  
cōmodū n̄lto malle per singulos  
dies certis horis q̄ntū i bene mo-  
deratis monasterijs cōstitutū ē.  
aliq̄bus. manibz operari et tete-  
ras horas habē ad legendū et o-  
randū i ad aliq̄ de diuis libris agē-  
dū. liberabz q̄ **q̄** tumultuosissi-  
mas p̄plexitates causarū aliena-  
rū pati de negotijs sc̄laribz uel  
iudicando dirimendis uel iterime-  
do p̄adendis quibz nos molestis  
idem affixit aplūs nō utiq; suo  
sed eius qui in eo loq̄batur arbi-  
trio q̄s t̄n̄ ip̄sū p̄essū fuisse nō le-  
gim<sup>9</sup>. **Alter** enī se habebat apof-  
tolatus ei<sup>9</sup> disarsus. **Hee** dixit.  
secularia igit iudicia si habueri-  
tis ad uos deferte cōstituite ad iū-  
dicandū eosq; q̄ cōtēpabiles sunt  
i ecclesia. hos iquit collocate ad re-  
uerētiā vobis dico. **Sic** nō ē iter  
vos quisq; sapiens qui possit iter  
frēm<sup>9</sup> frēz iudicare. **Sed** frater  
cū fratre iudicat et hoc apud in-  
fideles. **Sapientes** q̄ q̄ i lotis cōsis-  
tebāt fideles et sanctos nō q̄ hac  
atq; illac p̄pter eua<sup>9</sup> d̄isērebāt talū ne-  
gotiorū examiatores ēē voluit.  
**Dñ** nūsq; de illo sc̄ptū est q̄ aliqui  
talibz vacauerit a quibz excusare  
nos nō possum<sup>9</sup> etiā si cōtēpabiles  
sum<sup>9</sup> quia et hos collocare voluit  
si sapientes defuisset pot<sup>9</sup> q̄ ut ne-  
gotia xp̄ianoz defrētur in foris.  
**Quētm̄** laborē nō s̄n̄ cōsolatōe dñi  
sustepim<sup>9</sup> pro spe vite eterne ut fruc-  
tū feram<sup>9</sup> cū tollerācia. **Serui** enī  
sum<sup>9</sup> dei et ecclesie eius et maxie  
ifirmioribz mēbris qualialibet i



labori corporis minime vacam?

eadem corpore membra sumus. Obhasit a-  
lias innumerabiles ecclesiasticas  
turas quas fortasse nemo credit.  
+ nisi qui exptus est. No ergo alliga-  
mus onera grauia et iponim? hume-  
ris vris que nos digito tangim? no  
quiquidem si officij nri salua rade  
possem? videt ille qui pbat corda  
nra mallem? her agere q ut aga-  
tis hortam? q ea q nos age cogim?

**S**anc oibz et nobis **Ca. xxx**  
et vobis. pro nro gradu.  
et officio laborantibz iusta via e in  
labore et erupna. et tm in spe gau-  
dentibz iugum eius leue est et sara-  
na leuis. qui nos vocauit ad requi-  
em. qui prior trāsita a coualle plo-  
racois fecit. ubi nec ipse sine pres-  
furis fuit. **S**i frēs si filij nri estis.  
si cōserui uel potius i xpo serui  
vri sumus. audite que monemus.  
agnoscite q papim? sumite que  
dispensam? Si autē pharisei sum?  
alligātes onera grauia et iponētes  
vris humeris que dicam? facite etiā si  
ea que facim? iprobatis. nobis pat-  
mūmo est ut a vobis iudicem aut  
ab hūano die. **N** germana cari-  
tate sit nobis cura de vobis ille in-  
spiciat qui dedit qd i spū edū oclis ei?  
officij? Postremo qd vltis sentite de no-  
bis paulus aplūs vobis papit et  
obsecrat i dño ut cū silencio id est  
quieti et obediētes ordinati ope-  
rātes. panē vrm māduccis. Nec  
de illo ut arbitroz aliqd mali credi-  
tis. qui i eū qui p illū loqitur cre-  
didistis.

**H**ec michi hinc et i xpi visceri-  
bus venerāde frater aureli-  
iptum donauit ut possem. qui per

te iussit ut facere. de ope mōchozū  
nō distuli scribere. maxie curās ne  
boni frēs. aplūs pceptis obediē-  
tes a pigris et iobediētibz etiā p-  
uaricatores evāgelij dicerēt? salte  
illos qui operātur sibi anponēdos eē  
nō dubitēt. Ceterū qd ferat hoies  
cōnumātes saluberris apli monitis  
resistentes nō sicut ifirmiores tol-  
lerari sed sicut sanctiores pduari  
etiā ut monasteria saniore fūda-  
ta doctrina genuā illecebra corū  
pātur. et dissoluta licētia vacaci-  
onis et falso noie sātatis. Sciant q  
etiā teteri frēs et filij nri. qui fauē  
talibz et hui? moi p̄supctōem per  
ignorāciā cōsueuerūt defendē. se  
potissimū corrigēdos.

ut qd  
operat

hic desunt. tua capitula

¶ Pertinet regularibz i tracto.

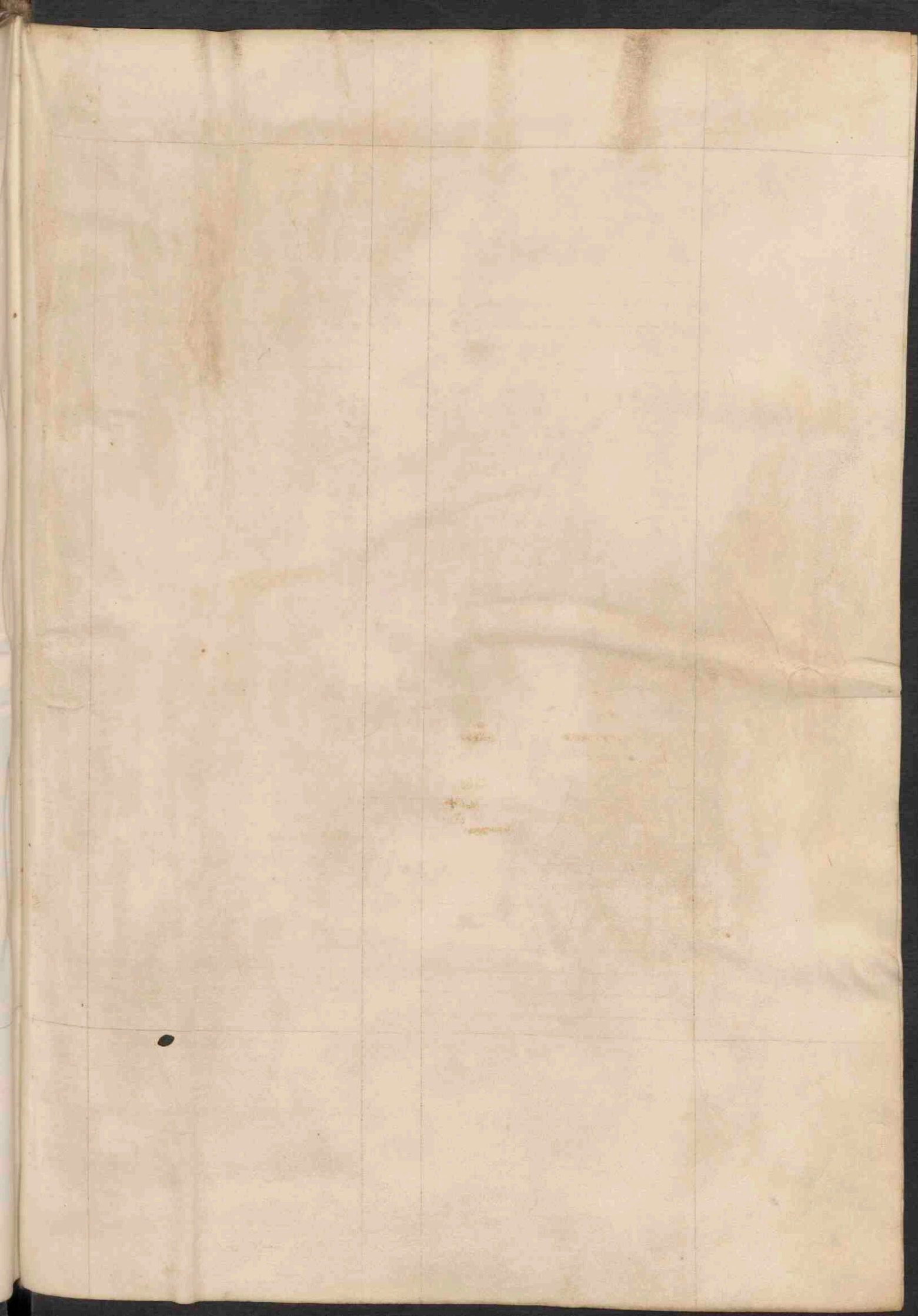
*[Large block of text obscured by a brown stain]*

officij

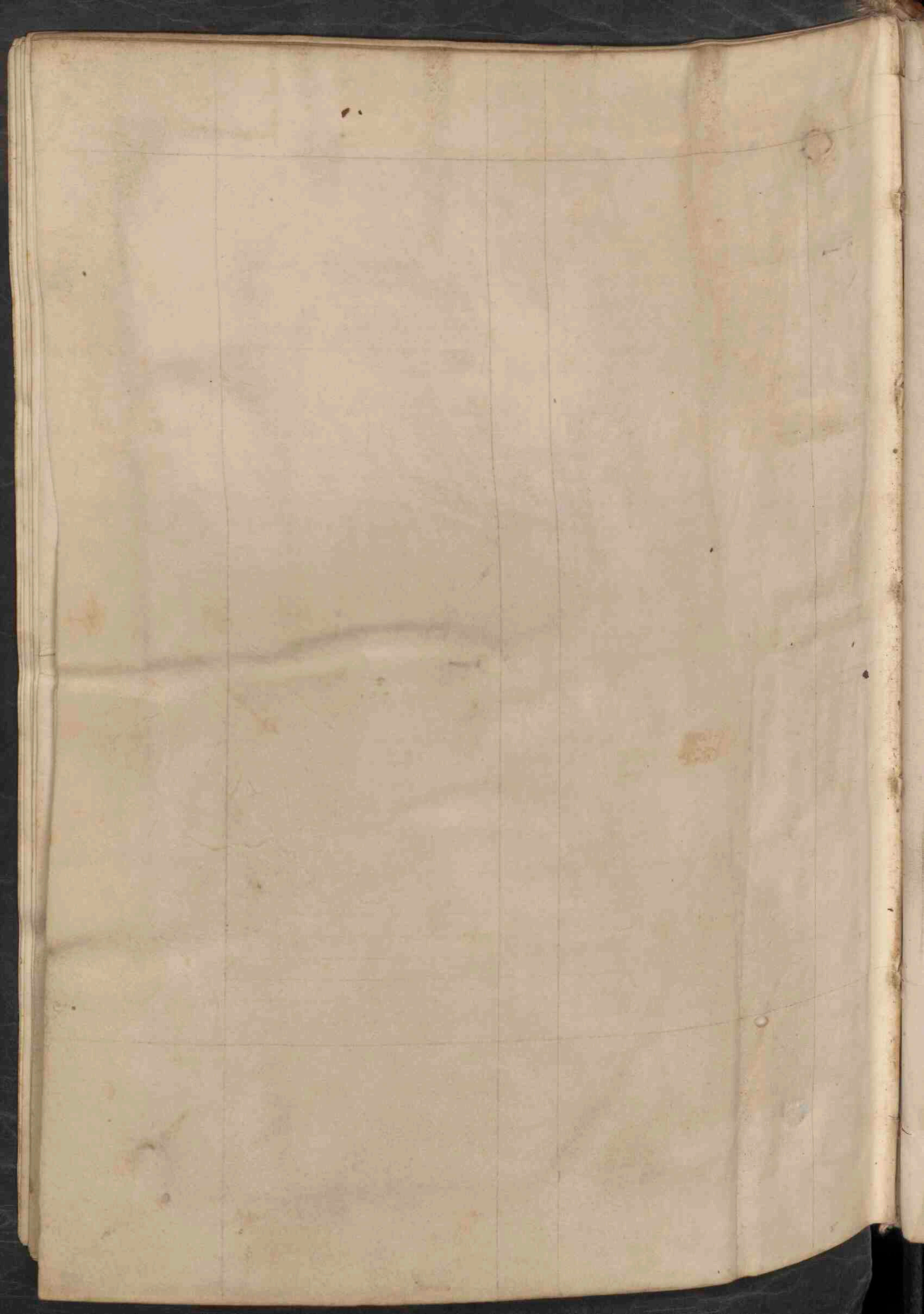
















105



